

# *Norusto*

METAL PRESERVATIVE PAINT

A SOLIGNUM PRODUCT

## FOR ALL ENGINEERING PURPOSES

*An economical and reliable production for all  
metal Surfaces Against Rust*

**U**NLESS your metal structures are protected by an adequate rust preventative they are being destroyed by corrosion.

"NORUSTO" is a carefully standardised anti-corrosive paint manufactured specially for metal work and supplied ready mixed for use.

"NORUSTO" keys right into the surfaces to which it is applied and forms an impervious film having great durability and

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ મંથાલય

( ગંગાધરી કોલેજના કિનારા )

ક્રમ નં.માત્ર ૨૨૮૫૮ કિમત ૧૦.૦૦

સ્થળનામ રિંદાની બાંધાવિત ૧૨૦૧/૨૧૦

સર્ગીય ૭૨

"NORUSTO" covers about 700 to 1,000 square feet per gallon. This varies according to shades and surfaces.

"NORUSTO" (Except Black) is also an excellent gloss finish for wood work, walls, etc.

*Descriptive Literature On Application*

TeleGrams—  
**ROTATOR.**

Telephone—  
**30857-8.**

*Sole Agents:*

**SHALEBHOY TYEBJEE & SONS,**

"Shale" Building, Bank Street, Fort, BOMBAY.

# હિંદના નામાંકિત નરનારીઓ (Gujarati "Who's Who")

સમ્પાદક:  
મુનીકુમાર જે. પાઠક.

પ્રકાશક:  
ગુજરાતી “હુ” પબ્લીશીંગ કંપની  
મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર ફ્રિજિજશાહ મહેતા રોડ,  
કોટ, મુંબઈ

આવૃત્તિ ૧ લી]

[ઈ. સ. ૧૯૪૧

કિંમત રૂપીઆ દશ.





સદ્ગત સર મનમોહનરાસ રામજી

સદગત સર મનમોહનદાસ રામજીને  
અર્પણુ.

## સદગત સર મનમોહનદાસ રામજી

૧૮૫૭ નું ઐતિહાસિક વર્ષ કયો હિંદી ભૂદી શકે એમ છે? એજ વર્ષમાં મુંબઈના એક બાહોશ વ્યાપારી, નમુનેદાર શહેરી, વ્યવહાર નેતા અને સનાતન ધર્મના સ્થંભ સમા સર મનમોહનદાસ રામજીને જન્મ થયો હતો. શેઠ મનમોહનદાસે મુંબઈની હાઇસ્કુલની ઉણવણી લીધી હતી. પણ વિદ્યાભ્યાસ કરતાં કરતાં જ જીવનમાં વ્યાપાર મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે એની તેમને પ્રતીતિ થતાં એમણે ૨૨ વર્ષની યુવાન વયે વ્યાપાર જગતમાં ઝંપલાવી દીધું. વ્યાપારને એમનો અનુભવ જેમ જેમ વધતો ગયો તેમ તેમ એમની શક્તિ પણ ખીલતી ગઈ અને ધીમે ધીમે સમસ્ત મુંબઈ પ્રાંતના એક મહાન વેપારીની નામના પ્રાપ્ત કરી લીધી. વ્યાપારી જીવનના પ્રારંભમાં જ એમણે માંચેસ્ટર સાથે ઘાટો વ્યાપારી સંબંધ બાંધી દીધો. એને પરિણામે મેસર્સ રાલી પ્રધર્સની મોટી પેઢીને પણ લાગ્યું કે આપણા વેપાર માટે આ જ માણસ યોગ્ય છે, તેથી રાલી પ્રધર્સે સર મનમોહનદાસની પેઢીને પોતાના વ્યાપારી આડતીઆ તરીકે નીમી દીધી. આ રીતે બન્ને પેઢીઓનો જામેલો ધંધાદારી સંબંધ ૨૦ વર્ષ સુધી ચાલ્યો.

સર મોહનદાસની શક્તિની સુવાસ હવે તો ચોમેર ફેલાવા લાગી. દેશી કાપડના વેપારીઓના મંડળે એમની શક્તિ અને કાર્યદક્ષતા તરતજ પીછાની લીધી અને એક શક્તિશાળી અગ્રેસર તરીકે મંડળને ઉપયોગના થઇ પડશે, એવી ખાત્રી થતાં એમને ૧૮૯૮ માં મંડળના પ્રમુખપદે ચુંટી કાઢ્યા. એ પદે તેઓ લાંબા કાળ સુધી ચાલુ

રહ્યા હતા. મંડળના પ્રમુખ તરીકે વેપારીઓને મોટા લાભ થાય એવા કાર્યો એમણે ઉપાડી લીધા હતા અને એની પાછળ એમણે રાતદિન જોયા વિના સખત કામ કર્યું હતું. માલના ભરતીઆના ફોર્મની નવરચના કરવાની એમની લડત ફળીભૂત થઇ હતી અને એને પરિણામે વેપારીઓને મોટો લાભ મળ્યો હતો. વળી “અમ્પાયર” તરીકે હિંદીઓની નીમણુંક કરવાની લડત પણ ફતેહમંદ નીવડી હતી.

સર મોહનદાસની ખ્યાતિ કાંઈ રાલી પ્રધર્સના આડતીઆ તરીકે મર્યાદીત રહી નહોતી; પરંતુ મુંબઈના એક મહાન ધંધાદારી તરીકે વ્યાપારી આલમ તેમની તરફ માનની દ્રષ્ટીથી નીહાળતી. પરદેશી માલની આયાત પુરતોજ તેમનો વેપાર નહોતો, પણ એ ધંધાના અનુભવે એમની દ્રષ્ટિ વિશાળ બની હતી, અને દેશના કાપડ ઉદ્યોગ પ્રત્યે વળી હતી. ન્યુ કેસરે હિંદ મીલ, ધી ઇન્ડિઅન મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલ કંપની લીમીટેડ, ધી હિંદુસ્તાન મીલ્સ અને નાગપુરની મોડેલ મીલ્સના તેઓ ચેરમેન અને ડિરેક્ટર હતા. બોમ્બે સ્વદેશી કો-ઓપરેટીવ સ્ટોર્સ કંપની લીમીટેડ ચેરમેન અને ડિરેક્ટર અને ઇન્ડિઅન મર્કન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ ચેરમેન ને ડિરેક્ટર હતા.

મીલમાલિકોની મંડળીમાં એમનું સ્થાન મહત્વનું હતું. છેક ૧૮૯૧ થી મંડળની કમીટીમાં એમણે ઉત્સાહપૂર્વક સક્રીય ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. એને પરિણામે સર મનમોહનદાસ મંડળના સ્થંભ ગણાતા હતા. મીલમાલિકોએ પોતાના આ પ્રીય અને બાહોશ સભ્યને ૧૯૦૯ માં પ્રમુખપદે ચુંટી કાઢીને તેમની સેવાની કદર કરી હતી.

આપણા મુંબઈ શહેરની દેશી વેપારી ચેમ્બરના સ્વર્ગસ્થ સ્થાપક હતા. હિંદી વેપારીઓને વેપાર ધંધામાં પડતી

મુશ્કેલીઓ અને સહન કરવા પડતા અન્યાય સર મનમોહનદાસ સાંખી શકતા નહોતા. એમણે એના એક અસરકારક ઇલાજ તરીકે વ્યાપારી સંગઠનનો પ્રયોગ કર્યો અને એની સફળતાના ફળ આજે પણ આપણે ચાખીએ છીએ. ૧૯૦૬ માં એમના શ્રમનું પરિણામ મુંબઈની દેશી વેપારી ચેમ્બરની સ્થાપનામાં પરિણમ્યું. આ ચેમ્બરની સ્થાપનાથી એમની વ્યવહાર રાજદ્વારી બુદ્ધિની સૈાને પ્રતીતિ થઈ. ૧૯૦૭ માં પોતે ચેમ્બરના પ્રમુખ થયા અને ૧૯૧૩ સુધી ચેમ્બરનું નાવ મુસીબતોમાંથી પાર ઉતાર્યું. ફરી પાછા ૧૯૨૪ માં પ્રમુખપદે આવ્યા અને ચેમ્બરનું કામ સફળતાથી ચાલવા લાગ્યું. પણ કમનશીબે ૧૯૩૨ માં ચેમ્બરમાં ગંભીર મતભેદ પડ્યા અને આખી ઇમારત બાંધે જમીનદોસ્ત થવાની તૈયારીમાં હોય એમ લાગવા માંડ્યું.

બંને પક્ષોએ એમને ૧૯૩૩ ના વર્ષ માટે પ્રમુખસ્થાન લેવા આગ્રહ કર્યો. સર મનમોહનદાસની તબીયત સારી નહોતી, દાકતરોએ એમને આરામ લેવાની સલાહ આપી હતી; એમ છતાંયે ચેમ્બર પ્રત્યેના પ્રેમ અને કર્તવ્યને લીધે એમણે કશાની પણ પરવા કર્યા વિના પ્રમુખપદ સ્વીકાર્યું. પછી તો ચેમ્બર ધીમે ધીમે બળવાન બનતી ગઈ અને આજે સૌ કોઈ એમને ચેમ્બરના “પિતા” તરીકે ઓળખે છે.

વ્યાપાર ધંધા અંગેની એમની અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ છતાં રાજકારણને એ ભુલ્યા નહોતા. રાજકારણમાં તો એ પહેલેથીજ રસ લેતા આવ્યા હતા. નગરની સેવા માટે મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં ભુલેશ્વર જલ્લાના સભ્ય તરીકે ૧૮૯૮ માં દાખલ થયા. એમાં ૧૮ વર્ષ સુધી રહી કીમતી સેવા બજવી છે. પ્રથમ

સ્ટેન્ડીંગ કમીટીમાં આવ્યા અને ૧૯૦૮ માં એના ચેરમેન બન્યા. ધીમે ધીમે એમની કાર્યશક્તિ ખીલતી ગઈ અને ૧૯૧૨-૧૩ માં તેઓ કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા. મુંબઈ નગરીની સેવા બજાવવાના ઉમદા હેતુથીજ તેમણે કોર્પોરેશનમાં પ્રવેશ કર્યો હતો, એ એમણે મરકીના પહેલીવારના ઉપદ્રવ પ્રસંગે પીડીત પ્રજાને રાહત આપવાનું કાર્ય બજાવી પુરવાર કર્યું હતું.

૧૯૧૦ થી એમની બહાર પ્રવૃત્તિનું ક્ષેત્ર વિસ્તૃત બન્યું. મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં હિંદી વેપારી વર્ગના પ્રતિનિધિ તરીકે ચુંટાયા અને દશ વર્ષ સુધી રહ્યા. એ પછી મોટેચુ-ચેમ્સફર્ડ સુધારા પછી સ્થપાયેલી હિંદની પહેલી વડી ધારાસભામાં મુંબઈની દેશી વેપારી ચેમ્બરના પ્રતિનિધિ તરીકે ચુંટાયા અને ૧૯૨૩ સુધી રહ્યા. ૧૯૨૫ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટમાં બે વાર ચુંટાયા હતા.

સર મનમોહનદાસના વ્યાપારી, નાગરીક અને રાજદ્વારી તરીકેના જીવનની આપણે ઝાંખી કરી ગયા પણ એમના ધાર્મિક જીવન વિષે ભુલી શકીએ એમ નથી. આટલી પ્રવૃત્તિઓમાં પડવા છતાં સનાતન ધર્મ પ્રત્યેના પ્રેમ દ્વં રહ્યો હતો. સમસ્ત દેશની સર્વ સનાતન ધર્મ સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ હતો. અખિલ હિંદ વર્ણશ્રમ સ્વરાજ સંઘના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ હતા. મુંબઈમાં મળેલા વર્ણશ્રમ સ્વરાજ્ય સંઘના છટ્ટા વાર્ષિક અધિવેશનના સ્વાગતાધ્યક્ષ તરીકે એમની વરણી થઈ હતી અને ૧૯૩૪ માં કલકત્તામાં મળેલી અખિલ હિંદ સનાતન નેતા પરિષદના પ્રમુખ તરીકે સર્વાનુમતે એમની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. ઉપરાંત બનારસ (કાશી) ભારત ધર્મ મહામંડળમાં મુંબઈ પ્રાંતના પ્રતિનિધિ તરીકે ખીરાજતા હતા અને અનેક ધાર્મિક દૃષ્ટો ને સખાવતોના વહિવટમાં એમનો હોસ્તો હતો.

વિચારે તેમજ આચારે તેઓ ચુસ્ત સનાતની હતા. હરિજનોના મંદિર-પ્રવેશની પ્રવૃત્તિના પ્રારંભ થતાં, તેમણે ધર્મભિમાનથી પ્રેરાઈને એનો વિરોધ કરવામાં આગેવાની લીધી હતી. અનેક સુધારક અગ્રેસરો એમને સમાધાન માટે મળ્યા પણ સર મનમોહનદાસ તો અવિચળ માલમ પડ્યા ને એ સુધારકોને સમાધાન સાધવાની આશા છાડી દેવી પડી.

અંતે ગાંધીજીએ ૧૯૩૩ માં સમાધાનનો કોઈ ઇલાજ શોધી કહાડવા માટે તેમને ખાસ પત્ર લખી યરોડા જેલમાં તેડાવ્યા. દાકતરોએ એમને શ્રમ લેવાની મનાઈ કરી હતી છતાં તેઓ ગાંધીજીને મળવા યરવડા જેલમાં ગયા અને એક કલાક સુધી અસ્પૃશ્યતા નિવારણ પ્રવૃત્તિ વિષે જુલ્લા દિલની ચર્ચા કરી. ચર્ચા દરમ્યાન મોહનદાસ (ગાંધીજી) અને મનમોહનદાસ બન્ને પોતપોતાની માન્યતામાં એવા તો મક્કમ હતા કે સમાધાનને અવકાશ મળ્યો નહિ. સુધારકોની આ પ્રવૃત્તિ સામે સર મનમોહનદાસે એ પછી મજબૂત વિરોધ ઉભા કર્યો અને વ્યવસ્થિત કાર્ય ઉપાડ્યું. સનાતનીઓમાં જખરો પ્રચાર ઉપાડ્યો, તેમાં એમને ધર્મચાર્યો અને સનાતની આગેવાનોના સાથ મળ્યો.

ધર્મની બાબદમાં સરકાર કે ધારા-મંડળોની દબલ હોવી બેઈએ નહિ, એવી તેમની દ્રઢ માન્યતા હતી. તે અનુસાર તેમણે બ્રિટિશ સરકાર પર એક વિસંપ્તિ પત્ર મોકલી આપ્યું હતું અને સરકારને ધાર્મિક બાબદોમાં સરકાર દબલગીરી નહિ રહે, તેવી બહેરાત કરવાનો આગ્રહ કર્યો હતો. આ પત્ર પર દેશભરની ખંસો સનાતની સંસ્થાઓની સહીઓ હતી અને તે બેઈન્ટ સીલકેટ

કમીટી પર મોકલી આપવામાં આવ્યું. સનાતનીઓએ ધારાસભાઓ સર કરવી બેઈએ, એ તેમના દીલની ધગશ હતી અને પથારીવશ હોવા છતાંયે તેમણે સનાતની નેતાઓ સાથે ચર્ચા કરીને તેની એક વિસ્તૃત યોજના તૈયાર કરી હતી.

સર મનમોહનદાસની બહેર સેવાઓની સરકારે પણ કદર કરી હતી. તેમને ૧૮૯૮ માં જે. પી. બનાવવામાં આવ્યા હતા. ઓનરરી પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટની બેચની સ્થાપના થઈ ત્યારે ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા અને તે પદે તેઓ વર્ષો સુધી રહ્યા હતા. ૧૯૨૭ માં સરકારે તેમને નાઈટ બનાવી ઉચ્ચ પ્રકારનું માન આપ્યું હતું. સર મનમોહનદાસ વર્ષો સુધી બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી હતા, તેમજ વીકટોરીઆ જીબીલી ટેક-નીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટની ટ્રસ્ટી બોર્ડના સભ્ય હતા. બી. બી. રેલ્વેની, ઈરિકટર એન્ડ ઇન્સ્ટ્રીઝ, અને મુંબઈ ખીલવણી ખાતાંની સલાહકારી સમિતિઓમાં પણ સભ્ય તરીકે તેમણે કામ કર્યું છે.

સર મનમોહનદાસ ૭૬ વર્ષની વયે માયાળુ અને સાદુ જીવન ગાળી ૧૩ મી ઓગસ્ટ ૧૯૩૪ ને દિને પાછળ સુંદર અને અનુકરણીય કારકીર્દિ સુકી સ્વગ-વાસ પામ્યા હતા. દેશભરમાં આ સમાચારથી ખુબ ગમગીની ફેલાઈ હતી. અનેક બહેર મંડળો અને સંસ્થાઓએ તેમનાં માનમાં કામકાજ બંધ રાખ્યાં હતાં. સનાતનીઓએ એક ધર્મવીર ગુમાવવા માટે, મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશને આગેવાન ધંધાદારી અને સેવાની ધગસવાળો નાગરીક ગુમાવવા બદલ, હિંદી ચેમ્બરે ચેમ્બરનો પિતા ગુમાવવા બદલ, વડી ધારાસભા અને કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટે એક આગેવાન સભ્ય ગુમાવવા બદલ શોકદર્શક ઠરાવો કર્યા હતા.

# પ્રસ્તાવના

ગુજરાતી સાહિત્યમાં નવલકથાઓ, વાર્તાઓ, કવિતાઓ તથા બીજા કેટલાક વિષયોના પુસ્તકો સારા પ્રમાણમાં પ્રગટ થાય છે, પરંતુ વિજ્ઞાનના તથા માહિતીના પુસ્તકોની ખોટ મોટી રહે છે. રાજકારણ, સમાજસેવા તથા જીવનના અન્ય ક્ષેત્રોમાં પડેલા મહાનુભાવોના પરિચયના પુસ્તકો અંગ્રેજી ભાષામાં સંખ્યાબંધ છે; પરંતુ અંગ્રેજી નહીં બાળુનારી પ્રબને પોતાના મહાન નેતાઓ, પોતાના વ્યાપારીઓ, પોતાના વિજ્ઞાનવેત્તાઓ, શિલ્પશાસ્ત્રીઓ વગેરેને ઓળખવા માટે બહુજ જુજ સાધન સાંપડે છે. તેથી “હિંદના નામાંકિત નરનારીઓ”ને નામે અંગ્રેજી “હુ’ઝ હુ”ની ઘારી ઉપર ગુજરાતીમાં આ પુસ્તક રચવાનો અમને ખ્યાલ આવ્યો, અને પરિચય કરવા યોગ્ય સન્નારીઓ અને સજ્જનોના વૃતાંતો અમે યથાશક્તિ સંખ્યામાં પ્રાપ્ત કરી શક્યા છીએ. દ્વં પછીની આત્મજિઓમાં તે સંખ્યામાં વધારો પણ કરીશું. આ આત્મજિની રચનામાં જેઓએ અમને મદદ કરી છે, જેઓએ અમને સહકાર આપ્યો છે, જેઓએ બીજાઓના જીવનની માહિતી મેળવી અમને પુરી પાડી છે તેઓ સર્વેનો અમે આભાર માનીએ છીએ.

આ આત્મજિમાં અમે સંજોગવશાત નામો કકકાવારી ગોઠવી શક્યા નથી, છતાં વાંચકોનો સમય ખચાવવા માટે અમે નામોની અનુક્રમણિકા કકકાવાર તૈયાર કરી છે જે ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. આ આત્મજિનું મુદ્રણ ચાલતું હતું તે દરમિયાન કોંગ્રેસના એક માજી પ્રમુખ શ્રી. શ્રીનીવાસ આયંગર અને એક મહાન પત્રકાર તથા ક્ષીબરલ નેતા સર સી. વાય. ચીંતામણીનાં અવસાન થયા છે, અને નાં વાઈસરોયે પોતાની કારોબારી કાઉન્સિલ વિસ્તૃત કરી છે તથા એક પ્રબળ સંરક્ષણ સભા નીમી છે અને એક યુદ્ધ વિષયક સલાહ સમિતિ નીમી છે. વળી એ દરમિયાન કેટલાક મહાનુભાવોને નાં શહેનશાહની જન્મતીથીની ખુશાલીમાં મોટા મોટા ઇલ્કાઓ પણ મલ્યા છે. કેટલાકો પોતાના ઉંચા હોદ્દાઓ ઉપરથી રીટાયર થયા છે જ્યારે કેટલાકો ઉંચા હોદ્દાઓ ઉપર નીમાયા છે. તે વિગતો તેમના જીવનવૃતાંતોમાં ઉમેરવી અશક્ય હતી જે વાંચકો પોતે સમજી શકશે.

મુંખઇ,  
તા ૦ ૧-૮-૪૧.

મુનીકુમાર જગન્નાથ પાઠક  
સંપાદક

ગરીબ તેમજ તવાંગરો માટે  
એક સરળ ઉપયોગી

# સેન્ટ્રલ બેન્કનું સેફ ડીપોઝીટ ખાતું છે

વરસે માત્ર રૂ. ૧૫ માં તમને જે તીજીરીનું ખાતું મળે છે  
તે માપ અને કીંમતમાં બહાર કંઈ મળશે નહીં.

માત્ર બહારના ઓછા દરથી લોભાશે નહીં.

આગ, ચોરી, લુટફાટ સામે રક્ષણ આપવા ને પ્રજાની સેવા  
બજાવવા સેન્ટ્રલ બેંકે આ ખાતું ઉઘાડ્યું છે તેનો પુરો  
લાભ લેવાની અરજ કરીએ છીએ.

રવીવારે તથા તહેવારના દીવસોએ પણ આ ખાતું  
૧૦ થી ૧ વાગા સુધી ઉઘાડું રહે છે.

જરૂર આજે આવી એક ખાતું ભાડે રાખો.

# ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા, લીમીટેડ.

## નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ ફા.

મહુમ નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ પમાના ચાર પુત્રોમાંના બીજા પુત્ર આલબર્ટ ફેડરિક આર્થર જ્યોર્જ તે હમણાંના બ્રિટીશ શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ ફા છે. તેમના મોટા ભાઈ તે માજીશહેનશાહ એડવર્ડ ૮ માંએ પોતાની પસંદગીની સ્ત્રીને પરણવા ખાતર ગાદીનો ત્યાગ કરવાથી આલબર્ટને ગાદી મળી ગઈ. એમને જન્મ તા. ૧૪ મી ડિસેમ્બર સને ૧૮૯૫ને રોજ થયો હતો. સામુદ્રિક શાસ્ત્ર અને જ્યાતિપશાસ્ત્રના નહાન વિશારદ “કૌરો” એ અગાઉથીજ ભવિષ્ય ભાખ્યું હતું કે પાટવી કુંવર માટે રાજ્યસન્યાસ, જ્યારે બીજા કુંવર માટે રાજ્યયોગ સર્જાયેલો હતો અને તેમજ બન્યું છે! અરનુ: પાટવીકુંવર અને આ બીજા કુંવરની વયમાં ફક્ત દોઢ વર્ષનોજ તફાવત હોવાથી કેળવણી તથા બીજી



તાલીમો બેડ રાજપુત્રાને સાથેજ આપવાનું બની શક્યું હતું. બન્ને રાજપુત્રો તથા રાજ કુંવરી મેરી ત્રણેને બાળવયથીજ ભાષાજ્ઞાન આપવાનું શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને બાળકો આઠ આઠ વર્ષનાં થયાં પહેલાં તે તેઓ ફરેન્ચ ભાષામાં પણ સારી રીતે વાતચીત કરતાં થઈ ગયાં હતાં. તે પછી તેઓને અંગબળ વધારવાનું શિક્ષણ

આપવા માંડ્યું. જેમાં કાર્યક્રમે લશ્કરી કવાયદ, લડાઈની ત્યુડ રચના અને તરવાની કળા તેઓ શીખી ગયાં. માજીશાખની રમત ગમતોમાં “સ્કૅવશ રોકેટસ” એ તેઓની માનીતી રમત થઈ પડી હતી, એ કે ફ્રીકેટ,

કુટબાલ, ગાલ્ફ, શિકાર, ઘોડેસ્વારી, માછલાં મારવાની કળા, સંગીતકળા, નૃત્યકળા કે બીજી કોઈપણ કળા શીખવાનું તેઓએ અધુરું રાખ્યું ન હતું. ને સાથે તેઓના ચારીન્ધ્ય ઘડતર ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું હતું અને તે નેમ બરાબર પાર પડી હતી એ પુરવાર કરવાનો પ્રસંગ એડવર્ડ ૮ માના ગાદી ત્યાગ વખતે ઉપસ્થિત થયો હતો. ઉદાહરણ તરીકે યુવરાજનું ચારિન્ધ્ય ઘડતર ઉંચ પ્રકારનું હતું નેથીજ દેશ અથવા શહેનશાહતને ભય અથવા આક્રમક ઉતારો વગર તેઓ પ્રેમયોગી બની ગયા

અને તેમની રાજ્યધુરા પોતાની ખાધે ઉપાડી લેવા શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ ફાએ જ્યારે અનાકાની કરી નહિ. રાજકુમારો તેર તેર ચઉદ ચઉદ વર્ષોના થયા એટલે એમના દાદા તે મહુમ શહેનશાહ ૭ મા એડવર્ડે તેઓને નઉકાચાલનનું શિક્ષણ લેવા મોકલ્યા. ત્યાં તેઓથી રાજવંશનું ગુમાન રાખીને વર્તાય તેમ ન હતું. નઉકાના અધિકારી-



ગોાની આજ્ઞાનું પાલન કર્યેજ છુટકો હતો. આ શીક્ષણ રાજકુમાર આદ્યર્થે યુવરાજ કરતાં પણ વધારે પ્રાપ્ત કર્યું. આ શિક્ષણ દરમિયાન સને ૧૯૧૨ માં બીજા વીધાર્થી-ઓની માફકજ તેઓને ખલાસીઓ તરીકેની નાની યા મોટી ફરજ બજાવવી પડતી અને ખલાસીઓની સાથેજ ખેસીને પાઉં, “ચીઝ” અને કાંદાની કચુંખર ખાવી પડતી. પ્રવાસ દરમિયાન એક વાર તેઓ ઇજ્જતમાં લોડ કિચનરના મહેમાન પણ થઈ આવ્યા હતા. રાજકુમાર આદ્યર્થે સઘળી રીતે શાંત, સહનશીલ, આજ્ઞા-કિત, જ્ઞાનવાંધુ અને અનુભવ પ્રાપ્તિની ઇચ્છાવાળા હોવા છતાં તેમનાં વાણી-સ્થાનમાં એક ખોડ હતી. “ક” અને “ગ” અક્ષરના ઉચ્ચાર તેમનાથી થઈ શકતા નહિ. “કિંગ”ને બદલે તેમનાંથી “ટિંધ” બોલાવું અને “ગોડ”ને બદલે “ધોડ” બોલાવું; તેથી વાતચિત કરતી વખતે “ક” અને “ગ” અક્ષરવાળા શબ્દો બનતાં સુધી તેઓ વાપરતાજ નહિ પણ પાછળથી ખુબ તકલીફ ઉઠાવીને તેવણે એ ખોડ સુધારી હતી. રાજકુમાર આદ્યર્થેમાં સ્વદેશાભિમાનની લાગણી પહેલેથીજ બહુ તીવ્ર છે. ૧૯૧૪-૧૮ ના યુરોપીય યુદ્ધ વખતે એકવાર તેઓ “એપેન્ડીસાઈટીસ”ના ઓપરેશનમાંથી હજી પુરતા સાબરે થયા ન હતા તે પહેલાંજ તેમણે સમુદ્ર યુદ્ધમાં બેડા-વાની પરવાનગી મેળવી હતી અને

જર્મન નૌકા કાફલા સામે બાથ ભીડવાના પ્રસંગે પણ તેમને મળ્યા હતા. ૧૯૧૮ની આખરે લડાઈ બંધ થયા પછીથી તે તેઓ શહેનશાહ બન્યા ત્યાં સુધીમાં તેમણે ખુશ્કી લશ્કર, હવાઈ ફોજ, નૌકા કાફલામાં ઘણા ઉંચા અને માનવંત ઓધા ભોગવ્યા હતા. ૧૯૧૪-૧૮ની લડાઈ ફાટી નીકળવાથી જે વિષયોમાં તેમની કેળવણી અધુરી રહી હતી તે કેળવણી લેવાની રાજપુત્રો માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી. પરિણામે તેઓ ઇતિહાસ, અર્થશાસ્ત્ર અને નાગરિક વિદ્યા શીખ્યા. સને ૧૯૨૦ માં તેમને “ડયુક ઓફ યોર્ક”નો ઇલકાબ આપવામાં આવ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓ સ્વેથમોરનાઅર્લની નાની દીકરી ઇલીઝાબેથ સાથે પ્રેમમાં પડયા અને માતપિતાની મંજૂરી અને સંમતિ મેળવી સને ૧૯૨૩ માં તેઓએ તેણી સાથે લગ્ન કર્યું. એ ઇલીઝાબેથ તે આપણાં હમણાંનાં નામદાર શહેનશાહ બાનુ છે. તેમનો (નાનું શહેનશાહબાનુનો) જન્મ સને ૧૯૦૦ માં થયો હતો અને પોતાના પિતાને ત્યાં આવતા મહેમાનોની અચ્છી મહેમાનગીરી કરવા માટે તેઓ મશહુર હતાં. લગ્ન પછી ડયુક અને ડચેસ ઓફ યોર્ક તરીકે તેઓએ સલ્તનતના જુદા જુદા દેશોમાં સરકારના પ્રતિનિધિઓ તરીકે પ્રવાસ કર્યો હતો અને જુદી જુદી પ્રજાઓની પ્રીતિ સંપાદન કરી

હતી. ૧૯૨૬ માં તેમને એક પુત્રી રત્ન સાંપડ્યું, જેનું નામ ઈલીઝાબિથ પાડવામાં આવ્યું છે. આજે તે શાહજાદી ૧૫ વરસની થઈ છે અને શ્રીદીપ સલ્તનતની ભવિષ્યની મહારાણી તરીકે ગાદી વારસ જાહેર થઈ છે. ૧૯૩૦ માં માર્ગેટ નામની બીજી શાહજાદીનો જન્મ થયો હતો. તે પછી એ નામવરોને ઈશ્વરે આજે વધુ સંતતિ પ્રાપ્ત થઈ નથી. ખાળકો માટે નાં શહેનશાહ અને શહેનશાહ બાનુ બન્નેને પ્રેમ છે.

નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ થી સને ૧૯૩૬ ના ડીસેમ્બરમાં ગાદીએ આવ્યા હતા. તેમની તાજપોષીની ક્રિયા તાં ૧૨ મી મે ૧૯૩૭ ને રોજ થઈ હતી. તે પછી નાં શહેનશાહ અને શહેનશાહ બાનુ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરિકા તથા કેનેડાના પ્રવાસે જઈ આવ્યાં હતાં અમેરિકામાં તેઓ પ્રેસિડેન્ટ રૂઝવેલ્ટ તથા મીસીસ રૂઝવેલ્ટને મળ્યાં હતાં. અમેરિકામાં તેઓ એટલાં બધાં લોકપ્રિય થઈ પડ્યાં હતાં કે કેટલાક અમેરિકનો નાં શહેનશાહને બંધારણ પૂર્વકના રાજ તરીકે ખુશીથી સ્વીકારીને તેઓની પનાહ હેઠળ અમેરિકાને શ્રીદીપ સલ્તનત સાથે જોડાઈ જવાની હિમાયત કરવા લાગ્યા હતા. એ નામવરોની



લાયકાતને પરિણામે અમેરિકા આજે શ્રીટનને તન, મન અને ધનથી મદદ કરી રહ્યું છે. કેનેડાની પ્રજામાં ખાસ કરીને જંગલના ગોવાળ લોકોમાં નાં શહેનશાહ ખુબ લોકપ્રિય થઈ પડ્યા હતા. પ્રવાસેથી પાછા ફર્યા પછી થોડાક મહિના પસાર થયા તેટલામાં તે

સને ૧૯૩૯ ના સપ્ટેમ્બરમાં દુષ્ટ હિંદુલે પોલેન્ડ ઉપર કહેલી ચઢાઈને લીધે આખી સલ્તનતને લડાઈમાં સંડોવાવું પડ્યું છે. જર્મન હવાઈ ફોજે ગાંધીગ જેવા ગુંડાની સુચનાથી નાં શહેનશાહના બકીંગહામ પેલેસને નુકશાન કયું છે અને વેસ્ટ મીનીસ્ટર એબી કે જ્યાંના તવારીખ મશહુર પવિત્ર પથર ઉપર નાં શહેનશાહની તાજપોષીની ક્રિયા કરવામાં આવી હતી તેને પણ બેખમ પહોંચાડ્યું છે. પરંતુ નાં શહેનશાહ અને શહેનશાહબાનુ પોતાનાં અંગત દુઃખોને

ગણકારતાં નથી. તેઓ આફતમાં સપડાયેલી પોતાની ગરીબ પ્રજાની વચ્ચે ફરીને તેને દિલાસો આપે છે અને લાગળના વખતમાં ખાવાપીવાની ચીજો રૈયતને જેમ કરકસરથી વહેંચવામાં આવે છે તેમજ તે નામવરો પણ કરકસરથીજ ચલાવે છે.

સરનામું:—બકીંગહામ પેલેસ, લંડન.

નાં વાઈસરોય, લોર્ડ લીનલીથગો—  
નાં વિક્ટર એલેક્ઝાંડર બેન હાપ, માર્ક-  
વીસ એલ્ડ લીનલીથગો, કે ડી., જી એમ.  
એસ. આઈ., જી. એમ. આઈ. ઇ., એ. બી.  
ઈ., ડી. એલ., ડી. ડી. હિંદના નાં  
વાઈસરોય અને ગવર્નર-જનરલ.

એમને જન્મ ૧૮૮૭ માં થયો હતો.  
પહેલા માર્કવીસ અને ચોથા લોર્ડ  
વેન્ડ્રીના ત્રીજા પુત્રી એન. હેરસી એલી-  
ન્સના તેઓ વડા પુત્ર થાય છે. તેઓ ૧૯૦૮  
માં પિતાની પાછળ માર્ક-  
વીસ બન્યા હતા. એમણે  
૧૯૧૧ માં રાઈટ એનના  
સર એક મીલનના બીજા  
પુત્રી હોરીન મોક સાથે  
લગ્ન કર્યા છે. એમણે ઇન  
ખાને કેળવણી લીધી હતી.

૧૯૧૪-૧૮ ના યુદ્ધમાં  
તેમણે સેવા બજવી હતી.  
૧૯૨૦-૨૬ માં પહેલી  
લોધીઅન્સ એન્ડ બોર્ડર  
આર્મ્સ કાર કંપનીના  
સેનાધિપતિ હતા. ૧૯૨૨  
-૨૪ માં નોકા ખાતાના  
સીવીલ લોર્ડ હતા, ૧૯૨૪  
-૨૬ માં યુનીઅનીસ્ટ પાર્ટી  
એગેનાઈઝેશનના ડેપુટી  
ચેરમેન હતા, ૧૯૨૪-૩૧  
માં નેવી લીગના પ્રમુખ  
હતા, ૧૯૨૩માં ખેતીવાડી  
હિંતપાદનના ભાંડા અને  
વહેચણીનું નિયમન કર-  
નાર ડીપાર્ટમેન્ટલ કમી-  
ટીના ચેરમેન હતા, ૧૯૨૬  
-૨૮ માં હિંદી ખેતીવા-  
ડીના શાહી કમીશનના  
પ્રમુખ હતા, ૧૯૩૦માં હિંદી અંધારણ  
ઘડવા નીમાયલી સંયુક્ત સીલકેટ કમી-  
ટીના પ્રમુખ નીમાયા હતા, ૧૯૩૬માં  
હિંદના વાઈસરોય અને ગવર્નર જનરલના  
આધ્યા પર નીમાયા હતા અને તે નામદાર-  
ની હકુમત દરમ્યાન ૧૯૩૫ના રાજતંત્રનો  
અમલ શરૂ થયો હતો. સુટણીમાં સાત  
પ્રાંતોમાં કેંગ્રેસ પાર્ટીને બહુમતી મળવા  
છતાં ગવર્નરે પોતાની ખાસ સત્તાનો ઉપ-  
યોગ નહી કરવાનું વચન આપે નહીં ત્યાં



સુધી રાજવહીવટની જવાબદારી ઉપાડવાની  
કેંગ્રેસ ના પાડવાથી લોર્ડ લીનલીથગોએ  
મહાત્મા ગાંધીજી સાથે મંત્રણા કરી અસા-  
માન્ય કારણ વીના રાજવહીટમાં દરમીયા-  
નગીરી નહી કરવામાં આવે એવી ખાત્રી  
આપવાથી કેંગ્રેસ પ્રધાનમંડળો હસ્તીમાં  
આવ્યા હતા. કેંગ્રેસ સત્તા પર આવ્યા  
પછી બીહાર ચોરીસા અને સંયુક્ત પ્રાંતમાં  
રાજદ્રારી કેદીએને છોડવાના સવાલ સંબંધી  
કેંગ્રેસ અને હાંદી સરકાર વચ્ચે મતભેદ

પડવાથી રાજદ્રારી પરિ-  
સ્થિતિ તંગ બની હતી  
પણ લોર્ડ લીનલીથગોની  
મુત્સદીગીરીથી આ મુશ્કે-  
લીનો સંતાપકારક અંત  
આવ્યો હતો. બ્રિટીશ હિંદ  
અને રાજસ્થાનોનું સંયુ-  
ક્ત ફેડરેશન સ્થાપવા તે  
નામદાર ભગીરથ પ્રયાસ  
કર્યો હતો, પણ કેંગ્રેસ,  
મુસ્લીમ લીગ અને દેશી  
રાજવીઓ પણ ફેડરેશ-  
નની વિરુદ્ધ પડવાથી એ  
યોજના પડતી મુકાઈ  
હતી. લડાઈકારી નીકળ્યા  
પછી કેંગ્રેસ રાજનામાં  
આપવાથી લોર્ડ લીનલી-  
થગોએ બ્રિટીશ સરકાર  
તરફથી હિંદને સંસ્થાનીક  
દરબજે આપવાની બહે-  
રાત કરીને કેંગ્રેસ અને  
લીગ વચ્ચે સમાધાની  
કરાવવાની ઘણી કેસિશ  
કરી હતી પણ કમનસીબે  
અધી મંત્રણા નીષ્ફળ  
જવાથી તે નામદાર

પોતાની કારોબારી કાઉન્સિલ વિસ્તૃત  
બનાવવાનો વીચાર માંડી વાળ્યો  
હતો. વાઈસરોય પદ પર આવતાની સાથે  
તેમણે હિંદના પશુપતનના રક્ષણ માટે અસર  
કારક પગલાં લીધા હતા અને તેથી તે નામ  
દારને આમવર્ગમાં “ખેડુત વાઈસરોય”નું  
ઉપનામ મળ્યું હતું. એમને ગોલ્ડ અને  
શીકારનો શોખ છે.

સરનામું—વાઈસરોયનો મહેલ, ન્યુદિહડી  
અને વાઈસરીગલ ક્લોજ, સીમલા.

મુંબઈના નાઠ ગવર્નર, સર (લોરેન્સ) રોજર લમલી, જી. સી. આઈ. ઇ., ટી. ડી. ડી. એલ.—૧૯૩૭ના સાલથી તેઓ મુંબઈના ગવર્નર. એ નામવરનો જન્મ ૧૮૬૬ના સાલના જુલાઈ માસની ૨૭મી તારીખે થયો હતો. મરહુમ શ્રીગેરીયર જનરલ ઓ. એસ. બેટ લમલી, સી. એમ. જી. ના તેમજ મરહુમ કોનસ્ટેન્સ એબીએનોર, એ. બી. ઈ. તે ફર્ટ લાઈફ ગાર્ડસના કેપ્ટન યુસ્ટેસ જોન વીલસન-પેટન અને એબીલી કોનસ્ટેન્સ, તે રેવરન્ડ લોડ જોન પાઈનનાં વડાં બેટીના તેઓ બેટા છે. સ્કારબોરોના ૧૦ મા અર્લના 'નેચુ' અને તેઓના વારસ થાય છે. તેમનાં લગ્ન ૧૯૨૨નાં સાલમાં કેથેરીન ઇસાબેલ તે બરવીકશીયરના માર્કમોન્ટવાલા મરહુમ આર. એફ. મેકઈવેનનાં બેટી સાથે થયાં હતાં. તેમને એક છોકરો છે કે જેનો જન્મ તા. ૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૩૨ ને દીને થયો હતો. તેમને ચાર છોકરીઓ પણ છે.



તેઓએ ઇટન, આર. એમ. સી. સેન્ડહર્સ્ટ, મેગડેલન કોલેજ ઓક્સફર્ડ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૧ ના સાલમાં તેઓએ ઓક્સફર્ડ યુનીવર્સિટીની બી. એ. ના ડિગ્રી મેળવી હતી. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૬ સુધી કોંગ્રસ્ટન-અમોન-હલ, ઇસ્ટ વીભાગ તરફથી તેમજ ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૭

સુધી થોર્ક તરફથી પાર્લામેન્ટના એક સભ્ય તરીકે બેઠક ધરાવી હતી. ફ્રાંસ મધે ૧૯૧૬ થી ૧૯૧૮ ના સાલ સુધી ૧૨ મી બ્રુઝાર્સ રેજિમેન્ટમાં સેનાઓ બબવી હતી.

૧૯૩૭ માં લોડ પ્રેબર્નના મરણ પછી કોંગ્રેસ સરકારની હકુમત દરમિયાન સર રોજર મુંબઈ પ્રાંતના ગવર્ન પદ પર આવ્યા હતા અને તેમણે કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળ સાથે

એક સનદશીર રાજકર્તા જેવું વિવેકી વર્તન ચલાવવાથી કોંગ્રેસ પાર્ટીના પ્રધાનો સાથે-બાસ કરીને ઓ. મી. બેર, આન. મી. મુનશી અને ડા. ગીલ્ડર સાથે તેમને મીત્રાચારીના સંબંધ બંધાયો હતો. કોંગ્રેસ મુંબઈ શહેર અને પરં-ઓમાં દાંબધીની યોજના અમલમાં મુકી ત્યારે સર રોજરે સરકારી મહેલમાંની જ્યાંનોમાં પોતાની રાજીયુશીથી શરાબ વાપરવાની મનાઈ કરી હતી. કોંગ્રેસ પ્રધાન મંડળે લડાઈ ફાટી નીકળવા પછી રાજીનામું આપ્યું ત્યારે તે નામદારે

કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળના રાજવહીવટની પ્રશંસા કરી હતી.

પબ્લીકેશન—હીસ્ટરી ઓફ ધી ઇલેવનથ બ્રુઝાર્સ, ૧૯૩૬.

કલ્પસ—કેવેલરી, કાર્લટન.

સરનામું—ગવર્નમેન્ટ હાઉસ, મુંબઈ.

**આસામના ગવર્નર**—નાં સર રોબર્ટ નીલ રીડ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., આઈ. સી. એસ.

તેમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો, તેમને પાલવર્ન અને પ્રાસિનોઝ કોલ ખાતે કેળવણી લીધી હતી અને એમીહિલ ડીસની સાથે ૧૯૦૯ માં લગ્ન કર્યો હતો. ૧૯૦૭ માં હિંદ આગ્યા હતા. પ્રથમ ખંગાળમાં મદદનીશ મેજસ્ટ્રેટ તરીકે નીમાયા હતા અને ૧૯૧૧-૧૪ માં ખંગાળ સરકારના અંડર-સેક્રેટરી હતા. ૧૯૨૦-૨૭ માં મેજસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર થયા હતા અને ૧૯૨૭-૨૮ માં ખંગાળ સરકારના ખેતીવાડી અને ઉદ્યોગખાતાના સેક્રેટરી નીમાયા હતા. ૧૯૩૦ માં રાજશાહી હાવીજનના કમીશનર બન્યા હતા અને ૧૯૩૦-૩૧ માં કામચલાઉ સેક્રેટરી થયા હતા. ૧૯૩૪-૩૭ માં ખંગાળ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય બન્યા હતા. ૧૯૩૭ માં આસામના ગવર્નરપદે આગ્યા હતા. એમને ગોલ્ડ અને પોલોના શોખ છે.

**સરનામું:**—સરકારી મહેલ, શીલોંગ.

**જોડ્યા પ્રાંતના ગવર્નર**, નાં સર મેરીસ ગારનીઅર હેલેટ, કે. સી. એસ. આઈ., સી. આઈ. ઇ., આઈ. સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. એમણે ઓક્સફર્ડની ન્યૂ કોલેજ અને વીચેસ્ટર કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને જી. સી. એમ. સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. ૧૯૦૭ માં હિંદી સનંદી નોકરીમાં નીમાયા હતા. ૧૯૧૩-૧૫ માં ખીહાર અને ચોરી રસાની સરકારના ડિપ-મંત્રી હતા, ૧૯૧૫-૨૦ માં મેજસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર હતા, ૧૯૧૯-૨૪ માં ખીહાર અને ચોરીસાના સ્થાનિક

સ્વરાજ્ય ખાતાના મંત્રી બન્યા હતા, ૧૯૨૪-૨૯ માં મેજસ્ટ્રેટ-કલેક્ટર અને ૧૯૨૯-૩૦ માં કમીશનર થયા હતા. ૧૯૩૦-૩૨ માં ખીહાર સરકારના મુખ્ય મંત્રી નીમાયા પછી ૧૯૩૨-૩૬ માં હિંદી સરકારના ગૃહમંત્રીના ઓધવા પર આગ્યા હતા. ૧૯૩૭-૩૯ માં ખીહારના ગવર્નર નીમાયા હતા અને ૧૯૩૯ માં યુકત પ્રાંતના ગવર્નરનો ઓધવા સ્વીકાર્યો હતો.

**સરનામું:**—સરકારી મહેલ, લકનઉ.

**પંજાબના ગવર્નર**, નાં સર હેનરી ડફીલ્ડ કરેક, ખેરોનેટ, કે. સી. એસ. આઈ., આઈ. સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે ઇટન અને ઓક્સફર્ડની પેમબ્રોક કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૯ માં તેઓ હિંદી સનંદી નોકરીમાં દાખલ થયા હતા. તરતજ એજ વર્ષમાં સેટલમેન્ટ ઓફીસર તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૧૬-૧૯૨૨ માં સેશન્સ જજ અને હિંદી સરકારના સ્વદેશ ખાતાના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૨૨-૧૯૨૭ માં પંજાબ સરકારના મુખ્ય મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૦-૩૪ માં પંજાબની કારોબારીમાં હતા અને ૧૯૩૪-૩૮ માં ગવર્નર-જનરલની કારોબારી સમિતિમાં ગૃહમંત્રી હતા. ૧૯૩૮ માં પંજાબના ગવર્નરના ઓધવા પર આગ્યા હતા.

**સરનામું:**—સરકારી મહેલ, લાહોર.

બીહારના ગવર્નર, ના. સર થોમસ એલેક્ઝાંડર સ્ટુવર્ટ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., આઈ સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે એડીનબર્ગની જ્યોર્જ હેરીઅટની સ્કુલ અને યુનીવર્સિટીમાં શિક્ષણ લીધું હતું, અને ૧૯૧૪ માં કરેન્ડન ગીલની પુત્રી એલ્સી સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. સર થોમસ ૧૯૧૧ માં હિંદી સનઠી નોકરીમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૧૨-૧૮ માં યુક્ત પ્રાંતમાં મદદનીશ મેજિસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૯ માં ઇમ્પીરીઅલ કસ્ટમ્સ સર્વિસમાં મદદનીશ કલેક્ટર બન્યા હતા. ૧૯૨૦ માં રંગુન ખાતે ચોખાના કમીશનર નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં રંગુનમાં કસ્ટમ્સના કલેક્ટર, ૧૯૨૫ માં મદ્રાસના કસ્ટમ્સ કલેક્ટર, ૧૯૨૮ માં મુંબઈના કસ્ટમ્સ કલેક્ટર, ૧૯૩૨ માં સાલ્ટ રેવન્યુના કલેક્ટર, પછી હિંદી સરકારના વ્યાપાર ખાતાના વખારાના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં હિંદી સરકારના વ્યાપાર ખાતાના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ માં કાઉન્સિલના સભ્ય અને ૧૯૩૮ માં બીહારના કામચલાઉ ગવર્નર નીમાયા હતા. ૧૯૩૯ માં બીહારના ગવર્નરપદે આવ્યા હતા.

સરનામું:—સરકારી મહેલ, પટણા.

બંગાળના ગવર્નર—ના. સર જોન આર્થર હર્બર્ટ, જી. સી. આઈ ઇ., ડી. એલ.જી. જે. પી.

એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેમણે વેલીંગ્ટન, હાર્વર્ડ (યુ. એસ. એ.) ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ઇલ-ચેસ્ટરના છટ્ટા અર્લની પુત્રી લેડીમેરી

થરિસા ફોક્સ-સ્ત્રેન્જવેઝ સાથે તેમણે ૧૯૨૪ માં લગ્ન કર્યા હતા. ૧૯૧૬-૧૮ માં ગતયુધ્ધમાં રોયલ હોર્સ ગાર્ડ્ઝમાં સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૬-૨૮ માં વાઈસરોયના “એડીકાંગ” હતા. ૧૯૩૪-૩૬ માં મનમાઉથ ખાતેથી પાર્લામેન્ટમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૫ માં નોકા ખાતાના પાર્લામેન્ટરી સેક્રેટરીના ખાનગી પાર્લામેન્ટરી મંત્રી હતા અને ૧૯૩૬ માં નાયબ હિંદી વજીરના ખાનગી પાર્લામેન્ટરી સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૭માં મદદનીશ “બ્લીપ” હતા. ૧૯૩૯ માં બંગાળના ગવર્નરપદે આવ્યા હતા.

સરનામું:—સરકારી મહેલ, કલકત્તા.

મદ્રાસના ગવર્નર, ઓનરેબલ સર આર્થર હોપ, જી. સી. આઈ, ઇ. એમ. સી.—ઓ. સર આર્થર હોપે મદ્રાસના ગવર્નરનો યોગ્ય ઇ. સ. ૧૯૪૦ ના માર્ચની ૧૨ મી તારીખે ધારણ કર્યો હતો. ત્યાર પહેલા



૧૯૩૧ થી ૧૯૩૯ સુધી પાર્લામેન્ટના તેઓ સભ્ય હતા અને તેમને બમ્બેગઢમાં પરગણાના એસ્ટન વિલાગ તરફથી યુનીયનીસ્ટ પાર્ટી માટે ચુંટી કાઢવામાં

આન્યા હતા. તેઓ નામદાર સમ્રાટના મહેલ ખાતાના ખજાનચી હતા. તેઓ ખેરન રેંકેલોરના બ્યેટ પુત્ર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો હતો. ઇ. સ. ૧૯૧૯ માં બ્રિજીટીઅર જનરલ સર આર. ગોર ગોરડન ગીલપુરની કનિષ્ઠ પુત્રી શ્રીહમ બેડે એમનું લગ્ન થયું હતું. એમને સંતાનમાં ચાર પુત્રીઓ છે. સર આર્થર હોપે સેન્ડહર્સ્ટની એન્ટેટરી સ્કુલમાં વિદ્યાભ્યાસ પુરો કરી ઇ. સ. ૧૯૧૪ માં કોલેડરટ્રીમ ગાર્ડસની ટુકડીમાં લશ્કરી નોકરી શરૂ કરી હતી. મહાનયુદ્ધમાં ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૯ સુધી એઓએ ફ્રાન્સમાં લશ્કરી નોકરી કરી હતી અને તે દરમિયાન તેમણે કેપ્ટનની પદ્વી, મીલીટરી ક્રોસ અને ક્રોસ ડીગોર મેળવ્યા હતા. તેમને દક્ષિણમાં તેમનું નામ વારંવાર શાખાશી માટે લખવામાં આવતું હતું. આ દરમિયાન તેઓ સખ્ત ધાયલ થયા હતા. ત્યાર બાદ ઇ. સ. ૧૯૨૨-૨૩ માં તેઓ તુર્કીમાં લશ્કરી નોકરી પર હતા. ઇ. સ. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૯ સુધી તેઓ વોરવીક શાયરના એક વિભાગ તરફથી ચુટાઈ આમની સભામાં ખીરાજ્યા હતા અને તે દરમિયાન તેમણે સેક્રેટરી ઓફ માઈન્સ કર્નલ જી. આર. લેનના ખાનગી મંત્રી તરીકે ૧૯૨૪-૨૬ સુધી કામ કર્યું હતું. તે ઉપરાંત તેમણે એસીસ્ટન્ટ બ્લાય (૧૯૩૫) લોર્ડ ઓફ ધી ટ્રેઝરી (૧૯૩૫-૩૭) નામદાર સમ્રાટના ખાનગી ખાતાના એક્ઝિક્યુટિવ (૧૯૩૭ ના મેથી-ઓક્ટોબર સુધી)નો હોદ્દો ભોગવ્યો હતો અને આ બધાં કામ કોઈ પણ પગાર લીધા વીના તેઓએ ખજાન્યા હતા. શિકાર, નિશાનબાજી અને ફીકિટમાં એઓ પોતાની કુરસદ યુબર છે.

મધ્ય પ્રાંતો અને બીહારના ગવર્નર, સર હેનરી બેસફ ટવીનામ, સી. આઈ. (૧૯૩૪), સી. એસ. આઈ. (૧૯૩૭), કે. સી. એસ. આઈ. (૧૯૪૦).

તેમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં થયો હતો. તેમના પિતાનું નામ ચાર્લ્સ ટવીનામ અને માતાનું નામ મેરી સ્નાયો પીગો. તેમના લગ્ન મ્યુરીઅલ હોઅરસન સાથે ૧૯૧૫ માં થયાં હતાં. આ લગ્નથી એમને એક દીકરો અને બે દીકરી છે. તેમણે વિદ્યાભ્યાસ રૂઆની રેટફ્રીફ કોલેજમાં કર્યો હતો અને માંચિસ્ટર યુનાવર્સિટીની બી. એ.ની પરિક્ષા માનસહિત પાસ કરી હતી. આ ઉપરાંત તેમણે લંડન અને લોસાંમાં પણ વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. હિંદી સનંદી નોકરીમાં તેઓ ૧૯૦૯ માં દાખલ થયા અને પ્રથમ પુર્વ ખંગાળ અને આસામમાં મદદનીશ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નોકરી કરી હતી. પાછળથી તેઓ ખંગાળ સરકારના રાજદ્રારી ખાતાના મંત્રીના આધ્યાપર આવ્યા હતા. ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૮ દરમિયાન તેઓ આઈ. એ. આર. એ. અને ૨/૧૮૩ ઉદ્રામ રાઈફલ્સની ટુકડીના કેપ્ટન હતા. ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૪ સુધી કુચબિહારની સ્ટેટકાઉન્સિલના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૮૨૫ થી ૧૯૨૭ સુધી માયમેન-સીંગના રીસ્ટ્રીક્ટ મેજિસ્ટ્રેટ ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૧ સુધી ખંગાળ સરકારના બહેરખાતાં અને મહેસુલી ખાતાના મંત્રી, ૧૯૩૨ માં રાજદ્રારી ખાતાના વધારાના મંત્રી અને કામચલાઉ મુખ્ય મંત્રી ૧૯૩૬-૪૦ ખંગાળના ચીતાગોંગ અને પ્રેસીડેન્સી વિભાગના કમીશનર ૧૯૩૩-૩૪-આસામના કામચલાઉ ગવર્નર ૧૯૩૯ માં મધ્ય પ્રાંતો અને વરાડના કામચલાઉ ગવર્નર અને પાછળથી ૧૯૪૦ માં કાયમી ગવર્નર. તેઓ કુરસદના સમય ગાદી રમવામાં અને ઘેરિસ્વારીમાં ગાળે છે.

સરનામું:—નાગપુર.

લીનલીથગો, નાં મારકીએનેસ— તેઓ મરહુમ સર ફેડરીક મીલ્નર બેરો- નેટના પુત્રી થાય. એમના લગ્ન ૧૯૧૧



માં નાં માર્કવીસ એફ લીનલીથગો સાથે થયાં હતાં. તેમના પિતા “સૈનિકોના મિત્ર” તરીકે ગયા મહાયુધ્ધની સેવાને પરિણામે જાણીતા હતા અને એમણે સંકટગ્રસ્ત લોકોને સહાય કરવામાં વર્ષો વિતાવ્યા હતા. આ બધા ગુણ તેમનામાં ઉતર્યા છે અને તેઓ બધા પ્રકારના પ્રજાહતના કાર્યોમાં રસ લે છે. મારકીએનેસ લીનલીથગો હિંદમાં ક્ષય રોગ નિવારણના પ્રશ્નમાં ખાસ રસ લઈ રહ્યા છે, એ કાર્ય પણ તેમને ઈંગ્લાંડમાં બહુજ પ્રિય હતું. ક્ષય માટે ઈંગ્લાંડમાં “પેપ- વર્થ વીલેજ સેન્ટલમેન્ટ”માં જે અદ્યત્ત કાર્ય ચાલે છે, તેની સાથે હજીયે તેમનો સંબંધ ચાલુ છે. નેઓ લંડનમાં બહુજ લોકપ્રિય છે છતાંયે તેમને તો આમ્યજીવન વધુ પસંદ છે, તેથી તેઓ ફેર્થ નદીને

કિનારે સ્કોટલેંડમાં આવેલા પોતાના હોપટાઉન હાઉસમાંજ નિવાસ કરવાનું પસંદ કરે છે. બગીચાના બહુ શોખીન છે અને છાડછેરના કાર્યનો ખાસ અનુભવ ધરાવે છે. ૧૯૩૦ માં તેમને કેસરે હિંદનો સુવર્ણપદક અર્પણ થયો હતો.

વાયવ્ય સરહદ પ્રાંતના ગવર્નર, નાં સર જ્યોર્જ કનીંગહામ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., એ. બી. ઇ., આઈ. સી. એસ.

એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે એડીનબર્ગની ફેટલ અને એક્સફર્ડની મેગડેલન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને ૧૯૧૧ માં આઈ. સી. એસ. થયા હતા. એમણે કે. એમ. એડેઈર સાથે લગ્ન કર્યા છે. ૧૯૧૪ થી સર જ્યોર્જ હીંદી સરકારના રાજદ્વારી ખાતામાં એડાયા હતા. એમણે ૧૯૧૪-૨૫ માં સરહદ પ્રાંતમાં નોકરી બજવી હતી. ૧૯૨૫-૨૬ માં કાબુલ ખાતેના બ્રિટીશ એલચી ખાતામાં સલાહકાર હતા. ૧૯૨૬-૩૧ માં નાં વાઈસરોયના ખાનગી મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૨-૩૬ માં સરહદ પ્રાંતની કારોબારી કાઉન્સીલમાં ગૃહમંત્રી તરીકે હતા અને ૧૯૩૭ માં સરહદ પ્રાંતના ગવર્નરપદે આવ્યા.

સરનામું:—સરકારી મહેલ, પેશાવર.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.



# Mongini

Limited.

The best Shop in Bombay.

for

DELICIOUS CAKES  
AND PASTRY  
GREAT ATTRACTION  
ENGLISH LADIES' ORCHESTRA  
EVERY EVENING from 6-30 to 10-0 p. m.  
SATURDAY AND SUNDAY BY SPECIAL  
REQUEST FROM 12 a. m. to 2 p. m.

## Mongini's

CHURCH GATE STREET, BOMBAY.

બાલીવાલા  
એન્ડ  
હોમી. લા.

આંખની બારીક તપાસ કરી  
તથા દાક્ટર ના પ્રીસક્રીપ્શન  
પ્રમાણે ઉત્તમ પ્રદારના  
ચશમા બનાવનારા  
Awarded Gold Medals  
મુંબઈના નામદાર ગવર્નમેન્ટ  
સેર રોજર હમલીના બાર  
નેમાયલા ચશમા બનાવનારા

૩૬૫, હોરનબી રોડ. ૩૬૧, કાલબાદેવી રોડ.

૬૧૪, ઘોલી તળાવ અને પેરેલ.

OPTICIANS TO THE ROYAL INDIAN NAVY

મુંબઈ.



હેદ્રાખાદના નાં નિઝામ—હેદ્રાખાદના  
નિઝામુદ્દૌલા, નિઝામ-ઉલ-મુલક અસફ



જાનો જન્મ સને ૧૮૮૬ માં થયો હતો.  
કેળવણી એમણે ખાનગી રાઢે ખાહોશ

કેળવણીકારો રાખીને મેળવી હતી. ૧૯૦૬  
માં એમણે પોતાના એક ભાયાત નવાખ  
જહાંગીર જંગની શાહઝાદી કુલ્હનપાશા  
સાથે લગ્ન કર્યું હતું. ૧૯૧૧ ની સાલમાં  
એઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. એમના  
જેવાં એક સૌથી મોટાં દેશી રાજ્યને  
વહીવટ અત્યાર સુધી એકલી ૭ સલા-  
સદેાની કારોખારી કાઉન્સીલ મારફતે  
ચાલતો હતો. પણ હવે નવું બંધારણ  
હાખલ કરીને ૧૨ નીમાયેલા અને ૮  
ચુંટાયેલા પ્રજાપ્રતિનિધીઓની ધારાસલા  
પણુ સ્થાપવામાં આવી છે. કારોખાર  
આપ અખત્યાર હોવા છતાં પ્રજાપ્રગતિની  
બણી બાખતોનાં ખાતાં ખ્રિટીશ હિંદનાં  
જેવાં છે એમનાં રાજ્યમાં એમની પોતાની  
છાપના સિકકા તથા ટપાલની ટીકીટો ચાલે  
છે. એમનું પોતાનું લશ્કર પણ છે. આ  
નિઝામ સાહેબના અમલમાં રાજ્યે ખુબ  
પ્રગતિ કરી છે. નિઝામ સાગર નામનું

એમણે જે સરેવર બંધાવ્યું છે તેનો બંધાર આખી દુનીઆમાં મોટામાં મોટો છે. અને તેમાંથી ૧૩૦૦૦ એકર જમીનને પાણી આપવામાં આવે છે. નિઝામ સાહેબ પોતે અરબી, ફારસી, ઉર્દુ અને હિંદી ભાષાઓના ખાં હોવાથી સાહિત્યકળાના પોતે મહાન આશ્રયદાતા છે અને એમનું જીવન ફકીર જેવું સાદું અને શુદ્ધ હોવાથી એઓ એક આદર્શ રાજકર્તા લેખાય છે. સમવાયતંત્ર રચીને ખ્રિદીશ હિલાકાઓ અને દેશી રાજ્યો એકત્ર કરીને આખાં હિંદનો ઠારભાર કરી શકાય એ સુચના સાંથી પ્રથમ એમની પાસંથી નીકળી હતી અને હૈદ્રાબાદને તે તંત્ર સાથે બેડવાની ખુશી પણ ખતાવી હતી. એમના પ્રતિનીધી સર અકબર હૈદરીએ જાળમેજ પરીપદમાં એ યોજના બીજા પ્રતિનીધીઓનાં મગજમાં સારી રીતે ઠસાવી હતી વરાડ પ્રાંતનો વહીવટ બે કે મધ્યપ્રાંતે સાથે ખ્રિદીશ હિંદના હાથમાં રહેશે તો પણ નાં નિઝામ સાથે હમણાં નવા કરાર કરીને ખ્રિદીશ સરકારે એમ ઠરાવ્યું છે કે નિઝામેને હવેથી વંશપરંપરા હૈદ્રાબાદ અને વરાડના નિઝામે તરીકે અને તેઓના ગાદીવારસ શાહઝાદાઓને વરાડના શાહઝાદા તરીકે ઓળખાવવા.

એમના ગાદીવારસ શાહઝાદા જનરલ વાલાશાં નવાબ મીર હિમાયત અલીખાન, આઝમ ઝા બહાદુર છે. જેમનો જન્મ સને ૧૯૦૭ માં થયો હતો. તેમને પ્રખ્યાત હિંદી તથા યુરોપીઅન શિક્ષકો પાસે કેળવણી અપાવી છે અને તુર્કીના માજી સુલતાન તે ખલીફા અબદુલ મજીદ બીજાની એક પુત્રી શાહઝાદી નામે દુરા શંહવાર સાથે તેમને પરણાવ્યા છે અને એ જીવાન બેડાને ત્યાં જન્મેલા શાહઝાદાનું

સુખ બેવા પણ નાં નિઝામ નસીબવંત નીવડયા છે. નાં નિઝામના બીજા શાહઝાદા વાલાશાં કર્નલ નવાબ મુઆઝમ ઝા બહાદુર છે. તેમને ખલીફાની ભત્રીજા સાથેજ પરણાવેલા છે. ખલીફાના ખાનદાનની કન્યાઓને વહુઓ તરીકે મેળવી શકયા એ નાં નિઝામ માટે અંગત મગફરીની બીના છે.

**બેધપુરના નાં મહારાજા**—બેધપુરના મહારાજા ધિરાજ શ્રી સર ઉમેદસિંગજી સાહેબ બહાદુર જી. સી. આઇ. ઇ., કે. સી. એસ. આઇ., કે સી. વી. એ. નો જન્મ તાં ૮ મી જુલાઈ ૧૯૦૩ ને રોજ થયો હતો. એમણે કેળવણી અજમેરની મેયો કોલેજમાં લીધી હતી. પોતાના મોટા ભાઈના મરણ બાદ તાં ૩ જી અક્ટોબર ૧૯૧૮ ને રોજ એઓ ગાદી પર આવ્યા હતા અને ૧૯૨૩ માં સંપુર્ણ સત્તા પ્રાપ્ત કરી હતી. ૧૯૨૧ માં એમણે ઉમેદનગરના ઠાકોર જયસિંગજી ભટ્ટીની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યું હતું જેમનાથી એમને ચાર રાજકુમારો અને એક રાજકુમારીની પ્રાપ્તિ થઈ છે. એમને એક નાનો ભાઈ છે અને બે બહેનો છે, જેમાંની એક જયપુરની અને બીજી રેવાની મહારાણી બનેલી છે. મહારાજાએ બનારસની હિંદુ યુનીવર્સીટીને ખેતીનાં અભ્યાસનું ખાતુ માજી વાઈસરોય લોર્ડ અરવીનને નામ ચલાવવા રૂ. ૩ લાખ આપ્યા છે. રાજ્યનો વહીવટ એઓ ચાર પાંચ પ્રધાનો નીમીને કરાવે છે. મહારાજાને લશ્કરી તથા બીજા ઇલકાબો ઘણા મળેલા છે. “પોલો” ની રમતનો એમને ખાસ શોખ છે.

વડોદરાના મહારાજા શ્રી. પ્રતાપસિંહ  
ગાયકવાડ—એમને જન્મ તા. ૨૯ મી  
જૂન ૧૯૦૮ ને રોજ થયો હતો. એમના



પિતા શ્રીમંત ફતેહસિંહ રાવ ખાળ  
યુવરાજને ત્રણ માસના મેદી ભરજવા-  
નીમાં અકાળ મરણ પામ્યા હતા. તેથી  
મરહુમ મહારાજા શ્રીમંત સયાજીરાવની  
પાછળ ગાદીવારસ યુવરાજ તરીકે એમને  
સ્થાપવામાં આવ્યા હતા અને ૧૯૧૪ થી  
એમને પ્રાથમિક કેળવણી અપાવા માંડી  
અને તે પછી ત્રણ ચાર વર્ષ બાદ એમને  
ધોરેસ્વારીની, તરવાની અને શીકાર  
કરવાની તાલીમ અપાવામાં આવી. ફિકેટ  
તથા ટેનીસની અંગ્રેજ રમતોના તો તેઓ  
ઉત્તમદર્જાની જવા પામ્યા. શીકાર  
કરવા માટે તો તેઓ સોનગઢ, ધારી,  
કારવાડ, અંબાલી, દામોહ, કુચબીહાર,  
હરદ્વારા અને કોલનગઢ સુધી જતા અને  
વીસ વરસનું વય થતાં પહેલાં તો એમણે  
કેટલાયે વાઘ, સિંહ, હાથી, ચીત્તા, દીપડા,

જંગલી પાડા, રીંછ અને મગરોને તકડાની  
નાખ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં મેટ્રિક પસાર  
થયા પછી કોલેજમાં દાખલ થઈ એમણે  
પોતાની ફિકેટ ટીમ ઉભી કરી અને  
“રેન્ડલ કપ”ની ટુર્નામેન્ટમાં તેમની ટીમ  
ચારવાર લાગત કપ જીતી હતી. એક  
વરસ પુનાનાં બધાં જીમખાનાંએને જીતી  
આવ્યા હતા. છેક ૧૯૩૬ માં બી. બી.  
સી. આઈ. રેલ્વેની ટીમ સામે રમતાં એમણે  
૯૭ ‘રન’ કર્યા હતા. તેજ પ્રમાણે  
“ટેનીસ” અને “પોલો” ની રમતમાંયે  
એમણે ખુબ ઈનામ જીત્યાં હતાં. શ્રીજ,  
બીલીયર્ડ, હોકી, ફુટબોલ વિગેરે રમતોમાં  
તેઓ પારંગત છે. લશ્કરી તાલીમ લઈ  
એમણે લેફ્ટેનન્ટની પરીક્ષા પસાર કરી  
હતી. એમને સીનેમાનાં ચિત્રા લેતાંયે  
આવડે છે. આઠ ઘોડાની ગાડી હાંકતાં  
એમને આવડે છે. મોટર હાંકવાનું તો  
એમને હાથવેંતમાંજ છે. તા. ૭ મી  
ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૯ ના દીનથી તેઓ ગાદી પર  
ખીરાજમાન છે અને વડવાઓથી ઉતરી  
આવેલો ફરજંદ-ઈ-ખાસ-ઈ-દૌલત-ઈ-  
ઈંગલીશીયા, સેનાખાસખેલ, સમશેર બહા-  
દુરનો ઈલકાબ ધરાવે છે.

માધ્યમીક કેળવણી માટે યુવરાજ  
૧૯૨૧ થી ૧૯૨૩ સુધી વીલાયતમાં રહ્યા  
હતા. ૧૯૨૮ થી તેમને રાજવહીવટની  
તાલીમ અપાવા લાગી હતી. ૧૯૨૯ માં  
તેમનું કોલ્હાપુરવાળાં શ્રીમતી શાંતાદેવી  
ઘોરપટે સાથે લગ્ન થયું હતું. તેમનાથી  
મહારાજને બે રાજકુમારો અને પાંચ  
રાજકુમારીઓની પ્રાપ્તિ થઈ છે. તેમાંથી  
મોટા રાજકુમાર ભવિષ્યમાં વડોદરાના  
મહારાજ થશે અને બીજા રાજકુમારને  
તેની આકા-કૌઈ તે કોલ્હાપુરના ગાદી-  
વારસ થવા માટે દત્તક લીધા કહેવાય છે.

મહારાજાએ સને ૧૯૩૯ માં ગાદી ઉપર આવવા આગમ્ય પોતાનાં રાજ્યમાં ઘણી વાર મુસાફરીઓ કરી હતી અને મુલ્કી તથા ન્યાયાધીશીમાં કેટલીક વાર ઓધ્યા પણુ ભોગવ્યા હતા. સને ૧૯૩૧ માં તેમણે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો અને ખીજીવાર સને ૧૯૩૭ માં નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ કૃતી રાજ્યાભિષેક ક્રિયામાં હાજરી આપવા સાથે આખી પૃથ્વીને પ્રવાસ કર્યો હતો.

મહારાજા પ્રતાપસિંહ ગાદીએ આવ્યા પછી થોડા મહીનામાં યુરોપમાં મહાન યુધ્ધ ફાટી નીકળ્યું તે સંબંધમાં ખ્રીટીશ સરકારને એમણે લાખો રૂપીઆની મદદ કરી છે અને હજી પણ કરે છે.

નાં મહારાજાને ઘોડાની રેસનો પણ ઘણો શોખ છે અને તે માટે તેઓ પહેલી પંકતીના ઘોડાઓની એક મોટી ટુકડી ધરાવે છે. પોતાની પ્રજા પ્રત્યે તેઓ પોતાના દાદા જેટલાંજ લાગણીવાળા છે અને હમણાં ગુજરાતમાં આવી પડેલી રેલની આફત પ્રસંગે તેમણે તુરતાતુરત પોતાની પ્રજાને મદદ કરવાના હુકમો ખડાર પાડ્યા હતા. રાજ્યનો વહીવટ તદ્દન પ્રજાકીય ધોરણે ચાલે છે અને કેટલીક દીશાઓમાં તે ખ્રીટીશ હાંદનાં કરતાં વડોદરા રાજ્યમાં વધુ સુધારાઓ, પ્રજાહીતનાં ખાતાંઓ અને કાયદાઓ છે.

**વાંસવાડાના મહારાજા ધીરાજ—**સને ૧૫૨૭ માં વાંસવાડાનું રાજ્ય સ્થાપનાર મેવાડના શીશોદીયા રજપુત મહારાવલ જગમલસિંગજીની ૨૧ મી પેઢીના ફરઝંદ તે હમણાના રાયનરાય મહારાજા ધીરાજ મહારાવલજી સાહેબ શ્રી સર પૃથ્વીસીંગજી ખલાફુર કે. સી. આઈ. ઇ. છે. એમને

જન્મ તાં ૧૫ મી જુલાઈ ૧૮૮૮ ને રોજ થયો હતો અને ગાદીપર તેઓ સને ૧૯૧૪ માં આવ્યા હતા. કેળવણી એમણે અજમેરની મેયો કોલેજમાં લીધી હતી. એમનું રાજ્ય ખીલતું અને સુધરેલું છે. તેમાં ખીન સરકારી ચુંટાયેલા સભાસદોની ખુબતી વાળી ધારાસભા છે અને મોટાં શહેરોનાં જેવી સુખસાહેબીની સાર્વજનીક સગવડો પણ છે.

**લાઠીના ઠાકોર સાહેબ—**લાઠીના ઠાકોર સાહેબ શ્રી ૦ પ્રહલાદસિંહજી તાં ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૧૨ ને દિને જન્મ્યા હતા અને પિતાના મરણ બાદ સને ૧૯૧૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધા બાદ રાજવહીવટની તાલીમ એમણે વાંકાનેર રાજ્યમાં રહીને લીધી હતી. કોટડા સંગાણીના ઠાકોર સાહેબની પુત્રી સુર્યકુંવરબા સાથે એમણે લગ્ન કર્યું હતું. એમને એક પાટવી કુંવર અને બે કુંવરીઓ છે. કારભારીની મદદથી તેઓ રાજકાજ ચલાવે છે અને ધારાધોરણુ ઘડવામાં પ્રજામંડળ અને ખેડૂત મંડળના પ્રતિનિધીઓની સલાહ લે છે. રાજ્યમાં પ્રાથમીક કેળવણી મફત છે. એમના એક પુર્વજ તે સદગત ઠાકોર સુરસિંહજી “કલાપી”નાં તખલ્લુસથી ગુજરાતી ભાષાના એક અનુપમ કવિ થઈ ગયા હતા. તેમનો સંસ્કારનો પ્રવાહ આ ઠાકોર સાહેબના જીવનમાં પણ ભળ્યો છે. તેઓ મોટા સાહિત્યલકત છે અને પોતાનાં ગામમાં એમણે સને ૧૯૩૨-૩૩ માં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ દીં ૫૦ કૃષ્ણલાલ ઝવેરીનાં પ્રમુખપણું હેઠળ ભરાવી હતી.

માઇસોરના નાઠ મહારાજ શ્રી૦ જ્ય  
ચામરાજ વાડીઆર બહાદુર—સદગત  
નાઠ શ્રી૦ કાન્તીરાવ નરસીંહરાજ વાડી-  
આરના આ એકના એક પુત્રનો જન્મ



૧૯૧૯ માં થયો હતો. ખાસ શાળામાં  
જે. ટી. ટરનર નામના સાહેબની દેખરેખ  
હેઠળ તેમણે પ્રાથમીક અભ્યાસ કર્યો હતો.  
કોલેજમાં પોતાના ભાવિ પ્રજાજનો સાથે  
તેમણે અભ્યાસ કરવા માંડ્યો ત્યારે પોતાની  
અને અન્ય વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે રહેજ ભેદ-  
ભાવ નહિ રાખવાની ખાસ સુચના અપાઈ  
હતી. ઇન્ટરની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી  
એમણે ઇતિહાસ, અર્થશાસ્ત્ર અને રાજ-  
નીતિશાસ્ત્રનો ઉંડો અભ્યાસ કર્યો. એમાં  
હિંદના આંતરરાષ્ટ્રીય સંબંધવાળા  
વિભાગ પર ખાસ લક્ષ આપ્યું હતું. તેમને  
મહારાજ કોલેજની ઇતિહાસ વિષયક  
મંડળીના સર્વાનુમતે માનદ પ્રમુખ ચુંટ-  
વામાં આવ્યા હતા. પ્રમુખ તરીકેના  
પ્રારંભીક ભાષણમાં ચીન-જાપાન વચ્ચેના  
વ્યવહારમાં વિરોધ ઉભો થવાની તેમણે  
આગાહી કરી હતી. ભાષા અને સંસ્કૃતિના  
આધારે અસલ કણૂટકના જુદા જુદા  
ભાગોનું એકીકરણ કરવાની અને કાનડી

ભાષાના ઉગતા લેખકોની પ્રવૃત્તિમાં એમણે  
ઘણો રસ લીધો હતો. વિદ્યાર્થીઓના  
લાભ માટેના સઘળાં કંડો અને કાર્યોમાં  
તેઓ ઉદાર ફાળો આપતા હતા. વિદ્યાર્થી-  
કોલેજમાં અતિ વ્યવસાયી ચાર વર્ષ ગયા  
બાદ છેલ્લી પરીક્ષા પ્રથમ પંક્તિમાં પસાર  
કરી હતી. કોલેજનો અભ્યાસ પૂર્ણ કર્યા  
પછી તેમણે આઈ. સી. એસ. વાળા  
એલ્લીન સાહેબની મદદથી રાજ્યવહીવટની  
તાલીમ મેળવી હતી. સાથે સાથે રાજ્યના  
ખેડુત વર્ગની સ્થિતિનો અભ્યાસ કરવા  
માઇસોર તાલુકાનો પ્રવાસ કર્યો હતો.  
૧૯૩૮ માં ચારખારીના મહારાજની ખુદ  
સત્યપ્રેમકુંવરી સાથે એમના લગ્ન થયાં  
હતાં. નાઠ શ્રી૦ જ્ય ચામરાજ વાડીઆરે  
પુરોપ એશીઆના ઘણા દેશોનો પ્રવાસ  
કર્યો છે. ૧૯૪૦ માં એમનો રાજ્યારોહણ  
થયો હતો અને રાજ્યાધીશની સંપૂર્ણ  
સત્તા એમને સોંપવામાં આવી હતી

નાગોડના રાજ સાહેબ મહેન્દ્રસિંગજી-  
દેવ, નાગોડના રાજકર્તા—એમનો જન્મ  
૧૯૧૬ માં થયો હતો. તેઓ ધરમપુરના  
મહારાણીના કુંવરી સાથે પરણ્યા છે.  
એમણે જુદા જુદા શિક્ષકોના હાથે ધરમેળે  
કળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૬ માં એમને  
રાજ્યકર્તાના સર્વ અધીકાર મળ્યા હતા.  
એમણે માઇસોર સરકાર અને બ્રિટિશર  
એજન્સી (નોવગંગ) હસ્તક રાજવહીવટની  
તાલીમ મેળવી હતી. એમના વડવાએ  
છ સૈંકા થયા નાગોડમાં રાજ્ય કરતા  
આવ્યા છે. એમના રાજ્યનો વિસ્તાર  
૫૦૧ ચોરસમાઈલ છે અને વસ્તી ૭૪૫૮૯  
છે. એમને નવ તોપનું માન છે.

સરનામું:—નાગોડ, બ્રિટિશર.

**કાશ્મીરના મહારાજા—જમ્મુ અને ગાદીવારસ છે. એમનાં પ્રથમ લગ્ન**  
 કાશ્મીરના મેજર જનરલ મહારાજા સર ધરમપુરના નાઠ મહારાજાનાં મોટાં પુત્રી  
 હરિસિંગ ઇન્દ્રમહીન્દ્ર બહાદુર સીપાર-ઇ- સાથે થયાં હતાં. કાશ્મીર રાજ્ય એક  
 સલ્તનત, જી. સી. એસ. આઇ., જી. સી. પ્રગતિવાળું રાજ્ય લેખાય છે અને ધારા-  
 આઇ. ઇ., કે. સી. વી. એ. નો જન્મ સભા મારફત રાજ્યનો વહીવટ ચાલે છે.  
 પ્રજા માટે રાજ્યમાં કેળવણી અને તબીબી સારવારની પુરતી સગવડો છે અને પ્રજાનાં સુખ સગવડ માટે રાજ્યમાં અનેક સગવડો છે.



**અલવરના મહારાજા—અલવરના**  
 મહારાજાશ્રી સેવાઇ તેજસીંઘજી બહાદુર. રજપુતાનાના અલવર રાજ્યના રાજ્યકર્તા. એમનો જન્મ અલવર ખાતે ૧૯૧૧ માં થયો હતો. એમણે પોતાનો વિદ્યાભ્યાસ ખાનગીમાં ઘેર કર્યો છે. ચૈદ્રમા સૈકાના જયપુરના રાજા ઉદયકરજીજીના વંશજ મચેરીના રાવ પ્રતાપસીંઘજીએ અલવર રાજ્યની સ્થાપના કરી હતી. અલવર રાજ્ય કુટુંબ કાઢવા રજપુત જાતીનું છે. હાલના રાજ્યકર્તા ૧૯૩૭ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. એમના પહેલાના રાજા કર્નલ મહારાજા શ્રીમં સેવાઇ જસીંઘજીએ બ્રીટીશ સરકારને ચીન, અફઘાન અને ૧૯૧૪ ના યુદ્ધોમાં સહાય કરી હતી. એમને ગોળમેજીમાં આમંત્રણ અપાયું હતું. હાલના રાજકર્તા રાજ્યના વહીવટમાં અને પ્રજાના કલ્યાણના કાર્યમાં ખૂબ રસ લઈ રહ્યા છે. પાટવીકુંવર મહારાજકુમાર પ્રતાપસીંઘજીનો ૧૯૩૮ માં જન્મ થયો હતો અને બીજા કુમાર યશવંતસીંઘજીનો જન્મ ૧૯૩૯ માં થયો હતો.

તા. ૩૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૫ ને રોજ થયો હતો. એઓ સને ૧૯૨૫ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. તેની બીજી સાલ યુરોપને પ્રવાસે જઈ આવ્યા હતા. દેશમાં એમનાં રાજ્યનો વિસ્તાર સૌથી વધારે મોટો છે એટલુંજ નહિ પણ એમની સરહદ સાથે રશીઆ, ચીન (તીબેટ, તાર્તરી) તથા અફઘાનીસ્તાન જેવાં અગત્યનાં રાજ્યોની સરહદ લાગી ગઈ છે, જેથી દેશના રક્ષણ માટે એમની જવાબદારી અને ચિંતા સૌથી વધારે છે અને એજ સમયથી હિંદી સરકારના પોલીટીકલ એજન્ટ પણ સરહદ પર આવેલાં ગીલગીટ શહેરમાં છે. એમનો પાટવી કુંવર જમ્મુ અને કાશ્મીરનો

રાજ્યનો વિસ્તાર ૩૧૫૮ ચોરસમાઈલ છે અને ૧૯૩૧ ની વસ્તીગણતરી મુજબ ૭૪૯,૭૫૧ ની વસ્તી છે. રાજ્યની આવક ૪૦ લાખની છે.

**દરભંગાના મહારાજાધિરાજ**—દર-ભંગાના મહારાજાધિરાજ સર કામેશ્વર-સિંગ ખડાદુર કે. સી. આઈ. ઇ. પોતાના રાજવંશમાં ૧૯ મા રાજકર્તા છે. તેઓ જ્ઞાતે ક્ષત્રિય બ્રાહ્મણ છે અને એમની એ મોટી જ્ઞાતિના સામા-જિક અને ધાર્મિક વડા તેઓજ છે. જનક રાજનું મિથિલાનું જે રાજ્ય હતું તેજ લગભગ તેમની પાસે છે એમનો જન્મ તા. ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૦૭ ને રોજ થયો હતો અને ગાદીએ



તેઓ તા. ૧૪ મી જુલાઈ ૧૯૨૯ ને દિને આવ્યા હતા. તેમના પિતાશ્રી સર રામેશ્વરસિંગ ખડાદુર ખડુ વિદ્વાન હતા અને દેશોદ્ધારની ચળવળોમાં ખુબ ભાગ લેતા હતા. તેના ૩૬ા સંસ્કાર સર કામેશ્વર ઉપર પણ પડેલા છે. તેઓ હિંદી સરકારની રાજસભામાં બિરાજી આવ્યા છે. પહેલી બે ગાળમેજી પરિષદોમાંયે પધાર્યા હતા. ખંગાળ અને બિહારના જમીનદાર મંડળોના

તેઓ પ્રમુખ છે, ભારત ધર્મ મહા-મંડળના પ્રમુખ છે, પટણા અને કલ-ક-તાની યુનિવર્સિટીઓના આ જીવન “ફેલો” છે, રોયલ એમ્પાયર સોસાયટી અને રોયલ આર્ટ સોસાયટીના સભ્ય છે. યુનિવર્સિટીઓ, કોલેજો અને મંદિ-રોને તેમણે રૂ. ૭ લાખ જેટલી સખા-વત આપેલી છે. એમનાં પુસ્તકાલયમાં કિંમતી હાથ લખાણો પડેલાં છે. ખુડતોના તેઓ હિતેચ્છુ છે અને બિહારના ધરતીકંપ વખતે પોતાની પ્રજાના સંકટ નિવારણ માટે તેમણે સૌથી વધારે મદદ કરી હતી. ઉદ્યોગમાં તેઓ રસ લેતા હોવાથી નવસારીમાં એમણે કાપડની એક મીલ ઉભી કરાવી હતી જે દરભંગા મિલને નામે ઓળખાય છે. તેનો વહીવટ આજે બીજાઓ ચલાવે છે પણ ગુજરાત પુરતી એ તેમની સેવાજ કહેવાય. રમતગતોમાં એમને “પોલો”નો ખાસ શોખ છે.

**છોટાઉદેપુરના મહારાવલ**—ગુજરાત એજન્સીમાં આવેલાં છોટાઉદેપુરના મહારાવલ શ્રી. નટવરસિંહજી ફતેહ-સિંહજીનો જન્મ ૧૯૦૬ માં થયો હતો. ગાદીએ ૧૯૨૩ માં આવ્યા હતા. કેળ-વણી રાજકોટમાં લીધી હતી. એમણે બીજવારનું લગ્ન રાજપીપળાના મહા-રાજા વિજયસિંહજીની પુત્રી શ્રી કુસુમ કુંવરબા સાથે સને ૧૯૨૮ માં કર્યું હતું. પહેલીવારનું લગ્ન રાજપીપળાના મહુમ મહારાજાની રાજકુંવરી શ્રી પદ્મા કુંવરબા સાથે આગલે વરસેજ થયું હતું પણ તે મરણ પામ્યાં હતા. મહારાવલને ત્યાં હમણું ચારિક વરસનો ગાદીવારસ કુમાર છે.



ગ્વાલીઅરના નાઠ મહારાજ સીંધીઆ—ગ્વાલીઅરના મહારાજ શ્રી ૦ જ્યોર્જ જીવાજીરાવનો જન્મ તા. ૨૬ મી જુન ૧૯૧૬ ને રોજ થયો હતો અને



પોતાના પિતા મહારાજ સર માધવરાવ સીંધીઆના અકાળ મરણથી એઓ તા. ૫ મી જુન ૧૯૨૫ ને રોજ ગાદીએ આવ્યા હતા. સને ૧૯૩૬ માં એમને સંપુર્ણ રાજસત્તા સંપુરક કરવા આગમ્ય ૧૧ વરસ સુધી વડાં મહારાણીએ સલાહ-કારોની કાઉન્સીલની મદદ સાથે મુતાલીક તરીકે વહીવટ ચલાવ્યો હતો. એમને ઉંચા પ્રકારની અને સ્વાશ્રયી બનાવે એવી કેળવણી આપવામાં આવેલી હોવાથી આટલી વયમાંથી સારા રાજકર્તા તરીકે એમણે ઠીક નામના મેળવી છે

બોપાલના નાઠ નવાબ—બોપાલના કર્નલ સીકંદર સૈદાલત ઇસ્તીખાર-ઉલ-મુલક નવાબ મહમદ હમીદુલ્લાખાન બહાદુર જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ., સી. વી. એ. નો જન્મ સને ૧૮૯૪ માં થયો હતો. ૧૯૦૫ માં એમનું કાબુલ અને પેશાવરના શાહઝાદા જેહાંગીરની પૌત્રી મેમુના સુલતાન શાહબાનો બેગમ સાથે લગ્ન થયું હતું. નવાબ સાહેબ સને ૧૯૨૬ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને એમના પછી ગાદીવારસ એમની ત્રણ શાહઝાદીઓમાંની વડી શાહઝાદી સુરેયા ઝાહ નવાબ ગૌહરેતાજ આબીદા સુલતાન બેગમને મુકરર કરવામાં આવી છે. નવાબ સાહેબે કેળવણી અલીગઢની મોહમ્મદન એન્જેલો ઓરીએન્ટ કોલેજમાં લીધી હતી પણ બી. એ. ની ડિગ્રી સને ૧૯૧૫ માં અલ્હાબાદ યુનીવરસીટી તરફથી મેળવી હતી. તે પછી તેઓ પોતાના રાજકર્તા નવાબ બેગમ માતાના મુખ્ય સંકરેટરી તરીકે નીમાયા હતા. ગાદીએ આવ્યા પછી એમણે ગામીના ઇબ્રા અપાતા બંધ કરી મહેસુલ માટે રહ્યતવારી પદ્ધતિ દાખલ કરી, ધારાસભા સ્થાપી, કારોબારી અને ન્યાયાધીશ ખાતાંએને જુદાં પાડી વડી અદાલત અને ન્યાયાધીશી કાઉન્સીલ સ્થાપી. નવાબ સાહેબ નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટી પર ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૧ સુધી સભ્ય હતા. અને ૧૯૩૧-૩૨ માં તેના ચાન્સેલર બન્યા હતા. ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૫ સુધી તેઓ અલીગઢની મુસ્લીમ યુનીવરસીટીના ચાન્સેલર હતા અને ૧૯૩૦ તથા ૧૯૩૧ માં ગોળમેજી પરિષદમાં લડન પણ ગયા હતા. યુરોપનો પ્રવાસ એમણે પોણી ડઝન વાર કર્યો છે. રમતગમતોમાં “પોલો” માં એમણે પ્રખ્યાતી પ્રાપ્ત કરેલી છે.

ઈન્દોરના મહારાજ યશવંતરાવ હોલ્કર—એમને જન્મ તા. ૬ ડી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ ને રાજ થયો હતો. પ્રાથ-



મીક કેળવણી અપાવીને ઉંચી કેળવણી માટે એમને સને ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૩ સુધી વીલાયતમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. સને ૧૯૨૪ માં સ્વદેશ પાછા આવતાં કાગલના નાના સરદારની પુત્રી સંયોગીતાબાઈ સાથે એમનું લગ્ન થયું હતું. ૧૯૨૬ માં તેઓ પાછા આંધ્રપ્રદેશની કાઠ્ઠર ચર્ચ કોલેજમાં ઉંચો અભ્યાસ કરવા ગયા હતા. એ દરમિયાન એમના પિતાશ્રી શ્રીમંત તુડોળ-રાવ હોલ્કરે ગાદીનો ત્યાગ કરતાં યશવંતરાવને ગાદી મળી અને ૧૯૩૦ માં તેની સંપૂર્ણ સત્તા મળી. ૧૯૩૧ માં એઓ બીજી ગોળમેજી પરીષદમાં હાજરી આપવા લાંડન ગયા હતા અને સમવાય-તંત્રની યોજનાને પોતાની સંમતિ તથા પોતાનાં રાજ્યને તેમાં બેડવાની ખુશી દર્શાવી હતી. યુરોપનો પ્રવાસ એમણે

કર્યો છે તેમજ ઈન્દોર રાજ્યનો પણ કોઈ જીલ્લો એમના ફરવામાંથી બાકી રહ્યો નથી. રાજ્યની આવકમાંથી રાજધરાણાના ખર્ચ માટે એમણે ફક્ત ૨૧ ટકા લેવા મુકરર કર્યા છે. મી. વિલ્સ નામના એક ફારેગ થયેલા સનંદી અમલદારની સલાહથી બેડુતોના ઉદ્ધાર માટે તથા રાજ્યમાં બેઈતા અમલદારો મેળવવા માટે એમણે લાભકારક યોજનાઓ અમલમાં મુકી છે. સને ૧૯૩૭ માં મહારાણી સંયોગીતાબાઈનું અવસાન થયા પછી એમણે ૧૯૩૮ માં મીસ માર્ગેરીટ લોલર નામની અમેરીકન યુવતી સાથે લગ્ન કરેલું.

**બ્રોળના ઠાકોર સાહેબ**—બ્રોળના ઠાકોર સાહેબ શ્રી. ચંદ્રસિંહજીનો જન્મ તા. ૨૮ મી આગસ્ટ ૧૯૧૨ ને રાજ થયો હતો અને ગાદીએ ૧૯૩૯ ના અક્ટોબરમાં આવ્યા હતા. કેળવણી રાજકોટમાં અને પાછળથી પુનાની હમ્બણ કોલેજમાં લીધી હતી. એમનું પહેલું લગ્ન ૧૯૨૯ માં લખતરના ઠાકોર સાહેબની ભત્રિજી સાથે થયેલું, પણ ૧૯૩૬ માં તેણીના મરણ બાદ ભાદરવાના રાણા સાહેબની પુત્રી સાથે તેમણે બીજી વાર લગ્ન કર્યું છે. આ રાજ્યની સ્થાપના સને ૧૫૯૫ માં નીમ હરધોળએ કીધી હતી. આ મહારાજ ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના વંશના બહેન રજપુત છે. રજપુત બોડિંગ હાઉસ એમના પ્રયત્નોથી બંધાયું હતું. ગાદીએ આવ-તાંની સાથે સાંથી પહેલાં તો એમણે દાઝબંધી ફરમાવી હતી અને ભાયાતોનાં દેવાં માફ કરી તેઓના ગરાસ પાછા સોંપ્યા હતા. ગઈ સાલ દુકાળ દરમિયાન પોતાની રૈયતમાં એમણે ૧૦૦૦૦ મણ અનાજ મફત વહેંચ્યું હતું.

**પૌરબંદરના નાઠ મહારાજ**—પૌરબંદરના નાઠ મહારાજ રાણા સાહેબ શ્રી નટવરસિંહજી બહાદુર, કે. સી. એસ. આઈ. ને જન્મ તા. ૩૦ મી જુન ૧૯૧૦



ના દિને થયો હતો. તેઓએ રાજકોટની રાજકુમાર કેલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને ૧૯૧૮ માં અ. હિં. રાજકુમાર ડીપ્લોમાં પરીક્ષામાં પ્રથમ આવ્યા હતા. ૧૯૧૮ માં મહારાજને ઇલકાબ મળ્યો હતો, ૧૯૧૯ માં રાજતંત્રની તાલીમ લીધી હતી, ૧૯૨૦ માં તેમને રાજ્યાભિષેક અને લગ્ન થયાં હતાં, ૧૯૨૧ માં યુરોપના પ્રવાસે ગયા હતા, ૧૯૨૨ માં વેટીકનમાં ખેનેડીક્ટ ૧૫ની મુલાકાત લેનાર તેઓ બીજા રાજવી હતા, ૧૯૨૫ માં દરબારી બેંકની સ્થાપના કરી હતી, ૧૯૨૭ માં માજી વાઈસરોય લોર્ડ અરવીને પૌરબંદરની મુલાકાત લીધી હતી, ૧૯૨૮ માં બાળલગ્ન પ્રતિબંધક કાયદો ઘડ્યો હતો અને રાજ્યમાં ઇમ્પીરીઅલ બેંકની શાખાની સ્થાપના થઈ હતી, ૧૯૨૯ માં તેઓ નામદારને કે. સી. એસ. આઈ. નો ઇલકાબ

મળ્યો હતો, ૧૯૩૦ માં ખેડુત સંરક્ષણ ધારો ઘડ્યો હતો, ૧૯૩૧ માં મ્યુનીસીપાલિટીમાં પ્રબલ તંત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, ૧૯૩૨ માં અ. હિં. કોડેટ ટીમના કેપ્ટન તરીકે ઇંગ્લાંડનો પ્રવાસ કર્યો હતો, ૧૯૩૪ માં અ. હિં. વીલીગડન ટેનીસ ટુર્નામેન્ટની સ્થાપના કરી હતી, ૧૯૩૫ માં માજી વાઈસરોય લોર્ડ વીલીગડને પૌરબંદરની મુલાકાત લીધી હતી, પ્રબળનમાંના રાજમંત્રી અને રાજ શુભેચ્છકોનું સલાહકારી બંધારણ ઘડાયું હતું, એનરરી મેજિસ્ટ્રેટની બેચની સ્થાપના થઈ હતી, ૧૯૩૬ માં સાઉથ આફ્રીકન ડેલી-ગેશનની પધરામણી થઈ હતી, ૧૯૩૯ માં સ્વાસ્થ્યી નૂતન શિક્ષણ યોજના ઘડાઈ હતી, ફુલ્કાળ સંકટ નિવારણ યોજનાઓ હસ્તીમાં આવી હતી, રાજકુમારી શ્રી લીલારાજે કુંવરબા સાહેબને માંગલિક લગ્નોત્સવ ઉજવાયો હતો, ૧૯૪૦ માં પંચવાર્ષિક વૃક્ષવર્ધન યોજના ઘડાઈ હતી અને ૧૯૪૧ માં નાઠ વાઈસરોય લોર્ડ લીનલીથગોની પૌરબંદરમાં પધરામણી થઈ હતી.

નામદાર પૌરબંદરનરેશે તા. ૧૨ મી જુન ૧૯૪૧ ને દીને શ્રીનગર (પૌરબંદર તાબે) ના કુમાર સાહેબ શ્રી. બાલસીંહજી બી. એજી. ને યુવરાજ તરીકે દત્તક લીધા છે અને તેમનું નામ શ્રી. ઉદયભાઈ રાજ્યુ છે. યુવરાજશ્રીની સગાઇ તા. ૧૬ મી જુન ૧૯૪૧ ના દીને લીમડીના કાકોર સાહેબ શ્રી. છત્રસાલસિંહજીના બહેન રાજકુમારી શ્રી પ્રેમકુંવરબા સાથે થઈ હતી અને તા. ૩ જુલાઈ ૧૯૪૧ ને દીને તેમની સાથે યુવરાજશ્રીના લગ્ન થયાં હતાં

### રાજસ્થાન પૌરબંદર

**મહારાજ: ચરિત્રરેખા:—**જન્મ—શ્રી. હનુમાન વંશજ હિંદની પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ને પશ્ચીમ હિંદમાં પ્રથમ વસાહતી જેઠવા

વંશના ૧૮૦ મા રાજવી; અભ્યાસ— રાજકોટ રાજકુમાર કોલેજ, અભ્યાસમાં તેમજ મેદાનમાં પ્રતિષ્ઠા પામ્યા; લગ્ન— શ્રીખડી નરેશ સ્વૈ. ઠા. સા. શ્રી૦ દૌલત-સિંહજી બહાદુરનાં રાજકુમારી શ્રી૦ રૂપાળી બા સાથે; સંસીધ્વી—સ્થાપત્યના અભ્યાસક, સંગીતના રસમીમાંસક, લલિતકલાના ઉપાસક; યુરોપના ચારેય પ્રવાસોમાં સમ્રાટની મુલાકાતો, વેટીકન બેનેડીક્ટ ૧૫ ની મુલાકાત લેનાર બીજા રાજવી, અબીલ હિંદ ને સીલોનનો પ્રવાસ, સાપ્તાહીક ગ્રામ્ય પ્રવાસ.

**રાજ્ય મર્યાદા:**—અરબી સમુદ્ર પર ૬૪૨ ૧/૪ માઈલનો રસાળ પ્રદેશ; ધી, પત્થર, ખરડા પર્વતની વનસ્પતિ, માટી, સાગરજળની સમૃદ્ધીઓ; આચ-૨૬ લાખ, વ્યય-૨૫ લાખ; વસ્તી—૧૪૬૫૬૪; રાજધાની—પોરબંદર, મહાભારત જીનું સુદામાપુરી, યાત્રા સ્થાન, રેલ્વે જંકશન, એરપોર્ટ, હાઈ મહાસાગરનું ધીકતુ તેમજ આફ્રીકા જવા આવવાનું સગવડભર્યું ખંદર.

**રાજતંત્ર:**—દીવાન, અમલદારો, પ્રજા-સેવકોમાંથી ૨૩ સલાહકારો સંગઠ્ય રાજવી સ્વચંનિયામક: કારોબારો અને ન્યાય વહીવટની નીર્ણયતા.

**મ્યુનીસીપાલિટી:**—પ્રજાકીય, સંયુક્ત મતાધિકાર, ૧૨ પ્રજાથી ચુંટાયેલ, ૫ રાજ્યથી નિયુક્ત, ૩ કોઓર્ડ; સ્વાસ્થ્ય—કુલામય નગરરચના, આરોગ્ય ભવનો, સૌરાષ્ટ્રમાં પ્લેડલેસ નાઈફની પહેલ કરનાર દવાખાનાઓ, લેડી લીનલીથગો જેને અપૂર્વ કહે છે તેનું પ્રસુતીગૃહ, સ્ત્રી ઔષધાલય, આયુર્વેદીક-યુનાની ઔષધાલયો, એકસરે હીપાટમિન્ટ; શિક્ષણ—મોન્ટે-સોરીથી મેટ્રીક સુધી, એક દાયકામાં બાળ-સંખ્યા બમણી, ખર્ચે ત્રણગણી, ગુરૂકુળ, વનિતા વિશ્રામ, અનાથ આશ્રમો, કન્યા વિદ્યાલય, બાળ મંદીરો, સ્ત્રી ઉદ્યોગ શાળાઓ, સ્થાયી ફરતાં પુસ્તકાલયો, રાત્રીશાળાઓ, હરિજન શાળાઓ અને

આશ્રમો, પાઠશાળાઓ, કાશી કલકતાની સંસ્કૃત પરીક્ષા કેન્દ્ર, મદરેસા, હનુમાન હોસ્ટેલ્સ, ઉદાર શિષ્યવૃત્તીઓ; ઉદ્યોગ—સીમેન્ટ ફેક્ટરી, મીલ-સુતરાઉ, રેશમી, ટીન-સોલ્ટ-મેચ, હોઝીઅરી, સીલ્વર વર્ક્સ, સીમેન્ટ ટાઇલ્સ, વહાણ બનાવટ, કેમીકલ લેબોરેટરી, જીનેરી, કોટન પ્રેસ, ઓઇલ મીલ, પેઇન્ટ, ડીસ્ટેમ્પર, રંગકામ, ધી રીફાઇનરી, હાથવણાટનું કાપડ-ગરમ, રેશમી, ખાદી, બાંધણી, નેતર, ઘાંસ, માટી, સાબુ, તાળાં, પંપ, ત્રાજવાં, લાકડ, લોહ, આદિ કારીગીરી; ખેડુત પ્રજા માટે—છેક હળવી મહેસુલ, ઉદાર તગાવી, શ્રેષ્ઠ બીયાંની સગવડતા, ખેડુત સંરક્ષણ ધારો, વિશાળ નવાણુ ગોળના, પ્રતિમહાલ પશુ-પ્રદર્શન, વસ્ત્ર સ્વાવલંબન યોજના; પ્રજા માટે—હળવી જગાત, વેપાર વર્ધન માટે અનેક સગવડતાઓ; બેન્ક—દર-બારી, ઇમ્પીરીઅલ બેંકની શાખા; યાત્રા-સ્થળો—સુદામાપુરી, બીલેશ્વર, માધવપુર, મીયાણી, વિસાવાડા, શિંગડા; જોવાલાયક સ્થળો—સાગર વિહાર, જળ-દીપ હોળ, દરીઆ મહાલ, છાયા દરબાર-ગઢ, બંજુવતીનું ભોયરું, દિગ નિવાસ, મેકોનીકી કલબ, નટવરબાગ, મુળમાધવ-પુર, ભાદર-પુલ, ખાણ; યુદ્ધ સહાય—વાર્ષિક એક લાખ, નાં વાઈસરોયના આગમન પ્રસંગે સવા લાખ વધુ, સૈનિક ગાર્ડ, પ્રકાશન, યુદ્ધ સમીતિ, પ્રબોધ ફાળો દશ હજાર ઉપર, રાજ્ય-નોંકરો-કારખાનાઓ એક દીનની આવક.

**રાજકુટુંબ—**અ. સૌ નામદાર મહારાણી શ્રી૦ રૂપાળીબા સાહેબ M. B. E., અસ્મતપનાહ નામદાર બામા સાહેબ શ્રી રામબા સાહેબ.

**અમાત્ય વર્ગ**—વહીર અને દીવાન બહેન શ્રી પ્રતાપસિંહજી રામસિંહજી તાઝિમિ સરદાર. નાયબ દીવાન—ખાન-બહાદુર ફરામરોઝ માસ્તર.

ધરમપુરના નાં મહારાણા—હીઝ હાઈ-  
નેસ શ્રીમંત નાં મહારાણા શ્રીં વિજય-  
દેવજી મોહનદેવજી રાણા, ધરમપુરના  
રાણાસાહેબ—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં



થયો હતો. સને ૧૯૨૧ માં તેઓ નામ-  
દાર ગાદીએ ખીરાજમાન થયા હતા.  
એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં  
અભ્યાસ કર્યો છે. ૧૯૦૫ માં રાજપીપળાના  
મહારાણા શ્રીં ગંભીરસીંહજી મહારાજના  
કુંવરી શ્રીં અ. સો. રસીકકુંવરબા સાથે  
લગ્ન થીથી જોડાયા હતા અને રસીકકુંવરબા  
સાહેબના સ્વર્ગવાસ પછી ૧૯૦૭ માં  
પાટીતાણાના કુમાર શ્રીં સામંતસીંહજીના  
કુંવરી અ. સો. મનહર કુંવરબા સાહેબ  
સાથે વિવાહિત થયા હતા. અ. સો.  
મનહર કુંવરબા ૧૯૩૯ માં દેવગતિ  
પામ્યાં છે નાં ધરમપુર નરેશ નરેન્દ્ર-  
મંડળના સ્વહક્કાનુસાર એક સભ્ય છે.  
૧૮૭૭ માં જ્યારે મહારાણી વીક્ટોરીયાએ  
“એમ્પ્રેસ ઓફ ઇન્ડીઆ”નો ઇલ્કાબ ધારણ  
કર્યો ત્યારે ધરમપુર રાજ્યને એક દ્વંજ  
એનાયત કરવામાં આવી હતી અને મરહુમ  
શહેનશાહના સીલવર જીખીલી મહોત્સવ

પ્રસંગે એક ચાંદ આપવામાં આવ્યો હતો.  
૧૯૩૭ માં કેરિનેશન મેડલ પણ એનાયત  
થયો હતો નાં મહારાણાએ ૧૯૨૪,  
૧૯૨૯, ૧૯૩૩, ૧૯૩૫, ૧૯૩૯ ના વર્ષોમાં  
યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો ૧૯૨૫ માં  
ચીન, જાપાન, ફ્રેડરેટ મલાયા સ્ટેટસ,  
જાવા અને સુમાત્રા, ૧૯૨૮ માં ઇજિપ્ત,  
સીરીઆ, ઇરાક અને પેર્સિયેસ્ટાઈન, ૧૯૩૪માં  
ઓસ્ટ્રેલીઆ, ટાસમાનીઆ અને ન્યુ ઝીલેન્ડ,  
૧૯૩૭ માં ચીન, જાપાન, ફ્રેઈટસ સેન્ટલમેન્ટ  
અને મનીલા અને ૧૯૩૯ માં અમેરીકા,  
કયુબા, કૉસ્ટરીકા અને પનામા વિગેરે  
સ્થળે મુસાફરી કરી છે. ૧૯૨૪ માં જ્યારે  
તેઓ ઇંગ્લાંડ ગયા હતા ત્યારે નાં  
શહેનશાહ તેમજ શહેનશાહખાનુએ તેમનું  
સ્વાગત કર્યું હતું. ધરમપુર રાજ્યને  
વિસ્તાર ૭૦૪ ચોરસમાઈલ છે. વસ્તી  
૧૧૨૦૩૧ ની છે અને આવક લગભગ  
૮૫ લાખ રૂપીઆની છે. રેલ્વેને કાયમને  
માટે ૯ તોપનું અને શ્રીમંત મહારાણા  
સાહેબને ૧૧ તોપનું માન છે નાં  
યુવરાજ શ્રીં નરહરદેવજી સાહેબ ખી. એ.  
(મુંબઈ) અને એમ. એ. (કેન્ટર)ની  
ડીગ્રીઓ સંપાદન કરી છે. રેલ્વે કાઉન્સિલ  
નીચે મુજબ છે:—શ્રીં ડી. વી. સરંયા ખી.  
એ., એલ એલ. ખી.; હીં બં બુનીલાલ  
માણિકલાલ ગાંધી ખી. એ., એલ એલ. ખી.  
(એડવોકેટ); શ્રીં એસ. જ. દેશાઈ ખી. એ.;  
શ્રીં ખી. ડી. શાહ ખી. એ., એલ એલ ખી.;  
મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલ—ચેરમેન—શ્રીં ડી.  
વી. સરંયા, સભ્યો—નગરશેઠ નારણદાસ  
ભાણુભાઈ અને ડોં કે. ખી. પીસપાટી  
એમ. ખી. ખી. એસ. (ચીફ મેડીકલ ઓફીસર)  
અંગત રટાફ—પ્રાઈવેટ સેક્રેટરી - શ્રીમતી  
સુશીલાદેવી ભટકલ, હજુર પર્સનલ આસી-  
સ્ટન્ટ શ્રીં ભોગીલાલ જગજીવનદાસ મોદી,

મહદનીશ મંત્રી શ્રી૦ જગમોહનદાસ સી. શાહ. ચાહુ યુદ્ધમાં શ્રીમંત મહારાણા સાહેબે રાજ્યના તમામ સાધનો તેમજ અંગત સહાય આપવાની ઇચ્છા વ્યક્ત કરી છે. રાજ્ય પ્રથમથીજ સામ્રાજ્ય તરફ વફાદાર છે. લડાઈના પ્રસંગે ડીફેન્સ બોન્ડ રૂ. ૧૦૦૦૦ ના ખરીદ્યા છે. વોર ગીફ્ટ ફંડમાં રૂ. ૫૦૦૦ ભર્યા છે. સીલ્વર ટ્રીકેટ ફંડમાં રૂ. ૭૪૦ ભર્યા છે. તેમજ પ્રબલે રૂ. ૧૮૦૦૦ ના ચાર બોન્ડ લીધા છે વળી ગુજરાતના રાજ્યો તરફથી સ્પીટ ફાયર એરોપ્લેન રૂ. ૭૫૦૦૦ નું લેવામાં આવનાર છે. વડોદરામાં ગુજરાતના રાજ્યોના રેસીડન્ટે “ત્રાર ફેટ” ઉઘાડયો હતો તેમાં રૂ. ૫૦૦ આપી ના૦ મહારાજા પેટ્રન થયા છે. નામદાર મહારાજાના પેટ્રનેજ હેઠળ રેડક્રોસ સોસાયટી તથા બીજી સંસ્થાવતના કામો માટે મહદરૂપે ધરમપુર રાજ્યની “યુનાઈટેડ વેલ્ફેર સોસાયટી” ખોલવામાં આવશે. જેનો ઉદ્દેશ રૂ. ૩૦૦૦૦૦ જેવી ગંજલર રકમ ભેગી કરવાનો છે.

જાંબુધાડાના રાણા—જાંબુ ઘોડા ના રાણા શ્રી૦ રણજીતસિંહજી ગંભીરસિંહજી તા૦ ૪ થી જાન્યુઆરી ૧૮૯૨ ને રોજ જનમ્યા હતા. રાજકોટમાં કેળવણી લીધી હતી અને ૧૯૧૮ માં ગાદીએ બેઠા હતા. અખિલ ભારત ક્ષત્રીય મહાસભાના એઓ આશ્રયદાતા છે. બીજી કલબો ઉપરાંત મુંબઈની વિલીંગ્ડન કલબના પણ એઓ સભાસદ છે. એમને એક ગાદી-વારસ કુમાર છે.

વાડાસીનોરના નવાબ સાહેબ આબી શ્રી૦ જમીયતખાનજી બહાદુર—એમનો જન્મ તા૦ ૧૦ મી નવેમ્બર ૧૮૯૪ ને રોજ થયો હતો અને ગાદી પર તેઓ ૧૯૧૫ ના ડિસેમ્બરમાં આવ્યા હતા. એમણે રાજકોટમાં સાક્ષરી અને હેદરાડન માં લશ્કરી તાલીમ લીધી હતી, પણ તેઓ લડવૈયા બનવાને બદલે કવી અને સાક્ષર છે. એમની ઉર્દુ અને ગુજરાતી કવિતા એઓ તથા એમના નાટકોએ એમને ગુજરાતી સાક્ષરોમાં સારું સ્થાન અપાવ્યું છે. હમણાં એમને ત્રણ બેગમે છે, તેમાંથી વડાં બેગમને થયેલો પુત્ર બાળપણમાં મરણ પામ્યો હતો. સોથી નાનાં બેગમને ત્રણ દીકરીઓ છે. દ્વ-તક લેવાની સનદ નવાબસાહેબને મળેલી છે. એમનું રાજ્ય ગુજરાત એજન્સીમાં બીજા વર્ગનું છે.

દુનીઆની સૌથી મહાન વારતા  
લંડન રાજરહસ્ય

અથવા  
મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કેટ  
ઓફ લંડન

અસલ લેખક:—મી૦ રેનોલ્ડ્સ

ભાષાંતરકર્તા:—મધુકર.

પ્રકાશક:—નાહોબી.

“મીસ્ટરીઝ”ની પહેલી સીરીઝ ફક્ત ચાર ભાગના સંપૂર્ણ સેટના

કીંમત રૂ. ૧૦ (પાં. જુદું)

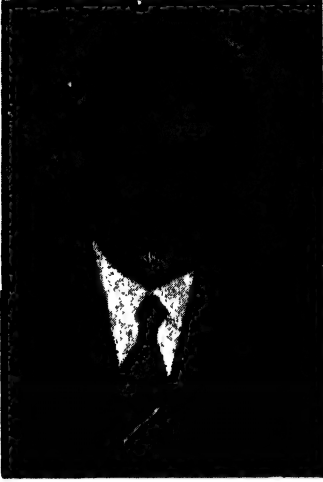
છપાય છે! છપાય છે!

તમારા ઓર્ડર તાકીદે મોકલાવો.

“નાહોબી”

જહાંગીર મેનશન, ૧ લો માળ, નં. ૫,  
૧ લી મરીન સ્ટ્રીટ, પોસ્ટ જી. પી. ઓ.  
મુંબઈ.

**રાજપીપળાના મહારાજા—રાજપીપ-**  
ળાના મહારાજા શ્રી વિજયસિંહજીનો જન્મ  
તાં ૩૦ મી જાન્યુઆરી ૧૮૬૦ ને રોજ



થયો હતો અને ગાદીએ તાં ૨૬ મી  
સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૫ માં આવ્યા હતા.  
કેળવણી રાજકોટમાં અને પાછળથી  
દેહરાદુનની લશ્કરી કોલેજમાં લીધી હતી.  
યુરોપ અને અમેરીકામાં એઓ ખડુ ફર્યા  
છે અને ઇંગ્લેન્ડમાં આંખા ઉછેરવાનો  
પ્રયત્ન પણ કર્યો હતો. એમના રાજ્યમાં  
છેલ્લા બે દાયકાથી જંગલો કપાઈને  
ખેતીવાડીનો વિકાસ ખારડોલી અને નવ-  
સારીના ખેડૂતો મારફત ખુબ થયો છે  
અને હજી થાય છે. જંગલોમાં રેલ્વે  
લંબાય છે અને કપાસ લોઢવાનાં કાર-  
ખાનાંઓ વધતાં જાય છે. એમના રાજ્ય  
માં અકીકના પત્થરોની ખાણો છે અને  
પ્રાચીન ગ્રીક ભુગોળવેત્તા ટોલેમીનો  
અકીકના પત્થરનો પ્યાલો એમના લીંબો-  
દરા ગામની ખાણના પત્થરનો ખનેલો  
હતો. રાજ્યમાં પ્રાથમિક કેળવણી મફત  
છે. વીધવાઓ અને લાચારો માટે  
સદાચરો છે.

**જસદણના દરબાર—જસદણના દર-**  
બાર શ્રી આલાખાચર તાં ૪ થી નવે-  
મ્બર ૧૯૦૫ને રોજ જન્મ્યા હતા,  
રાજકોટમાં કેળવણી હતા, ૧૯૧૬ માં  
ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૨૪ માં  
સ્વતંત્ર અખત્યાર પામ્યા હતા. આ  
રાજવંશ અયોધ્યાના પ્રાચીન સુર્યવંશી  
મહારાજા કરણશરતના પુત્ર કંઠ ઉપરથી  
ઉતરી આવેલો છે, તેથી તેઓ કાઠી  
કહેવાય છે અને સૌરાષ્ટ્રનું નામ બદ-  
લીને કાઠીયાવાડ કરનારા એ લોકોજ  
છે. દરબારને બે કુમારો છે. રાજ્યમાં  
ખધી જાતની કેળવણી મફત છે, દારૂની  
આયાત બંધ કરવામાં આવી છે.  
ખેડુતોને જમીનની વેચાણ હક સાથે  
માલેકી આપવામાં આવી છે અને  
શાહુકારોની વ્યાજખોરીથી તેઓને રક્ષણ  
આપવામાં આવે છે. પુખ્ત વયના  
મતધિકાર સાથે ગમિગમ પંચાયતો  
સ્થાપવામાં આવી છે.

**પાલણપુરના નવાબ—પાલણપુરના**  
નવાબ સાહેબ મહાબાન શ્રી તાલીમહ-  
મદ ખાનખડાદુર જી. સી. આઈ. ઇ.,  
કે. સી. વી. એ. નો જન્મ તાં ૭ મી  
જુલાઈ ૧૮૮૩ ને રોજ થયો હતો. કેળ-  
વણી ખાનગીરહે લીધી હતી. ગાદીએ  
૧૯૧૮ માં આવ્યા હતા. એમનું રાજ્ય  
પુરાણું છે અને એમના ખાનદાનમાં  
ઉતરી આવેલાં એ ૨૯ મા રાજકર્તા  
છે. ૧૯૨૮ માં તેઓ પ્રજાસંઘની ધારા-  
સભામાં હિંદના એક પ્રતિનિધિ તરીકે  
પધારી આવ્યા હતા. ૧૯૩૭ માં નાં  
શહેનશાહની તાજપોષી વખતે તેઓ  
માનદ એડીકાં તરીકે સેવા બજાવવા  
ગયા હતા.

ખીકાનેરના મહારાજ—હીઝ હાઇનેસ મહારાજ શ્રી૦ ગંગાસીંગજી ખડાદુર, જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ., જી. સી. પી. એ., જી. બી. ઇ., કે. સી. બી.—તેમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. અજમેરની મેયો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. કેમ્બ્રીજ, એડીનબરો, ખનારસ અને હૈદરાબાદ (દક્ષિણ)ની યુનીવર્સિટી-ઓની એનરરી એલ. એલ. ડી.ની ડીગ્રી



ધરાવે છે. તેઓ ૧૯ તોપોની સલામીનું માન ધરાવે છે. એઓ નામવર શ્રીશીશ લશ્કરના ઓ૦ જનરલ ઉપરાંત સેકન્ડ રાયલ લાનસર્સના ઓ૦ કર્નલ પણ છે. ગયાં મહાન યુદ્ધમાં એ નામવરે ફ્રાંસ અને ઇજિપ્તના રણક્ષેત્ર ઉપર ખબરેલી સેવાઓ બાબે “ડીસ્પેચીઝ” માં બે વાર ઇશારા કરવામાં આવ્યા હતા તેમજ કે. સી. બી ના ખેતાબ ઉપરાંત કેટલીક લશ્કરી પદવીઓની નવાજેશ એઓ ઉપર

કરવામાં આવી હતી. ૧૮૯૯-૧૯૦૦ ની સાલમાં પહેલા ભારે દુષ્કાળ દરમ્યાન ખબરેલી સેવાઓની સ્તુતી દાખલ એઓ ઉપર ફર્ટી કલાસ કેસરે-હિંદ ગોલ્ડ મેડલની નવાજેશ થઈ હતી. એ નામવરે મરહુમ શહેનશાહ એડવર્ડ સાતમા, જ્યોર્જ પાંચમા અને જ્યોર્જ છઠ્ઠાની રાજ્યાભિષેકની ક્રિયાઓમાં (Coronations) હાજરીઓ આપી હતી હીંદની સેન્ટલ રેકર્ડીંગ બોર્ડના એઓ એક સભ્ય છે. ૧૯૧૭ની ઈમ્પીરીઅલ વોર કેબીનેટમાં તેમજ ૧૯૧૯ ની પીસ કોનફરન્સમાં એ નામવરે હીંદના એક ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. લંડન, એડીનબરો, માનચેસ્ટર અને પ્રીસ્ટોલ શહેરોનું એ નામવરે છુટાપાણું મેળવ્યું છે. ૧૯૨૪ માં લીગ ઓફ નેશન્સની એસેમ્બલીની મળેલી બેઠકમાં હીંદી રાજકર્તાઓ વતી તેમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૩૦ માં લીગ ઓફ નેશન્સની એસેમ્બલી સમક્ષ ગયલાં ઇન્ડિઅન ડેલીગેશનના એઓ લીડર હતા. એજ સાલમાં મળેલી ઇમ્પીરીઅલ કોનફરન્સમાં ગયલા હીંદના ત્રણ પ્રતિનિધીઓમાંના તેઓ એક હતા. હીંદના નરેન્દ્ર મંડળના તેઓ પહેલા ચાનસેલર (૧૯૨૧-૨૬) હતા. ખનારસ હીંદુ યુનીવર્સિટીના તેઓ એક પેટ્રન અને ચાનસેલર હતા. ૧૯૦૧ માં તેમની ઉપર કે. સી. આઈ. ઇ., ૧૯૦૪ માં કે. સી. એસ. આઈ., ૧૯૦૭ માં જી. સી. આઈ. ઇ., ૧૯૧૧ માં જી. સી. એસ. આઈ., ૧૯૧૮ માં કે. સી. બી. (ઓ૦ મીલીટરી), ૧૯૧૯ માં જી. સી. પી. એ. અને ૧૯૨૧ માં જી. બી. ઇ. (મીલીટરી)ના ઉચ્ચ ખેતાબોની નવાજેશ થઈ હતી.



ઇડરના મહારાજાધિરાજ શ્રી૦  
હિંમતસિંગજી—એમને જન્મ તા૦ ૨૭  
સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૯ ને રોજ થયો હતો



અને ૧૯૦૮ માં હજી તો જ્યારે પ્રાથ-  
મીક કેળવણી લેતા હતા ત્યારે એમનું  
લગ્ન જયપુર રાજ્યમાં આવેલા ખંડલા  
ગામના રાજાની જ્યેષ્ઠ કુમારી શ્રી જવા-  
હર કુંવર સાહેબા સાથે થયું હતું.  
ઇડરનું રાજ્ય ૨૦૦ વર્ષ ઉપર બેઘપુરના  
મહારાજાના ખંભાઇઓએ સ્થાપ્યું હતું.  
તેની નવમી પેઢીએ મહારાજા સર દાસત  
સિંગજી થયા હતા જેમનું ૧૯૩૧ માં  
મરણ થવાથી હિંમતસિંગજી એ વંશના  
દશમો રાજા તરીકે ગાદીએ બેઠા હતા.  
હિંમતસિંગજીએ ૧૯૧૧ થી ૧૯૧૬ સુધી  
અજમેરની મેયો કોલેજમાં શિક્ષણ લઈને  
પછી તરતજ રાજવહીવટમાં ઝંપલાવ્યું  
હતું એટલે મહારાજા થવા અગાઉજ  
એમને બહોળો અનુભવ મળી ગયો હતો.  
પોતાની રાજધાનીના શહેર હિંમતનગરને  
સુધારીને એમણે બેવાલાયક બનાવ્યું છે.  
એમને બે રાજકુમારો છે.

માંગરોલના શેખ—માંગરોલના શેખ  
સાહેબ મહમદ જેહાંગીર મીયાનો જન્મ  
તા૦ ૨૯ મી અક્ટોબર ૧૮૬૦ ને રોજ  
થયો હતો. એવણે કેળવણી રાજકોટમાં  
લીધી હતી. ગાદીએ સને ૧૯૦૮ માં  
આવ્યા હતા તેમને ૫ શેખબદા અને  
૫ શેખબદીઓ છે. માંગરોલનો વહી-  
વટ જુનાગઢના એક તાલુકા મિસાલ  
થાય છે પણ એને જુનાગઢથી સ્વતંત્ર  
બનાવવાના સવાલ ઉપર ખ્રીશ્ચીય સર-  
કાર વિચાર ચલાવે છે.

ઝાબુઆના રાજા—ઝાબુઆના રાજા  
સાહેબ ઉદયસિંહ બેઘપુરના રાંઠાડ  
વંશમાંથી ઉતરી આવેલા છે પણ તેમને  
કાવાસા વંશના મહુમ રાજા ગોપાલ-  
સિંગે દત્તક લીધા હતા. ૧૮૯૮ માં  
તેમને રાજ્યનો અખત્યાર માંડયો હતો.  
૧૯૦૭ માં સુથના રાજાની બહેન સાથે,  
૧૯૧૨ માં ધારીયાવાડના કાકોરની દીકરી  
સાથે અને તે પછી શીવપુરના રાજાની  
દીકરી સાથે, એમ ત્રણવાર લગ્ન કર્યા છે.

ખંભાતના નવાબ—ખંભાતના નાજીમુ-  
દ્દાલા મુમાઝ-ઉલ-મુલક મોમીન ખાન-  
બહાદુર દીલાવરજી નવાબ મીરઝા  
હુસેન વાવેર ખાનબહાદુરનો જન્મ  
તા૦ ૧૬ મી મે ૧૯૧૧ ને રોજ થયો  
હતો અને ૪ વરસની બાળવયે તા૦ ૨૧  
મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૫ ને રોજ ગાદીપર  
આવ્યા હતા પણ ખરી સત્તા તેમને  
૧૯૩૦ ના રીસેપ્ચરમાં આપવામાં આવી  
હતી. રાજકોટમાં કેળવણી લઈ શિક્ષકો  
સાથે એક વરસ યુરોપ પણ ફરી  
આવ્યા હતા.

ભાવનગરના મહારાજા રાવલ શ્રી.  
કુમ્ભકુમારસિંહજી, કે. સી. એસ. આઈ —  
એમનો જન્મ તા. ૧૯ મી મે ૧૯૧૨ ને



રાજ થયો હતો. એઓ સાત વર્ષના થયા પહેલાં તે એમનાં માતા અને પિતા (મહારાજા સર ભાવસિંહજી) મરણ પામ્યાં એટલે રાજ વહાવટ સર પ્રભાશંકર પટ્ટણી, કર્નલ આર. સી. બર્ક, ઈ. ૦ બ. ૦ ત્રિભુવન-દાસ કાળીદાસ ત્રિવેદી અને ખા. ૦ બ. ૦ એસ. એ. ધોધાવાળા, એઓની બનેલી કાઉન્સિલે મહારાજા પુત્ર ઉમરના થયા ત્યાં સુધી (સને ૧૯૧૯ થી ૧૯૩૧ સુધી) ચલાવ્યો હતો. એમના રાજ્યે એક ખાસ અગત્યનું કામ કરી બતાવીને આખા દેશના બીજા રાજાઓ સમક્ષ ઉદ્ઘાટન ધર્યું છે. એમના રાજ્યના ખેડૂતોનું એકંદર હેતુ રૂ. ૬૫ લાખ હતું. તેની પતાવટ રાજ્યે વચ્ચે પડીને કરીને શાહુકારોને અમુક અમુક રકમો સુકવીને સર્વ ખેડૂતોને ઋણ મુક્ત કર્યા છે. મહારાજાએ રાજકોટ

તેમજ વિલાયતમાં શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. એક ૯ વર્ષના વયે એમણે શિકારને લગતું એક ઇનામ મેળવ્યું હતું. એમણે કેળવણી વિલાયતમાં લીધી હતી. સને ૧૯૩૧ માં રાજકોટની એમને સંપૂર્ણ સત્તા મળી તેજ સાલમાં એમણે ગોંડલના યુવરાજાનાં ત્રીજાં પુત્રી વિજયાબા સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. એમને બે રાજપુત્રો છે.

**કેરવાડાના ઠાકોર**—કેરવાડાના ઠાકોર સાહેબ સરદાર રાણાશ્રી માનસિંહજી ભાસાહેબ, બી. એ., ખાર-એટ-લોના જન્મ તા. ૧૦ મી માર્ચ ૧૯૦૪ ને રાજ થયો હતો અને ગાદીએ સને ૧૯૩૮ માં આવ્યા હતા. તેમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજ, અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજ અને પુનાની ખેતીવાડીની કોલેજમાં શિક્ષણ લીધું હતું. સને ૧૯૨૬ માં સુરતના નવાબની ભત્રીજા સાથે લગ્ન કર્યા પછી બે વર્ષ બાદ તેઓ લગ્ન ગયા અને ત્યાંથી ખારીરટર થઈ યુરોપના દેશોમાં ફરીને મુંબઈ આવ્યા અને હાઇકોર્ટમાં ઓરીજનલ સાઇડપર બે વર્ષ પ્રેક્ટીસ કરી. ૧૯૩૬ માં તા. ૧૦ શહેનશાહ જ્યોર્જ ૬ દ્વારા તાજપોષી વખતે તેઓ બીજવાર વિલાયત ગયા હતા અને પાછા ફરતાં મુસ્લીમ દેશોમાં ફરી આવ્યા હતા. વાગરા અને ભરૂચની ઘણી સંસ્થાઓ પર તેઓ ઓધિદાર હતા અને છે. પોતાના ખેડૂતોનું એક લાખ રૂપિયાનું હેતુ તેમણે માફ કર્યું છે. તેઓ જાતે મોલેસલામ ગરાસીઆ હોવાથી તેઓના મંડળના પણ ઉપ-પ્રમુખ છે.

રાજકોટના ઠાકોર સાહેબ શ્રી. પંચુભનસિંહજી—રાજકોટ સંસ્થાનના રાજ્યકર્તા જે શાખામાંથી નવાનગરના જન્મ સાહેબ ઉતરી આવેલા છે તેજ શાખાના વંશજ છે. આ શાખાનો મુળપુરૂષ જાડેજ શ્રી૦ વીભોજી હતો. હાલના ઠાકોર સાહેબનો જન્મ ઇ. સ.



૧૯૧૩ ના ફેબ્રુઆરીની ૨૪ મી તારીખે થયો હતો. પંચગનીમાં પ્રાથમિક કેળવણી શરૂ કર્યા બાદ વધુ અભ્યાસ માટે તેઓશ્રી રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં દાખલ થયા હતા. સારી વર્તણૂક માટે તેમને આ કોલેજમાં સોનાનો ચાંદ એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. આ કોલેજમાં વધુમાં વધુ જેટલો અભ્યાસ થઈ શકે એટલો તેમણે પુરો કર્યો હતો. રમતગમતો અને તેમાં પણ ક્રીકેટ અને પોલોમાં તેઓ પ્રવીણ છે. હાલાર ક્રીકેટ ક્લબના તેઓ વર્ષો થયાં કેપ્ટન છે અને આખા હિંદુસ્થાનની મુસાફરી કરી છે. એઓશ્રી સ્વભાવે ઠંડા અને ગંભીર પ્રકૃતિના છે. રાજ્ય વહીવટમાં તેઓ ઘણો રસ લે છે. સાર્વભૌમ સત્તાએ તેમને રાજ્યકર્તાની પુર્ણ સત્તાઓ સોંપી છે.

એમને નવ તોયોનું માન મળે છે. એમનું લગ્ન અગીયાલી (ભાવનગર)વાળા કુંવરી શ્રી નરેન્દ્રકુંવરબા સાથે થયું હતું. રાજકોટ સંસ્થાનનું ક્ષેત્રફળ ૨૮૨૪ ચોરસ માઈલ છે અને વસ્તી ૭૫૫૪૦ ની છે.

**રાધનપુરના નવાબ—**રાધનપુરના નવાબ સાહેબ મુરતઝાખાન બેરાવર ખાનખાળી બહાદુરનો જન્મ તા. ૧૦ મી અક્ટોબર ૧૮૯૯ ને રોજ થયો હતો. ખાળી બહાદુરખાનને ગાદી સ્થાપ્યા પછી તેઓ દશમા રાજકર્તા આગલા નવાબ સાહેબ સર જલાલુદીન ખાનજીના તેઓ ભત્રિજા તેમજ જમાઈ થાય છે અને ગાદીએ છેક સને ૧૯૩૭ માંજ આવ્યા હતા તેમણે કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. ૧૯૨૫ માં તેમણે પાલણપુરના નવાબની દીકરી સાથે અને ૧૮૨૯ માં નવાબ સર જલાલુદીનની દીકરી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. આ રાજ્ય શ્રીટીશને કે કોઈને ખંડણી આપતું નથી; ઉલટું પોતાના અતરાફના ૮ ગામો પાસેથી વાર્ષિક ‘જમા’ મેળવે છે.

**સંતના મહારાણા—**સંતના મહારાણા શ્રી બેરાવર સિંહજીનો જન્મ તા. ૨૪ મી માર્ચ ૧૮૮૧ ને દિને થયો હતો; ગાદીએ સને ૧૮૯૬ માં આવ્યા હતા પણ સંપુર્ણ અખત્યાર સને ૧૯૦૨ માં મળ્યો હતો. તેમણે કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. આ મહારાણા વિક્રમ અને ભોજના વંશજ (પરમાર રજપુત) છે. એમના યુવરાજ પ્રવિણસિંહજીનું લગ્ન કચ્છના યુવરાજની પુત્રી સાથે કરવામાં આવેલું છે.

**ગોંડલના મહારાજ**—ગોંડલના મહારાજ ભગવતસિંહજી જી.સી.એસ.આઈ., જી.સી.આઈ.ઈ., એમ.ડી.એફ.આર.સી.પી.ઈ., એમ.બી., સી.એમ., એમ.આર.સી.પી., ડી.સી.એલ.(ઓક્સન), એલ.એલ.ડી.(એડીનબરો), એફ.આર.એસ.ઈ., એમ.આર.એ.એસ., એમ.આર.ઈ અને મુંબઈ યુનીવર્સિટીના હોલો. એમનો જન્મ સને ૧૮૬૫ માં



થયો હતો અને ૪ વર્ષની બાળવયે ગાદીએ આવ્યા હતા તે પછુ સંપુર્ણ અખત્યાર સને ૧૮૮૪ માં મળ્યો હતો. એમના નામ પાછળની ડીગ્રીઓ માટે ભાગે વૈધકીય છે જે એમણે વિલાયતમાં મેળવી હતી. આ દેશના વૈધકીય શાસ્ત્રને આગળ વધારવા તેઓ ખુબ હોશ રાખે છે અને દેશી ઔષધો બનાવવા એમના આશ્રય હેઠળ ગોંડલમાં વર્ષોથી એક રસશાળા ચાલે છે. એમનાં રાજ્યમાં કેળવણી મફત અને સ્ત્રી કેળવણી ફરજિયાત અપાય છે.

અનુભવી સાક્ષરો પાસે એમણે તૈયાર કરાવેલી ગુજરાતી વાંચનમાળાની ચોપડીઓ આજે અનેક દેશી રાજ્યોમાં અને ખ્રીડીશ રાજ્યમાં વસતા ગુજરાતીઓમાં ચાલે છે. એમણે રચાવેલો ગુજરાતી શબ્દકોષ પણ સત્તાવાર ગણાય છે. એમના રાજ્યમાં કોઈ પણ પ્રકારનો વેરો નથી. એમનાં પત્ની શ્રી નંદકુંવરબા ધરમપુરના મહારાણા શ્રી નારણદેવજીનાં પુત્રી છે. તેમની સ્ત્રી ઉદ્ધારની પ્રતિતિની પીછાણમાં મહારાણી વીક્ટોરીયાએ આઈ. એ. સી. આઈ. નો ઇલકાળ આપ્યો હતો. આ મહારાજ વિષે રાજા વિક્રમના જેવી કેટલીક વાતો પ્રચલીત છે જેવી કે અંધારપીછાડો ઓઢીને રાત્રે નગરચર્યા સાંભળવા નીકળવું.

**પાંજેદના દરબાર**—પાંજેદ કે જે કાઠીઆવાડના સરદારગઢ તાલુકામાં આવેલું છે તેના દરબાર ખાન શ્રી ઇમામુદ્દીન ખાન મુરતઝાખાનનો જન્મ તા. ૧૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ને દિને માંગરોલ મધે થયો હતો; કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. ૧૯૩૬ માં ખાંડવાના તાલુકદારની ખેટી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. દરબારના પિતાશ્રી એમને દોઢ વર્ષના મેલીને મરણ પામ્યા હતા તેથી માંગરોલના એમના મામાએ ઉછેરને માટે કીધા હતા. સગીર વયમાં ૧૯૩૫ સુધી એમની બગીરનો વહીવટ સરદારગઢના દરબાર હસ્તક રહ્યો હતો જે હવે એમને મળ્યો છે. દરબારમાં સારામાઠા પ્રસંગ આવે રૈયત પાસેથી ધરવબંક નામનો જે વેરો લેવાતો હતો તે તથા અમલદારો માટે જે ઝાંપલી વેરો લેવાતો હતો તે એમણે બંધ કર્યો છે. રૈયત પાસે

રૂ. ૧૫૦૦૦ જેટલું લેણું માફ કર્યું છે. “મસ્તાન”ના તખલ્લુસથી પોતે ઉર્દુ ગઝલો લખે છે જે “રસવા”ને નામે પુસ્તકાકારમાં પ્રગટ કરવામાં આવશે. ગીરના જ ગલમાં એમણે એકવાર દશ ફીટ લાંબા સિંહનો શિકાર કર્યો હતો.

**ખનારસના મહારાજ (સગીર)** વિભૂતિ નારાયણસિંહ ખડાદુરનો જન્મ સને ૧૯૨૭ની ૫મી નવેમ્બરે થયો હતો. સને ૧૯૩૯ની ૫મી એપ્રિલે તેઓ ગાદીએ આવ્યા છે પણ સગીર વયના હોવાથી રાજ્યને વહીવટ મીઠો સી. આર. પીટર્સ (પ્રમુખ), ખા. ખ. એસ. અલી ઝામીન (ઉપ-પ્રમુખ), મીઠો વિશ્વનાથ પ્રસાદ (જુડીશિયલ એન્ડ એજ્યુકેશન મેમ્બર) તથા મીઠો બી. નીરખન્ડી પ્રસાદ નારાયણસિંહ (પેલેસ મેમ્બર)ની બનેલી કાઉન્સિલ દ્વારા ચાલે છે. ખનારસનું રાજ્ય ખાડોડી, ચાકીઆ અને રામનગર એ ત્રણ જિલ્લાઓનું બનેલું છે અને યુક્ત પ્રાંતે ખાતેના પ્રાંટીશ વહીવટના ધોરણેજ તેનો વહીવટ ચાલે છે.

**ખગસરાના દરબાર—રાજકોટમાં** સત્યાગ્રહ કરવા ગયેલા જુદા મ. ગાંધીજીને પણ નમનું નહિ આપનાર ત્યાંના દિવાન વીરાવાળા કે જે સને ૧૯૩૯માં મરણ પામ્યા હતા તેના મોટાભાઈ રામવાલા મુલુવાલા ખગસરાના દરબાર છે અને રાજકોટની તે વખતની રાજસભાના એક સભ્ય વાલેરાવાલા તે આ દરબાર રામવાલાના બીજા દીકરા થાય છે. દેવગામવાળા વાલા મંછાએ ખગસરા જીતીને ત્યાં સને ૧૫૨૫માં પોતાનું

રાજ્ય સ્થાપ્યું હતું; તે પરથી આ ખાનદાનની અટક “વાલા” પડેલી લાગે છે. દરબાર રામવાલાનો જન્મ સને ૧૮૮૫માં થયો હતો. કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી. જેતપુરના બસીઆવાજસુરની પુત્રી હીરબાઈ સાથે લગ્ન કર્યું હતું; જેનાથી યુવરાજ ભાયાવાલા તથા કુમાર વાલેરાવાલાની પ્રાપ્તિ થઈ હતી. ૧૯૦૮થી દરબાર રામવાલાને ખગસરાનો વહીવટ મળ્યો હતો. એમના ગામમાં રેશમી તથા રાતરાઉ કાપડના વણાટનો ઉદ્યોગ ચાલે છે.

**મુધોલના રાજ્યકર્તા—શ્રીમંત રાજ ભેરવસિંહ માલોજીરાવ ધોરપદે (સગીર)** ઉદેપુરના શિશોદિયા મહારાણાઓના વંશજ છે. તેમનો જન્મ મુધોલ ખાતે તા. ૧૫મી અક્ટોબર ૧૯૨૯ને દિને થયો હતો. તા. ૧૫મી નવેમ્બર ૧૯૩૭ને દિને ગાદીનો ત્યાગ કર્યો ત્યારથી તેઓ ગાદી ઉપર આવ્યા છે. પુનાની પ્રિન્સિપેટરી મીલીટરી સ્કુલમાં તેઓ શિક્ષણ લે છે. વેસ્ટગેઈટ-ઓ-સી (લંડન) ખાતેની ફ્રન સ્કુલમાં પણ તેઓ ૪ વર્ષ રહ્યા હતા અને સને ૧૯૪૧ના ફેબ્રુઆરી માસમાં દેહરાદુન ખાતેની ફ્રન સ્કુલમાં જોડાયા છે. તેમને તા. ૧૫મી નવેમ્બર ૧૯૩૭ના મુલાકાત લેવાનો અધિકાર તેમજ હાલ પોતાની સલામીનો અધિકાર છે. રાજ સગીર છે તે દરમિયાન રાજ્યનો કારોબાર રાજ સાહેબના માતૃશ્રી રીજન્ટ રાણી સાહેબા લેડી પાર્વતીબાઈ (પ્રમુખ), રાજ્યના દિવાન (ઉપ-પ્રમુખ) અને બીજા ત્રણ સભ્યોની બનેલી કાઉન્સિલ ચલાવે છે.

હુણવાડના નાં મહારાણા—નાં મહારાણા શ્રી વીરભદ્રસિંહજી સાહેબ બહાદુરનો જન્મ તાં ૮ મી જુન ૧૯૧૦ ના દિને થયો હતો તેઓ તાં ૨૭

તાલીમ લઈ તે દિશામાં સારી પ્રગતિ કરેલી છે. બ્રિટિશ સરકાર તરફથી બ્રિટિશ સૈન્યના માનદ સેફ્ટેનન્ટની પદવી તેઓને આપવામાં આવી છે.



તાં ૨૭ અક્ટોબર સને ૧૯૩૦ ના દિને તેઓ ગાદીનશીન થયા ત્યારથી તેઓ-એ પ્રજાપ્રયોગી કામોમાં ઉંડો રસ બતાવ્યો છે.

ગામડાઓમાં વધારેના દવાખાનાંઓ બાંધી તબીબી સાધનોમાં વધારો કર્યો, ગામડામાં શાળાઓની સંખ્યામાં સંતોષન વધારો કર્યો, માધ્યમિક કેળવણી મફત (ફ્રી) કરી, ગીરાસદારોનાં જુનાં દેવાં માફ કર્યાં. ગીરાસદારો માટે રજપૂત છાત્રાલયની સ્થાપના કરી, તેમની કેળવણી માટે ખાસ વ્યવસ્થા કરી, નવાં પુસ્તકાલયો સ્થાપ્યાં, ખેડૂતોની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવા ખેડુત સહકારી બેંક સ્થાપી, જકાત તથા મહેસુલના દરમાં ઘટાડો કર્યો, અને વંપાર જુનનરને ઉત્તેજન આપવા માંડ્યું.

ઓક્ટોબર ૧૯૩૦ ના દિને ગાદી ઉપર આવ્યા હતા. રાજ્યનો વિસ્તાર ૩૮૮ ચોરસ માઈલ જેટલો છે. રાજ્યની વસ્તી (૧૯૪૧ ની વસ્તી ગણતરી મુજબ) ૧૦૫૩૨૦ ની છે. નાં મહારાણાશ્રીને ૬ તોપની સલામીનું માન છે. નાં મહારાણા વીરભદ્રસિંહજી ચાલુક્ય વંશના વંશજ છે. તેમણે અજમેરની મેયો કોલેજમાં ઉચ્ચ કેળવણી લઈ. હિંદુસ્તાનમાં અગત્યના સ્થળોની મુલાકાત લઈ પોતાના જ્ઞાનમાં સારો વધારો કરેલો છે. ફીફ્ટ, હોકી, ટેનીસ, શિકાર, ઘોડેસ્વારી વિગેરે રમતગમતોમાં તેઓએ ઉંડો રસ કોલેજમાં લીધો હતો, અને હરિકાંઈમાં સારાં ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. દહેરાદુનમાં તેમણે પ્રાથમિક લશ્કરી

નામદાર શહેનશાહની તાજપોષીના પ્રસંગે તેઓએ નામદાર મહારાણી સાહેબા સાથે વિલાયતમાં હાજરી આપી, યુરોપના અગત્યના બીજા દેશોમાં મુસાફરી કરી પોતાના જ્ઞાનમાં વૃદ્ધિ કરી છે.

પ્રજાને રાજકીય બાબતોમાં તાલીમ આપવાના શુભ ઉદ્દેશથી મ્યુનીસીપલ બોર્ડને પ્રજાકીય બનાવી, પ્રજા પ્રતિનિધિ સભાની સ્થાપના કરી, અને ગ્રામ્ય પંચાયતનો ધારો પસાર કર્યો.

જર્મની સાથેના ચાલુ વિશ્વ શરૂ થતાં નામદાર બ્રીટીશ સરકારને પોતાની અંગત સેવા તેમજ રાજ્યના સર્વ સાધનો અર્પણ કર્યાં. રાજ્યની વાર્ષિક ઉપજના પટકા

વિગ્રહ દરમીઆન સદાય માટે પ્રતિ વર્ષ આપવાનું શરૂ કર્યું. રેડક્રોસના, લંડનના મેયરના રાહતના અને બીજા અન્ય ક્ષાણોમાં રોટમાંથી તથા ખાનગી ખર્ચમાંથી સુંદર રકમ આપી છે. આધુનિક જમાનાની વિગ્રહની ઉચ્ચ તાલીમ લેવા તેઓશ્રીએ વેલ્સ રૅન્ડમેન્ટમાં બેડાઈ ત્રણ માસ સુધી દેવલાલી, મુંબઈ વિગેરે સ્થળ તાલીમ લીધી છે. તેઓશ્રી સરહદ પ્રાંતમાં અને જરૂર પડતાં હિંદ ખદાર વિગ્રહમાં ઝંપલાવવા અતિ ઉત્સુક છે.

તેઓ સાહેબના સર્વ કાર્યોમાં નામદાર અ. સૈ. મહારાણી સાહેબા શ્રી મનહર કુંવરબા સાહેબા પ્રેરણા અને ઉત્સાહ આપી રહ્યાં છે. તેઓ સાહેબા વાંકાનેરના રાજવી કેપ્ટન નામદાર મહારાણા રાજ-સાહેબ શ્રી અમરસિંહજી સાહેબ ખલાફુરના પુત્રી હોઈ ઉચ્ચ કેળવણી લીધી છે. સંગીતનું સુંદર જ્ઞાન ધરાવે છે અને સ્ત્રી ઉન્નતિના કાર્યોમાં ઉડો રસ લે છે.

નામદાર મહારાણા સાહેબને ૩ પુત્રો છે યુવરાજ શ્રી ભુષેન્દ્રસિંહજીની ઉંમર વર્ષ ૭, રાજકુમાર શ્રી ધીરેન્દ્રસિંહજીની ઉંમર વર્ષ ૫, અને રાજ્યકુમાર શ્રી પુષ્પેન્દ્રસિંહજીની ઉંમર વર્ષ ૩૦ ની છે. ત્રણે રાજ્યકુમારો પ્રાથમિક કેળવણી લઈ રહ્યા છે.

**ઇલોલના ઠાકોર**—ઇલોલના ઠાકોર શ્રી શીવસિંહજી વિજયસિંહજી ઝાલા મકવાણાનો જન્મ તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૦ ને દિને થયો હતો. ગાદીએ ૧૯૨૭ માં આવ્યા હતા પણ પુરો અખત્યાર ૧૯૩૫ માં મળ્યો હતો. સાદ-રાની કેલેજમાં સાત વર્ષ શિક્ષણ લઈ પછી તેઓ કર્નલ ગોર્ડનની દેખરેખ સાથે વિલાયત શીખવા ગયા હતા.

**આમોદના સરદાર નવાબ સર નહાર-સિંગજી ઇશ્વરસિંગજી**—તેઓ ગુજરાતના પહેલા વર્ગના સરદાર, અને મુંબઈ ઇલાકામાં આવેલા ભરૂચ જીલ્લાન. આમોદ કરખાના ઠાકોર સાહેબ છે. એમનો જન્મ તા. ૨ જ એપ્રિલ ૧૮૭૭ ને રોજ થયો હતો, અને ગાદીપર તા. ૯ મી મે ૧૯૦૧ ને રોજ આવ્યા હતા એમનું પ્રથમ લગ્ન નેપાડના ઠાકોર સાહેબની દીકરી સાથે, બીજું લગ્ન વીરપુરના ઠાકોર સાહેબની દીકરી સાથે અને ત્રીજું લગ્ન કેરવાડાના ઠાકોર સાહેબની બહેન સાથે થયું હતું. મુંબઈની ધારાસભામાં તેઓ પહેલવહેલા ૧૯૦૯ માં ચુંટાઈને ઘણું વરસો તેના સભાસદ રહ્યા હતા, અને દીલ્હાની વડી ધારાસભામાં ૧૯૩૧ માં ચુંટાઈને ૪ વરસ સભાસદ રહ્યા હતા. તે દરમ્યાન ૧૯૩૩ માં તેઓ યુરોપનો પ્રવાસ કરી આવ્યા હતા. ભરૂચના પહેલા વર્ગના માનદ મેજસ્ટ્રેટ અને જીલ્લા લોકલખોડના પ્રમુખના ઓદ્ધા પણ તેમણે ભોગવ્યા છે. અંબાલામાં સને ૧૯૩૦ માં આખા હિંદના મુસ્લીમ રજપુતોની પરિષદ મળી હતી તેનું પ્રમુખસ્થાન એમને મળ્યું હતું. ૧૯૨૭ માં લાહોરમાં અંજુમન હિમાયતે ઇસ્લામની ૪૧ મી વાર્ષિક સભાનું પ્રમુખ-સ્થાન પણ તેમણે શોભાવ્યું હતું. એ સભામાં એક લાખ માણસો ભેગાં થયાં હતાં સને ૧૯૩૮ થી તેઓ ગુજરાતના જમીનદારોના મંડળના પ્રમુખ છે. ગુજરાતના મોલેસલામ ગરાસીયાઓના વડા તેઓ છે. નવાખનો ઇલકાખ તેમને સને ૧૯૨૯ માં મળ્યો હતો; અને નાઇટહુડ (સર)નો ઇલકાખ સને ૧૯૩૮ માં મળ્યો હતો.

નવાનગરના મહારાજા—નાં મહારાજા શ્રી૦ લેફ્ટેનન્ટ સર દીપ્તીજયસિંહજી બહેન—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો



હતો. મરહુમ મહારાજા શ્રી૦ રણજીતસિંહજીના ૬-તક પુત્ર તરીકે ૧૯૩૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને તે પછી કે. સી. એસ. આઈ. અને જી. સી. આઈ. ઇ. ના ઇલકાબ મેળવ્યા હતા. એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં અને લંડનની માલ્બર્ન અને યુનીવર્સિટી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૫ માં સિરિહીના મહારાવ સાહેબની પુત્રી સાથે એમણે લગ્ન કર્યા હતા. એમને ગાદીવારસ પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ છે. એમનું નામ મહારાજકુમાર શ્રી૦ શત્રુઘ્નસિંહજી છે ને એમનો જન્મ ૧૯૩૯ માં થયો હતો. નાં જન્મસાહેબે લશ્કરી તાલીમ લીધી છે અને કૃષ્ટને પદે પહોંચ્યા હતા. અત્યારે નરેન્દ્ર મંડળના પ્રમુખનો ઓધો તેઓશ્રી દીપાવી રહ્યા છે.

રાજ્યની આવક આશરે રૂ. ૯૦ લાખની છે. રાજ્યમાં મુખ્ય બંદર બેડી છે અને તેથી રાજ્યને સારી આવક છે. જામનગર-દ્વારકા રેલ્વે પણ તેમની છે.

ભાદરવાના ઠાકોર—ભાદરવાના શ્રીમત ઠાકોર સાહેબશ્રી નટવરસિંહજી રણજીતસિંહનો જન્મ તા. ૧૯ મી નવેમ્બર ૧૯૦૩ ને રોજ થયો હતો, અને ગાદીએ સને ૧૯૩૫ માં આવ્યા હતા. આ ઠાકોર ગુજરાતના છેલ્લા સ્વતંત્ર રજા-પુત્ર રાજ કરણવાલેલાના વંશજ ગણાય છે, અને પાછળથી મુસલમાનોના તથા મરાઠાઓના ઘણાથે હુમલા થવા છતાં રાજ્યે પોતાની સ્વતંત્રતા ટકાવી રાખી હતી. ભાદરવા ગામ મહી નદીને કાંઠે આવેલું છે. ઠાકોર સાહેબે કેળવણી રાજકોટમાં લીધી હતી અને ૧૯૩૦ માં રાજપર (કાઠીયાવાડ)નાં કુંવરી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. રાજ્ય નાનું છે. પણ કેળવણીમાં પ્રગતિવાન છે.

વરસોડાના ઠાકોર—વરસોડાના ઠાકોર શ્રી ભેરાવરસિંહજી સુરજમલજી ચાવડા તા. ૧૭ મી એપ્રિલ સને ૧૯૧૪ માં જન્મ્યા હતા, સાદરા અને અજમેરની કોલેજમાં કેળવાયા હતા, ૧૯૩૨ માં વાંસદાના મહારાજાની ભત્રીજી સાથે પરણ્યા હતા અને ૧૯૩૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા.

વાંકાનેરના મહારાણા—નાં મહારાણાશ્રી અમરસિંહજી બહાદુર કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ.—એમનો જન્મ તા. ૪ થી જાન્યુઆરી ૧૮૭૯ ને રોજ થયો હતો. ૧૮૮૧ માં ગાદીએ આવ્યા હતા પણ સત્તા સને ૧૮૯૯ માં મળી હતી. તેમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધેલી. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર શ્રી. પ્રતાપ-સિંહજી છે.



**અલાવાડના રાણા,** લેફ. નાં ધર્મ-  
દિવાકર પ્રબવત્સલ મહારાજ રાણા સર  
શ્રી. રાજેન્દ્રસીંહજીદેવ ખડાકુર, કે. સી.  
એસ. આઈ., એમ. આર. એ. એસ.,  
એ. આર. પી. એસ., એફ. આર. જી.  
એસ., એફ. એડ. એસ., એફ. આર.  
એચ. એસ., એફ. આર. એજી. એસ.,—  
એમનો જન્મ ૧૯૦૦ માં થયો હતો ૧૯૨૯  
માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. અજમેરની  
મેથા કોલેજમાં એમણે કેળવણી લીધા પછી  
ઓક્સફર્ડ યુનીવર્સિટીની સ્કુલ ઓફ  
રૂલ ઇકોનોમીમાં વધુ અભ્યાસ કર્યો  
હતો. હૈદરાબાદ રેજીમેન્ટમાં એમણે  
ભાગ લીધો છે. ૧૯૨૯ માં ખલ્સીસ્તાનના  
સેન્ટેમન કિલ્લામાં હતા. શિકારના  
શોખીન છે, સંગીત ખેતીવાડી, કવિતા  
અને લલિત કળાનો એમને શોખ છે.  
રાણા સાહેબ રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ  
એટ્રિટન, બોમ્બે નેચરલ હીસ્ટરી સોસા-  
યટી, લંડનની ઇસ્ટ ઇન્ડિયા એસોસી-  
એશન, બ્રિટિશ એસોસિએશન ફોર ધી  
એડવાન્સમેન્ટ ઓફ સાયન્સ, વેસ્ટર્ન  
ઇન્ડિયા સ્ટેટસ કોલેજ એસોસિએશન  
(રાજકોટ), કેનેલ કલબ ઓફ ઇન્ડિયા  
(દહેરાદુન), વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા આટોમોબાઇલ  
એસોસિએશન (મુંબઈ), આટોમોબાઇલ  
એસોસિએશન (લંડન), રોયલ એશીઆ-  
ટીક સોસાયટી ઓફ લંડન, કલકત્તાની  
કલકત્તા હીસ્ટરી સોસાયટી ઉપરાંત  
લંડનની અને હિંદની ખેતીવાડી વિષયક  
સંસ્થાઓના સભ્ય છે. ઘણી કલબોમાં  
સભ્ય છે. એ ઉપરાંત ૧૯૩૨-૩૭ માં  
નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય  
હતા. ૧૯૩૪-૩૬ માં ઓલ ઇન્ડિયા  
ક્ષત્રીય મહાસભાના પ્રમુખ હતા. સામુ-  
દાયિક શિક્ષણમાં નાં રાણા સાહેબ

ઉંડો રસ લે છે. ગાદીવારસ મહારાજ-  
કુમાર શ્રી. હરિશ્ચંદ્ર ખડાકુરનો જન્મ  
૧૯૨૧ માં ઓક્સફર્ડ ખાતે થયો હતો.

**જંજીરાના નવાબ,** નાં સીદી મુહમદ-  
ખાન—એમનો જન્મ ૧૯૧૪ માં થયો  
હતો. તેઓ ૧૯૨૨ માં ગાદીએ આવ્યા  
હતા પણ ૧૯૩૩ માં એમને રાજ્યવહિ-  
વટની પુર્ણ સત્તા પ્રાપ્ત થઈ હતી.  
નવાબ સાહેબે રાજકોટની રાજકુમાર  
કોલેજમાં અભ્યાસ લેવાની શરૂઆત  
કરી હતી. ૧૯૩૦ માં માન સાથે ડીપ્લોમાં  
મેળવ્યા પછી પુનાની ડેકન કોલેજમાં  
રાજકારણ, રાજ્યવહિવટ અને ખેતીવાડી  
વિષયક કેળવણી મેળવી હતી અને  
માઈસોર રાજ્યમાં રાજ્યવહિવટની વધુ  
તાલીમ લીધી હતી. ૧૯૩૩ માં મધ્ય  
હિંદના ઝાવરા રાજ્યની શાહજી સાથે  
એમણે લગ્ન કર્યા હતાં

રાજ્યની આવકનો આધાર ખેતીવાડી,  
જંગલ, આખકારી અને કસ્ટમ્સપર છે.  
કાઠીઆવાડમાં પણ નવાબ સાહેબનો  
થોડોક વીસ્તાર છે અને તે વીસ્તારનું  
બફરાખાંડ બંદર સારી આવક આપે છે.

**ખીલખાના દરબાર—**ખીલખાના દર-  
બારશ્રી રાવતવાલા સાહેબ કે જેઓ  
કાઠી બતિના ઓઘડવીરાણી વંશના  
છે તેમનો જન્મ તા. ૧૬ મી જાન્યુઆરી  
૧૯૦૬ ને રોજ થયો હતો. ખીલખાના  
આગલા દરબારશ્રી કંથડવાલા સને  
૧૯૨૩ માં નિઃસંતાન મરણ પામ્યા હતા  
એટલે ભાગદારો અને ભાયાતો ખીલખાના  
વારસા માટે લડ્યા, તેમાં રાવતવાલા  
સાહેબને ફતેહ મળી, અને ૧૯૨૮ માં  
(જાન્યુઆરી) તે ગાદીએ આવ્યા. તેજ

સાલમાં (ફેબ્રુઆરી) એમણે દેવકુંવરબા સાથે લગ્ન કર્યાં અને તેજ સાલમાં (નવેમ્બર) પુત્ર પ્રાપ્તિ પણ થઈ શિકાર અને યુરોપીયન રમતગમતોમાં તેઓ ખડુ કુશળ છે.

**મોરબીના મહારાજ**—નાં મહારાજ શ્રી૦ લખધીરજી બહાદુર, જી. બી. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬



માં થયો હતો. એમણે હિંદ અને ઇંગ્લાંડમાં ખાનગી કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૨ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. એમને બે કુમાર છે. ગાદીવારસનું નામ યુવરાજ શ્રી૦ મહેન્દ્રસિંહજી છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૫૦ લાખની છે. મુખ્ય ખંદર નવલખી છે, ત્યાં યુરોપ, જાપાન, જાવા, અમેરિકા અને હિંદી ખંદરોએથી સ્ટીમરોની આવ જ થાય છે. રાજ્યમાં રાજ્યનીજ માલિકીની ૧૩૩ માઇલની રેલ્વે અને ૬૩ માઇલની ટ્રાન્સેલાઇન છે. રાજ્ય માં ટેલીફોન સર્વિસ પણ છે.

રાજ્યમાં લીમીટેડ કંપનીઓ પણ છે અને રૂ. મીટ્રુ વિગેરેના ઉદ્યોગો છે. કેટલન પ્રેસીંગ અને જીનીંગ ફેક્ટરીઓ ઉપરાંત પરશુરામ પોટરી વર્ક્સ લી૦, મોરબી સોલ્ટ વર્ક્સ, રેલ્વે વર્ક્સોપ, ઇલેક્ટ્રીક પાવર હાઉસ, ન્યુ લખધીરજી સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સ, શ્રી. મહેન્દ્રસિંહજી જ્વાલ વર્ક્સ, મયુર મેટલ વર્ક્સ, ધી બોન ફેક્ટરી, ધી મોરબી મેચ વર્ક્સ, હાર્ડવેર એન્ડ ફીટીંગ્સ મેન્યુફેક્ચરીંગ ફેક્ટરી, ધી કાઠીઆવાડ પેઇન્ટ વર્ક્સ અને ગ્રાઇલ મીલ્સ પણ છે.

પ્રાથમીક અને માધ્યમીક કેળવણી મુક્ત છે.

**દાતીઆના મહારાજ**, લેફ્ટ-કર્નલ નાં મહારાજ લોકેન્દ્ર સર ગોવિંદસિંહ જુદેવ બહાદુર, જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. સેન્ટ જોન એમ્પ્યુલન્સ એસોસીએશન રેડક્રોસ સંસ્થાથી, ગર્લગાઇડ એસોસીએશન વિગેરે અખીલ હિંદ સંસ્થાઓના સહાયક છે અને ક્રીકેટ ક્લબ એફ ઇંડીઆના સભ્ય છે. એમણે ગત મહાધુધમાં ૭ લાખ જેટલી માટી રકમ આપી હતી. ન્યુ દિલ્હીમાં મુકવા માટે એમણે લોડ રીડીંગનું ખાવલું હિંદી સરકારને ભેટ આપ્યું હતું. નાં મહારાજએ પોતાના રાજ્યમાં હોસ્પીટલ અને શાળાના સુંદર મકાનો બંધાવ્યાં છે. શિકારના શોખીન છે. એમણે દક્ષીણ આફ્રીકામાં ૧૯૧૨-૧૩ માં પ્રવાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૩ માં નાં મહારાજએ પોતાની સીલ્વર જુબીલી ઉજવી હતી.

**દાંતાના મહારાજ—**મહારાજ શ્રી. ભવાનીસિંહજી સાહેબ ખડાદુર, કે. સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ તા. ૧૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૯ ને દિને થયો હતો.



એમણે અજમેરની મેયો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને તા. ૧૦ મી માર્ચ ૧૯૨૬ ને રોજ ગાદીએ આવ્યા હતા. ના. મહારાજ આરાસુરી અંખા-માતાના ભક્ત છે.

**વાંસદાના મહારાવલજી—**વાંસદાના મહારાવલજી શ્રી. ઇન્દ્રસિંહજી પ્રતાપ-સિંહજીનો જન્મ તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૮ ને દિને થયો હતો. કેળવણી રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં લીધી હતી અને ગાદીપર તા. ૧૧ મી નવેમ્બર ૧૯૧૧ ને રોજ આવ્યા હતા. માણુ-સાના રાવલજીશ્રીનાં પુત્રી શ્રીમતી આનંદકુંવરબા સાથે એમણે લગ્ન કર્યું હતું. તેમના ગાદીવારસ યુવરાજ આજે શાદેક વરસના છે.

**માણુસાના રાવલજી—**માણુસાના રાવલજી શ્રી. સજ્જનસિંહજીનો જન્મ સને ૧૯૧૧ માં થયો હતો. કેળવણી અજમેરની મેયો કોલેજમાં લીધી હતી અને ગાદીએ ૧૯૩૪ માં આવ્યા હતા. માણુસાના રાજકર્તાઓ પોતાને વનરાજ ચાવડાના વશને તરીકે ઓળખાવે છે. રાવલજી વાંકાનેરના મહારાણીની કુંવરી સાથે લગ્ન કર્યા બાદ સને ૧૯૩૫-૩૬ માં યુરોપ અને અમેરિકા ફરી આવ્યાં હતાં. અત્યારે તેમને એક ગાદીવારસ કુમાર છે. મહારાજની મોટી બેન વાંસદાના મહારાવલજી સાથે અને નાની બહેન લખતરના યુવરાજ સાથે પરણેલી છે.

**કચ્છના મહારાવ—**ના. મહારાજ-ધીરાજ મીરઝા મહારાવ શ્રી. ખેંગારજી સવાઈ ખડાદુર, જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૬૬ માં થયો હતો. ૧૮૭૬ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૮૮૫ માં એમને રાજ્યની સંપૂર્ણ સત્તા મળી હતી. એમણે ઘેર ખાનગી કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૧ માં લંડનમાં ઇમ્પીરીઅલ કોનફરન્સ તથા જીનીવામાં પ્રબંધની બેઠકમાં હાજરી આપી હતી. ના. મહારાવ ૧૯૩૧ માં બીજી ગોળમેજી પરિષદમાં પણ હાજર રહ્યા હતા. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર શ્રી. વિજય-રાજજી છે.

રાજ્યનું ક્ષેત્રફળ ૮૨૪૯૫ ચોરસ માઈલ છે અને કચ્છનું રજુ ૯૦૦૦ ચોરસ માઈલ છે, એ જુદું. આવક આશરે ૩૨ લાખ છે.

**જીનાગઢના નવાબ—**નાં નવાબ લેખાય છે.  
સાહેબ કેપ્ટન સર મહબત ખાનજી રસુલ-  
ખાનજી ત્રીજા, જી. સી. આઈ. ઇ., કે.  
સી. એસ. આઈ.—એમનો જન્મ તા. ૨ જી  
આગસ્ટ ૧૯૦૦ ને રોજ થયો હતો. એમના

ગાદીવારસ શાહઝાદા મહમદ હીલાવર  
ખાનજીનો જન્મ ૧૯૨૨ માં થયો હતો.  
રાજ્યનું મુખ્ય ખંડર વેરાવળ છે અને  
આવક આશરે રૂ. એક કરોડની છે.



પિતા રસુલખાનજીનાં મરણથી એઓ  
ગાદીએ ૧૯૧૧ માં આવ્યા હતા પણ  
સંપૂર્ણ સત્તા ૧૯૨૦ માં મળી હતી.  
૧૯૧૩ માં એઓ વિલાયત જઈ આવ્યા  
અને પછી અજમેરની મેથો કેલેજમાં  
જોડાયા. એમનું રાજ્ય કાઠીઆવાડમાં  
સૌથી મોટું છે. રાજ્ય પાસે પોતાની  
ખેન્ક, રેલ્વેઓ અને પોતાનાં ખંડરો છે.  
પોતાનું ટપાલ વીજળીખાતું છે. આખા  
એશીયાખંડમાં સિંહની વસ્તી ફક્ત એમના  
રાજ્યમાં આવેલાં ગીરનાં જ ગણેામાં રહી  
છે અને તેને મોટો ખર્ચ કરી જળવી  
રાખવામાં આવે છે. એજ પ્રમાણે એમના  
ગીરના ખળહોની ઓલાદ પણ સર્વોત્તમ

**કુચબીહારના મહારાજ—**નાં જગદી-  
પેન્દ્ર નારાયણભુપ બહાદુર—એમનો  
જન્મ તા. ૧૫ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૫ ને  
દિને થયો હતો અને તા. ૨૦ મી ડીસે-  
મ્બર ૧૯૨૨ ને રોજ ગાદીએ આવ્યા  
હતા. એમને સંપૂર્ણ સત્તા સને ૧૯૩૬  
માં મળી હતી. તેમણે વિલાયતમાં  
હુરોનેફેમ્બ્રીજ ખાતે કેળવણી લીધી હતી.  
એમના માતાજી તે મહુમ મહારાજ  
સર સયાજીરાવ ગાયકવાડનાં પુત્રી  
થાય છે. મહારાજને એક ભાઈ અને  
ત્રણ બહેનો છે.  
રાજ્યની આવક ૩૪ લાખ છે. સ્ટેટ  
કાઉન્સીલના પ્રમુખ તરીકે નાં મહા-  
રાજ પોતે ખીરાજ છે. રાજ્યમાં લેજી-  
સ્લેટીવ કાઉન્સીલની સ્થાપના થઈ છે,  
એમાં ખીનસરકારી બહુમતી રહે એ  
મોટે ખીન—સરકારી સભ્યોની સંખ્યા  
વધારવામાં આવી હતી.

**મુલીના કાકોર—**મુલીના કાકોર  
સાહેબશ્રી હરિશ્ચંદ્રસિંહજી તા. ૧૦ મી  
જુલાઈ ૧૮૯૯ ને રોજ જન્મ્યા હતા  
અને ૧૯૦૫ માં બાળવયે ગાદીએ આવ્યા  
હતા. રાજકોટમાં કેળવણી લીધી હતી.  
૧૯૨૦ માં કોટા રાજ્યમાં આવેલી  
કુનાહીની જળીરના માલેકીની પુત્રી શ્રી.  
નંદકુંવરબા સાથે લગ્ન કીધું હતું.  
એમને બે કુમારો છે.

મહીના રાજા, મેજર નાં રાજા સર આપી હતી. ગાદીવારસ શ્રી૦ યુવરાજ બેગીન્દ્ર સેન બહાદુર, કે. સી. એસ. આઈ. યશોધનસિંહનો જન્મ ૧૯૨૩ માં થયો એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. હતો.



તેઓ ૧૯૧૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા પણ ૧૯૨૫ માં એમને રાજ્ય વહીવટની સંપૂર્ણ સત્તા સોંપાઈ હતી. રાજા ચંદ્રવંશી રજપુત કુળના છે અને ઇંદ્રપ્રસ્થ (દીલ્હી) પર હજાર વર્ષ પર રાજ્ય કરનારા રાજાના વંશજ છે. રાજાએ લાહોરની કવીન મેરીસ કૉલેજ અને એઈચીસન કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે ૧૯૨૩-૨૪ માં એમણે લાહોરમાં વહીવટી અને ન્યાય-ખાતાની તાલીમ લીધી છે. એમણે બે વાર લગ્ન કર્યું હતું. ૧૯૨૩ માં કપુરથલાના મહારાજાની એકની એક પુત્રી સાથે અને બીજાવાર ૧૯૩૦ માં રાજપીપળાના કનવાર પ્રધ્વીરાજસિંહની પુત્રી સાથે. યુરોપના દેશોના પ્રવાસ કર્યો છે, છટ્ટા જ્યોર્જના રાજ્યારોહણ પ્રસંગે હાજરી

કેટાહના મહારાવ, નાં મહારાજા-ધીરાજ મહારાજ મહીમહેન્દ્ર મહારાવરાજ શ્રી. કર્નલ સર ઉમેદસિંહજી સાહીબ બહાદુર, જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. આઈ. ઇ, જી. બી. ઇ, એલ એલ. ડી.,—એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો અને ૧૮૮૯ માં ગાદીએ આવ્યા હતા એમણે અજમેરની મેયો કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે ઉદેપુરના મહારાણા ફતેહસિંહજી સાહેબની પુત્રી સાથે ૧૮૯૨ માં લગ્ન કર્યા હતાં. ૧૮૯૩ માં તેમનું અવસાન થતાં ૧૮૯૭ માં કચ્છના મહારાવ સાહેબની પુત્રી સાથે ફરી લગ્ન કર્યું હતું. એ પણ અવસાન પામતાં ૧૯૦૮ માં ઇસરદાના ઠાકુર સાહેબની બહેન સાથે ત્રીજાવાર લગ્ન કર્યું હતું. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર બીમસિંઘજી સાહેબનો જન્મ ૧૯૦૯ માં ત્રીજાવારના લગ્નથી થયો હતો. કુમારે અજમેરના મેયો કૉલેજમાં ડીપ્લોમાં મેળવી છે. એમણે બીકાનેરના મહારાજા ગંગાસિંઘજીની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યા છે અને ૧૯૩૪ માં એક પુત્ર નામે શ્રીનરાજસિંઘજીનો જન્મ થયો છે. મહારાવ ચૌહાણુ રજપુત છે અને બુંદેલી કુટુંબના વંશજ છે. અત્યારના રાજકર્તાના વખતમાં રાજ્યે સારી પ્રગતિ કરી છે. રાજ્યમાં ૧૩૬ શાળાઓ, ૩૩ દવાખાના અને ૪૫૧ સહકારી સંસ્થાઓ છે. રાજ્યની આવક રૂ. ૫૩ લાખ ૬૮ હજારની છે.

**ખારીઆના મહારાવલશ્રી સર રણજીત-સિંહજી**—એમનો જન્મ તા. ૧૦ મી જુલાઈ ૧૮૮૬ ને દિને થયો હતો. તેમને

જીલ્લાના દાહોદ, કલોલ અને દાલોલ તાલુકાઓની આવકમાંથી પોતે ચોથ મેળવે છે. મહારાવલશ્રીને વાઘનો શિકાર કરવાનો ખુબુ શોખ છે.



રાજકોટ, દેહરાદુન અને વિલાયતમાં કેળવણી મળી હતી. એમનું લગ્ન સને ૧૯૦૫ માં રાજપીપળાના મહુમ મહારાજની પુત્રી શ્રીમંત તખ્તકુંવરબા સાથે થયું હતું. એમને એક પાટવીપુત્ર છે અને પાટવીને ત્યાં બે રાજપુત્રો છે. એમનું ખાનદાન ચાંપાનેરના ચોહાણુ રાજકર્તાઓ કે જેઓ પાપા પતિઓને નામે પ્રખ્યાત હતા, તે પરથી ઉતરી આવેલું છે. મહારાવલશ્રી ૧૯૦૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૧૪-૧૮ ની યુરોપીય લડાઈમાં તેઓ ફ્રાન્સ અને ફ્લાન્ડર્સમાં લડી આવ્યા હતા અને ૧૯૧૯ ની અફઘાન લડાઈમાં પણ જઈ આવ્યા હતા. મહારાવલશ્રી પોતે શ્રીટીશ સરકાર કે બીજાં કોઈ પણ દેશી રાજ્યને કંઈ ખંડણી આપતા નથી પણ તેથી ઉલટું શ્રીટીશ પંચમહાલ

**ખહાવલપુરના નવાબ—મેજર હોબ**  
ફકન-ઉદ-દૌલા. નસ-રત-હ જંગ, સૈફ-ઉદ-દૌલા, હાફીઝુલ મુલક. મુખલીસ-ઉદ-દૌલા વા મોઈન-ઉદ-દૌલા અલ-હજ નવાબ સર સાદીક મોહમદ ખાનસાહેબ ખહાદુર અખ્ખાસી વી., એલ એલ. ડી., જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. વી. ઓ.—એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા. તેમણે લાહોરની એંગ્લીસન ચીફ્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૧ માં લગ્ન થઈથી બેડાયા હતા. ૧૯૨૪ માં તેમને રાજ્યવલ્લિવટની સંપુર્ણ સત્તા મળી હતી. નરેન્દ્રમંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના નવાબ સાહેબ સભ્ય છે. ૧૯૨૧ માં જ્યારે પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ હિંદની મુલાકાત લીધી હતી ત્યારે તેઓ એમના એડીકાં હતા. લશ્કરમાં એમણે ભાગ લીધો છે અને માનદ મેજરની પદવી પણ મળી છે. એમણે ઘણીવાર યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો છે. ઇંગ્લાંડ બંધ ત્યારે દરેક વખતે એમને ના. શહેન-શાહની મુલાકાતનું માન મળે છે.

પંજાબનાં મુસ્લીમ રાજ્યોમાં એમનું રાજ્ય સૌથી મોટું છે. બગદાદ અને કેરોના અખ્ખાસાઈડ ખલીફના સીધા વંશજ છે એમના ગાદીવારસ શાહા-બગાડા મહમદ અખ્ખાસ ખાનસાહેબ ખહાદુર છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૧,૨૧,૩૦,૦૦૦ની છે.

**પાલીતાણાના ઠાકોર—**ના. ઠાકોર—  
સાહેબ શ્રી સર બહાદુરસિંહજી કે. સી.  
આઈ. ઇ. ભાવનગરના રાજકર્તાઓના  
વંશના ગોહેત્ર રાજપુત છે. એમનો જન્મ  
તા. ૩ જી એપ્રિલ ૧૯૦૦ ને રોજ થયો



હતો. ૫ વર્ષની વયે એઓ ગાદીએ  
આવ્યા હતા, પણ ૧૯૧૬ માં એમને  
રાજ્યનો સંપૂર્ણ અખત્યાર સોંપવામાં  
આવ્યો હતો. એમણે પ્રથમ રાજકોટમાં  
અને પછી વિલાયતમાં કેળવણી લીધી  
હતી. ફીકેટની રમતના એઓ ચુનંદા  
બેલાડી છે. રાજ્ય તરફથી શત્રુજ્ય પર્વત  
ઉપરનાં સુપ્રસિદ્ધ અને ઐતિહાસિક  
જૈન તીર્થસ્થાનોનું રક્ષણ થઈ રહ્યું છે.  
પોતાના રાજ્ય તરફથી અને રાજકોટ  
રાજકુમાર કોલેજની કાઉન્સિલ તરફથી  
નરેન્દ્ર મંડળમાં સભ્ય તરીકે ખીરાજે છે.

**વાસણાના ઠાકોર—**વાસણાના ઠાકોર  
તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૬૬ ને રોજ  
જનમ્યા હતા. સાદડાની રાજકુમાર  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને  
૧૯૧૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા.

**સચીનના નવાબ—**સચીનના નવાબ  
સીદીમહમદ હૈદર મહમદ ચાકુતખાનનો  
જન્મ તા. ૧૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૯ ને  
રોજ થયો હતો. કેળવણી રાજકોટમાં  
લીધી હતી. ગાદીએ સને ૧૯૩૦ માં  
આવ્યા હતા. તેવણ ત્રણ બેગમે  
પરણ્યા છે. જેઓમાં વડી બેગમ તે  
લોહાફના નવાબની મોટી બહેન થાય  
છે. સચીનના નવાબો અને જાંજીરાના  
સીદીયા હુબશી મુસલમાન રાજકર્તાઓ  
અસલ એક ખાનદાનના છે, પણ સને  
૧૭૯૧ થી તેઓ છુટા પડ્યા હતા.  
સચીન રાજ્ય પ્રીટીશ સરકારને કે બીજાં  
કોઈ રાજ્યને કંઈ પણ ખંડણી ભરતું  
નથી. હુમસનું હવાખાવાનું દર્યાઈ મથક  
આ રાજ્યમાં આવેલું છે.

**સરદારગઢના—**દરબાર સરદારગઢના  
દરબાર ખાનશ્રી શુલામ મોહીપ્રદીનખાનનો  
જન્મ વડોદરામાં તા. ૧૧ મી જુન  
૧૯૧૯ ને રોજ થયો હતો. મી. આર.  
એ. હાવેલની દેખરેખ હેઠળ તેઓ  
જાપાન, યુરોપ અને અમેરિકા ફર  
આવ્યા; પછી નવાનગરના મહારાજાની  
દેખરેખ હેઠળ રાજવહીવટની તાલીમ  
લીધી અને તા. ૧૧ મી જુન ૧૯૪૦ થી  
તાલુકાનો વહીવટ તેમણે હસ્તગત કરી  
મફત પ્રાથમિક કેળવણી ફાંખલ કરી છે.

પ્રતાપગઢના મહારાવત—નાઠ મહારાવત સર રામસિંહજી બહાદુર, કે. સી. એસ આઈ—૧૯૦૮ માં એમનો જન્મ થયો હતો. ૧૯૨૯ માં ગાદીએ આવ્યા હતા.

પ્રતાપગઢ રાજ્ય કંથાલ પણુ કહેવાય છે. મેવાડના રાણા મોકલે ૧૬ માં સૈકામાં આ રાજ્યની સ્થાપના કરી હતી. પ્રતાપ સાહે ૧૬૯૮ માં પ્રતાપગઢ શહેર વસાવ્યું હતું. જશવંતસી હતા સમયમાં મરાઠાઓએ રાજ્ય પર ચઢાઈ કરી હતી પણ મહારાવતે દિલ્હીને ભરવામાં આવતા રૂ. ૧૫૦૦૦ ને બદલે હોલકરને સાક્ષીમ શહાઈ એટલે ૭૨૭૦૦ રૂપીઆ ભરવાનું નકકી કરી મરાઠાઓને દુર કર્યા હતા. એ વખતે રાજ્યની ટંકશાળમાં સાક્ષીમ શહાઈનો સીકકો આસપાસના દેશી રાજ્યોમાં કાયદેસરનું ચલણ ગણાતું હતું. બ્રીટીશ સરકાર સાથે રાજ્યને ૧૮૦૪ માં પહેલીવાર સંબંધ બંધાયો હતો પણ એ વખતે કરવામાં આવેલી સંધી લોર્ડ કોર્ન-વાલીસિ રદ કરીને ૧૮૧૮ માં નવી સંધી કરી હતી. ત્યાર પછીથી હોલકરને ભરવામાં આવતી ખંડણી બ્રીટીશ સરકારને ભરવામાં આવે છે.

વડીઆ દરબાર—નામદાર દરબારશ્રી સુરગવાળા. એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. ૧૯૩૦ માં એમને ગાદી પ્રાપ્ત થઈ હતી અને ૧૯૩૦ ની ૭ મી સપ્ટેમ્બરે એમણે રાજ્યવહિવટ સંભાળી લીધો હતો. એમણે પાઠોશ શિક્ષક હસ્તક ખાનગીમાંજ કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૧ માં એમણે કુવરબા સાહેબ સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. સંત-

તીમાં બે છોકરા અને બે છોકરી છે. ગાદીવારસ યુવરાજ શ્રી. કૌણુકુમારનો જન્મ ૧૯૩૧ માં થયો હતો.

રાજ્યમાં કેળવણી મફત છે અને બાળલગ્ન કરવાની તથા દારૂ પીવાની મનાઈ છે. સુંદર મકાનો બાંધવાની રાજ્યે ખાસ યોજના કરી છે.

પતીઆલા નરેશ—ડોઠ નાઠ ફરજંદ-ખાસ દોલને-ઈન્દ્રીશીઆ મન્સુર-ઉલ-ઝમાન, અમીર-ઉલ-ઉમર મહારાજાધીરાજ રાજ રાજેશ્વર શ્રીઠ મહારાજા-બ-રાજગણુ શ્રીઠ યાદવેન્દ્રસિંહજી, એલ એલ. ડી., મહેન્દ્ર બહાદુર ચદુવંશવતન ભટ્ટી કુલ ભુષણુ, પંબબના એક અગ્રગણ્ય રાજ્યના



રાજા—એમનો જન્મ ૧૯૧૩ માં થયો હતો. ૧૯૩૮ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા.

(વધુ વિગત માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૨૭૬)



જયપુરના મહારાજા, કેપ્ટન નાં સરમદ-ઇ-રાજાઈ હિંદુસ્તાન રાજરાજેન્દ્ર ત્રી. મહારાજાધીરાજ સર સવાઈ માન-સીંહ બહાદુર, જી. સી. આઈ ઇ— એમનો જન્મ ૧૯૧૧ માં થયો હતો.



નાં મહારાજા ૨૫૦ મહારાજા સર સવાઈ માધોસિંહ બહાદુરના દત્તક પુત્ર છે અને ૧૯૨૨ માં એમની ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૩૧ માં રાજવહિ-વટની સર્વ સત્તા

એમને પ્રાપ્ત થઈ હતી. એમણે અજ-મેરની મેયો કોલેજ અને વુલવીચની રોયલ મીલીટરી એકેડેમીમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૧ માં હિંદી લશ્કરના માનદ લેફ્ટનન્ટ નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં માનદ કેપ્ટનનું પદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. જયપુરની લશ્કરી દુકડીના વડા સેનાધિપતિ છે. નરેન્દ્રમંડળના સભ્ય છે, બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીની કોર્ટના સભ્ય છે, અજમેરની મેયો કોલેજની કાર્યવાહક સમિતિના ઉપ-પ્રમુખ છે. એ ઉપરાંત રજપુતાના ક્રીકેટ ક્લબ, એરો ક્લબ ઓફ ઇન્ડિયા અને બરમા અને જયપુર ફ્લાઈંગ ક્લબના પેટ્રન છે. ૧૯૨૪ માં એમણે ભેધપુરનરેશ સર ઉમેદસિંહની બહેન સાથે પહેલાં લગ્ન કર્યા હતાં અને પછીથી ૨૫૦ ભેધપુર-નરેશ સર સુમરસીંહની પુત્રી સાથે ૧૯૩૨ માં બીજાં લગ્ન કર્યા હતા. એમને એક પુત્રી અને ત્રણ પુત્ર છે. નાં મહારાજા એક પ્રખ્યાત પોલો ખેલાડી છે. ૧૯૩૩ માં તેઓ એક પોલો ટીમ ઇંગ્લાંડ લઈ ગયા હતા જ્યાં બધા ટુર્નામેન્ટો જીતીને રેકર્ડ કર્યો હતો.

નાં મહારાજા જયપુરના ૩૯ મા રાજકર્તા છે. અયોધ્યા (અત્યારે આઉધ)ના રાજ રામના પુત્ર કુશના વંશજો કાછવાહ રજપુતોના વડા છે. રાજ્યની આવક રૂ. ૧,૩૫,૦૦,૦૦૦ ની છે.

રેવાના મહારાજા—નાં બંધનેશ મહારાજા સર ગુલાબસીંહજી દેવ બહાદુર, જી સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ., (વાવેલ રજપુત)—એમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં થયો હતો. ૧૯૧૮ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૨૨ માં એમને રાજ્યવહિવટના તમામ હક્ક પ્રાપ્ત થયા હતા. એમણે ઇન્દોરની દાલી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૯ માં ભેધપુર નરેશની બહેન સાથે એમણે લગ્ન કર્યા હતાં અને ૧૯૨૫ માં કીશનગઢના ૨૫૦ મહારાજા સર મદનસીંહ બહાદુરની પુત્રી સાથે પણ લગ્ન કર્યા હતાં મહારાજા બાણીતા સ્પોર્ટ્સમેન છે અને એમને શીકારના ખુબ શોખ છે. એમણે લંડનમાં ભરાયલી બધી ગોળમેજી પરીષદોમાં ભાગ લીધો હતો અને ફેડરલ સ્ટ્રક્ચર કમીટીના સભ્ય પણ ચુંટાયા હતા. ઇન્દોરની દાલી કોલેજની જનરલ કાઉન્સિલના અને ઇન્દોરની કીંગ એડવર્ડ મેડીકલ સ્કુલની કાર્ય-વાહક સમિતીના સભ્ય છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૬૦ લાખની છે. રાજ્યમાં સંખ્યાબંધ પાણીના ધોધ છે. રાજ્યમાં ખનીજ પદાર્થો પુષ્કળ નીકળે છે. મહારાજા રાજ્યના વહીવટમાં સારા પ્રમાણમાં રસ લે છે. રાજ્યમાં ૭ સભ્યની સ્ટેટ કાઉન્સિલ છે અને ૪૧ ખીન સરકારી સભ્યોની રાજપરીષદ છે. વેપાર ઉદ્યોગના વિકાસ માટે રાજ્યમાં એક સ્ટેટ બેંક છે અને આખા રાજ્યમાં એની શાખાઓ પ્રસરેલી છે.

**ઉદેપુરના મહારાણા—**લેફ્ટ-કર્નલ. નાં મહારાજધીરાજ મહારાણા શ્રીં સર ભુપાલ સિંહજી બહાદુર, જી. સી. એસ. આઈ.—



એમને જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ૧૯૧૦ માં મારવાડના ઐવાના ઠાકરની પુત્રી સાથે એમણે પહેલીવાર લગ્ન કર્યા હતાં અને પછી ૧૯૨૮ માં મારવાડના ખુડાલાના ઠાકુરની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. ૧૯૩૦ માં મહારાણા ફતેહસિંહજી બહાદુરનું અવસાન થતાં હાલના મહારાણા ગાદીએ આવ્યા હતા ઉદેપુરના રાણા પ્રતાપનું નામ તે સૌને જાણીતું છે. આ એજ ઉદેપુર છે, એને મેવાડ પણ કહે છે. રજપુતાનાનું સૌથી મોટું રાજ્ય છે. મહારાણાએ ઘરમેળે કેળવણી લીધી હતી. એમના ગાદીવારસ મહારાજકુમાર શ્રીં ભગવત સિંહજી છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૮૦ લાખની છે.

**સીરિહીના મહારાજ, નાં મહારાજ-ધીરાજ મહારાવશ્રી સર સરૂપ રામસિંહ બહાદુર, જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.—**એમને જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. ૧૯૨૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતાં. દિલ્હીના છેલ્લા હિંદુ રાજ ચૌહાણ વંશના રજપુત કહેવાતા, એમાંથી કુટેલી એક દવેરા રજપુતની શાખાના સીરિહીનરેશ વંશજ છે. સીરિહીનું અત્યારનું પાટનગર ૧૪૨૫ માં વસાવવામાં આવ્યું હતું. સીરિહી રાજ્યને ૧૮ માં સૈકામાં બેઘપુર સાથે યુદ્ધ ચાલતું હતું. ૧૮૨૩ માં બ્રિટિશ સરકારે સીરિહીને સંરક્ષણ આપી બેઘપુરના વર્ચસ્વનો અંત આણ્યો હતો. સીરિહી રાજ્યમાં ૫૬૫૦ કીટ ઉંચા પ્રખ્યાત આબુ પર્વત આવેલો છે. સીરિહી રાજ્ય પહાડી પ્રદેશથી ભરપૂર છે. મહારાજ પ્રધાનો વડે રાજ્ય છે.

**ધરંગધરાના નાં મહારાજ—**મેજર મહારાજ મહારાણા શ્રી. સર ધનશ્યામ-સિંહજી, જી સી. આઈ. ઇ., કે. સી. એસ. આઈ.—એમને જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો અને ૧૯૧૧ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કૉલેજમાં કેળવણી લીધા પછી ઇંગ્લાંડ જઈ સર ચાર્લ્સ ઓલીવન્ટની દેખરેખ નીચે ખાનગી શિક્ષકો હસ્તક ઉચ્ચ કેળવણી લીધી હતી. તેમણે પાંચ વાર લગ્ન કર્યા છે અને સંતતીમાં ત્રણ કુમારો છે. જેઓ દેહરાદુનમાં કેળવણી લે છે.

રાજ્યની વર્ષિક આવક આશરે રૂ. ૨૫ લાખની છે.

કપુરથલાના મહારાજ, કર્નલ નાં ફરજંદ-ઇ-હિલખંદ રસીખ-ઉલ-ઇતીકાદ હાલત-ઇ-ઇ-ક્ષીરીઆ રાજ-ઇ-રાજગણુ મહારાજ સર જગતજીતસીંહ ખડાકુર, જી. સી. એસ. આઇ, જી. સી. આઇ. ઇ., જી. બી. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૨ માં



થયો હતો તેઓ કપુરથલાના સ્વં રાજ-ઇ-રાજગણુ ખરકસીંહના પુત્ર થાય હિંદના આગેવાન શીખ રાજકર્તા છે. ગત મહાયુદ્ધમાં એમણે અર્પેલી સેવા ખદલ એમને મળતું તોષાનું માન વધારીને ૧૫ તોષાનું કરવામાં આવ્યું છે અને વાર્ષિક ૬૦૦૦ પૌંડની ખંડણી શ્રીં સરકાર તરફથી કાયમને માટે પાછી વાળવામાં આવી હતી. જુદા જુદા યુરોપ અમેરીકાના રાજ્યો તરફથી ચંદ્રક મેળવ્યા છે. ૧૯૨૬, ૧૯૨૭ અને ૧૯૨૯ માં પ્રજાસંઘમાં હિંદી નરેન્દ્રા અને હિંદ તરફથી પ્રતિનિધી તરીકે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૭ માં મહારાજએ

પોતાના રાજ્યનો સુવર્ણ મહોત્સવ ઉજવ્યો હતો. ૧૯૩૫ માં પંચમ જ્યોર્જના રૂપક મહોત્સવમાં અને ૧૯૩૭ માં છક્રાજ્યોર્જના રાજ્યારોહણ વખતે હાજર રહ્યા હતા. ૧૯૩૭ માં એમણે પોતાનો હીરક મહોત્સવ ઉજવ્યો હતો. ગાદીવારસ શ્રીં તીકારાજ પરમજીતસિંહ છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૪૦ લાખની છે.

**ભરતપુરના મહારાજ, નાં શ્રી.** મહારાજ બીજેન્દ્ર સવાઇ બીજેન્દ્રસિંહ ખડાકુર, ખડાકુરજંગ—એમનો જન્મ ૧૯૧૮ માં થયો હતો અને તેઓ ૧૯૨૯ માં પિતાની ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૩૯ માં એમને પુર્ણ રાજસત્તા મળી હતી. ભરતપુરના રાજકર્તાઓ જાટ વંશના છે, અને ૧૧ મા સૈકાનો તેમનો ઇતિહાસ મળી આવે છે. ૧૮૦૩ માં ખિ સરકાર સાથે સહકાર કરનાર રજપુતાનામાં આ રાજ્ય પહેલું હતું. આગ્રાની લડાઈમાં મરાઠાઓને હરાવવામાં ભરતપુરે સહાય કરી હતી. એના ખદલામાં રાજ્યને પાંચ જલ્લા મળ્યા હતા. પરંતુ ૧૮૦૪ માં ભરતપુરે ખિ. સરકાર વિરૂધ્ધ જસવંતરાવ હોલકરની તરફેણ કરવાથી યુદ્ધ જાગ્યું હતું. ૧૮૦૫ માં સુલેહ થઈ હતી અને ત્યાર પછી ખિ. સરકાર સાથે સહકારના કરાર થયા હતા જે હજી ચાલુ છે. ૧૮૨૫ માં ભલતો માણસ ગાદી પચારી પાડતાં ફરી ઝઘડો જાગ્યો હતો અને ખરા વારસદારને ખિ. સરકારે સહાય કરી હતી. ભરતપુર રાજ્યે ૧૮૫૭ ના ખળવા વખતે તથા મહાયુદ્ધ વખતે સારી સહાય કરી હતી.

આવક રૂ. ૩૧ લાખની છે.

ધોલપુરના રાણા, નાં રહસ-ઉદ-  
ઘોષા સીપાહદાર-ઉલ-મુલક સરમદ રાજ-  
હાઈલિંદ મહારાજધીરાજ શ્રી સવાઈ  
મહારાજરાણા સર ઉદયભાણુસિંહ લોકેન્દ્ર  
બહાદુર દીલેરજંગ જયદેવ, જી. સી.  
આઈ. ઇ. કે. સી. એસ. આઈ, કે.  
સી. વી. એ. —એમનો જન્મ ૧૮૬૩  
માં થયો હતો. એમના ભાઈ મહારાજ-



રાણા રામસીંહનું અવસાન થતાં તેમને  
૧૯૧૧ માં ગાદી મળી હતી.

ધોલપુરના રાજક-તાંઓ ખામરોલીના  
જાટના વંશજો છે. આશરે ૧૩૬૭ માં  
ખામરોલીથી જ્વાલીઅર જઈ વસવાટ  
કર્યો હતો. આ જાટ લોકો ગોહદમાં  
જઈ વસ્યા અને ૧૫૦૫ માં સુરજનદેવ  
ગોહદના રાણા બન્યા. ૧૭૬૧ માં રાણા  
ભીમસીંહે મરાઠાઓને પાણીપતમાં  
હરાવ્યા પછી જ્વાલીઅરનો કીલ્લો કબજે  
કર્યો હતો, પણ છ વર્ષ પછી એ  
શુભાવી દીધો હતો. ૧૭૭૯ માં મરાઠાઓ

સામે બિ. સરકારે સંધી કરી રક્ષણ  
આપ્યું હતું. એ છતાંયે સીંધીઆ અને  
બ્રિ. સરકાર સાથે તકરાર ચાલુ રહેતા  
ગોહદ અને જ્વાલીઅર સીંધીઆને ગયા  
અને ધોલપુર, ખારી, ખેસેરી, સેવાડિ  
અને રાજખેરા મહારાજ રાણા કીરત-  
સીંહને અપાયા. એમની પછી રાણા  
ભગવતસીંહ આવ્યા અને પછી એમના  
પૌત્ર નીહાલસીંહ આવ્યા અને એમની  
ગાદીએ અત્યારના મહારાજ આવ્યા છે.

કાચીનના મહારાજ—નાં સર શ્રી  
રામ વર્મા, જી. સી. આઈ. ઇ., એલ એલ.  
ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો.  
૧૯૩૨ માં તેઓ ગાદીએ આવ્યા હતા.  
એમણે ખાનગીમાં કેળવણી લીધી હતી.  
ગાદીવારસ નાં કેરાલા વર્મા, એલ્યા  
રાજ છે.

કાચીન એ હિંદના દક્ષીણ-પશ્ચિમ ખુણા  
પર આવેલું દરીઆકાંઠાવાળું રાજ્ય છે. આ  
રાજ્યમાંજ સૌથી પહેલાં જવાબદાર સર-  
કારનું તત્વ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.  
અનામત ખાતાંનો નાં મહારાજ દીવાન  
મારફતે વહીવટ કરે છે જ્યારે અન્ય  
ખાતાંઓ ધારામંડળોને જવાબદાર  
એવા પ્રધાન હસ્તક છે. વિસ્તૃત  
મતાધિકાર પર રચાયેલી ધારાસભા છે.  
કેળવણીની ખાબદમાં રાજ્યનું સ્થાન બધા  
રાજ્યો અને પ્રાંતોમાં મોખરે છે. એમાં  
૩ કોલેજ, ૫૧ હાઈસ્કુલો, ૧૧૨ માધ્ય-  
મિક શાળાઓ અને ૮૦૦ પ્રાથમિક  
શાળાઓ છે. રાજ્ય તરફથી ૫૭ હોસ્પી-  
ટલો અને દવાખાનાઓ નિભાવાય છે.  
રાજ્યમાં છ મુખ્ય શહેરોની છ મ્યુનીસી-  
પાલીટીઓ છે અને ગામડાંઓમાં ૮૬  
પંચાયતો છે.

રતલામના મહારાજ—મેજર જનરલ નાં સર સજનસિંહજી, જી. સી. આઈ ઇ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. વી. એ., નાં શહેનશાહના એડીકાં—એમને જન્મ



૧૮૮૦ માં થયો હતો. એધપુરના રાજ. કુટુંબથી ઉતરી આવેલા માલવાના રાઠોડ વંશના વડા તરીકે એમને સ્વીકાર થયો છે અને માલવાના રજપુતોમાં સાફ માન ધરાવે છે. ઇન્દોરની દાત્રી કોલેજમાં કેળવણી લીધેલી. ૧૮૯૩ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૦૨ માં કચ્છના મહારાવની પુત્રી સાથે લગ્ન કરેલા અને ૧૯૨૨ માં જમનગરના બાણીતા સાંઘા રજપુત કુટુંબની પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. એમનાથી એમને બે પુત્રી અને એક પુત્ર છે. રતલામના મહારાજએ ગયા મદા યુધ્ધમાં ફ્રાંસ ખાતે લડાઈમાં ભાગ લીધો હતો. એમની સેવાની કદર કરી ફ્રાંસની સરકારે એમને માનચાંદ આપ્યા હતા એમને ૧૯૧૮ માં બ્રિટીશ સૈન્યમાં

કર્નલ બનાવવામાં આવ્યા હતા ૧૯૧૯ માં અફઘાન યુધ્ધમાં પણ એમણે ભાગ લીધો હતો. એમને મેજર-જન લ બનાવવામાં આવ્યા હતા અને ૧૯૩૬ માં નાં શહેનશાહના એડીકાં તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. આ પહે નીમાતા ૧૯૩૭ ના મે માસમાં નાં શહેનશાહના રાજ્યાભિષેક પ્રસંગે હાજર રહ્યા હતા. પોલોના ખાસ ખેલાડી તરીકે દેશપરદેશમાં એમની ખ્યાતી છે. ગાદીવારસ મહારાજકુમાર લોકેન્દ્ર-સિંહજી છે.

રામપુરના નવાબ—કેપ્ટન નાં અલી જહા ફરઝદે-હીલપર્ઝરે-દૈલાતે ઇંગ્લીશીયા. મુખલીસ-ઉલ-દૈલા, નાસીર-ઉલ-મુલક, અમીર-ઉલ-ઉમરી, નવાબ સર સૈયદ મહમદ રાઝા અલીખાન બહાદુર, મુસ્તેદદ-જંગ, કે. સી. એસ. આઈ., ડી. લીટ, એલ એલ. ડી.—એમને જન્મ ૧૯૦૬ માં થયો હતો. ૧૯૩૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. એમણે રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એમને બે પુત્ર અને છ પુત્રીઓ છે. ગાદીવારસ કર્નલ નવાબ ઝાદા સૈયદ મુર્તઝા અલીખાન બહાદુરને જન્મ ૧૯૨૩ માં થયો હતો. નાં નવાબ અલીગઢ મુસ્લીમ યુનીવર્સીટીના પ્રો-વેન્સેલર, નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય, સેકન્ડ કીંગ જ્યોર્જીસ ઓન ગુરખા રાઇફલ્સ ટુકડીના કેપ્ટન, ઇસ્ટ ઇન્ડીયા એસોસીએશન અને માલખરો કલબ (લંડન)ના સભ્ય છે. રાજમુઝફર નગરના પ્રખ્યાત સાદતે-ખરેહા કુટુંબના વંશજ છે અને રાજકુટુંબ સૈયદ છે. ૧૮૫૭ ના યજવાથી ખ્રીં સરકારને વફા-ફાર છે. ગત મદાયુધ્ધમાં અને અત્યારના યુધ્ધમાં એમણે ખ્રીં સરકારને સહાય કરી છે.

રાજ્યની આવક રૂ. ૫૨ લાખની છે.

નેપાલના મહારાજા, નાનું મહારાજા-  
ધીરાજ ત્રીભુવન વીર વીક્રમ જંગબહા-  
દુરશાહ બહાદુર શમશેર જંગદેવ ૧૯૧૧  
માં એમના પિતાની ગાદીએ આવ્યા  
હતા. નેપાલ રાજ્યમાં રાજા તો માત્ર



નામનોજ હોય છે, બધી સત્તા પ્રધાન-  
ના હાથમાં હોય છે. પ્રધાનને બધી  
સત્તા ઉપરાંત મહારાજાનો ઇલકાબ પણ  
આપવામાં આવે છે. મહારાજા બીમ-  
શમશેર જંગબહાદુર રાણાના અવસાન  
બાદ ૧૯૩૨ માં એમના ભાઈ ઓજસ્વી  
રાજ્ય, પ્રોજેક્ટલ નેપાલતારા, અતુલ  
જ્યોતીર્મયત્રી શક્તી પટ, અતી પ્રવાલ  
ગૌરબા દક્ષીણા બાહુ પૃથુલધીશ નાનું  
મહારાજા બેધા શમશેર જંગબહાદુર  
રાણા, જી. બી., જી. સી. એલ. એચ,  
જી. સી. એલ., જી. સી. એસ આઈ.,  
જી. સી. એન. એલ., જી. સી. એસ  
એસ. એમ. એલ, જી. સી. આઈ. ઇ.,  
જી. કે. આર કે., યીટાંગ પાવતીગ

શુન ચીઆંગલુહ ચુઆન શાંગ ચીઆંગ,  
બ્રિટિશ લશ્કરના ઓનરરી લેફ્ટનન્ટ  
જનરલ, હિંદી લશ્કરની બધી ગુરખા  
રાઈફલ રેજિમેન્ટના ઓનરરી કર્નલ,  
વડા પ્રધાન અને નેપાલના વડા સેના-  
ધિપતિ પ્રધાનપદે આવ્યા હતા.

નેપાલ એ હિમાલયનું એક નાનકડું  
સ્વતંત્ર રાજ્ય છે. આખો ૫૬૦૦૦  
ચોરસ માઈલનો સાંકડો પ્રદેશ પહા-  
ડાથી ભરપૂર છે. ખટમંડુ એ રાજ્યનું  
પાટનગર છે. રાજ્યની ૫,૫૮૦,૦૦૦ ની  
વસ્તી માટે ભાગે હિંદુઓની છે. બધી  
પ્રજા ગુરખા કહેવાય છે. ગુરખાઓએ  
નેપાલનું રાજ્ય કબજે કયું તે પહેલાં  
ત્યાં ઘણા નાના રાજ્યો હતાં ૧૮ મા  
સૈકામાં ગુરખા રાજા પૃથ્વી નારણશાહ  
બધા નાનાં રાજ્યો કબજે કરી નેપાલના  
રાજ્યની સ્થાપના કરી હતી. ૧૮૪૬  
માં રાણા કુટુંબના વડા મહારાજા જંગ  
બહાદુર રાણાએ નેપાલના મહારાજા  
પાસે નેપાલના વડા પ્રધાને વંશપરંપરા  
અધિકાર ભોગવવાના હકક માંગી લીધા  
હતા, ત્યારથી એ કુટુંબ નેપાલના  
વડા પ્રધાનના અધિકાર ભોગવે છે  
અને રાજ્ય કરે છે. ૧૮૫૦ માં જંગ-  
બહાદુર ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયા હતા  
હિંદુ છોડી ઇંગ્લાંડ જનાર આ પહેલાજ  
હિંદી રાજવી હતા. એમણે બ્રિટિશ પ્રજા  
બેઠે સંબંધ બાંધ્યા હતા. ૧૮૧૬ માં  
સંધી કરી હિંદ સાથેનો સંબંધ પણ  
નક્કી થયો છે. નેપાલને હિંદ અને  
ચીન સાથે મિત્રતાનો સંબંધ છે. ગયા  
મહાયુદ્ધમાં લશ્કર અને પૈસાની નેપાલે  
જે સહાય કરી છે, એના બદલામાં  
નેપાલને વર્ષ દિવસે દશ લાખની ભેટ  
મળે છે આ ભેટ કાયમની છે.

અત્યારના વડા પ્રધાન રાણા ગાદીએ આવતાની સાથેજ લંડનમાં નેપાલનું એલ્ચી ખાતું સ્થાપ્યું હતું. એ પછી નેપાલપર ધરતીકંપની ભયનાક આકૃતિ આવી હતી. રાજ્યમાં આધુનીક પદ્ધતિના રસ્તા છે, ટેલીફોન વ્યવહાર પણ છે અને બેંક અને શાળાની મીલ પણ છે. ખાંડ, સુતરાઉ કાપડ અને ઉનના ઉદ્યોગો છે. ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધજનક રાજનું જનકપુર ખી. એન. ડબ્લ્યુ રેલ્વેના જયનગર સાથે સંકળાયેલું છે. જનકપુર રાજ્યની ખીજી રેલ્વે લાઇનનું મથક છે. નેપાલ રાજ્યની આવક બે કરોડની છે અને રાજ્ય તરફથી ૪૫૦૦૦ નું લશ્કર નીભાવવામાં આવે છે.

**નભાના મહારાજ,** નાં મહારાજ પ્રતાપસીંહ, સગીર વયના હોવાથી સગીર અવસ્થા પુરી થાય ત્યાં સુધી નભા રાજ્યનો વહિવટ મીં. ઇ. બી. વેકફીલ્ડના પ્રમુખપણા હેઠળ નીમવામાં આવેલી રીજ'સી કાઉન્સીલદ્વારા ચાલે છે. નાં પ્રતાપસીંહ અત્યારે પંજાબમાં રાજ્ય-વહિવટની તાલીમ લઈ રહ્યા છે.

નભા, પતીઆલા અને જુન્દ એ ત્રણ ઉત્તર હિંદના શીખ રાજ્યોમાં નભા મોટું રાજ્ય ગણાય છે. રાજ્યનું ક્ષેત્રફળ ૧૦૦૦ ચોરસ માઈલ છે અને ત્રણ લાખની એની વસ્તી છે. રાજ્ય નભા અકાલઈન્દ્રી ઉપરાંત એક સ્ટેટ સર્વીસ યુનીટ એમ બે લશ્કરી ટુકડી અને ૪૦૦ માણસોનું પોલીસદળ નીભાવે છે. રાજ્યમાંથી નોર્થવેસ્ટ અને ખી. ખી. એન્ડ સી. આઈ. એમ બે રેલ્વે લાઇનો પસાર થાય છે. રાજ્યે વેપારવૃદ્ધિ માટે બેંક સ્થાપી છે.

૧૯૨૩ માં નભા અને પતીઆલા સ્ટેટ વચ્ચે ઝઘડો જળતાં બ્રિ સરકારે તપાસ કરી હતી. તપાસ દરમ્યાન માલમ પડ્યું હતું કે પતીઆલા રાજ્યના કેટલાક માણસોને પતીઆલા સ્ટેટદ્વારા નુકશાન પહોંચાડવાના હેતુથી નભા પોલીસે બનાવટી મુકદ્દમાઓ ઉભા કર્યા હતા. પરિણામે નભાનરેશશ્રી રીયુદ્ધમનસીંહે સરકાર સાથે કરાર કરી રાજ્યનો વહિવટ છોડી દીધો હતો. રાજ્યનો વહિવટ સરકારે હસ્તગત કર્યો હતો, પણ મહારાજાએ કરારનો ચાંલુ ભંગ કર્યો હોવાથી એમને પદબ્રજ કરવામાં આવ્યા હતા અને મહારાજા તેમજ અન્ય સર્વ ઇલકાબો પાછા લઈ લેવામાં આવ્યા હતા. અત્યારે પદબ્રજ મહારાજા...માં નિવાસ કરી રહ્યા છે અને રાજ્યવહિવટ રીજ'સી કાઉન્સીલ દ્વારા ચાલે છે.

**ઝોરછાના મહારાજ**—નાં સરમદ-ઇ રાજહાઈ બુદ્ધેલખંડ શ્રીં સવાઈ મહેન્દ્ર મહારાજ સર વીરસીંહ દેવ ખડાહુર, કે. સી. એસ આઈ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૯ માં થયો હતો ૧૯૩૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. ઇન્દોરની દાલી, રાજકોટની રાજકુમાર અને અજમેરની મેયો કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઉપરાંત મધ્ય પ્રાંતોના સાગર જીલ્લામાં વહીવટી તાલીમ લીધી હતી. એમણે વઢવાણના મહારાજાની ખુદન સાથે લગ્ન કર્યા હતાં પણ તેમનું અવસાન થતાં એમણે ગોંડળના મહારાજાની પૌત્રી સાથે બીજીવાર લગ્ન કર્યા હતાં. ગાદીવારસ રાજા ખડાહુર શ્રીં દેવેન્દ્ર સીંઘજી દેવ છે.

ત્રાવણકોરના મહારાજ, નાં શ્રી. પદ્મનાભદ્રાસ વન્સીવાલ સર ખાલારામ વર્મા કુલસેખર કીર્તિપતી માને સુલતાન મહારાજ રાજ રામરાજ ખહાદુર શમશેર જંગ, જી સી. આઈ. ઇ., ડી. લીટ. (આંધ્ર.)—એમનો જન્મ ૧૯૧૨ માં થયો હતો. ૧૯૨૪ માં ગાદીએ આવ્યા હતા અને ૧૯૩૧ માં રાજવદિવટના સર્વ હકક પ્રાપ્ત કર્યા હતા. તેમણે ઘર-મેળેજ કેળવણી લીધી હતી.

ત્રાવણકોર રાજ્ય એ દક્ષિણ દિંદનું દરીઆ કાંઠાનું એક મોટું રાજ્ય છે. રાજ્ય નૈસર્ગિક સૌંદર્યથી ભરપૂર છે, એમાં સુંદર પહાડો છે, સુંદર નદીઓ છે અને જંગલો છે. રાજ્યમાં શિક્ષણનું પ્રમાણ ઘણું મોટું છે હરિજનો માટે રાજ્યના સર્વ મંદિરો ખુલ્લા મુકાયા

છે, અને કળાવિજ્ઞાનનું શિક્ષણ અને સંશોધન કાર્ય આગળ ધપાવવા માટે રાજ્ય તરફથી યુનીવર્સિટીની સ્થાપના થઈ છે. ઉદ્યોગની દિશામાં રાજ્યે સારી પ્રગતિ કરી છે. પાલીવાલહાઈડરો ઇલેક્ટ્રીક સ્કીમ, સીરિમીક ફેક્ટરી અને ત્રાવણકોર સુગર્મ એન્ડ કેમિકલ્સ લીં એ એના પુરાવા છે.

ત્રિવેન્દ્રમ રાજ્યનું પાટનગર છે, અને સાઉથ ઇંડીઅન રેલવેપર મુખ્ય મથક છે. રાજ્યમાં રસ્તાઓ અને નહેરોની એક મોટી વ્યવસ્થીત યોજના છે. મુંબઈ અને ત્રિવેન્દ્રમ વચ્ચે અઠવાડીક વીમાની સર્વિસ પણ છે. આ સર્વિસ ત્રીચીનોપોલી સુધી લંબાવવામાં આવી છે. રાજ્યની આવક રૂ. ૨ કરોડ ૬૪ લાખની છે.

## Presidency Provident

& General Insurance Co., Ltd.

MHERWAN BUILDING,

Sir P. Mehta Road, Fort, BOMBAY.

Recognised  
everywhere  
AS:

ONE OF THE BEST

1940

Another Year of  
Steady Progress

FIGURES OF PROGRESS:—

FUNDS Over	Rs 11,00,000
Claims Paid Over	Rs. 2,25,000

Full Deposit paid under Ins. Act.

For particulars apply to. THE HEAD OFFICE.

Branches:—Poona, Sholapur, Belgaum, Bijapur, Hubli,  
Ratnagiri, Madras, Navsari, Hyderabad



## સામાન્ય વિભાગ

મુલ્લાંજી સાહેબ, સૈયદના તાહિર નાં  
સૈફુદ્દીન સાહેબ—વહોરા કોમના વડા  
મુલ્લાંજી સાહેબનો જન્મ ૧૮૮૮ના ઓગસ્ટ



માસમાં થયો હતો. નાં મુલ્લાંજી સાહેબ  
દાઉદી વહોરા શીઆ મુસ્લીમ કોમના  
વડા ધર્મગુરુ છે અને દુખખલના પહેલા  
વર્ગના સરદાર છે. દાર્દ-ઉલ-મુલતકની  
૬૦૦ વર્ષ થયા સ્થપાયેલી ઉચ્ચ પદ-  
વીના પર મા અધીકારી છે. કેસે ખાતે  
ઇજ્જતના ફાતીમા ખલીફાની હસ્તી

નાજુદ થયા પછી એમનમાં સ્થાઇ થયેલા  
સુલતાનોના નાં મુલ્લાંજી વંશજ છે.  
એમના વંશજેએ ઘણા વીશેષ અધીકાર  
ભોગ્યા છે અને દીલ્હીના મોગલ બાદ-  
શાહો અને હાંદના અન્ય દેશી રાજ્યો  
તરફથી તેમજ બ્રિં સરકાર તરફથી  
અનેક પ્રસંગોએ ઉચ્ચ પ્રકારના માન  
મળ્યા છે વહોરા કોમની ધાર્મિક તેમજ  
કોમી બાબદોમાં નાં મુલ્લાંજી સાહેબ  
સર્વ અધીકાર ધરાવે છે. ધાર્મિક અને  
સામાજિક પ્રશ્નો જેવા કે લગ્ન, છુટા-  
છેડા, વારસા વિગેરે વિષેના એમના  
નીયમો ઉવટના ગણાય છે. દાવતની  
બાબતોનું ચોગ્ય રીતે સંચાલન થઇ શકે  
એ માટે નાં મુલ્લાંજી સાહેબ જુદા  
જુદા ખાતાંઓ સ્થાપ્યાં છે અને એના  
વહિવટ માટે વજરો નીમ્યા છે અને  
મંત્રીઓ રાખ્યા છે. જગત આખામાં  
જ્યાં જ્યાં વહોરા કોમ વસતી હોય ત્યાં  
ત્યાં એ નામદાર પોતાનો પ્રતીનિધી નીમે  
છે. ઘણીવાર વહોરા કોમની વસ્તીવાળા

નગરોમાં પોતાના અનુયાયીઓની હાલત કેવી છે એની તપાસ માટે મોટા ઓધ્ધે-દારોને મોકલવામાં આવે છે. નાં મુક્ષાંજલે ગાદી પર આવ્યા પછી પોતાની શીક્ષણ વિષયક નીતિનો અમલ ખરાખર ને વિગત વાર થઈ શકે, એ માટે એક ખાસ ખાતું સ્થાપ્યું છે

સરનામું:—સંઈફી મહાલ, મલખાર હાલ, મુંબઈ.

**ધનજીભાઈ ખમનજી લેડી ફેની—**

બાણીતા પારસી કરોડપતી સર ધનજીભાઈ ખમનજીનાં તેવણુ ધણીઆણી થાય છે.



તેમને ઉચ્ચ કેળવણી મળેલી છે અને આટલો આટલો પૈસા હોવા છતાં ખીલકુલ અભીમાન નથી. ગરીબોનું હિત હમેશાં તેમને હેડ છે. તેઓ ધારમીક મનોવૃત્તિ-વાળા, સખાવતી ખવાસના, ભલાં અને દીલસોજ છે. તેઓ પોતાની કોમના તથા

બહેર સવાલોમાં ઘણી ઉલટ લે છે. બાણીતા સ્પોર્ટ સમેન મીઠા એ. સી. અરદેશરનાં તેઓ બહેન થાય છે. પોતાના મરહુમ ધણીની યાદગીરી માટે તેમણે અનેક સખાવતી ખાતાંઓમાં મદદ કરી છે. વાંદરામાં આવેલાં બાઈ શીરીનબાઈ કામાના કોન-વેલેસન્ટ હોમમાં મરદો માટે રૂ. ૬૫ હજારના ખર્ચે એક ખાસ નવું ખાતું તેમણે ખોલ્યું છે જેનો ઘણો સારો લાભ લેવાય છે. હાલની લડાઈમાં પણ તેઓએ પોતાથી ખનતી મદદ કરી છે. યુરોપમાં પણ તેમણે અનેક સખાવતો કરી છે.

લેડી ખમનજી પોતાની નાદુરસ્ત તબી-અતને લીધે ઇંગ્લાંડ ગયાં હતાં પણ તે પછી એકાએક લડાઈ ફાટી નીકળ્યાથી તેઓ પોતાનાં બેટી, જમાઈ અને પાલક બેટા ફલી ખમનજી સાથે ત્યાં રોકાઈ ગયાં છે અને હૈરોગેટમાં રહ્યાં છે. ઇંગ્લાંડમાંનો પોતાનો આલીશાન બંગલો તેઓએ જન્મી થયેલા સેપાહેનો વપર શ માટે આપ્યો છે. ગરીબો તરફ તેઓ ઘણા દીલસોજ છે અને તેમને છુપી મદદ કરે છે.

સરનામું:—મારબલ વીલા, વોરડનરોડ, મુંબઈ.

**બદવજી હંસરાજ ડાંગર—**ડાંગર બદવજી એક બાહોશ ઓપરેટીવ સરજન (આંખના ડોક્ટર) છે. મુંબઈમાં તેમણે વર્ષો સુધી પ્રેક્ટીસ કરી આંખના એક સારા ડોક્ટર તરીકે નામના મેળવી હતી અને ગરીબ લોકોને પોતાની સેવા-ઓનો લાભ આપવા માટે તેમણે કેટલીક સખાવતી અને બહેર હોસ્પીટલો સાથે સંબંધ બાંધ્યો હતો. મુંબઈની ભાટીઆ જનરલ હોસ્પીટલની સ્થાપના તેમની મહેનતને આભારી છે. હાલમાં તેઓ કચ્છ રાજ્યના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર છે.

સાસુન, સર વીક્ટર, ત્રીજા ખેરોનેટ—  
એમણે હેરા, ત્રીનીટી કોલેજ, કુમ્બીજ  
મધે કેળવણી લીધી હતી. રાયલ એર



ફોર્સના માણ કેપ્ટન છે. હોંદની વડી  
ધારાસભાના એઓ એક સભ્ય હતા.  
૧૯૨૬ ના સાલમાં મજૂરોની હાલત  
બાબે તપાસ કરવા નીમવામાં આવેલાં  
શાહી કમીશનના તેઓ એક મેમ્બર  
હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૭ ના વરસો દર-  
મ્યાન સરકારની ચલણની રાજનીતીનો  
એવણે સખત વીરોધ કીધો હતો. ઇંડીયન  
કન્સ્ટી લીગના તેઓ સ્થાપક અને પ્રમુખ  
હતા. ઈ. ડી. સાસુન ગરૂપની મીલો સાથ  
એમને સંબંધ છે. તેઓ થોડાં વર્ષો  
ઉપર રીટાયર થઈ ચીન ગયા હતા  
પણ ચીન મધેના અશાંત મામલાને  
લીધે તેઓ હોંદ પાછા ફર્યા છે.

સરનામું:—ઈ. ડી. સાસુન અને કંપની,  
બેલાડ ઍસ્ટેટ, મુંબઈ.

વૈદનાથન, મીં એસ. એસ.,  
એમ. એ., એફ. આઈ. એ. એકચુઅરી—  
મીં વૈદનાથનનો જન્મ ૧૮૯૩ ના ઓગ-  
સ્ટમાં થયો હતો. ૧૯૧૫ માં એમણે  
એમ. એ. ની પરીક્ષા પહેલા નંબરે  
પસાર કરી મદ્રાસ યુનીવર્સીટીનું સ્ટુડન્ટ  
પ્રાઇઝ મેળવ્યું હતું. એમણે વડોદરા  
કોલેજના ગણીતના પ્રેફેસર તરીકે  
પહેલાં સેવા બજવી હતી. ૧૯૨૪ ના  
સાલમાં ચઢયાતી એકચુરીયલ ડીઝીની  
અભ્યાસ કરવા અર્થે મુંબઈ સરકારના  
સ્કોલર તરીકે તેઓ ઇંગ્લાંડ ગયા હતા.  
૧૯૨૬ માં ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ એકચુ-  
અરીઝની છેવટની પરીક્ષા પસાર કીધી  
હતી. આ માન મેળવનારા તેઓ પહે-  
લાજ હોંદીવાન હતા. કુન્યાના એકચુ-  
અરીઓની મળેલી કેનફરન્સમાં એમણે  
હોંદના પ્રતીનિધી તરીકે હાજરી આપી  
હતી હાલમાં તેઓ ઓરીએન્ટલ વીમા-  
કંપનીમાં ઘણા ઉંચા હોદ્દો ધરાવે છે.

સરનામું:—ઓરીએન્ટલ બીલ્ડીંગ્સ,  
હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

મરાઠે, શ્રી. ગણેશ સદાશીવ, એમ.  
એ., એ આઈ. એ.—શ્રી. મરાઠેનો જન્મ  
૧૮૮૨ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ  
હોંદની સંખ્યાબંધ લાઇફ અને  
પ્રોવીડેન્ટ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઓના કન-  
સલટીંગ એકચુઅરી છે. હોંદ તેમજ  
લંડન મધેની બે મોટી વીમાકંપનીઓમાં  
એમણે સેવા બજવી હતી. તેઓ અનેક  
પ્રકારની બહેર હોલચાલોમાં ભાગ લે છે.  
વીમા (ઇન્સ્યુરન્સ) આલમમાં શ્રી.  
મરાઠેનું નામ મશહૂર છે.

સરનામું:—યુના.

**કુંઝર, પંડીત હરદયાનાથ—**પંડીત કુંઝર એક લીબરલ આગેવાન તરીકે મશહૂર છે અને હાલની લીડર્સ કોનફરન્સના તેઓ એક આગેવાન છે. સરવન્ટસ ઓફ ઇંડિયા સોસાયટીના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૦૫ માં મરહુમ મી૦ જી. કે. ગોખલે તરફથી ઉર્બી કરવામાં આવેલી આ સોસાયટીમાં શરૂઆતમાં બેડાયલા કેટલાક સભાસદોમાંના એવણુ એક હતા.



એઓ લીબરલ છે. ૧૯૧૮ ના સાલથી કે જ્યારથી લીબરલે કોંગ્રેસમાંથી જુદા પડ્યા હતા તે સાલ સુધી ઇંડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસ સાથે ઘડિડા સંબંધ ધરાવતા હતા. તે પછીથી લીબરલ સાથે બેડાઈ જઈ એલ ઇન્ડિઆ લીબરલ ફેડરેશનનું પ્રમુખપદ પણ લીધું હતું. વરસા સુધી એઓ બેડયા પ્રાંતની ધારાસભાના એક સભાસદ પણ હતા.

**સરનામું:**—સરવન્ટસ ઓફ ઇંડિઆ સોસાયટી, અલ્હાબાદ.

**શીવદાસાની, મી૦ હુસનમલ પારમલ,** બી. એ. (કેનટબ.), આઈ. સી. એસ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ ની સાલમાં થયો હતો. તેમણે હૈદરાબાદ અને મુંબઈની એલફીનસ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને બી. એ. માં ફર્સ્ટ ક્લાસ ફર્સ્ટ પસાર થવા સાથે અનેક ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. એવણે ઇંગ્લાંડમાં અભ્યાસ કરવા માટે હાઈ સરકારની સ્કોલરશીપ મળી હતી. ઇંગ્લાંડની સેન્ટ બેન્સ કોલેજમાં તેઓ

પાછળથી બેડાયા હતા અને ૧૯૧૩ માં મેથેમેટીકલ ત્રીપાસ માટેની પરિક્ષા પસાર કરી 'રેંગલર' (Wrangler) થયા હતા. ૧૯૧૪ ના ઓગસ્ટમાં એમણે આઈ. સી. એસ.ની અને એજ સાલનાં ડીસેમ્બરમાં બારીસ્ટર-એટ-લોની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી. ૧૯૨૨ ના સાલમાં ગાંધીજીની કરવામાં આવેલી ધરપકડને લીધે એમણે સરકારી નોકરીમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. ૧૯૨૨ માં તેઓએ ઇંગ્લીશલ બેન્ક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇંડયાના જનરલ મેનેજર થયા હતા. ૧૯૨૩ માં તેઓ મુંબઈની લેજરલેટીવ કાઉન્સિલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં મુંબઈની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના ચીફ ઓફીસર નીમાયા હતા. જે હોદ્દા ઉપર હજી તેઓ છે.

**સરનામું:**—ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ, એસપ્લેનેડ રોડ, મુંબઈ.

**માધવ, (પ્રા૦) કીજ્જા બીંદુ,** એમ. એ, એફ. આર. એ. એસ., એ. આઈ. એ. (લંડન)—પ્રા૦ માધવનો જન્મ ૧૮૯૫ ના સાલમાં થયો હતો. હાંદની જીંદગીનો વીમો ઉતારનારી અનેક કંપનીઓના એઓ કનસલટીંગ એકઝ્યુચરી છે. માઈસોરની યુનીવર્સીટીના મેથેમેટીકલ, ઇકોનોમીકસ એન્ડ સ્ટેટીસ્ટીકલ ડીપાર્ટમેન્ટના તેઓ વડા છે. યુનીવર્સીટીની જુદી જુદી અનેક ખોડો ઉપર તેમજ ફેકલ્ટીઓમાં તેઓ સ્થાન ધરાવે છે. ઇન્ડિયન સાયન્સ કોંગ્રેસ અને ઇંડિયન મેથેમેટીકલ અને ઇકોનોમીક કોનફરન્સોમાં એમણે પોતાના 'રીસર્ચ'ને લગતા સંખ્યાબંધ નીબંધો વાંચ્યા છે.

**સરનામું:**—મહારાજ કોલેજ, માઈસોર.

ગોવિંદલાલ શીવલાલ મોતીલાલ, જી. પી.—રાજ બહાદુર ગોવિંદલાલ એક આગેવાન મારવાડી વેપારી અને જાણીતા ખેતર છે. હોમરૂલની ચળવળમાં તેમણે



આગેવાન ભાગ લીધો હતો. મુંબઈની મ્યુનીસિપાલિટીમાં પણ તેઓ ચુંટાયા હતા. તેમને અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે. તેઓ નેશનાલિસ્ટ વીચારના છે અને પ્રજાકીય હાલચાલો અને કાર્યોમાં તેઓ સારી ઉલટ લે છે. મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્પરના તેઓ પ્રમુખ પણ હતા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના પણ તેઓ સભાસદ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—મલખાર હાલ, મુંબઈ.

શાંતીદાસ આશકરણ—ઓ. મી. શાંતીદાસ આશકરણ હાંદની વ્યાપારી, સ્પોર્ટિંગ અને જાહેર પ્રજામાં જાણીતા છે. તેઓ એક મોટા મીલમાલેક અને કાપડના વેપારી હોવા ઉપરાંત જુપીટર જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ચેરમેન છે. તેમને રેસીંગનો શોખ છે અને તેથી

તેઓ ફેટલાક સારી જાતના ઘોડાઓ ધરાવે છે અને તે ઘોડાઓએ અનેક વખત ઇનામો જીત્યાં છે. સીધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની અને બીજી અનેક બેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓમાં તેઓ ડિરેક્ટર છે. હાલમાં તેઓ કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભાસદ છે. પોતાની જૈન કોમના સવાલોમાં તેઓ ભારે ઉલટ ધરાવે છે અને ઓલ ઇન્ડિયા જૈન એસોસિએશનના પ્રમુખનો હોદ્દો તેમણે દીધો છે.

સરનામું:—નેપીયન્સી રોડ, મુંબઈ.

કબીરદીન, મી. આહમદ, એમ. એલ. એ., ખાર-એટ-લો તેઓ કલકત્તાની હાઈકોર્ટના એક એડવોકેટ છે. એમનો જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલમાં થયો હતો. કેમ્બ્રિજની મેગડેલન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૦ ના સાલમાં ખારીસ્ટરની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. ઢાકાની યુનીવર્સિટી કોર્ટના તેઓ એક સભ્ય છે. ૧૯૧૭ માં મળેલી ખેંગાલ એશીકલચરલ કોન્ફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૨૦ માં લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના અને ૧૯૨૧ માં લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના એક સભાસદ તરીકે ચુટી કઢાયા હતા. કલકત્તાના વીમેન્સ યુનીઅનના તેઓ એક સ્થાપક અને પ્રેસીડન્ટ હતા. એસેમ્બલી મધેની પાર્લામેન્ટરી મુસ્લીમ પાર્ટીના એવળુ એક સ્થાપક અને ચીફ વ્હીપ હતા. એસેમ્બલીની ડેમોક્રેટીક પાર્ટીના એવળુ એક સભાસદ હતા. મજુરોની હાલત બાબે તપાસ ચલાવવા નેમાયલાં શાહી કમીશનના એવળુ એક સભાસદ હતા.

સરનામું:—૧૦, હેસ્ટીંગ્સ, સ્ક્રીટ, કલકત્તા.

પેટીગરા, મી૦ નૌશીર કાવસજી, સાહીસીટર અને એડવોકેટ (એ. એસ.) મુંબઈ હાઈકોર્ટ—મી૦ નૌશીર પેટીગરાનો જન્મ સુરતમાં તા. ૧૫ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૪ ના દીને થયો હતો. મુંબઈના લોકપ્રિય ડૉક્ટ્રી પોલીસ કમીશનર મરહુમ ખાન ખડાદુર કાવસજી પેટીગરાનાં તેઓ દીકરા થાય છે તેમનાં માતાજીનું નામ આવાંખાઈ છે. બાઈજી આવાંખાઈ



તે શેઠ જહાંગીરશાહ અરદેશર તાલ્યારખાનનાં દીકરી થાય છે. મી૦ નૌશીરે સેન્ટ જેવીઅર્સ હાઈસ્કુલમાંથી મેટ્રિકની, સેન્ટ જેવીઅર્સ કૉલેજમાંથી બી. એ. ની અને લો કૉલેજમાંથી એલ. એલ. બી. ની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૮ સુધી તેમણે બાણીતા સાહીસીટરો મેસર્સ મુલ્લાં અને મુલ્લાંમાં આરટીકલ્ડ કલાર્ક તરીકે કામ કરી ૧૯૨૯ ની સાલમાં સાહીસીટરની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. એજ સાલમાં તેઓ મુંબઈ હાઈકોર્ટની ઓરીજનલ સાઈડના એડવોકેટ તરીકે એનરોલ થયા હતા. ૧૯૩૦ ની સાલમાં તેઓ મુલ્લાં અને મુલ્લાંમાં ભાગીદાર તરીકે બેડાયા હતા. ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૮ સુધી તેમણે સરકારી લો કૉલેજમાં પ્રેફેસર તરીકે કામ કયું હતું અને નવેમ્બર ૧૯૩૮ થી તેઓ મુંબઈના પબ્લીક પ્રેસીક્યુટર અને કીંગ્સ પ્રોક્ટર તરીકે કામ કરે છે. તેઓ ગંભીર અને ઠંડા સ્વભાવના તથા ગરીબો તરફ દીલસોજી ધરાવતા હોવાથી પોતાના સરકલમાં તેઓ ઘણા માનીતા છે. ફેબ્રુઆરી ૧૯૩૫ માં તેમણે ખાનખડાદુર ડી. નાદીરશાહનાં દીકરી શીરીન

ખાઈ સાથે લગ્ન કર્યાં છે. મીસીસ શીરીન પેટીગરા પણ એક સારા સાહીસીટર વર્કર તરીકે બાણીતા છે.

સરનામું:—ખન વીલા, નં. ૨૨ પાટી-હીલ, વાંદરા.

મહેતા, મીસીસ શારદા, બી. એ., એમનો જન્મ ૧૮૮૨ ના સાલમાં થયો હતો. વડોદરાની મહારાણી હાઈસ્કુલના એઓ એકટીંગ પ્રીન્સીપાલ હતા. વડોદરાની શ્રી ચીમનાબાઈ સ્ત્રી સમાજના એઓ ઓરગેનાઈઝર અને સ્થાપક છે. મુંબઈની યુનીવર્સિટીના તેમજ વીમેન્સ યુનીવર્સિટીના એઓ ફેલો છે. મુંબઈની યુનીવર્સિટીની સીન્ડિકેટના એઓ શેડોક વખત એક સભાસદ હતા. શ્રી ચીમનાબાઈ ગાયકવાડ હીંદુ ગર્લ્સ સ્કોલરશીપ ટ્રસ્ટ ફંડના એઓ ઓનરરી સેક્રેટરી છે. ૧૯૨૮ ની સાલમાં ખરોડા સ્ટેટ પ્રજામંડળના એઓ એક મેમ્બર હતા. અમદાવાદમાં છોકરીઓનું હોસ્ટેલ ઉભું કરવા માટેના એઓ એક ઓરગેનાઈઝર છે.

સરનામું:—એલીસ પ્રીજ, અમદાવાદ.

જગજીવન ઉજમસી મુખજી—શેઠ જગજીવનદાસ ખાંડના એક મોટા વેપારી છે તેમજ ૧૯૨૯ની સાલથી સુગર મરચંડસ એસોસીએશનના પ્રેસીડંટ છે. ખાંડના ઉદ્યોગની ખીલવણી અર્થે એમણે અનેકવાર યુરોપ, જાવા, વીગેરે મુલાકાતો મુલાકાત લીધી હતી. તેઓ અનેક વ્યાપારી તથા બહેર સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે.

સરનામું:—વસીયામલ ખીલ્ડીંગ, ખાણલ નાથ રોડ, મુંબઈ

જસદનવાલા, મીં એ. એ.—સ્પો-  
રટીંગ, રેસીંગ અને વેપારી આલમમાં  
મીં એ. એ. જસદનવાલાનું નામ જાણીતું  
છે. મેસર્સ આદમજી હુકમાનજીની વર્ષોની  
જુની અને શ્રીકર્તી પેઢીના તેઓ એક ભાગી-



દાર છે. તેમને જન્મ ૧૮૯૯ ની સાલમાં  
થયો હતો. મુંબઈના ઇસ્લામ જમખા-  
નાના તેઓ વર્ષોથી ઓનારરી સંકરેટરી છે.  
બોબે ક્રીકેટ એસોસિએશન અને ક્રીકેટ  
કલબ ઓફ ઇન્ડિયાના પણ તેઓ જાણીતા  
સભ્ય હોવા ઉપરાંત એક હોદ્દેદાર છે.  
તેમને શહેરની ઘણી જાહેર સંસ્થાઓ સાથે  
સંબંધ છે.

સરનામું:—રહીમતુલ્લા હાઉસ, હોમજી  
સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

હોદ્દર, માજી મહારાજ સર તુકોજી  
રાવ—ઈંદોરના માજી મહારાજ સર તુકો-  
જીરાવનો જન્મ ૧૮૯૦ ના સાલમાં થયો  
હતો. અજમેરની મેયો કોલેજમાં એમણે  
કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૦ ની સાલમાં  
તેમણે યુરોપની મુલાકાત લીધી હતી.  
૧૯૧૧ માં થયેલી તાજપોષીની ક્રિયામાં  
પણ એમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૧૩  
તેમજ તે પછી ૧૯૨૧ ની સાલમાં એમણે  
ફરી યુરોપની મુલાકાત લીધી હતી.  
૧૯૨૬ ના ફેબ્રુઆરી મહીનામાં એમણે  
ગાદીત્યાગ કર્યો હતો. તે પછી તેઓ  
એક અમેરીકન ખાનુને પરણ્યા હતા.  
એ ખાનુને હોંદુ ધર્મમાં લેવામાં આવી  
છે. એ લગ્ન સુખી નીવડ્યા છે અને  
એ અમેરીકન ખાનુથી સર તુકોજીરાવને  
કેટલાંક છોકરાંઓ પણ છે. તેમણે  
ગાદીત્યાગ કર્યો છે છતાં રાજ્યના વહી-  
વટમાં તેઓ સારી ઉલટ લઈ રહ્યા છે.

સરનામું:—ઈંદોર.

ગામા—દુનીયાના ચેમ્પીયન કુસ્તીખાજ  
તરીકે મલ્લરાજ ગામાનું નામ મશહૂર  
છે. તેમણે પોતાના ભાઈ ઇમામખજ કે  
જે પણ એક અચ્છા કુસ્તીખાજ છે,  
તેની સાથે દુનીયાની મુસાફરી કીધી છે.  
દુન્યાના દરેક દેશોના ચેમ્પીયનોને એમણે  
ચેલેજ કરી હતી, અને અત્યાર સુધીમાં  
દુન્યાના કોઇપણ કુસ્તીખાજે એઓ ઉપર  
સરસાઈ મેળવી નથી. યુરોપના જાણીતા  
કુસ્તીખાજે ઝીબોસ્કી અને પીટરસનને  
અનુક્રમે ત્રણ અને એક મીનીટમાં તેમણે  
હરાવ્યા છે, જે એક રેકોર્ડ છે.

સરનામું:—પતીઆલા.

મહેતા, મીસીસ હમાબાઈ જે. કે.,  
જે. પી.—એવણુ બાઈસાહેબનો જન્મ  
૧૮૮૩ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ



હાલના સર દીનશા પીટી બેરોનેટનાં ફાઈ  
થાય છે. તેવણુ એક બાણીતા “સ્પોર્ટ્સ-  
ગુમન” છે. અને સુંદર ઘોડેસ્વારી બાણી  
છે. એક વખત એવણુ રેસના ઘોડાઓ  
પણુ ધરાવતા હતા જે અનેકવાર ઇનામો  
જીતી ગયા હતા. એમણે કુન્યાના તમામ  
ભાગોની મુસાફરી કીધી છે. એવણુના  
માતાજી બાઈ આવાંબાઈના મરણ પછી  
તેઓને કીંમતી ઝવેરાતનો વારસો મળ્યો  
હતો જેની કીંમત રૂ. ૧૨ લાખ જેટલી  
અડસટવામાં આવી હતી અને તેની  
આવકમાંથી તેવણે વાંદરા મધે  
પારસી છોકરીઓ માટેની ઓરફનેજ  
ખંધાવી તેને “બાઈ આવાંબાઈ ફરામજી  
પીટી પારસી ગલ્ડ” ઓરફનેજ” તુ”  
નામ આપ્યું હતું. એવણુની પારસી  
કામ પ્રત્યેની તેમજ સાર્વજનિક સખા-

વતો વિશાળ છે. એવણુ બાઈના લગ્ન  
૧૯૧૯ ના સાલમાં મીં જેહંગીર કે.  
બી. મહેતા સાથે થયાં હતાં જેઓ  
પણુ એક અચ્છા ઘોડેસ્વાર છે તેમજ  
કુન્યાના તમામ ભાગોની મુસાફરી કીધી  
છે. પારસી કામના હીત અર્થે મીં  
મહેતા પણુ ઉલટમંદ સેવાઓ આપી  
રહ્યા છે.

પારસી કામ માટે બાઈજી હમાબાઈની  
સેવાઓ હંમેશાં હાજર છે અને હાલમાં  
તેઓ પારસી કામની બહેતરીનાં કાર્યમાં  
સારો હાસ્સો આપી રહ્યાં છે.

સરનામું:—માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ,  
મુંબઈ.

નહેરૂ, મીસીસ રામેશ્વરી—એવણુનો  
જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલમાં થયો હતો.  
તેઓના લગ્ન મીં પ્રાજલાલ નહેરૂ  
સાથે થયાં હતાં કે જેઓ નોર્થ વેસ્ટર્ન  
રેલ્વેના ચીફ ઓફીસર છે. મીસીસ નહેરૂ  
એ રશીયા, ઇજિપ્ત, ખરમા વિગેરે  
યુરોપના મુલકોનો પ્રવાસ કીધો છે.  
“સ્ત્રીદર્પણ”ના તેઓ કેટલાંક વરસો  
સુધી એડીટર હતાં. ઓલ ઇન્ડિયા  
વીમેન્સ કોનફરન્સના એવણુ સોશયલ  
સેક્રેટરી છે. વીમેન્સ ઇન્ડિયન એસોસી-  
એશનની લંડન કમીટીના એઓ પ્રેસીડન્ટ  
છે. તેમજ એજ ઓફ કનસેન્ટ કમી-  
ટીના તેઓ એક સભ્ય છે. હાંદી સવાલો  
બાબે ઇંગ્લાંડ તેમજ યુરોપ મધે આવેલી  
સંખ્યાબંધ સભાઓ સમક્ષ એમણે  
ભાષણો કીધાં હતાં. લંડન અને જીનીવા  
ખાતે મળેલી સ્ત્રીઓને લગતા સવાલો  
સંબંધી હેશપરહેશની અનેક કમીટીઓના  
એવણુ એક સભાસદ છે. ઇન્ડિયન લીગની  
વીમેન્સ કમીટીના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—લાહોર.



સેન, એાં મીં ક્ષીતીશચન્દ્ર, ખી.  
એ. (કલકત્તા), ખી. એ. (કેમ્બ્રીજ), આઈ.  
સી. એસ., મુંબઈ હાઈકોર્ટના જજ—  
એમને જન્મ ૧૮૮૮માં થયો હતો.



એમણે શ્રીમતી લીલા દાસગુપ્તા સાથે  
લગ્ન કર્યા છે. એમણે કલકત્તાની પ્રેસીડન્સી  
કોલેજ અને કેમ્બ્રીજના ટ્રીનીટી હોલમાં  
કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ માં આઈ.  
સી. એસ. થયા અને નાશીક ને ધારવાડ  
જલ્લાના મહદનીશ કલેક્ટર તરીકે નોકરીમાં  
જોડાયા. ૧૯૨૦-૨૩ માં ધારવાડ, સાલા-  
પુર, ખાનદેશ અને થાણા જલ્લાના  
મહદનીશ જજ, ૧૯૨૩-૨૪ માં લેજિસ્લેટીવ  
કાઉન્સીલના સેક્રેટરી અને મહદનીશ  
લીગલ રીમેમ્બ્રન્સર, ૧૯૨૪-૨૫ માં લીગલ  
ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૨૩  
અને ૧૯૨૫-૨૮ માં થાણા અને કાનડા  
જલ્લાના જલ્લા અને સેશન્સ જજ,  
૧૯૨૮-૩૧ માં હાઈકોર્ટની એપેલેટ  
સાઈડના રજીસ્ટ્રાર, ૧૯૩૧-૩૪ માં

હૈદ્રાબાદ (સીંધ)માં જલ્લા અને સેશન્સ  
જજ અને ૧૯૩૫-૩૭ માં લીગલ રીમેમ્બ્રન્સર  
હતા. ૧૯૩૭ ના જુનથી મુંબઈની હાઈ-  
કોર્ટના જજ હતા. ૧૯૩૯ માં વધારાના  
જજ નીમાયા.

સરનામું:—નારાયણ દામોલકર રોડ,  
મલબારહીલ, મુંબઈ.

જયરામદાસ દોલતરાય.—મીં જય-  
રામદાસને જન્મ ૧૮૯૨ ના સાલમાં  
થયો હતો. ૧૯૧૫ ના સાલમાં ધારા-  
શાસ્ત્રી તરીકેની છેવટની પરિક્ષા પસાર  
કીવી હતી. જે પછી કરાંચી મધ્યે તેમણે  
એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રેક્ટીસ કરવા  
માંડી હતી ૧૯૧૬ માં હોમરૂલની ચળ-  
વળમાં તેઓ જોડાયા હતા. ૧૯૧૯  
ના સાલમાં સત્યાગ્રહની ચળવળમાં  
તેમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૧૭ ના  
સાલથી ઓલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના  
એવળુ એક સભાસદ છે. ૧૯૨૦-૨૧  
ના અસહકારની ચળવળમાં પણ ભાગ  
લીધો હતો, જેને અંગે તેઓને જેલની  
સજા થઈ હતી. ૧૯૨૫-૨૭ માં અને  
તે પછી કેટલીક વાર તેઓ કોંગ્રેસના  
જનરલ સેક્રેટરી હતા. મુંબઈની  
લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના તેઓ એક  
સભ્ય પણ હતા. રાજદ્રારી ચળવળોમાં  
ભાગ લેવા માટે તેમને અનેકવાર કેદની  
સજા થઈ હતી.

સરનામું:—હૈદ્રાબાદ (સીંધ.)

પ્રેસીડન્સી

સધર દેશી

વીમા કું. છે.

મર્ઝબાન, મીં અરદેશર ફીરિજશાહ,  
ખી. એ — પારસી કોમનાં માનીતાં દઈનીક  
પત્ર “જમે જમશેદ”ના અધિપતિ મીં  
અરદેશર ફીરિજશાહ મર્ઝબાનનો જન્મ



૧૯૧૪ ની સાલમાં મુંબઈમાં થયો હતો.  
મીં અરદેશરે મુંબઈની ભરડા ન્યુ  
હાઈસ્કુલમાં માધ્યમીક અને એલફીન્સ્ટન  
કોલેજમાં ઉચ્ચ કેવવણી લઈ ૧૯૩૨ ની  
સાલમાં ખી. એ.ની પરીક્ષા પસાર કરી  
હતી. ૧૯૩૩ માં તેમના પિતા મીં  
ફીરિજશાહ મરણ પામ્યા હતા અને તેથી  
તેઓ એમ. એ.નો અભ્યાસ પડતો મુકી  
“જમે”માં જોડાઈ ગયા હતા. મીં  
પીજમના મરણ પછી “જમે”નું તંત્રીપદ  
તેમના ભાઈ મીં શાવકશાહે લીધું હતું  
અને મીં શાવકશાહના મરણ પછી  
૧૯૩૬ માં “જમે”નું તંત્રીપદ મીં અર-  
દેશરને ફાળે આવ્યું હતું. મીં અરદેશર  
ઉચ્ચ કેવવણી પામેલા હોવાથી અને  
જરનાલીઝમનો વારસો તેમના દાદાજી  
મીં જેહાંગીરજી મર્ઝબાનના વખતથી તેમને

મળેલા હોવાથી મીં અરદેશરે પોતાના  
ભાઈની સાથે મળીને “જમે”ને આગળ  
પાડવામાં સારો ભાગ ભજવ્યો છે અને  
તેમના પિતાની એક લાંબા સમયની  
મુરાદ તેમણે ૧૯૩૯ ની સાલમાં પુરી પાડી  
હતી. મરહુમ મીં પીજમની ઇચ્છા એ  
હતી કે એક દઈનીક પત્ર સાથે એક  
ફર્ટ કલાસ અઠવાડીક પત્ર પણ કાઢવું,  
અને મીં અરદેશરે અને તેના ભાઈએ  
પોતાના પિતાનું સ્વપ્ન ખરું પાડ્યું છે.  
ચોડાજ સમયમાં “જમે”ની અઠવાડીક  
આવૃત્તિ પણ ઘણી લોકપ્રિય થઈ પડી  
હતી અને આજે એ અઠવાડીકે પણ  
મુંબઈની પ્રજામાં તથા પારસી કોમમાં  
સારું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.

મીં અરદેશર એક સારા લેખક અને  
પત્રકાર છે.

સરનામું:—C/o. “જમે જમશેદ”,  
એલાડ એસ્ટેટ, મુંબઈ.

કીચલુ, ડાંગ સમુદ્રીન, ખાર-એટ-લો,—  
૧૯૧૩ ની સાલથી એમણે રાવલપીંડી  
મધે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. મારશ્યલ  
લો કમીશને એજ સાલમાં એમને દેશ-  
પારનો હુકમ ફાળે હતો. એજ સાલ  
(૧૯૧૯)ના નાતાલના તહેવારો દરમ્યાન  
તેમને છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા.  
૧૯૨૦ ના સાલમાં કેંગ્રેસ અને ખીલા-  
ફતની ચળવળોમાં ભાગ લેવા માટે  
તેમણે પ્રેક્ટીસ પડતી મેલી હતી.  
અસહકાર તેમજ સત્યાગ્રહની ચળવળોમાં  
આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. કેંગ્રે-  
સના એક્ટીંગ પ્રેસીડન્ટનો ઓર્થો પણ  
એમણે ભાગવ્યો હતો.

સરનામું:—અમૃતસર.

**લાલભાઈ હીરાચંદ વકીલ—શ્રી.**  
લાલભાઈ શેઠનો જન્મ અમદાવાદમાં  
તા. ૨૦ મી ડિસેમ્બર ૧૮૭૭ના દિને



થયો હતો. તેઓ જૈન શ્વેતાંબર કોમના છે. તેમના પિતા તે જમાનામાં અમદાવાદના એક અગ્રગણ્ય વકીલ હતા. શ્રી. લાલભાઈ શેઠ અમદાવાદની મીશન હાઈસ્કૂલમાં અને ગુજરાત કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને તે પછી વ્યાપારમાં પડયા હતા. શરૂઆતમાં તેમણે વીમાનો અને તે પછી ઝવેરાતનો ધંધો કર્યો હતો અને ૧૯૦૮ની સાલમાં લાલભાઈ માણેકલાલની બાણીતી પેઢીની સ્થાપના કરી હતી. તેઓ અમદાવાદ શરાફ મહાજનના સભ્ય પણ થયા હતા. આવી રીતે કેટલોક સમય વ્યાપાર કર્યા પછી તેમણે જગાભાઈ લાલભાઈની પેઢી સ્થાપી અને ઝવેરાતનો ધંધો સારી રીતે ચાલુ રાખ્યો. એ ધંધામાં તેમણે સારી નામના મેળવી અને તેમનામાં વેપારી પ્રબળો સારો

વિશ્વાસ ખેસતો ગયો. ઝવેરાતના ધંધામાં પ્રમાણિકતા અને ઘરાકોનો વિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરવાની શક્તિ અવશ્યનાં હોવાથી શ્રી. લાલભાઈ શેઠ પોતાનામાંના એ ખેડ સદગુણોને લીધે સારા આગળ વધી શક્યા. આવી રીતે પોતાની આસપાસ ઘરાકોનું એક સારું મંડળ મેળવીને તેમણે સાથે સાથે શેર બજારમાં પણ કામકાજ કરવા માંડ્યું. ૧૯૧૬ની સાલમાં તેઓ મુંબઈના જુના શેર બજાર (ધી નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસિએશન)ના એક સભ્ય થયા અને દલાલ તરીકેનો કાર્ડ પણ લીધો. તેમણે એ પેઢીનું નામ મેસર્સ લાલભાઈ હીરાચંદ રાખ્યું છે અને મુંબઈ તથા અમદાવાદના વ્યાપારી મંડળોમાં એ પેઢી મશહૂર છે. લાલભાઈ હીરાચંદની પેઢીના આજે તેઓ એક સીનીયર ભાગીદાર છે, જ્યારે બીજા ભાગીદારોમાં તેમના ભાઈ શેઠ સામાભાઈ અને ભત્રીજા શેઠ રસીક-લાલભાઈ છે. શેઠ લાલભાઈને મુંબઈ તથા અમદાવાદની અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે અને તેઓ એક ઠંરેલ, દીર્ઘદ્રષ્ટીવાળા, દયાળુ, પ્રમાણિક અને તડનેફડ સંભળાવી દેનારા લેખાતા હોવાથી વ્યાપારીઓ તેમને ચાહે છે અને તેમની ચાલુ સલાહ લે છે. શ્રી. લાલભાઈ શેઠ મુંબી સેવામાં માને છે અને અનેક વ્યાપારી મંડળો સાથે તેમને સંબંધ હોવા છતાં અને વ્યાપારીઓમાં તેમની મોટી લાગવગ હોવા છતાં કોઈ પણ સ્થળે હોદ્દા ભાગવવાની તેમણે આશા રાખી નથી. કેળવણી, જીવદયા, સામાજિક, બહેર અને ધાર્મિક પ્રશ્નોમાં તેઓ ઘણી ઉલટ લઈ રહ્યા છે અને એ કાર્યોમાં

પોતાથી બનતી સેવા અને મદદ આપે છે. તેઓ દયાળુ હોય છે પણ પોતાની બહેરાતના ભુખ્યા નહીં હોવાથી એવી રીતે દાન કરે છે કે ડાબે હાથે તેઓ જે કાંઈ આપે તે તેમને જ મળે હાથ પણ બંને નહીં. શેઠ લાલભાઈને એક પુત્ર અને બે પુત્રીઓ છે.

સરનામું:—૪૧૮ લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ.

મેકલીન, નાં જજ ઓલ્બર્ટ સોર્ટેન રોમર, બી. એ., મુંબઈ હાઈકોર્ટના જજ—એમને જન્મ ૧૮૯૦ માં થયો હતો.



એમણે ઓક્સફર્ડના વેસ્ટમીનીસ્ટર અને કાઇસ્ટ ચર્ચમાં શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. ૧૯૧૩ માં તેઓ હિન્દ આવ્યા હતા અને મુંબઈમાં મદદનીશ કલેક્ટર અને મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નોકરીમાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૨ માં મદદનીશ જજ અને મદદનીશ સેશન્સ જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં મદદનીશ

જજ અને વધારાના સેશન્સ જજ બન્યા હતા. ૧૯૨૪ માં જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ માં હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈડના રજીસ્ટ્રાર બન્યા અને ૧૯૨૯ માં પાછા જજ અને સેશન્સ જજ નીમાયા હતા. થોડા સમય બાદ એજ વર્ષમાં એડનના જ્યુડીશીયલ એસીસ્ટન્ટ અને વધારાના સેશન્સ જજ નીમાયા હતા. ૧૯૩૧ માં સરકારના લીગલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં કામચલાઉ મંત્રી તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨ માં વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆના દેશી રાજ્યોમાં જ્યુડીશીયલ કમીશનર બન્યા અને ૧૯૩૪ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટના કામચલાઉ અને ૧૯૩૫ માં જજ નીમાયા.

સરનામું:—કારમાઈકલ રોડ, મુંબઈ.

હુસેનભાઈ અબ્દુલ્લાભાઈ લાલભાઈ—એવણ મુંબઈના એક બહુતા ધંધાદારી, મીલમાલેક તેમજ મુંબઈના માજી મેયર છે. એઓ મુંબઈની મ્યુનિસિપાલિટીના, સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના, સીટી અને ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના વર્ષો સુધી સભાસદ હતા. ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ એમ્બર વિગેરે બહેર સંસ્થાઓના સભાસદ છે. એમ્બરના તેઓ પ્રમુખ પણ થયા હતા. ૧૯૩૫ માં દીલ્હી ખાતે મળેલી ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ એમ્બરના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. એજ સાલમાં જીનીવા ખાતે મળેલી મજુરોની કોનફરન્સમાં હોંદી કારખાનાંવાળાઓના પ્રતિનિધી તરીકે હાજરી આપી હતી. મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના વર્ષો સુધી સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ માં મજુરોની હાલત બાબે તપાસ કરવા નેમાયલાં બ્રીટીશી કમીશનના એવણ એસીસ્ટન્ટ કમીશનર હતા. હાલમાં તેઓ હોંદી ધારાસભાના સભાસદ છે.

સરનામું:—વોરડન રોડ, મુંબઈ.

વર્મા, શ્રી. જયકૃષ્ણ નાગરદાસ, બી. એ. એલ એલ. બી, એમ. એસ સી., ઇકોનોમી (લંડન), બેરીસ્ટર, રાયલ સ્ટેટીસ્ટીકલ સાસાયટી, લંડનના ફેલો, ૧૯૩૬ થી હુણાવાડા રાજ્યના દિવાન— એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં ભરૂચમાં થયો



હતો. ૧૯૨૪ માં શ્રી. રતીલાલ ઠક્કરની પુત્રી શ્રીમતિ કુંજલીલા સાથે એમણે લગ્ન કર્યા હતા. ભરૂચની હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધા પછી વડોદરાની શ્રી. સયાજી હાઈસ્કૂલમાં દાખલ થયા હતા. પછી મુંબઈની વિલ્સન અને ગવર્નમેન્ટ લેા કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ડીગ્રીઓ મેળવી હતી. મીડલટેમ્પલમાં બેરીસ્ટર થયા અને લંડનની સ્કૂલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં એમ. એસ. સી.ની ડીગ્રી મેળવી. મુંબઈ ઇંડસ્ટ્રીયલ મીલ અને નુલસીદાસ તેજપાલ મીલ્સના મંત્રી હતા. મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં ઓરિજનલ સાઈડના એડવાકેટ તરીકે ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૬ સુધી

પ્રેક્ટીસ કરેલી. સીડનહામ કોલેજમાં મર કન્ટાઇલ લેાના પ્રોફેસર તરીકે પણ કામ કરેલું. એ ઉપરાંત ૧૯૩૪-૩૬ માં શ્રી. સાહિત્ય સંસદના સહાયક મંત્રી હતા. બે સ્વર્ગસ્થ બાળકો જગદીશચંદ્ર અને જ્યોત્સના વર્માની સ્મૃતિ તરીકે ગૃજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળને પોતાના પુસ્તકાલયને એક વિભાગ અર્પણ કર્યો છે. ઉપરાંત શ્રીમતિ નંદકુંવરબા નાગરદાસ વર્માને નામે સુરતના સ્ત્રીમંડળમાં એક પુસ્તકાલય અર્પણ કર્યું છે. એમણે કેટલાક ગ્રંથો પણ લખ્યા છે: અંગ્રેજીમાં “કોન્સ્ટીટ્યુશનલ લેા ઓફ ઇંડિયા એન્ડ ઇંગ્લાંડ”માં પ્રગટ થયેલા પુસ્તકના લેખકોમાંના એક લેખક છે. એ ઉપરાંત ગૃજરાતીમાં “હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભાનો ઇતિહાસ ભાગ ૧-૨”, “મહાત્મા ગાંધીજીનું જીવન”માં પણ એમણે લેખક તરીકે ફાળો આપ્યો છે. શ્રી. “વર્માની વિવિધ વાર્તાઓ” અને “લક્ષ્મીની સાડી” ના કર્તા છે. ૧૯૩૭ માં શ્રી. વર્માને કેરોનેશલમેડલ મળેલો અને “રાજ્ય-વલ્લભ”ને ઇલકાબ અર્પણ થયો હતો.

સરનામું:—હુણાવાડા (ગાંધરા) થઈને.)

આચર, પ્રો. સી. એસ. રંગા— એમનો જન્મ ૧૮૯૪ના સાલમાં થયો હતો. કોઈમખેટોર અને ત્રીચીનોપોલી મધ્યે એમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૪ના વરસા સુધી તેઓ હાઈવની વડી ધારાસભાના એક સભાસદ પણ હતા. “ફાધર ઇંડયા”ની બાણીતી ચોપડી તેમજ બીજી અનેક ચોપડીઓના તેઓ કર્તા છે. તેઓ કોંગ્રેસ અને કામદારોના સવાલોમાં હોત ધરાવે છે. ડીફેન્સ ઓફ ઇંડિયા રૂલ્સ હેઠળ હાલમાં તેમની ધરપકડ થઈ છે.

સોમાભાઈ હીરાચંદ વકીલ—શેઠ કરવામાં આવ્યા. એ ધંધાને અંગે સોમાભાઈને જન્મ અમદાવાદમાં તા. ૧૪ મી જુલાઈ ૧૮૮૪ ના દિને



ધયો હતો. તેઓ જૈન શ્રવેતાંબરકોમના છે. તેમના પિતાને જમાનામાં અમદાવાદના એક અગ્રગણ્ય વકીલ હતા શ્રી. સોમાભાઈ શેઠ માધ્યમિક કેળવણી લીધા પછી કાપડના ધંધામાં પડયા હતા અને અમદાવાદની જાણીતી વકીલ પ્રધર્સની પેઢી સ્થાપી હતી. તે પછી તેઓ પોતાના વકીલખંધુ શેઠ લાલભાઈની સાથે લાલભાઈ માણેકલાલની અંવરાતની પેઢીમાં જોડાયા હતા. એ પેઢીનું કામકાજ ઘણું વધી પડવાથી અને યુરોપમાં રહી અંવરાતનું વંચાણ કરવા માટે એક અંગત, પ્રમાણિક, વિશ્વાસુ, હુશીઆર અને અનુભવી માણસની જરૂર હોવાથી બહારના કોઈ સમ્પર્કને તે કામ નહીં સોંપતાં શેઠ સોમાભાઈનેજ એ કામ માટે પસંદ

તેઓ યુરોપમાં લાંબી મુદત સુધી રહ્યા હતા. યુરોપથી પાછા ફર્યા પછી શેઠ સોમાભાઈ પોતાના વકીલખંધુની સાથે લાલભાઈ હીરાચંદની શેર હલાલોની પેઢીમાં જોડાયા અને એ પેઢીને આગળ વધારવામાં તેમણે ઘણું કીંમતી ફાળો આપ્યો છે. આ પેઢીના માણેકો અમદાવાદના વતની હોવાથી અમદાવાદની પ્રજા તરફથી તેમને ઘણું કામકાજ મળતું હતું અને હજી પણ મળે છે અને તેથી અમદાવાદના ઘરાકોની સગવડ માટે શેઠ સોમાભાઈએ અમદાવાદના શેર બજારમાં કાડે લીધા અને એમની પેઢી સોમાભાઈ હીરાચંદની પેઢી તરીકે મશહુર છે. એ પેઢીના શેઠ સોમાભાઈ એક સીનીઅર ભાગીદાર છે. યુરોપ અને મુંબઈના વ્યાપારી બજારોના અંગત અનુભવને લીધે અને પ્રમાણિકપણે કામ લઈ પોતાના ઘરાકોને ખરી સલાહ આપવાની ટેવને લીધે શેઠ સોમાભાઈ વ્યાપારીઓમાં અને પોતાના ઘરાકોમાં ઘણા માનીતા છે. તેઓ પોતાનાં હિત કરતાં ઘરાકોનાં હિત તરફ વધારે ધ્યાન આપે છે અને તેથી તેઓ પોતાની આસપાસ એક મોટું મીત્રમંડળ ધરાવે છે શેર બજાર જેવાં બજારોમાં હલાલો માટે જે મુખ્ય ચીજની જરૂર છે તે એ છે કે ઘરાકોને વિશ્વાસ મેળવવો, કારણ કે ઘરાકો માટે ભાગે પોતાના હલાલની સલાહ પ્રમાણે ચાલે છે તેઓ પોતાના સ્વાર્થ કે ઘરાકની ખફીની દરકાર કર્યા વગર પોતાના ઘરાકને હંમેશા સીધી દોરવણી આપવાની કાળજી રાખે છે અને તેથી તેમના ઘરાકોને તેઓ પુર્ણ વિશ્વાસ મેળ-

વવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા છે.

શેઠ સામાભાઈને મુંબઈ તથા અમદાવાદની અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે અને તેઓ એક ઠરેલ, દીર્ઘદ્રષ્ટીવાળા, દયાળુ, પ્રમાણિક અને તડનેફડ સંભળાવી દેનારા લેખાતા હોવાથી વ્યાપારીઓ તેમને ચાહે છે અને તેમની ચાહુ સલાહ લે છે. તેઓ મુંબી સેવામાં માને છે અને અનેક વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ હોવા છતાં અને વ્યાપારીઓમાં તેમની મોટી લાગવગ હોવા છતાં કોઈ પણ સ્થળે હોદ્દા ભોગવવાની તેમણે આશા રાખી નથી. કેળવણી, જીવદયા, સામાજિક, બહુર અને ધાર્મિક પ્રશ્નોમાં તેઓ ઘણી ઉલટ લે છે અને એ કાર્યોમાં પોતાથી ખનતી સેવા અને મદદ આપે છે. તેમને ૩ છોકરા અને ૪ છોકરીઓ છે.

સરનામું:—એલીસ બ્રીજ, અમદાવાદ.

**હારીકર (ડા०) નારાયણ સુખરાવ,**  
એમ. સી. પી. એસ., એમ. એસ સી.  
(યુ. એસ. એ.)—ડા० હારીકર આઠ વરસ સુધી અમેરીકામાં રહ્યા હતા. અમેરીકાની ઇતિહાસ યુનીવર્સિટીમાં પી. એચ. ડી ની ડિગ્રી માટે જો કે ટર્મભરી હતી તો પણ પાછળથી અભ્યાસ પડતો મેલ્યો હતો અને રાજકરણમાં પડ્યા હતા. ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૧ સુધી તેઓ અમેરીકાની હોમરૂલ લીગના જનરલ સેક્રેટરી હતા. “યંગ ઇંડિયા”ના તેઓ મેનેજીંગ એડિટર હતા. ૧૯૨૧ માં હાંદિ પાછા ફર્યા હતા, અને અસહકારની ચળવળમાં ભાગ લેવા લાગ્યા હતા. નાગપુર ખાતેના સત્યાગ્રહની

ચળવળને અંગે તેઓને જેલની સજા થઈ હતી. કોંગ્રેસની વરકીંગ કમીટીના તેવણ એક સલાસદ હતા. મીઠાના સત્યાગ્રહની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે તેમને બેવાર સજા થઈ હતી.

સરનામું:—હુબલી.

**રૂઠકર, મી० આર. એસ., બી. એ.,**  
એલ. એલ. બી., એડવોકેટ, નાગપુર—  
મી० રૂઠકર કામદારોના હિતની હાલ-ચાલમાં ભારે ઉલટ લે છે. એલ ઇંડિયા ત્રેડ યુનીયન કોંગ્રેસના તેઓ માજી પ્રમુખ છે. જી. આઈ. પી. રેલવેમેન્સ યુનીયનના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૨૮ ના સાલમાં જી. આઈ. પી. રેલવેના કામદારોની પહેલી હડતાલની તેવણે આગેવાની લીધી હતી. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળમાં તેમણે ભાગ લીધો હતો. મજુરોને અંગેની તેમજ કોંગ્રેસને લગતી ચળવળોને અંગે તેઓને અનેકવાર જેલની સજા થઈ હતી.

સરનામું:—નાગપુર.

**શાંતીકુમાર નરેન્દ્રભાઈ મોરારજી—૨૧૦**  
શાંતીકુમારભાઈનો જન્મ ૧૯૦૨નાં સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૨ની સાલમાં એમનાં લગ્ન શેઠ મયુરદાસ ગોકલદાસનાં પુત્રી શ્રીમતી જમનાબાઈ સાથે થયાં હતાં. સીંધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કુંપની લીમીટેડ અને તેની સાથે જોડાયેલી સંસ્થાઓના તેઓ ડિરેક્ટર અને મેનેજીંગ એજન્ટ છે. તેઓ નેશનાલીસ્ટ વીચારના છે અને મુંબઈમાં સ્વદેશી મારકેટ સ્થાપવામાં તેમની સારી મદદ હતી.

સરનામું:—સીંધીયા હાઉસ, બેલાડં એસ્ટેટ, મુંબઈ.

ગાંધી, મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ:-  
ગાંધીજીનો જન્મ તા. ૨-૧૦-૧૮૬૯ ના  
દિને પોરબંદરના કારભારી કબા ગાંધીને



ત્યાં, તેમના આથીવારના પત્ની પુતળી-  
બાઈને પેટે થયા હતા. એમનો અભ્યાસ  
પ્રથમ પોરબંદરમાં અને પછીથી રાજકો-  
ટમાં થયા હતા. હાર્ડ રુકલમાં વિદ્યાર્થી  
હતા ત્યાર ૧૩ વર્ષની ઉંમરે એમનું  
કરુનુરબાર્ડ સાથે લગ્ન થયું હતું. વિદ્યાર્થી  
અવસ્થામાં એમના પહેલા બાળકનો  
જન્મ થયા હતા. ભાવનગરની શામળદાસ  
કોલેજમાં ઉચ્ચ કેળવણી લીધા પછી  
બેરિસ્ટર થવા ઈંગ્લેંડ ગયા હતા. ત્રણ  
વર્ષ પછી હિંદ આવી બેરિસ્ટર તરીકે  
ધર્મ બરાબર ન ચાલવાથી છ મહિના  
બાદ રાજકોટ ગયા. ત્યાંથી પોરબંદરની  
એક મેમ્બર પંઠીના દર્શણ આફ્રીકામાં  
ચાલતા કોર્ટના ખટલામાં મદદ કરવા  
દક્ષીણ આફ્રીકા ગયા. દ. આફ્રીકામાં હોંદી-  
ઓની અનેક પ્રકારની હાડમારીઓનો  
એમને પ્રત્યક્ષ અનુભવ થતા એ દૂર કર-  
વાની ઇચ્છા જન્મી અને ત્યાંજ વસવાટ  
કર્યો અને લડત શરૂ કરી. આ કાર્યમાં  
પ્રથમ “ઈડીઅન ઓપીનીઅન” નામનું

પત્ર પણ પ્રસીધ્ધ થયું. વળી દરબન  
પાર્સીનીસ આશ્રમ પણ સ્થાપ્યો. ૧૯૦૭માં  
ગાંધીજીએ બાંચર યુદ્ધ અને ઝૂલુ બળવા  
વખતે ઘવાયલાઓની સારવાર કરવા માટે  
હિંદીઓની એમ્બ્યુલેન્સ દુકકડીઆ ઉભી  
કરી હતી. ૧૯૧૩માં દ. આફ્રીકાની લડત  
પૂરી કર્યા બાદ ૧૯૧૩માં તેમણે હિંદ  
આવવા માટે આફ્રીકા છોડયું; પણ પ્રથમ  
તેઓ વિલાયત ગયા અને ૧૯૧૪નું યુદ્ધ  
સળગી ઉડતા ત્યાં રહેતા હિંદવાસીઓની  
એમ્બ્યુલેન્સ દુકકડી ઉભી કરી કાંસના રણ-  
શ્વેત્રમાં જવાની તૈયારી કરી; પરંતુ સખ્ત  
માંદગીને લીધે એ વિચાર પડતો મૂકી હિંદ  
આવ્યા. ગાંધીજીએ સ્વ. ગોપાળકૃષ્ણ  
ગોખલેને પોતાના ગુરૂ માન્યા હતા. શ્રી.  
ગોખલેએ હિંદના રાજકારણમાં પડતાં  
પહેલાં હિંદની પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ કર-  
વાની ગાંધીજીને સલાહ આપી હતી; એ  
મુજબ ગાંધીજીએ એક વર્ષ સુધી હિંદનો  
પ્રવાસ કર્યો અને પછી અમદાવાદમાં  
સાબરમતીને કાંઠે આશ્રમ સ્થાપ્યો. ત્યાંથી  
યુદ્ધ માટે લશ્કરની ભરતી કરવા ખેડામાં  
પ્રવાસ કર્યો. એ કાર્ય પુરું થયું ન થયું  
ને ખિહારના ગળીની ખેતી કરનારા ખેડૂ-  
તોનો આર્તનાદ એમને પહેોચ્યો અને  
તેમના દુઃખનિવારણુર્થે ખિહાર ગયા.  
ત્યાંથી પાછા ફર્યા પછી તરતજ અમદા-  
વાદના મીલમજૂરોની હડતાળની આગેવાની  
લીધી અને આ લડતને અંગે એમનો  
જાહેરમાં ઉપવાસ કરવાનો પ્રથમ પ્રસંગ  
ઉભો થયો. આ હડતાળ પૂરી થયા પછી  
ખેડામાં દુબકાળ પડવાથી મહેસુલ ભરવાને  
લાચાર બનેલા ખેડૂતો તરફથી સત્યાગ્રહની  
લડત શરૂ કરવી પડી અને તેનો અંત  
આવ્યા બાદ ૧૯૧૯-૨૧માં ખીલાફતની  
તથા અસહકારની લડત ઉપાડી લીધી.  
આ દરમિયાન કામના બોબને લીધે તેમની



# ઈસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ઈન્શ્યુરન્સ

કંપની લોમીટેડ.

[સ્થાપના--૧૯૧૩]

એસ્ટેટ:—રૂ. ૨૭ લાખથી વધુ. લાઈફ ફંડ:—રૂ. ૨૧ લાખથી વધુ.

❀ ૨૭ વરસથી પોલીસી હોલ્ડરોની એકધારી સેવા કરી રહેલ આ સંપૂર્ણ સ્વદેશી સંસ્થા, દુનીયાને ઘેરી વર્ગેલી આર્થિક આંખો અને કપરા સંયોગોમાં પણ પ્રગતી કરી રહી છે.

❀ પોલીસી હોલ્ડરોના લાભમાં જ કંપનીની સખળતા અને પ્રગતી સમાયલાં હોઈ, કાર્યવાહકોની તેમના તરફની વલણ હંમેશાં ઉદાર અને દીલસાજ છે. સહાનુભૂતિ અને સમાનતા કંપનીની કાર્યનીતીના પ્રાથમિક સીધાંતો છે.

❀ લાગવગવાળા ગૃહસ્થાને ભરપુર અને ઉદાર કમીશનની શરતોથી એજન્ટો અને એજિન્ટનાઈઝરો તરીકે નીમવા છે, તાકીદે મળેલાં યા લાંબા:—

હેડ ઓફીસ:—ઈસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ બીલ્ડીંગ,

એપોલો સીટ, ફેટ્, મુંબઈ.

તબીબત લથડી અને પથારીવશ થયા. દાકતરોએ એમને દુધ પર રહેવાની સલાહ આપી, પરંતુ દુધ ન પીવાની પ્રતિજ્ઞા હોવાથી એમણે દાકતરોની સલાહ માની નહિ. પરંતુ એમના ધર્મપત્ની કર્પુર-બાઈએ આગ્રહ કરવાથી બકરીનું દુધ પીવાની શરૂઆત કરી. ૧૯૨૨ ના માર્ચ માસમાં રાજદ્રોહના ગુન્હા બદલ અમદાવાદના જલ્લા જજ મીઠા જુમફીલ્ડે ગાંધીજીને છ વર્ષની આસાન કેદની સજા કરી હતી. પણ ૧૯૨૪ માં સજા પૂરી થતાં પહેલેલા જેલમાં એમની હાલત બગડતા એમને છોડી મૂકવામાં આવ્યા હતા. જેલમાં એમને “એપેન્ડીસાઈટીસ” નું દર્દ થયું હતું અને કર્નલ મેડોકે આપરેશન કર્યું હતું. એજ વર્ષે ગાંધીજી કેંગ્રેસની બેઠકના પ્રમુખ થયા હતા. સને ૧૯૨૯ સુધીના સમય દરમિયાન રાજકારણમાંથી નિવૃત્ત થયા હતા. ૧૯૩૦ માં ફરી રાજકારણમાં આવ્યા અને હાંડી કૃષ્ણ શરૂ કરી. સવિનય કાયદાભંગની લડત ઉપાડી. આ ચળવળ અંગે ગાંધીજીને ૧૯૩૦ માં નજર-કેદ કરવામાં આવ્યા, અને ત્યારના વાઈસરોય લોર્ડ અરવીન સાથે સમાધાન કર્યું. પરિણામે પ્રખ્યાત ગાંધી-અરવીન કરાર હસ્તીમાં આવ્યા. પછી ગાંધીજી મહાસભાના કુલ પ્રતિનિધિ તરીકે લંડન ગાળ-મેજ પરિષદમાં ગયા, ત્યાંથી પાછા ફર્યા બાદ ગાંધી-અરવીન કરારનો ભંગ થવાથી ગાંધીજીએ નવી લડત માટે બહેરાત કરતાં નેમને તરતજ કેદ કરવામાં આવ્યા. આ પ્રસંગે વાઈસરોય તરીકે લોર્ડ વીલીંગ્ડન હતા. જેલ દરમિયાન ગાંધીજીએ તે વેળાના વડા પ્રધાન મીઠા રામ્સે મેકડોનેલ્ડના હરિજનોને હિંદુઓથી ભીન્ન પાડતા કેમી ચુકાદા સામે ઉપવાસ આદર્યો એટલે એમને જેલમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા.

અને પૂના કરાર હસ્તીમાં આવ્યા પછી ગાંધીજીએ લડત મોકુફ કરી અને હરિજન કાર્ય પાછળ ધ્યાન આપ્યું. ૧૯૩૫ માં ગાંધીજી કેંગ્રેસમાંથી છુટા થયા, અને માત્ર સલાહકાર તરીકે ચાલુ રહ્યા. એ ઉપરાંત ગ્રામ્યોદ્ધાર પાછળજ ધ્યાન આપવા માંડ્યું. દરમિયાન બંગાળના નજર-કેદીઓની મુક્તિ માટે પણ ચળવળ ઉપાડી હતી. ૧૯૩૯ માં રાજકોટની લડત અંગે આમરણ ઉપવાસ આદરવાનો પ્રસંગ ઉભો થયો હતો. ડાકોર સાહેબને તેમના વચન પાલન કરાવવાનો આ ઉપવાસનો હેતુ હતો. પરંતુ આ બાબતનો ન્યાય-પૂર્વક નીકાલ આવશે. એવી નાં વાઈસરોય લોર્ડ લીન્ડીથગોની બાંહેધરી મળવાથી ગાંધીજીએ ઉપવાસ છોડી દીધો. આ પ્રકરણ ફેડરલ અદાલતના વડા જજ સર મોરીસ ગ્વાયર પર છોડવામાં આવ્યું હતું. એમનો ચૂકાદો ગાંધીજીની તરફેણમાં આવ્યો પણ ચૂકાદાના અર્થ અંગે ફરીથી ઝઘડા ઉભા થતાં ગાંધીજીએ એને ફગાવી દઈ રાજકોટ નરેશની શુભ નિષ્ઠા પર સર્વ છોડી દીધું. ૧૯૩૯ માં ચૂંટણીમાં બુદ્ધ ફારી નીકળતાં નાં વાઈસરોય લોર્ડ લીન્ડીથગોએ કેંગ્રેસનો સહકાર માંગ્યો; એ અંગે ગાંધીજી સાથે બેવાર મંત્રણા થઈ પણ એ નિષ્ફળ નીવડતાં ગાંધીજીએ વાણી સ્વાતંત્ર્ય માટે વ્યક્તિગત સત્યાગ્રહની લડત શરૂ કરી છે. આ લડતમાં ગાંધીજીએ સક્રીય ભાગ લીધો નહિ હોવાથી એમની ધરપકડ થઈ નથી. ગાંધીજીએ “યંગ ઇન્ડિયા” “નવજીવન” અને “હરિજન” પત્રો પ્રગટ કર્યા હતા. એ પત્રો જૂનજ પ્રખ્યાત થયા હતા. આ પત્રોનું પ્રકાશન અત્યારે બંધ છે. ગાંધીજીનાં અનેક પુસ્તકોમાં આત્મકથા અને દક્ષીણ આફ્રીકાનો ઇતિહાસ બહુજ વંચાયા

છે. સાબરમતી આશ્રમ છાંટી ગાંધીજીએ સેવાશ્રામ ખાતે નવો આશ્રમ ખોલ્યો છે અને ત્યાંથી સર્વ પ્રવૃત્તિ ચલાવે છે.

સરનામું : સેવાશ્રામ, વર્ધા.

**પટેલ, સરદાર વલ્લભભાઈ ઝવેરભાઈ:-** ગાંધીજીના અનન્ય ભક્ત સરદાર વલ્લભભાઈ જ્ઞાને પાત્રીદાર છે. એમનો જન્મ નડીઆદ પાસે આવેલા કરમસદ ગામે થયો



હતો. સદ્ગત વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ એમના જ્યેષ્ઠભંધુ થાય. નડીઆદ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી મેટ્રીકયુલેશનની પરિક્ષા પાસ કર્યા બાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ પીડર થઈ, એમણે ગાંધારામાં વકીલાત શરૂ કરી હતી. થોડા વખત વકીલાત કર્યા પછી વિલાયત જઈ બેરીસ્ટર થયા અને અમદાવાદમાં ધંધો શરૂ કર્યો. એ દરમિયાન તેઓ ૧૯૧૬માં ગાંધીજીના સંસર્ગમાં આવ્યા અને જાહેરજીવનમાં પડયા. ખંડાના સત્યાગ્રહમાં અને નાગ-પુરના રાષ્ટ્રધ્વજની લડતમાં એમણે આગળ

પડતો ભાગ લીધો હતો. એટલુંજ નહિ પણ અનેક લડતોમાં એમણે પ્રબળ વિજય અપાવ્યો હતો. એમની વ્યવસ્થા શક્તિ ઉચ્ચ પ્રકારની ગણાય છે. ખારસદના કરની અને પછી ખારડોલીના કરની લડતે એમને દેશપરદેશમાં ખુબ ખ્યાતી આપી હતી. અમદાવાદ શહેરની સુધારણા અંગે પણ એમનો ફાળો અપૂર્વ છે. આ સેવા એમણે અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૮ નાં વર્ષો સુધી પ્રમુખ તરીકે રહી આપી હતી. ૧૯૩૧ માં કરાંચી કોંગ્રેસ અધિવેશનના પ્રમુખ યુગ્મી દેશ એમની યોગ્ય કદર કરી હતી. કોંગ્રેસ પ્રાંતોમાં આંધ્રા સ્વીકાર્યા ત્યારે નીમાયત્રી પાર્લા-મેન્ટરી પેટા સમિતિના તેઓ પ્રમુખ છે અને પ્રાંતોના કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળોના રચનામાં અને તેમની પ્રવૃત્તિઓને કોંગ્રેસના આદેશ-નુસાર યોગ્ય દોરવાળી આપવામાં એમણે માટો ફાળો આપ્યો હતો. તેમણે અનેક રાજદ્વારી અને પ્રબળ પરિષદોનું પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું. યુદ્ધ ફાટી નીકળ્યા પછી કોંગ્રેસના ઠરાવ અનુસાર તેઓ ભાષણ કરે તે પહેલાંજ તેમને હિંદ સરંચણ ધારા હેઠળ પકડવામાં આવ્યા છે અને અટકમાં રાખવામાં આવ્યા છે. આ પહેલાં પણ તેમને અનેક પ્રસંગોએ જેલ મળી હતી.

સરનામું:—મરીનદ્રાઈવ, મુંબઈ ૧.

**નહેરૂ, પંડિત જવાહરલાલ મોતીલાલ:-**

પંડિત જવાહરલાલનો જન્મ ૧૮૮૯ માં અલ્હાબાદના પ્રખ્યાત અને શ્રીમંત વકીલ સ્વ. શ્રી. મોતીલાલ નહેરૂને ત્યાં થયો હતો. જ્ઞાતે કારિભરી બ્રાહ્મણ છે. શાળા તથા કોલેજનો અભ્યાસ વિલાયતની સુપ્રસિદ્ધ હેરો સ્કૂલ અને કેમ્બ્રીજની ટ્રીનીટી કોલેજમાં કર્યો હતો. એમ. એ.ની પરિક્ષા પાસ કરી

પંડીત જવાહર બારીસ્ટર થયા અને અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટમાં બેઠાયા. એમનું જન્મ ૧૯૧૬ માં કુમારી કમળા સાથે થયું હતું. ૧૯૧૮ માં અલ્હાબાદની હોમરૂલ લીગની શાખાના મંત્રીપદથી એમણે બહાર જીવનની શરૂઆત કરી હતી. એજ વર્ષમાં કોંગ્રેસની અખીલ હિંદ કોંગ્રેસ સમિતિના સભ્ય થયા અને ૧૯૨૧-૨૨ માં જેલ ગયા



હતા. ૧૯૨૯ માં કોંગ્રેસના સામાન્ય મંત્રી બન્યા હતા. લાહોરની મહાસભા જેમાં સ્વતંત્રતાનો જગમશહુર કરાવે રજુ થયે હતા એના એ પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. અને ત્યારથી એમની કારકીર્દી દેશપરદેશમાં પ્રસરી હતી. ૧૯૩૦ ની લડતમાં જેલમાં ગયા હતા અને ગાંધીજી સાથે છુટયા હતા. ૧૯૩૪ માં ફરીથી પંડીતજી જેલમાં ગયા હતા પરંતુ એમનાં પત્ની કમળા નહેરૂની ગંભીર માંદગીને કારણે તેમને ૧૯૩૫ માં મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૫ માં લકનોની અને ૧૯૩૬ માં ફરૂખપુરની મળી કુલ ત્રણવાર પંડીતજીને

કોંગ્રેસના પ્રમુખ ચુંટવામાં આવ્યા હતા. પ્રમુખ તરીકે સમાજવાદ અંગે તેમણે કરેલા ભાષણોથી હિંદભરના વેપારી મંડળોમાં જૂળ ઉડાપોહ મચ્યો હતો અને તેને પરિણામે મુંબઈના ૨૨ અગ્રગણ્ય વેપારીઓ તરફથી એક મેનીફેસ્ટો ખુદાર પાડવામ્મે આવ્યો હતો. પંડીતજીએ યુરોપ એશીઆનો લાંબા પ્રવાસ કર્યો છે. જેલ વસવાટ દરમ્યાન પંડીતજીએ પોતાની આત્મકથા અને જગતના ઇતિહાસની ઝાંખી કરાવતા બે પુસ્તકો લખ્યાં હતાં. ૧૯૩૯ માં પંડીતજીએ કોંગ્રેસના પ્રતિનિધિ તરીકે ચીનનો પ્રવાસ કર્યો હતો. એમનો આત્મબોગ અપાર છે. તાજેતરમાં મુશ્વ-વિરાધી ભાષણ કરવા માટે હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ એમને ચાર વર્ષની જેલની સજા થઈ છે.

સરનામું:—સ્વરાજ્ય ભુવન, અલ્હાબાદ.

### સતલુડ, સર ચીમનલાલ હરિલાલ:-

બી. એ., એલ. એલ. બી., એડવાકેટ, (ઓ. એસ.), કે. સી. આઈ. ઇ (૧૯૨૪), એલ. એલ. ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૬ માં ભરૂચમાં થયો હતો. પ્રાથમિક અભ્યાસ અમદાવાદમાં પુરો કરી, નેઓ ૧૮૮૦ માં મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં દાખલ થયા હતા. કોલેજ કારકીર્દી દરમ્યાન મુખ્ય અધ્યાપકના પ્રેમ અને પ્રેરણા સંપાદન કર્યો હતા. કાયદાનો અભ્યાસ પૂરો કરી મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એપેલેટ સાઈડ પર વકીલાત કરી દશ વર્ષ પૂરા કર્યા બાદ ઓરિજીનલ સાઈડ પર પ્રેક્ટીસ કરવાની લાયકાત મેળવી ત્યાં ધંધો શરૂ કર્યો હતો. એ દરમ્યાન સર ફૌરિઝશાહ મહેતા સામે ઉભા થયેલા કોકસ પક્ષ સામેના દાવામાં અને સુરજમલ વિરુદ્ધ હોર્નામિનના કેસમાં ખતાવેલી વિદ્વતાથી એમની ખ્યાતી અને

સલામતી એ વીમાનું

સૌથી મહત્વનું અંગ છે.

તમારો વીમા ઉતરાવતાં પહેલાં

લખો:—

ન્યુ ઇન્ડિયા

એરયુરન્સ

કુંપની, લીમીટેડ.

જગતભરમાં વેપાર કરતી અને સઘળા પ્રકારના  
વીમા ઉતારતી સૌથી મોટામાં મોટી સ્વદેશી કુંપની છે.

હંગી, આગ, દરીઆઈ અકસ્માત,  
મોટર ગાડીઓ, વીગેરેના વીમાનું

કામકાજ કરવામાં આવે છે.

સન્તાવર થાપણ	...	...	...	રૂ.	૬,૦૦,૦૦૦,૦૦
ભરાયલી થાપણ	...	...	...	રૂ.	૩,૫૬,૦૫,૨૭૫
પગાર કરેલી થાપણ	...	...	...	રૂ.	૭૧,૨૧,૦૫૫

હું ઓફીસ:—એસ્પેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.

ધધો ધણો આગળ ધપ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓ થોડા વખત માટે મુંબઈ હાઈ કોર્ટના ન્યાયાધિશ નીમાયા હતા અને ત્યાંથી ૧૯૨૧-૨૩ માં મુંબઈના નાઠ ગવર્નરના કારોબારી મંડળના સભ્ય નિમાયા હતા. એમના લગ્ન અમદાવાદના સરકારી વકીલ નરભેરામ રૂવનાથદાસની પુત્રી કૃષ્ણા ગઉરી સાથે થયાં હતાં. એમને ત્રણ પુત્ર છે. મોટા પુત્ર શ્રી. માતીલાલ મુંબઈના એડવાકેટ જનરલના આધ્યા પર છે. સર ચીમનલાલનું જાહેર જીવન મરહુમ સર

તરફથી સુંટાયા હતા. ૧૯૧૫ માં સ્વઠા શ્રી૦ ગાંધીના અવસાન પછી તેમની જગાએ વડી ધારાસભામાં મુંબઈ ધારાસભા તરફથી સુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. વડી ધારાસભાના પ્રમુખ સર ફ્રેડરીક વ્હાઈટ થોડો વખત રજા પર ગયા હતા ત્યારે એમની જગાએ સર ચીમનલાલની નીમણૂક થઈ હતી. ૧૯૨૬ માં ધારાસભા સાથેના એમનો સંબંધ પૂરો થયો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટી સાથેના સંબંધ પણ એટલેજ લાંબા હતા. એમને યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર નીમવામાં આવ્યા હતા. આ ઓધ્યો એમણે ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૭ સુધી ભાગવ્યો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટીએ એમને એલ. એલ. ડી.ની પદ્વી એનાયત કરી હતી. ૧૯૧૮ માં સ્થળેથી રીફોર્મ કમીટી અને ૧૯૧૯ માં હન્ડર કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૩૦-૩૧ માં ગાંધીજી પરિપક્વમાં એક હિંદીગેટ તરીકે લંડન ગયા હતા. સર ચીમનલાલ સતલવડ લીબરલ નેતા તરીકે જાણીતાં છે અને લીબરલ પરિપક્વમાં આધ્યા ધરાવતા આવ્યા છે. લીબરલ ફેડરેશનના પ્રમુખનો હોદ્દો પણ તેમણે દીપાવ્યો છે. હિંદી વિમા ઉદ્યોગમાં પણ તેમનું સ્થાન અગત્યનું છે. ૧૯૩૫ માં ઈન્ડિઅન ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઓની મેળેલી ત્રીજી પરિપક્વના પ્રમુખ તરીકે તેમની વરણી થઈ હતી. એક મહાન રાજદ્વારી અને ધારાશાસ્ત્રી તરીકે સર ચીમનલાલ હિંદુભરમાં મશહૂર છે.

સરનામું:—સતલવડ રોડ, મલખારહોલ; મુંબઈ.



ફિરિઝશાહ મહેતાના આશ્રય હેઠળ તેઓ ૧૮૯૨માં મુંબઈ મ્યુનિસિપાલિટીમાં સુંટાયા ત્યારથી શરૂ થયેલું ગણાય. ત્રણ વર્ષના ગાળા સિવાય તેમનું આ જીવન લગભગ ૨૫ વર્ષ સુધી ચાલુ રહ્યું હતું. એમાં તેઓ ૧૭ વર્ષ સુધી તે મ્યુનિસિપલ કમીટીના પ્રમુખ રહ્યા હતા. ૧૮૯૩ માં તેઓ મુંબઈ ધારાસભાના સભ્ય સુંટાયા હતા અને ૧૮૯૫ માં ફરી સુંટાયા હતા. તે પછી ૧૯૦૬ માં ફરી પાછા મુંબઈ યુનીવર્સિટી

જયકર, રાષ્ટ્ર એનાઠ સુકુંદ રામરાવ, એમ. એ., એલ. એલ. ડી., ડી. સી., પી. સી., લંડનની પ્રીવી કાઉન્સિલની

# ધી યુનીઅન બેંક ઓફ ઈન્ડિયા લી૦

(મુંબઈમાં સ્થાપના સને ૧૯૧૯.)

પગાર થયેલી થાપણુ ... ..	રૂ.	૩૦,૮૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ ... ..	રૂ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
ડીવીડંડ ઇકવલાઇઝેશન ફંડ ... ..	રૂ.	૬૦,૦૦૦
ડીપોઝીટ્સ (૩૧-૧૨-૪૦) ... ..	રૂ.	૧,૮૬,૭૨,૦૦૦,

**હેડ ઓફીસ:—એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.**

ચાલુ ડીપોઝીટ-ખાતાઓ ખોલવામાં આવે છે અને રૂપિયા બે લાખ સુધીની દરરોજની ખાકી ઉપર દર વરસે દર સેંકડે ૩/૪ ટકાનું વ્યાજ આપવામાં આવે છે.

લાંબી અને ટુંકી મુદતો માટેની ફીક્સ્ડ ડીપોઝીટો ફાયદાકારક શરતોથી સ્વીકારવામાં આવે છે.

સેવીંગ બેંક-ખાતામાં રૂ. ૧૦,૦૦૦ સુધીની ઓછામાં ઓછી માસીક ખાકી ઉપર દર વરસે સેંકડે ૧૧ ટકા લેખે વ્યાજ આપવામાં આવે છે, અકવાડિયે બે વખત નાણું ઉપાડી શકાય છે. ચેકથી કામકાજ કરવા દેવામાં આવે છે.

માન્ય રાખેલી જમીનગીરી ઉપર નાણું ધીરવામાં આવે છે. બેંકીંગને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

શાખાઓ:—૧. કોટન એક્સચેન્જ બીલ્ડીંગ, ૨. કાથા બજાર, માંડવી, મુંબઈ.  
કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ. ૩. રાજકોટ, સીવીલ સ્ટેશન.

**બી. એમ. ભાર્ગવ સેક્રેટરી.**

**દેશના રક્ષણ માટે ડીફેન્સ લોન્સ ખરીદો—**  
**વધુ વીગત માટે બેંકમાં પુછો.**

**જ્યુડીશીયલ કમીટીના સભ્ય:—**મુંબઈ યુનીવર્સીટીમાં વિદ્યાભ્યાસ કરી, મુંબઈની હાઈ કોર્ટમાં બેરિસ્ટર તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો હતો. શ્રી ૭૪ કરે ૧૯૧૬ માં જાહેર જીવનમાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૩ માં જુની મુંબઈની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા અને સ્વરાજ પક્ષના અગ્રેસર તરીકે કામ બજાવ્યું હતું. ૧૯૨૫ માં કોંગ્રેસની બેઠક મળી ત્યાં સુધી શ્રી ૭૪ કરે એ સ્થાને ચાલુ રહ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં મુંબઈ શહેરના પ્રતિનિધી તરીકે ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૬ સુધી કાયમ રહ્યા હતા. ત્યાં ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ સુધી નેશનાલીસ્ટ પક્ષના હિપ નેતા હતા. ૧૯૩૦ ની સીમલા બેઠકમાં વિરોધ પક્ષના અગ્રેસર હતા. ગાળમેજી પરિષદમાં એક ડેલીગેટ તરીકે લેડન ગયા હતા. ત્યાં ફેડરલ સ્ટ્રક્ચર કમીટીના સભ્ય તરીકે પણ કામ કર્યું હતું. ગ્લાસ્ટન પેપર પર પણ વિચારણા ચલાવવા માટે નીમાયલી સંયુક્ત પાર્ટિમેન્ટરી સમિતિના હિંદી ડેલીગેટ નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ માં હિંદની ફેડરલ કોર્ટના એક જજ અને જ્યુડીશીયલ કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૨૪ માં “વેદાન્તનું તત્ત્વજ્ઞાન” એ નામનું પુસ્તક એમણે પ્રગટ કર્યું હતું.

**સરનામું:—**વીંદર રોડ, મલબારહીલ, મુંબઈ.

**આચર, સર સી. પી. રામસ્વામી, કે. સી. આઈ. ઇ.:**—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. સર સી. પી. રામસ્વામી હિંદના મહાન કાયદાશાસ્ત્રીઓમાંના એક છે અને જાણીતા લીબરલ રાજ્યપુરૂષ તરીકેની પણ એમની ખ્યાતી છે. માત્ર ૨૪ વર્ષની ઉંમરે તેઓ મદ્રાસ બારમાં એડાયા હતા. મદ્રાસ યુનીવર્સીટી અને

મદ્રાસ કોરપોરેશનના ફોલો નીમાયા હતા. ૧૯૧૭-૧૮ માં તેઓ કોંગ્રેસના સામાન્ય મેમ્બર હતા પણ પાછા-બાકી કોંગ્રેસ સાથેને સંબંધ છોડી દીધા હતા. ૧૯૨૦ માં તેમને મદ્રાસના એડ-વોકેટ જનરલ નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં સર સી. પી. મદ્રાસ સરકારની એકત્રીકયુતીવ કાઉન્સિલમાં એડાયા હતા. ત્યાં તેઓ ૧૯૨૮ સુધી રહ્યા હતા. લેડન ખાતેની ગાળમેજી પરિષદના પણ તેઓ એક ડેલીગેટ હતા અને ૧૯૩૧ માં હિંદી સરકારની એકત્રીકયુતીવ કાઉન્સિલના સભ્ય નીમાયા હતા. તે પછી ત્રાવણકોર રાજ્યના દિવાન નીમાયા હતા અને અત્યારે એ રાજ્યની સેવા કરે છે.

**હેકાણ્ઁ:—**ત્રીવેન્દ્રમ.

**અબદુર રહીમ, સર, કે. સી. એસ. આઈ., એમ. એ., બાર-એટ-લો:**—૧૯૦૮ માં સર અબદુર રહીમ મદ્રાસ હાઈ કોર્ટના જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૨ માં જાહેર નોકરીઓ (પબ્લીક સર્વીઝ) સંબંધમાં નીમાયલા શાહી કમીશનના તેઓ સભ્ય હતા. એમની સેવાઓની કદર કરી સરકારે એમને ૧૯૧૬ માં નાઈટ બનાવ્યા હતા. એ પછી તેઓ ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૫ સુધીમાં બંગાળ સરકારના કારેબારી મંડળમાં નીમાયા હતા. ૧૯૩૫ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા. એમણે “પ્રીન્સીપલ્સ ઓફ મોડર્ન જુડીસીયલ પ્રોસીડી” નામનું પુસ્તક લખ્યું છે.

**સરનામું:—**૨૧૭ લોઅર સરકુલર રોડ, કલકત્તા.





**કાવસજી જહાંગીર એરેનેટ, સર:—** એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમના વડવાઓ ૧૭૧૭ માં નવસારીથી મુંબઈ આવીયા હતા. એ સમયથી મુંબઈ શહેરના ન્યાયાધીશ જીવનનો પ્રારંભ થયો હતો. એમના



વડવાઓએ ચીન સાથે સૌથી પ્રથમ વેપાર શરૂ કર્યો હતો અને ચીનનો પ્રથમ પ્રવાસ કરનારા પણુ તેઓજ હતા. સર કાવસજી પાંચ વર્ષની વયે પોતાના માબાપ સાથે ઇંગ્લેંડ ગયા હતા અને ત્યાં બે વર્ષ સુધી અંગ્રેજ બાળશિક્ષકા હસ્તક શિક્ષણ લીધું હતું. સર કાવસજીએ ૧૯૦૪ માં પોતાના જાહેર જીવનની શરૂઆત કરી હતી. મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનના તેઓ વર્ષો સુધી સભ્ય હતા અને તેની રેન્ડીંગ કમીટીના નેમજ કોરપોરેશનના પ્રમુખ પણ બન્યા હતા. ૧૯૨૧ માં બ્રાંબે લેન્ડરેડીવ કાઉન્સિલમાં બેઠાયા હતા અને ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૮ સુધી મુંબઈ સરકારની એકઝીક્યુટીવ કમીટીના મેમ્બર હતા. એમના સમયમાંજ “બ્રેકબે રેકલેમેશન” અને “સકકર બેરેજ” યોજનાઓ ચાલુ

થઈ હતી. એ પછી ૧૯૨૬ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સ્વતંત્ર પક્ષમાં બેઠાઈ ગયા હતા. ગોળમેજી પરિષદ અને જગત ભરની ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સમાં તેઓએ ભાગ લીધો હતો. હિંદના લીબરલ ફ્રેંડરેશનના પ્રમુખ ચુંટાવા ઉપરાંત ૧૯૩૬-૩૭ માં લીબરલ પક્ષના નેતા ચુંટાયા હતા. રાજકીય ક્ષેત્ર ઉપરાંત ન્યાયાર ઉદ્યોગના ક્ષેત્રમાં પણ એમનું નામ પ્રખ્યાત છે. ઓરીએન્ટલ વિમા કંપની, તાતા આયર્ન કંપની, ઇન્ડીઆ બેંક ઉપરાંત અનેક લીમીટેડ કંપનીઓના તેઓ ડીરેક્ટર છે. સર કાવસજી પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી છે અને પારસી સંસ્થાઓમાં સર્કીય ભાગ લઈ કોમની સેવા પણ બજાવે છે. ઇરાન લીગના લાર્લ્ડ મેમ્બર છે અને લીગના પ્રમુખ પણ થયા છે. પારસી કોમમાં સર કાવસજીનું સ્થાન ઘણું ઉચું છે અને દેશના રાજદ્વારી તથા ઉદ્યોગીક ક્ષેત્રમાં પણ તેમનું નામ મશહૂર છે. તેઓ દયાળુ અને સખાવતી દીલના છે અને તેમના કુટુંબની સખાવતો કોમી કરતાં કોરપોરેશન વધારે છે અને એ સખાવતોનો આંકડો લાંબાથી ગણાય છે.

**સરનામું:—**નેપીઅનસી રોડ, મુંબઈ.

**પ્રાંબંધ, ૩૧૦ રથુનાથ પુરુષોત્તમ:—** એમનો જન્મ રતનાગીરી જિલ્લાના દુર્ગાદી તાલુકામાં આવેલાં મુરડી ખાતે તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૭૬ ના દિને થયો હતો. માતા લોકમાન્ય ડીલકનાં દુરનાં સગાં થતાં હતાં અને આજે જીજી ૯૭ વર્ષ પછી હયાત છે. એમનાં પ્રથમ લગ્ન શ્રીમતિ દ્વારકાબાઈ ભાવે (અવસાન ૧૯૦૦) સાથે અને દ્વીતીય લગ્ન શ્રીમતિ સાઈબાઈ જોશી [અવસાન ૧૯૩૧] સાથે થયાં હતાં. એમને એક પુત્રી છે. શકુંતલા બી. એસ. સી. મુંબઈ.

અને બી. એ. (કન્ટેબલ). કોંકણુ સ્થચિતપાવન  
આદ્યજી. ૧૯૦૨ થી ૧૯૨૭ સુધી પુનાની  
ફરગ્યુસન કોલેજના પ્રિન્સીપાલ અને ગણિત  
શાસ્ત્રના અધ્યાપક; દબાખણુ એજ્યુકેશન  
સાસાયટીના આજીવન સભ્ય (૧૮૯૬-૧૯૨૬)

મુંબઈના કેળવણી

ખાતાના પ્રધાન

(૧૯૨૧-૨૩), જંગલ

ખેતીવાડી અને આખ-

કારી ખાતાનાં પ્રધાન

(૧૯૨૭), ઇન્ડીઆ

કાઉન્સિલના સભ્ય

(૧૯૨૭ થી ૧૯૩૨),

લકનો યુનીવરસીટીના વાઈસ ચાન્સેલર

(૧૯૩૨ થી ૧૯૩૮), મુંબઈ યુનીવરસીટીના

કેલે (૧૯૦૪ થી ૧૯૨૭), રીક્રીમ ઇન્કવા-

યરી કમીટી (નૉર્થેન કમીટી)ના, આક્રમીલરી

અને ટેરીટોરીઅલ ફોર્સ કમીટીના તથા ટેક-

સેશન ઇન્કવાયરી કમીટીના સભ્ય, જીનીયા

ખાતે આંતરરાષ્ટ્રીય કામદાર પરિષદમાં

હિંદના પ્રતિનિધી (૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦), રોમ

ખાતે ઇન્ટરનેશનલ એજ્યુકેશનલ સર્વિસેટો-

ગ્રાફીક ઇન્સ્ટીટ્યુટના હિંદ માટેના પ્રતિનિધિ

(૧૯૨૮ થી ૧૯૩૧), હિંદના વિનીત મહા-

મંડળ (લીબરલ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડીઆ)

ના પ્રમુખ ૧૯૨૪ અને ૧૯૩૯, ૧૯૨૨

માં નાગપુર ખાતે મળેલી ઇન્ડીઅન નેશનલ

સાશયલ કોન્ફરન્સના અને અમદાવાદ ખાતે

મળેલી પ્રાંતિક સાશયલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ.

કેળવણી વિષયક લાયકાતો:—બી. એસ.

સી. (મુંબઈ ૧૮૯૪), એમ. એ. (કન્ટેબલ,

ડી. એસ. સી. (ઓ. કલક-તા), મુંબઈ યુની

વરસીટીની તમામ પરિક્ષાઓમાં પહેલો

નંબર, ગવર્નમેન્ટ ઓફ ઇન્ડીઆ સ્કોલર

(૧૮૯૬ થી ૧૯૦૧), કેમ્બ્રીજની સેન્ટ જહોન્સ

કોલેજના સ્કોલર અને ફેલો, બેકેટેડ સીની



યર રેન્ડલર (૧૮૯૯), અભ્યાસ અંબરલા,  
મુરદ, દપોલી, મુંબઈ, પુના, કેમ્બ્રીજ, પેરીસ,  
અને ગટ્ટેન્જન ખાતે. લંડનના રેસનાલીસ્ટ  
પ્રેસ એસોસીએશનના માનદ સભ્ય, લંડન  
મેથેમેટીકલ સાસાયટીના, અમેરીકન મેથેમેટી-  
કલ સાસાયટી અને નેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ  
સાયન્સ ઇન ઇન્ડીઆના સભ્ય, કયસરે હિંદનો  
ચાંદ (ફર્સ્ટ ક્લાસ). કેળવણી વિષયક,  
રાજકીય અને સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં  
આગળ પડતો ભાગ લઈ રહ્યા છે જુદી જુદી  
સંસ્થાઓ માટે એમણે કરેલી સંખ્યાવતો  
ઉપરાંત એમના વતનના ગામ મુરડીમાં  
પ્રાથમિક શિક્ષણ મફત અને ફરજિયાત  
આપવા માટે આશરે બાર હજાર રૂપીઆના  
ખર્ચે એક શાળા સ્થાપી છે.

સરનામું:—પુરુષોત્તમ આશ્રમ, પુના ૪.

તાતા, લેડીનવાજબાઈ રતનજી—એમનો  
જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. લેડી નવાજ-



બાઈ તાતા પોતાના મોસાળ તરફથી બાણીતા  
શેઠ ખાનદાનનાં છે, જે ખાનદાનનાં હાલના

પ્રખ્યાત નખીરા શેઠ કાવસજી બલભાઈ શેઠ છે. એમના પિતા શેઠ અરદેશર મહેરવાનજી શેઠ, તા. ૧૬ મી ઓક્ટોબર ૧૮૭૮ ને દિને ૩૬ વર્ષની ભરજવાન વયે ઘોડા પરથી પડી જઈ ગુજરી ગયા હતા. લેડી નવાઝખાઈએ મુંબઈમાં સારી કેળવણી લીધી છે. ૧૮૯૯ માં “કચ-સરે હિંદ”ના માજી માલેક મરહુમ મી. ફરામજી કાવસજી મહેતાએ “સ્ત્રી મીત્ર” નામનું ફક્ત પારસી બાનુઓની કલમથી ચોપાન્યુ કાઢ્યું હતું, તેમાં તેઓ એક લેખક હતા. તેઓ મરહુમ શેઠ જમશેદજી તાતાના બેટા સર રતનતાતા સાથે પરણ્યાં હતાં. એ ધણીધણીઆણી મરહુમ શેઠ જમ-શેદજી તાતાનાં મરણ સુધી તેમની સાથેજ

રહ્યાં હતાં. ૧૯૧૬ માં રતન તાતાને બહેળી કીમતી સખાવત માટે ના. શહેનશાહની સાલગ્રેહને દિને “નાઈટ હુડ”ના ખેતાબ મળવાથી નવાઝખાઈ લેડી તાતા થયાં હતાં. ૧૯૧૬ માં લડાઈના સમયમાં મરહુમ સર રતન તાતા મુંબઈથી ઇંગ્લેંડ જતા હતા ત્યારે ભુમધ્ય સમુદ્રમાં એમની સ્ટીમર “એરેબીઆ” સબમરીનના ટોરપીડોથી ડુબી ગઈ હતી. તેમાં સર રતન તાતા અને લેડી તાતાની આખી પાટી સલામત બચી ગઈ હતી અને ઇંગ્લેંડને કીનારે ઉતરી હતી. ત્યારપછી સર રતન તાતા ૧૯૧૭ માં ૪૭ વર્ષની ઉંમરે અવસાન પામ્યા હતા. તેઓ પોતાનું વીલ કરી તેના “એકઝીક્યુટીવ્સ” તરીકે લેડી નવાઝખાઈને નીમી ગયા હતા.

*your*  
**DIAMOND**  
**JEWELRY**  
*Never So Valued!*



*Surajmal Lalubhai and Co.*  
359 Kalbadevi Rd. Bombay.

**DIAMOND MERCHANTS FOR 50 YEARS**

લેડી નવાઝખાઈ પોતાના ખાતીંદ સર રતન તાતા ટ્રસ્ટ ફંડના પ્રમુખ છે. મરહુમ સર રતન તાતા ફ. ર કરોડથી વધુ પુણ મુકી ગયા હતા અને તેમના ટ્રસ્ટ ફંડમાંથી દર વર્ષે સાબી ફીઆ જુદાં જુદાં સંખાવતી કાર્યોમાં આપવામાં આવે છે. સર રતન તાતાના ફરમાન મુજબ લેડી નવાઝખાઈએ માથિરાનનો પોણા લાખ ફીઆની કીંમતનો ખંગલો ખાઈ શીરીનખાઈ કામાના વાંદરાના કોનવેલેશન્ટ હોમ માટે બક્ષીસ અને તેના નિભાવ માટે અઢી લાખ ફીઆ આપ્યા હતા. ઉપરાંત વાંદરામાં ખાઈ હોરાંખાઈ તાતા મેમરીઅલ ચાલમાં એક બ્લોક પોતાને ખર્ચે અને બે બ્લોક ટ્રસ્ટ ફંડમાંથી ખંધાવી આપ્યા હતા. ઉપરાંત ઉડવાડા ખાતેના શેક માણિકજ કાવસજી દમણવાલાના ધરમના દવાખાનાના મકાનને સુધારવા માટે મદદ કરી હતી, નારંગીખ અને સરોડામાં સ્કુલ તથા હોસ્પિટાલ સ્થાપી હતી. નવસારીમાં સર રતન તાતાને નામે સ્થાપિતી સ્પોર્ટ્સ ક્લબ માટે વગર ભાડે પોતાનું મકાન બક્ષીસ કીધું હતું. મુંબઈમાં લેડી નવાઝખાઈએ હયુંજીસ રોડ પર પોતાનાં મરહુમ માતાજીની નંદયને ફા. ૩૧,૦૦૦ ને ખર્ચે ગરીબ જરથોસ્તીઓને માટે મકાન ખંધાવી પારસી પંચાયતને સોંપ્યું હતું. એ ઉપરાંત રતન તાતા ઇન્ડ-સ્ટ્રીયલ હોમમાં ૫૦૦ પારસી બાઈઓને શેજ મળે એ ઉદ્દેશથી વધારા કરવા માટે પારસી પંચાયતના પ્લોટ પર ૯ મકાન ખંધવા માટે એક લાખ અલગ કાઢ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં લેડી નવાઝખાઈને એક સુલેહના અમલદાર નેમવામાં આવ્યાં હતાં. લેડી નવાઝખાઈને કોઈ સંતાન નથી. લેડી નવાઝખાઈ મુંબઈની પારસી પંચાયતના એક ટ્રસ્ટી છે અને એ માન મેળવનાર તેઓ પહેલાંજ પારસી બાનુ છે.

સરનામું:—તાતા હાઉસ, વોડબી રોડ, મુંબઈ.

મહેતા, સર સુનીલાલ કૃષ્ણભણુદાસ, એમ. એ., એલ એલ. બી.—સર સુનીલાલ ન્યાતે મોઢ વર્ણક છે. એમનો જન્મ ૧૮૮૧



માં થયો હતો. એમના પિતા બાણીતા વેપારી હતા અને નારણુદાસ રાજારામની પેઢીના ભાગીદાર હતા. મુંબઈમાંજ તેમણે કેળવણી લીધી હતી. અભ્યાસ પૂરા કર્યા પછી પિતાના ધંધામાં એડાઈ ગયા હતા. તેમણે જાહેર જીવનની શરૂઆત મ્યુનીસીપાલિટીમાં સભ્ય બની કરી હતી. પછી મુંબઈની ધારાસભામાં ચૂંટાયા હતા અને બે વાર દેશી વેપારી એમ્પરના પ્રમુખ થયા હતા. એ પછી ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮ સુધી મુંબઈ સરકારના વસુલાતી અને નાણાં ખાતાના પ્રધાન થયા હતા. સરકારી ઓફિસ પરથી પણ એમણે કોંગ્રેસને રેલ સંકટ નિવારણના કાર્યમાં સહકાર દીધો હતો. બારડોલીની પહેલી લડતમાં થયેલી સમાધાની પણ એમની મારફતે થઈ હતી. હિંદી સરકારે નીમેલી કેટલીક સમિતિઓમાં પણ તેમને સ્થાન મળ્યું હતું. ૧૯૨૯ માં રાષ્ટ્રસંઘમાં હિંદના પ્રતિનિધી તરીકે નીમયા હતા. અનેક બાણીતી લીમીટેડ કંપનીના તેઓ ડિરેક્ટર છે. ફ્રીકેટર અને સ્કાઉટ કમીશનર તરીકે પણ એમની કારકીર્દી બાણીતી છે. સરકારે જ. પી. અને નાઈટના ખેતાં પણ એમને આપ્યા છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

હીંદુસ્થાનમાં બનતા સાલો મળવાનું  
મોટું સંગ્રહસ્થાન

# તે એકજ એવી સ્વદેશી મારકેટ

કાતબાદેવી રોડ, મુંબઈ નં. ૨ છે.

જ્યાંથી તમારી સર્વે જરૂરીઆતો ખરીદી

## સ્વદેશી માલને

### ઉત્તેજન આપો

ટે. નં. ૨૪૯૨૫.

બીલીભારીયા, સર શાપુરજી બમ-  
નજી, એમ. બી. ઇ., જે. પી.— સર  
શાપુરજી બમનજીનો જન્મ ૧૮૭૭માં થયેલો.



એમણે સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ  
કરેલો અને ૧૯૦૬ માં શ્રી ૭ બીકાજી એન.  
દલાલનાં પુત્રી જરબાઈ સાથે લગ્ન કરેલા.  
એમની બહાર કારકીદીનું ક્ષેત્ર બહોળું છે.  
જેવા કે ગવર્નરની કાઉન્સિલે નીમેલી ઓડી  
ટસ કાઉન્સિલના સભ્ય, સીડનહામ કોલે-  
જની એડવાઈઝરી બોર્ડના સભ્ય, ઈમ્પીરી-  
અલ રીલીફ ફંડ અને વાર હોસ્પિટલના  
માનદ આડીટર, હિંદી સરકારે નીમેલી  
ગ્રેડેડ તપાસ સમિતિના સભ્ય, વાઈસરોયે  
નીમેલી એલ ઇન્ડીઆ એકાઉન્ટસી બોર્ડના  
સભ્ય, એન. એમ. વાડીઆ ચેરીટીઝ, સર  
જમશેદજી જીજીભાઈ ચેરીટી ફંડઝ, પારસી  
પંચાયત ફંડઝ એન્ડ પ્રોપર્ટીઝ અને અન્ય  
ધર્મોદ્ધાર ટ્રસ્ટો અને સંસ્થાઓના તેઓ ટ્રસ્ટી  
છે. ૧૯૧૯ માં એમ. બી. ઇ. અને ૧૯૨૮  
માં નાઈટ બનાવવામાં આવ્યા હતા.  
તેઓ પારસી મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના એક

ફેલીગિટ છે અને ૧૯૩૬ ટસ યુનીઅનનો  
પ્રમુખ છે. ૧૯૨૮-૨૯ માં ગ્રેટ બ્રિટનની  
હિંદી વેપારી એમ્પાયરના પ્રમુખ હતા.  
વાર લેવન અંગે સુંદર સેવા અબજવા  
માટે નાગ વાઈસરોયે એમને પ્રશસ્તિપત્રક  
અર્પણ કર્યું છે. મોટી મેટ્રી મીલકતોના  
રીસીવર તરીકે અને ઝલ ડાવાળી  
બાબદોમાં લવાડ તરીકે એમની હાઈકોર્ટ  
તરફથી વારંવાર નીમણૂક થાય છે. મુંબઈ,  
કલકત્તા, લાહોર, અને હીલ્હીની કોર્ટ  
તરફથી નીમાયલા ઓફીસીયલ લીક્વીડેટર  
તરીકે તેઓ પાથોનીઅર બેન્ક ઓફ ઇન્ડીઆ,  
અમરીતસર બેન્ક, રેવલેપમેન્ટ કોર્પોરેશન  
ઓફ ઇન્ડીઆ લી. અને બીજી ઘણી  
બેંકોન્ટ સ્ટોક કંપનીઓને ફંડચામાં લઈ  
ગયા છે. યુદ્ધના સમય દરમિયાન ઘણી  
દુશ્મન રાષ્ટ્રના પ્રબળો તરફથી ટ્રેડીંગ  
કંપનીઓના પણ તેઓ લીક્વીડેટર નીમાયા  
હતા. સ્કોટીશ મેસોનીક ફ્રીમેસનરીના સભ્ય  
છે. મુંબઈની રોટરી કલબના ડિપ-પ્રમુખ  
છે. ૧૯૩૯ માં જીલ્લા રોટરી ગવર્નર તરીકે  
નીમવામાં આવ્યા હતા. નેશનલ કલબ  
(લંડન), આરિઅન્ટ, વીલીંગ્ડન, રેડીઓ,  
રોટરી અને વેરટન ઇન્ડીઅન ટર્ફ (મુંબઈ)  
વિગેરના સભ્ય છે. તેમનો સુલેહના અમલ-  
દાર અને એનરરી મેજિસ્ટ્રેટ છે. ૧૯૩૫ માં  
તેઓ મુંબઈના શેરીફ નીમાયા હતા અને  
આઈઈસી તથા એકાઉન્ટરોની મશહર પેટી  
મેસર્સ એસ. બી. બીલીભારીયા અને કંપ-  
નીના તેઓ વડા ભાગીદાર છે. મુંબઈ અને  
હિંદની વેપારી આલમમાં સર શાપુરજી  
બાણીતા છે.

સરનામું:—૧૩ કક્ પરેડ, કોલાબા,  
મુંબઈ.

સુંદર સુંદરીઓને શોભાવે

તેવું

અનેક જાતનું સ્વદેશી રેશમી કાપડ,

અનેક ડીઝાઈન

તથા

કલરમાં જ્યૉરજેટ તથા ચીરમીન

“ઈ ન્ડી યા ની ઝ”  
મીલ

મુ'બઈમાં બનાવે છે.

તમારા દુકાનદારોને પુછો.

મીલ અને ગોફીસ:

ઈન્ડિયાનીઝ સીલ્ક મીલ્સ

૧૭૯, સાસુન હોક, કોલાબા, મુ'બઈ.

હોલસેલ તથા છુટક:

કરંજીઆ બ્રધર્સ લીમીટેડ

અમનજી માસ્તર લેન. મુ'બઈ.

**ચીંતામણી, સર ચીરાવુરી યજ્ઞેશ્વર:-**  
એમનો જન્મ વિજયનગરમમાં ૧૮૮૦માં



થયો હતો. એમણે શ્રીમતી કૃષ્ણાવેનેમા સાથે લગ્ન કર્યો હતો. વિજયનગરમની મહારાજા કૌલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અત્યારે અલ્લાહાબાદના “લીડર” પત્રના મુખ્ય તંત્રી છે. ૧૯૧૬ થી

૧૯૨૩ સુધી યુક્ત પ્રાંતની બુની ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૬ સુધી પાછા સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૯ માં ઇંગ્લાંડ ગયેલા લીબરલ પાર્ટીના પ્રતિનિધિ મંડળના એક સભ્ય હતા. ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૦ અને ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૬ સુધી નેશનલ લીબરલ ફેડરેશનના સામાન્ય મંત્રી હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૩ માં યુક્ત પ્રાંતના કેળવણી અને ઉદ્યોગ ખાતાના પ્રધાન નીમણા હતા. ૧૯૨૬ માં પેલેસ્ટ્રી ગાંધીજી પરિપદના અને ૧૯૩૦-૩૧ માં બીજા રાજસ્થાન પ્રજાપરિપદના કંક્રીગિટ તરીકે ઇંગ્લાંડ ગયા હતા. ૧૯૩૫ માં બીજા કેમીચુકાદા વિરોધી પરિપદ અને એલ ઇન્ડિયા પત્રકાર પરિપદના પ્રમુખપદે બીરાજ્યા હતા. નેશનલ લીબરલ ફેડરેશનના ૧૯૨૦ માં મદ્રાસ ખાતે અને ૧૯૩૧ માં મુંબઈ ખાતે પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૨ માં હિંદી મતાધિકાર અમિતિના સભ્ય હતા. ૧૯૦૧ માં “ઈન્ડિયન સોશીયલ રીફોર્મ્સ”, ૧૯૦૫ માં “સર ફીરોઝશાહ મહેતાના ભાષણો અને લખાણો” ૧૯૩૭ માં “હિંદી રાજકારણ” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે. એમને અલ્લાહાબાદ યુનીવર્સિટીની ડોક્ટર ઓફ લીટરેચરની અને બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીની એલ એલ. ડી. ની ઓનરરી ડીગ્રીઓ મળી છે.

કેકાબા: ૨૬ હેમિલ્ટન રોડ, અલ્લાહાબાદ.

**કેકાબાદ કાવસજી દીનશા, જે. પી:-**  
મુંબઈ, એડન, હૅરિઈડા, ખરખરા, જીજીટી અને ઝાંઝીખાર ખાતે વેપાર કરતી કાવસજી



દીનશાહ એન્ડ બ્રધર્સની કંપનીના શેઠ કેકાબાદ ભાગીદાર છે. શેઠ કેકાબાદનો જન્મ ૧૮૬૬ માં એડન ખાતે થયો હતો. મુંબઈમાં ફાઈ હાઈસ્કૂલ અને એલ્ફીન્સ્ટન કૌલેજમાં અભ્યાસ કરેલો અને ૧૮૯૨ માં ચીનમાં વેપાર કરતા હોરમસજી એલજી દાવરની પુત્રી ખરશેદખાઈ સાથે લગ્ન કરેલા. તેમને ત્રણ દીકરીઓ છે. કૌલેજની કેળવણી લીધા પછી શેઠ કેકાબાદ ૧૮૯૦ માં પોતાના પિતાશ્રીના ધંધામાં જોડાઈ ગયા અને પિતાશ્રીનું મૃત્યુ થયા પછી કાવસજી દીનશાહ એન્ડ બ્રધર્સની પેઢીના ભાગીદાર બન્યા. પેઢીની ઘણીશાખાઓનું કામકાજ એમને હસ્તક હતું. પેઢીના વેપાર એડન, ઝાંઝીખાર, મોકેઈડા, જીજીટી, સામાલી કેસ્ટ, અને બેન્ડીર સુધી વિસ્તાર પામ્યો હોવાથી હિંદ ઉપરાંત યુરોપ અને અમેરીકામાં પણ પેઢીની ખ્યાતી પ્રસરી ગઈ હતી. આવા વિસ્તૃત વ્યાપાર ધંધા માટે



કોઈ પણ મનુષ્ય ગર્વ ધારણ કરી શકે એમ છે. શેઠ કેકોબાદની આ વેપાર પ્રતિષ્ઠા ઉપરાંત એમની પ્રતિષ્ઠામાં બીજા અનેક વસ્તુઓ જોડી કરી શકે એવી હતી એડનના બંદરના અનેક વખત શેઠ કેકોબાદ દ્રુટી બન્યા હતા. મુંબઈની પારસી મેટ્રોપોલીટન કોર્ટનાં હેલિગેટ તરીકે, “ડફરીન”ના વ્યવસ્થાપક તંત્રમાં એક સભ્ય તરીકે અને હિંદ અને એડનની હીવાતોડીઓની સલાહકારક કમીટીના સભ્ય તરીકે એમણે જનતાની ઘણી ઉપયોગી સેવા બજવી છે. તેઓ અનેક ધર્મોના સંસ્થાઓના દ્રુટી અને બજનથી છે. એ ઉપરાંત જોનારરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે, ઈન્ડિઅન સેલર્સ હોમની કમીટીના સભ્ય છે, મુંબઈની ડીરેક્ટ અને ઈંગ્લેંડની યુનાઈટેડ ગ્રાંડ લોએના નેશો એક

ફીમેશન ઓફીસર છે. એમની સખાવતો કાંઈ નાનીસુની નથી. ઉદાર સ્વભાવના અને પરોણાગત માટે તેઓ પ્રખ્યાત છે. જીની વિચારશરણીના પ્રતિનિધિરૂપ તેમજ બુદ્ધીશાલી અને પ્રતિષ્ઠાવાન છે. આકર્ષક રીતભાતવાળા છે અને એમનું વર્તન દેખાવ કરવાને બદલે સંગીન હોય છે. દેશ પ્રત્યેની તથા પોતાની તેમજ અન્ય કોમો પ્રત્યેની એમની સેવાઓ દેખાવ પુરતી હોતી નથી, પણ સંગીન પરિણામવાળીજ હોય છે. અરેબીઅન અને આફ્રીકન બંદરો અને મુંબઈ વચ્ચે એમણે સંબંધ સ્થાપ્યા છે અને એ રીતે ત્યાંના બજારોમાં હિંદી માલ ફાખલ કરાવનારાઓમાં એમણે પહેલ કરી છે.

સરનામું:—વીલા-ગીતા, ૩૭ પંદર રોડ, મુંબઈ ૬.



સર્વે કોણે અને એકે અવાજે  
વખણાયલા

**‘ફીલીપ્સ’**  
લેમ્પ

વાપરો અને ખાત્રી કરો. સર્વે  
વીજળીનો સામાન રાખનાર  
વેપારીઓ તરફથી મળશે.

સોલ ડીરેક્ટ્રીબ્યુટર્સ:—

**પ્રેસીઅસ ઇલેક્ટ્રોક કું**  
અથર્ગેટ રોડ, કોલ, મુંબઈ.

તાતા, મી. જહાંગીર આર. ડી.—મરહુમ મી. આર. ડી. તાતાના આ જ્યેષ્ઠ પુત્રનો જન્મ ૧૯૦૪ માં ફાંસમાં થયો હતો. એમણે



માટે ભાંગે કેળવણી ફાંસમાં લીધી હતી. યુનિવર્સિટીમાં મોકલવાને બદલે એમના પિતાએ એમને ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ૧૯૨૨માં તાતા સન્સ લીમિટેડમાં એક મદદનીશ તરીકે પાતાની ફેરેખ નીચે મુકયા હતા. ત્યાર અગાઉ માટે મી. જહાંગીર ૧૯૨૬માં જમશેદપુર ખાતેના સ્ટીલના કારખાનામાં કેટલાક મહિનાઓ ગાળ્યા હતા, પણ એ પરમ્યાન એમના પિતાનું અવસાન થતાં એમને મુંબઈ પાછા આવવું પડ્યું હતું. પછી તરતજ તેમને તાતા સન્સના ડિરેક્ટર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૩ માં તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપનીના ડિરેક્ટર નીમાયા પછી એ કંપનીના વહેવારમાં તેમણે સક્રીય ભાગ લીધો છે. ઇંડીઅન હોટેલ્સ કંપનીના પણ તેઓ ડિરેક્ટર છે અને અત્યારે તાજ મહાલ હોટેલની જે જાહેરાતલાકી છે, એ એમની કામગીરીના પ્રતાપે છે. ૧૯૩૮ માં સર એન. બી. સકલાતવાળાના અવસાન પછી મી. જહાંગીર તાતાને તાતા સન્સ અને તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ

કંપનીના ચેરમેન નીમવામાં આવ્યા હતા. એ ઉપરાંત એસાસીએટેડ સિમેન્ટ કંપની, ઇન્ડીયીઅલ બેંક, ન્યુ ઇન્ડીઆ એક્સચેન્જ કંપની, બ્રામ્મ ડાઈંગ, યુનાઈટેડ ઇસ્ટર્ન એજન્સીઝ વિગેરેના તેઓ ડિરેક્ટર છે. વિમાની વ્યવહારમાં પણ મી. જહાંગીર ખૂબ રસ લેવા ઉપરાંત સક્રિય ભાગ લે છે. ૧૯૨૩ માં બોમ્બે ફ્લાઈંગ ક્લબમાં ઉડતા શીખ્યા પછી ૧૯૩૦ માં આગાખાન પ્રાઈઝમાં તેઓ વિમાનમાં ઇંગ્લાંડ ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં તાતા કંપનીનું વિમાની ખાતું એમને હસ્તક સ્થપાયું હતું અને એજ વર્ષમાં કરાંચી-મુંબઈ અને ૧૯૩૭ માં મુંબઈ-દીલ્હી એરમેલ સર્વિસ ચાલુ કરી હતી.

સરનામું:—બોમ્બે હાઉસ, બુસ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

આંબેડકર, ડા. ભીમરાવ રામજી, એમ. એ., પી. એચ. ડી., ડી. એસ. સી., આર-એટ-લો:—એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. સતાર

અને મુંબઈ ખાતે કેળવણી લીધા પછી, ગાય-કવાડ સરકાર તરફથી શિષ્યવૃત્તિ મેળવી ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે અમેરિકા ગયા હતા. ત્યાં જઈ અર્થશાસ્ત્ર (ઇકોનોમીક્સ) અને સમાજશાસ્ત્ર (સોશીયોલોજી)નો અભ્યાસ કર્યો હતો. પછી ઇંગ્લાંડ ગયા. ત્યાં જઈ ઇન્ડિયા ઓફીસના પુસ્તકાલયમાં શોષકાર્થ કર્યો અને “ગ્રેજીડન”માં બેરીસ્ટરનો અભ્યાસ કર્યો. હિંદુ આત્મા પછી ૧૯૧૭ માં “સીડનહામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ”માં અર્થશાસ્ત્ર (પોલીટીકલ ઇકોનોમીક્સ)ના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ફરીથી વધુ અભ્યાસ માટે પરદેશના પ્રવાસે



ગયા અને જર્મની જઈ “બાન” યુનીવર્સિટીમાં જોડાયા. ત્યાંથી લંડન યુનીવર્સિટીમાં દાખલ થઈ અર્થશાસ્ત્ર અને વ્યાપાર (કોમર્સ)ની ડી. એસ સી.ની ડીગ્રી મેળવી ૧૯૨૩ માં ખરીસ્ટર તરીકે દાખલ થયા હતા. ૧૯૧૮ માં સાહિયર્સ મતાધિકાર સમિતિ સમક્ષ અને ૧૯૨૬ માં હિંદી ચલણ અંગે નીમાયલા શાહી કમીશન સમક્ષ જુબાની આપી હતી. હરિજનોના નેતા તરીકે સરકારે એમને ગોળમેજી પરિષદમાં આમંત્રણ આપ્યું હતું. ૧૯૩૦ માં તેઓ ગોળમેજીમાં અને ૧૯૩૨ માં સંયુક્ત પાર્લામેન્ટરી સમિતિમાં ભાગ લેવા લંડન ગયા હતા. ગાંધીજીએ ઉપવાસ કર્યા ત્યારે પુના કરાર

ઘડવામાં હરિજનો તરફથી એમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. પ્રાંતિક સ્વરાજ્ય મળતા એમણે મુંબઈની ધારાસભામાં સ્વતંત્ર મજૂર પક્ષની સ્થાપના કરી હતી. હજી એ પક્ષ અસ્તિત્વમાં છે. ૬૦ આંખડકર એક લેખક તરીકે પણ જાણીતા છે. એમણે “ફીઆનો કોયડો”, “શ્રીકૃષ્ણ હિંદમાં પ્રાંતિક નાણા વ્યવસ્થાને વિકાસ”, “હિંદમાં જ્ઞાતિઓ”, “જ્ઞાતિ પ્રથાનો વિનાશ” “પાકીસ્તાન વિધિવિચાર” અને “સમવાયતંત્રમાં મુક્તિ” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે. રાજ્યદ્રુ, હિંદુ કોલોની દાદર ખાતેના એમના નિવાસસ્થાનમાં એક જખરદરત પુસ્તકાલય છે.

## DAVAR'S COLLEGE OF COMMERCE

દાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સ

(ESTABLISHED 40 YEARS)

INDIA'S FUTURE DEPENDS ON EXPERT SALESMANAGEMENT,  
BANKING, INSURANCE, COMMERCE AND JOINT STOCK  
COMPANY EXPANSION

ASPIRING STUDENTS OF COMMERCE should therefore give all attention to study of—SPECIALISED COURSE such as SALES-MANAGERSHIP (A. I. S. M. A.); BANK OFFICERS (C. A. I. B.), COMPANY SECRETARIES (F. C. C. S.); REGISTERED PRIVATE SECRETARIES (F. Inst. P. S.) INSURANCE MANAGERS (A. C. I. I.); and GENERAL COMMERCE COURSE (L. C. C. and D. Com. I. M. C) for which there is an unlimited FIELD and advantageously combine Specialised ACCOUNTANCY (R. A., A. A. I. A.) Course. Also Gregg Shorthand—the Modern, Easiest System.

TUITION THROUGH POST A SPECIAL FEATURE  
CONSULT PRINCIPAL DAVAR.

OR

APPLY FOR PROSPECTUS GIVING DETAILS.

51, ESPLANADE ROAD, - BOMBAY.

મોદી, સર એચ. પી.:—સર હોમી મોદીનો જન્મ સને ૧૮૮૧ માં થયો હતો. મુંબઈમાં એવીઅર્સ કોલેજમાંથી ૧૯૦૭ માં ગ્રેજ્યુએટ



થયા હતા અને એ ઉપરાંત એમ. એ. અને એલ. એલ. બી.ની ડિગ્રીઓ પણ પ્રાપ્ત કરી હતી. એમણે અર્થશાસ્ત્રનો વિષય લીધો હતો પણ ગણીતના વિષયે એમને ખુબ ત્રાસ દીધો હતો. પરિતા પસાર કર્યા પછી એમણે “એલ્જબરા”ની ચાપડીના પાનેપાના ફાડી નાંખ્યા હતા. સર મોદીનું મીઠા ઉદ્યોગ અંગેનું જ્ઞાન વિશાળ છે. એમણે ૧૯૨૭ માં અને તે પછી ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૪ સુધી મુંબઈના મીઠા આનર્સ એસાસીએશનનું પ્રમુખપદ શોભાવ્યું હતું. આપણા મીઠા ઉદ્યોગની પ્રગતિમાં એમનો સારો હાસ્સા છે. તેઓ ૧૯૨૯ની સાલથી હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય છે. વડી ધારાસભાના સભ્ય તરીકે તેઓએ મીઠા ઉદ્યોગ અને સુતર સંરક્ષણ ધારા માટે ખુબ લડત ચલાવી હતી. તે પછી તેઓ મેન્ચેસ્ટરની મુલાકાતે ગયા હતા અને ત્યાં

બહુ ચકચાર પામેલા મોદી-લીઝ કરાર કર્યા હતા. આ કરાર સરકાર તરફથી રજુ થયેલા ઇન્ડીઅન ટેક્સ્ટાઈલ ટ્રેડીંગ એમેન્ડમેન્ટ બીલમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. સર એચ. પી. એક બાણીતા વક્તા છે અને એમના ભાષણોમાં રમુજ તત્ત્વ હોય છે. તેઓ હંમેશા “રવત” સભ્ય” તરીકે જ રહેવાનું પસંદ કરે છે. એમણે લખેલું “હિંદનું રાજદ્રારી ભાવી” નામનું પુસ્તક રૂ. ૨૦૦૦) નું ઇનામ મેળવી શક્યું હતું. એ ઉપરાંત સર ફીરાઝશાહ મહેતાનું જીવન-વૃત્તાંત પણ એમણે લખ્યું છે. એ બિઉ પુસ્તકો આરાં વખણાયો છે. ૧૯૧૩ની સાલથી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના સભાસદ છે અને ૧૯૨૩-૨૪ માં તેમણે મુંબઈના મેયરનો હોદ્દો દીપાવ્યો હતો. મુંબઈની ફેશી વ્યાપારી એમ્બરના તેઓ એક આગેવાન સભ્ય છે અને ૧૯૨૮ માં તેઓ એમ્બરના પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૩ ની સાલથી તેઓ એમ્પ્લોયર્સ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડીઆના પ્રમુખ છે સર હોમી રાઉન્ડટેબલ કોન્ફરન્સમાં પણ ગયા હતા. આંતરરાષ્ટ્રીય કામદાર પરિષદની જનીવા ખાને અને ૧૯૩૭ માં મંગલી બેંકમાં તેઓ હિંદના કારખાનાવાળાઓના એક ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. તેઓ મેન્સર્સ તાતા સન્સ ક્લીન્ના એક ડિરેક્ટર છે અને સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડીઆ, હાર્કિટ કલબ ઓફ ઇન્ડીયા અને એસાસીએટેડ સર્મિન્ટ કંપનીઓના પ્રમુખ છે. સર હોમી મુંબઈના બહુરે તથા ફેશના વ્યાપાર અને ઉદ્યોગીક જીવનમાં ઘણા આગળ પડેલા ભાગ લે છે.

સરનામૃત્:—ખંભાલા હાલ, મુંબઈ.

**વાલચંદ હીરાચંદ:**—૨૧. વાલચંદ ભાઈનો જન્મ શોલાપુરમાં સને ૧૮૮૨ માં થયો હતો અને તેમણે શોલાપુર, પુના અને મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. હિંદી વહાલુ-વટાને જગ આશકાર કરનાર ૨૧. વાલચંદ



ભાઈ હિંદની મોટામાં મોટી શીપીંગ કંપની થી સીધીઆ સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીના પ્રમુખ છે. પ્રીમીઅર કન્સ્ટ્રક્શન કું. લી૦ ના પણ પ્રમુખ છે કે જે કંપનીએ હિંદુસ્તાન તથા સીંધાનમાં સરકારી રેલ્વેઓ, અર્થ સરકારી સંસ્થાઓ વગેરે માટે મોટાં ખાંધ-કામોના કોન્ટ્રાક્ટો અમલમાં મુક્યાં હતાં. રેલ્વે લાઈનો, પ્લો, લશ્કરી બંસો, કવેટામાં લશ્કરી સ-તાવાળાઓ માટે કવેટાની નવી રચનાનાં ખાંધકામો, મુંબઈની વોટર સપ્લાય સ્કીમનાં ખાંધકામો, જી. આઈ. પી. રેલ્વેની ભેરવાર ટનેલ, વીક્ટોરીઆ ટરમિ-ન્યુન' રીમિડિલીંગ, ચોલા પાવર હાઉસ અને બીજાં ઘણાં જાહેર ખાંધકામો આ પ્રીમીઅર કન્સ્ટ્રક્શન કંપનીએ કર્યાં છે. ૨૧. વાલચંદભાઈ પાઈપો બનાવવાના ઉદ્યોગમાં ઘણી કિલટ લે છે અને હિંદુસ્તાન, બરમા અને સીંધાનમાં તેની ૩૪ જેટલી ફેક્ટરીઓ છે. ખાંડના ઉદ્યોગમાં પણ ૨૧. વાલચંદભાઈના ફાળો મોટો છે અને

કલંબ (પુના જિલ્લો) તથા રાવલગાંવ (નાશિક જિલ્લો) ખાતેની બે મોટી સુગર ફેક્ટરીઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. તેઓ ઓરીઅન્ટલ વીમા કંપની, તાતા કેમિકલ વર્ક્સ, એસાસીએટેડ સીમેન્ટ કંપનીઝ લી૦, ઓખા સાઈટ વર્ક્સ અને બીજી ઘણી કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે. તેઓ એક મોટા જમીનદાર અને ખેડૂત પણ છે. તેઓ ઈન્ડિઅન મરચન્ટસ એસોસિએટ ૧૯૨૭ ની સાલમાં, હાઈ વેપારી એસોસિએટ ડરેશનના ૧૯૩૨-૩૩ ની સાલમાં, મહારાષ્ટ્ર એસોસિએટેડ કોમર્સના ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૮ સુધીના વર્ષોમાં, ઈન્ડિઅન નેશનલ શીપ ઓનર્સ એસોસિએશનના, ઈ ટરનેશનલ એંબર એંડ કોમર્સની ઈન્ડિઅન નેશનલ કમીટીના ૧૯૩૧-૩૩ માં અને બીજી કેટલીક વ્યાપારી સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે. તેઓ ઈન્ટરનેશનલ એંબર એંડ કોમર્સ (પેરીસ)ના ડિપ્રમુખ છે. ઈન્ટરનેશનલ એંબર એંડ કોમર્સની કોંગ્રેસના હાઈ ડેલીગેશનના તેઓ ૧૯૩૩ માં (વીએના), ૧૯૩૫ માં (પેરીસ), ૧૯૩૭ માં (બરલીન) અને ૧૯૩૯ માં (કોપેનહેગન) નેતા હતા. ૧૯૩૨ માં જન્મવા ખાતે મળેલી ઈન્ટરનેશનલ એંબર કોનફરન્સમાં તેઓ હાંદના કારખાનાવાળાઓના એક ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ઈમ્પીરીઅલ એંડ્રીકલચરલ રીસર્ચ કાઉન્સિલની કારોબારી મંડળી સાથે તેઓ પાંચ વર્ષ સુધી સંબંધ ધરાવતા હતા. મુંબઈ અને હિંદના વ્યાપારી તથા ઔદ્યોગિક જીવનમાં ૨૧. વાલચંદભાઈ આગળ પડતો ભાગ લઈ રહ્યા છે.

ટેકાણું:—કન્સ્ટ્રક્શન હાઉસ, બેલાડ  
એસ્ટેટ, મુંબઈ.

રાગાર, ડોલ સર રવિન્દ્રનાથ—એમનો જન્મ સને ૧૮૬૧ માં થયો હતો. એમને સઘળું શિક્ષણ ઘરેજ આપવામાં આવ્યું હતું.

૨૪ વર્ષના વયે તે પિતાની જાગીર સંભાળવાના બાબે એમના શરીર આવી પડ્યો હતો. ત્યાં ગામડાં, નદીઓ, ખેતરો, પહાડો વિગેરે કુદરતી વાતાવરણમાં રહેવાનું મળ-



વાથી એમને કાવ્યની રુકુરણ મળી હતી. એ દિશામાં ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરતા ૪૦ વર્ષની વયે એમણે શાંતિનિકેતનમાં એક શાળા સ્થાપી હતી. આ શાળા ૧૯૨૧ માં વિશ્વભારતીને નામે જગતભરની સંસ્કૃતિનું મથક બનતાં વિશ્વવિખ્યાત બની હતી. ૧૯૧૨ માં કરી ટાગોર ઈંગ્લેંડ ગયા હતા અને પાતાનાં બંગાળી લખાણો તથા કાવ્યોના અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર કર્યા હતા. ૧૯૧૩ માં તેમને સાહિત્યનું “નોબલ પ્રાઈઝ” મળ્યું હતું. આ બનાવને લીધે જગતભરમાં હિંદની પ્રતિષ્ઠા વધી હતી. બંગાળી તથા અંગ્રેજીમાં એમણે અનેક નાટકો, કાવ્યો અને વાર્તાઓ લખ્યાં છે. આ સઘળા પુસ્તકોનો વિષય સાહિત્ય, કળા અને ધર્મ છે. એમના અનેક પુસ્તકો અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર થયા છે. ૧૯૧૫ માં તેમને સરનો ખીતાબ મળ્યો હતો અને ૧૯૧૬ માં ઢાકા તથા બનારસ યુનીવર્સિટીઓ તરફથી ડોક્ટર ઓફ લીટરેચરની ડીગ્રીઓ મળી છે. કરીવર ટાગોરને આખી મનુષ્ય જાતી પ્રત્યે રહાનુભૂતી છે. તેમને રાષ્ટ્રીયતા પણ સંકુચીત્ લાગે છે. પૂર્વ અને પશ્ચિમનો મેળ કરવા તેઓ હંમેશા ઇતેજાર છે. તેમણે ચીન, જાપાન અને ઈરાનના પ્રવાસ પણ કર્યા છે.

સરનામું:—શાંતિનિકેતન.

મથુરાદાસ વિસનજી જે. પી.—જાણીતા ભાટીઆ કોમના તવંગર વેપારી શેઠ ૧૮ વર્ષની ઉંમરે વેપાર ધંધામાં પડ્યા હતા. એમનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો.



૨૦ બંગાળીસનજી ખીમજીના એ પુત્ર થાય અને એમની દેખરેખ હેઠળ એમને સારી તાલીમ મળી હતી. ઘઉંના આટાની “વાંદેચ ક્લોર મીલ્સ”નો શ્રી. મથુરાદાસ વહિવટ કરે છે અને “બાંબે કંપની”ની દલાલી કરે છે. શહેરની વેપાર ઉદ્યોગની અનેક લીમિટેડ કંપનીઓના એ ચેરમેન છે. એ ઉપરાંત ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ કોટન એસોસિએશનની સ્થાપના પ્રયત્નના ઈરિક્ટર ઉપરાંત એના પહેલા પ્રમુખ થવાનું માન તેમને મળ્યું હતું. દેશી વેપારી એમ્પરના એક પ્રસંગે પ્રમુખ હતા. હજારે ઘણી કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે અને ધર્મોદ્ધાર સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી છે. ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૯ સુધી દેશી વેપારી એમ્પરના પ્રતિનિધી તરીકે હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય રહ્યા હતા. ૧૯૪૦ માં મુંબઈના શેરીફ બન્યા હતા. હિંદુ કોમના

# ધી યુનીવર્સલ

ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લી૦

❀ હંગી      ❀ આગ      ❀ દરીઆઈ      ❀ મોટર  
❀ વક'મેન કોમ્પેન્સેશન      વીગેરે.



દરકે જાતનું વીમાનું કામકાજ કરવામાં આવે છે  
આપનો વીમા આ સાથે સો ટકા સ્વદેશી  
વીમા કંપનીમાં ઉતરાવો.

મેનેજિંગ એજન્ટસ:—

એમ. કાનજી એન્ડ કંપની

યુનીવર્સલ બીલ્ડિંગ, સર ફિરિઝશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

બાણીતા અમેસર હોવા છતાંયે મુંબઈની વેપારી આલમનો અને જાહેર જનતાનો એમણે સારો પ્રેમ સંપાદન કર્યો છે. ગાંધી-જીએ હરિજન ઉદ્ધારની ચળવળ શરૂ કરી ત્યારે એમણે એમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને મુંબઈની હરિજન સંસ્થાના એ પ્રમુખ નીમાયા હતા.

સરનામું:—૯ વોલેસ સ્ટ્રીટ, કેટ, મુંબઈ.

**મહેતા, શ્રી. જમનાદાસ માધવજી:—**  
એમ. એ., એલ.એલ. બી., બાર-એટ-લો—  
એમનો જન્મ ૧૮૮૪ ના ઓગસ્ટ માસમાં



થયો હતો. શ્રી. રત-  
નજી લાવુજીની પુત્રી  
મણીબાઈ સાથે એમના  
લગ્ન થયા હતા. તેમણે  
જામનગર, જુનાગઢ,  
મુંબઈ અને લંડનમાં  
કેળવણી લીધેલી. જાહેર  
જીવનમાં પડયા પછી

નેઓ અનેક સંસ્થાઓના સભ્ય થયા હતા. મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના તે આજે પણ સભ્ય છે. હિંદની વડી ધારાસભાના ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૦ સુધી સભ્ય હતા. એલ ઇંડીઆ રેલવેમેન્સ ફેડરેશન, મહારાષ્ટ્ર પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમીટી (૧૯૨૧-૨૩), મુંબઈ પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમીટી (૧૯૨૯-૩૦) ના પ્રમુખ હતા. એ ઉપરાંત ૧૯૨૧ થી ૧૯૩૧ સુધી એલ ઇંડીઆ કેંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા અને ૧૯૨૬ માં હિંદની રાષ્ટ્રીય મહાસભાની કાર્યવાહક સમિતિના પણ સભ્ય હતા. એમણે ઉમેઢેટીક સ્વરાજ્ય પાર્ટીના સામાન્ય મંત્રી તરીકેનો ઓધો પણ ભોગ-વ્યો હતો. ૧૯૩૩-૩૫ માં નેશનલ ટ્રેડઝ

યુનીઅન ફેડરેશનના પ્રમુખપદે બીરાજ્યા હતા અને ૧૯૩૪ માં આંતરરાષ્ટ્રીય મજૂર પરિષદમાં હિંદી મજૂરોના પ્રતિનિધિ તરીકે જીનીવા ગયા હતા. ૧૯૩૫માં આંતરરાષ્ટ્રીય મજૂર કચેરી (આઈ. એલ. એ.)ના વહિ-વટી તંત્રના ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. એશીયન એશ્યુરન્સ કંપનીના ચેરમેન ઉપ-રાંત ૧૯૩૬-૩૭ માં મુંબઈના મેયર તરી-કેના ઓધો પર પણ આવ્યા હતા. પ્રાંતિક સ્વરાજ્ય મળ્યા પછી, કેંગ્રેસે ઓધો સ્વીકાર્યા પહેલા વચગાળેના પ્રધાન મંડ-ળમાં શ્રી. જમનાદાસ મહેસુલ અને નાણાં ખાતાના પ્રધાન તરીકે થોડો વખત રહ્યા હતા. ત્યારપછી મુંબઈની વડી ધારાસભામાં વિરોધપક્ષના એક નેતા તરીકે બીરાજ્યા હતા.

સરનામું:—રીજરોડ, મલબાર હીલ, મુંબઈ.

**ડગન, લેફ્ટ. કર્નલ સર જમશેદજી નસર-વાનજી,** નાઈટ, સી. આઈ. ઇ., એ. બી. ઇ., ડી. ઓ., એલ. એમ. એન્ડ એસ., એફ. સી.

પી. એસ., જે. પી., લેફ્ટ. કર્નલ—આંખના આ પ્રખ્યાત ડોક્ટર અને સર્જનને જન્મ ૧૮૮૪ માં મુંબઈમાં થયો હતો. એમણે મુંબઈ, વીએના અને આલ્ફર્ડ ખાતે કેળ-વણી લીધેલી. સરકાર



તરફથી ફેસરે હિંદ, સીલ્વર જુબીલી અને કેરોનેશન મેડલો મળેલા છે. ૧૯૦૫-૬ માં જે. જે. હોસ્પિટલમાં સરજરીના રજીસ્ટ્રાર હતા. સર સી. જે. હોસ્પિટલમાં ૧૯૦૬ માં હાઉસ સર્જન્યન હતા. ત્યાંથી ધીમે ધીમે



આગળ વધતા ગયા. ૧૯૨૨ માં ગ્રાંટ મેડી કલ કોલેજની ઓફિસીયલ, મેડીસીન અને સરજરીના હોસ્પિટલના પ્રેક્ટિસર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ થયા. ૧૯૩૯ માં નિવૃત્ત થયા અને એજ હોસ્પિટલના અને સરકારી હોસ્પિટલોના સર્જન તરીકે નીમાયા. પરદેશોની અનેક ઓફિસીયલોજીકલ સાસાયટીઓના સભ્ય છે. તેઓ ઓલ ઈન્ડિયા મેડીકલ કાઉન્સિલના ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૮ સુધી સભ્ય હતા. એ ઉપરાંત ડો. ડગન ૧૯૧૮ થી મુંબઈ યુનીવર્સિટીના ફેલો છે. ૧૯૨૯ માં મુંબઈ યુનીવર્સિટીની મેડીકલ ફેકલ્ટીના ડીન હતા. મુંબઈની જાણીતી કલબોના સભ્ય છે. એમણે આંખના રોગો અને આંખના સાચંસ ઉપર ૨૬ ગ્રન્થો લખ્યા છે. ગત મહા યુદ્ધમાં મુંબઈની બધી વોર હોસ્પિટલના કન્સલ્ટીંગ સરજન હતા. ૧૯૨૭ માં હિંદ-માંના લશ્કરમાં બેડાયલા ૧૯૨૯ માં લેફ્ટનન્ટ થયા હતા. ૧૯૩૫ માં નિવૃત્ત થયા.

સરનામું:—“ધી લેન સાઈડ,” હાર્કનેસ રોડ, મલબાર હીલ, મુંબઈ ૬.

**ચતુરભુજ ગોરધનદાસ:**—શેઠ ચતુરભુજ વેપારી જગતમાં અને ભારતીયા કેામમાં એક ઘણી નામાંકિત અને લોકપ્રિય વ્યક્તિ છે. મેસર્સ મુળજ જેડા એન્ડ કું. ના તેઓ પ્રોપ્રાયટર છે. ૧૮૯૦ ના મે માસની ૧૮ મી તારીખે જામનગર ખાતે એમનો જન્મ થયો. સ્વ. શેઠ લાલજી નારણજીનાં બહેન અને શેઠ મુળજ જેડાના પુત્ર શેઠ ગોરધનદાસ સુંદરદાસનાં વિધવા મીસીસ ગંગાબાઈએ ૧૯૧૮ ના માર્ચની ૨૯ મીએ એમને દત્તક લીધા. આની બે વર્ષ પહેલાં તેઓ કેળવણી પુરી કરી ધંધા તરફ વળી ચુક્યા હતા. શેઠ ચતુરભુજ દાનપરાયણ છે. દાનપ્રવૃત્તિમાં

તેઓ જેમ ફાવે તેમ દાન કરવાને ખૂબી વિવેક વાપરવામાં માને છે. બનારસ હિન્દુ યુનીવર્સિટીને એમણે એક લાખ રૂપિયા તથા



જળગામ ખાતે એક શાળાનું મકાન બાંધવા માટે સરકારને ૫૦૦૦૦ રૂપિયા આપ્યા છે. પરેલ ખાતે આવેલી શેઠ ગોરધનદાસ સુંદરદાસ મેડીકલ કોલેજ માટે પણ એમણે એક ઘણીજ મોટી રકમ આપી હતી કે જે કેટલાક લાખની હતી. તારદેવ પર આવેલી ભારતીયા જનરલ હોસ્પિટલ માટે તથા ભારતીયાએ સસ્તા નિવાસની સગવડ મળે તે માટે તથા પીકેટ રોડ પર ગીતાગ્રહના બાંધકામ માટે એમણે મોટી રકમોનું દાન કર્યું છે. હિંદી-વ્યાપારી મંડળના મકાનના બાંધકામ માટે પણ ૫૦૦૦૦ રૂપિયા આપ્યા હતા. આ ઉપરાંત પણ એમની જુદી જુદી સખાવતો છે. દાનવીરોમાં શિરોમણી શેઠ ચતુરભુજ ઘણા દ્રઢનિર્ણયી છે. એકવાર એમણે નિર્ણય કર્યો પછી ચલિત થવાના નહીં.

સરનામું:—૫૩ વોર્ડન રોડ, મુંબઈ

**સેનલવડ, જવણલાલ ચીમનલાલ:-** હિંદની તથા મુંબઈની વ્યાપારી આલ-મમાં અને ખાસ કરીને વીમાના ક્ષેત્રમાં



મીં જવણલાલભાઈ જાણીતા છે, અને હિંદમાં દેશી વીમાની ચળવળ ચલાવવામાં નેમનો ફાળો મોટો છે. સામાન્ય વીમાનું કામ કરનારી દેશી વીમા કંપનીઓ સાથે મળીને કામ કરે, દેશના વ્યાપાર ઉદ્યોગની વીમા કંપનીઓ સંપા બજવી શકે અને હિંદી પ્રજામાં દેશી વીમાની ભાવના પેદા કરાવી શકાય તે હેતુથી ઈન્ડિઅન ઈન્સ્યુરન્સ કંપનીઝ એસોસીએશન સ્થાપવામાં આવ્યું હતું, અને તે મંડળના મીં જવણલાલભાઈ એક સ્થાપક છે. એ મંડળની કમીટીના તેઓ શરૂઆતથી આગેવાન સભ્ય હોવા ઉપરાંત વર્ષોથી તેના પ્રમુખનો હોદ્દો પણ દીપાવે છે. હિંદી ધારાસભાએ હાલમાં જે નવો ઈન્સ્યુરન્સ એક્ટ ઘડ્યો છે તેના ઘડતરમાં બીજાઓ સાથે ૨૦ જવણલાલભાઈની

પણ સરકાર તેમજ વડી ધારાસભા તરફથી સલાહ લેવામાં આવી હતી અને સરકાર સમક્ષ તથા વડી ધારાસભા સમક્ષ દેશી વીમા કંપનીઓનો કેસ તેમણે અચ્છી રીતે રજુ કર્યો હતો. ૨૦ જવણલાલભાઈ બોમ્બે ફાયર ઇન્સ્યુરન્સ એસોસીએશનના પણ છેલ્લાં ૧૪ વર્ષથી એક ઉપ-ચોગી સભ્ય છે. તેઓને વીમાની દરેક શાખાઓનો બહોળો અનુભવ છે અને હિંદની બે મોટી વીમા કંપનીઓ વલ્કન ઇન્સ્યુરન્સ કંપની અને ઇન્ડિઅન એન્ડ પ્રુવિન્સિઅલ એશ્યુરન્સ કંપનીના વડીવટ સાથે તેમને સંબંધ છે. વીમા ઉપરાંત બીજા વ્યાપારી સવાલોમાં પણ તેઓ ઉલટલે છે, અને મુંબઈની ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ એસોસીએશનની કમીટીના તેઓ છેલ્લાં દશ વર્ષથી આગેવાન સભ્ય છે. એસોસીએશનના ઉપપ્રમુખ અને પ્રમુખના હોદ્દાઓ તેમણે દીપાવ્યા હતા, અને હાલમાં તેઓ એસોસીએશનના ઉપપ્રમુખ તરીકે પાછા ચુંટાયા છે. ૨૦ જવણલાલભાઈને બીજા પણ વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે. તેઓ હિંદના દેશી વ્યાપારી એસોસીએશનની કારિ-બારી કમીટીના પણ સભ્ય છે. તેઓ નેશનાલીસ્ટ વિચારના અને એક શાંત કાર્યકર છે.

**સરનામું:-** ઇન્ડિઅન એશ્યુરન્સ

બીલ્ડિંગ, ચચેન્ટ રેલ્વે સ્ટેશન  
સામે, કોટ, મુંબઈ.

## દેવકરણુ નાનજ બેંક લીમિટેડ.

એથોરાઇઝ થાપણ	—	—	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
ભરાયેલી થાપણ	—	—	રૂ. ૨૦,૦૦,૦૦૦
પેઇડ-અપ થાપણ	—	—	રૂ. ૧૧,૩૦,૦૦૦

હિડ એપ્રીસ:—દેવકરણુ નાનજ બીલ્ડિંગ્સ, એલફીન્સ્ટન સર્કલ, કેટ, મુંબઈ  
શાખા:—કાલબાહેવી, સેન્ટ્રલસ્ટ બીજ, માંડવી અને ઠાકારદ્વાર.

ચાલુ ખાતામાં-દર વર્ષે અર્ધા ટકા  
લેખે વ્યાજ આપવામાં આવે છે.  
સેવીંગ્સ બેંક-ખાતામાં દર વર્ષે બે  
ટકા લેખે વ્યાજ આપવામાં  
આવે છે અને પૈસા ચેકથીજ  
ઉપાડી શકાય છે.

આંધી મુદતની ડીપોઝિટો વખતે  
વખત ગોઠવણ કરેલી શરતોથી  
સ્વીકારવામાં આવે છે.

બેંક પસંદ કરેલી જમીનગીરીઓ  
ઉપર ગોઠવણ કરેલી શરતોથી  
નાણું ધીરે છે.

બેંકની ૧૦, ૨૦, ૫૦, ૧૦૦, અને  
૨૫૦ તોલાની ચાંદીની  
લગડીઓ બેંકની ઓફીસ  
અને હિંદલસરમાં બીજી જાણીતી  
બેંકો અને ઝવેરીઓ પાસેથી  
મળી શકશે.

દેના બેંકના છ વર્ષ અને ૩ વર્ષનાં  
અનુક્રમે ૩ ૧/૪ ટકા અને  
૨ ૩/૪ ટકા વ્યાજ આપતા  
ફેશ સર્ટીફિકેટો રૂ. ૧ થી રૂ. ૫૦૦૦ સુધીના મળી શકે છે.

બેંકીંગને લગતું દરેક કામકાજ કરવામાં આવે છે.  
બેંક ગુજરાતી ભાષામાં પણ પત્રવ્યવહાર કરે છે.

# ZENITH LIFE

SAFETY FIRST

# ASSURANCE

CLEAN SERVICE

# COMPANY LTD

JUST-FAIR

# OF BOMBAY

DEPENDABLE

કરંજીઆ, શ્રી. બેરામજી નવરોજી, એમ. એલ.સી. (મુંબઈની અપર ચેંબર), જે. પી., એફ. સી. આઈ. એસ.—મુંબઈની શહેરી



તથા વેપારી આલમમાં શ્રી. કરંજીઆ જાણીતા છે. રેશમી કાપડના તેઓ એક મોટા વેપારી છે અને મુંબઈની અપર ચેંબર (સિવિલ સર્જિસ્ટ્રી) અને મુંબઈની મ્યુનીસિપલ કોર્પોરેશનના તેઓ એક આગેવાન સભાસદ હોવા ઉપરાંત અનેક ક્ષીમીટેડ કંપનીઓના ડિરેક્ટર અને ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ છે. મુંબઈ શહેરમાં કોર્પોરેશન માટે રૂ. ૫ ના ભાડાને મતાધીકાર દાખલ થયો અને કોર્પોરેશનમાં કોંગ્રેસ પહેલીવાર બહુમતીમાં આવી ત્યારે એટલે ૧૯૩૯ માં શ્રી. કરંજીઆ મુંબઈના પહેલા શહેરી તરીકેનું એટલે મેયર ચુંટાવાનું માન મેળવવાને નશીબદાર નીવડયા હતા. છેલ્લાં ૨૫ વર્ષથી દુકાળ, રેલ અથવા બીજી આફતોમાં રાહત આપવા રથપાયલા ફંડોના પ્રમુખ, સેક્રટરી, અથવા ખજાનચી તરીકે તેમણે કામ કર્યું છે. વેર અને કુડ પ્રાઈસીઝ કન્ટ્રોલ કમીટીઓના (૧૯૧૪-૧૯), ૧૯૨૧ માં પ્રીન્સ એફ વેલ્સે મુંબઈની મુલાકાત લીધી ત્યારે ગોઠવા

યલા “અવર ડે ફંડ અને પીપલ્સ ફેર”ના ગવર્નર્સ સીંધ રીલીફ ફંડ (૧૯૩૦-૩૧)ના, નાનું શહેનશાહ પંચમ જ્યોર્જનાં સીલવર જુબીલી અને મેમોરીઅલ ફંડોના, અને કવેટા તથા બીહારના ધરતીકંપ સંકટ નીવારણ ફંડના સેક્રટરી તરીકે તેમણે કામ કર્યું હતું. તેઓ હોરપીટલ મેઈન્ટેનન્સ કમીટીના ખજાનચી અને સેન્ટ જોન એમ્બ્યુલન્સ એસોસિએશનના ડિપ-પ્રમુખ પણ છે. તેઓ વરસાવા બીચ કમીટીના પ્રમુખ (૧૯૨૪-૩૪), પોર્ટ ટ્રસ્ટના એક ટ્રસ્ટી, કોરપોરેશનની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ કમીટી અને વર્ક્સ કમીટીના પ્રમુખ તથા સ્ટેડીંગ કમીટીના સભાસદ, અને બીજી મ્યુનીસિપલ કમીટીઓના સભાસદ પણ હતા. બાળકો માટેની જરૂઆઈ વાડીઆ હોસ્પિટલની સલાહકારી કમીટી ઉપર કોરપોરેશનના પ્રતિનિધી તરીકે તેઓ બેઠક ધરાવતા હતા. મુંબઈમાં ફાટી નીકળેલા કોમી હુલ્લડો અને મીલ હડતાલોની સમાધાનીમાં પણ શ્રી. કરંજીઆએ મોટો ફાળો આપ્યો હતો. જી. આઈ. પી. તથા બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલવેઓની સલાહકારી કમીટીઓમાં પણ તેઓ બેઠક ધરાવે છે અને ફીલ્મ સેન્સર બોર્ડ ઉપર તેઓ ત્રણ વર્ષ હતા. વેરટર્ન ઇન્ડીઆ ઓટોમોબાઈલ એસોશિએશન અને એકસાઈઝ એડવાઈઝરી કમીટી ઉપર પણ તેમણે કામ કર્યું હતું. ૧૯૩૨ માં તેઓ ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ ચેંબરના પ્રમુખ હતા અને ચેંબરની કમીટીના તેઓ આજે ૬૯માં વર્ષથી સભ્ય છે ૧૯૩૨ માં તેઓ ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટોની સંસાધકીના પ્રમુખ હતા અને સીલ્ક મરચન્ટ્સ એસોસિએશન તથા પેસન્જર્સ એન્ડ ફ્રાઈક રીલીફ એસોસિએશનના પ્રમુખના હોદ્દા તેમણે વર્ષો સુધી ભોગવ્યા છે. પબ્લીક હોલ્ડિંગ ઇન્કવાયરી કમીટીના તેઓ

પ્રમુખ નીમાયા હતા અને જોવાના તેઓ એક ઓનરરી વીજીટર હતા. શ્રી૦ કરંજી-આનો જન્મ સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૬ માં થયો હતો, અને તેમણે મુંબઈની એલ્ફીનસ્ટન હાઈ-સ્કૂલ તથા સર જમશેદજી જીજીભાઈ પારસી બનીવોલન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૩ ની સાલમાં તેમણે યુરપ, ચીન અને જાપાન સાથે વેપાર કરવાનું શરૂ કર્યું હતું. શ્રી૦ કરંજીઆ રેશમી કાપડ અને રેશમના એક શાહ સાદાગર છે. તેઓ ઇન્ડીઅન રટોક એક્સચેન્જ, યુનીયન બેંક અને બીજી ઘણી કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે. તેમને સુતરાઉ કાપડ અને બીજા વેપાર ધંધાઓ સાથે પણ સંબંધ છે. રેશમ અને રેશમી કાપડના વેપારની આંદીધુટી તેઓ એટલી બધી બાજુ છે કે હિંદની જુદી જુદી સરહદો ઉપરથી જકાત ભર્યા વગર દાણુચારીથી હિંદમાં આયાત થતાં કાપડના સંબંધમાં સખત પગલાં લેવામાં સરકારને મદદરૂપ થઈ પડી સરકારની આવક વધારવામાં તેમણે સારો હારસા આપ્યો છે. તેવીજ રીતે કાઠીઆવાડના બંદરોએ પરદેશોથી માલ ઉતરી આછી જકાત ભરી ખ્રીટીશ હિંદમાં દાખલ થવા લાગ્યાથી અને આછી જકાતવાળો માલ ખ્રીટીશ હિંદમાં આયાત થતા માલ સાથે ખોટી રીતે હરીફાઈ કરવા લાગ્યાથી ૧૯૨૭ માં ને વળાના હિંદી બજારની સર બ્રિજીલ્લેકેટ સાથે મસ-હોલ ચલાવી શ્રી૦ કરંજીઆએ વીરમગામ ખાતે નાકુરાબવાની મજબુત ભલામણ કરી હતી અને તેમાં તેઓ સફળ નીવડયા હતા. સુતર કાપડ, રેશમી કાપડ અને જરી કસ-બના ઉદ્યોગોમાં તપાસ કરવા નીમાયલી ટેરીફ બોર્ડો સમક્ષ, ઇન્ડીઅન રેલ્વે ઇન્કવાયરી કમીટી (વેન્ચુર કમીટી) સમક્ષ અને રે. ટ્રસ્ટ તથા પ્રાંતીક બેંકીંગ ઇન્કવાયરી કમીટીઓ સમક્ષ શ્રી૦ કરંજીઆએ જીબાની

આપી હતી. રેન્ટકન્ત્રોલ કમીટી (૧૯૦૪-૧૯) ના તેઓ એક્સસર પણ હતા. શ્રી૦ કરંજીઆ તેમની બહેર સેવાઓ બદલ કંઈસરે હિંદ મેડલ, નાં વાઈસરોય તરફનું સરટીફિકેટ ઓફ મેરીટ, શહેનશાહ પંચમ બ્લોર્જ સીલવર જીબીસી મેડલ અને ફેરિનેશન મેડલ મેળવવાને પણ નશીબદાર નીવડયા છે.

તેઓ મુંબઈની વીલીંગડન સ્પોર્ટ્સ ક્લબ, રોટરી ક્લબ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ ટર્ફ ક્લબ, ઓરીયન્ટ ક્લબ, બોમ્બે પ્રેસિડેન્સી રોડીઓ ક્લબ, રીપન ક્લબ, બોમ્બે ફ્લાઈંગ ક્લબ વગેરે ક્લબોના મેમ્બર છે. તેઓ એક બાણીતા ફ્રીમિશન છે. ઇંગ્લીશ કોનસ્ટીટ્યુશન, સ્કોચ કોનસ્ટીટ્યુશન, મેસોનીક ચેપ્ટર, તેમજ મેસોનીક કોનકલેવ એ દરેકના માસ્તર તરીકેની ખુરશી મેળવવાનું તેમણે માન મેળવ્યું છે.

શ્રી. કરંજીઆની મેયર તરીકેની તથા લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકેની કારકીરદી ઘણી ઝળકતી છે. તેઓ મેયર હતા તે દરમ્યાન શહેરના બધા વોર્ડોમાં મુક્ત અને ફરજિઆત પ્રાથમીક કેળવણી દાખલ થવા પામી હતી, શહેરના ઉત્તર ભાગમાં સંડાસો માટે ફ્લશીંગ સીસ્ટમ દાખલ કરવા માટે મ્યુનીસીપલ લેન ફંડ-માંથી ગ્રાન્ટની મજૂરી મળી હતી, કોરપો-રેશનના મોટા હોદાઓ ઉપર કોલેસીફાઈડ માણસો નીમવા માટે કોરપોરેશને ઠરાવ પસાર કર્યો હતો, શહેરના ઉત્તર વીભાગમાં મેલેરીઆ અને ટાઇફોઇડના ઉપદ્રવો ઓછા કરવાના પગલાં લેવા એક કોન્ફરન્સ મળી હતી, ટોબેકો ડયુટી એ મ્યુનીસીપલ આવક હોવાથી મુંબઈ સરકારે તે છીનવી લીધાથી મ્યુનીસીપાલિટીના તે હકક માટે લડત ચલાવવા તેમની સરદારી હેઠળ નાં ગવર્નરના એક સલાહકાર મી૦ જે. એ. મદન સમક્ષ

એક ડેપુટેશન લઈ જવામાં આવ્યું હતું, કોઈખી સાધારણ પુજાને માણસ મ્યુનીસીપલ જગ્યા ઉપર મકાન ખાંધવા માંગે તો તેને લેન આપવાને લગતો કરાવ થયો હતો, લડાઈને લીધે થયેલી મોંઘરીવારીનું ઓછા પગારના મ્યુનીસીપલ નોકરોને ભથ્થું મળ્યું હતું, અને પ્રોપરટી ટેક્સ વસુલ કરવાનું કામ સરકારે મ્યુનીસીપાલિટીને માથે નાંખ્યાથી મ્યુનીસીપાલિટીને સરકાર તરફથી પુરતા ખર્ચ નહીં મળ્યાથી સામે લડત ચલાવવામાં આવી હતી. મેયર તરીકેના તેમના હોદ્દાદરમ્યાન કોરપોરેશનની ૧૩૧ સાધારણ અને ૧૫ ખાસ સભાઓ મળી હતી (કે જે આગલા બધા રેકર્ડો તોડનાર હતા) અને ૧૩૧૦ સાધારણ અને ૧૮૭ ખાસ બાબતોનો નીકાલ કરવામાં આવ્યો હતો, અને એટલી બધીમાંથી એક પણ સભામાં તેઓ ગેરહાજર હતા નહીં. વેલ્થસ્કેડીવ કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકે તેમણે જાહેર હિતના અનેક સવાલો પુછ્યા હતા અને કરાવો રજૂ કર્યા હતા. લાયકાત વગરની દાખલોથી થતી હેરાનગતી દૂર કરવા અને સ્ત્રી જાતની સેવા બજાવવા તેમણે કન્સીડેરાબલ દાખલો રાખવાનો કરાવ ધારાસભામાં પસાર કરાવ્યો હતો.

કેકાણુ:—“શેંગરેલા,” ૮ કારમાઈકલ રોડ, મુંબઈ ૬.

**મથુરાદાસ દ્વારકાદાસ:**—શેઠ મથુરાદાસનો જન્મ ૧૯૦૮ માં થયેલો. સંગીન કેળવણી પ્રાપ્ત કર્યા પછી તેઓ વ્યાપારમાં પડયા. શેઠ મથુરાદાસ ૧૯૨૨ માં શેઠ લાલજી નારણજીની પેઢીમાં જોડાયા અને ૧૯૨૮ માં એ પેઢીના ભાગીદાર બન્યા. એ ઉપરાંત બેંચે ડાઈંગ એન્ડ મેન્યુફેક-

ચરીંગ કંપનીની સેરીંગ એજન્સી જે મેસર્સ ચન્નભુજ ગોરખનદાસની કંપનીને નામે ધણે કરે છે એના પણ ભાગીદાર બન્યા. જામ શ્રી૦ રણજીતસીંઘજી સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સના ઓપરેટીવ ડિરેક્ટર છે અને



જ્યુબીલટર જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લી૦ ના ડિરેક્ટર અને મેનેજિંગ એજન્ટ છે. ખાનદેશ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સ અને ન્યુ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા પ્રેસ કં. લી૦ ના પણ ડિરેક્ટર છે. દેશી વેપારી ચેમ્બરની કમીટીના અને ઇન્ડિઅન ઇન્શ્યુરન્સ એસોસિએશનની કમીટીના સભ્ય છે. ૨૫૦ શેઠ લાલજી નારણજીએ જામનગર ખાતે સ્થાપેલી જીનીંગ એન્ડ પ્રેસીંગ ફેક્ટરી હજી એમના હસ્તક ચાલુજ છે. શેઠ મથુરાદાસે વ્યાપારી મંડળોમાં સારી કીર્તિ સંપાદન કરી છે. સ્વભાવે મળતાવડા અને જાહેર કાર્યમાં ભાગ લેવાની ધગશ ધરાવતા હોવાથી સર્વત્ર પ્રિય થઈ પડે છે. હુંક સમયમાંજ શેઠ લાલજી નારણજીની માફક એક મહાન વ્યાપારીની પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત કરશે.

સરનામું:—૨૧૦, વાલકેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

રેલ્વેના લગેજ અને કુલીહાયરથી બચવા માટે

**ગોલ્ડ ફીલ્ડની વલકેન ફાયબર**

સુટ કેસ ખરીદ્યા જે કીંમતમાં સસ્તી અને મજબુતીમાં લોખંડ જેવી છે.

તે ઉપરાંત હોલ ડોલ, હેન્ડ બેગ અને ચામડાને લગતો દરેક માલ  
અપકુટક ફીનીશવાળો તૈયાર છે.

ગોલ્ડ ફીલ્ડના નવા મોડલના ફેન્સી

**બુટ, શુઝ અને ચંપલ**

મનપસંદ ડીઝાઇન અને જુદાજુદા કલરમાં  
નીચલા સ્થળો ઉપરથી મળી શકશે:—

**ધી ગોલ્ડ ફીલ્ડ  
લેધર વર્કસ**

શો રૂમ અને હેડ ઓફીસ:—

પ્રીન્સેસ' સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં° ૨. (ટે. નં. ૨૬૪૭૦)

પ્રાંચ:—

પીરભાઈ બીલ્ડીંગ, સેન્ટ્રલસ્ટ્રેટ, મુંબઈ ૪. (ટે. નં. ૪૫૫૭૨)

હોલ સેલ ડેપો:—

૧૭૨ અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩. (ટે. નં. ૨૩૮૬૭)

ફેક્ટરીઓ:—

કાળા કીલ્લા, ધારાવી, મુંબઈ. (ટે. નં. ૮૯૦૭૦)

ભાંગવાડી, કાલ્યાદેવી, મુંબઈ.

અમદાવાદમાં પણ અમારી શાખા છે:—

ચતુરભુજ ભુવન, ગાંધી રોડ, અમદાવાદ.

પ્રાણુલાલ દેવકરણુ નાનજી: બેન્કર, વેપારી, હલાલ અને મીલકતદાર, જે. પી અને એનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ, પોરબંદર રાજ્યના રાજમંત્રી—રા. પ્રાણુલાલભાઈના



જન્મ ૧૮૯૪ માં થયો હતો. ૨૧૦ શેડ દેવકરણુ નાનજીના એ દ્વિતીય પુત્ર થાય. મુંબઈની સેન્ટ પ્રેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૮ વર્ષની વયે પિતાશ્રીની પેઢીમાં જોડાયા. અત્યારે દેવકરણુ નાનજી એન્ડ સન્સ. (બેન્કર્સ, મરચન્ટ્સ એન્ડ લેન્ડલોર્ડ્સ) દેવકરણુ નાનજી (શેર, સ્ટોક, કોટન, જુટીઅન, ઘઉં અને અળસીના વેપારી અને હલાલ) વિગેરે પેઢીઓમાં વડા ભાગીદાર છે. દેવકરણુ નાનજી બેન્કીંગ કંપની લીબના ચેરમેન છે. ઉપરાંત હિન્દુસ્તાન સુગર મીલ્સ લીબ, હિન્દુ સાર્ફકલ્સ લીબ, નેશનલ સ્ટુડીઓઝ લીબ, પોદાર મીલ્સ લીબ, બાંબે પ્રોવીન્શીયલ કો-ઓપરેટીવ લેન્ડમારગેજ બેન્ક લીબ, બાંબે સ્ટ્રીમ નેવીગેશન લીબ, દેવકરણુ નાનજી પ્રીન્સીંગ એન્ડ પબ્લીસીંગ કંબીબ અને બેન્કીઅન હુયુમ પાઈપ કંબીબના ડીરેક્ટર છે. દેશી વેપારી એમ્બર અને એની બેન્કીંગ, શીપીંગ,

ફીનાન્સ અને આંતરીક વ્યાપાર ઉપસમિતિ એના સભ્ય છે. ઉપરાંત લીવરપુલનાં લીવરપુલ કોટન એસોસીએશન લીબ સાથે પળુ સભ્ય તરીકે સંબંધ ધરાવે છે. પ્રોપર્ટી એનર્સ એસોસીએશન અને બેન્કીઅન રેડક્રોસ સોસાયટીના આજીવન સભ્ય છે. અધેરીના ભારતીય વીધાભવનની સ્થાપના કરનારાઓમાં શ્રીબ પ્રાણુલાલભાઈ પળુ હતા અને અત્યારે એના માનદ બબ્બનચી છે. હાદર હિન્દુ મંદિર, કોટની સંસ્કૃત શાળા, દેવકરણુ નાનજી સખાવત ટ્રસ્ટ, પારખીઆ પ્રધાન ચેરીટીઝ ટ્રસ્ટ, ગુલાલવાડી ચેરીટીઝ, શેડ કલ્યાણુજી ચત્રભુજ હિન્દુ સેનેટેરીઅમ કાંદીવધી વિગેરે ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે. સાહિત્ય, સંગીત અને કલાના શોખીન છે તેમજ વિશ્વીંગ્ડન સ્પોર્ટ્સ કલબ, રાયલ ટ્રસ્ટર્ન બેન્કીઆ ટર્ફ કલબ, મુંબઈ પ્રેસીડેન્સી રેડીઆ કલબ અને આર્ગીએન્ટ કલબના સભ્ય છે. દેવકરણુ નાનજી અઠવાડીક વ્યાપારી બબ્બરોનું અવલોકન, દેવકરણુ નાનજી હેમ્લી મારકેટ રીપોર્ટ અને દેવકરણુ નાનજીસ બાંબે બેન્કર્સ ઇથરબુક એમની તરફથી પ્રગટ થાય છે. ૧૯૧૧ માં જમનગર સ્ટેટના મુન્સીફ અને મેજિસ્ટ્રેટ ૨૧૦ શ્રીબ ગોવિંદજી ઝવરચંદ્રનાં પુત્રી જયવંતીબહેન સાથે લબ કરેલા. શ્રીમતિ જયવંતીબહેન કોટના હિન્દુ સ્ત્રી મંડળના એક સ્થાપક અને ચેરમેન છે અને સમાજ ઉન્નતિના કાર્યો કરતી વિવિધ સ્ત્રી સંસ્થાઓના સભ્ય છે.

સરનામુ:—‘લલિત વિકાસ’, વાલકેશ્વર રોડ, મલખારહીલ, મુંબઈ. (એફીસ) દેવકરણુ નાનજી બીલ્ડીંગ, એલ્ફીન્સ્ટન સરકલ, કોટ, મુંબઈ.



**ધરમદાસ શામળદાસ પરભુ દાસ**  
કેહારી:—જુના શેર ખજાર (ધી નેટીવ શેર  
એન્ડ સ્ટોક એક્સચેન્જ)ના એક  
આગેવાન સભ્ય તરીકે શેક ધરમદાસ આજે



એક સુખ્યાત વ્યક્તિ છે. એમના પરિ-  
ચયમાં આવેલા વ્યાપારીઓ યા નાણું-  
શાસ્ત્રીઓ એ કોઈ એમનો સંપર્ક સાધ-  
વામાં આજે ગેરવ લે છે. જુના શેર ખજ-  
ારની સ્થાપના થઈ ત્યારથી શેક ધરમદાસ  
ના પિતામહ એ ખજાર સાથે સંકળાએલા.  
એમની જવલંત કારકીદીએ આજે શેક  
ધરમદાસની પેઢીને ખજારમાં અગ્રગણ્ય અને  
મોભાદાર સ્થાન આપ્યું છે. આજે લગભગ  
પાંચ દસકાથી એમની પેઢી, વ્યાપારી  
જગતમાં એમની નામનાને કયાંયે ઝાખપ  
લાગવા દીધા સીવાય, અવિરત પ્રગતિ  
સાધી રહી છે.

પરંતુ એ પ્રગતિ કંઈ સ્વયંસિદ્ધ તો  
નજ હોય ને? એની પાછળ તો એના  
સંચાલકોની પ્રમાણિકતા, કાર્યદક્ષતા અને  
દીર્ઘદ્રષ્ટિ એ સૌજ કામ કરી રહ્યાં હોય છે.  
પરંતુ એથી વધુ તો એમના ચારિત્ર્ય-  
ખળનેજ એ પ્રગતિ આભારી છે. એટલે

સંચાલકોના ચારિત્ર્યના પરિચય સિવાય  
એ પેઢીનો પરિચય અધુરાજ રહે.

ઈ. સ. ૧૮૬૫ ની ૨૩ મી અક્ટોબર  
એ શેક ધરમદાસનો જન્મદિન. તેઓ મોઢ  
વણિક જ્ઞાતિના છે. પરંતુ આજે તો તેઓ  
તથા તેમના વડિલો, સ્વજાતિમાંજ નહિ.  
પરંતુ પરકોમમાં પણ તેમના સત્કાર્યો વરે  
ઘણી સારી રીતે આદર પામ્યા છે. તેઓ  
પણ સમાજસેવા કે રાષ્ટ્રસેવા, ધાર્મિક  
કાર્યો કે કેળવણીનાં કાર્યો, એટલી કોઈપણ  
સેવાની તક જવા દીધા સિવાય ઉદાર  
હૃદયે એમાં પોતાનો ફાળો આપી ચુક્યા  
છે. પછી તે સેવા સ્વકોમની હોય કે પર  
કોમની સંકટ નિવારણની હોય કે તબીબી  
મદદ માટેની છાત્રાલય ખંધાવવાની કે  
સનેટેરીઅમ ખોલવાની ચાહે તે માનવસેવાનાં  
કાર્યો હોય. એ સૌમાં શેક ધરમદાસ  
તેમજ તેમના પૂર્વજોએ પોતાનો ફાળો  
આપ્યોજ હોય. એમને આંગણે આવેલ  
પ્રાર્થી કદી ખાલી હોયે પાછા ફર્યા નથી.  
આ તો થઈ એમની ઉદારતાની વાત. પરંતુ  
એમનો માયાળુ સ્વભાવ, એમની સહૃદયતા  
એમની વાણીનું મહત્વ અને વિવેક એક-  
વાર પણ એમના પરિચયમાં આવનાર  
માણસના હૃદય પર એમના ચારિત્ર્યની  
છાપ પાડ્યા વિના રહેશે નહિ.

શેક ધરમદાસનું મુળ વતન જુનાગઢ.  
એમના પૂર્વજોમાં ધર્માર્થ પ્રથમ મુખ્ય  
આવનાર એમના પ્રપિતામહ શેક જીવણદાસ  
ગાંગજી. એમના ત્રણ પુત્રોમાંના એક  
તે શેક પરભુદાસ. જીવનની કંઈક લીલી  
સુકી વટાવી એ કુળને તારનાર તેઓજ હતા.  
ગરીબાઈને લઈ ઉચ્ચ અભ્યાસ તો ન કરી  
શક્યા, તોય ટયુશનો કરી ધંધા પુરતું  
પ્રાપ્ત કર્યુંજ. અને એક ફેર્ન્ટ-બ્રોકર  
(નુર દલાલ) તરીકે પોતાના જીવનની શરૂ-

આત કરી. શેર બજાર ઉઘડતાજ રૂ. ૫) માં એ એસાસીએશનનું કાર્ડ લીધું અને અહિંથીજ એમની તથા એ પેઢીની પ્રગતિનું પ્રસ્થાન થાય છે. એમની બુદ્ધિ નેમજ દિવ્ય દ્રષ્ટિ એમને આગળ વધવાનો માર્ગ બતાવતી, પ્રમાણિકતા કોમળપણ પ્રકારના પતનમાંથી એમનું રક્ષણ કરતી, એમનો સ્વભાવ અને ચારિત્ર્ય, હંમેશ જાણે એમને પીડબળ દેતાં હોય નેમ પ્રગતિને પથે દોરતાં.

એક પ્રમાણિક ધંધાદારી તરીકે શેક પરભુદાસ આજે લોકપ્રિય થઈ ગયા છે. એમની સેવાની કદર તરીકે શેર બજાર એમને પોતાના ઉપ-પ્રમુખ નેમજ પ્રમુખ તરીકે સ્થાપ્યા હતા. સ્વ. સર શાપુરજી ભટ્ટયા મુંબઈના શેરીફ થયા ત્યારે એસાસી-એશન તરફથી સર શાપુરજીને અભિનંદન પત્ર આપવાનું માન પણ શેક પરભુદાસ-નેજ મળ્યું હતું. એમની બહેરે સેવાની નોંધ લઈ સરકારે તેમને J. P. (Justice of Peace—સુલેહના અમલદાર) બનાવ્યા હતા.

શેક પરભુદાસને ઉચ્ચ કેળવણી માટે તો ભારે આકાંક્ષા હતી. પરંતુ જે પોને ન લઈ શક્યા તે ઉચ્ચ કેળવણી પોતાની જ્ઞાતિમાં વિદ્યાર્થીઓ લઈ શકે એવા આશયથી એક ફ્રી બોર્ડિંગ સ્કુલ સ્થાપવા તેમણે રૂ. ૧ લાખની બાદશાહી રકમ કાઢી આપી હતી. આજે એ સંસ્થા એમના ગુણ નામ સાથે એમના ધ્યેયને સિદ્ધ કરતી પ્રગતિ કરી રહી છે. એ સંસ્થા દ્વારા આજસુધી સંકેડો વિદ્યાર્થીઓએ પોતાના જીવનનો વિકાસ સાધ્યો છે, અને સાધી રહ્યા છે. વળી ઉચ્ચ કોમના હિન્દુઓ માટે મુંબઈમાં એક વાડી પણ એમણે બંધાવી આપી છે. આ ઉપરાંત કેટલીય સખાવતો એમના ઉદાર હૃદયે ગરીબોને કરી હશે.

જીવનના વિધવિધ રંગો બેઈ ૭૫ વર્ષની

વયે ઇ. સ. ૧૯૨૧ ના મેની તા. ૧૨ મીએ જ્યારે શેક પરભુદાસ સ્વર્ગવાસી થયા ત્યારે તેમને ત્રણ પુત્રો હતા; શેક શામળદાસ, શેક દેવીદાસ અને શેક લાલદાસ. પરંતુ આજે તો એમાંના એકલા શેક શામળદાસજ એ કુટુંબના વડિલ તરીકે હયાત છે. એમના ગીબ બે ભાઈઓ પણ એમની માફક સત્કાર્યો કરી જીવનની સુવાસ ફેલાવી ગયા છે. સ્વ. શેક દેવીદાસ પોતાની પુત્રી લીલાવતીના સ્મરણથી દેવલાલીમાં એક સેનેટોરીઅમ બંધાવ્યું છે. વળી શેક લાલદાસે પણ પોતાની કોમના ગરીબ બંધુઓ માટે સસ્તા ભાડામાં રહી શકાય તેવા “જેકાર નિવાસ” બંધાવ્યો છે. તેમના દૂસરીઓએ એમની યાદમાં રૂ. ૨ લાખ ખર્ચી ઉચ્ચ કોમના હિન્દુઓ માટે એક બાદશાહી સેનેટોરીઅમ જુહુ પર બંધાવ્યું છે.

શેક શામળદાસે પણ પોતાના પિતાના પગલે જઈ, ઉદાર ભાવે ઘણી સખાવતો કરી છે, અને એઓ આજેય કરી રહ્યા છે. સ્વ. શેક દેવીદાસના દૂસરી તરીકે એમણે જી. ટી. હોસ્પિટલમાં ક્ષયનો વોર્ડ સ્થાપવા રૂ. ૧ લાખ, એક્સર તથા ઇલેક્ટ્રીક ખાતું સ્થાપવા રૂ. ૭૫૦૦૦, મુંબઈની ગુજરાતી કોમના જોરવસમી સર હરકીશનદાસ હોસ્પિટલમાં સુવાવડ ખાતું સ્થાપવા માટે રૂ. ૧ લાખ, નારીકની ઝનાના મીશન હોસ્પિટલમાં સુવાવડખાતાનું મકાન બંધાવવા રૂ. ૩૫૦૦૦, મુંબઈની નાયર હોસ્પિટલમાં રૂ. ૫૦૦૦ અને ગુજરાતી હાંદુ સ્ત્રી મંડળને રૂ. ૨૫૦૦૦ આપ્યા છે. એ એમની સહૃદયતા અને ઔદાર્યના પૂરાવા તરીકે બસ છે. એમણે પોતે પણ જી. ટી. હોસ્પિટલમાં લાયબ્રેરી સ્થાપવા રૂ. ૧૦૦૦૦, દેવલાલીના લીલાવતી હિન્દુ સેનેટોરીઅમમાં એક બ્લોક તથા લાયબ્રેરી સ્થાપવા, તથા સર હરકીશનદાસ હોસ્પિટલમાં એક વોર્ડ સ્થાપવા

રૂ. ૧૦૦૦૦) આવી કેટલીય મોટી રકમો અર્પી છે. આવી બહુર સેવાની કદર કરી સરકારે તેમને જે. પી. બનાવી કચસરે હિન્દનો ચાંદ એનાયત કર્યો છે.

આજે શેઠ શામળદાસ નિવૃત્ત જીવન ગાળે છે. એમના બે લાયક પુત્રો શેઠ ધરમદાસ તથા શેઠ મથરાંદાસ એમની પેઢીને આજે દોરી રહ્યા છે.

શેઠ ધરમદાસ, અહિંની ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી, પોતાની પેઢીમાં બેડાઈ ગયા. પોતાના સદગુણો વડે એમણે પેઢીની ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરી. શેર બજારે એમની સેવાની કદર પિછાની અને ૧૯૩૭-૩૮ માં એ મંડળના ડીરેક્ટરોની બાંડના સભ્ય તરીકે ચુંટી કાઢયા. સામાજિક પ્રવૃત્તિઓ અને સેવાના માર્ગો પણ શેઠ ધરમદાસના કાર્યક્ષેત્રની બહાર નથી રહી ગયાં. જી. પી. હોસ્પીટલની સલાહકારી કમીટીમાં, સર હરકીશનદાસ હોસ્પીટલની મેનેજીંગ કાઉન્સીલમાં, યમુનાબાઈ નાયર હોસ્પીટલ તથા નેશનલ મેડીકલ કોલેજની સલાહકારી કમીટીમાં એક સભ્ય તરીકે એમને ઘણું અગ્ર-સ્થાન છે. શેઠ પરભુદાસ જીવણદાસ કોડારી તથા શા. મુળચંદ વાસનજી મોઢ વણિક બાંડીંગ સ્કૂલ (દાદર) જે એમના પિતામહે સ્થાપી છે તેના એક ટ્રસ્ટી તથા સેક્રેટરી તરીકે તેઓ એ સંસ્થાને શોભાવી રહ્યા છે. રાજકોટની વાવજી લક્ષ્મીદાસ મોઢ બાંડીંગની મેનેજીંગ કમીટીના પણ તેઓ એક સભ્ય છે. આ ઉપરાંત દેવલાલી ખાતેનું હીલાવતી હિન્દુ સેનેટોરીઅમ, ખારીવડી ખાતેનું કાલીદાસ પ્રાગજી આરોગ્ય ભુવન, મુ'બઈ ખાતેનું 'જેકોર નિવાસ', એ સૌ આજે એમના ટ્રસ્ટીપણા નીચે સુવ્યવસ્થિત રીતે ચાલી રહ્યાં છે. એમની સખાવતોમાં સર હરકીશનદાસ હોસ્પીટલમાં

હીક્રીટ માટે આપેલા રૂ. ૨૫૦૦, નાયર હોસ્પીટલમાં રેડીઅમ માટે રૂ. ૨૦૦૦ અને સુરતમાં બ્રહ્મચારી આશ્રમમાં અતિથિ ગૃહ સ્થાપવા માટે રૂ. ૨૦૦૦, એ મુખ્યત્વે ગણી શકાય પરંતુ એમણે અજ્ઞાત રહીને પણ કેટલીય સખાવતો કરી છે, જેને અહિં સ્થાન આપવું ઉચિત નથી.

આજે એમના નાના ભાઈ શેઠ મથુરાંદાસ પણ એમની સાથે પેઢી પર કામ કરી રહ્યા છે. એમનો જન્મ મુ'બઈમાં સને ૧૯૧૭ માં થયો હતો. ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લઈ તેઓ ૧૯૩૭ થી પોતાના વડિલોની પેઢીમાં બેડાઈ ગયા છે. એમના જીવનની શરૂઆતમાં—બંવામાં બેડા-તાંજ—એમની પ્રતિભા એમના પરિચયમાં આવનારને અગ્ર કરે છે. એમના હૃદયની ઉદારતા તેમજ ઉચ્ચ આશયો એમના ઉજ્જવળ ભાવિની આશા આપે છે.

આમ આવા ચારિત્ર્યવાન, સેવાભાવી, અને પ્રમાણિક સંચાલકોના આશ્રય નીચે એ પેઢી કેમ ન વિકસે? આજના શેર બજારના જીવનમાં વારંવાર પ્રતીત થતો સફારી સડો એ પેઢીમાં હજૂ પ્રવેશ્યો નથી, એ હર્ષની વાત છે. એમનું આદાર્ય એમને સમૃદ્ધિવાન બનાવે છે. એમની સહૃદયતા એમને શ્રેષ્ઠપ્રિયતા બનાવે છે, એમની બુદ્ધિ, કાર્ય-દક્ષતા અને દ્વિધર્મિ એમને પ્રગતી કરાવે છે, અને એમની પ્રમાણિકતા, એમની પેઢીની વિશિષ્ટતા હોઈ, એમની કીર્તિ તથા કારકીર્દીને ઉજ્જવળ બનાવી એ પેઢીને આગે ને આગે બઢાવી રહી છે.

સરનામું:—“સી યુ”, પ્લેટ નં ૧૫, વરસી એસ્ટેટ, મુ'બઈ.

સેઠના, મી. મીનાચેર જહાંગીરજી, બી. એ., બેરીસ્ટર-એટ-લો, લંડનની રાયલ ઇકોનોમીક સાયન્સીના ફેલો, લેખક, લેકચરર, ધારાશાસ્ત્રી અને ફીલ્સુફ:—મી.



સેઠના ૧૯૧૨માં મુંબઈ ખાતે જન્મ્યાહિતા. એમના પિતા ડૉ. જહાંગીરજી મન્ચેરજી સેઠના ડી. વી. એસ., જી. બી. વી. એસ., પુતાની સાયન્સ કોલેજના બાયોલોજી (પ્રાણી અને વનસ્પતિ વિજ્ઞાન)ના પ્રોફેસર હતા. ભાઈ મી. રસ્તમ જહાંગીર સેઠના બી. એ., બી. એસ. સી., બી. ઈ. એલ. એલ. બી., મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના લેન્ડ એકવીઝિશન ખાતાના એક અમલદાર છે. મી. સેઠનાએ ગાવાળીઆ ટ્રેન્ક રોડ પર આવેલી માર્ટર્સ ટયુટોરીઅલ હાઈ સ્કુલમાં શિક્ષણ લીધું હતું. ટ્રસ્ટુરજી સાહેબ કેપશફ માડીયાર કુટાર (એમ. એ), પ્રીન્સીપાલ માણેકજી બનાજી (એફ. સી. આર. એ.) અને મી. એન. પી. પાવરી (બી. એ. એલ. એલ. બી.), જેવા વિખ્યાત શિક્ષકોને હાથે તેઓ કેળવણી પામ્યા હતા. વીલ્સન કોલેજમાંથી ૧૯૩૧ માં બી. એ.ની ડિગ્રી પ્રાપ્ત કરીને તેઓ ૧૯૩૨ ના ઓક્ટોબરમાં ઈંગ્લેન્ડ ગયા હતા. ૧૯૩૪ માં

તેઓએ બેરીસ્ટરની ફેલ્ડી પરીક્ષા પાસ કરી હતી અને ૧૯૩૫ માં તેમનું નામ મુંબઈ હાઈકોર્ટના ઓરીજનલ સાર્જન્ટના એડવાકેટોની નામાવલીમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૩૬ માં મી. સેઠના ખાટલીબાઈના એકાઉન્ટન્ટ્સ ઈન્સ્ટીટ્યુટમાં કંપની લેા અને મર્કેન્ટાઈલ લોના લેકચરર બન્યા હતા. હજી પણ તેઓ એ હોદ્દો ધરાવે છે. એમને શીખવા પ્રત્યે ખુબ પ્રેમ છે. ૧૯૩૭ માં મી. સેઠનાએ “મરીટસ ઓફ ધી ઈન્ડિઅન કંપનીઝ એક્ટ” નામનો એક નિબંધ પ્રગટ કર્યો હતો. એજ વરસમાં એમણે હિન્દના કંપની લેા અંગે ૪૫૮ પાનાનું એક માટે પુસ્તક પ્રગટ કર્યું હતું. મુંબઈ હાઈકોર્ટની માનનીય જજ મી. બી. જે વાડીયાએ આ પુસ્તક માટે સુંદર ઉપાદેશ લખી આપ્યા છે. ધારાશાસ્ત્રીઓ, ન્યાયાધીશો, પ્રોફેસરો, અમલદારો અને વેપારીઓએ આ પુસ્તકની ખુબ પ્રશંસા કરી છે. ૧૯૩૯ માં મુંબઈના મી. ડી. બી. તારાપારવાલાએ મી. સેઠનાની “અંદ્રોબીઝ ઈન્ડિઅન લેા સીરીઝ” — “સીવીલ રાંડસ એન્ડ થેર રેમેડીઝ” નામનું પુસ્તક પ્રસિધ્ધ કર્યું હતું. આ પુસ્તકનો ઉપાદેશ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જજ ઓ. મી. જરડીસ વાલ્કરે લખ્યો છે. ૧૯૪૦ ના જન્યુઆરી માસમાં મી. સેઠનાનાં લગ્ન કલકત્તાના એન્જનીઅર મી. જમશેદજી અરદશર અંકલેસરીઆનાં પત્ની અને સીડી કોલેજના લેકચરર મીસ ખારશેદ જમશેદજી અંકલેસરીઆ એમ. એ., બી. ડી., એલ. ડી. સાથે થયાં હતાં. મી. સેઠના ધર્માર્થ એક લેખક, શિક્ષક અને ધારાશાસ્ત્રી છે પણ મુખ્યત્વે તો તેઓ એક આદર્શવાદી સદ્-અહરથ છે. એમનો સત્ય નેમજ વિદ્યા તરફનો પ્રેમ અદ્ભુત છે. તેઓ જણાવે છે કે:— “Learning and knowledge and Beauty, ... Great are these all to have, ..... But greater still are Wisdom and Duty, though for it not many crave” અને મી. સેઠના ઉમેરે છે કે:— “Make kindness a part of your being. And Love the emblem of living”

સરનામું:—૨૫૧, તારદેવ રોડ, મુંબઈ.

સેઠના, મીસીસ જુરશેદ મીનાચેર જહાંગીરજી, એમ એ., બી. ડી., એલ. ડી., મદ્રાસની સીટી કૉલેજના માજી લેકચરર, હાલ મુંબઈની બાઈ રહેમતબાઈ હબીબ હાઈ સ્કૂલનાં પ્રીન્સીપલ—મીસીસ



સેઠના (એ વખતનાં મીસ અ'કલેસરીઆ) નો જન્મ ૧૯૧૩ ની પાંચમી જુને થયો હતો. તેમણે કલકત્તાની લોરેટો કોન્વેન્ટ અને લોરેટો કૉલેજ ખાતે શિક્ષણ લીધું હતું. ૧૯૩૪ માં તેમણે અંગ્રેજી સાહિત્યનો વિષય પસંદ કરીને બી. એ. (ઓનર્સ)ની ડિગ્રી સંપાદન કરી હતી. ૧૯૩૫ માં તેમણે બી. ડી. ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. ૧૯૩૭ માં તેમણે એમ. એ.ની ડિગ્રી પ્રાપ્ત કરી હતી અને સીટી કૉલેજ ખાતે લેકચરર નીમાયાં હતાં. તેઓ કલકત્તાના કન્સલ્ટીંગ એન્જનીઅર મી. જમશેદજી અરદેશીર અ'કલેસરીયા (જનવાણા)નાં પુત્રી થાય છે. ૧૯૪૦ માં મુંબઈના બારીસ્ટર-એટ-લો મી. મીનાચેર જહાંગીરજી સેઠના સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં. હાલમાં તેઓ મુંબઈની કન્યાઓ માટેની રહેમતબાઈ હબીબ હાઈ સ્કૂલનાં પ્રીન્સીપલ છે. મીસીસ સેઠના કેળવણીનાં કામમાં ખુબ રસ લે છે.

સરનામું:—૨૫૧, તારદેવ રોડ, મુંબઈ.

બ્રોફ, મી. કે. આર. પી.—શેર બજારના બાહોશ પ્રમુખ શેઠ કે.બશફ બ્રોફનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. ન્યુ હાઈ સ્કૂલમાં કેળવણી લીધા પછી લંડનની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સમાં કોમર્સની ડિગ્રી માન સહીત પસાર કરી હતી. ૨૨ વર્ષની વયે એમણે એક શીક્ષક તરીકે કારકીર્દી શરૂ કરી હતી. મેટ્રીક અને પ્રીવીઅસમાં દાખલા અને વિજ્ઞાનના વર્ગો એ લેતા. ૧૯૦૨ માં



એ વધી છાત્રી એમણે પોતાના પોતાશ્રી સાથે શેર બજારમાં 'અ'પલાન્ડુ'. ધીમે ધીમે મેસર્સ આર. પી. બ્રોફ એન્ડ સન્સની પેઢીને એમણે લોકપ્રીય સંસ્થા બનાવી. ૧૯૧૬ માં શેર બજારમાં સભ્ય તરીકે જોડાયા અને ૧૯૨૦ થી માંડીને આજ સુધી ડીરેક્ટરોની બાંડીમાં છે. માનદ બજનચીનો એફ્ફે પણ એમણે ભોગવ્યો છે. ૧૯૩૯ ની સાલ સુધી તેઓ શેર બજારના એક સુ'ટાયલા પ્રમુખ રહ્યા હતા પણ ત્યાર પછી મોરીસન કમીટીની ભલામણ મુજબ એમને પગારદાર પ્રમુખ તરીકે નામવામાં આવ્યા છે. એમને વર્ષે રૂ. ૫૦૦૦૦ નો પગાર નક્કી થયો છે

ત્યારથી આર. પી. શ્રોફ એન્ડ સન્સની પેદીમાંથી રા. શ્રોફ શેડ નીકળી ગયા છે. શેર બજારમાં વર્ષો થયાં બાહોશીથી, ધીરજથી અને ખંતથી એમણે સારી સેવા બજાવી છે અને હંમેશા બજાર સાથે જાહેર જનતાનું પળ પીત એવું છે. ૧૯૨૭માં તેઓ જે. પી. ખન્યા હતા. ૧૯૨૯ થી બી.એ. શેર હોલ્ડર્સ એસોસિએશનના ડિપ્રી-પ્રમુખ છે. ત્રોરા-સ્ત્રીયન કોઓપરેટીવ ફેક્ટી બેન્કના ચેરમેન છે. યુનાઇત્ડ બેન્ક, સેન્ટ્રલ કોઓપરેટીવ બેન્ક મોટોરિંગ બેન્ક, ઈન્ડિયન મરકનટાઇલ ઈન્સ્યુરન્સ કંપની વિંગરેના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૩૫માં સીલ્વર જુબીલી મેડલ પણ એમને મળ્યો છે. શેર બજારમાં જીબજ પ્રીય થઈ પડયા છે. એમના પુત્રપુત્રીના લગ્ન પ્રસંગે દલાલોએ એક લાખ રૂપીઆની પર્સ આપી હતી અને એસોસિએશને રૂા ૧૦૦૦૦ નો સાંદલો કર્યો હતો. જુદી જુદી કમીટીઓ સમય અને સરકાર સમય બાહોશીથી બજારનો કેસ શ્રી. શ્રોફ રજુ કરે છે અને તેથી સરકાર સાથેનો સંબંધ સારો રહેયો છે.

સરનામું:—રોડક એક્ટિવિઝ બીલ્ડીંગ, દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**અબુબકર મુઆહ્મી ધી વાળા**—વેજ-ટેબલ પ્રોડક્ટસના એક મોટા વેપારી, અને શેર બજાર તથા બીજા વેપાર ધંધાઓ સાથે સંબંધ ધરાવનાર રા. અબુ શેડનો જન્મ વેરાવળ મુકામ ૧૯૦૦ની સાલમાં થયો હતો. તેઓ હાલમાં મેમણ કોમના છે પરંતુ કોમી બેદભાવથી તેઓ મુકત છે, અને તેને લઈને પોતાના વ્યાપારમાં તથા બીજા કામકાજમાં તેઓ સફળતા મેળવવા ઉપરાંત સઘળી કોમમાં માન અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. તેમના પિતા વેરાવળમાં ધીનો વેપાર કરતા અને એ ધંધાની ખીલવાણીને

અંગે તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને ધીની દુકાન ખોલી હતી. ૧૯૧૪ની સાલમાં તેઓ મરણ પામ્યા હતા. રા. અબુ શેડ



ને વેળા કેળવણી લેતા હતા. પિતાના ધીના ધંધાને લીધે એ ધંધા તરફ તેમને શરૂઆતથી પસંદ પડેલો અને ૧૯૦૨ની સાલમાં વેજટેબલ પ્રોડક્ટસનો ધંધો શરૂ કર્યો. વ્યાપારી બુદ્ધી અને ધંધાદારી કુનેહને લઈને એ ધંધામાં તેમણે થોડાજ સમયમાં સફળતા મેળવી અને મદ્રાસ તથા કરાંચીમાં શાખાઓ ખાલવા ઉપરાંત હિંદના જુદા જુદા ભાગોમાં એજન્ટોની પણ નીમણૂક કરી. પોતાના ધંધાને અંગે તેમને અવાર નવાર આખા હિંદની તથા કેલિફોર્ની મુસાફરીઓ કરવી પડતી. તે સમયે હિંદમાં વેજટેબલ પ્રોડક્ટસની પેદાશ હતી નહીં અને મોટે ભાગે તે પરદેશથી આવતું. વોલકર્ટ બ્રધર્સ અને ઈ. ડી. સાસુનના વેજટેબલ પ્રોડક્ટસની તેમની પાસે સાલ એજન્ટીઓ હતી, રા. અબુ શેડ ૧૯૩૩ની સાલમાં હજ કરવા ગયા હતા અને પોતાના વ્યાપાર ઉપર પુરતું ધ્યાન રાખી શકાય નહીં તે માટે મુંબઈમાંની પોતાની હેડ ઓફીસ રહેવા દઈ એમણે બહારગામની પોતાની શાખાઓ ખંધ કરી હતી. જેમ જેમ આ દેશમાં વેજટેબલ પ્રોડક્ટસ બના-

વવાનાં કારખાનાં ખુલવા લાગ્યાં તેમ તેમ પરદેશથી એ વસ્તુની આયાત હિંદમાંથી આપી થઈ અને તેજીબલ પ્રોડક્ટસના હિંદ મધ્યમાં માટા માટા કારખાનાં અને કંપની હિંદુસ્તાન વનરપતી મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીના ૨૦ અયુશક સેલીંગ એજન્ટ છે.

જીબલ પ્રોડક્ટસના વેપારમાં ૨૦ અયુશક એક અગિવાન વ્યક્તિ છે. એ ધંધા ઉપરાંત તેઓ શેર બજારમાં પણ ઘણું માટું કામકાજ કરે છે અને તેમનાં બહોળાં કામકાજને અંગે શેર હલાલોની અંદર પણ તેમનું નામ જાણીતું થઈ પડ્યું છે. ૨૦ અયુશક કેમીકલ્સ અને સીમન્ટનો પણ વેપાર કરે છે અને તે વેપારને અંગે તેમને હિંદ બહારના દેશો સાથે પણ સંબંધ છે. ૨૦ અયુશક એક મીલકતદાર છે અને સારા વેપારી લતામાં તેમની કેટલીક મીલકતો આવેલી છે.

૨૦ અયુભાઈએ પાને ઉચ્ચ કેળવણી તો

નથી લીધી પણ કેળવણી માટે તેમને પક્ષ-પાત છે. એ દીશમાં તેઓ પોતાથી બનતો મદદ આપે છે અને અધેરી ખાતેની ઈસ્માઈલ કેલેજની ગુજરાતી લીટરરી સાસાયટીને પણ તેમણે સારી જેવી રકમ ડોનેશન તરીકે આપી હતી. મુસ્લીમ લીગ તરફથી પ્રચાર-કાર્ય કરવા માટે જે પ્રેસ ફંડ ખોલવામાં આવ્યું છે તેમાં પણ ૨૦ અયુભાઈએ રૂ. ૧૦૦૦ ની રકમ આપી છે. ૨૦ અયુભાઈ હસમુખા, મળતાવડા સ્વભાવના, દયાળુ જીવનના અને કોમી ભેદભાવથી પર એવા ગ્રહસ્થ છે. તેજીબલ પ્રોડક્ટસ મરચન્ટ્સ એસાસીએશનની મેનેજીંગ કમીટીના ૨૦ અયુશક એક સભ્ય છે અને અનેક કોમી, જાહેર તથા વ્યાપારી સંસ્થાઓમાં હોદ્દા ભાગવવાનું તેઓ માન ધરાવે છે.

સરનામું:—અરવત મેનશન, પાયધુની.

મુ'બઈ ૩.

તમરા લાડકવાયા બચ્ચાંઓ માટે બાબાગાડી-સાયકલ ટ્રાયસીકલ વિગેરે નિઃશંકપણે

અમારે ત્યાંથીજ ખરીદો.



‘મોટીક’ બાઈની અમારી બાબાગાડી ઘણી સુંદર, મજબુત અને આકર્ષક હોવા છતાં હાથમાં ફીકાયત હોવાથી દરેક વર્ગને પાપાય તેમ છે. બીજી ગાડી ખરીદતાં પહેલાં અમારા શોરૂમની મુલાકાત લેવાનું ભુલશો નહિ. સ્વદેશી બનાવટની ટ્રાયસીકલ દરેક સાઈઝ તથા બતમાં મળી શકશે. બેબીમાટર, પુશચેર વિગેરે વિગેરે મનપસંદ ડીઝાઇનની ફીકાયત ભાવથી મળી શકશે. ‘સાયકલ’-દરેક પ્રકારની સાઈકલને લગતો સર્વ સામાન વ્યાજબી દામથી ખરીદવા માટે અમારા શોરૂમની મુલાકાત લેજો અગર લખો:—

શ્રી. કૃષ્ણ સાયકલ એન્ડ ફોટો સ્ટોર્સ ૪૨૨, કાલબાદેવી રોડ, મુ'બઈ.

**અમૃતલાલ કાલીદાસ**—શેક અમૃત-  
લાલભાઈ નેટીવ શેર સ્ટોક એન્ડ ટ્રેડિંગ  
એસોસિએશન (જુનિયર શેર બ્રોકર)ના ઉપ-  
પ્રમુખ, મુંબઈના અગ્રગણ્ય શેરદલાલ, સાતિએ  
જેન વીસા એસવાળ, અને અમદાવાદના  
વિખ્યાત 'નગરશેક' કુટુંબના નબીર છે.



તેમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં થયલો. પ્રાથમિક  
અને માધ્યમિક શિક્ષણ અમદાવાદમાંજ  
લીધું. ધંધાની શરૂઆત એમણે ઝવેરાતના  
ધંધાથી અમદાવાદમાંજ કરી હતી પરંતુ  
૧૯૦૬ માં એ ધંધો છોડી તેઓ મુંબઈ  
આવ્યા, અને શેર બ્રોકરમાં જોડાયા.  
૧૯૦૯ માં રજીસ્ટર્ડ શેર દલાલ થયા અને  
ખંત, કાર્યકુશળતા, નિષ્પક્ષપાતપણું  
વગેરે ગુણોને લઈ ભારે નામના મેળવી. તેઓ  
મહત્વાકાંક્ષી હોઈ ખાલી શબ્દોમાં નહીં  
પરંતુ કાર્યોમાંજ માને છે. એમની લોક-  
પ્રિયતા ઝડપથી વધવા લાગી અને  
૧૯૧૮ થી તેઓ શેર બ્રોકરની મેનેજિંગ  
કમીટીના સભ્ય બન્યા. ૧૯૨૬ માં ઉપપ્રમુખ  
બન્યા. ત્રણ ચાર માસ એમણે પ્રમુખ તરીકે  
પણ કામ કર્યું હતું. ૧૯૩૯ થી તેઓ ઉપ-  
પ્રમુખપદે છે. સામાજિક અને જીવદયાના  
કાર્યોમાં તેઓ ઘણા સે લે છે અને વ્યવહાર

ગૃહિણના ગૃહસ્થ હોઈ ખરો કામનો આશ્રય  
રાખે છે. જાહેર સેવા એમની ધગશ છે. શેક  
આણુંદજી કલ્યાણજી ટ્રસ્ટ ફંડના તેઓ  
ટ્રસ્ટી બન્યા હતા. અને શત્રુંજય ઝઘડાના  
સગાધાનમાં ભારે હિરસા આપી જેન  
કામની અમૂલ્ય સેવા બજવી હતી. આ  
સંબંધમાં નાનું વાઈસરાયની મુલાકાતે  
ગએલાં પ્રતિનિધિ મંડળના તેઓ એક  
સભ્ય હતા. “સંમેત શિખર” ઝઘડાની  
પતાવટમાં એમનો હિરસા ઘણો મોટો છે.  
સારાભાઈ માદી વિધો-તેજક મંડળના તેઓ  
પ્રમુખ છે. ધરમચંદ ઉદાધય અને હાયર  
એજ્યુકેશન ટ્રસ્ટ ફંડના તેઓ ટ્રસ્ટી છે,  
અને યશોવિજયજી જેન ગુરૂકુળના ઉપ-  
પ્રમુખ છે. આ ઉપરાંત તેઓ માતીશા  
લાલખાગ જેન ચેરીટીઝના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી  
છે. હિંદી વેપારી મંડળ અને એની મેને-  
જિંગ કમિટીના એક સભ્ય છે. અખિલ-  
હિંદ જેન સ્વયંસેવક પરિષદની ચર્ચા-  
ઓમાં એમણે એકવાર પ્રમુખસ્થાન લીધું  
હતું અને મુંબઈમાં મળેલી જેન શ્વેતામ્બર  
પરિષદની ૧૪મી બેઠકની સ્વાગત સમિ-  
તિના પ્રમુખ હતા. છેલ્લા બે વર્ષથી તેઓ  
માંગરોળ જેન સભાના પ્રમુખ છે. મુકત  
અને શાંત સ્વભાવ, સેવાપરાયણતા અને  
ઉદારતા, નિષ્પક્ષપાતપણું અને કાર્ય-  
કુશળતા એમનાં ચારિત્ર્યનાં આગળ તરી  
આવતાં લક્ષણો છે. રાજકારણમાં તેઓ  
કોંગ્રેસ પક્ષના છે અને એની પ્રવૃત્તિઓમાં  
સંગીન સહાય આપી છે. સ્વદેશીના પ્રખર  
હિમાયતી છે. એમણે દેશભરમાં વિસ્તૃત  
પ્રવાસ કર્યો છે. એમનું વાંચન અને દ્રષ્ટિ-  
બિન્દુ વિશાળ છે. એમના વિચારો સુધારા-  
વાદી છે. ઓકર્સ કલણ અને વીલીંગ્ડન  
સ્પોર્ટ્સ કલણના તેઓ સભ્ય છે તથા  
મુંબઈની હિંદુ મર્ચન્ટ્સ કલણના માનદ  
બબનચી છે.

સરનામું:—ઈંદ્રજીવન, વાલકેશ્વર રોડ,  
મુંબઈ.



**મદન, જનાદન આત્મારામ, બી. એ; સી. એસ. આઈ; સી. આઈ, ઇ; આઈ. સી. એસ. ૧૯૩૯ થી મુ'બઈના ગવર્નરના સલાહકાર છે. ૧૮૮૫ માં એમનો જન્મ થયેલો. ૨૧૦ એચ. પી. પીતલેની પુત્રી સંયુખાઈ સાથે લગ્ન કર્યા છે. મુ'બઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધા પછી એક્ષકંડમાં બી. એ. થયા હતા અને કમ્પ્રાઈઝમાં પણ કેળવણી લીધેલી. ૧૯૦૯ માં મદનનીશ કલેક્ટર તરીકે નોડાયલા. ૧૯૧૯ માં મદનનીશ સેન્ટલમેન્ટ એક્ઝીસર અને કોઓપરેટીવ સાંસાયટી-ઓના મદનનીશ રજીસ્ટ્રાર તરીકે સેવા બજવી હતી. ૧૯૨૦ માં કલેક્ટર અને કોઓપરેટીવ સાંસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર બન્યા. ૧૯૨૫ની જુની મુ'બઈની ધારા-સભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૬-૨૮ માં હિંદની ખેતીવાડી સંબંધી તપાસ કરવા નીમાયલા બાદશાહી કમીશનના સંયુક્ત મંત્રી તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૮-૨૯ માં મુ'બઈ પ્રાંતમાં કલેક્ટર અને જલ્લા મેજસ્ટ્રેટ હતા. ૧૯૨૯ માં મુ'બઈ પ્રાંતની બેન્ડીંગ તપાસ સમિતિના ચેરમેન નીમાયા હતા. ૧૯૩૦ માં મજુર ખાતાંના ડિરેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં મહેસુલખાતાના મંત્રી હતા અને ૧૯૩૬ માં મુ'બઈ પ્રાંતના દક્ષીણ વિભાગના કમીશનર થયા હતા.**

**સરનામું:-**ડક્ટોર, રીજ રોડ, મુ'બઈ.

**નાણાવટી, શ્રીમં મણીલાલ બાલા-ભાઈ, બી. એ. એલ. એલ. બી; એમ. એ. એમ. નો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૭ માં થયેલો. શ્રી. નાણાવટી અત્યારે રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈંડીઆ (મુ'બઈ)ના ડેપુટી ગવર્નર-**



**પદે છે. ૧૯૦૪ માં તેઓ વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં નોડાયા હતા. ૧૯૧૨ માં ડામસ અને ઈંડરટ્રીઝના ડિરેક્ટર હતા. ૧૯૧૨ થી ૧૯૩૧ સુધી જુદા જુદા ઓધા પર હતા કોઓપરેટીવ સાંસાયટીઓના રજીસ્ટ્રાર, કેવેલપમેન્ટ કમીશનર, કમીશનર અને એકાઉન્ટન્ટ જનરલ, ઉપરાંત ઓખા હાઈવે બોર્ડના સેક્રેટરી અને પછી પ્રમુખ બનેલા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૦ સુધી ઓખા બંદરની ખીલવાણીનું ખાતું એમને હસ્તક હતું. ૧૯૩૨-૩૩ માં રેવન્યુ કમીશનર હતા. ૧૯૩૪-૩૫ માં નાયબ હીવાન પણ બન્યા હતા.**

**સરનામું:-**“લીલા”, જુહુ, મુ'બઈ.

**પરશોત્તમદાસ ડોરદાસ, સર, નાઈટ, સી. આઈ. ઇ., એમ. બી. ઇ., જે. પી.- ૧૮૭૯ માં મુ'બઈમાં એમનો જન્મ થયેલો.**



**મુ'બઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી પ્રાપ્ત કરેલી. શ્રી. દામજીભાઈ કોઠારીની પુત્રી ધનકોર બાઈ સાથે લગ્ન કરેલા. ૧૯૦૨ માં નારણદાસ રાજરામની કંપનીમાં નોડાયા અને ૧૯૦૮ થી**

**એ કંપનીના વડા ભાગીદાર રહ્યા છે. આત્યારે પણ મુ'બઈમાં બણીતા વેપારી તરીકે એજ પેઢીમાં વધો કરે છે. ઉપરાંત એમની અનેક વીધ બહેર પ્રવૃત્તિ છે. ઇસ્ટ ઈંડીઆ કોટન એસાસીએશનના પ્રમુખ છે. બોમ્બે ઇલેક્ટ્રીક સાયલાય એન્ડ ટ્રાન્સે કંપની, ઓરીએન્ટલ લાઈફ એશ્યુરન્સ કંપની લીમ, ઈંડીઅન રેડીઓ એન્ડ કેબલ કમ્યુનિકેશન લીમ વિગેરે કંપનીઓના ચેરમેન છે. ૧૯૧૧-૧૨ માં બોમ્બે સેન્ટ્રલ ફેમીન રીલીફ ફંડના માનદ મંત્રી અને બજનચી હતા.**

૧૯૧૨ માં કંઈસરે હિંદનો ચંદ્રક મળ્યો હતો. ૧૯૧૮-૧૯ માં સ્થપાયેલા દુષ્કાળ ફંડના પણુ તેઓ મંત્રી અને ખજાનચી બન્યા હતા. ૧૯૨૦ માં શેરીફ બન્યા હતા. ૧૯૨૨-૨૩ માં ઇંગ્લીશન ગવર્નમેન્ટ (ઈંગ્લેન્ડ) કમીટીમાં સભ્ય હતા. ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૦ સુધી દેશી વેપારી એમ્બર તરફથી વડી બારાસભામાં હિંદના વ્યાપારી પ્રતિનિધિ તરીકે ખીરાબ્યા હતા. ૧૯૨૨-૨૩ માં કાઉન્સિલ ઓફ રેટેનના સભ્ય હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં ગુજરાત રેલ સંકટ નિવારણ ફંડના પ્રમુખ હતા. દેશી વેપારી એમ્બરના ત્રણ વખત પ્રમુખ બનેલા, ૧૯૨૮ માં દેશી વેપાર ઉદ્યોગના મહામંડળ (ફેડરેશન) ના પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૬ માં ચલણ અને હિંદીયામણ અંગે નીમાયલા શાહી (હાઈટન-ચંગ) કમીશનના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં વડી સરકાર નીમલ્લી બેન્કીંગ ઇન્કવાયરી કમીટીના વાઈસ-ચેરમેન હતા. ૧૯૩૨-૩૩ માં ગોળમેજી પરિષદ અને સંયુક્ત પાર્લામેન્ટરી સમિતિના ડેલીગેટ તરીકે કાંડન ગયા હતા. ૧૯૩૬-૩૮ માં ઇંગ્લેન્ડ-બ્રિટીશ વ્યાપારી વાટાઘાટ અંગે હિંદી સરકારના બીન સરકારી સલાહકાર નીમાયા હતા. ૧૯૩૮ માં મુંબઈ સરકાર નીમલ્લી ઇન્કાનોમીક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સર્વે કમીટીના ચેરમેન હતા. ઇમ્પીરીયલ ઇન્ડીઆ સીટી-ઝનરીપ એસાસીએશનના ચેરમેન છે. સુરત અને પંચમહાલ જિલ્લાઓમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ અંગે સારી સેવા બજાવી છે, અને શાળા માટે સુરતમાં ૧૧૦ અને પંચમહાલમાં ૧૫ મકાનો બાંધવાના ખર્ચ પેટે સારી રકમ દાન આપી છે. સુરત જિલ્લામાં ૩૯૫ પુસ્તકાલયો અને ૨૧ વ્યાપારીશાળાઓ સ્થાપવા માટેના ખર્ચ પેટે પણુ સારો ફાળો આપ્યો છે. ડાક્ટરમાં હાઈ સ્કુલો સ્થાપવા માટે બે મકાનોનો ખર્ચ આપ્યો છે, અને ભાવનગરમાં બોર્ડીંગ સ્કુલ માટે એક મકાન કરી આપ્યું છે.

સરનામું:—નવસારી એમ્બર્સ, આઉટ્રામ રોડ, કાંટ. મુંબઈ.

નિહાલ સીંઘ; સંત:—૧૮૮૪ માં એમનો જન્મ થયેલો. પંજાબ યુનીવર્સિટીમાં કેળવણી લીધેલી. ૧૯૦૭ માં કેથલીન કીન્સ બ્રુક સાથે લગ્ન કર્યા હતા. એમણે ૧૮૯૮ થી લેખો લખવાનું શરૂ કરેલું. અંગ્રેજી પત્રમાં પ્રથમ લેખ આપનાર તરીકે એમનું નામ જાણીતું છે. ૧૯૦૨ થી તેઓ આખા જગતના દૈનિક વર્તમાન પત્રો, અઠવાડિકા, અને સામાયિકામાં એ નિયમિત લેખ લખે છે.



એમણે ત્રણવાર જગતની મુસાફરી કરી છે. કેનેડા, બ્રિટિશ મ, સ્વિટ્ઝર્લેન્ડ અને હિંદની સરકારોએ એમને પુસ્તકો અને પુસ્તીકાઓ લખવા માટે શેકયા હતા. અને એમના પુસ્તકોની અસંખ્ય આવૃત્તિઓ પણ થઈ હતી. “હિંદી સૈનિકો”, “નરેન્દ્રો અને તેમનું હિંદ”, “પ્રગતિમાન બ્રિટિશ હિંદ” “અર્વાચીન બપાન”, “નિઝામ અને બ્રિટિશ સામ્રાજ્ય”, વિગેરે પુસ્તકો જાણીતા છે.

સરનામું:—“સુર્યસ્થાન,” ૧૬, નેમી રોડ, હહેરાહુન, યુક્ત પ્રાંત.

તમારો વીત્રો ઉતરાવતાં પહેલાં

પ્રેસીડેન્સી

માં લખો અથવા મળો. તમને લાભજ થશે.

હુડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.

દાવર, પ્રો. સોરાબ આર.—પ્રીન્સીપલ દાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સ—એમનો જન્મ મુંબઈ ખાતે ૧૮૭૯ માં થયો હતો. અગ્રગણ્ય વેપારી કુટુંબના નાનીરા છે,



એમના પિતા મી. ફ્રાન્ક દાવર કલકત્તા અને ગ્લાસ્ગોના જાણીતા શાળુ અને કેન્વાસ ઉત્પાદકો મેન્સર્સ વર્કમાયર પ્રધર્મના મુંબઈ ખાતેના લગભગ ચાલીસ વર્ષ સુધી આડતીયા હતા. પ્રો. દાવરની એમના પિતાને સ્થાને ઘણી નાનપણથી જ નીમ-ણુંક થઈ હતી. આ કામ અમણે એકાદ વર્ષ સુધી કર્યું એ દરમિયાન લાંબાનું કામ કર્યું. મુંબઈમાં વ્યાપારી વિષયની તાલીમ પુરી કરી યુવાન દાવરને વધુ અભ્યાસ માટે ઇંગ્લેન્ડ મોકલવામાં આવ્યા. ત્યાં અમણે ઉચ્ચ પરીક્ષાઓ પસાર કરી ડિગ્રી પાછા કર્યા પછી ૧૯૦૦ ની સાલમાં દાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સની નાના પાયા પર સ્થાપના કરી, એ સંસ્થાએ એમની સબળ દોરવણી હેઠળ મહાન પ્રગતિ સાધી. ૧૯૦૪ માં તેઓ બીજીવાર ઇંગ્લેન્ડની મુલાકાતે ગયા. એમને પરીક્ષાઓમાં ખસવા ખાસ પરવાનગી મળી અને ઉચ્ચતમ પરીક્ષાઓ ઘણા માન સહિત પસાર કરી હાલ તેઓ

ચાર્ટર્ડ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સ્ટેટરીય ઓફ લંડનના ફેલો છે. ૧૯૧૦ માં એમણે બેરી-સ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી અને મુંબઈ આવી મુંબઈ હાઈકોર્ટની એરીજનલ સાર્વ-ડમાં નોંધાયા. તેઓ મુંબઈ યુનીવર્સીટી સીડીકેટના સભ્ય છે, સેન્ટના ફેલો છે, અને એની બોર્ડ ઓફ રટડીઝ ઇન કોમર્સના સભ્ય છે. ૧૯૧૫ માં મુંબઈ સરકારે સીડન-હામ કોલેજ ઓફ કોમર્સની સ્થાપના કરી અને એમાં સહાય આપવા પ્રો. દાવરને વિનંતી થઈ અને એમણે અંગત ત્યાગ દાખવી ૯ વર્ષ સુધી ભારે ઉત્સાહ પૂર્વક સેવા આપી સંખ્યાબંધ યુનીવર્સીટીઓએ પરીક્ષક તરીકે એમની પસંદગી કરી હતી. એમણે અનેક મૂલ્યવાન પુસ્તકો લખ્યાં છે. જાહેર જીવનમાં આજે એમનો ફાળો નાનો નથી. ૧૯૩૭ માં નવા ઇન્ડીઆ એક્ટ પ્રમાણે મુંબઈ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના સભ્ય તરીકે એમની ચુંટણી થઈ અને પછી સરકારે એમને પદેલા પ્રમુખ તરીકે નીમ્યા. તેઓ જી. પી. છે. અને મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના કોર્પોરેટર છે. મ્યુનીસીપાલિટીની અનેક કમીટીઓ પર એમણે સફળતાપૂર્વક કામ કર્યું છે. ડિગ્રી વ્યાપારી મંડળની મેનેજિંગ કમીટીના તેઓ ઘણા વર્ષોથી સભ્ય છે. બોમ્બે શેર હોલ્ડર્સ એસોસિએશનના પ્રમુખ તરીકે પણ એમણે સુંદર સેવા બજાવી છે. કંપનીઓને લગતા કાયદાની સુધારણા માટે ડિગ્રી સરકારે નામિલી સમિતિના તેઓ સભ્ય હતા. સત્તાવીશ વર્ષના ગાળા દરમિયાન પ્રો. દાવરે ભાષણો અને લેખોદ્ધાર આર્થિક અને ધારાહી જીવનમાં સંગીન ફાળો આપ્યો છે. જુદી જુદી સમિતિઓ સમક્ષ એમની નિષ્ણાત જીબાની માર્ગદર્શક થઈ પડી હતી.

સરનામું:—એસ્થેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.

## મહેતા, રાયસાહેબ ગીરધરલાલ

દયારામ:-જામનગર અને દ્વારકા રેલ્વેના મેનેજર અને નવાનગર રાજ્યના વેપારી મંડળના પ્રમુખ. જન્મ ૧૮૭૯ના સપ્ટેમ્બરની ૫મી તારીખે વડોદરા રાજ્યમાં આવેલાં વીસનગર



ખાતે રાયસાહેબ વીસનગર અને અમદાવાદ ખાતે કળવાણી લીધી હતી. ૧૮૯૭માં માર્સીક આફ રૂપી આના પગરિંટ પાલ-ખાતામાં જોડાયા હતા અને ચઢતાં

ચઢતાં પોસ્ટ ઓફીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ બન્યા હતા. ૧૯૦૩માં તેઓ બી. બી. એન્ડ સી. આર્થ. રેલ્વે કંપનીમાં જોડાયા અને ૧૯૦૫ના એપ્રિલ સુધી આખું રોડ વિભાગમાં જુદા જુદા આધિકારીઓ પર રહ્યા. એ પછી દ્રાફ્ટ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટની ઓફીસમાં એમની બદલી થઈ, જ્યાં તેઓ કારકુનના પદ પરથી એસીસ્ટન્ટ દ્રાફ્ટ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટના આધિકારી સુધી ચઢ્યા. કેપ્ટુરી દ્રાફ્ટ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે પણ એમણે છ માસ સુધી કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૧-૨૨માં, યુદ્ધ પછીની અનાજની અછતના સમય દરમિયાન એમણે અનાજ વહેંચણી માટેના મુખ્ય અમલદાર તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૬માં એમની કંપનીની હેડ ઓફીસમાં બદલી કરવામાં આવી અને અગત્યનાં ખાતાંઓ એમને સોંપવામાં આવ્યાં. ૧૯૩૫માં એમણે રાજનામું આપ્યું અને જામનગર દ્વારકા રેલ્વેના જનરલ મેનેજર બન્યા. સમાજ સુધારાની અનેક પ્રવૃત્તિઓમાં એમણે ભાગ લીધો છે. બી. બી. સી. આર્થ. રેલ્વેના સ્ટાફના સભ્યો માટે એમણે મોટા પાયા પર કોઓપરેટીવ કન્સ્યુમર્સ

સાસાયરી તથા મ્યુચ્યુઅલ ડેથ બેનીફીટ ફંડની યોજના કરી હતી. અખિલ હિંદ વીસનગરા નાગર પરિષદના તેઓ બાવીસ વર્ષ સુધી સામાન્ય મંત્રી હતા. ૧૯૩૧માં તેઓ રાયસાહેબ બન્યા. તેઓ એક સારા વકતા છે.

સરનામું:-મંડીરોડ, ઓફીસ:-જામનગર, નવાનગર રાજ્ય, (મુળવતન:-વીસનગર, વડોદરા રાજ્ય).

ખાન, ડોન સર શક્તિ આહમદ:-બી.

એ.-૧૮૯૩માં એમનો જન્મ થયેલો. મોરારાબાદ અને ડબ્લીન ખાતે કળવાણી પ્રાપ્ત કરેલી. ઇતિહાસમાં પહેલા વર્ગમાં માનસહીત આવેલા અને ડબ્લીનમાં એજ્યુએટ થયેલા. ૧૯૨૧ થી અદલાહબાદ યુનીવર્સિટીમાં અર્વાચીન હિંદના ઇતિહાસના પ્રોફેસર છે. ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૦ સુધી યુકત પ્રાંતની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૪માં રીફોર્મ ઇંકવાયરી સમિતિ અને ૧૯૨૫માં બીજી સમિતિઓ સમક્ષ જુબાની આપેલી. ૧૯૩૦-૩૩માં ગોળમેજી પરીપદમાં મુસ્લીમ ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ૧૯૩૩માં બેઈટ સીલેક્ટ કમીટીના સભ્ય હતા. ગોળમેજી પરિપદમાં ગયેલાં મુસ્લીમ ડેલીગેશનના માનદ મંત્રી હતા. એ ઉપરાંત ગોળમેજી પરિપદની અન્ય પેટા સતિઓના સભ્ય હતા. ૧૯૩૨માં ગોળમેજી પરિપદ અંગે નામાયલી વાઈસરોયની સલાહકાર સમિતિના સભ્ય હતા ૧૯૨૫ સુધી “હિંદી ઇતિહાસ”ના જર્નલના સ્થાપક અને તંત્રી હતા. એમણે મુંબઈ સંબંધી ૧૯૬૭ થી ૧૭૬૩ સુધીના એંગ્લો પોરચ્યુગીસ સંદેશાનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે,

સરનામું:-૩૧, સ્ટેન્લી રોડ, અદલાહબાદ,

મહેતા, સર હોરસસજી માણેકજી, નાઈટ, રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના ડિરેક્ટર—એમને જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો



ઇલેક્ટ્રીક કંપનીઓ, ઇ, વિમાનો ધણે વિગેરે બાબતોમાં ઘણુંજ સાફ જ્ઞાન છે. ૧૯૩૧થી સર હોમી બહેર જીવનમાં પડયા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય ચુંટાયા છે. ઉપરાંત હિન્દી સરકારે નીમેત્રી બીહાર—ઓરીસા સમિતિના સભ્ય છે. હિન્દી સરકારે એમને રાષ્ટ્રસંઘ (લીગ ઓફ નેશન્સ) માં ડેપુટી ગેટ નીમ્યા હતા. ૧૯૩૪ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટની જગ્યામાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું અને રીઝર્વ બેન્કના ડિરેક્ટર નીમાયા હતા. મજૂર પ્રશ્નોને લગતી અનેક પરિષદમાં એમને આમંત્રણ મળ્યું છે. પોને બાક્ષીંગ નેમજ ફફિટની રમતમાં રસ લે છે અને ફફિટ કલબ ઓફ ઇન્ડિયાના કન્ટ્રોલ બોર્ડના સભ્ય છે. ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને એમણે કરેલી સહાય બાજીતી છે.

સરનામું:—“ગુસ્તીતા”, લોઈડ પેરેડ, વરલી સીફેસ, મુંબઈ.

હનો. મરહુમ મીંગ એચ. આર. ઉમરીગરની પુત્રી ગુલબાઈ સાથે એમના લગ્ન થયા હતા. મુંબઈમાં કેળવણી લઈ ૧૮૮૮ માં મુંબઈની ટંકશાળમાં નોકરીની શરૂઆત કરી અને પાછળથી ચાઈના મીલમાં જોડાયા. ૧૮૯૬ માં ધી મીલ સ્ટોર્સ ટ્રેડિંગ કંપની ઓફ ઇન્ડિયાને નામે સ્વતંત્ર ધણે શરૂ કર્યો. જે કંપનીના મેનેજિંગ એજન્ટ તરીકે એચ. એમ. મહેતાની કંપની છે. અમદાવાદના શેઠ મંગળદાસ જી. પારેખની ભાગીદારીમાં સર હોમી મહેતાએ ૧૯૦૪માં વીક્ટોરીયા મીલ્સ, ૧૯૧૪ માં જુબીટી મીલ્સ અને ૧૯૧૬ માં રાજ ગોકુળદાસ મીલ અને ૧૯૨૯ માં ગાયકવાડ મીલ્સની ખરીદી કરી હતી. ૧૯૦૪ થી ૧૯૩૯ સુધીમાં એમણે સંખ્યાબંધ ઇલેક્ટ્રીક કંપનીઓ અને ફાઉન્ટ મીલોની સ્થાપના કરી છે. એમને મીલ સ્ટોર્સ, ટેલિટાઈલ મશીનરી,

કાજી, દીવાન બહાદુર હીરાલાલ લલુભાઈ, એમ. એ. બી. એસ. સાં. એડનાકેટ (ઓ. એસ.), એફ. આર. જી. એસ; એફ. આર. એસ. એ. એફ. એસ. એસ; કમ્પરે હિંદ મેડલીસ્ટ, જે. પી. આઈ. ઇ. એસ. પ્રીન્સીપાલ અને ઇકોનોમિક્સના પ્રોફેસર, ગુજરાત કોલેજ, અમદાવાદ. પહેલાં, ભુગોળ અને સ્ટેડીસ-ટીકસના પ્રોફેસર, સિડનહામ કોલેજ ઓફ કૅમ્બ્રિજ, મુંબઈ.—જન્મ: તા. ૧૦ મી એપ્રિલ ૧૮૮૬, સુરત. પિતા: ડૉ. લલુભાઈ ભગવાનદાસ કાજી, એલ. એમ. એન્ડ એસ. ચીફ મેડીકલ ઓફીસર, પાલીતાણા સ્ટેટ. લગ્ન: શ્રી. વસંતગવરી શ્રીજીલાલ શેઠ સાથે. ભાઈ: શ્રી. બાલુભાઈ લલુભાઈ કાજી, બી. એ; એસ, ટી. સી. ડી; ડિરેક્ટર ઓફ એજ્યુકેશન, મોરબી

ગ્રેટ. મુંબઈ યુનીવર્સિટીના ફેલો, શ્રીમતી નાથીબાઈ કાકરસી યુનીવર્સિટીના સિન્ડિક સહકારી અળવળના હિન્દના અગ્રગણ્ય નેતા અને લેખક, એલ ઈડીઆ કૉઓપરેટીવ ઈન્સ્ટીટ્યુટના ઓન સેક્રટરી (૧૯૨૯-૩૩) અને ઉપપ્રમુખ (૧૯૩૪-૩૭): મુંબઈ પ્રાંતિક કૉઓપરેટીવ ઈન્સ્ટીટ્યુટના ચેરમેન અને ઉપપ્રમુખ (૧૯૨૬-૩૦): બ્રામ્મ જીઓગ્રાફીકલ સાસાયટીના પ્રમુખ (૧૯૨૯-૩૨): મુંબઈ કૉઓપરેટીવ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ સાસાયટીના સ્થાપક અને પ્રમુખ (૧૯૩૦-૩૫) સુરત મહીલા વીદ્યાલયના પ્રમુખ (૧૯૩૬ થી). પ્રમુખ—માઈસાર કૉઓપરેટીવ કોન્કરન્સ (૧૯૩૪), મદ્રાસ અર્બન એન્કસ કોન્કરન્સ (૧૯૩૩), રજપુતાના, સેન્ટ્રલ ઈન્ડિઆ અને ગ્વાલોર કૉઓપરેટીવ કોન્કરન્સ (૧૯૩૭), બ્રામ્મ જીઓગ્રાફીકલ કોન્કરન્સ (૧૯૩૫), તૃતીય દશાલાડ પરિષદ વડોદરા (૧૯૨૨). પુસ્તકો:—કૉઓપરેશન ઈન ઈન્ડિઆ, કૉઓપરેશન ઈન બ્રામ્મ, પ્રાઈમર એન્ડ કૉઓપરેશન, પ્રીન્સિપલ્સ ઓફ જનરલ જીઓગ્રાફી, લેન્ડ બીયોન્ડ શ્રી બારંડર, આડિટમાન એટલાસ ઓફ શ્રી ઈન્ડિઅન એમ્પાયર, લાઈફ એન્ડ સ્પીચીસ ઓફ સર વીઠલદાસ કાકરસી, ગ્રેટ મીસ્ટરી ઓફ લાઈફ બીયોન્ડ કેથ.

સરનામું:—ગુજરાત કોલેજ, અમદાવાદ

**મહેતા, શ્રી. ચુનીલાલ બાલચંદ:**—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. મુંબઈમાં એમણે શિક્ષણ પ્રાપ્ત કરેલું. તાપીબાઈ સાથે લગ્ન કરેલા અને એમને અત્યાધે બે પુત્રી અને એક પુત્ર છે. શ્રી મહેતા શેરીફ થયા હતા અને જે. પી. પણ છે. ૧૯૪૦ માં તેઓ દેશી વેપારી એમ્બરના પ્રમુખ હતા. ઈન્ડિઅન સ્ટેટ એક્સચેન્જ (નવું શેર બજાર) અને બ્રામ્મ ઓફ એસાસીએશનના તેઓ

પ્રમુખ છે. વળી ન્યુ દીલ્હી ખાતેની દેશી વેપાર ઉદ્યોગની એમ્બરના મહામંડળ (ફેડરેશન) ના ઉપ-પ્રમુખ છે. ઉપરાંત એક્સપોર્ટ એડવાઈઝરી કાઉન્સિલ, અને ઈન્ડિઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૮ સુધી ઈમ્પીરીઅલ કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રીકલ્ચરલ રીસર્ચના વહીવટી તંત્રના



સભ્ય હતા, રામવાડી ખાતેની મફત આંખની હોસ્પિટલની મેનેજિંગ કમીટી અને અને રેડક્રોસ સાસાયટી (મુંબઈ) પ્રાંતની શાખાના સભ્ય છે. બ્રામ્મ બુલીઅન એક્સચેન્જના ડિરેક્ટર છે તેમજ મુંબઈ અને બ્રહ્મરની ઘણી વેપારી કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે. “ફીનાન્સીયલ ન્યુઝ”, “ઈન્ડિઅન કોટન રીવ્યુ અને એન્યુઅલ કોટન ચાર્ટ” ના તંત્રી છે. ૧૯૨૭ માં જગતનો પ્રવાસ કરેલા અને ૧૯૩૦ માં અમેરીકા ગયેલા.

સરનામું:—૫૨, રીજરૉડ, મલબારહીલ. (ઓફીસ) ૫૧, મારવાડી બજાર, મુંબઈ ૨. (શાખા ઓફીસ) ૪૩, એસ્પેનેડ રૉડ, કોટ, મુંબઈ.

# બધા માં સૌ થી સરસ

ફીલ મોમાં

થી એટર માં

મેનેજમેન્ટ માં

યુનાઇટેડ આરટીસ્ટ્સ પ્રોડક્ટ કે જે સંખ્યઅલ ગોલ્ડવીન, ડેવીડ ઓ. સેલ્ઝ-નીક, અલેક્ઝાન્ડર કોરડા, હાલ રોચ, વોલ્ટર વેનજર, એડવર્ડ સ્માલ વીગેરે સુધાં દુન્યાના સઉથી મહાન પ્રોડ્યુસરોની ખનેલી છે, ઉપરાંત પેરે-માઉન્ટ, યુનીવર્સલ ટવેન્ટીએથ સેન-ચરી ફોક્સ, વોરનર બ્રધર્સ, આર-કે-આરેડીયો, કોલંબીયા, બ્રીટીશ ડીસ્કી-બ્યુટર્સની ફીલ્મો તથા સ્વદેશી ફીલ્મો જેવી કે પ્રભાતની, ન્યુ થીએટર્સની, ઇંડીયા આરટીસ્ટ્સની, મીનરવા મુવી-ટોનની, વીગેરે વીગેરે.

મુખ્ય: ન્યુ એમ્પાયર, સેન્ટ્રલ, મીનરવા, કૃષ્ણ, ન્યુ વેસ્ટ એન્ડ. પુના: કપીટાલ, એમ્પાયર, દબલુ, કોનોટ, મીનરવા, ગ્લોબ, એપોલો, કૃષ્ણ, વેસ્ટ એન્ડ. કલકત્તા: ઇલાઇટ, મીનરવા. મદ્રાસ: ન્યુ એલફીન્સ્ટન. ખડકી: એક્સિલસીયોર. અહમદનગર: સંડ-હર્સ્ટ, સંરાશ, મોહન, કૃષ્ણ. મઉ: વાંકટ. દીલ્હી: પ્લાઝા. અમારી સાથે એસોસીએશનમાં. મુખ્ય: એક્સિલસીયોર. હૈદ્રાબાદ: રાયલ, કૃષ્ણ, વેસ્ટ એન્ડ, નીશાન, ફીસમન. સીકન્દ્રાબાદ: દ્રીમલેન્ડ, રીગલ, રીવોલી.

તમને મોજ આપવી એ અમારો હક્ક છે. સારાં પીક-અપે સારાં થીએટરોમાં જોવાની મોજ ભોગવો કે જ્યાં સગવડભરી બેઠકો, સંપૂર્ણ અવાજ અને લાયકી-વાળું, ઉત્તમ મેનેજમેન્ટ તમારી સેવામાં હજાર છે.

## વેસ્ટર્ન ઇંડીયા થીએટર્સ લીં.

રજીસ્ટર્ડ હેડ ઓફીસ:—રહીમપુલ્લા હાઉસ, હોમશ રીડ, કોટ, મુંબઈ.

જમનાદાસ મોરારજી, જે. પી.—શેક  
જમનાદાસ મોરારજીનો જન્મ ૧૮૮૪ માં  
થયો હતો. મુંબઈની ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં  
એમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૧ માં



શેક દીરજ સેશકરણની પુત્રી રૂખમાળીબાઈ  
સાથે લગ્ન કર્યા હતા. એમને ત્રણ બાળકો  
થયાં હતાં, પણ અત્યાર એકજ પુત્ર અને  
એકજ પુત્રી હાજર હતા. શેક જમનાદાસ  
બહુજ ભલા, માયાળુ અને વાત્સલ્યકૃતિવાળા  
અને સાદા માણસ છે તેઓ ૧૯૧૫થી આજ  
સુધી શેરબજારના ડાયરેક્ટર અને ટ્રસ્ટી  
રહ્યા છે. શેરબજારમાં એમની લાગવગ  
સારી છે. ઉપરાંત માંગરોળના વતની  
હોવાથી માંગરોળમાં ઘણી સંસ્થાઓના  
પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી છે. માંગરોળની જન  
પાઠશાળા, પાંજરાપોળ, શ્રીમાળી સમાજ  
અને માંગરોળ બીલ્ડીંગ સાસાયટી, બાંબ  
બીલ્ડીંગ સાસાયટીના પ્રમુખ કે ટ્રસ્ટી  
હોવા ઉપરાંત બાંબ ટોકીઝ અને હરીનગર  
સુગર મીલ્સના ડિરેક્ટર છે. પાક્ષીતાણુના  
શ્રાવિકા આશ્રમના શેક જમનાદાસ પ્રમુખ  
છે મુંબઈના શેરબજારમાં કલીઅર્સિંગ  
હાઉસની સ્થાપના થઈ છે. તેમાં  
એમનો મોટો હાસ્સો છે. એ સંસ્થા  
અંગે એમણે વારંવાર ઘણી સુચ-  
નાઓ રજુ કરી છે અને અગત્યની સલાહ  
આપી છે. શેક જમનાદાસની સખાવતો

ઘણી છે; પરંતુ “જમણો હાથ દાન કરે તે  
ડાંબો હાથ પણ ન જાણે” એ સુત્રનો એમાંજ  
બરાબર અમલ કર્યો છે, પરિણામે એમની  
ઘણી આનંદી સખાવતો ગુપ્ત રહી છે.  
પોતાના સ્વર્ગસ્થ પુત્ર શાંતિલાલની યાદ-  
ગીરી જળવી રાખવા માટે લેનાવલા ખાતે  
એમણે એક લાખની કીંમતે એક આરાધ્ય  
ભુવન બંધાવ્યું છે. શ્રીમાતી બાઈંગને  
એમણે રૂ. ૨૦૦૦૦ ની ભેટ આપી છે. પોતાની  
કોમ માટે એમણે ઘણું રચનાત્મક કાર્ય  
કર્યું છે. ઉપરાંત દેશના કાર્યમાં પણ  
એમણે યત્ક્રિયિત ફાળો આપ્યો છે. એમની  
કાર્યપદ્ધતિ વિશિષ્ટ પ્રકારની છે. નિય-  
મિતતા અને પદ્ધતિસરનું કાર્ય એમને  
બહુ પ્રીય છે. પોતાને મળેલા પત્રોનો ઉત્તર  
ઢીલમાં નાંખવાની જરૂર હોય તો ૨૪ કલા-  
કૃથી વધુ ઢીલ તો નજ થતી જોઈએ અવી  
એમની એમના માણસોને સુચનાઓ હોય  
છે. આ ગુપ્ત ગુણોને લીધે એ પોતાનું  
જંગી કાર્ય સહેલાઈથી પાર પાડી શકે છે  
અને શરીર અને મનને યોગ્ય સ્થિતિમાં  
રાખવાનો ઉપાય સતત કાર્ય છે, એમ  
એમનું માનવું છે. દીર્ઘદ્રષ્ટીથી કાર્યપણ  
વસ્તુ પર શાંતિથી વિચાર કરવા એ એમનો  
બીજો ગુણ છે. લીમીટેડ કંપનીઓના સર-  
વંચા ઝડપથી વાંચી જવાની સાથેજ એનો  
દીક્ષરૂપશી અભ્યાસ કરવાની એમની આવ-  
ડત જાણીતી છે. અને લીધે દરેક કંપનીની  
સ્થિતિનો એમને જલદીથી ખ્યાલ આવી  
જાય છે. અને લીધે એમને ત્યાં મોટા  
પ્રમાણના ઘરાકો છે અને એમની સંગીન  
સલાહનો લાભ લઈ ઘરાકો સારી કમાણી  
કરી શકે છે. કઈ વસ્તુમાં નાણું રોકવું,  
એ માટે તો એમની સલાહ લેવાય છે, અને  
એના એ નિષ્ણાત ગણાય છે. ખરી વસ્તુ  
કહી દેવામાં એ કદી અચકાતા નથી.  
એમની સલાહ બહુજ કીંમતી થઈ પડે  
છે અને આજે શેરબજારમાં તેઓ બહુજ  
લોકપ્રીય થઈ પડ્યા છે. હાંમત અને  
દૃઢતા એમના ગુણો છે. એક વખતે  
નકકી કરેલા માર્ગે જવામાં કોઈ પણ  
એમને ચલિત થઈ શકતું નથી.

સરનામું:—ઘોડખંદર રોડ, શાંતાકરજી.



**બીલીમિરીઆ, એરવદ જમારપજી**  
**માટાભા (પંથકી)—**બીલીમિરાના મર-  
 દુમ એરવદ દારાખજ સારાખજ વડા પંથ-  
 કીના પૌત્ર એરવદ જમારપજીનો જન્મ તા.



૨૦મી અક્ટોબર ૧૮૮૪ ના દિને બીલીમિરા  
 ખાતે થયો હતો. મરદુમ એરવદ સારા-  
 ખજ માણિકજી પંથકીનાં પુત્રી બપઈમાય  
 સાથે એમનાં લગ્ન થયાં અને ૨૦ વર્ષની  
 ઉંમરે કુટુંબ સાથે મુંબઈ આવ્યા. બીલી-  
 મિરામાં કેળવણી લીધા પછી પંદર  
 વર્ષની નાની ઉંમરે બીલીમિરા છોડી  
 વડવાએ તરફથી મંગલા ધર્મગુરૂ  
 તરીકેની ફરજે ખજવવામાં અનુભવ  
 લેવા માટે મુંબઈ આવ્યા. પછી પુના અને  
 થાણા ગયા. ત્યાં જઈ પોતાના ક્ષેત્રનો વધુ  
 અભ્યાસ કરવાની એમની અભિલાષા હતી.  
 અયોરનાન મદદરેસા વર્ગમાં અવસ્તા અને  
 પહેલ્લીનું શિક્ષણ મેળવવા સાથે પરશીયન  
 ભાષા પણ શીખી લીધી, તેમજ વિવિધ  
 ધાર્મિક પુત્રકોમાંથી ધાર્મિક જ્ઞાન મેળવ્યું.

મુંબઈમાં એક સામાજિક કાર્યકર તરીકે  
 એરવદ જમારપજીએ પોતાની કારકીર્દી  
 શરૂ કરી, અને યજ્ઞેઝરદી ૧૨૭૨ માં  
 તેમને ધોંડ ખાલાવવામાં આવ્યા કે જ્યાં  
 તેમણે ધોંડની અનન્યમનના આશ્રય હેઠળ  
 જશનની િયા કરાવી હતી અને જાહેર ખાણું  
 થયું હતું અને તે પછી ધોંડની અનન્યમન  
 તરફથી તેમને માનપત્ર આપવામાં આવ્યું  
 હતું.

યજ્ઞેઝરદી ૧૨૭૩ માં મુંબઈની થીઆ-  
 સ્ટ્રીકલ સંસાધીમાં એવળુ જોડાયા હતા.  
 પારસી કામમાં જુદીન લગ્ન અને નવજોતના  
 સવાલો ઉભા થયા હતા ત્યારે એમણે  
 “જામ જમશેદ” અને “સાંજ વર્તમાન”  
 પત્રોમાં અસરકારક લખાણો કર્યા હતાં.  
 ઝોરસ્ત્રીઅન પરિષદની સ્થાપનાના પ્રસંગે  
 એમને પરિષદની સખ-કમિટી, મેનેજીંગ  
 કમિટી અને સત્કાર સમિતિમાં લેવામાં  
 આવ્યા હતા, જ્યાં હાજરી આપી એમણે  
 ધાર્મિક પ્રશ્નો પર ચર્ચા કરવામાં બીજા  
 સભ્યો સાથે ઘણો અગત્યનો ભાગ લીધો  
 હતો. અને અનેક લખાણો કર્યા હતાં.  
 તે સમયે ઝોરસ્ત્રીઅન મીઠ જસ્ટીસ દાવર  
 અને ઝોઁ મીઠ જસ્ટીસ બીમને પારસી  
 પંચાયતના ટ્રસ્ટીઓની ચુંટણી કરવા  
 માટેની એક યોજના ઘડી હતી, અને  
 જ્યારે યોજના તૈયાર થઈ ત્યારે જુના  
 વીચારના અને સુધારક વીચારના પાર-  
 સીઓ વચ્ચે ટગ ઝાફ વોર થવા  
 પામી હતી. ચુંટણીનો હક્ક તરતનોજ  
 મંગેલો હોવાથી સખ હરીફાઈ થવા પામી  
 હતી. તે વેળા એરવદ જમારપજીએ મરદુમ  
 શેઠ જહાંગીર પીટીટ ડોઁ દીનશાહ  
 માસ્તર, ડોઁ જહાંગીર દાજી, મીઠ જહાં-  
 ગીર વીમા દલાલ વગેરે આગેવાનોની  
 સાથે રહી એરથોડોક્સ પારટી તરફથી  
 સખ લડત ચલાવી હતી અને તેને પરિણામે  
 એ પક્ષને ચુંટણીમાં ફતેહ મળી હતી. ખાસ  
 સીવીલ મેરેજ બીલ, જુદીન નવજોત અને  
 લગ્નો, અને પારસીઓની સભાઓ ખોલા-  
 વવાના સર જમશેદજી જીજીભાઈના હક્કને  
 લગતા સવાલો ઉભા થયા ત્યારે તે સવા-  
 લોની ચર્ચા કરવા સભાઓ ખોલાવવામાં  
 અને લડતા કરાવો પસાર કરવામાં એરવદ  
 જમારપજીએ બીજા આગેવાનોની સાથે  
 આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. “રજીન

એલા નવએત"ના સવાલમાં પણ તેમણે આગળ પડના ભાગ લીધો હતો. કોમને લગતા સવાલોમાં એરવદ સાહેબ તરફથી જે ભારે કિલટ લેવામાં આવે છે તેને લીધે પારસી કોમમાં તેઓ ઘણા જાણીતા છે અને મોટે ખર્ચેનાં તથા જાણીતા પારસી કુટુંબોનાં ધાર્મિક ફીયાકામ માટે તેમને ખાસ ખાલાવવામાં આવે છે. હાલમાં તેના ઘણા પારસી કુટુંબોના પંથકી તરીકે કામ કરે છે. છેલ્લાં ૨૫ વર્ષ થયાં ખાંભે ઓરાસ્ત્રીઅન એસોસીએશનની મેનેજિંગ અને અન્ય કમીટીઓમાં નિયમીત રીતે એમની ચુંટાણી થાય છે. અથોરનાન મંડળ અને અનનુમન કમીટીઓમાં પણ એમની નિયમિત ચુંટાણી થાય છે. પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટીઓની ચુંટાણી કરવાની સત્તા ધરાવતાં સોના મંડળમાં પણ છેલ્લા ૨૧ વર્ષ થયા નિયમીત રીતે એમને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ ૧૯૨૨ની સાલ પછી સોના મંડળની ચુંટાણીના સંબંધમાં ઓરથોડોસ અને સુધારક પક્ષો વચ્ચે ઝઘડાઓ ઉભા થયાથી ખંડિ હરીફ પક્ષો વચ્ચે સમાધાની કરવાનો એરવદ સાહેબ પ્રયાસ કર્યો હતો. પણ તેમાં તેમને નીષ્ફળતા મળ્યાથી તે સમયથી તેઓ ખંડિ પક્ષોથી અલગ રહી સોના મંડળમાંથી પળ ખસી ગયા છે.

કામ માટે તેમણે કરેલાં અગત્યના કામોમાં એક જે વધારે અગત્યનું કાર્ય કહેવાય છે અને જે વીસરાય જવું નથી તે એ છે કે ભગર અનનુમન, અનનુમનના આતશબંદરામ સાહેબની કમીટી અને વાડીયાજીના આતશબંદરામ સાહેબના ટ્રસ્ટી સાહેબો વચ્ચે ૧૦ વર્ષથી ચાલતા ઝઘડાની તેમણે સમાધાની કરાવી હતી. આ ત્રણ વચ્ચે સમાધાની કરાવવા અગાઉ ઘણા અગિવાનેએ પ્રયાસ કર્યા હતા પણ તેમાં તેમને નીષ્ફળતા મળી હતી. પરંતુ એરવદ જામાસ્પજી તે એ ત્રણ વચ્ચે સમજૂતી કરાવવા દાંત કચકચાવીને અને ખાંભે ચઢાવીને ખાંભે પીને લાગેલા હતા અને એક વર્ષની મહેનત પછી મીઠા જામાસ્પ દસ્તુર ફાલીસીટર, દસ્તુરજી મીનોચેદરજી, સર ફરિઝ શેઠના અને બીજાઓની મદદ લઈ ૧૯૩૪ની સાલમાં આખરે જ્યારે તેમને સફળતા મળી ત્યારેજ તેઓ જખીને ખેડા. તેમના આ મહાન કાર્ય માટે મુ'બઈ અને

નવસારી ભગર અનનુમનની સભાઓમાં તેમનો જાહેર રીતે દીલોબન આભાર માનવામાં આવ્યો હતો.

અનનુમનના આતશબંદરામની મેનેજિંગ કમીટીના તેઓ સભ્ય છે અને ઘણાંયે કંડાના ટ્રસ્ટી તરીકે કાર્ય કરે છે. એરવદ બીલીમીરીઆ ધોખીતલાવ પારસી એસોસીએશનના એક સ્થાપક અને ખજાનચી તેમજ ઉપપ્રમુખ છે. કામમાં એરવદ બીલીમીરીઆ જેવા બહુજ થોડા પ્રવૃત્તિશીલ જાહેર કાર્ય કરે છે. એરવદ તરીકે પારસી પ્રશ્નો અંગે તેઓ લોકપ્રીય છે અને એક સંગીન વ્યવસ્થાપક તરીકે લાયક પૂરવાર થયા છે. સત્ય અને ન્યાયના ચુસ્ત હિમાયતી છે. પારસી કોમના મોટા ભાગના માનનીય અગ્રેસર છે. પોતે આનંદી સ્વભાવના અને માયાળુ હીલના હોઈ મુરકલીમાં મુકાયેલા માણસોને હંમેશા દોરવણીથી અથવા પેસાથી સહાયજીત બને છે. બહુજ જીલ્લા દીલના સીધા સાદા માણસ હોવાથી ઘણીવાર એમને મિત્રો તેમજ વર્તમાનપત્રો સાથે અથડામણમાં ઉતરવું પડે છે. પણ પોતે સત્ય અને ન્યાયી માને એજ માંગે ચાલે છે અને તે માટે અતિ એમને વિજય પ્રાપ્ત થાય છે. મોટા દરજ્જાના માણસની જે માટાની લાગવગની એવણે કદી દરકાર કરી નથી. છેલ્લી અનનુમનની સોની કમીટીની ચુંટાણીમાં ભારે હિડાપોહ થયો હતો પણ પોતે મોઈપણ પક્ષ તરફથી નહિ પણ સ્વતંત્ર રીતે ઉમેદવારી જ્હાર પાડી હતી અને સખત હરિકાઈ તેમજ વિરોધ છતાં ફેનેહમંદીથી પાર ઉતર્યા હતા. આ આતશબંદરામની મેનેજિંગ કમીટીની એમની ઉપયોગી કામગીરીને લીધે એમને આતશબંદરામના એક પહેલવહેલા મેમેબર આથરવનેન ટ્રસ્ટી તરીકે નીમવામાં આવ્યા છે. આ નીમણુકને વધારી લેવામાં આવી હતી. ફસલી અગીઆરીના પ્રશ્નમાં કિલટ લઈ એક બાહોશ અથોરનાનને ઉત્તેજન આપવા માટે પોતે એક સાચા અથોરનાન તરીકે દસ્તુરજી બાદની નેમણુક કરવામાં તેમજ તેમને સ્થાલો વિગેરેની ઘટતી બધી જોઈવણી કરી એ કાર્ય સુલેહશાંતિ ભરી રીતે પાર પાડવામાં મોટો ભાગ ભજવ્યો હતો અને તે પણ સદંતર બીનસ્વાર્થી પણ.

સરનામુ:—૪૧૧, લોહાર સ્ટ્રીટ, મુ'બઈ.

આઝાદ, મૌલાના અબુલ કલામ—  
મૌલાના આઝાદનો જન્મ ૧૮૮૮ માં  
મક્કામાં થયો હતો. એમણે બાળપણ



અરબસ્તાનમાં પસાર  
કયું હતું અને ઇસ્-  
મની વિગત અલઅઝ  
હાર યુનીવર્સિટીમાં  
ઇવરસાન પ્રાપ્ત કર્યું  
હતું. ટર્કી અને અન્ય  
મુસ્લીમ રાષ્ટ્રો સમક્ષ  
ઉપસ્થિત થયેલા મહ-  
ત્વના પ્રશ્નો પરત્વે  
મુસ્લીમ જનતાનું દ્રષ્ટીબિંદુ કેળવવાના  
ઉદ્દેશથી એમણે કલકત્તામાં “અલહીલાલ”  
નામનું ઉર્દુ પત્ર કાઢ્યું હતું. આ પત્ર  
ખુબ મશહુર બન્યું હતું. આ પત્રને પરિ-  
ણામેજ, ગત મહાયુદ્ધ શરૂ થયાના પ્રસંગે

બ્રિટ સરકારે એમને નજરકેદ કર્યા હતા.  
એ પછી ૧૯૨૧ માં મૌલાના આઝાદ  
મહાત્મા ગાંધીને મળ્યા અને એમના ચુસ્ત  
અનુયાયી બન્યા. ખીલાફત ચળવળમાં  
એમણે અગ્રગણ્ય ભાગ ભજવ્યો હતો. એ  
ઉપરાંત ગાંધીજીની આગેવાની હેઠળની  
કોંગ્રેસમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૩ માં દીલ્હી  
ખાતે મળેલી કોંગ્રેસની ખાસ બેઠકમાં પ્રમુખ  
પદે ચૂંટાયા હતા, અને ફરીથી ૧૯૩૦ માં  
કોંગ્રેસના કામચલાઉ પ્રમુખ નીમાયા હતા.  
ત્યારથી તેઓ કોંગ્રેસની કારોબારી સમિ-  
તિના સભ્ય નીમાતા આવ્યા છે. મૌલાના  
૧૯૪૦-૪૧ વર્ષના કોંગ્રેસના પ્રમુખ છે.  
લડાઈ વિરોધી કોંગ્રેસની હાલની ચળવળને  
અંગે મૌલાના પાછા જેલમાં ગયા છે.

સરનામું:—કલકત્તા.

(મધ્યવર્તી સહકારી બેન્ક)

ધો બોમ્બે પ્રોવીન્સીયલ  
કો-ઓપરેટીવ બેન્ક, લીમીટેડ.

કુલે શાખા ૩૦—હૅડ ઓફીસ:—૬, બેંક હાઉસ લેન, કોટ, મુંબઈ.

શેર કેપીટલ (પુરા ભરાયલા)	...	રૂ.	૧૨,૯૮,૮૫૦
રીઝર્વ અને બીજા ફંડો	...	રૂ.	૧૮,૮૪,૮૨૧
કુલે ડીપોઝીટો	...	રૂ.	૧,૮૫,૦૩,૨૯૬
વર્કિંગ કેપીટલ	...	રૂ.	૨,૩૭,૩૭,૧૭૦

ચાલુ, સર્વોચ્ચ અને શ્રેષ્ઠ ડીપોઝીટ સ્વીકારવામાં આવે છે તેમજ સહારગમના હંફી,  
બલો વીઝેરે વ્યાજની કમીશન લઈ વસુલ કરી આપવામાં આવે છે

વધુ વિગત માટે રૂબરૂ મળો અથવા લખો:—

વૈકુંઠ એલ. સહેતા,

મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

આ બેન્કમાં જમા મુકાયેલા નાણાંનો લાભ ગરીબ તેમજ મધ્યમ વર્ગને મળે છે.

**ખળ, એરવદ બલ અરદેશર:—** જન્મ મુ'બાઈમાં તા. ૧૨ મી ડિસેમ્બર ૧૯૦૫. ધી જ. ન. પીટી પારસી ઓરફ-નેજમાં મેટ્રીક સુધીના કેળવણી લઈ મુદલા ફીરોઝ મદ્રેસામાં અવસ્તા પહેલવી તેમજ બીજી ભાષાઓના બી. એ. સુધી અભ્યાસ કરી સરટીફિકેટ, મેટ્રી સ્કોલરશીપના તેમજ સંખ્યાબધ ઈનામો મેળવ્યા હતા.



એએને ૧૯૩૫ ના ફેબ્રુઆરીમાં ખુશરો-ખાગ મથેની શેઠ કરાણીની દરેમહેરના વડા પંથકી તેમવામાં આપ્યા હતા. જે પ્રસંગ મુ'બાઈ તેમજ દેશાવરના દરતુરજીઓ પંથકીઓ, અથોરનાનો, મંડળો અને વખાણનારો તરફથી સંખ્યાબધ શ્યાસો એએને એનાયત કરવામાં આવી હતી. એએ મુ'બાઈની જરથોસ્તી જશન કમિટીના એક કુશલ ધર્મ શિક્ષક છે. અને મુ'બાઈની જુદી જુદી પારસી છાકરાઓ અને છાકરીઓની નિશાળોમાં ધર્મ અને નિતિની કેળવણી આપે છે. એ ઉપરાંત એએ એક અથંગ ધર્મ અભ્યાસી બહેર વકતા, અને સમાજ સેવક છે. ધર્મના પ્રચાર અર્થે મુ'બાઈ તેમજ દેશાવરમાં ભાષણો અને વાએઓ આપે છે એએ એક

સારા લેખક પણ છે અને જુદા જુદા છાપા-ઓ અને ચાપાન્યાઓમાં ધાર્મિક તેમજ સંસારી વિષયો ઉપર લખાણો કરે છે. જે લેખોની પ્રસંસા પામે છે.

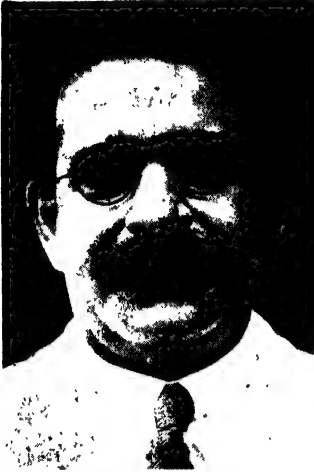
એએ મુ'બાઈની વડી મેટ્રીમોનિઅલ કોર્ટના એક હેલ્ડિંગ, “સોની” અનજુમન કમિટીના એક ચુટાયલા સભા સદ, પારસી પેત્રીઓટિક લીગ અને પારસી ફંડરલ કોમિસીનના એક સભાસદ, પર્સલ પારસી મંડળ, ખુશરોખાગ પારસી એસો-સીએશન, અને પારસી મદદગાર મંડળના ઉપ પ્રમુખ, અથોરનાન-મંડળ, અથોરનાન અનજુમન કમિટી અને ભાયખલા જશન-કમિટીના આનરરિ સેક્રેટરી, ભાયખલા જશન-કમિટી ભાયખલા બાજ રોજગાર ફંડ અને શેઠ પી. આર. શેઠના ધર્મ ક્રિયા ટ્રસ્ટફંડના એક ટ્રસ્ટી, પારસી લીગ ઓફ આનરની લવાઈની બોર્ડના એક સભાસદ તેમજ જરથોસ્ત ધર્મની ખોલ કરનારી મંડળીના એક સભાસદ છે.

એએ ભાયખલા પ્રોસાસ્તીઅન એસોસી-એશન, પારસી લીગ ઓફ ‘આનર’, જર-થોસ્તી ભાયખધ મંડળી, બલસારા ત્રનીંગ યુનાઅન જરથોસ્તી ધર્મ સંબંધી કેળવણી આપનારી અને જ્ઞાન ફેલાવનારી મંડળી, ઉરન પારસી ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ કોલેજની, અને અનજુમન પલ મંડળની કારોબાર કમિટી-આના સભાસદ છે.

એએ ભાયખલા મ્યુનીસીપલ સ્કુલ, બાઈ માટ્રીબાઈ વાડીયા ઉદયોગ શાળા, અને સર ખુશરો વાડવા સ્કુલના આનરરી ધર્મ-શિક્ષક છે.

**ટેકાણુ:—**શેઠ કરાણીની દરેમહેર, ખુશરો ખાગ, કોલાબા કોઝને, મુ'બઈ

ગીલ્ડર, ડૉ. મચિરશાહ ધનજીભાઈ. બી. એ., એમ. ડી.—કેંગ્રેસ પ્રધાનમંડળ આંધ્રા પર હુનું ત્યારે તંદુરસ્તી ખાતાના પ્રધાન તરીકેનું કાર્ય કરનાર આ ભલા પારસી તબીબનો જન્મ ૧૮૮૨ માં મુંબઈ



જાને થયો હતો. એમના પિતા પચાસ વર્ષ “ટેમ્પરન્સ એસોસિએશન”ના મંત્રી હતા. ડૉ. ગીલ્ડરે મુંબઈની ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૦૫ માં એલ. એમ. એન્ડ. એસ.ની ડિગ્રી પ્રાપ્ત કર્યા પછી ઈંગ્લાંડ ગયા હતા અને ત્યાં છ વર્ષ રહી એમ. ડી. તથા એફ. આર. સી. એસ. ની ઉચ્ચ ડિગ્રી સંપાદન કરી હતી. મુંબઈ આવ્યા પછી ડૉ. ગીલ્ડરે ખાનગી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. હૃદયરોગના તેઓ ખાસ નિષ્ણાત હોવાથી ગાંધીજી પણ એમની વારંવાર સલાહ લે છે. મ્યુનીસીપાલિટીના મેડીકલ એકઝામીનર, મુંબઈ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય, બેંબી મેડીકલ યુનીવર્સિટી એક વખતના પ્રમુખ, કીંગ એડવર્ડ મેમોરીઅલ હોસ્પિટલના માનદ ડાક્ટર વિગેરે સ્થાનો પર બીરાજ એમણે મુંબઈની વિવિધ

સેવા બજવી છે. એક સમયે સર ચીમન-લાલ સેતલવડ સાથે તેઓ ડાક્ટરોના હાડ-મારી વિષે ચર્ચા કરતા હતા. ચર્ચા દરમ્યાન સર ચીમનલાલે તેમને એ હાડમારીઓ સામે રાજદ્વારી ક્ષેત્રમાં ઝંખલાવી લડત કરવાની સુચના કરતા તેમણે રાજદ્વારી પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાનું શરૂ કર્યું. ૧૯૨૭ માં તેઓ મુંબઈની જુની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા. ગત મહાયુદ્ધ વખતે પણ લેડી હાઈજ વોર હોસ્પિટલમાં એમણે સેવા બજવી હતી. ૧૯૩૭ માં કેંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં જોડાઈ એમણે ઈલાકામાં દારૂ નિષેધની પ્રવૃત્તિના મંડાણ કરી નવા યુગની સ્થાપના કરી હતી પણ કેંગ્રેસ પ્રધાનમંડળે આંધ્રા છોડતા એ પ્રવૃત્તિ શીથિલ બની હતી. અત્યારે ગાંધીજીની હાકલને માન આપી તેઓ જેલ ગયા છે.

સરનામું:—ગીલ્ડર હાઉસ, વોર્ડન રોડ, મુંબઈ.

### સુધરેલી નજર ચપળ દેખાવ



અમારા ચશ્માથી તમારી નજર સુધરશે, દેખાવ આકર્ષક બનશે ને તમારી સામાન્ય તન્દુરસ્તી સુધરશે નહીં દબની ફેમો મળશે. નાખ્યાતો આંખ તપાસી આપશે. તેમાં સંતોષની ખાત્રી આપીએ છીએ.

સલાહ મારે મળે:—

**હાતીમ બ્રધર્સ**

અખંડુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૩.

બીલીમીરીઆ, લેડી જરબાઇ શાપુરજી,  
જે. પી.—૧૮૮૦ માં તા. ૭ મી માચે  
મુંબઈ ખાતે એમનો જન્મ થયેલો અને



સર શાપુરજી સાથે ૧૯૦૬ માં લગ્ન થયેલા.  
પારસી ચેરીટી આર્ગેનાઇઝેશન સાસાયટી,  
જો જરથોસ્તી મંડળ, સર રતન તાતા  
ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ફોર વીમિન વિગેરે  
સંસ્થાઓની મેનેજિંગ કમીટીના લેડી જર-  
બાઈ સભ્ય છે. સમાજ કલ્યાણના કાર્યોમાં  
સારી હિલલ લઈ રહ્યાં છે. નેશનલ ઇન્ડિઅન  
એસોસિએશન, વીમિન્સ કાઉન્સિલ, વીમિન્સ  
વર્ક ગ્રીડ, પ્રોન્સેસ મેરી જીમખાના વગેરે  
સંસ્થાઓ સાથે પણ તેમને સંબંધ છે.  
ગરીબ પારસીઓના નિવાસસ્થાનોની પાર-  
વાર મુલાકાત લઈ તેમના બાળકોને જરૂર  
પડતી ફરેક સહાય કરે છે. યુરોપની તેમણે  
પાંચ વખત સફર કરી હતી અને આખા  
હિંદ તથા સિલોનનો પ્રવાસ તેમણે ખેડ્યો

છે. ૧૯૨૮ માં તે વખતના હિંદી વજરના  
પત્ની લેડી બર્કનહેડે લેડી જરબાઈને ના-  
શહેનશાહ અને શહેનશાહ ખાન તરફથી  
ભરવામાં આવેલા દરબારમાં રજુ કરી તે  
નામદારો સાથે મુલાકાત કરાવી હતી.

સરનામું:—૧૩, કક્ પેરડ, કોલાબા,  
મુંબઈ.

સીંધ, શ્રી. ગયાપ્રસાદ, બી. એ. એલ  
એલ. બી મુઝફરપુરના વકીલ—મુઝફરપુર,  
પટણા અને કલકત્તા ખાતે એમણે કેળવણી  
પ્રાપ્ત કરી હતી એ  
પછી કલેક્ટર પણ  
થયા હતા પણ  
વકીલ તરીકેનો વધો  
કરવા માટે રાજ-  
નામ આપી દીધું હત.  
મ્યુ. બાઈ અને  
અન્ય સમિતિઓના



સભ્ય હતા અને ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૪ સુધી  
હિન્દની વડી ધારાસભાના ચુંટાયેલા સભ્ય  
હતા. વળી વડી ધારાસભાની અનેક  
સમિતિઓના સભ્યપદે પણ બીરોજ્યા હતા.  
આલ ઇન્ડિઆ પોસ્ટલ અને આર. એમ.  
એસ., સર્વેય મહાસભા અને પંજાબની  
પછાતવર્ગની પરિપદના પ્રમુખપદે બીરોજ્યા  
છે. તેઓ બીહારની કેળવણી વિષયક સંસ્થા  
ઓમાં પણ ગ્રાગ્રહણ ભાગ લે છે. ૧૯૩૪માં  
વડી ધારાસભામાં પાસ થયેલો ખદર  
(રક્ષણ) કામદો એમણે રજુ કરેલો. “વીક  
ટોરીઅલ કાશ્મીર”ના કર્તા છે.

સરનામું:—મુઝફરપુર (બીહાર).

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીઆ ઉત્તારવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.

ચેટરજી, શ્રી. રામાનંદ:—“માડન રીવ્યુ” અને “પ્રખાસી”ના તંત્રી શ્રી રામાનંદ ચેટરજીને જન્મ ૧૮૬૫ માં



ખાંકુરા ખાતે પ્રખ્યાત સંસ્કૃત અધ્યાપક કુટુંબમાં થયો હતો. ખાંકુરા જિલ્લાની શાળામાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૮૩ માં મેટ્રીકની પરીક્ષામાં ઉચ્ચ નંબરે આવ્યા

હતા. સેન્ટ પ્રેવીઅસ અને સીટી કોલેજમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કરી ૧૮૮૬ માં ઈંગ્લીશમાં માનસહીત પહેલે નંબરે આવી બી. એ થયા હતા. એ પછી “ધર્મબંધુ” પત્રનું તંત્રીપદ લીધું હતું અને “ઈન્ડિઅન પેસન્જર”ના લાંબા સમય સુધી સહતંત્રી હતા. એ પછી “પ્રદીપ” નામના પહેલાજ

અચિત્ર બંગાળી માસીકનું તંત્રીપદ લઈ એ પત્ર પોતેજ પ્રસિધ્ધ કર્યું. ૧૮૯૫ માં કાયરથ કોલેજના પ્રીન્સીપલ નીમાયા અને પાછળથી અલ્લાહબાદ યુનીવર્સીટીના ફેલો નીમાયા હતા. યુક્ત પ્રાંતની માધ્યમિક શીક્ષણ સુધારણા સમિતિમાં એમની સભ્ય તરીકે નીનાયુંક થઈ હતી. ૧૯૦૨ માં અલ્લાહબાદ ખાતે “પ્રખાસી” નામનું બંગાળી માસિક શરૂ કર્યું. ૧૯૦૬ માં કાયરથ કોલેજના પ્રીન્સીપાલનો એમંદ્યા છાડી દઈ ૧૯૦૭ માં “માડન રીવ્યુ” શરૂ કર્યું. ત્યાંથી કલકત્તા આવ્યા અને ત્યાર-થીજ એ બંને પત્રોનું સંચાલન એમના હસ્તક છે. શ્રી ચેટરજી હિન્દુ મહાસભાના ઉપ-પ્રમુખ છે અને કોમી સુકાદાના કટ્ટર વિરોધી છે. હિન્દના એક બાણીતા પત્રકાર તરીકે એમની ખ્યાતી છે.

સરનામું:—કલકત્તા.

આ “હુઝુ” માં એવું તે કાણ છે જે

પોલસનનું માખણ  
અને કોફી

વાપરતું નહિ હોય?

આ બંને ચીજો તેની અપુર્ણતાની ટેવે યુગી-પોતાની અચુક ફેતેહના ૬૦ કિર્તીવંત વર્ષો પુરા કરી હજી પણ તમારી સેવામાં તેટલાજ ભેરથી આસ્તવાર ઉભી છે.

દીનમાંથી નીકળતી ગીફ્ટ કુપનો એકલી કરી ઘેર ઉથોગી ભેટા મેળવો.

હોડીવાલા, ખાનખહાદુર બેજનજી માણેકજી, જે. પી., એનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ-એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો



હોડીવાલા, ખાનખહાદુર બેજનજી માણેકજી, જે. પી., એનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ-એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો હતા. શ્રી. હોડીવાલા ૧૮૯૧ થી ૧૯૨૦ સુધી ઉરણ મ્યુનીસીપાલ્ટીના કાઉન્સિલર હતા અને ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૨ સુધી પ્રમુખ હતા ૧૯૧૭ થી ૧૯૧૯ સુધી ઉરણમાં બેચ મેજિસ્ટ્રેટની કોર્ટના પ્રમુખ હતા અને ૧૯૧૬ માં જે. પી. થયા હતા. ૧૯૨૫ માં તેમને એનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ નીમવામાં આવ્યા હતા ૧૯૩૦ માં સરકારે તેમને ખાનખહાદુર ખનાવ્યા હતા. શ્રી હોડીવાલા પારસીકોમમાં પણ ખુબ પ્રતિષ્ઠા પામેલા છે. મુંબઈમાં લાયક સંસ્થાઓને સાંવજનીક સંખાવતો કરવા બદલ તેઓ જાણીતા છે. તેમણે અલીબાગ ખાતે હોસ્પીટલ પણ બંધાવી આપી છે. આતીથ્ય સત્કાર કરવાનો એમનો ગુણ અને ઉદારતા જાણીતા છે. એમના આનંદી સ્વભાવે હિંદી અને યુરોપીઅન કોમના મિત્રોનું એક મોટું મંડળ એકત્ર કર્યું છે. એમણે સરકાર સાથે હંમેશા સહકાર કર્યો છે અને હુલ્લડ તથા બેદરકારીના સમયમાં શાંતિ સ્થાપવા માટે પોતાની લાગવગ વાપરી છે.

સરનામું:—ફ્રી મેનશન, હુયુઝીઝરોડ, મુંબઈ.

પારેખ,—દિવાન ખહાદુર મોતીલાલ, એમ. એ., એલ.એલ. બી.—દિવાન ખારીઆ સ્ટેટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. નડીઆદની સરકારી હાઈસ્કુલમાં શિક્ષણ મેળવી મુંબઈની એક્સીસ્ટન્ટ અને લો કોલેજમાં ઉચ્ચ કેળવણી લીધી હતી. વાસંતીજી સાથે લગ્ન કરેલાં. અત્યારે શ્રીમતી વાસંતીજીની સ્વર્ગવાસ થયાં છે. એમને એક પુત્ર છે. ડાકોર મંદિર સમિતિના સભ્ય છે. “વલ્લભ ચરિત્ર”ની સુધારેલી આવૃત્તિ પ્રગટ કરી છે. ૧૯૩૫ માં રાવ-ખહાદુર અને ૧૯૩૬ માં દિવાન ખહાદુર થયા હતા.

સરનામું—દેવગઢ ખારીઆ.



**મરચંટ—વિજય માધવજી, બી. કેમ.**—આ બાણીતા ક્રિકેટરનો જન્મ ૧૯૧૧ માં થયેલો. ભડાં ન્યુ હાઇસ્કૂલમાં



શિક્ષણ લઈ ત્યાંજ પંદર વર્ષની વયે ક્રિકેટ કારકીર્દીની શરૂઆત કરેલી. એ ઉમ્મરે શીલ્ડ મેચોમાં સારા રકોર કર્યા હતા. એક મેચમાં બે સંચરી કરી હતી. મેટ્રીક થયા પછી શ્રી. મરચંટે એલ્ફિન્સ્ટન અને સીડનહામ કોલેજોમાં વધુ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૨ માં સીડનહામ કોલેજ તરફથી ૫૦૪ રન કર્યા હતા અને ૨૯ વિકેટ ઉપાડી હતી અને સીડનહામ કોલેજને એના ઇતિહાસમાં પહેલી વાર આંતર કોલેજ ચેમ્પીયનશીપ પ્રાપ્ત કરાવવામાં સહાય કરી હતી. અઢાર વર્ષની વયે ૧૯૨૯ માં ચતુરંગી મેચમાં હિંદુઓ તરફથી ભાગ લીધો હતો. ત્યાર પછી હિંદુઓ તરફથી દરેક વર્ષે મેચમાં ઉતર્યા છે. ચતુરંગી અને પચાંગીમાં ૭૩ રનની સરેરાશ ૮૭૫ રન કર્યા છે, જેમાં ત્રણ સંચરીનો સમાવેશ થાય છે. રણજી ત્રાફી મેચોમાં ૧૯૩૪ થીજ બેંબે ક્રિકેટ એસોસિએશન તરફથી રમવા માંડ્યું છે. અને છ સંચરી કરી છે. ગયે વર્ષે શ્રી. મરચંટને

કેપ્ટન નીમવામાં આવ્યા હતા. ઇંગ્લેંડ સામે છ ટેસ્ટ મેચોમાં હિંદ તરફથી તેમણે ભાગ લીધો છે ૩૮ રનની સરેરાશ ૪૬૦ રન કર્યા છે જેમાં એક સંચરી આવી બધ છે. ૧૯૩૬ માં હિંદી ટીમની સામે ઇંગ્લેંડનો પ્રવાસ કર્યો હતો. ત્યાં બેટીંગની સરેરાશમાં ૫૧ રન કરી માખરે આવ્યા હતા. કુલ ૧૭૪૫ રન નોંધાવ્યા હતા. ૧૯૩૭-૩૮ માં લોર્ડ ટેનીસનના ટીમ સામે હિંદી ટીમના સરદાર તરીકે શ્રી. વિજય મરચંટ નીમાયા હતા. શ્રી. મરચંટે બી. કેમ.ની પરિક્ષા પસાર કરી છે અને અત્યારે મુંબઈની કાઉન, હિંદુસ્તાન અને વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા મીલોના મેનેજિંગ એજન્ટ્સ કાકરસી મુળજીની કંપનીની પેલીના ભાગીદાર છે.

સરનામું—સર વિઠ્ઠલદાસ ચેમ્બર્સ, એપોલો સ્પોર્ટ, મુંબઈ.

**પુનેગર, શ્રી. શાવકશાહ નશરવાનજી, એન. ઇ. પુનેગરની કંપનીના માલેક, મીલ સ્ટાફના સપ્લાયર:—**૧૮૮૯ માં એમનો જન્મ થયેલો. મુંબઈની ફેટ



એન્ડ પ્રોપરાયટરી હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધેલી. ૧૯૯૩ માં મુંબઈવાળા શ્રી. આર. મીસ્ત્રીનાં પુત્રી આયમાય સાથે લગ્ન

કરેલા. એમના પિતા શ્રી. એન. ઇ. પુનેગરે એન. ઇ. પુનેગરની કંપની ૧૮૮૯ માં સ્થાપેલી. ૧૯૦૭ માં શ્રી. શાવકશા પોતાના પિતાશ્રીના ધંધામાં જોડાયા. મરહુમ મી. એન. ઇ. પુનેગર ઈ.એન.કોટન વેસ્ટની નીકાસ કરનારા અને અમેરીકન કોટન “સ્ટ્રાઇપીડ્સ” ની આયાત કરનારા મોટા વેપારીઓમાં આગેવાન સ્થાન ધરાવતા હતા.

સરનામું:—યુનાઇન બેંક બીલ્ડીંગ,  
એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

પકવાસા, શ્રી મંગળદાસ એમ.,  
એમ. એલ. સી.—એમનો જન્મ મુંબઈ  
ખાને ૧૮૮૨માં થયો હતો. ૧૯૦૨ માં ગ્રેજ્યુ-

અબીલ હિંદ ગ્રામ્ય ઉદ્યોગ સંસ્થાના કાય-  
દાના સલાહકાર બન્યા. શ્રી. મંગળદાસ  
એક ચુસ્ત સામાજિક કાર્યકર છે અને  
મરાઠી ખાતે આશ્રમ નિભાવે છે. ભરૂચ-  
પંચમહાલ-સૂરત મતદાર સંઘ તરફથી  
મુંબઈની ઉપલી સભામાં ચુંટાઈ આવ્યા  
હતા અને ૧૯૩૭ માં એજ સભાના પ્રમુખ  
બન્યા હતા. શ્રી પકવાસા હિંદુસ્તાન  
સ્કાઉટ્સ એસોસીએશનના મદદનીશ પ્રાંતિક  
કમીશનર છે અને મુંબઈ સરકારે સ્થા-  
પેલી એડલ્ટ લીટરસી કમીટીની ખાડના  
ઉપ-પ્રમુખ પણ છે. યુદ્ધ વિરોધી કોંગ્રે-  
સની પ્રવૃત્તિને લીધે હાલ તેઓ જેલમાં છે.

સરનામું—૨૯, ડુંગરસી રોડ,  
મુંબઈ—૬.



એટ થઈ ૧૯૦૫ માં એલ.એલ.બી. થયા  
અને ૧૯૦૭ માં સોલિસિટર બન્યા. મેસર્સ  
માધવજી એન્ડ કંપની (સોલિસિટર્સ) ની  
પેઢીમાં શ્રી. મંગળદાસ ભાગીદાર હતા.  
૧૯૩૨ માં સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જોડાયા  
હતા અને એમને એક વર્ષની જેલની સજા  
થઈ હતી. જેલ મુકત થયા પછી તેઓ

અસફઅલી, ખાર-એટ-લો:—એમનો  
જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. એમણે  
દિલ્હીની સેન્ટ સ્ટેફન્સ કોલેજમાં કળવળી  
લીની છે. આ જાણીતા દિલ્હીના કોંગ્રેસ

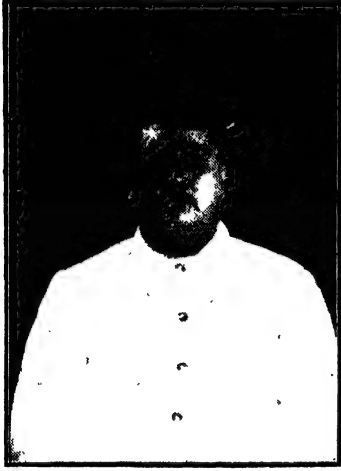
અગ્રેસરે કોંગ્રેસ ચળવળ  
માં ભાગ લઈ અનેક  
પ્રસંગોએ જેલ નિવાસ  
ભોગવ્યો છે. તાજેતરમાં  
તેમને કોંગ્રેસની કારો-  
બારી સમિતીમાં નીમ-  
વામાં આવ્યા છે. શ્રી.  
અસફઅલીએ યુરોપના



મુલકોનો મોટા પ્રમાણમાં પ્રવાસ ખેડયો  
છે તેઓ મુસ્લીમ નેશનાલીસ્ટ પક્ષના  
સભ્ય છે અને વડી ધારાસભામાં કોંગ્રેસ  
પાર્ટીના સભ્ય તરીકે દિલ્હીના હિંદુ મુસ્લીમ  
મતદારોએ એમને ચુંટી કાઢ્યા હતા.  
૧૯૪૦ માં યુદ્ધ વિરોધી પ્રવૃત્તિ માટે  
તેમને ફરીથી પકડવામાં આવ્યા છે.

સરનામું:—ન્યુ દિલ્હી.

શાહ, શ્રી. રતીલાલ નાથાલાલ, કમ-  
રશીયલ અમદાવાદ મીલ્સ, ન્યુ કમર-  
શીયલ મીલ્સ અને ન્યુ નેશનલ મીલ્સ  
કંપનીના એજન્ટ, સેન્ટીનલ એશ્યુરન્સ  
કંપનીના ડીરેક્ટર અને મેનેજિંગ એજ-  
ન્ટની પદવીના ભાગીદાર—૧૯૦૦ ની  
સાલમાં એમનો જન્મ થયો હતો. બાહોશ  
વંશવાદારી તરીકે અમદાવાદના વ્યાપારી



મંડળોમાં પ્રસિદ્ધ છે. અમદાવાદના મીલ  
માલિકોની મંડળીના એક સમયે પ્રમુખ  
હતા. અત્યારે એ મંડળીની મેનેજિંગ કમિ-  
ટિના સભ્ય છે અને તેના કામકાજમાં સારો  
ભાગ લે છે. શ્રી. શાહ અમદાવાદની  
અનેક સામાજિક અને શિક્ષણ વિષયક  
સંસ્થાઓની પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન કરે  
છે એમનામાં ધંધાદારી તરીકેની દીર્ઘ  
દ્રષ્ટી અને શિક્ષણના વિષયોમાં રસ  
લેવાની જ્ઞાનો સુમેળ છે.

સરનામું:—શારદા મંદીર પાસે,  
એલીસ બ્રીજ, અમદાવાદ.

અલ્લાખક્ષ, ખાનખલાદુર—એમનો  
જન્મ શીકારપૂર (સીંધ) ખાતે થયો હતો.  
ખા. ખ. અલ્લાખક્ષ  
સુમરાવના બાણીતા  
બહુચીકુટુંબના નબીરા  
છે એમને માત્ર  
શાળાની જ કેળવણી  
મળી છે; કારણ કે  
એમના પિતા ગુજરી  
ગયા પછી એમની કેળ-



વણી વિષયક પ્રગતિ અટકી પડી હતી.  
નાની ઉમ્મરમાંથી એમના પિતાનો ધંધો  
સંભાળવાની ફરજ આવી પડી હતી.  
તેઓ વીસ વર્ષની ઉમ્મરે સકકર લોકલ  
બોર્ડના સભ્ય ચુંટાયા હતા. અને ટુંક  
સમયમાં એ બોર્ડના તેઓ પ્રમુખ થયા  
હતા. એ પછી ખા. ખ. અલ્લાખક્ષ મુંબ-  
ઈની જુની ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા  
હતા અને ત્યાં નવ વર્ષ સુધી એટલે  
સીંધનો અલગ પ્રાંત થયો ત્યાં સુધી ચાલુ  
રહ્યા હતા. સીંધ યુનાઇટેડ પાર્ટી તરફથી  
તેઓ સીંધ એસેમ્બલીના સભ્ય ચુંટાયા  
હતા. એમણે સર ગુલામહુસેન હાદાદ-  
તુલ્લા પ્રધાનમંડળને પરાજય આપી કેંગ્રેસ  
પાર્ટીની સહાયથી મુસ્લીમ લીગ વિરૂદ્ધ નવું  
પ્રધાનમંડળ રચ્યું હતું. પણ પાછળથી  
એમણે રાજીનામું આપ્યું હતું. તે પછી  
દિલ્હી ખાતે ૧૯૪૦ માં મળેલી આઝાદ  
મુસ્લીમ પરિષદનું પ્રમુખપદ લીધું હતું.  
તેઓ હાલમાં સીંધના વડા પ્રધાન તરીકે  
પાછા નીમાયા છે.

સરનામું—કરાંચી.

### પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમો ઉતરાવો

**ભાગવ, શ્રી. બિરોજવરનાથ મજબન**  
**લાલ:**—૧૮૯૨ માં જયપુર ખાતે શ્રી.  
 ભાગવનો જન્મ થયેલો. એમના વડવાઓ  
 ભાગલ જમાનામાં અને જયપુર રાજ્ય  
 માં ઉંચા ઓધવા ધરાવતા હતા.



એમના પિતાશ્રી મજબનલાલ એમ. એ.  
 થયા હતા અને જયપુરના મહારાજા કોલે-  
 જના પ્રીન્સીપાલ અને જયપુર રાજ્યના  
 કેળવણી ખાતાના ડાયરેક્ટર હતા. શ્રી  
 ભાગવ યુનિઅન બેન્કના તેની સ્થાપનાથી  
 સંકેતરી છે. બી. એ. એલ. એલ. બી.  
 થયા છે અને જે. પી. તેમજ એાનરરી  
 પ્રેસીડંટી મેજસ્ટ્રેટ પણ છે. મુંબઈમાં  
 હિંદી ભાષાના પ્રચારમાં સારો રસ લે છે.  
 શાંતાકરમાં રેસીડંટસ એસોસીએશનના  
 મંત્રી તરીકે એ મંડળની અને એના  
 હસ્તક ચાલતા ધર્માદા દવાખાનાની  
 પ્રગતિમાં સારો રસ લે છે. દવાખાનામાં  
 દરદીઓની સંખ્યા પણ ૪૦ ઉપરથી વધી  
 ૧૭૫ થઈ છે. શાંતાકર ઍજ્યુકેશન  
 સોસાયટી, જેની હસ્તક શેઠ આનંદીલાલ  
 પોદાર હાઈસ્કૂલ ચાલે છે, એના કાર્યમાં  
 પણ તેઓ સારો રસ લઈ રહ્યા છે.  
 ૧૯૩૦ થી મેનેજિંગ કમીટીના સભ્ય છે,  
 સ્કુલના ટ્રસ્ટી છે અને ૧૯૪૦ માં માનદ

મંત્રી તરીકે નીમાયા હતા. એમ સંજ્ઞાન  
 ડિફિન્સ લોન કમીટીના સભ્ય છે અને  
 સભ્ય તરીકે ડિફિન્સ લોનમાં સારા નાણાં  
 ભરાયા છે. “એર રેડ પ્રીકોસન્સ” (એ.  
 આર. પી.) સભ્ય-કમીટી શાંતાકરના  
 ઉપ-પ્રમુખ છે.

**સરનામું:**—ગોપાલ ભુવન, ટાગોરરોડ  
 શાંતાકર.

**અણે, શ્રી. માધવરાવ એસ., બી.**  
**એ., એલ. એલ. બી.**—એમના જન્મ  
 ૧૮૮૦ માં થયો હતો. હિંદની વડી ધારા  
 સભાના ત્રણ વખત સભ્ય ચુંટાયા હતા.  
 એમણે ૧૯૩૦ માં  
 સત્યાગ્રહની લડતમાં  
 ભાગ લઈ જેલ નિવાસ  
 ભોગવ્યો હતો. સત્યા-  
 ગ્રહની રણવળ દર-  
 મ્યાન તેઓ કોંગ્રેસના  
 પ્રમુખપણુ થયા હતા.  
 એાલ ઇંગ્લીશ કોંગ્રેસ



કમીટીના એક વાર સભ્ય પણ હતા.  
 પાછળથી કોંગ્રેસની કારોબારી કમિ-  
 ટીમાં પણ ચુંટાયા હતા, પરંતુ  
 કોમી બુકાદાના પ્રશ્નપર કોંગ્રેસ સાથે  
 મતબંધ પડતા તેમણે પંડાત મદન-  
 માદન માલવીઆ સાથે કોંગ્રેસ સાથેનો  
 સંબંધ તોડી નાંખી નવી “કોંગ્રેસ  
 નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીની સ્થાપના કરી હતી.  
 અત્યારે તેઓ એ પક્ષના અગ્રણ્ય નેતા  
 છે. એમણે એાલ ઇંગ્લીશ હિંદુ લીગની  
 સ્થાપના કરી છે. તાજેતરમાં બુધ્ધ  
 અંગે સરકારે સર્વે પક્ષો સાથે સમાધાન  
 કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો ત્યારે લોર્ડ  
 લીનલીથગોએ એમને પણ મંત્રણા માટે  
 આમંત્રણ આપ્યું હતું.

**સરનામું:**—થોટમલ (બીરાર)

**ભગવાનદાસ** મનમોહનદાસ રામજી  
જે. પી. :—સર મનમોહનદાસ રામજી  
જે. પી. ના આ સઉથી નાના પુત્ર શેઠ  
ભગવાનદાસનો જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો



હતો. એમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી  
હતી. ન્યુ કમર્સરે હિંદ, ઈંડીઅન મેન્યુ-  
ફેકચરીંગ અને હિંદુસ્તાન સ્પીનીંગ એન્ડ  
વીવીંગ મીલોના એજન્ટોની પેઢીના તેઓ  
ભાગીદાર છે. શ્રી. ભગવાનદાસ દેશી વ્યાપારી  
એમ્બરની મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય હતા અને  
એકઝામીનેશન એક ધી કમરશીયલ બોર્ડ  
ઉપર દેશી વેપારી એમ્બરના સભ્ય હતા.  
મીલ માલેકોની મંડળીની મેનેજીંગ કમીટી  
પર ચાર વર્ષ સુધી સભ્ય હતા. નાં શહેન  
શાહની સીલ્વર જુબીલીની જુદી જુદી  
કમીટીઓમાં સભ્ય હતા, અને મેયર તરફથી  
કાઢવામાં આવેલા કંવેટ ધરતી કંપ કુંડની  
મીલ ઉદ્યોગ ઉપ-સમીતિમાં સભ્ય હતા.  
દેશી વેપારી એમ્બરની પ્રોસીજર અને  
જનરલ પરપઝીસ પેટા સમીતિના સભ્ય  
હતા. એ ઉપરાંત નાથદ્વારા કમીટી તથા  
નાથદ્વારા રોડ કમીટીના સભ્ય છે. દેશી  
વ્યાપારી એમ્બરની મજૂર કમીટીના  
સભ્ય હતા. વળી એકસાઈઝ કમીટીપર  
મીલ માલેકોના પ્રતિનિધિ તરીકે હતા.

બફરાબાદની ગોદાવરીબાઈ ડીસ્પેન્સરી,  
રામબાગ ચેરીટી ટ્રસ્ટ, બલાના ધર્મશાળા  
અને સદાવ્રત, નરોતદાસ રામજી બોર્ડીંગ  
ટ્રસ્ટ, મોટીબાઈ એન્ડ ગોપાલદાસ  
નથ્યુબાઈ રામજી વોહરા સેન્ટિરિયમ,  
ઝવેરબાઈ નરસીદાસ દેવીદાસ એજ્યુકેશન  
ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ કુંડ અને કહીઆદરા બ્રાહ્મણ  
વઈદક પાઠશાળાના ટ્રસ્ટી છે. આ પાઠ-  
શાળાની ટ્રસ્ટ બોર્ડના તેઓ પ્રમુખ છે.  
અખીલ ભારત વર્ણશ્રમ સ્વરાજ્ય સંઘના  
સભ્ય અને એની પબ્લીસ્ટીટી કમીટીના  
પ્રમુખ છે. ગૌરક્ષક મંડળની જનરલ કમી-  
ટીના સભ્ય છે. ન્યુ કેસરે હિંદ સ્પીનીંગ  
એન્ડ વીવીંગ કંપની લીમ, મોડર્ન કેમી-  
કલ વર્ક્સ લીમ, દિલ્હી અને મેસર્સ  
વસનજી મનજીની કંપનીમાં ડિરેક્ટર છે.  
૧૯૩૧ માં જે. પી. થયા હતા. બફરાબાદ  
ઉન્ડેરજનક મંડળની મેનેજીંગ કાઉન્સીલના  
સભ્ય અને માનદ બબનચી છે અને કંપોળ  
જ્ઞાતિની મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય હતા. વિઠ્ઠલ  
દાસ જમનાદાસ વિરૂધ ખીમજી કુંવરજી  
વાળા કેસમાં હાઈ કોર્ટ તરફના રીસીવર  
છે. હિંદુ ઇલેકશન બોર્ડના સભ્ય હતા.  
પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએ  
શનના સભ્ય, અને તેની કારંબારી સમીતિ.  
ફીનાન્સ સબ કમીટી અને રેલ્વે સબ  
કમીટીના સભ્ય છે. શેઠ ભગવાનદાસ ન્યુ  
કેસરે હિંદ મીલ્સ કંપની લીમના મેનેજીંગ  
ડિરેક્ટર છે.

સરનામું :—રીજરોડ, મુંબઈ ૬.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

શ્રી. કલ્યાણભાઈ સારાભાઈ, સેન્ટીનલ  
એશ્યુરન્સ કંપનીના મેનેજિંગ ડીરેક્ટર—  
૧૮૯૩ ની સાલમાં જન્મ થયો



હતો. અમેરીકન ઇન્શ્યુરન્સ કંપનીની અને બીજી વિમાન કંપનીઓની ચીફ એજન્સીઓનો તેમને બહેાગો અનુભવ છે અને વિમાના ધંધામાં જાણીતા છે. તે પછી ૧૯૩૪ માં એમણે સેન્ટીનલ વિમા કંપની સ્થાપી અને એન' સુદર રીતે સંચાલન કર્યું. આ કંપનીના ધીમે અને સંગીન વિકાસ એમની અસાધારણ વ્યવસ્થાશક્તિને આભારી છે. મેન્સર્ગ સારાભાઈ કંપનીમાં તેઓ ભાગીદાર પણ છે.

સરનામું:—ગીરીકુજ, હયુજીસ રોડ, મુંબઈ.

આલમ, ડો. એસ. મહમદ, ખાર-  
એટ-લો,—એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો



હતો. પંજાબના આ જાણીતા મુસ્લીમ અગ્રે-સર એક વાર કોંગ્રેસના પણ જાણીતા નેતા ગણાતા હતા. ૧૯૨૧ માં વડીલાતનો ધંધો છોડી અસહકારની લડ-તમાં જોડાઈને અનેક

વાર જેલ ગયા હતા. ત્યાર પછી ઘણો સમય સુધી તેઓ કોંગ્રેસની કારોબારી સમિ-

તિના સભ્ય રહ્યા હતા. ડો. આલમ પંજાબની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા અને મુસ્લીમ નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના આગેવાન સભ્ય હતા. શહીદગંજ મસ્જીદની ચળવળ વખતે કોંગ્રેસમાંથી છુટા થયા હતા પણ પાછા ૧૯૩૭ માં જોડાયા હતા. અત્યારે પંજાબની વડી ધારાસભાના સભ્ય છે.

સરનામું—લાહોર.

એફ.ડેલ, જ્યોર્જ સી. ડી. લીટ.  
એમ. એ., એલ. એલ. બી.:—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો.

૧૮૯૩ માં ૨૧૦ ડો. બેસંત સાથે હિંદમાં

આવ્યા હતા. કેમ્બ્રીજ યુનીવર્સિટીમાં તેજસ્વી કારકીર્દિ સંપાદન કર્યા પછી બનારસની સેન્ટ્રલ હિંદુ કોલેજના પ્રીન્સીપાલના આધધા પર

આવ્યા હતા. કાશ્મીર રાજ્યની શિક્ષણ પદ્ધતિ વિષે તપાસ કરી એમણે રીપોર્ટ કર્યો હતો અને પાછળથી હોલકર સ્ટેટ ના શિક્ષણ ખાતાના વડા તરીકે નીમાયા હતા. એ પછી એમણે જાહેર જીવનમાં ઝંપલાવ્યું હતું અને હોમરૂલ લીગના વ્યવસ્થાપક મંત્રી તરીકે વર્ષો સુધી કાર્ય બજાવ્યું હતું. ૧૯૧૭ માં હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ ડો. એની બેસંત સાથે એમને નજર કેદ કરવામાં આવ્યા હતા. સ્વતંત્ર અને નુતન હિંદ માટે તેઓ સતત ઝંખી રહ્યા છે અને એ કાર્ય સીધી માટે ખુબ પરિશ્રમ ઉઠાવે છે. એમના પત્ની શ્રીમતિ રૂકમીની દેવી હિંદી બાઈ છે. અત્યારે ડો. એફ.ડેલ થીઆસાફીકલ સાસાયટીના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—આધર, મદરાસ.



જીનું તે સુનું એ અસલી કહેવત  
યાદ રાખો અને

બાણીતું  
એ-વન  
મારકાનું જ



વેજટેબલ  
પ્રોડક્ટ  
વાપરો

તમે પણ એકજ વખત વાપરશો તો બબરૂ થી  
ખાવાનું મુઠી દેશો.

ટેલીફોન કરવાથી અગર પોસ્ટ કોડ લખવે ઘેર બેઠાં પહોંચતું કરીશું.  
ટે. નં. ૨૪૨૨૨૬

અબુબકર ઇબ્રાહીમની કું.  
ડુંગરી સ્ટ્રીટ, પોસ્ટ નં. ૬ ની સામે.

ગાર્થનદાસ જી. મારારજી:—એમને જન્મ લેનાવલા ખાતે ૧૮૯૯ માં થયો હતો. એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં બી. એ સુધીના અભ્યાસ કરી ૧૯૨૧-૨૨ માં ધંધામાં જોડાયા. ૧૯૨૯ માં મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટી ના કાર્પોરેટર બન્યા. આજ સુધી તેઓ ત્યાં સભ્ય તરીકે કાયમ છે મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીની જુદી જુદી સમિતીઓના ચેરમેન અથવા સભ્ય પદ એમણે શોભાવ્યું



છે. જે. પી., એ. મેજિસ્ટ્રેટ અને એ. પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટોની સાસાયટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૩ ની સાલથી મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટના ચેક ટ્રસ્ટી અને એની જુદી જુદી સમિતી-ઓના સભ્ય; એમ. એમ. ટી એસ. ડફરીનની ગવર્નીંગ બોડીના સભ્ય. (૧૯૩૮ થી); જી. આઈ. પી. અને બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલવેઓની સ્થાનીક સલાહકાર સમિતીઓના સભ્ય (૧૯૩૧ થી); પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસિએશનના તથા બી. બી. સી. આઈ. રેલવેની સ્થાનીક સલાહકાર સમિતીના ઉપ-પ્રમુખ, હિંદુ જમખાના કમીટીના સભ્ય, રેડીઓ કલબના પ્રમુખ; દાદર હિંદુ જમખાનાના ઉપ-પ્રમુખ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ

આટોમાંઆયલ એસોસિએશનની સમિતીના સભ્ય; પ્રોપર્ટી એનર્સ એસોસિએશન ના પ્રમુખ (૧૯૩૯); યંગ મેન્સ હિંદુ એસોસિએશનના પ્રમુખ (૧૯૩૯); હોંદુ સંરક્ષણ મંડળ અને હોંદુ રીલીફ કમિતી ના માનદ મંત્રી (૧૯૨૯થી); હિંદી વેપારી મંડળની પેટા સમિતીના ઉપ-પ્રમુખ (૧૯૩૮), હિંદુ ઉદ્યોગ મંડળના પ્રમુખ ૧૯૩૯, વ્યાપારી મંડળોના ફેડરેશનના પ્રતિનિધી, પીસગુડસ વેપારીઓના મંડળ ના પ્રમુખ (છેલ્લાં પાંચ વર્ષથી), પીસ ગુડસ વેપારીઓએ (સ્વદેશી માર્કેટ) નીમલા લવાદ અને સર્વેઅર, મુંબઈ પ્રાંતિક કોઓપરેટીવ બેન્કના ડાયરેક્ટર, ગ્વાલીઅર ઇકોનોમીક બોર્ડ પર ગ્વાલી અર સરકારે નીમલા સભ્ય (૧૯૩૮ થી) જુદી જુદી સખાવત સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી, ત્રીજી ભાટીયા પરિપદના માનદ મંત્રી (૧૯૨૭), ભાટીયા વ્યાયામ શાળાના સ્થાપક (૧૯૨૭), ભાટીયા ઇસ્પીટાલના સ્થાપક (૧૯૨૭), ભાટીયા મિત્ર મંડળ ના પ્રમુખ (ત્રણ વર્ષ સુધી); એકવર્થ લેખર હોમની મેનેજિંગ બોર્ડના સભ્ય (આઠ વર્ષ સુધી), હરિજન સેવક સંઘની મેનેજિંગ બોર્ડના સભ્ય (૧૯૩૬ સુધી), અને હુયુમનીટેરીઅન લીગની મેનેજિંગ બોર્ડના સભ્ય (૧૯૩૮ સુધી). વગેરે હોદ્દા ઉપર હતા તથા છે. મુંબઈની દેશી વેપારી એઅરના તેઓ પ્રમુખ પણ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—૨જીખ મહાલ, ચર્ચગેટ રેકલેમેશન, મુંબઈ.

### “પ્રેસીડેન્સી”

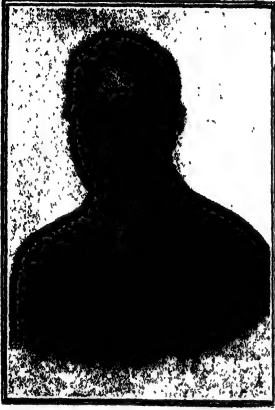
માં વીઓ ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત ખને.



ટનર, ખાનખહાદુર સી. આર., જે.  
પી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૯માં થયો હતો.

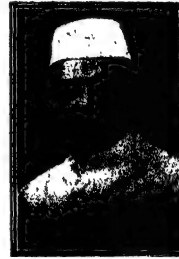


૧૯૦૭માં મેટ્રીક થયા પછી મુંબઈની કરંસી  
ઓફીસમાં રૂ. ૩૦ના પગારે કારકુનની નોકરીથી  
પોતાની કારકીર્દીની શરૂઆત કરી. ગત  
મહાયુદ્ધમાં બંગલાદેશના સીવીલ કમીશન-  
રના નાણાંખાતાના મદદનીશના વડા કાર-  
કુન તરીકે એમની સેવા ઉછીની અપાઈ હતી.  
૧૯૧૯માં ખાનખહાદુર ટનર પાછા કરંસી  
ઓફીસમાં આવી ગયા હતા. ત્યાં ૧૯૨૪  
માં એમને જનરલ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટને પદે ચઢા-  
વવામાં આવ્યા પછી ૧૯૨૫ અને ૧૯૨૬  
માં મદદનીશ કરંસી અમલદાર તરીકેનો  
કામચલાઉ ઓફિસો મળ્યો હતો. ૧૯૨૮માં  
એમને એ ઓફિસ પર કાયમ કરવામાં  
આવ્યા હતા. ૧૯૩૩માં જસ્ટીસ ઓફ  
ધી પીસ બન્યા હતા. ૧૯૩૫માં રીઝર્વ  
બેન્કની સ્થાપના થતા કરંસી બેન્કનું બધું  
કામ રીઝર્વ બેન્કે “ઈશ્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ”ને  
નામે લઈ લીધું હતું, તેમાં એમને બેજ  
શરતેથી નોકરી પર લેવામાં આવ્યા હતા.  
૧૯૩૭ ના મે માસમાં સરકારે એમની

કદર કરી એમને ખાનખહાદુરનો ખેતાબ  
એનાથત કર્યો હતો. સામાન્ય પ્રબમાં અને  
સ્થાનિક બેન્કોના મંડળોમાં ખાનખહાદુર  
ટનર આનંદી સ્વભાવને લીધે બહુજ પ્રીય  
થઈ પડ્યા છે. એ ઉપરાંત તેઓ એક  
સારા ખેલાડી તરીકે પણ પ્રખ્યાત છે,  
એમણે ઓલડ કરંસી ઓફીસ ક્રિકેટ કલ-  
બની સ્થાપના કરી હતી અને સ્થાપના થઈ  
ત્યારથીજ એના માનદ મંત્રી તરીકે કાયમ  
રહ્યા હતા. તેઓ ચુસ્ત “ફીમિસન” છે  
અને “મધર-ઈન્ડીઆ” લોજના પોર્ટ  
માસ્ટર છે. મરહુમ બીખાજી બેજનજી  
દમણીઆના પુત્રી બચાંબાઈ સાથે એમણે  
લગ્ન કર્યા હતા. એમને ચાર પુત્ર અને બે  
પુત્રી છે.

સરનામું—મહમદ મંઝીલ, નસરવાનજી  
વીટીટ સ્ટ્રીટ, શ્રાંટરોડ, મુંબઈ ૭.

સીધવા, શ્રી. આર. કે.—શ્રી૦ સીધ-  
વાનો જન્મ કરાંચીમાં થયો હતો. કરાંચીની



કેંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં આ-  
ગેવાનીભર્યા ભાગ લઈ  
રહ્યા છે. સીધવાની  
ધારાસભાના સભ્ય  
અને મ્યુનીસીપલ  
સભ્ય છે. એક  
વખત મેયર પણ  
થયા હતા. સીધવાની  
ધારાસભામાં કેંગ્રેસ  
પક્ષના અગ્રેસર છે. ઉપરાંત એલ ઈન્ડીઆ  
કેંગ્રેસ કમીટીના પણ સભ્ય છે. કરાંચીની  
ઘણીએ સંસ્થાઓ અને યુનીઓના  
પ્રમુખ છે.

સરનામું—વીક્ટોરીઆ રોડ, કરાંચી.

શાહ, નટવરલાલ જેકીશનદાસ, બી. ક્રામ, એફ. એસ. એ. એ., આર. એ. :—  
એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો.



ખંભાતની હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કર્યા પછી સેન્ટ જેવીઅર્સ અને સીડનહામ કોલેજમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૭-૧૮ અને ૧૯૧૮-૧૯ માં મંગળદાસ હરિવલ્લભદાસ કોમર્સ સ્કોલરશીપ મળેલી. ૧૯૧૯ માં બી. કોમની પરિક્ષા પસાર કરી. લંડનની સાંસાયટી ઓફ ઇનકોર્પોરેટેડ એકાઉન્ટન્ટ્સ એન્ડ એડીટર્સની પરિક્ષા આપી અને સાંસાયટીના ફાઇનલ પરિક્ષા ૧૯૨૩ માં પાસ કરી. ૧૯૨૩ માં એસોસીએટ અને ૧૯૨૭ માં ફેલો તરીકે ચુટાયા. શ્રી શાહ અલ્બરિ મેસર્સ દલાલ એન્ડ શાહની કંપનીમાં ભાગીદાર તરીકે ધંધો કરે છે. તેઓ ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૯ માં દેશી વ્યાપારી ચેમ્બરની મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય હતા. દેશી વ્યાપારી ચેમ્બરની વિમા ઉપ-સમિતિ અને પરિક્ષા બોર્ડના સભ્ય છે. ઉપરાંત તેઓ બોંબે મ્યુચ્યુઅલ લાઇફ એશ્યુરન્સ સોસાયટી લી૦, કુતી કોનમ ઇલેક્ટ્રીક

સપ્લાય કોર્પોરેશન લી૦, અને સાઉથ આરકાટ ઇલેક્ટ્રીસિટી ડીસ્ટ્રીબ્યુશન કં૦ લી૦ ના ડીરેક્ટર છે. સીડનહામ કોલેજની સલાહકારી બોર્ડના સભ્ય છે.

સરનામું:—ન્યુ બંગલો, ગાર્ડન કોલોની, અધેરી.

ભુપટકર, ડા૦ પોપટલાલ એ., એમ. બી. બી. એસ., એમ. એલ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો.

૧૯૧૩ માં મુંબઈ યુનીવર્સિટીની એમ. બી. બી. એસ. ના ડીગ્રી લીધી અને સી. જે. આપ્પેલમીક હોસ્પીટલમાં રહી આંખોની સારવારના નિષ્ણાત બની ૨૪ વર્ષની ઉંમરે કરાંચીમાં વૈદકીય ધંધો શરૂ કર્યો અને થોડાજ સમયમાં પ્રખ્યાત બની ગયા. તેઓ એક છટાદાર વક્તા છે. હોમરલ ચળવળ વેળા એમને ખ્રીટીશ હદ-માંથી હદપાર કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૧ માં કરાંચીના મ્યુનીસીપલ સભ્ય બન્યા. એમનું એ પદ હજી કાયમજ છે. તેઓ કરાંચીની જીલ્લા મહાસભા સમિતિના પ્રમુખ છે. પ્રાંતિક મહાસભા અને કરિબારી સમિતિના સભ્ય છે અને કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિઓમાં ઘણો ફાળો આપે છે. સીધા ધારાસભાના તેઓ સભ્ય છે અને એ ધારાસભાના કોંગ્રેસ પક્ષના મંત્રી છે. સત્યાગ્રહ પ્રવૃત્તિ વેળા ગાંધી હોસ્પીટલ એમના અધિકાર હેઠળ મુકવામાં આવી હતી અને ૧૯૩૦ માં કરાંચીમાં કોંગ્રેસની ખેઠક મળી ત્યારે તેઓ એના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર હતા.



સરનામું:—કરાંચી.



યશસ્વી કરોબારના જીવંત  
પ્રતીકરૂપ  
કંપનીનું મુખ્યમથક મકાન.

તમે જીવનવીમાની સંસ્થાનું મુલ્યાંકન શેના  
વડે કરો છો? એના આંકડાના સ્થૂલ કદ વડે?  
અલખત માટા આંકડા એ અસરકારક થીજ  
છે, પણ તમે માણસા સાથે કામ પાડો છો.  
આંકડા સાથે નહિ. એ પ્રશ્ન મહત્વનો છે કે  
કેટલા પોલીસી હોદ્દારો ને એજન્સીઓની સેવા  
થાય છે પણ અગત્યની તો એ વાત છે કે તમારી  
એજન્સી અને તમારા પોલીસી-હોદ્દારોની સેવા  
કેવી રીતે કરવામાં આવે છે.

પ્રથમજ આંકણીમાં બાનસ

રૂ. ૬૨-૮-૦

દશ હજારે : પંચવાર્ષિક

જે તમા એજન્સીઓનું મંગળ વાંચતી જીવનવીમા સંસ્થા.....જેને  
એના ક્ષેત્રમાં પ્રવેશતી સઘળી આંદ્રીયુટીઓનું સર્વાંગસુંદર આકલન હોય એવી  
સંસ્થાની આવશ્યકતા જોતા હો.....તો અમે માનીએ છીએ કે જેની શોધમાં  
તમે છો તે સંસ્થા વોર્ડન છે. તમે અમારા એજન્સી કરારો તપાસી બેસો તો એ  
તમારી હાસ્યાળી કીતાબમાં નફાકારક ચિત્ર ખડું કરતા જણાશે.

ઉચ્ચ ભુતકાળ સાથે વોર્ડન ઉચ્ચતર ભાવી ધરાવે છે:—

વિગતો મળે લખો—જનરલ મેનેજર,

ધી વૉર્ડન ઇન્સ્યુરન્સ કંપની  
લીમીટેડ, અમદાવાદ.

મુખ્યમથકની શાખા:—ટ્રીશિઝશાહ મહેતા રોડ.  
અન્ય શાખાઓ અને એજન્સીઓ હિંદુબરમાં



**ચંદુલાલ જેસીંગભાઈ શાહ:—** બર્મીંગહામ અને “અલ્ફા” જેવા ચિત્રો તેમણે ઉત્પન્ન કર્યા છે. તેઓ અનેક વિદ્ય પ્રવૃત્તિઓમાં રસ લે છે. મુંબઈ ખાતે ભરાયેલી પ્રથમ ઇન્ડિયન મોશન પીકચર ફેંકેસના તેઓ સ્વાગતાધ્યક્ષ હતા. એમણે લીધેલી અથાગ મહેનતના પરિણામે આ ફેંકેસની કાર્યવાહી સંપૂર્ણ રીતે સફળ નીવડી હતી. સરકાર નીચકત ફીલ્મ એકવાયઝરી બોર્ડના પ્રમુખ હતા, પણ તાજેતરમાં નાદુરસ્ત તબીબતના કારણે તેમણે રાજીનામું આપ્યું છે. હાલમાં તેમનું નિવાસ સ્થાન પેડર રોડ, ઉપર આવેલા “શાહુબાગ” માં છે.



પરંતુ યુવાવસ્થામાં તેમને બીષણ જીવન સંગ્રામ ભેલવો પડ્યો હતો. કોલેજના અભ્યાસ બાદ એમણે શેર બજાર અને રૂ બજારથી પોતાના જીવનની શરૂઆત કરી સાહિત્ય પ્રત્યેની તેમની અભિરુચિએ તેમને તેમની કલમની કલાનો વિકાસ કરવા પ્રેર્યો. તેમના વડીલબંધુ શ્રી. દયારામભાઈએ તેમને સીનેડિદ્યોગમાં “પલાવવાનું” સુચન કર્યું. શ્રી. લક્ષ્મી, કોહીનુર અને જગદીશ ફીલ્મ કંપનીમાં વાર્તા લેખક અને દિગ્દર્શક તરીકે નામના મેળવ્યા પછી ૧૯૨૬ની સાલમાં તેમણે મીસ ગોહર સાથે ભાગીદારીમાં શ્રી. રણજીત મુવીટોન કંપનીની સ્થાપના કરી. તેમણે શ્રી. રણજીત મુવીટોનને ઔદ્યોગિક વ્યવસ્થાના અનોખા નમૂના પર લાવી મુકી છે. રા. ચંદુલાલ શાહે મુક ચિત્રોના તથા ખોલપટોના યુગમાં ઘણા સુંદર સર્જનો સરજ્યાં છે. “પતિ-પત્ની”, “સતિ-સાવિત્રી”, “ગ્રુણ સુંદરી”, “રાધારાણી”, “દેશદાસી”, “મીસ ૧૯૩૩”, “બીરટરની

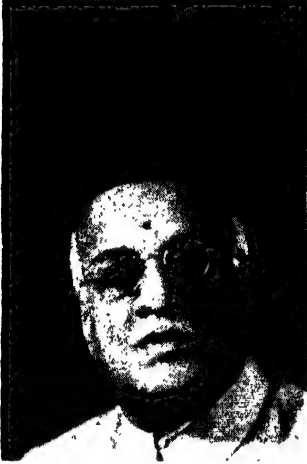
નાણાવટી, શ્રી. રામશચન્દ્ર મોતીલાલ, એફ. સી. આઈ., એફ. એફ. સી. એસ., એફ. કોર્મસ, એસ. સી. એ., એફ. આર. કોનોમી એસ., એફ. એસ. એસ. (લંડન), નાગોડ સ્ટેટના રાજદ્વારી મંત્રી:—૧૯૦૮ માં એમનો જન્મ થયો હતો.

શ્રીમતિ વસુમતી રતીલાલ પારંખ સાથે લગ્ન કર્યા હતા. મુંબાઈમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ઈંગ્લેંડમાં ત્યાંપારી ડીગ્રીઓ સંપાદન કરી હતી. ૧૯૩૬ માં હિંદની સેક્રેટરીઝ લીગ ફેકલ્ટીના મદદનીશ રજીસ્ટ્રાર નીમાયો હતા. રિમાનીઆના રાજ કેરોલ, બલ્ગેરીઆના રાજ બોરીસ અને ઓસ્ટ્રીયાના ગવર્નર જનરલની એમણે મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૨૮ થી ૧૯૩૮ સુધી ધરમપુર સ્ટેટની નોકરી કરી હતી. યુરોપમાં ઘણા દેશોનો સારો પ્રવાસ બેઠયો છે.



સરનામું—સદર બંગલો, નાગોડ (સી. આઈ.)

**મનમોહનદાસ કહાનદાસ**—શેઠ મનમોહનદાસનો જન્મ તા. ૭ મી માર્ચ ૧૮૭૮ નાદિને થયો હતો. તેઓ નાનપણુ-



થીજ કુટુંબની મીલકતોનો વહીવટ પોતાના ભાઈ સાથે કરવા લાગ્યા હતા. કાલબાદેવી ઉપરનો ઝવેરખાગ અને તેમાં આવેલું નરનારાયણ મંદીર તેમના કુટુંબનાં ટ્રસ્ટની મીલકત છે અને એ કહાનદાસ નારણદાસ ટ્રસ્ટ તરીકે ઓળખાય છે. એ ટ્રસ્ટના શેઠ મનમોહનદાસ એક ટ્રસ્ટી છે. વજરેશ્વરીમાં આવેલા ગરમ પાણીના કુંડોનો ગરીબ અને દરદી માણસો લાભ લઈ શકે તે માટે શેઠ મનમોહનદાસ પોતાના પિતાના ટ્રસ્ટમાંથી એ સ્થાને એક સુંદર સેનેટોરીયમ બંધાવ્યું છે અને જાહેર પ્રબળ વધુ સગવડો આપવા માટે તેમણે પોતાનાં માતૃશ્રી ગંગાબાઈની યાદગીરીમાં તથા પોતાનાં ધણીઆણી રતનબાઈનાં નામની બે ધર્મશાળાઓ પણ ત્યાં બંધાવી છે. આ કુંડોના પાણીથી ૫૯૬ પ્રેશર, સંધીવા, લખવો, ચામડીનાં દરદો, વાયુનો કુલાવો,

એનીમીઆ, અને બીજાં દરદો સારાં થાય છે અને તેથી શેઠ મનમોહનદાસે વજરેશ્વરીમાં આ સેનેટોરીયમ અને ધર્મશાળાઓ બંધાવ્યાં છે વળી વજરેશ્વરી શેઠ મનમોહનદાસનાં કુળ દેવી હોવાથી ત્યાં જાત્રાના વખતે ૧૦૦૦ જેટલા સાધુ સંતોને સીધાં અપાય છે અને દરરોજ ચંદીપાઠ થાય છે. લાડ વાણીઆઓ માટેનાં શેઠ ભગવાનદાસ પરસોતમદાસ ચેરીટી ટ્રસ્ટના શેઠ મનમોહનદાસ એક બેડયા ટ્રસ્ટી છે. આ ટ્રસ્ટમાંથી જ્ઞાતીના વિદ્યાર્થીઓને કેળવણી માટે મદદ અપાય છે, હોસ્ટીલ પર ઉભા થાય છે અને શિવરાત્રીને દિને થાણામાં ઓપજેશ્વર મહાદેવમાં શ્રદ્ધામંજીન થાય છે. શેઠ મનમોહનદાસને સંતતિમાં એકજ પુત્ર છે અને તે પુત્ર રા. હરકીસનદાસ પોતાના પિતાને મીલકતોના વહીવટમાં મદદ કરી રહ્યા છે.

ટેકાણુ—સાગરવિલાસ, સેન્ટ્રલસ્ટ્રીજ, ચોપારી, મુંબઈ.

**મીરઝાં સાહેબ પેસ્તનશાહ શાપુરજી જ'બુસરવાલા:**—તા. ૨૭ મી નવેમ્બર ૧૮૯૧ ના દિવસે સુરત શહેરમાં નેક શપાત ખાનની હવેલીમાં તેમનો જન્મ થયો હતો. ઇરાંનના તાબે સત્તાન ના



પુરાણ અને નામાંકીત મીરઝાં કુટુંબ ઉપરથી ઉતરી આવ્યા છે. સને ૧૯૪૫ માં હિંદુસ્તાન પાછું જતવા માટે

હુમાયુન ખાદશાહની મદદે ઈરાનથી લશ્કરની જંગી ફોજ શાહ તેહેમારપે મોકલી હતી તેના એકવડા મીરજાં શાપુર ખીન-દારાં હતા. એ કુટુંબે શહેનશાહ હુમાયુન-અકબર-જહાંગીર અને શહા જેહાંનના વખતમાં દીલ્હી તથા કેશમીર માં લશ્કરી વડા તરીકે ઓઠ્યાઓ વેગવ્યા હતા. ત્યાર પછી ખાજુરાવ પેશ્વા ત્રીજાની સેવા કરી ભરૂચ ડીસ્ટ્રીક્ટ માં વસ્યા. ત્યાંના બગીદાર તથા ૧૦૦ વરસથી જંગુસરના નગર શેઠ છે. ૧૮૫૭ ના બળવા વખતે ખ્રીશોની મોહડી સેવા બળવી હતી. હાલના મીરજાં સાહેબ મુંબઈમાં નામાંકીત સ્કોલરો પાસે અભ્યાસ કરી મીલીટરી (લશ્કરી) ટ્રેનીંગ લીધું છે. સારા સ્પોર્ટ્સમેન તથા અથંગ નીશાન બાજુ છે. ભરૂચની પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી, યુરોપીયન જમખાનાના મેમબર, પારસી જમખાનાના વાર્ડસ પ્રેસીડન્ટ અને ભરૂચના સીવીક ગારડઝના કમાન ડન્ડ હિપરાંત ભરૂચ અને જંગુસરની પબ્લીક લાઈફમાં ઉમંગ લઈ ઘણું જાણીતા છે. માતા તરફથી એઓ સુરતના પ્રખ્યાત નેકશેતખાંન કુટુંબ તરફથી ઉતરી આવ્યા છે કે જે કુટુંબ મોગલ જમાનાથી મશહૂર છે અને અરદેશર કેટવાલ અને તાલેયારખાન કુટુંબને જનમ આપ્યો હતો. ૧૯૧૪-૧૮ ની મોહડી લડાઈમાં ખ્રીશોની સેવા બળવી હતી અને ઘણાં વરસ સુધી ટેરીટોરીયલ ફોર્સમાં ભાગ લીધો હતો અને ૧૯૨૮ માં અમદાવાદ ના જાણીતા કારંબવાલા કુટુંબના નખીરી ખાનું ગુલખાનું મંચિરશાહ કારંબવાલા સાથે શેહાદીમાં બેડાયા હતા. અને બે છોકરાં રોહીનતન તથા પાસમીનખાનું છે. મીરજાં સાહેબ વંશપરંપરાને ઈરાંની ખેતાબ ધરાવે છે. એમના કુટુંબની

બાત પરબાત ઉપર કરેલી સખાવત અનેક અને જાણીતી છે. સવંત ૧૯૨૧ ના મોટા દુકાળ વખતે હબરો આદમીને મોટી સખાવત કરી ચાર મહીના સુધી જીવતાં રાખ્યાં હતા. તેથી જંગુસરના ખેડુતો એમના કુટુંબના વડીલોને આજે પણ પુજ્ય ગણે છે. અસલના જમાનાની હાથની લખંટી ચોપડીઓની કીંમતી લાઈબ્રેરી તથા મોગલ શહેનશાહોની બેઠ આપેલા કીંમતી ચીજોનો સંગ્રહ ધરાવે છે.

હેકાણું:— “ગુલશન” ભરૂચ. તથા જંગુસર.

ભટ, શ્રી. માધવલાલ મકનજી, માધવલાલ કંપની લીમ ના મેનેજીંગ ડીરેક્ટર, કોલસાના વેપારી, કમીશન એજન્ટ અને રેલ્વે કંટ્રાક્ટર્સ-એમનો જનમ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. સત્તર વર્ષની ઉંમરે



મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી નોકરીમાં બેડાયા હતા. ત્રણ વર્ષ પછી કોલસાના વેપારી તરીકે સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો ૧૯૨૬ માં સરકારે તેમને જસ્ટીસ ચેંક્રી ખી પીસ અને ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ બનાવ્યા

હતા. સામાજિક કાર્ય ઉપરાંત એમની કેળવણી અને સહકારી ચળવળ વિષયક પ્રવૃત્તિઓ જાણીતી છે. કોટ અને બીજી વિભાગીય સહકારી સંસ્થાઓના ૧૨ વર્ષથી ચેરમેન હતા. બ્રાંચ કો-ઓપરેટીવ ઇન્ડસ્ટ્રી-રન્સ સાસાયટીના સ્થાપકોમાંના એક છે. વિદ્યાર્થીઓને હોરટેલ ફ્રી અને શિષ્યવૃત્તિઓ આપી, ગરીબ સ્ત્રીઓને સુવાવડ માટે પેસા આપી અને ગરીબ માણસોને દવા દાફના પેસા આપી સહાય કરી છે. એ ઉપરાંત દુબકાળ કંડમાં પેસા આપ્યા છે. એ બધું મળી કુલ એક લાખની સુઆવત કરી છે. ખાર જમખાના અને ખાર એજ્યુકેશન સાસાયટીના એમને હાથે સ્થાપના થઈ છે. ખારમાં જાહેર ખાગ બાંધવા માટે માટી રકમ ભટ આપી છે. એમણે સારા પ્રમાણમાં પ્રવાસ ખર્ચા છે અને જમની, ઇંગ્લાંડ અને અમેરીકા ખાતે કોલસાના ઉદ્યોગના

પ્રયોનો ખાસ અભ્યાસ કર્યો છે. દેશી વેપારી એમ્પરના કમીટીના કેટલાયે વર્ષો થયા સભ્ય છે. ૧૯૩૭ માં દેશી વેપારી એમ્પરના ડેલીગેટ તરીકે બ્રિટનમાં મળેલી આંતર રાષ્ટ્રીય એમ્પર એન્ડ કોમર્સ કોંગ્રેસમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૯ માં ઇંગ્લીશ અને ઇન્ડસ્ટ્રીય એસોસીએશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. રેટરી અને ક્રીમિશન પ્રવૃત્તિમાં સક્રીય ફાળો આપે છે. શ્રી. ભટ વિલીંગ્ડન સ્પોર્ટ્સ ક્લબ, ફીકેટ ક્લબ એન્ડ ઇંગ્લીશ અને એરી-એન્ટલ ક્લબ જેવી જાણીતી ક્લબોમાં સક્રીય ભાગ લે છે. ૧૯૪૦ માં મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં કોટના સભ્ય તરીકે ચુંટાઈ આવ્યા છે.

સરનામું—એલ્ડીસ બીલ્ડીંગ, હોન'બી રોડ, કોટ, મુંબઈ અને લીકીંગ રોડ, ખાર, મુંબઈ.

જીંદગીનો વિષા એજ એવી યોજના છે કે જેનાથી સગવડ પડતા મુદતી હુતા ભરી દરેક માણસ ઘડપણમાં પોતાનું અને-અથવા પોતાના આશ્રીતાનું આર્થિક મુશ્કેલીઓ વગરનું જીવન અને તે માટે ચોક્કસ રકમની ખાત્રીપુર્વક જોગવાઈ કરી શકે છે.

દર વરસે હજારો સમજી માણસો, હાંદની સહિથી સંધર અને સહિથી વધુ લોકપ્રીય કંપની

“ઓ રી એ ન્ટ લ”

માં વીમા ઉતરાવી ઘડપણમાં પોતાની અને-અથવા પોતાના આશ્રીતાની આર્થિક સ્વતંત્રતા બાબત પાકે પાયે જોગવાઈ કરે છે.

નિલંબ ન કરો.

“ઓરીએન્ટલ”ની પોલીસી આજેજ લો.

વધુ માહિતી માટે લખો:—

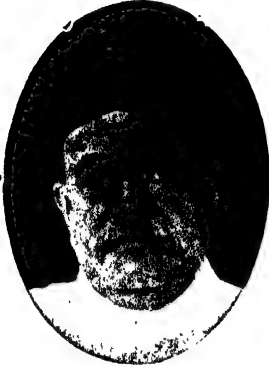
**ઓ રી એ ન્ટ લ**

ગવનમંટ સીક્યુરીટી લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની લી૦

સ્થાપના ૧૮૭૪

હેડ ઓફીસ:—મુંબઈ.

**વલ્લભદાસ કરસનદાસ નાથા:**—શેઠ વલ્લભદાસ એક જાણીતા શ્રીમંત વૈષ્ણવ ભાડીઆ ગ્રહસ્થ છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૯ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો.



એમના વડીલો કચ્છના વતની હતા અને સંવત ૧૮૮૦ માં મુંબઈ આવ્યા હતા. શેઠ વલ્લભદાસ અંગ્રેજ ચારેક ચોપડી જેટલો અભ્યાસ કર્યો છે. તેમને વડીલો તરફથી પુણેળ પછંસા મળ્યો છે. એમના પિતાશ્રી કરસનદાસ વૈષ્ણવ જનતામાં ખુબ જાણીતા હતા. શેઠ વલ્લભદાસ પણ પિતાની માફક ચુસ્ત વૈષ્ણવ છે. શેઠ વલ્લભદાસે કચ્છના ક્ષયના આરોગ્ય ભુવન અને ભાડીઆ હોસ્પિટલ અંગે કરેલી સખાવતો જાણીતી છે. મુંબઈમાં એમના અનેક માળા છે અને કરોડપતિ કહેવાય છે.

**સરનામું:**—ત્રોડન રોડ, મુંબઈ.

**આસાવલે, રાવબહાદુર રામચન્દ્ર એસ., જે. પી.,**—કલ્યાણ ખાતે ૧૮૮૦ માં જાણીતા આસાવલે કુટુંબમાં એમનો જન્મ. કેળવણી લીધા પછી મ્યુનૅસિપલ નોકરીમાં જોડાયા અને પાછળથી મેસર્સ જાકરમહમદ મીસ્ત્રીની કંપની અને જોંગે કોન્ક્રીટ કંસ્ટ્રક્શન એન્જનીયરીંગ કંપની, બીલ્ડીંગ

કંટ્રાક્ટર્સમાં ભાગીદાર બન્યા. વરતી ગણતરીના સુપરવાઇઝર તરીકે એમણે ૧૯૧૦ માં સરસ સેવા બજારી હોવાથી એમને સરકારે પહેલા વર્ગની સનદ આપી હતી. મરાઠા અને પછાત વર્ગના છોકરાઓ માટે એમણે શાળા સ્થાપી છે. ચાલ ઈન્ડિયા મરાઠા એજ્યુકેશનલ કોન્ફરેન્સના એક સ્થાપક હતા. ઉપરાંત મરાઠા કોમની જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં એમણે સક્રીય ભાગ લીધો છે. ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૯ સુધી મ્યુની-સીપલ કોર્પોરેશનના સભ્ય બન્યા હતા. ૧૯૨૬ માં જુની મુંબઈ ધારાસભાના સભ્ય



હતા. બ્રીટીશ લેબર કમીશન પર પ્રાંતિક કમીશનર તરીકે કાર્ય બજાવ્યું હતું અને ફોસ્ટ કમીટી પર મજુરોના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાયા હતા. બીજા અનેક મજુર સંસ્થાઓ અને મજુર સંઘોમાં એમણે પ્રમુખ કે ઉપ-પ્રમુખ તરીકે ઓછો ભાગ્યો છે.

**સરનામું:**—આસાવલે નિવાસ, નવરોજ હીલ, ઉમરખાડી ચીલ્ડરન્સ હોમની સામે, મુંબઈ.



પંડિત, શ્રીમતિ વીજ્યાલક્ષ્મી-સદ-  
ગત પંડિત મોતીલાલ નેહરુના પુત્રી આખા  
હિંદમાં અને સંયુક્ત પ્રાંતમાં પહેલાં સ્ત્રી



પ્રધાન હતાં. એમનામાં પ્રથમથીજ રાષ્ટ્રીય  
ભાવના અતિ તીવ્ર હતી. ૧૯૩૦ અને  
૧૯૩૨ ની રાષ્ટ્રીય ચળવળોમાં એમણે અગ્ર-  
ગણ્ય ભાગ લીધો હતો. એ સમયે એમણે  
અલ્લાહાબાદમાં સ્ત્રી સ્વયંસેવકોની સંસ્થા  
ઊભી કરી અને પંકિતિંગની ન્યવસ્થા કરી  
હતી. આ ચળવળ દરમિયાન એમને બે  
વખત જેલ મળી હતી. હાલના વાણી  
સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધમાં પણ તેઓ સામેલ થયા  
હતા અને એઓ હમણાં પણ જેલમાં છે.  
કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં એમણે પ્રધાન તરીકે  
ખબરેલી સેવા જાણીતી છે.

સરનામું—અલ્લાહાબાદ.

આપના, સચીરદોલ્લા રાયખહાદુર સર  
સરેયામલ, નાઈટ, સી આઈ ઈ; બી.  
એ બી એસ સી એલ એલ બી  
બિકાનેરના વડા પ્રધાન—૧૮૮૨ ના

એપ્રિલની ૨૪ મી તારીખે એમનો જન્મ  
થયો ઉદેપુરના દિવાન સ્વ. મહેતા ભુપાલ  
સીંગના પુત્રી શ્રીમતિ આનંદ કુમારી  
એમના માતા થાય. ઉદેપુરની મહારાણી  
હાઈસ્કુલ અજમેરની સરકારી કોલેજ  
તથા અલ્લાહાબાદની મ્યુર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં  
એમણે શિક્ષણ લીધું. અજમેર—મારવાડ  
એકાદ વર્ષ વકીલાત કરી. મેવાડ આશરે  
દોઢેક વર્ષ સુધી જુડીશ્યલ ઓફીસર  
તરીકે રહ્યા ૧૯૦૭ માં ઇંદોર રાજ્યમાં  
એમની ડીસ્ટ્રીક્ટ અને સેશન્સ જજ  
તરીકે નીમણુંક થઈ. ૧૯૦૮ માં નાં  
મહારાજા તુકોજીરાવ ત્રીજાના ધારા શિક્ષક  
ખન્યા ૧૯૧૧ માં મહારાજાના દ્વિતીય તથા  
૧૯૧૩ માં પ્રથમ મંત્રી ખન્યા ૧૯૧૫  
માં જુડિસીયલ થયા અને ૧૯૨૧ માં  
ખાસ પેન્શન લઈ નિવૃત્ત થયા અને  
પ્રધાન તરીકે પતીઆલા રાજ્યમાં જોડાયા.  
૧૯૨૩ માં એમણે જુડિસીયલ તરીકે ફરી  
પાછી હોદ્દકર રાજ્યની સેવા સ્વીકારી  
અને થોડાજ વખતમાં ડેપુટી વડા પ્રધાન  
અને અપીલ કમીટીના પ્રમુખ ખન્યા  
૧૯૨૬ થી ૧૯૩૯ સુધી તેઓ વડા પ્રધાન  
તથા પ્રધાન મંડળના પ્રમુખ તરીકે રહ્યા  
હતા ૧૯૩૯ ના જુનમાં નિવૃત્ત થયા  
અને એજ વર્ષના ઓગસ્ટ માસમાં  
બીકાનેરના વડા પ્રધાન તરીકે નિમાયા  
તેઓ ૧૯૧૪ માં રાયખહાદુર થયા. ૧૯૩૧  
માં સી. આઈ. ઈ થયા હતા ૧૯૩૧માં  
મંગેલી હાંદી ગોળમેજી પરીષદમાં તેઓ  
એક સપ્સીટયુટ ડેલીગેટ હતા અને ૧૯૩૫માં  
રાષ્ટ્ર સંઘની એસેમ્બલીના એક પ્રતીની  
ધી હતા ૧૯૩૬ માં એમને સરનો ઇત્કાખ  
મળ્યો હતો—કલબ વિકટોરીઆ મેમોરી-  
યલ કલબ, બિકાનેર

સરનામું—બિકાનેર (રજપૂતાના)

**બીલીમીરીઆ. શ્રી. મંચરશાહ બર-  
બરજી (મંચુસી)**—બીલીમીરીઆના જુના  
માં જુના કુટુંબના નબીરા છે આ કુટુંબની  
૧૨ પેઢીના નામ બાબીતા છે. એમનો જન્મ  
૧૮૯૯માં થયો હતો. પહેલા બીલીમીરામાં  
અને પાછળથી મુંબઈમાં કેળવણી લીધેલી.



૧૯૨૧ માં કામર્સના ગ્રેજ્યુએટની ડીગ્રી  
મેળવેલી. સીનેમા ફીલ્મનો ધંધો કરનાર  
મી. એમ. સી. પટેલની પેઢીમાં ૧૯૨૨  
માં એક કારકુન તરીકે પોતાની કાર  
કીર્તિની શ્રી. બીલીમીરીઆએ શરૂઆત  
કરેલી. ૧૯૨૩ માં સીનેમા ફીલ્મો અને  
સીનેમા મશીનરીની આયાત અને ડિસ્ટ્રીબ્યુટ  
કરવાનો પોતાનો ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૨૫  
માં સીનેમા લાઇનમાં પડયા, અને ૧૯૩૩  
માં હિંદી સીનેમાં ફીલ્મો ઉતારવા માટે  
ચાર ભાગીદારો સાથે વાડીયા મુવીટોન  
કંપનીની સ્થાપના કરી. પારસી મુડી,  
પારસી વહીવટ અને પારસી અકલમંદી  
થી ચાલતો હિંદમાં આજ એક ફીલ્મ  
સાહસ સ્વધર સ્થિતિમાં છે. ૧૮ વર્ષના  
ધંધા દરમિયાન શ્રી. બીલીમીરીઆએ હિંદના  
મોટા મોટા શહેરો જેવા કે મુંબઈ,  
મદરાસ, કલકત્તા, દિલ્હી વિગેરેના ૨૦  
સીનેમા પોતાના સીધા અંકુશ હેઠળ

મેળવ્યા હતા. હિંદના મુખ્ય મુખ્ય  
શહેરોમાં અડધો ડઝન જેટલી એજન્સી  
કાઢી છે. એમના વાડીયા મુવીટોનના  
સ્ટુડીઓમાં ૧૦૦ પારસીઓ નોકરીએ  
છે અને એમના હાથ નીચે કામ કરતા  
પારસીઓની કુલ સંખ્યા ૨૦૦ ની છે.  
એમના માટે ભગેના જુદાજુદા ખાતાઓમાં  
જવાબદારીભર્યા ઝાંખા પારસીઓ ભોગવે  
છે. તેઓ બીલીમીરા પારસી પંચાયતના  
ટ્રસ્ટી, બીલીમીરા વેપારી મહાજનના મુખી,  
ઈડીઅન મોશન પીકચર ડિસ્ટ્રીબ્યુટર્સ  
એસોસીએશનના પ્રમુખ, અને હિંદી  
સરકારે હમણાજ સ્થાપેલી ફીલ્મ એડવા-  
ઈઝરી બોર્ડના સભ્ય છે. અત્યાર સુધીમાં  
એમની સંખ્યાવૈભવો આંકડો એક લાખ  
રૂપીયા થવા બળ્ય છે. એમાં બીલીમીરાના  
મફત સુવાવડખાના માટે રૂ. ૫૦૦૦૦,  
અને બીલીમીરાના લાવક પારસી વિદ્યાર્થી-  
ઓને શીશ્યશ્રાવિતિઓ આપવા માટે રૂ.  
૧૦,૦૦૦ ની રકમો મુખ્ય છે.

સરનામું:—એડવર્ડ થીએટર બીલ્ડીંગ  
કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

## The National Indian

Life Insurance Co. Ltd.

(Established: 1907)

A leading Life Office of India

Managing Agents:

Messrs. Martin & Co.

(Calcutta)

War or no war, the future will  
always be there and it is up to  
you to provide for those you care  
for through "National Indian".

For particulars please enquire of:-

**S. N. Guha Esq.,**

Secretary, Bombay Branch.

Whiteaway Laidlaw Building, 278

Hornby Road, Fort,

BOMBAY.

દેશાઈ, શ્રી. મોહનલાલ મગનલાલ,  
બી. એ., એલ. એલ. બી.—સુરત ખાતે  
૧૮૮૪ માં એમનો જન્મ થયો હતો.



મેગલ જમાનામાં  
એમના વડવાઓએ  
સારી સેવા બજવી  
હોવાથી એમને અક  
બર, જહાંગીર અને  
શહાજહાન બાદ-  
શાહો તરફથી ખાસ  
હક પત્રો અર્પણ

થયા હતા. બ્રીટીશ સરકાર દર વર્ષે શ્રી.  
દેશાઈના કુટુંબીજનોને ઈનામ તરીકે  
હજીએ ચોકસ રકમ આપે છે. એમની  
પાસે એ જમાનાની સ્મૃતિ તાજી કરે  
એવા ઘણા જુના દસ્તાવેજો છે. શ્રી. દેશાઈ  
૧૯૧૦ થી મુંબઈ હાઈકોર્ટના એડવોકેટ  
છે. મુંબઈની ફ્રેન્ચાઈઝી અદાલતોમાં એક  
બાણીતા ધારાશાસ્ત્રી છે અને એમની  
પ્રેક્ટીશ મોટા પ્રમાણમાં છે. સાથે જાહેર  
પ્રવૃત્તિમાં પણ સારો ભાગ લઈ રહ્યા છે.  
૧૯૨૩ થી તેઓ મુંબઈ મ્યુનીસીપલ  
કોર્પોરેશનના સભ્ય છે. કોર્પોરેશનની  
એનેક ઉપ-સમિતિમાં સભ્ય થયા હતા  
અને પ્રમુખપદે પણ હતા. “ગુજરાતી”  
ના બાણીતા તંત્રી સ્વં. શ્રી. ઇચ્છારામ  
સુર્યરામ દેશાઈ એમના કાકા થાય.  
એમની પાસે પત્રકારી અને રાજ કારણનો  
ઠકકો એમણે ઘૂંટયો હતો. ઉપરાંત  
સ્વં વીકલભાઈ પટેલ પાસે પણ એમણે  
પ્રેરણા મેળવી હતી. ૧૯૦૪ થી શ્રી. દેશાઈ  
કેંગ્રેસમાં ભાગ લેતા થયા હતા. મુંબઈ  
મ્યુ. કેંગ્રેસ નેશનાલીસ્ટ પક્ષના ૧૯૨૩-  
૨૫ માં મંત્રી હતા. સુરત ખાતે ૧૯૪૦  
માં મળેલી પહેલી દશા શ્રીમાળી વણિક  
પરિષદના પ્રમુખ હતા. લેખક, પત્રકાર

જાહેર વક્તા અને મ્યુ. સવાસોના ટીકા-  
કાર તરીકે હજી આજે પણ શ્રી. દેશાઈ  
બાણીતા છે.

સરનામું:—૨૭-૨૯, એકાદશી બીલ્ડીંગ,  
પારિખ સ્ટ્રીટ, સેંડહસ્ટ રોડ, મુંબઈ.

દેશાઈ, શ્રી. મોરારજી રણછોડજી,  
બી. એ.:—ભુતપુર્વ મહેસુલી પ્રધાન  
ન્યાતે અનાવિત છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૬  
માં વલસાડ ખાતે થયો હતો. બી. એ.

ની પરિક્ષા પસાર કર્યા

પછી શ્રી. દેશાઈ સર-

કારી નોકરીમાં જોડાયા

હતા. એ નોકરીમાં

બાર વર્ષ રહ્યા હતા

અને એ દરમિયાન

અમદાવાદના ડેપુટી

કલેક્ટર તથા મદદનીસ

કલેક્ટરના પદે તેઓ

ચઢ્યા હતા. પરંતુ ૧૯૩૦ માં કેંગ્રેસની

હાકલ પડતા એમણે એ નોકરી ફગાવી

દઈ લડતમાં જોડાવાનું હતું. તેમને દંડની

અને સજા જેલની સજા થઈ હતી પણ

ત્રણ માસ પછી હાઈકોર્ટે એ સજા રદ

કરી હતી. ૧૯૩૨ માં ફરીથી લડતમાં

જોડાયા હતા અને જેલ ગયા હતા.

ગુજરાત પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમીટીના વર્ષો

સુધી શ્રી. મોરારજીભાઈ મંત્રી તરીકે

રહ્યા હતા અને પ્રધાન થતા સુધી એજ

પદે હતા. ૧૯૩૭ માં કેંગ્રેસ પ્રધાન

મંડળમાં એમને મહેસુલ ખાતું સોંપવામાં

આવ્યું હતું. એમને એ કાર્યના અનુભવ

હોવાથી એમનું કાર્ય દીર્ઘ નીકળ્યું

હતું. અત્યારે સત્યાગ્રહની લડતમાં તેઓ

ફરીથી જેલ ગયા છે.

સરનામું:—ગુજરાત પ્રાંતિક મહાસભા  
સમિતિ, અમદાવાદ.



**બબજ, શેઠ જમનાલાલ**—એમનો જન્મ જયપુર રાજ્યમાં ૧૮૮૯ માં થયો હતો. ૧૮૯૪ માં વર્ધાના એક તવંગર



ધંધાદારી શેઠ જમનાલાલજીએ એમને દત્તક લીધા હતા અને ત્યારથી વર્ધા ખાતેજ રહે છે. ૧૯૧૯ માં રાજકારણમાં ભાગ લીધો અને રાયબહાદુરનો ખેતાબ પરત કર્યો. ૧૯૨૬ માં તેમને

નાગપૂર કોંગ્રેસની સત્કાર સમિતિના પ્રમુખ નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૦ થી શેઠ જમનાલાલ કોંગ્રેસના ખજાનચી છે અને કોંગ્રેસની કારોબારી સમિતિમાં ચુંટાતા આવ્યા છે. અખીલ હિંદ બ્રામઉદ્યોગ સંઘ અને અખીલ હિંદ ચરખા સંઘની પ્રવૃત્તિઓમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ રહ્યા છે અને એ ઉપરાંત ગાંધી સેવા સંઘના સ્થાપક છે, એમણે કરેલી સેવાઓ તો બાણીતી છે.

સરનામું—વરધા.

**ધરમપુર-મહારાજ કુમારનરહરદેવજી**—

ધરમપુરના નાઠ મહારાણા વજ્ય દેવજીના આ એક માત્ર પુત્રનો જન્મ ૧૯૦૬ માં થયો હતો. ૧૯૨૭ માં તેમણે ગોંડળના ગાદીવારસની ત્રીજી પુત્રી પ્રીન્સેસ ઈંદીરા દેવી સાથે લગ્ન કર્યું હતું. તેમને બે પુત્ર અને બે પુત્રી છે. અજમેર અને રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજોમાં અને અલ્લાહાબાદ ને અલીગઢ યુનીવર્સિટીઓ માં અભ્યાસ કર્યા પછી પુનાની ડેક્કન કોલેજમાં તેઓ ગ્રેજ્યુએટ થયા હતા. તે પછી ૧૯૨૯ માં કેબ્રીજની કીંગ્સ કોલેજમાં બેડાયા અને ૧૯૩૨ માં

બી. એ. અને ૧૯૩૫ માં એમ. એ. ની ડીગ્રીઓ મેળવી. તેઓ ‘ઇનર ટેમ્પલ’ના સભ્ય પણ છે. કલા અને શીલ્પ કામના ખતીલા અભ્યાસી છે. તેમની પાસે કલા કામોના સારો જંગો જથ્થો પણ છે.

સરનામું:—ધરમપુર (ગુજરાત).

અત્યારે ૩, કવીન્સ ગાર્ડન્સ, પુના ખાતે.

**ધીઆ, શ્રી. મગનલાલ ચુનીલાલ, મુંબઈ**ની લેજલ્સલેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય—એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. એમણે ૧૯૦૯

માં પ્રથમ મશીનરી, સ્ટોર્સ, રંગ અને કાપડનો ધંધો શરૂ કર્યો. જુદા જુદા ઉદ્યોગ ધંધાનું વધુ જ્ઞાન મેળવવા માટે એમણે અનેક વાર યુરોપના દેશોની અને જાપાનની મુસા-



ફરી કરી છે. હાલમાં તેઓ અમદાવાદની શ્રી અંગીકા મીલ અને વડોદરાની શ્રી જગદીશ મીલના સંચાલક છે. ૧૯૩૨ માં હાલડાઝ એન્ડ રીડઝ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું. એફ ઈંડીઆ લીમિટેડમાં એક નવાજ ઉદ્યોગની સ્થાપના કરી. શ્રી. ધીઆ ૧૯૩૧ થી મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્પરના અને ૧૯૩૨ થી એની કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૪૦ માં ઉપ-પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અને એમ્પર તરફથી તેના પ્રતિનિધિ તરીકે મુંબઈની લેજલ્સલેટીવ એસેમ્બલીમાં બેઠક ધરાવે છે. અત્યારે એમ્પરના પ્રમુખનો એધ્ધો ધરાવે છે. એ ઉપરાંત તેઓ ધી બેંક પ્રેવીડેન્શિયલ વોર સંખ્યા એડવાઇઝરી કમીટી પર એમ્પરના પ્રતિનિધિ તરીકે બેઠક ધરાવે છે.

સરનામું—૨૦ એ વરલી, મુંબઈ.

ગોએન્કા, રાયબહાદુર સર બહરી-  
દાસ, નાઈટ, સી. આઈ. ઇ., બી. એ.-  
વેપારી, શરાફ, મીલમાલિક અને જમીન-  
દાર-સ્વર્ગસ્થ શેઠ રામચંદ ગોએન્કાના  
પુત્ર સર બહરીદાસનો જન્મ ૧૮૮૩ માં



થયો હતો. ૧૯૦૫ માં  
કલકત્તાની પ્રેસીડેન્સી  
કાયજમાં એડ્યુકેટ  
થયા. પછી ધંધામાં  
બેઠાયા. રામદત્ત  
રામકીશનદાસ રામ-  
ચન્દ્ર ગોએન્કા એન્ડ  
સન્સના ભાગીદાર છે.  
તેઓ મેસર્સ રાત્રી

બ્રધર્સ લીમ અને કેટલવેલ ખુલન એન્ડ  
કંપની લીમ ના એકલા દલાલ છે અને કાપ-  
ડની દલાલી કરે છે. બહરાજ એસ્ટેટના  
માલિકામાં તેઓ પણ એક છે હુકમચંદ  
જ્યુટ મીલ્સ, હરકયુલ્સ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કં.,  
ન્યુ ઇંડીઆ ઇન્ટરેપ્રાઇઝ કોર્પોરેશન લીમ,  
કમલા મીલ્સ લીમ, અને કલકત્તા સેફ ડીપો-  
ઝીટ કંપનીની ડિરેક્ટરોની બાંડના ચેરમેન  
છે. રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇંડીઆ (સેન્ટ્રલ  
બાંડ) ટ્રીટન ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કંપની, ઇંડીઅન  
ટ્રાન્સ-કોન્સ્ટ્રીનેન્ટલ એરવેય લીમ, તીતાથર  
પેપર મીલ્સ કં., ડનલોપ રબર કંપની,  
બ્રેથવેટ કંપની, આલકલી એન્ડ કેમિકલ  
કોર્પોરેશન એફ ઇંડીઆના ડિરેક્ટર છે.  
૧૯૩૩ માં ઇમ્પીરીઅલ બેન્ક ઓફ ઇંડીઆ  
(કલકત્તા વિભાગ)ની ડિરેક્ટરોની બાંડના  
પ્રમુખ હતા, ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૪ માં ઇમ્પી-  
રીઅલ બેન્કના ઉપ-પ્રમુખ હતા. એ ઉપ-  
રાંત કલકત્તા યુનીવર્સીટીના ફેલો છે,  
કલકત્તા ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના ૧૯૨૮ થી  
ટ્રસ્ટી છે, કલકત્તાના વીક્ટોરીઆ મેમોરી-  
અલ હોલના ટ્રસ્ટી છે, કલકત્તા ડેફ એન્ડ  
ડગ્બ રકુલ અને વિદ્યાસાગર ઇન્સ્ટીટ્યુટ,

શ્રી. વિશુધ્ધાનંદ હોસ્પીટાલ અને શ્રી.  
વિશુધ્ધાનંદ સ્કુલ અને બાગલે મારવાડી  
હિંદુ હોસ્પીટાલના ટ્રસ્ટી છે. કલકત્તાના  
પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે. ૧૯૨૮ થી ૧૯૩૦  
સુધી મારવાડી એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા  
૧૯૨૩ થી ૧૯૩૫ સુધી બંગાળની લેજિસ્લે-  
ટીવ કાઉન્સીલના સભ્ય હતા. ૧૯૩૨-૩૩  
માં કલકત્તાના શેરીફ હતા. ૧૯૨૩ થી  
૧૯૨૬ સુધી મ્યુનીસીપલ સભ્ય હતા. ૧૯૨૫  
માં રાયબહાદુર અને ૧૯૨૮ માં સી. આઈ  
ઇ., અને ૧૯૩૪ માં નાઈટ થયા.

સરનામું—“ગોએન્કા હાઉસ,” ૧૪૫,  
મુકતારામ બાબુ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

મડગાંવકર, સર ગાંધિ દીનાનાથ,  
નાઈટ, બી. એ., આઈ. સી. એસ  
(નિજત)—એમનો જન્મ ૧૯૭૧ માં થયો  
હતો. મુંબઈ સરકારના આરિએન્ટલ  
ટ્રાન્સલેટર રવળ શંકર પાંડુરંગ પંડીતની  
પુત્રી ભદરાબાઈ સાથે લગ્ન કર્યા હતા.  
એમને બે પુત્ર અને એક પુત્રી છે.  
મુંબઈની સેન્ટ્રેલીઅર અને એલ્ફીન્સ્ટન  
કાયજમાં કેળવણી લીધા પછી એલફ્રડની  
બાલીઆલ કાયજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
આઈ સી. એસ. થઈ બરમાનં એસીસ્ટન્ટ  
કમીશનર થયા પછી સીંધના મહદનીઝ  
કલેક્ટર, મહદનીઝ જજ, જલ્લા અને  
સંશન્સ જજ અને જ્યુડીશીયલ કમીશનર  
થયા. મુંબઈની હાઈ કોર્ટના જજના  
આદેશ પર આન્યા પછી ૧૯૩૦ માં  
કામ ચલાડિ વડા જજ નીમાયા હતા  
પછી ૧૯૩૧ માં નિવૃત્તિ લીધી. ૧૯૩૩-  
૩૪ માં હોલકર સ્ટેટના સલાહકાર હતા,  
૧૯૩૮માં વડોદરાની હજુર ન્યાય સભાના  
પ્રમુખ હતા અને ૧૯૩૯ ના ટ્રીબ્યુનલમાં  
મુંબઈ સરકારે નીમેલી રેવન્યુ ટ્રીબ્યુનલના  
પ્રમુખ બન્યા હતા.

સરનામું—૧૧૮, કોરેગાંવ પાર્ક, પુના.

સેતલવડ, શ્રી. વી. સી., બી. એ.  
એલ. એલ. બી., જે. પી.—મુંબઈના  
પ્રખ્યાત ધારાશાસ્ત્રી સર ચીમનલાલ સેત-  
લવડના આ કનિષ્ઠ પુત્રનો જન્મ ૧૮૯૭  
માં થયો હતો. એમણે મુંબઈની વિલ્સન



કોલેજમાં અને પછી સરકારી લો  
કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસ  
પૂરો કર્યા બાદ ૧૯૩૫ માં શ્રી. સેતલવડ  
ધી ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ડ પ્રોડેન્સીયલ એશ્યુરન્સ  
કં. લીમ માં જોડાયા હતા, તેઓ અત્યારે  
હિંદી વીમા કંપનીઓમાં અગ્રસ્થાન  
ભોગવતી આ વીમા કંપનીમાં જનરલ  
મેનેજર છે. એ હિપરાંત વલ્કન ઇશ્યુરન્સ  
કંપની લીમ સાથે પણ એમને સંબંધ  
છે. ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૩ સુધી મુંબઈ શહેરના  
મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના સભ્ય હતા અને  
૧૯૩૦ થી ૧૯૩૯ સુધી મ્યુનિસિપલ કમીટીના  
પણ સભ્ય હતા. બાંબ પ્રેસી-  
ડેન્સી રેડીઓ કલબ લીમ ના માનદ મંત્રી  
ઓમાંના એક મંત્રી છે અને ૧૯૩૬ થી  
તેની કમીટીના સભ્ય છે. લેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા  
એટોમોબાઇલ એસોસીએશનની કમીટી  
પર છે અને શહેરના એક બાબીતા  
નાગરીક છે.

સરનામું:—ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એશ્યુરન્સ  
બીલ્ડીંગ, ચર્ચગેટ સ્ટેશનસામે,  
કોટ, મુંબઈ.

કઝીન્સ, શ્રી. જેમ્સ એચ. (કુલ  
પાત જયરામ)—એમનો જન્મ ૧૮૭૩  
માં આયર્લેન્ડમાં બેલ્ફાસ્ટ ખાતે થયો હતો.  
એમના પુર્વજો આઈરીશ, ઇંગ્લીશ, વેલ્સ  
અને ફ્રેંચ નેશનાલીટીના હતા. તેઓ  
ત્રાવણકોર સરકારના કલા વિભાગના  
સલાહકાર છે અને ત્રાવણકોર યુનીવર્સિટી  
ના લલિતકલા ખાતાના વડા છે. મદરાસ  
ની મદનપાલે કોલેજના થોડો સમય સુધી  
પ્રીન્સીપલ હતા, અહીંઆરના બ્રહ્મવિદ્યા  
આશ્રમના ડાયરેક્ટર ઓફ સ્ટડીઝ હતા,  
ન્યુયોર્ક યુનીવર્સિટીની કોલેજ ઓફ ધી  
સોર્સિ ઓફ ન્યુયોર્ક અને ટોર્કોઆની યુની-  
વર્સિટીમાં ઇંગ્લીશ કવિતાના પ્રોફેસર  
હતા. કેઈઓ યુનીવર્સિટીની “કોલેટર  
ઓફ લીટરેચર” ની ડીગ્રી પણ તેમણે  
મેળવી છે. ૧૯૧૬ પછી હિંદ, યુરોપ,  
અમેરીકા અને જાપાનમાં હિંદી કલાના  
ભાષણ કર્યા હતા. માઈસોરની જગ-  
મોહન ચિત્રશાળા ત્રિવેન્દ્રમ ખાતેની રાજ્ય  
ની આર્ટ ગેલેરી શ્રી ચીત્રાલયમ અને  
ત્રિવેન્દ્રમના રંગ વિલાસ પેલેસ મ્યુઝીયમ  
ની એમને હાથે સ્થાપના થઈ છે.

સરનામું:—“એસેન્ડેન,” ત્રિવેન્દ્રમ અને  
“વાટન્યુ” કોટાગીરી, નીલગીરી.

મકેન્ઝી, શ્રી. જોન—એમનો જન્મ  
૧૮૮૩ માં ટરીફ (સ્કોટલેન્ડ) ખાતે થયો  
હતો એન્ડ્રૂ મકેન્ઝીના એ પુત્ર થાય.  
મુંબઈની વિલ્સન કોલેજના હાલ પ્રીન્સી-  
પલ છે. ૧૯૩૧-૩૩ માં મુંબઈ યુનીવ-  
ર્સિટીના વાર્ષિક ચેન્સેલર ન. માયા હતા  
એમની કેળવણી એમ. એ. સુધી છે. અને  
એખરડીનની ઓનરરી ડી. ડી. ની ડીગ્રી  
એમને મળી છે.

સરનામું:—વિલ્સન કોલેજ, મુંબઈ ૭.

# ન્યુ સ્વસ્તીક

લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની

હેડ ઓફીસ:—ઓલબર્ટ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ એક શુદ્ધ સ્વદેશી વીમા કંપની છે. કોઈ પણ વીમા કંપનીમાં જેવામાં નહીં આવતી વીમાની કેટલીક નવી યોજનાઓ ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ તરફથી બહેર પ્રજા સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવી છે.

એક યુવાન હાલમાં કૌટુંબીક ઉપાધીઓથી મુક્ત હોય તો તે વધુ પ્રીમીઅમ ભરી શકે, પણ પાછળથી તેની આવક ઓછી થાય અથવા તો કૌટુંબીક ઉપાધીઓ વધે તો તેનાથી હાલના જેટલી રકમ ભરી શકાય નહીં. ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ તેવાઓ માટે વખતના વહેવા સાથે ઓછાં પ્રીમીઅમ ભરવાં પડે એવી પોલીસી આપે છે.

કંપનીના ચાલુ નફામાં હોસ્સા ઉપરાંત દર વર્ષે વધારાનું બોનસ પણ મળ્યા કરે એવી યોજના ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ સુચવી શકે છે.

આજે ‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ની વીમાની પોલીસી લેવ.

‘ન્યુ સ્વસ્તીક’ની એજન્સી સારી કમાણીનું એક સાધન છે.

પારેખ, શેઠ ચીમનલાલ ગીરધરદાસ-એમનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૪ માં થયેલો. એમના પિતા શેઠ ગીરધરદાસ હરિવલ્લભદાસ સામાન્ય પંકતીના ગ્રહસ્થ હતા અને ઝાઝી કેળવણી લીધી નહોતી, એમણે અને એમના પુત્રો સ્વયં મંગળદાસ ગીરધરદાસ તથા શેઠ ચીમનલાલે નાના પાયા પર સુતર અને મીલ સ્ટોર્સના ધંધાની શરૂઆત કરી. એ પછી એમણે સર હોમી મહેતા સાથે ભાગીદારીમાં ધંધો કર્યો હતો. સાધનો વધતાં જતાં ૧૮૯૨ માં એમણે અમદાવાદમાં આર્યોદયોગ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની સ્થાપી અને એના મેનેજિંગ એજન્ટ બન્યા. શેઠ વલ્લભભાઈ દામોદરદાસ એમના ભાગીદાર હતા. આ પછી એમણે રાજનગર સ્પીનીંગ વીવીંગ અને મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીની મેનેજિંગ એજન્ટી લીધી, મુંબઈમાં બે મીલો લીધી અને વીકટોરીયા મીલ્સ તથા જુબીલી મીલ્સ ઉભી કરી. જબલપુરમાં પણ એમણે રાજ ગોકળદાસ મીલ્સ ઉભી કરી અને ૧૯૧૯ માં અમદાવાદમાં ઇંડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆની સ્થાપના કરી. આ ઉપરાંત કોટન મીલ્સ કંપનીઓ સ્થાપવા એમના મિત્રો ને ઉત્તેજન આપ્યું અને કેટલીક મેનેજિંગ એજન્ટી કમીશનમાં ભાગીદારી રાખી. બીહારમાં કત્રાસાગર ખાતે એમણે એક કોલસાની ખાણ પણ શરૂ કરી. શેઠ ચીમનલાલ આશરે ૩૫ જેટલી કંપનીઓના ડાયરેક્ટર છે. અમદાવાદ મીલ માલેક મંડળના ઘણા વર્ષો સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા. ડાકોર મંદિર સમિતીના તેઓ એક સભ્ય છે. ડાકોર ખાતે નાં કેટલાંક અન્નક્ષેત્ર ટ્રસ્ટોના પ્રમુખ, અમદાવાદની બહારનાં મુંગાની શાળાના

ટ્રસ્ટીઓના તથા સેનેટરી એસોસીએશનના પ્રમુખ છે. એમની બહાર સખાવતો આશરે આઠ થી દસ લાખ રૂપીયા સુધી થવા બધ છે. અસાધ્ય દરદીઓ માટે અમદાવાદમાં પાર્વતીબાઈ ગ્રંથ, મુંબઈમાં કંચનગવરી સુતિકાગ્રંથ તથા અમદાવાદમાં પાર્વતીબાઈ સુતિકાગ્રંથ તથા પ્રબોધિતાર્થ ડીસ્પેન્સરીની સ્થાપના કરી એ માટે સારી જેવી રકમ આપી હતી. અમદાવાદના ટાઉન હોલ માટે પણ સારૂ જેવું દાન આપ્યું હતું. બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટી, અમદાવાદની બહારનાં મુંગાની શાળા, અમદાવાદની આર.સી. ટેકનીકલ સ્કુલની હોસ્ટેલ, અમદાવાદની નેટર્નીટી હોસ્પિટલ, અમદાવાદની વર્ધશ્ય સભા વિગેરે અનેક સંસ્થાઓને એમણે મોટાં દાન આપ્યા છે. એમનું વય હાલમાં ૬૬ વર્ષનું છે. એમને છ પુત્રો અને બે પુત્રીઓ છે. હજીય તેઓ પોતેજ એમના ધંધાની સંભાળ રાખે છે. એમના ભત્રીજાઓ શેઠ મધુરાદાસ અને શેઠ મદન મોહન અને એમના પુત્રો શેઠ મધુસુદન એમની સાથે કામ કરે છે.

સરનામું:—લાલ દરવાજા, અમદાવાદ.

વાડીયા, શ્રી. પંસનનજી અરદેશર એમ. એ.—૧૮૭૮ માં મુંબઈમાં એમનો જન્મ થયેલો. અત્યારે તેઓ વિલ્સન કોલેજના પ્રોફેસર છે એમણે ઘણા પ્રસ્તુતકો લખ્યા છે. “ફીલોસોફીસ એન્ડ પ્રી ફરેચ રીવોલ્યુશન” “ઇન્ડોડકશન ટુ ઇવાનહો.” “વેલ્થ ઓફ ઇન્ડીઆ,” “મની એન્ડ મની મારકેટ ઇન ઇન્ડીઆ” “હાસ્ટરી ઓફ ઇન્ડીઆ” “ઝારાટ્રીએનીઝમ એન્ડ આવર સ્પીરીચ્યુઅલ હેરીટેજ” અને “એમ. કે. ગાંધી” વિગેરે એમની કૃતિઓ બાબીતી છે.

સરનામું:—“હોરમજદ વિલા,” ખંબાલા હીલ. મુંબઈ.



કાડમાસ્તર, શ્રી. શ્યાવક્ષ બેરામજી-શ્રી. કાડમાસ્તરનો જન્મ મુ'બઈમાં તા. ૦૨ ૨૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૭ ના દિને થયો હતો.



તેમના પિતા રવર્ગસ્થ ખાનસાહેબ બેરામજી સારાખજી કાડમાસ્તર, બી. એ., એલ. એલ. બી., અહમદનગરના એક ખાદેશ ધારાશાસ્ત્રી હતા અને અહમદનગર મ્યુનીસીપાલ્ટીના તેઓ પહેલા પ્રમુખ હતા. તેમના પિતામહ શ્રી. સારાખજી બેરામજી પહેલાજ હિંદી કાર્ડીંગ માસ્તર હતા અને હિંદના મીલ ઉદ્યોગમાં એ હોદ્દા ઉપર પહેલા હિંદીની નિમણૂક કરનાર હીનશા પીટીટ મીલ પહેલી હતી. શ્રી. સારાખજી કાર્ડીંગ માસ્તર નીમાયાથી તેનાં ડુંકા નામ તરીકે લોકો તેમને કાડમાસ્તર કહેતા અને તે ઉપરથી એ કુટુંબની અટક (બ્રાહ્મણ) ત્યારથી કાડમાસ્તર પડી છે.

શ્રી. શ્યાવક્ષ કાડમાસ્તર અંગ્રેજ કેળવણી લીધા પછી બેરામજી જીજીભાઈ કેલેજ એફ કોમર્સમાં જોડાયા હતા અને તેમણે કેટલીક અગત્યની ત્યાપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરવા ઉપરાંત લંડન ચેંબર એફ કોમર્સની ટીચર્સ ડીપ્લોમાં પણ મેળવ્યો હતો. ટીચર્સ ડીપ્લોમાં ૧૯૦૮

માં તેમણે મેળવ્યો હતો અને તે સમયે એ ડીપ્લોમાં મેળવનાર તેઓ પહેલાજ હિંદી હતા. શ્રી. કાડમાસ્તરે સીનીઅર એકાઉન્ટન્સી, મેથડસ એન્ડ મશીનરી એફ બીઝનેસ, થીઅરી એન્ડ પ્રેક્ટીસ એફ કોમર્સ, બંકીંગ, કોમર્શીઅલ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ લો વગેરે લંડન ચેંબર એફ કોમર્સની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી.

આવી રીતે કેળવણી લીધા પછી શ્રી. કાડમાસ્તર સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૮ માં સ્વદેશી લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાં જોડાયા હતા કે જે કંપની હાલમાં બોમ્બે લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ તરીકે ઓળખાય છે. એક સાધારણ કારકુનમાંથી વધીને ૧૯૧૮ માં તેઓ એ કંપનીના મેનેજર નીમાયા હતા કે જે હોદ્દા ઉપર ૧૯૨૯ ની સાલ સુધી તેઓ રહ્યા હતા. શ્રી. કાડમાસ્તર સહકારી હાલચાલમાં ઘણી ઉલટ લેતા હતા અને લઘુભાઈ શામળદાસ પીપલ્સ કોઓપરેટીવ બેંકના તેઓ ડિરેક્ટર નીમાયા હતા, અને પાછળથી તે બેંકના પ્રમુખ પણ થયા હતા. બોમ્બે કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટીના તેઓ એક ફાઉન્ડર ડિરેક્ટર હતા. શ્રી. કાડમાસ્તરે "How to operate on a banking account" ની અને "K. S. Iyers' education in auditing" ની ચોપડીઓ લખી છે.

૧૯૨૯ ની સાલમાં શ્રી ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યુરન્સ કંપનીએ જાંદગીના વીમાનું પણ કામકાજ શરૂ કર્યું અને તેથી એ કંપનીના ડિરેક્ટરોએ કંપનીના લાઇફ મેનેજર તરીકે શ્રી. કાડમાસ્તરની પસંદગી કરી કે જે હોદ્દા શ્રી. કાડમાસ્તર હજી ભોગવે છે. શ્રી. કાડમાસ્તર દેશી વીમાની હાલચાલમાં ભારે ઉલટ લે છે અને

આ દેશનું વીમાનું કામકાજ દેશી વીમા કંપનીઓનેજ મળે તે માટે તેમણે સારી લડત ચલાવી છે. હાલના નવા ઈનસ્યુરન્સ એક્ટમાં દેશી કંપનીઓ તથા પોલીસી હોલ્ડરોનાં હિતો જાળવવા માટે જુદી કલમે દાખલ કરાવવામાં બીજાઓ ઉપરાંત શ્રી. કાર્ડમાસ્તરે પણ સારી મહેનત લીધી હતી. ઇંડીઅન લાઇફ આફીસમાં એસાસીએશનના સેક્રેટરી, ઉપપ્રમુખ અને પ્રમુખના હોદ્દાઓ પણ તેમણે ભોગવ્યા છે અને એ મંડળની કારોબારી કમીટીના તેઓ હજુ સભ્ય છે.

શ્રી. કાર્ડમાસ્તર નરમ અને મળતાવડા સ્વભાવના છે અને વીમાના ક્ષેત્રમાં તેઓ જાણીતા હોવા ઉપરાંત બધા તેમને ચાહે છે.

ટેકાણું—હેલ્થીઅનલોજ, વાઘા ગાંધી રોડ, ન્યુ ગામેદેવી, મુંબઈ.

**વેલીન્કર, શ્રી.શ્રીકૃષ્ણ ગુનાજી—**મુંબઈ માં ૧૮૬૮ માં એમનો જન્મ થયો હતો. બી. એ. ઝાલ. એલ. બી. થયા પછી બેરિસ્ટર થવા વિલાયત ગયેલા. અત્યારે મુંબઈ અને મુંબઈ પ્રાંતમાં ધારાશાસ્ત્રી તરીકે સુવિખ્યાત છે. રા. બ. મુકુન્દ રામચંદ્રની પુત્રી બાઈ પ્રભાવતી સાથે લગ્ન કર્યા હતા. એમના પુત્ર વી. એસ. વેલીન્કર પણ બેરિસ્ટર છે, અને પ્રેક્ટીશ કરે છે. મુંબઈ શહેર સુધારા ટ્રસ્ટ હસ્તક ની અધીલ ટ્રીબ્યુનલ પ્રમુખ, અમદાવાદ અને વિરમગામના હુલ્લડ કેસોમાં ૧૯૨૦ માં જે તપાસ માટે ટ્રીબ્યુનલ નીમીઠ હતી તેના સભ્ય હતા. મુંબઈની બાર કાઉન્સિલના સભ્ય અને છે. ઉપ-પ્રમુખ

સરનામું:—રતન હાઉસ, લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ.

**કુમારપ્પા,—**જગદીશન મોહનદાસ, એમ. એ. (હારવર્ડ), એસ. ટી. બી. (બ્રાસ્ટન), એમ. એ., પી. એચ. ડી. (કોલંબીઆ); સર દોરબજી તાતા ટ્રેજ્યુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્કમાં સોસીયલ ઇકોનોમીના પ્રોફેસર—૧૮૮૬ માં એમનો જન્મ થયેલો. રત્નામ અપ્પા-સામી, બી. એ. (મદરાસ), એમ. એ. (પંજબ) સાથે લગ્ન કર્યા છે. મદ્રાસની હોલ્ટના કોલેજમાં કેળવણી લઈ અમેરીકા અને યુરોપના બે વાર પ્રવાસે જઈ ઉપર જણાવેલી ડીગ્રીઓ મેળવી. ૧૯૧૫ માં લકનઉની ફીજીયન કોલેજના ફીલોસોફીના પ્રોફેસર નીમાયા. ૧૯૨૧ માં લકનઉ યુનીવર્સીટીના ફીલોસોફીનારીડર નીમાયા. ૧૯૨૪ માં સ્પ્રીન્ગ ફીલ્ડ (અમેરીકા) ખાતે ભરાયેલી એમ. ઇ. ચર્ચની પરિસદમાં ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ૧૯૨૬માં ફીન્લેન્ડમાં વાઈ. એમ. સી. એ. ની સમરત વિશ્વની ૧૯ મી પરિષદમાં ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. યુરોપ અમેરીકામાં શિક્ષણ માટે જીજ પ્રવાસ કર્યો છે તેમજ ભાષણો પણ આપ્યા છે. ૧૯૩૧ માં માયસોર યુનીવર્સીટીના ફીલોસોફી અને સોસાયોલોજીના પ્રોફેસર તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૬ માં તાતા ટ્રેજ્યુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્કની સોશીયલ ઇકોનોમી વિભાગના ચેરમેન બન્યા હતા. ફીલોસોફી કેળવણી અને સમાજિક કાર્ય અંગે જુદા જુદા સામાયિકામાં સંખ્યાબંધ લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—તાતા ટ્રેજ્યુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્ક, ભાયબલા, મુંબઈ.

દેશાઈ, શ્રી. કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—એમના જન્મ અમદાવાદમાં તા. ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૮૮૮ ના દિને થયેલા. બ્રહ્મક્ષત્રીય જ્ઞાતીમાં.



તેમના પિતા ડૉ. છોટાલાલ હરીલાલ દેસાઈ, એલ. એમ. એન્ડ. એસ. અમદાવાદમાં ઢાકતર હતા. જુના સમયમાં મુશ્કેલીથી તેમણે ઢાકતરી ડીગ્રી લીધી હતી. ૩૮ વર્ષની ઉંમરે ૧૮૯૮ માં તેઓ સ્વત્વ પામ્યા હતા. શ્રી. કેશવપ્રસાદના માતાશ્રી શ્રીમતી ઈશ્વરી તે અમદાવાદના બાણીતા સરકારી વકીલ સ્વ. નરસેરામ રૂગનાથ-દાસનાં પુત્રી અને વડોદરાના મુખ્ય ન્યાયાધિશ દીવાન બહાદુર અંબાલાલ સાકર-લાલનાં બેનનાં દીકરી ૧૯૧૧ માં ૪૫ વર્ષની વયે સ્વત્વ પામ્યા હતાં. આમ માતા અને પિતા બન્ને પક્ષે સંસ્કારી કુટુંબમાં શ્રી. કેશવપ્રસાદનો જન્મ થયો છે.

શ્રી. કેશવપ્રસાદે પોતાનું શિક્ષણ અમદાવાદ સરકારી હાઈસ્કૂલ તથા ગુજરાત કૉલેજમાં લીધું. ૧૯૦૯ માં તેઓ બી. એ. થયા. ૧૯૧૧ માં મુંબાઈ લૉ કૉલેજમાંથી તેઓ એલ. એલ. બી. થયા. ૧૯૨૦ નાં અન્યુઆરીમાં તેઓએ ઈન્ડિયન એન્ડ

પ્રુટેનશીયલ એશ્યુરન્સ કંપની સાથે સંબંધ સાધ્યો. અત્યારે તેઓ આ કંપનીના જનરલ મેનેજર છે. આ કંપની અત્યારે સંઘર કંપનીઓમાં ગણાય છે. તેની સંઘરતામાં શ્રી. દેસાઈનો બહુ મોટો ફાળો છે. તેઓ બેડાયા ત્યારે તે કંપની સાત વર્ષની હતી. અને બહુ સાધારણ કામ હતું. અત્યારે તે વિશાળ છે.

વીમા શાસ્ત્રનો ઉંડો અભ્યાસ તેમણે કર્યો છે. નાની આવકવાળાઓને સસ્તા દરે વીમા મળે તે માટે તેમણે બેંચ કૉઓપરેટીવ ઈન્શ્યુરન્સ સોસાઈટીની સ્થાપના કરી. વર્ષો સુધી તેઓ તેના માનદ મંત્રી રહ્યા અને હાલ પણ ડિરેક્ટર છે. તેમની સેવાઓની પ્રશંસા અર્થે આ સોસાયટીએ તેમનું મોટું ચિત્ર પોતાના મકાનમાં મુક્યું છે.

હાંદી વીમાનો ધંધો શાસ્ત્રીય ધોરણે ઉપર મુકવાની અભિલાષાએ તેઓએ અન્ય મિત્રો સાથે મળી હાંદી જીવન વીમાની એસોસિએશનની સ્થાપના કરી. અત્યારે આ એસોસિએશનને સારી પ્રતિષ્ઠા મેળવી છે. શ્રી. કેશવપ્રસાદ તેના માનદ મંત્રી ત્રણ વર્ષ સુધી હતા અને ૧૯૩૩ ની સાલમાં તેના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૮ માં વીમા સંબંધી કાયદો થયો તે પહેલાં આ કાયદો કેવા પ્રકારનો હોતો એઈએ તે માટે તેમણે ચળવળ કરી હતી. પછી ઈન્શ્યુરન્સ લેજિસ્લેશન કમિટીની રચના થઈ. તેના એઈન્ટ જનરલ સેક્રેટરી હતા. કાયદો ઘડાતી વખતે તે તેમને સીમલા અને દીલ્હી મોકલવામાં આવ્યા હતા. લાઈફ ઈન્શ્યુરન્સ એસોસિએશન તરફથી ઈનકમ-ટેક્સના કાયદા વખતે પણ તેઓને દીલ્હી મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેમની સાથે પ્રતિનિધિ મંડળની મહેનતથી વીમા કંપનીઓને ઘણું ફાયદો થયો છે. વીમાનું

કામ એમણે પોતાનું કામ કર્યું છે. અને તેની પાછળ પોતે ઘણો સમય આપે છે. છતાંયે બીજા બહેર કામને તેમણે અવગણ્યા નથી. સ્ત્રી કેળવણીના પ્રચાર થાય તે માટે પ્રથમથીજ તેમણે પ્રયત્ન કર્યા છે. અમદાવાદમાં વનિતા વિશ્રામ સાથે તેમને સંબંધ જુના સમયથી છે. વનિતા વિશ્રામ મહિલા વિદ્યાલયની સ્થાપનામાં તેમને મોટો ભાગ હતો. તેનો ક્રમ દ્વારા કરવા પાછળ તથા તે સંસ્થાને વ્યવસ્થિત કરવા પાછળ તેમણે ઘણો શ્રમ લીધો છે. આ સંસ્થાના માનદ મંત્રી તરીકે તેમણે લાંબો સમય કામ કર્યું છે તથા હાલમાં તેઓ અમદાવાદ વનિતા વિશ્રામના એક ટ્રસ્ટી છે. અમદાવાદમાં શ્રી ઈન્દુલાલ યાજ્ઞિક અને બીજાઓ સાથે મળીને તેમણે સ્ત્રી કેળવણી મંડળની સ્થાપના કરી હતી. આ મંડળ તરફથી લાલશંકર મહિલા પાઠશાળા ચાલે છે. આ પાઠશાળા હિંદ મહિલા વિદ્યાપીઠ સાથે જોડાયેલી છે.

ઈંગ્લીશ વીમિન્સ યુનાવરસીટી-હિંદ મહિલા વિદ્યાપીઠના કામકાજમાં પણ તેઓ ઘણો ઉત્સાહભર્યો ભાગ લે છે. તેઓ તેના ફેલો છે અને વર્ષોથી સીડીકેટ ઉપર ચુંટાય છે ત્યાંની નાણું કમીટી, ગ્રાંટ કમીટી, વગેરે ઉપયોગી પેટા કમીટીમાં તેઓ કામ કરે છે કેલેન્ડરના વાર્ષિક ઇન્ટરપેક્શન માટે પણ તેમની નિમણૂક થાય છે.

મુંબઈની હિંદી વેપારી ચેંબરમાં તેઓ ઘણો આગળ પડતો ભાગ લે છે. લગભગ એક દસકાથી તેની વ્યવસ્થાપક કમિટીમાં તેઓ ભાગ લે છે વ્યાપારી શિક્ષણ ફેલાય અને તે માટેની પરીક્ષાઓ વીલાયતને ખદલે હિંદમાં લેવાય તે હેતુથી ચેંબરે કમરશીયલ એકઝામીનેશન બોર્ડની સ્થાપના કરી છે આ બોર્ડના કામકાજમાં મીઠા દેસાઈ

વર્ષોથી ભાગ લે છે અને વીમાના વિષયમાં પરીક્ષક તરીકે પણ તેમણે કામ કર્યું છે. ચેંબરની કાર્યવાહીને રાષ્ટ્રીય એક આપવામાં મીઠા દેસાઈને ફાળો સારો છે.

કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના તેઓ આ જન્મ સભાસદ છે, એક વેળા તેના માનદ મંત્રી પણ હતા. કોટ વિભાગીય ઇન્સ્ટીટ્યુટના તેઓ પ્રમુખ પણ હતા. ગુજરાતના રેલ સંકટ વખતે તેમણે સાહુકારી ધોરણે ઘર બાંધવા સંબંધી ગુજરાતી પત્રિકા લખી હતી. ગુજરાતીમાં કોઓપરેટીવ પ્રાઇમર પણ તેમણે લખી છે.

ગુજરાતી સાહિત્યના ને અભ્યાસી અને લેખક છે, તેમણે ગુજરાતીમાં દસેક પુસ્તકો લખ્યા છે. “સ્ત્રીબોધ” નામે જુના માસિકના તેઓ તંત્રી છે. બાળસાહિત્યમાં પણ તેમણે ફાળો આપ્યો છે. અર્વાચીન ટુંકી વાર્તાના શરૂઆતના લેખકોમાંના તે એક છે. “મારી વીસ વાર્તાઓ” નામના પુસ્તકથી તેમણે શરૂઆત કરી હતી.

રાજકીય બાબતોમાં તેઓ મહાસભા પક્ષના છે. બી. પી. સી. સી. ના એક વાર ને સભાસદ પણ હતા અને લાહેર કોંગ્રેસ માટે હેલ્થિટ પણ ચુંટાયા હતા અત્યારે મુંબઈના પરાંમાં જુહુ મ્યુનિસિપાલિટીના તેઓ કોંગ્રેસવાદી લોકનિયુક્ત સભાસદ છે.

તેઓ જુહુના દરિયા કીનારે પોતાના બાંધેલા નાના પણ રમણીય બંગલામાં વાસ કરે છે.

**“પ્રેસીડેન્સી”**

**માં વીએ ઉતરાવી**

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત બને.

**મહેતા શ્રી. વૈકુંઠ લલ્લુભાઈ, બી.**  
એ.,—૧૮૯૧માં અમદાવાદ ખાતે એમનો જન્મ થયેલો. સ્વર્ગસ્થ સર લલ્લુભાઈ શામળદાસના પુત્ર થાય. તેઓ બાંબે પ્રૌવીન્શીયલ કોઓપરેટીવ બેન્કના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર છે અને અખીલ હિંદ બ્રામ ઉદયોગ સંઘના ટ્રસ્ટી અને વહીવટી બોર્ડના સભ્ય ઉપરાંત સાશીયલ સર્વીસ લીગના મંત્રી પણ છે. “સાશીયલ મરવીસ કવાર્ટરલી” અને “બાંબે કોઓપરેટીવ કવાર્ટરલી” ના તંત્રી મંડળમાં સભ્ય છે. બાંબે પ્રૌવીન્શીયલ કોઓપરેટીવ ઇન્ટરનિટયુટના કારોબારી સમિતિના સભ્ય અને બાંબે કોઓપરેટીવ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી સંસ્થાના લીડર અને બાંબે પ્રૌવીન્શીયલ કોઓપરેટીવ લેન્ડ મારગેજ બેન્કના ડિરેક્ટર છે. કોઓપરેટીવ એન્ડ એકાઉન્ટ્સ ડિપાર્ટમાં બોર્ડના સભ્ય પણ છે.

સરનામું:—મરઝબાનાબાદ, અંધેરી.

**મહેતા શ્રી. જયસુખલાલ કે. એમ.**  
એ.:—મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્બરના આ બાહોશ મંત્રીનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. શ્રીમતી મુકુંદ ગવરી સાથે એમના લગ્ન થયા હતા. વઢવાણ હાઈસ્કૂલમાં પ્રાથમિક કેળવણી પ્રાપ્ત કર્યા પછી મુંબઈની એલ્ફિન્સ્ટન કોલેજ માં તેઓ જોડાયા હતા. ૧૯૦૭ માં એમ્બરના મંત્રી તરીકે નીમાયા હતા. ઇંગ્લેન્ડ મ્યુનિશિપલ બોર્ડ એમ્બર પાસે



એમની સેવા ઉછીની લીધા પછી ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૮ સુધી એમને મદદનીસ કંત્રો-

લર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૩૦ સમય દરમિયાન જીનીવા ખાતે ભરાયલી આંતર રાષ્ટ્રીય મજૂર પરિષદ ની ત્રીજી અને ચતુર્થી બેઠકમાં માલે-કોના પ્રતિનિધિ એના સલાહકાર તરીકે શ્રી. મહેતા ગયા હતા. ૧૯૨૭ થી ૧૯૨૯ ના સમય દરમિયાન શ્રી. જયસુખલાલ ઇંગ્લેન્ડ એમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના ફેડરેશનના મંત્રી બન્યા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૫ સુધી મુંબઈ ઉપનગર જીલ્લા કોંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ, ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૨ સુધી શાંતાકરજી નોટી ફાઇડ એરીઆ કમીટીના ચેરમેન અને ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૮ સુધી વાંદરા મ્યુનિસીપાલિટીના ઉપ-પ્રમુખ રહ્યા હતા.

સરનામું:—“કૃષ્ણ કુટિર”, શાંતાકરજી.

**અહમદ, ડો. ઝીઆઉદ્દીન, એમ.**  
એ. (કેન્ટરબરી), પી. એચ. ડી. (ગોડોલ્ડ), એમનો જન્મ ૧૯૭૮ માં થયો હતો. અલીગઢ, અલ્લાબાદ, કલકત્તા અને કેમ્બ્રિજની ટ્રીનીટી કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો છે. તેઓ રાયલ એસ્ટ્રોનોમીકલ સોસાયટીના ફેલો અને લંડનની મેથેમેટીકલ સોસાયટીના સભ્ય છે. ૧૯૦૭ માં એમ. એ. ઓ. કોલેજ, અલીગઢના પ્રોફેસર હતા. ૧૯૧૬ માં કલકત્તા યુનીવર્સિટી કમીશનના સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ માં અલીગઢ મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીના વાઇસ-ચેન્સેલર હતા. લશ્કરના હિંદી દરજી માટે નીમાયલી સ્કીન કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા અને ૧૯૧૯માં યુકત પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય ચૂંટાયા હતા. ૧૯૩૩ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં દાખલ થયા હતા. ડો. અહમદ એક વિખ્યાત ગણીત શાસ્ત્રી છે.

સરનામું:—અલીગઢ.

**સીંધાનીઆ, લાલા પદમપત.** એમ. એલ. એ. (યુકત પ્રાંત)-એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. કાનપુરની મેસર્સ જુગીલાલ કમલાપત મીલ્સના ગવર્નીંગ ડાયરેક્ટર છે. સુતરાઉ કાપડ શણ, ખાંડ, હોર્ટીબરી અને તેલ ઉદ્યોગના હોમાયતી છે. દેશના એ ઉદ્યોગો

શાળાના મકાનો, વર્ધાની હિંદી પ્રચાર સમિતિ, ઉપરાંત અન્ય કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓને કરેલી કુલ સહાયતા ૭ થી ૮ લાખની ગણાય છે.

સરનામું:—કમલા ટાવર, કાનપુર.

**માલવીઆ, પંડીત મદન મોહન:—**

એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો.

અલ્લાહાબાદની મ્યુર સન્ટ્રલ કોલેજમાં અભ્યાસ પુરો કર્યા બાદ એમણે પ્રથમ શિક્ષક અને પાછળથી પત્રકાર તરીકે જીવનની શરૂઆત કરી હતી. પંડીતજી ૧૯૦૨ થી ૧૯૧૨ સુધી



પ્રાંતિક ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૨૪ થી ૩૦ સુધી વડી ધારાસભાના સભ્ય પણ થઈ વખત ચૂંટાયા હતા. ઈ. સ. ૧૯૧૯ બાદ હિંદુ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવા ભગીરથ પ્રયત્ન કર્યો અને તે સ્થપાયા બાદ નેના પહેલા વાઈસ ચાન્સેલર થયા હતા. હિંદુ મહા સભાના પ્રમુખ હતા અને ઈન્ડિયન નેશનલ કોંગ્રેસના ઈ. સ. ૧૯૦૯ અને ૧૯૧૮ માં પ્રમુખ ચૂંટાયા હતા. બીજી ગાળામાં પરિષદમાં હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે વિલાયત ગયા હતા. પુના પેકટ વખતે એકચત્રતા સાધવાને મળેલી અનેક પરિષદોમાં એમણે મહત્વનો ભાગ ભજવ્યો હતો. સત્યાગ્રહના સંગ્રામ વખતે એ વખતે જેલ ગયા હતા. માજી બ્રીટીશ વડા પ્રધાન મેકડોનાલ્ડે હિંદ પર લાદેલા કોમી ચુકાદાની સામે ચળવળ કરવા એમણે નેશનાલીસ્ટ પક્ષની સ્થાપના કરી હતી.

સરનામું:—ખનારસ,



વિકાસ પામે એ માટેની એમની ધગશ બાબતી છે. બાબતી બાહેર કાર્યકર અને સહાયતી નર છે. અનેક સામાજિક, કેળવણી વિષયક અને રાજકીય સંસ્થાઓને સહાય કરી છે. યુકત પ્રાંતમાં વેપારી એમ્પરની એમના હાથે સ્થાપના થઈ છે. હિંદના વેપાર ઉદ્યોગના મહા મંડળ, અખીલ હિંદ મારવાડી ફેડરેશન અને અખીલ હિંદ વર્ધશ મહા સભાના માજી પ્રમુખ છે. યુકત પ્રાંતની એસમ્બલીમાં વ્યાપારી જનતાનાં પ્રતિનિધિ તરીકે ચૂંટાયા છે. સરકારે સ્થાપેલી યુ. પી. ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ફીનાન્સીંગ કોર્પોરેશનના ચેરમેન છે. કાનપુરમાં ૧૦૦ પ્રાથમીક

# બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલની પોલીસીમાંજ તમારું બચત નાણું રોકો

બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલની પોલીસી લઈ તમારા બચત દ્રવ્યમાં વધારો કરો, કારણ કે દીવસે દીવસે બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ આશ્ચર્યચકીત પ્રગતી સાધતી જાય છે અને નીચમીતપણે સુંદર બોનસ આપે છે. બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલની પોલીસી બચત નાણું રોકવાનું એક લાભદાયક સાધન છે, કરકસરને તે ઉત્તેજન આપે છે અને સૌથી વધુ નફો આપી સૌથી વધુ સલામતી પણ જાળવે છે. આજેજ તહેના પ્રતિનિધીની સલાહ લો.

## ધી બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ

લાઇફ એસ્યુરન્સ સોસાયટી લીં

બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

**હાડીઆ, શ્રી. જમશેદ અમનજી**  
એચ.—એમને જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૨ ના  
સપ્ટેમ્બરની ૧૩ મી તારીખે થયો હતો.



શાળાની ચાર દિવાલો વચ્ચે એક અતિ  
નેજસ્વી વિદ્યાર્થી તરીકે અને રમતગમન-  
તના મેદાન પર અચ્છા ખેલાડી તરીકે  
એ વિખ્યાત થયા હતા.

અંગ્રેજ સાહિત્યને અંચિછક વિષય  
તરીકે લઈ, શ્રી. વાડીયાએ ૧૯૨૨ માં  
બી. એ. ની પરીક્ષા પ્રથમ વર્ગમાં પસાર  
કરી. આખની નખળાઇની લીધે એમની  
આઈ. સી. એસ. થવાની ઇચ્છા પુરી  
પડી નહિ. એટલે ૧૯૨૪ માં એ એમ.  
એ. થયા.

સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં અંગ્રેજીના  
ટ્યુટર તરીકે અને ત્યાર બાદ સેન્ટ્રલ  
બેંક ઓફ ઇન્ડીઆમાં નોકરી કરતાં  
કરતાં એ એલ એલ. બી. થયા અને  
તરતજ એમણે વકિલાત કરવા માંડી.  
આ સર્વ પ્રવૃત્તિઓ સાથેજ એમણે ફીલ્મ  
ઉદ્યોગનો શાસ્ત્રીય અભ્યાસ શરૂ કર્યો  
હતો અને એનાં સીધાં પરિણામ રૂપે  
૧૯૩૦ માં એમણે શ્રી. દેવારે સાથે  
'વસંત ક્ષીલા' ઉતારી.

'લાલે-યમન' થી હિન્દભરમાં વિખ્યાત  
થએલી વાડીયા મુવીટોન એમણે સ્થાપી  
અને એ સંસ્થાએ એક પછી એક સફળ  
ચિત્ર રજૂ કર્યાં. પ્રોડ્યુસર તરીકેની જવા-  
બદારી વધતાં એમને દિગ્દર્શન છોડવું  
પડ્યું. એમ થતાં એમની સર્વ શક્તિ  
વાડીયા મુવીટોનને સંધર પાયા પર  
મુકવા તરફ વળી

દિગ્દર્શક તરીકે પ્રસિદ્ધીને વરેલા શ્રી.  
વાડીયા પ્રોડ્યુસર તરીકે તેથીય વધુ  
આગળ આવી ગયા. આથી સ્વભાવિક  
રીતેજ, ફીલ્મ ઉદ્યોગને લગતી બહેર  
પ્રવૃત્તિથી અલગ રહી શક્યા નહી.  
પ્રોડ્યુસર્સ એસોસીએશન તરફથી બોમ્બે  
બોર્ડ ઓફ ફીલ્મ સેન્સોર્સના સભ્ય તરીકે  
એમણે એક વર્ષ કામ કર્યું. તે સાથે  
એડલ્ટ એંજ્યુકેશન કમિટીના સભ્ય,  
ફીલ્મ એડવાઇઝરી બોર્ડના ચેરમેન અને  
ઇન્ડિઅન મોશન પિક્ચર્સ પ્રોડ્યુસર્સ  
એસોસીએશનના માનદ ખજાનચી તરીકે-  
ની એમણે લીધેલી જવાબદારી એ હજી  
પણ આનંદ સાથે અદા કરી રહ્યા છે.

પ્રજ્ઞતંત્રના હિમાયતી શ્રી. વાડીયાએ  
એમના આદર્શને અનુસરતાં અનેક ચિત્રો  
અને ડોક્યુમેન્ટરી ફીલ્મ ઉતાર્યાં છે.  
પ્રગતિને જીવન મંત્ર તરીકે એમણે સ્થાન  
આપ્યું છે એટલેજ એમણે ઉતારેલી  
હિન્દની પ્રથમ અંગ્રેજ ફીલ્મ રાજ નર્તકી  
મારફત હિન્દી ફીલ્મ ઉદ્યોગનો સંખંધ  
આખાય જગત સાથે જોડવાનું ગઠરવ  
હિન્દને મળ્યું છે અને એમને પોતાને  
પણ મળ્યું છે.

**પ્રેસીડેન્સી**

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતારાને



પંત, પંડીત ગોવંદ વલ્લભ:—યુકત પ્રાંતની સરકારના માજી કોંગ્રેસ વડા પ્રધાન અને યુકત પ્રાંતની એસેમ્બલીના કોંગ્રેસ પક્ષના આ અગ્રેસર છ વર્ષ સુધી યુકત પ્રાંતની કાઉન્સિલના સ્વરાજ્ય પક્ષના અગ્રેસર પણ હતા.



૧૯૨૧ માં અસહકારની પ્રવૃત્તિમાં અગ્રણ્ય ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૫ માં પંડીત પંત મધ્યસ્થ સરકારની ધારા સભામાં ચુંટાયા હતા. પંડીત પંત એક

નિપુણ ધારાશાસ્ત્રી છે પરંતુ દેશને ખાતર એમણે મોટી “પ્રેક્ટીસ” ને ઠોકરે મારી છે. આત્મબલ્લીદાનને લીધે તેઓ હંમેશા ગરીબજ રહ્યા છે. શરીરત માટેની એમની કાળજી એમને કોંગ્રેસમાં પ્રથમ પંક્તિમાં મુકે છે. કોંગ્રેસ સત્તાના સૂત્રો હસ્તગત કર્યા ત્યારે એમને વડી ધારાસભામાંથી રાજીનામું આપવું પડ્યું હતું અને યુકત પ્રાંતનાં કોંગ્રેસ પ્રધાન મંડળમાં વડા પ્રધાન તરીકે બેઠાયા હતા.

સરનામું:—નઈનીતાલ.

ડાહ્યાભાઈ વલ્લભભાઈ પટેલ:—

સરદાર શ્રી વલ્લભભાઈ પટેલના પુત્ર શ્રી. ડાહ્યાભાઈનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સ્નાતક છે. હાલ આરિએન્ટલ ગવનમેન્ટ સીક્યુરીટી લાઈફ એશ્યુરન્સ કંપનીના મુંબઈ પ્રાંતના એજંસી સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ છે. શ્રી. ડાહ્યાભાઈ મુંબઈની કારપોરેશનમાં કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે દાખલ થયા છે. સ્ટેન્ડિંગ કમીટીના પણ સભ્ય છે.

સરનામું:—૬૮, મરીન ડરાઈવ, મુંબઈ

શારદા, દિ. આ. હરવિલાસ:— એમનો જન્મ અજમેર ખાતે ૧૮૬૭ માં થયો હતો. અજમેરની સરકારી કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી સરકારી કોલેજમાં સીનીયર માસ્ટર નીમાયા હતા ૧૮૯૨ માં જેસલમીરના મહારાજના શિક્ષક અને વાલી નીમાયા હતા. ત્યાંથી ૧૯૦૨ માં સરકારી નોકરીમાં આવી ૧૯૨૪ સુધી નોકરી કર્યા પછી બેંકપુરની ચીફ કોર્ટના સીનીયર જજ નીમાયા હતા. ૧૮૮૫ માં એમણે આર્ય સમાજમાં દાખલ થઈ પોતાનું બહેર જીવન શરૂ કર્યું હતું મહા યુદ્ધમાં મદદ કર્યા પછી ૧૯૨૪ માં અજમેર મેવાડા તરફથી વડી ધારાસભામાં સભ્ય ચુંટાયા હતા. એમણે બાળ વિવાહ નિષેધનો કાયદો રજૂ કર્યો હતો. એ કાયદો શારદા કાયદાને નામે ખુબ પ્રસિદ્ધ પામ્યો છે. તેમ છતાં પણ વડી ધારાસભામાં તેઓ ચુંટાયા હતા. અને સમાજ સુધારાના અનેક કાયદા રજૂ કર્યા હતા.

સરનામું:—અજમેર.

મુંજે, ડા. બી. એસ.:—તેઓ હિંદુ મહાસભાના બાણીતા અગ્રેસર અને રીસ-પોન્સીવીસ્ટ પક્ષના બાણીતા સભ્ય છે. એમણે સત્યાગ્રહની ચળવળમાં પણ ભાગ લીધો હતો અને જેલ નિવાસ ભોગવ્યો હતો. ડા. મુંજે હિંદુ મહાસભાના પ્રમુખપદે ઘણી વાર આવ્યા હતા. હિંદુઓને લશ્કરી



તાલીમ આપવાની પ્રવૃત્તિમાં એમણે અગત્યનો ભાગ લીધો છે અને એમના પ્રયત્નને પરિણામે નાશીકમાં ભોંસલે લશ્કરી શાળાની સ્થાપના થઈ છે.

સરનામું:—નાગપુર.

**હુસેન, ડોઠ ઇકબાલ:**—એમને જન્મ ૧૯૦૫ માં પટણા ખાતે થયો હતો. મુઝપુર અને પટણા ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૮ માં તેઓ એમ. એ. માં પહેલા વર્ગમાં પહેલે નંબરે આવ્યા હતા.



૧૯૨૯ માં બી. એલ. થયા હતા. તેઓ પણ પટણા યુનીવર્સિટીના પહેલ પી. એચ. ડી. છે. એમને શીષ્યવ્રતિ સોનાના ચાંદ ઉપરાંત ઇનામો પણ મળ્યા છે. કટકની કોલેજમાં

થોડો સમય સુધી પરશીયનના પ્રોફેસર હતા. પટણા યુનીવર્સિટીના બોર્ડ ઓફ સ્ટડીઝ ઇન પરશીયનનાં સભ્ય છે. ઉપરાંત બીહાર એરીસા મદરેશા બોર્ડના સભ્ય છે,

**સરનામું:**—પટણા કોલેજ, પો. ઓફીસ બાંકીપેર, પટણા.

**માનશાર્ડ, કલીકર્ડ, પી. એચ. ડી., એ. એમ. (ચીકાગો) ૧૯૨૧, ડી. બી., ૧૯૨૨, પી. એચ. ડી. (ચીકાગો) ૧૯૨૪, ડી. ડી. (ચીકાગો થીઓલોજીકલ સેમીનરી) ૧૯૩૨, પ્રેચકર્ડ ફેલો, (ચીકાગો થીઓલોજીકલ સેમીનરી) ૧૯૨૨-૨૪** ડિરેક્ટર, શ્રી સર દોરાબજી તાતા ટ્રસ્ટ તથા સર દોરાબજી તાતા બ્રેજુએટ સ્કુલ ઓફ સોશીયલ વર્ક:—એમને જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો હતો. ૧૯૨૫ માં અગનીસ હેલન લોઇડ સાથે એમનું લગ્ન થયું હતું. મહાયુદ્ધમાં અમેરીકન એક્ષ-પીડીશનરી ફળમાં બેઠાયા હતા. ૧૯૨૪-૨૫ માં “રીલીજીઅસ એજ્યુકેશન” નામના અમેરીકામાં પ્રસિદ્ધ થતા માસિક ના અધિપતીપદે હતા. ૧૯૨૫ માં નાગપાડા નેબરહુડ હાઉસ, મુંબઈમાં

એમની નીમણૂક થઈ હતી અને મુંબઈની ડીરેક્ટીકટ બેનીવાલંટ સોસાયટીના માનદ મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૮ માં મુંબઈ સરકારે નીમેલી એડલ્ટ એજ્યુકેશન કમીટીના તેઓ પ્રમુખ હતા. ઉપરાંત ચીકાગોમાં લેકચરર તરીકે પણ કાર્ય કર્યું છે. એમણે હિંદના ધાર્મિક, સામાજિક અને કૌમી પ્રશ્નો પર ઘણા પુસ્તકો લખ્યા છે.

**સરનામું:**—નાગપાડા નેબરહુડ હાઉસ, ભાયખલા, મુંબઈ.

**મહેતા, દુર્ગાશંકર કૃપાશંકર, બી. એ., એલ એલ બી., એડવોકેટ—**એમને જન્મ ૧૮૮૭ માં હૈદરાબાદ (મધ્યપ્રાંત) ખાતે થયેલો. તેઓ પ્રાચીન બાજુ બેડાવાળ કુટુંબના છે. ગુજરાતી છતાં મધ્ય પ્રાંતમાં જઈ વસેલા. ૧૯૦૮ માં કાયદાનો અભ્યાસ પુરો કર્યો. ૧૯૨૧ માં કૉંગ્રેસમાં બેડાયલા, દવજ સત્યાગ્રહ અને જેમલ સત્યાગ્રહની લડતમાં કારાવાસ સેવેલો. શ્રી. મહેતા વધે સુધી સેવની મ્યુનીસીપલ કમીટીમાં અને સેવની જીલ્લા કાઉન્સીલના ચેરમેન હતા. ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ સુધી મધ્ય પ્રાંતની કાઉન્સીલના સ્વરાજસ્થ સભ્ય હતા, ટુંક સમય માટે મુન્શીફ બન્યા હતા અને એલ ઇંડીઆ કૉંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. ૧૯૩૭ માં મધ્ય પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૭ થી ૧૯૩૯ સુધી મધ્યપ્રાંતની સરકારના નાણાં ખાતાના પ્રધાન હતા. કૉંગ્રેસની હાલની ચળવળમાં ભાગ લઈ તેઓ જેલમાં ગયા છે.

**સરનામું:**—સીવીલ સ્ટેશન, નાગપુર, સી. પી.

મહામદઅલી અલાખશ, જે. પી.,  
વેપારી, મ્યુનીસીપલ સભ્ય અને ઓલ  
ઈંડીઆ મુસ્લીમ ફેડરેશનના સામાન્ય  
મંત્રી:—જન્મ ૧૮૮૨ માં થયેલો.

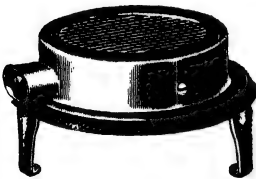


કાઠીઆવાડમાં એમણે કેળવણી લીધેલી.  
પંદર વર્ષની ઉંમરે તેઓ મુંબઈમાં  
આવેલા અને એક ધર્મના અભ્યાસી  
તરીકે જીવનની શરૂઆત કરી. તે પછી  
એક વેપારી પેઢીમાં નોકર તરીકે દાખલ  
થયા અને ૧૯૧૦ સુધી ત્યાં રહ્યા. ૧૯૧૧  
માં એમ. અલ્લાખશની કંપનીને નામે

સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૧૪ થી જાહેર  
પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવા માંડ્યો. ૧૯૨૧  
માં જે. પી. થયા. ૧૯૨૨ માં મ્યુનિસીપલ  
કોર્પોરેશનમાં ચુંટાયા અને વર્ષો થયા હજી  
ત્યાં છે. ૧૯૨૪ માં મુંબઈમાં મળેલી  
ઓલ ઈંડીઆ કેળવણી પરિષદના એક  
મંત્રી હતા. ૧૯૨૭ માં તેમણે જાતે ઓલ  
ઈંડીઆ મુસ્લીમ ફેડરેશનની સ્થાપના  
કરી અને ત્યારથી તેઓ એ સંસ્થાના  
સામાન્ય મંત્રી અને ખજાનચી છે.  
સાઇમન કમીશન સાથે સહકાર કરી  
જુલાની નોંધાવનાર હિંદમાં આજ એક  
રાજદ્વારી સંસ્થા હતી. ઓલ ઈંડીઆ  
મુસ્લીમ લીગની કાર્યવાહક સમિતિના  
સભ્ય છે. ઓલ ઈંડીઆ મુસ્લીમ ફેડરે-  
શનના આશ્રય હેઠળ ઓલ ઈંડીઆ  
મુસ્લીમ પેલેસ્ટાઈન પરિષદની સ્થાપના  
થઈ હતી અને ૧૯૩૦ માં એની બેઠક  
મળી હતી. આ પરિષદની પ્રવૃત્તિને પરિ-  
ણામે પેલેસ્ટાઈનમાં હેઠાંતની સજ પામ-  
નાર ઘણાં આરબોને મુક્ત કરવામાં  
આવ્યા હતા. ૧૯૧૭ થી હાઉદી વાહર  
કોમના મંત્રી થયા છે અને કોમી તેમજ  
કેળવણી વિષયક બાબતોમાં ઉત્સાહ  
પુર્વક ભાગ લેતા આવ્યા છે. પ્રાંતિક  
સ્વરાજ્યની નવી એસેમ્બલીમાં ૧૯૩૬ માં  
મુંબઈના મુસ્લીમ મતદાર વિભાગ  
તરફથી ચુંટાયા છે.

સરનામું:—એમ. અલ્લાખશ એન્ડ  
કંપની. ૧૦૬, કાવસજી  
પટેલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

Suppliers to Native States, Mills & Government



Terra Trading Corporation

Importers of Electrical Goods.

LOHAR CHAWL

BOMBAY. 2

We supply everything Electrical. Distributors of Indian  
Make Opal Globes, Fancy fittings and Shades

મૈશરી, ડા. પુન્શી હીરજી, (એલ એમ. એન્ડ એસ. એફ. સી. પી એસ. જે. પી. —જન્મ ૧૮૮૦ ની ૨૩ મી સપ્ટેમ્બરે કચ્છમાં આખંડાં સહેરા ખાતે. શ્રી. લખમશી હીરજી મઈશરીના નાના ભાઈ.



સઉકેમોની ચાહના પ્રાપ્ત કરનાર મુંબઈના સેવાભાવી મુન્નીસીપલ સભ્ય. અનેક વિધ જાહેર પ્રવૃત્તિઓમાં એમનો હોસ્સા છે. તેઓ અનંતનાથજી મહા

રાજ જર્જન ટેમ્પલ ચેરીટીસ, મુંબઈ પાંજરાપોળ, કચ્છી દશા ઓસવાળ જર્જન બ્રોડિંગ વગેરે અનેક સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી છે અને જર્જન પાઠશાળા તથા ક. દ.

ઓ. જર્જન બ્રોડિંગના પ્રમુખ છે. મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીની લગભગ દરેક સમિતિઓમાં એમણે સેવા બજાવી છે. ૧૯૨૬ ના હુકલડો દરમ્યાન એમણે જીવના બેખામ શહેરીઓની આદર્શ સેવા બજાવી હતી અને આ સેવાળી કદરે તરીકે માંડવી ખરના લગભગ દરેક વેપારી મંડળોએ એમને એક માનપત્ર તથા ચાંદીની એક સુંદર કાર્પેટ અર્પણ કર્યા હતા. ૧૯૧૭માં તેઓ જે. પી. થયા. ૧૯૧૬ થી તેઓ ઓનારરી મેજિસ્ટ્રેટ છે. ૧૯૧૬ માં ઈન્કલુએન્ડના રોગ ચાળા દરમ્યાન એમણે સુંદર સેવા બજાવી હતી.

સરનામું:— ૧૧૮-૧૨૦ ન્યુ ચીચમંદર રોડ, મઈશરી મેન્શન. મુંબઈ નં. ૯.

## જવાબદારીનું ભાન

ન્યકિતના સર્વદેશીય વિકાસનું સૂચક છે. એ ડાહ્યો માણસ છે જે કુટુંબના રક્ષણની સંપૂર્ણ જોગવાઈ કરી બેઠો હોય.

**જીંદગીના વીમા** એ કેટલાયને જાબાબદારી પૂરી કરાવી છે, અને તેમના કુટુંબને આર્થિક વિઠ્ઠાઓમાંથી ઉગારી લીધાં છે. જીંદગીના ભયો સામે જીંદગીના વીમા અને મકાન કે મિલકતના ભયો સામે સર્વનો વીમા

“ઈન્ડોઅની ઝોઅ”માં ઉતરાવી નિશ્ચિંત બનો.

સર્વ પ્રકારના વીમાના કામકાજ માટે મળો અગર લખો:—

**ધી ઇન્ડોઅન ઝોઅ ઈન્સ્યુરન્સ કં. લી.**

જનતાનો વિશ્વાસ મેળવી ચુકેલી સંપૂર્ણ સ્વદેશી સંસ્થા.

૩૧૫—૩૨૧ હોર્નબી રોડ, —મુંબઈ.

મહેતા, મી૦ પી. એન., એલ. ડી. એમ., એ એમ. એસ. ડી., ગોલ્ડ મેડાલીસ્ટ અને હિંદી સરકારની ઇજનેરી શિક્ષણ માટેની શિષ્યવૃત્તિ સંપાદન કર-



નારા પહેલા વિદ્યાર્થી. હાલ મુંબઈની શ્રીરામ મીલ્સના મેનેજિંગ ડાયરેક્ટર— મી૦ પી. એન. મહેતાના પિતા બેલુસ્તન-શીન શ્રી. નસરવાનજી કે. મહેતા એક આગેવાન વીવીંગ માર્ગતર અને મીલ મેનેજર હતા મુંબઈ અને અમદાવાદના મીલ ઉદ્યોગ સાથે આ આખાં કુટુંબનો છેલ્લો ૫૦ વરસનો સંબંધ છે. મી૦ મહેતાએ ૧૮૯૫ માં એક વિદ્યાર્થી તરીકે મીલ ઉદ્યોગમાં પ્રવેશ કર્યો હતો. વીક્ટોરિયા જુબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના સહથી હુશીયાર વિદ્યાર્થીઓમાં મી૦ મહેતાની ગણતરી થતી હતી. આ ઇન્સ્ટીટ્યુટની છેલ્લી પરીક્ષામાંથી તેઓ સુવર્ણ ચંદ્રક પ્રાપ્ત કરીને ૧૮૯૭ માં પસાર થઈ ગયા હતા. ૧૮૯૮ થી તેઓ વીવીંગ માર્ગતર (વણાટખાતાનાં વડા) તરીકે કામ કરતા આવ્યા છે. એમણે મુંબઈની ન્યુ ગ્રેટ ઇસ્ટર્ન મીલ્સ લી. માં, અમદાવાદની મી૦ મનસુખભાઈ ભગુભાઈની મીલમાં અને મુંબઈની પ્રેસીડેન્સી મીલ્સ અને

કોલાબા લેન્ડ મીલ્સમાં કામ કર્યું છે. ૧૯૦૫ માં તેઓ કોલાબા લેન્ડ મીલ્સ છોડીને કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગનો વધુ અભ્યાસ કરવા ઇંગ્લેન્ડ ગયા હતા ૧૯૦૫ માં તેમને સહથી પહેલી હિન્દી સરકારની ટેકનીકલ સ્કોલરશીપ આપવામાં આવી હતી. તેઓ અભ્યાસાર્થે માન્ચેસ્ટર ગયા હતા અને વીક્ટરી યુનિવર્સિટીની ફેકલ્ટી ઓફ ટેકનોલોજીમાંથી પ્રમાણપત્ર મેળવ્યાં હતાં. આ ઉપરાંત માન્ચેસ્ટરની મ્યુનિસિપલ કોલેજ ઓફ ટેકનોલોજીમાંથી તેમણે એનર્સ ડિપ્લોમામાં પણ સંપાદન કર્યો હતો. લંડનની સીટી એન્ડ ગોલ્ડની પરીક્ષામાં તેમણે પીજીજી અને ક્રાંતણ અંગે રૂબરૂ ચંદ્રક તેમજ રોકડ ઇનામો પ્રાપ્ત કર્યાં હતાં. આ ઉપરાંત સુતરાઉ કાપડ રંગવાનાં કામમાં પણ તેમણે ચંદ્રક પ્રાપ્ત કર્યો હતો. આ સિવાય રંગવાનાં, વ્હીચ કરવાનાં, છાપવાનાં અને બીજાં એવાં કામોમાં તેમણે પહેલા વર્ગનાં પ્રમાણપત્રો સંપાદન કર્યાં હતાં. ૧૯૦૮ માં તેઓ હિંદ ખાતે પાછા ફર્યા હતા. એ વખતે તેમને મુંબઈની હાથવણાટની શાળાના ઉદ્યોગ અંગે તપાસ કરવા અને એ ઉદ્યોગને વ્યવસ્થિત બનાવવા માટે મુંબઈ સરકારના કાપડ ઉદ્યોગના નિષ્ણાત તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. આ તપાસ અને વ્યવસ્થાનું કામ ૧૯૦૯ માં પુરું થયું હતું જે પછી મી૦ મહેતા હિન્દની જુદી જુદી મીલો માટે એ નિષ્ણાત અને સલાહકારનું કામ કરી રહ્યા છે. વળી તેઓ ઇંગ્લેન્ડથી સુતર અને કાપડની આયાત કરવાના ઉદ્યોગમાં પણ રસ લે છે. ૧૯૦૯ પછી, ૪૦ થી ૧૨૦ નંબર સુધીનું સુતર હિન્દમાં આયાત કરીને એમાંથી ઝીણું કાપડ બનાવવાના ઉદ્યોગ તરફ મી૦ મહેતાએ પોતાનું પુરું ધ્યાન આપ્યું છે. એમને આ

કામમાં ઘણી કન્તેહ મગી છે. મુંબઈ, અમદાવાદ, રાજપુતાના બંગાળ અને હિન્દનાં બીજાં શહેરોમાંથી એમને મદદ અને સલાહ માટે વિનંતિઓ થતીજ રહે છે મીઠ મહેતા ૧૯૦૭ માં જ્યારે ઇંગ્લેંડથી પાછા ફર્યા ત્યારે એમના પિતા મીઠ નસરવાનજી મહેતાએ કુરલા, ગ્લોબ, અને મુંબઈની લોડ રે મીલ્સનાં કાપડને આખાં હિન્દની બજારોમાં વેચવાના હકકો સંપાદન કરી લીધા હતા વળી અમદાવાદના શેઠ મનસુખભાઈ અને શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈની બધી મીલોનાં કાપડને કલકત્તા અને મુંબઈની બજારોમાં વેચવાના સંપુર્ણ હકકો પણ એમણે સંપાદન કરી લીધા હતા. મુંબઈની માણેકજી પીટીટ, બમનજી પીટીટ, અને હીનશા પીટીટ મીલોનાં કાપડને કલકત્તાની બજારમાં વેચવાને હકક પણ તેમણે થોડા વખત સુધી પ્રાપ્ત કર્યો હતો. આ બધાં કામમાં પોતાને મદદ કરવાનું મીઠ નસરવાનજીએ પોતાના પુત્રને આમંત્રણ આપ્યું હતું. પરિણામે મીઠ પી. એન. મહેતાએ ૧૯૧૩ માં એમના પિતા મરણ પામ્યા ત્યાં સુધી એમની સાથે કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૩ માં મીઠ નસરવાનજીનું કામકાજ બંધ કરવામાં આવ્યું હતું અને મીઠ પી. એન. મહેતાએ અંગ્રેજી માલની આયાતનો વેપાર તેમજ દેશી કાપડનો વેપાર ચાલુ રાખ્યો હતો. ૧૯૨૦ માં વેપારમાં આવેલો ઉછાળો પૂરો થયો ત્યારે તેમણે આ કાપડનો વેપાર પણ બંધ કર્યો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ જ્યારે હિન્દ પાછા ફર્યા હતા ત્યારે શ્રી. સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીએ શરૂ કરેલી સ્વદેશીની ચળવળ પુરબરથી ચાલી રહી હતી. એજ સમય દરમિયાન હિન્દમાં ગ્રીણા કાપડની વણાટ દાખલ કરીને શ્રી. મહેતાએ દેશની એક સુન્દર સેવા બજવી છે. તેઓ પોતાના મિત્રો,

ઓળખીતાઓ અને ઘરાફોને પોતાની સલાહ કોઈ પણ જાતની ફી લીધા વિના આપે છે. અત્યારે તેઓ ઇંગ્લેંડ, યુરોપ, ચીન અને જાપાનથી સુતર, રેશમ, બનાવટી રેશમ અને સુતરાઉ કાપડની આયાત કરવાનો, કાપડની મીલોમાં વપરાતી મશીનરી આયાત કરવાનો, સ્થાનિક મીલોનાં કાપડનાં વેચાણ માટેના એજન્ટ તરીકેના અને મુંબઈની શ્રીરામ મીલ્સના મેનેજીંગ ડાયરેક્ટરનો ધંધો કરે છે. ૧૯૩૫ માં તેમણે પોતાના મિત્રોની સહાયથી કરીમભાઈની મીલોમાંથી કેસન્ટ મીલ ખરીદી લીધી હતી અને એમાં સુધારાવધારો કરીને એમાં સુદર ગ્રીણું કાપડ બનાવવાની વ્યવસ્થા કરી હતી. આ મીલ સફળતા પુર્વક કામ કરી રહી છે. એમાં ૫૦ થી ૧૨૦ નંબર સુધીનું સુતર કંતાય છે, અને એજ સુતરનું કાપડ તઈયાર થાય છે.

વેપારી અને ઉત્પાદનનાં કાર્ય ઉપરાંત મીઠ મહેતા સામાજિક અને જાહેર પ્રગતિમાં અને ખાસ કરીને પારસી બ્રેકારિનાં કલ્યાણના કામમાં ઘણો ભાગ લે છે. પીટીટોની યાતના દુર કરવા અને જોઈ કામ કરવા રાજ થાય તેમને મદદ કરવા માટે એમણે જાહેર તેમજ ખાનગી જાન કર્યું છે. હાલ માસીનાની હોસ્પીટલ તેમણે મોટી કરી આપી છે. તેમણે ઉદવાડા ખાતે એક સુવાવડખાનું બંધાવ્યું છે. એમણે પારસીઓ માટે સોંધા ભાડાની એક મોટી ચાલ બંધી છે. પારસી બ્રેકારિને નોકરી અને શિક્ષણ આપવા માટે જુદે જુદે ઠેકાણે નોકરીનાં કેન્દ્રો સ્થાપવાના કામમાં પણ તેઓ રસ લે છે.

સરનામું:—કુકસ બીલ્ડીંગ, હોનબી રોડ, મુંબઈ.

**મુકરજી, સત્યજીત:-**એમ. એ. (ઓક્ષા), ત્રણ જીલ્લામાં સુખા તરીકે પણ કામ એફ. એસ. એસ. (લો), એફ. આર. બબ્બુ' હવું. સરકારના મુખ્ય મંત્રી અને એસ. એ. (લંડન) રાજ્યરત્ન-૧૮૮૭ માં ડેવેલપમેન્ટ કમીશનરના પદે પણ ચઢ્યા હતાં. વડોદરા રાજ્યમાં જાહેર વકતા હતાં. વડોદરા રાજ્યમાં જાહેર વકતા તરીકે જીજી નામના મેળવી છે. પ્રજા પ્રત્યે સહાનુભૂતી દર્શાવનાર જાહેર નોકર તરીકે પ્રજાપ્રીય બન્યા છે આશ્ચર્યકાર સંસ્થાઓની વ્યવસ્થા, બંધારણીય સુધારા લોકલ બોર્ડ અને મ્યુનીસીપાલિટીઓની પુનરરચના વિગેરે કાર્યોમાં સારો ફાળો આપ્યો છે. વડોદરા માટે યુનીવરસિટીની યોજના ઘડવાના કાર્યમાં ક્રી. કે. એમ. મુન્શી સાથે કામ કરેલું.

**સરનામું:-**ઈશા, રેસ કોર્સ રોડ, વડોદરા.

એફ. એસ. એસ. (લો), એફ. આર. એસ. એ. (લંડન) રાજ્યરત્ન-૧૮૮૭ માં દીનાજીપુર (ઉત્તર બંગાળ)માં એમને જન્મ થયેલો. ઇંડીઅન મેડિકલ સર્વિસ-વાળા પંડીત કર્નલ વી. સી. મુકરજી વિધારત્નના એ પુત્ર થાય. કલકત્તામાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૦૫ થી ૧૯૦૮ સુધી ઓક્સફર્ડમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો અને પાછળથી લંડનમાં પણ ભણ્યા. ૧૯૧૧ માં વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં જોડાયા. ત્યાં ઝડપથી આગળ વધી ૧૯૨૧ માં સુખા પદે પહોંચી ગયા. ઓક્સફર્ડ ખાતે વકતૃત્વ કળામાં સારી નામના મેળવી હતી અત્યારે સર સુખાના અધધાપર છે. ત્રીજી વાર સન્સસ ખાતામાં કમીશનર તરીકે મોહલવામાં આવ્યા હતા.

**મુંબઈમાં ઉતરવાનું ઉત્તમ સ્થાન**

## ભારતીય નિવાસ હિન્દુ લૉજ.

રહેવા જમવાની શ્રેષ્ઠ સગવડ માટે સુપ્રસિધ્ધ.

ઉપરાંત કેટલીક વિશિષ્ટતાઓ

૧. દ્રામ, ખસ, વીકટેરીઆ અને ટેક્ષી સ્પન્ડની તદ્દન નજીક.
૨. મોટા વેપારી બર્જોની મધ્યમાં રહેવા જમવા માટે ભવ્ય સ્થાન
૩. બબ્બે અને એકજ સીટના શુદ્ધ હવાઉત્સવાળા સ્વતંત્ર રૂમ્ડની વ્યવસ્થા, અલગ અને સ્વતંત્ર બાથરૂમ અને આખો દીવસ ગરમ પાણી.
૪. મોર્ડન સ્ટાઇલનું સુશોભીત ફરનીચર.
૫. વિશાળ વાંચનાલય તથા ગ્રાહકોની સગવડ માટે લીફ્ટ, ટેલીફોન ને રેડિયોની વ્યવસ્થા.
૬. સુઘડ અને સ્વચ્છ ભોજન પ્રખંધ. ઉંચા પ્રકારનું અને સ્વાદીષ્ટ તથા સત્વીક ભોજન.

**ઉત્સાહી અને વીનયશીલ મેનેજમેન્ટ અને માલીકની સીધી દેખરેખ નીચે ચાલતું આદર્શ લોજ.**

એક વખત જરૂર મુલાકાત લેવા.

ટેલીફોન:-૨૧૧૧૦. } કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ નં. ૨. કોટન  
ટેલીગ્રામ:-કમ્ફરટ. } એકસચેન્જની બાજુમાં.

**જીવણુલાલ ગીરધરલાલ:**—અમદાવાદના એક આગેવાન મીલમાલેક અને શહેરી શેઠ જીવણુલાલનો જન્મ અમદાવાદમાં સંવત ૧૯૨૫ ના આસાં વદ અમાસ (દીવાળી) ના દીને થયો હતો. તેમના



પિતાશ્રી રેશમ અને શરાફીનો વેપાર કરતા હતા અને તેમની પેઢીનું નામ ગીરધરલાલ જેઠાભાઈ હતું કે જે પેઢી આજે પણ એક શરાફી પેઢી તરીકે મશહૂર છે અને શેઠ જીવણુલાલ તેના સુકાની છે. આ શરાફીના ધંધાને લીધે શેઠ જીવણુલાલ નાણું પ્રકરણી ખાખતોમાં એક નિષ્ણાત લેખાય છે અને આગેવાન વ્યાપારીઓ નાણું પ્રકરણી ખાખ તમાં તેમની સલાહ પણ લે છે.

શેઠ જીવણુલાલ ધંધા પુરતી કેળવણી લઈનેજ પોતાના પિતાને વેપાર ધંધામાં મદદ કરવામાં રોકાઈ ગયા હતા અને ૩, મીલ સ્ટોર્સ તથા મીલને લગતી બીજી શાખાઓના અનુભવ મેળવી સને ૧૯૦૫ માં તેમણે પોતાના મિત્ર સર્વસ્થ શેઠ મંગળદાસ ગીરધરદાસની સલાહ અને મદદથી ભરતખંડ ટેક્સટાઇલ મીલ સ્થાપી કે જે મીલ આજે અમદાવાદની સારી મીલોમાંની એક લેખાય છે. મીલ લાઇનના શેઠ જીવ-

ણુલાલના અનુભવને લીધે બીજી કેટલીક મીલો ઉભી કરવામાં તેઓ મદદરૂપ થઈ પડ્યા હતા અને આજે તેમનો કેટલીક મીલોની મેનેજીંગ એજન્સીઓમાં ભાગ પણ છે તે પછી સ્વર્ગસ્થ શેઠ મંગળદાસ ગીરધરદાસ અને ચમનલાલ ગીરધરદાસના સહકાર અને મદદથી સને ૧૯૧૭ માં તેમણે ન્યુ અમદાવાદ મીલ ખરીદી લીધી હતી અને પાછળથી તે મીલને એક બ્રેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીમાં ફેરવી નાંખી ન્યુ ટેક્સટાઇલ મીલનું નામ આપવામાં આવ્યું હતું. તે પછી ૧૯૨૩ માં ન્યુ ટેક્સટાઇલ મીલની ખાજીમાં આવેલી ઝવેરી મીલ પણ ન્યુ ટેક્સટાઇલ સાથે જોડી દેવામાં આવી હતી અને ન્યુ ટેક્સટાઇલને આજે સારી રીતે ખીલવવામાં આવી છે અને તેમાં પ્લેટીચીંગ, ડાઇંગ, પ્રીન્ટીંગ વગેરે ફરેક ખાતાઓ છે. શેઠ જીવણુલાલ સ્વર્ગસ્થ શેઠ મંગળદાસ ગીરધરદાસના ખાસ મીત્ર હતા અને શેઠ ચમનલાલ ગીરધરદાસના પણ તેઓ એક અંગત સ્નેહી છે. શેઠ મંગળદાસ તથા શેઠ ચમનલાલના ગરૂપની જુદી જુદી કંપનીઓમાં તેઓ આજે ડિરેક્ટર પણ છે. શેઠ જીવણુલાલ મળતાવડા સ્વભાવના, સાદા, ધર્મપરાયણ અને દયાળુ હોવાના છે અને તેને લીધે તેઓ મીત્રો તથા વખાણુનારાંઓનું મોટું મંડળ પોતાની આસપાસ ધરાવે છે. તેઓ કેળવણી, સામાજિક અને ધાર્મિક કાર્યોમાં પોતાથી બનતી મદદ કરે છે.

સરનામું:—શાહીબાગ, અમદાવાદ.

**“પ્રેસીડેન્સી”**

**માં વીએ ઉતરાવી**

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.



દુખાશ, કેઅશફ જમશેદજી બી. એ., એલ. એલ. બી., જે. પી., સાક્ષી-સીટર, હાઈકોર્ટ. મુંબઈ—એમનો જન્મ મુંબઈ તા. ૪ થી એપ્રિલ સને ૧૮૮૧.



બાવા જમશેદજી જહાંગીરજી દુખાશ સુરત શહેરથી મુંબઈ આવી રૂ. ૧૫) પદ-રતા પગારે રહી આ-સ્તે વધી રવતંત્ર થઈ દુખાશ અને રીવી હોરનો ધણોજી ધીકેનો ધધી સ્થાપી ઘણીજ

લોકપ્રીયતા મેળવી હતી. પોતા પાછલ અગ્યાર ભાઈજોનો મુકી ગયા. કેઅશફના લગ્ન બાઈ ખારશેદ તે શેઠ બેજનજી બાના આરકીટેકટની હીકરી સાથે ૧૯૨૪ માં થયાં. લગભગ પચાસ જુદી જુદી સંસ્થાના ટ્રસ્ટી નેમજ પ્રમુખ અથવા ઉપ-પ્રમુખ, સેક્રેટરી અથવા ઓનરરી સેક્રટરી નેમજ કેટલીક કુંપનીના ડીરેક્ટર વીગેરે વીગેરે. હાઈસાયલ હાઈનેસ ધી પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ જ્યારે ૧૯૨૧ માં હાઈદમાં પધાર્યા ત્યારે એવળુની સેવાઓ નામદાર મુંબઈની સરકાર અને પોલીસ કમીશનરે ઉપયોગમાં લીધી હતી ને તે બાબદમાં ઘણીજ ઉમદા સરટીફિકેટ તેવળુને આપવામાં આવી છે. એવીજ રીતે બીજી ઘણીક વેળાએ પણ એવળુની સેવાઓનો લાભ લેવામાં આવ્યો હતો.

દર વરસ ચાલુ સખાવત ઉપરાંત છેલ્લી લડાઈમાં એવળે બે લાખ ઉપરત્રોર લોનમાં રોક્યા હતા. નેશનલ લીબરલ ફેડરેશન અને વેસ્ટરન ઇન્ડયા લીબરલ ફેડરેશન જેવી રાજદ્રારી સંસ્થાઓના કાર્યવાહક તરીકે રાજદ્રારી બાબદમાં પણ એવળે સારો રસ લીધો છે. ન્યુઝ પેપરો અને ચોપાન્યામાં ચાલુ લખાણો આપવા ઉપ-

રાંત ઘણાએક ગ્રંથના લેખક ઉપરાંત હોલ મોદી મેમોરીયલ વોલયુમ, બમે-જમશેદ સેન્ટેન્ડ્રી મેમોરીયલ વોલયુમ તથા જહાંગીર વીમા દલાલ મેમોરીયલ વોલયુમના બેડયા એડીટર તરીકે કામ કર્યું છે.

ઠેકાણું—૬૯, મેડોઝ રસ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ (આઈસી). ૫ વોલ્ટન રોડ, અંપાલો રેકલ-મેશન, કોટ મુંબઈ (રહેથાણું).

દવે, જ્યોતિન્દ હરિહરશંકર, એમ. એ., ઓરીએન્ટલ ટ્રાન્સલેટર—એમનો જન્મ ૧૯૦૧ માં સુરત ખાને થયો હતો. ૧૯૨૫ માં એમ. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી શ્રી. દવેએ ૧૯૨૧ માં લેખન પ્રવૃત્તિ શરૂ કરેલી. તેમણે Benjamin Kidd ના “Social Education” નામના ગુસ્તકનો અનુવાદ કરેલો. આ અનુવાદને વડોદરા રાજ્યે ૧૯૩૦ માં “સામાજિક ઉત્ક્રાંતિ” ના નામથી પ્રસિદ્ધ કર્યો હતો. તે ઉપરાંત “ગુજરાત” માં પણ એમણે ઉપતંત્રી તરીકે કામ કર્યું હતું અને એમના લેખા અવારનવાર અનેક સામયિકોમાં પ્રગટ છે અને તેઓ એક ઘણાજ ઉચી કોટીના ગુજરાતી લેખક છે. શ્રી. દવે સુરતની કોલેજમાં ગુજરાતીના અધ્યાપક નીમ્યા હતા. યુનીવર્સીટી તરફથી મેટ્રીક તથા બી. એ. ની પરિક્ષાના ગુજરાતીના પરિક્ષક તરીકે પણ તેઓ નીમ્યા હતા. ૧૯૩૮ માં મુંબઈ સરકારના ઓરીએન્ટલ ટ્રાન્સલેટર તરીકે નીમ્યા હતા. આ ઓધવા પર તેઓ પહેલા ગુજાતી હિંદુ છે.

સરનામું:—સેક્રેટરીએટ, મુંબઈ.

પ્રેસીડેન્સી

સંધર દેશી

વીમા કું. છે.

દલાલ, ધી. એન. માણિકજી નાદીર-  
શાહ એમ. ઇન્સ્ટ. સી. ઇ, એફ. આઈ.  
એ. એ., એફ. આઈ. એ. એસ. (લંડન);  
કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય—શ્રી. દલા-  
લનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. ખા.

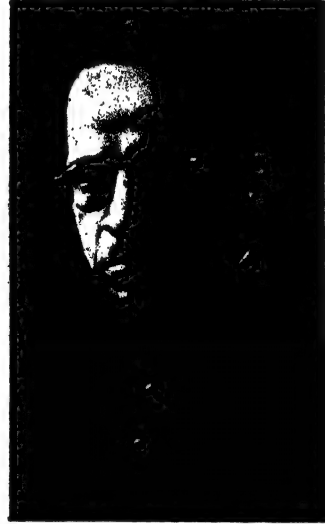


ખ હોરમસજી ખીંવ-  
ડીવાળાની પુત્રી પેરી-  
નબાઈ સાથે એમણે  
લગ્ન કર્યું હતું.  
લંડનની ઇન્સ્ટીટ્યુટ  
ઓફ સીવીલ એન્જ-  
નીઅરિંગમાં એમણે  
અભ્યાસ કર્યો હતો.

ઈન્ફોર્મેશન એસાસિએશન ઓફ આર-  
કીટકટ, અને ઇન્ફોર્મેશન એસાસિ-  
એશન ઓફ સર્વિસના મેમ્બર હતા.  
૧૯૩૯—૪૦ માં રેલ્વે બોર્ડની સેલેક્શન બોર્ડ-  
વાઈઝરી કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. ૧૯૩૯  
માં નેશનલ પ્લાનીંગ કમીશનની એન્જ-  
નીઅરીંગ અને ટ્રાન્સપોર્ટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ડિપ  
સમિતિના મંત્રી નીમણા હતા. ૧૯૩૯  
થી ૧૯૪૦ સુધી બી. બી. એન્ડ સી. આઈ.  
રેલ્વેની સ્થાનિક સલાહકાર સમિતિના  
સભ્ય હતા. એક વખત મુંબઈની દેશી  
વેપારી એમ્પરની કમીટીના સભ્ય પણ  
ચૂંટાયા હતા. શ્રી. દલાલ જે. પી. છે અને  
મુંબઈના ચાર્ટર્ડ સીવીલ એન્જનીઅર,  
આર્કીટેક્ટ અને સર્વેયર છે. એમણે  
“લઘુમતી કોમો કઈ તરફ?” એ નામનું  
અંગ્રેજીમાં એક પુસ્તક લખ્યું છે. તેઓ  
મુંબઈની વીલીંગ્ડન, રીપન, રેડીઓ, ક્રીકેટ  
ક્લબ ઓફ ઇંગ્લેન્ડ, ટર્ફ ક્લબ ઉપરાંત  
ઈમ્પીરીયલ દિલ્હી જમખાના, અને રેશન-  
આરા (દિલ્હી), નેશનલ લીબરલ (લંડન)  
નિગેર કલ્પાના સભ્ય છે.

સરનામું:—૪૧, કક્કપરેડ, કોલાબા  
રેકલેમશન, મુંબઈ

મહેતા, શ્રી. ભગવાનદાસ રામદાસ-  
એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં મુંબઈમાં થયો  
હતો. છેલ્લી પાંચ પેઢીથી એમના પુર્વજો



મુંબઈમાં જ વસેલા. એમના પિતા અને  
દાદા મીલકતદાર અને કાપડના વેપારી  
હતા. અત્યારે શ્રી. મહેતા મીલકતોના  
એજન્ટ અને ફીનાન્સ ઓફર તરીકે ધંધો  
કરે છે. ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૬ સુધી તેમણે  
ઝવરાતનો ધંધો કર્યો હતો. એ ઉપરાંત  
મીલકત અને વિમાના એજન્ટ તરીકે  
પણ કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૩  
સુધી સરકાર, લશ્કર, નઉકા, રેલ્વે અને  
મ્યુનીસીપાલિટીઓના કંટ્રાક્ટર હતા.  
૧૯૨૩ થી આજ સુધી મીલકતના એજન્ટ  
અને ફીનાન્સ ઓફર્સ તરીકે કામ કરે છે.

સરનામું:—૬, બાણગંગા રોડ,  
મલબાર હીલ, મુંબઈ.

વાડીઆ, શ્રી. અરદેશર રતનજી— એમનો જન્મ મુંબઈ ખાતે ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ૧૭૩૫ માં મુંબઈની ગોદી માટેના નિષ્ણાત વહાણ પાંચનારા શ્રી. લવજી વહાડીઆના પ્રખ્યાત કુટુંબના નબીરા એમનાં લગ્ન તેહમીના હોમજી પોસ્ટવાળા સાથે થયા હતાં. અને એક પુત્રી અને બે પુત્રો છે માઈસાર યુનીવર્સિટીમાં ફીલ્સુફીના પ્રોફેસર; બોર્ડ ઓફ સ્ટડીઝ ઇન ફીલોસોફી, માઈસાર યુનીવર્સિટીની સેનેટ તથા એકેડેમીક કાઉન્સિલના સભ્ય. મુંબઈની વીલ્સન કૉલેજના દક્ષિણ ફેલો (૧૯૧૦), એજ કૉલેજમાં અંગ્રેજી અને ફીલ્સુફીના પ્રોફેસર (૧૯૧૪), મુંબઈ યુનીવર્સિટી સાઈ-કૉલોજના લેક્ચરર (૧૯૧૪-૧૬), માઈસારના કામચલાઉ ડાયરેક્ટર ઓફ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રક્શન્સ (૧૯૩૦-૩૧), ઇન્ટર યુનીવર્સિટી બોર્ડ, ઇન્ડિઆના મેમ્બર (૧૯૩૨ થી ૧૯૩૭). ૧૯૦૯ માં મુંબઈ યુનીવર્સિટીની બી. એ.ની ડિગ્રી લીધી. ૧૯૨૩ માં લંડન, મીડલ ટેમ્પલમાંથી બેરિસ્ટર એટ-લો થયા અને કેમ્બ્રિજ યુનીવર્સિટી મોરલ સાયન્સ ટ્રાઇપોસ મેળવ્યા. માઈસાર યુનીવર્સિટી યુનીઅનના પ્રમુખ (૧૯૨૨-૨૪), માઈસાર યુનીવર્સિટી કાઉન્સિલના સભ્ય ૧૯૨૪-૩૬, માઈસાર યુનીવર્સિટીની ફેકલ્ટી ઓફ આર્ટ્સના ડીન (૧૯૨૭ થી ૩૦), માઈસાર લેલ્સલેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય (૧૯૩૦-૩૧) મદ્રાસ યુનીવર્સિટી કમીશનના સભ્ય (૧૯૨૮), માઈસાર ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સના સભ્ય (૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦) કલકત્તા ખાતે ૧૯૨૫ માં મળેલી ઇન્ડિઅન ફીલોસોફીકલ કોન્ફરન્સમાં એથીકલ વિભાગના પ્રમુખ, લાહોરમાં ૧૯૨૦ માં મેટાફીઝીકલ વિભાગના પ્રમુખ, ૧૯૩૦ માં હાકામાં સામાન્ય પ્રમુખ, ૧૯૩૭ થી

કાર્યવાહક સમિતિના પ્રમુખ. ૧૯૨૬ માં પટના ખાતે શિક્ષક મંડળોના અખીશ હિન્દ મહામંડળના પ્રમુખ. ૧૯૩૧ માં એડીન્બર્ગ ખાતે મળેલી સામરાજ્યની યુનીવર્સિટીઓની મળેલી પાંચમી પરિષદ માઈસાર યુનીવર્સિટીના પ્રતિનિધિ, માઈસાર હિન્દી પ્રચારસભાના પ્રમુખ (૧૯૨૮ થી ૧૯૩૭), અખિલ કર્ણાટક હિંદી પરિષદની સ્વયંજન સમિતિના પ્રમુખ (૧૯૨૯), અખિલ કર્ણાટક હિંદી પરિષદની માંગલોર ખાતે મળેલી ૪ થી બેઠકના પ્રમુખ (૧૯૩૩). આ ઉપરાંત કેળવણીને લગતી બીજી અનેક સંસ્થાઓ સાથે તેઓ એક અથવા બીજી રીતે જોડાયેલા છે. બેંગલોર ઝોરાસ્ટ્રીઅન એસોસિએશનના તથા અનુમનના ૧૯૩૭ થી પ્રમુખ છે. એમણે સંખ્યાબંધ પુસ્તકો લખ્યાં છે. તેમજ હિંદ અને ઇંગ્લાંડ તથા અમેરીકાના અગ્રગણ્ય સામયિકોમાં અવારનવાર વિચારપુર્ણ લેખો લખતા રહે છે.

સરનામું—યુનીવર્સિટી, માઈસાર

સહાય શ્રી. બળદેવ—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં બિહાર પ્રાંતમાં થયો હતો. ૧૯૧૪ માં એમણે એમ. એ. ની પદ્વી પ્રાપ્ત કરી હતી પટનાની બી. એન. કૉલેજમાં ઇતિહાસના અધ્યાપક નીભાયા હતા. વકીલાત કરવાની લાપકાત મેળવી એમણે ૧૯૨૧ માં પટના હાઈકોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી. બિહાર પ્રાંતની નલન્દા કૉલેજના એઓ સ્થાપક છે. ૧૯૨૫ થી પટના યુનીવર્સિટીની સેનેટના અને ૧૯૩૦ થી ત્યાંની સીનીયોરેટના સભ્ય છે. ૧૯૩૭ માં બિહાર પ્રાંતની ધારાસભામાં કોંગ્રેસ પક્ષના નેતા હતા. એજ વર્ષમાં એમને બિહારના એડવોકેટ જનરલ નીમવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું—પટના.

સેકસેના, શ્રી. મોહનલાલ, એમ. એસ સી., એલ એલ. બી.,—વકીલની પરિક્ષા પાસ કર્યા બાદ ૧૯૧૯ માં એમણે લકનોમાં વકીલાત કરવી શરૂ કરી હતી. ૧૯૨૧ થી રાષ્ટ્રીય મહાસભા સાથે એમનો સંબંધ છે. એમણે એ વર્ષમાં વકીલાતનો ધંધો છોડી દીધો હતો અને રાષ્ટ્રીય મહાસભાની જુદી જુદી ચળવળોમાં ભાગ લીધો હતો. એ અંગે એમને આઠવાર જેલ મળી છે. ઇ. સ. ૧૯૨૪ થી ૨૬ સુધી સંયુક્ત પ્રાંતોની ધારાસભાના લકનોના સભ્ય અને ૧૯૩૪ થી વડી ધારાસભાના સભ્ય છે. કાકોરી કાવત્રા કેસમાં ખયાલ પક્ષના મુખ્ય ધારાના હિમાયતી હતા. બંગાળના રાજદ્વારી કેદીઓની બાબતમાં તપાસ કરવા કોંગ્રેસ કારોબારી કમીટીએ એમને નીમ્યા હતા. પણ બંગાળની સરકારે એમનું કામકરવા દીધું ન હતું. રાજદ્વારી કેદીઓ અને રાજદ્વારી નજર કેદીઓનાં એઓ હિમાયતી છે.

સરનામું:—લખનો.

વિશ્વેશરાય સર એમ. કે. સી. આઈ ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. ૧૮૮૧ માં બેંગલોરની સેન્ટલ

કોલેજમાંથી બી. એ.ની પરિક્ષા પાસ કરી હતી. એમણે પુનામાં એન્જનીયરીંગનો અભ્યાસ કર્યો હતો અને મુંબઈ પ્રાંતના એન્જનીયરીંગ ખાતાની નોકરીમાં જોડાયા હતા અને ત્યાંથી ૧૯૦૯ માં નિવૃત્ત થયા હતા. ત્યાર બાદ એમને માઈસોરના મહારાજાએ રાજ્યના ચીફ એન્જનીયરનો આદેશો સોંપ્યો હતો. અને ત્યાં ત્રણ વર્ષ સુધી એમણે એમની આશ્ચર્યકારક ઇન્જનેરી પ્રતિભાનો પરિચય દુનિયાને કરાવ્યો અને મઈસુર રાજ્યના કુદરતી સાધનો અને સામગ્રીઓનો સફળ તાથી ઉપયોગ કર્યો અને બધા ખાતાઓમાં મોટા મોટા સુધારાઓ દાખલ કર્યા. ઉદ્યોગના ક્ષેત્રમાં સુધાર કરવામાં એમણે પહેલ કરી છે. મુંબાઈની ઇરીગેશન ઇન્કવાયરી કમીટીના અને ૧૯૨૫ માં ઇન્ડિઅન ઇકોનોમીક ઇન્કવાયરી કમીટીના પ્રમુખ હતા. અને ત્યાર બાદ બોમ્બે બેંક ઇન્કવાયરી કમીટીની મંત્રણાઓમાં પણ એમણે ભાગ લીધો હતો. એમના પ્રસિદ્ધ પુસ્તકોમાં “બેન્ક ઇકોનોમી ફોર ઇન્ડિયા” અને “રીકનસ્ટ્રક્ચર ઇન્ડિયા” એ બે મુખ્ય છે.

સરનામું:—બેંગલોર.

## સ્વદેશી બંગડીઓ

દરેક પ્રકારની દેશી બંગડીઓ હવે આપણા ઘરને આંગણે એટલે આપણા મુંબઈ ઇલાકામાંજ અને છે, અને

### ગોર અને કંપની

તરફથી તેની બનાવટમાં જે જાતનો કાચ વાપરવામાં આવે છે તેવો ઉંચી જાતનો કાચ આખા હિંદમાં બીજું કોઈ કારખાનું વાપરતું નથી. લખો:—

## ગોર અને કંપની;

નોબલ ચેંબર્સ, પારસી બબર  
સ્ટ્રીટ, કોલ, મુંબઈ.

તાતા. શ્રી. ખરજેર એમ :— રન્સના પ્રમુખ એમને બનાવવામાં આવ્યા બીલીમોરાના પ્રખ્યાત તાતા કુટુંબના હતા અને એ વર્ષથી એસોસીએશન ઓફ સાહસીક નબીરા છે. આર્ટસ કોલેજમાં ધી સીને ટેકનીશીઅન્સ ઓફ ઇન્ડિયાના એ પ્રમુખ છે.



પહેલિલા શ્રી. તાતાને મનની વલણ વીકટો-રીઆ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં ખેલી ગઈ અને ત્યાં એમણે શરૂ કર્યો ટેકનીકલ બાબતનો અભ્યાસ ફીલ્મ લાઈનમાં આવી પુરો કર્યો.

ફીલ્મ લાઈનમાં બેઠાયા પહેલાં એમણે કલકત્તામાં પોતાની સાડાવાટરની ફેક્ટરી ખોલી હતી અને તે સાહસમાં પુર્ણ સફળતા નહી મળવાથી એમણે એમના પિતાની મુખર્મીની પેઢીમાં કેટલોક સમય કામ કર્યું. "Once a technician, always a technician" એ લોકોકિત અનુસાર વાડિયા મુવીટોનની સ્થાપના થતાં એ તેમાં બેઠાયા અને ટેકનીકલ વિભાગની બેખ-મદારી સ્વીકારી લીધી. ફીલ્મ ઉદ્યોગના ટેકનીશીઅનોમાં આવે શ્રી. ખરજેર તાતા અગ્રસ્થાન ધરાવે છે.

ફીલ્મ ઉદ્યોગને લગતી જાહેર પ્રવૃત્તિમાં શ્રી. ખરજેર તાતા શરૂઆતથીજ ભાગ લેતા આવ્યા છે મોશન પીકચર સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિઆના સહમંત્રી તરીકે એમણે કેટલોક સમય કામ કર્યું હતું. ફીલ્મ કોમેસિ વખતે ટેકનીશીઅનોની કોનફ-

તેવખળ, શ્રી. હુસેન બદરૂદીન :—

૧૮૭૩ માં મુખર્મી ખાતે એમનો જન્મ થયેલો. આરબ વંશથી હિતરી આવેલા. એમના વડવાઓ પહેલા ખાંભાતમાં વસેલા ત્યાંથી ૧૮૦૦માં મુખર્મી આવેલા. શ્રી. તઈય-બખ્તના પિતાશ્રી બદ-

રૂદીન તઈયબખ્ત કૌથી પહેલા હાંદી ખરીદતર હતા અને મુખર્મી ખારમાં બેઠાયા હતા ત્યાર પછી તેઓ પહેલા હાંદી જળ તરીકે હાઈકોર્ટની આજીજનલ સાર્મડમાં નીમાયા હતા. એમના



દાદાશ્રી તઈયબખ્તની ભાઈમીયાં સાહેબ તવંગર વંપારી હતા અને સુલેમાન કોમના વડા ધર્મગુરૂ હતા. એમણે પોતાના છ પુત્રોને કેળવણી માટે યુરોપ મોકલ્યા હતા. તેમાં શ્રી. બદરૂદીન ખરીસ્ટર થયા હતા. એમનું કુટુંબ કેળવણી અને રાજકારી ક્ષેત્રમાં આગળ પડતું હતું. એવીઅર કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી કેમ્બ્રીજની ડાઉનિંગ કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ થયેલા અને ત્યાંજ એમ. એ., એલ એલ. બી. ની ડીગ્રીઓ માનસહીત મેળવેલી. ૧૯૧૦ સુધી મુખર્મી હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરી પછી સ્કોલ કોઝીઝકોર્ટમાં જળ નીમાયા. થોડો વખત વડા જળ તરીકે પણ કામચલાઉ નીમાયા હતા. ૧૯૨૮ માં નિવૃત્ત થયા લંડનની અનજીમને ઇસ્લામ તથા બીજી સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે.

સરનામું :—“એટ્યુ મારને” મરઝખાના ખાદ, અધેરી.

કાસીમ ખઝરના મહારાજ સ્ત્રીશ્વંદ્ર માં એમનો જન્મ થયેલો. કેળવણી લીધા નંદી, એમ. એ., એમ. એલ. એ.— એમનો જન્મ ૧૮૯૭ માં થયો હતો.



ખંગાળાના સૌથી જુના જમીનદાર કટ્ટું મખના નબીર છે. ખંગાળ સરકારના એક પ્રધાન છે. બેરહામપુરની કોલેજમાં બી. એ. થયા પછી કલકત્તાની કોલેજમાં એમ. એ. થયા. એ પછી જર્મન અને ફ્રેંચની તાલીમ સ્વીધી અને કાયદાનો અભ્યાસ પૂરો કર્યો. આઠ વર્ષ સુધી બેરહામપૂર મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ હતા. ઉપરાંત વિશ્વ ભારતી. શાંતિ નિકેતન, ખંગાળની એશીયાટીક સામાયટી, ખંગાળ નેશનલ એમ્બર એન્ડ કોમર્સ વિગેરે સંસ્થાઓના આજીવન સભ્ય છે. એમણે કેટલાક નાટકો પણ લખ્યા છે. ખંગાળી સાહિત્ય ઉપરાંત સંગીતમાં પણ પ્રવીણ છે.

સરનામું:—કાસીમ ખઝર હાઉસ, ૩૦૨ અપર સરકયુલર રોડ, કલકત્તા  
ટેલીગ્રાફીક સરનામું—  
“કાસીમ રાજ”, કલકત્તા.

વામ્બા ખાન બહાદુર જે. પી., સી. આઈ. ઇ., બી. એ., બી. એસ સી.,— નવસારી (વડોદરા રાજ્ય) ખાતે ૧૮૭૯

માં એમનો જન્મ થયેલો. કેળવણી લીધા પછી સરકારી નોકરીમાં દાખલ થયેલા. ૧૯૦૨ માં ડેપુટી કલેક્ટર અને મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે શરૂઆત કરી ધીમેધીમે સારી ખ્યાતી પ્રાપ્ત કરી ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૬ સુધી મુંબઈ પ્રાંત, સીંધ અને બલુચીસ્તાનના ઇન્ડ-ટેક્સના કમીશનર બન્યા હતા. ૧૯૩૨, ૧૯૩૩, ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૬ માં હિંદી સરકારના સેન્ટ્રલ રેવિન્યુ બોર્ડ અને નાણા ખાતામાં સંયુક્ત મંત્રી તરીકે કામ કરેલું. ૧૯૩૬ માં ઇન્ડિયન ટેક્સ તપાસ સમીતિના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ખાનુ મેન્શન, ખંખાતા હાલ, મુંબઈ.

ઉપલપ, શ્રી કબીરાય વિઠ્ઠલરાવ, અરૂણાદિત્ય,—નાયબ લીવાન, વડોદરા રાજ્ય-બી. એ., એલ.એલ. બી., રાજ્યરત્ન- એમનો જન્મ સાલાપૂર ખાતે ૧૮૭૯માં થયો હતો. ૧૯૦૪

માં વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં દાખલ થયા. ૧૯૧૨ માં વડાવટદાર અને મુન્સફથી શરૂઆત કરી. ૧૯૩૫ માં રેવન્યુ કમી-

શનર (સર મુખા) થઈ ૧૯૩૬ માં નાયબ દિવાન નીમાયા. શ્રી. ઉપલપે વડોદરા રાજ્યની અનેક સમિતિઓમાં ફરજ બજાવી છે રાજ્યે ૧૯૩૨ માં પ્રશાસનાત્મક નોકરી બદલ રાજ્યરત્ન સુવર્ણ પદકને અને ૧૯૩૮ માં અરૂણાદિત્યનો ઇલકાબ એનાયત કર્યા હતા. ઉપરાંત એમને જુદા જુદા ચંદ્રકો પણ મળ્યા છે.

સરનામું—ફતેહગંજ, વડોદરા.



નાનજી લક્ષ્મીભાઈ, રાવબહાદુર, જે. પી.:—એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં કચ્છ ખાતે થયેલો. એમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધેલી પછી વડોદરાએ સ્થાપેલી કુરપાલ હારસીની ચોખાના વેપારની પેઢીમાં જોડાયા. પિતાશ્રી શેઠ લક્ષ્મીભાઈ ગણપત જઈને ધર્મનું ઘણું સાફ જ્ઞાન ધરાવે છે. એમની પેઢીની ખરમામાં એક શાખા છે, જે નાનજી શામજીને નામે ચાલે છે. મુંબઈમાં નાનજી શામજીની કંપની બીલ્ડીંગ કંટ્રાક્ટરો તરીકે પણ કામ કરે છે. શ્રી. નાનજીભાઈ શ્રી કચ્છી વિસ્તા એસવાળ હેરાવાસી જઈને જ્ઞાતિના મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી અને ડિપ-પ્રમુખ, બાંબે રાઈસ મરચન્ટ એસોસિએશનના માનદ મંત્રી, દેશી વેપારી એમ્પરના સભ્ય, કચ્છી વિસ્તા એસવાળ હેરાવાસી પાઠશાળાના પ્રમુખ અને બીજી નાની સંસ્થાઓમાં

પણ આગેવાની ભર્યો ભાગ લે છે. સખાવત કરે છે પણ ગુપ્ત રાખે છે.

સરનામું:—૧૧૬, ચીંચબંદર રોડ, મુંબઈ ૯.

શાહીલાલ, સર, પી. સી.:—એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. એમણે લાહોરમાં અને ઓક્સફર્ડની બાલીઓલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કાઉન્સિલ ઓફ લીગલ એજ્યુકેશનના હોનરસ મેન છે. લાહોર હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે નામ નોંધાવ્યા પછી તેઓ એ કોર્ટના જજ નીમાયા હતા અને એ હાઈકોર્ટના સૌથી પહેલા હોદ્દી વડા જજ (૧૯૨૦-૩૪) થવાનું માન એમને મળ્યું હતું. ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૩ સુધી પંજાબની ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૩૪ માં પ્રીવી કાઉન્સિલમાં એમને નીમવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—લાહોર.

**૧૦૦ ટકા સ્વદેશી**

**ધી કેસન્ટ**

**ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લી૦**

**[હિંદુસ્થાનમાં સને ૧૯૧૯ માં સ્થપાયેલી]**

રીઝર્વેશન પછી દિવસે દિવસે આગળ વધતી આ પ્રગતિમાન અને ઉદાર કંપનીની ઐજન્સી યા પોલીસી લઈ તેની વધતી જતી આબાહીમાં ભાગીદાર બનો.

ઉદાર હકેકો, સંપુર્ણ સલામતી અને અસાધારણ સેવાઓ માટે પંકાયેલી આ કંપનીમાંજ તમારી જીંદગીનો વિષો લઈ સંપુર્ણ રક્ષણ મેળવો.

વધુ માહિતી માટે મળો યા લખો—

હેડ ઓફીસ :—

લાલગીર એમ્પર્સ, ટેમ્પરીન્ડ લેન. કોટ, મુંબઈ.

**આયંગાર, શ્રી. શ્રીનીવાસ મેસ.—** એમનો જન્મ પ્રખ્યાત મદ્રાસી કુટુંબમાં થયો હતો. અને એમના લગ્ન મદ્રાસ હાઈકોર્ટના સુવિખ્યાત જજ સદગત સર ભાષ્યમ આયંગરની પુત્રી સાથે થયા હતા. આજે એઓ મદ્રાસના ધારાસભ્યોમાં અગ્રસ્થાન ભાગવે છે. થોડો વખત એમણે મદ્રાસના એડવોકેટ જનરલનો ઓધ્ધો ભાગવ્યો હતો અને વકીલાતની શરૂઆતથી જ રાજપ્રકરણમાં ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. સ્વર્ગસ્થ દેશખન્ડુ ચિતરજનદાસ અને પંડિત માતીલાલ નહેરૂએ સ્થાપેલી સ્વરાજ પક્ષમાં તેઓ ભેડાયા હતા અને વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને સ્વરાજ પક્ષના નાયબ નેતા નીમાયા હતા. ૧૯૨૭ માં રાષ્ટ્રીય મહાસભાના ગૃહીની અધિવેશનના શ્રી. શ્રીનીવાસ પ્રમુખ હતા. જ્યારે સવિનય કાયદાભંગની ચળવળ શરૂ કરવામાં આવી ત્યારે રાજપ્રકરણમાંથી ફરિગ થઈ ગયા પણ ૧૯૩૯ માં પાછા ભેડાયા અને સુભાષ બાબુને સક્રિય સહાય આપી હતી.

સરનામું—મદ્રાસ.

**સૈયદ, ડો. મહમદ, ખાર-એટ-લો, પી.એચ. ડી.—**એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. તેઓ ૧૯૨૧ માં કોંગ્રેસમાં દાખલ થયા. રાજ્યદ્રોહના ગુન્હા માટે એમને શિક્ષા થઈ હતી. મધ્યસ્થ ખીલાફત સમિતિના એઓ સેક્રેટરી હતા. અને કોંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૦ માં એમને ફરી જેલ મળી હતી. ખિહાર છુટકપને અંગિના રાહત કાર્યમાં એમણે મોટો ફાળો આપ્યો હતો. કોંગ્રેસે પ્રધાનપદમાં સ્વીકાર્યા ત્યારે એઓ ખિહારના કેળવણીખાતાના પ્રધાન નીમાયા હતા અને તે વખતે એમણે શરૂ કરેલા સાક્ષરતા પ્રચાર કાર્ય માટે એમનું નામ ઘણું આગળ આપ્યું હતું.

સરનામું—પટના.

**સન્મુખમ ચેટ્ટી, સર આર. કે.—** એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો હતો. મદ્રાસની ક્રીશ્ચિઅન કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૦ માં ૨૮ વર્ષની વયે મદ્રાસ ધારાસભાના એઓ સભ્ય ચુંટાયા હતા અને ૧૯૨૩ માં વડી ધારાસભાના સભ્ય થયા હતા. નેશનલ કનવેન્શન ગ્રાફ ઇંડીઆ તરફથી ઇંગ્લેંડ મોકલવામાં આવેલા પ્રતિનિધિ મંડળના એઓ સભ્ય હતા. એમપાયર પાર્લામેન્ટરી એસોશિએશનમાં હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લેવા તેઓ ઓસ્ટ્રેલીયાની મુલાકાતે ગયા હતા. ઇન્ટરનેશનલ લેખર કોન્ફરન્સમાં ગયેલા હિંદના ઉદ્દયોગપતિઓના પ્રતિનિધિના સલાહકાર તરીકે એઓ જનીવા ગયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૨૨ માં ચોટાવા ખાતે ભરાયેલી ઇંકોનોમીક કોન્ફરન્સમાં હાંદી સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે એમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૦ માં નીમાયલી ધી સેન્ટ્રલ ગવર્નમેન્ટ રીત્રેન્યમેન્ટ કમીટીના સભ્ય હતા. ૧૯૩૧ માં વડી ધારાસભાની એસેમ્બલીના પ્રથમ ઉપ પ્રમુખ અને પછી પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૩૫ માં એઓ કોચીનના દિવાનના ઓધ્ધા પર નીમાયા હતા. અત્યારે એજ પદે છે.

સરનામું—એનાકુલમ.

તમારો વીમા ઉત્તરાવતાં પહેલાં

**પ્રેસીડેન્સી**

માં લખો અથવા મળો. તમને  
લાભજ થશે.

હૈડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર  
ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.



રાધા કૃષ્ણ, સર એસ, એમ. એ. ડી. લીટ. (માનદ)-એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમનું ગામ તીરતની દક્ષિણ હિંદમાં આવેલું છે. એમણે મદ્રાસ પ્રાંતના વેલોર અને મદ્રાસ શહેરમાની પાઠશાળાની શાળામાં અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ વેલોર, મદ્રાસ, મદ્રાસ અને કલકત્તામાં કુલસુફીના અધ્યાપક નીમાયા હતા. ૧૯૨૧ થી ૩૨ સુધી કલકત્તા યુનીવર્સિટીમાં પંચમ કીંગ જ્યોર્જ ચેર ઓફ ફીલોસોફીનો ઓધો એમણે સંભાળ્યો હતો. એમના ભાણ, લખાણ અને શિક્ષણ આપવાની શક્તિથી એમણે સમગ્ર દુનિયાનું ધ્યાન પોતાના તરફ ખેંચ્યું છે. અને વિલાયત તથા અમેરીકામાં ભાણે આપવા એમને ત્યાંના લે કોએ નોતર્યા હતા. ૧૯૨૯-૩૦ માં “(એન આઈડીઅલી

સ્ટ વીથ ઓફ લાઈફ” ના વિષય ઉપર ભાણ કરવા એમની હાર્ટ લેકચરર તરીકે નિમણૂક થઈ હતી. આ માન મેળવનાર એઓ ખીખ હિંદી હતા. ઓક્સફર્ડની માન્ચેસ્ટર કોલેજમાં “કમ્પેરેટીવ રીલીજિઅન્સ” વિષયના અધ્યાપકને। ઓધો પણ મળ્યો હતો. ૧૯૨૬ માં ઓક્સફર્ડ ખાતે અપટન લેકચરર નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ એજ વર્ષમાં ચીકાગો યુનીવર્સિટીમાં હસકલ લેકચરર નીમાયા એમના પ્રસિધ્ધ પુસ્તકોમાં હાઈ કુલસુફી પરનું પુસ્તક ઘણું પ્રસિધ્ધ છે. લીગ ઓફ નેશન્સની કમીટી ઓફ ઇન્ટેલેકચુઅલ કોઓપરેશનના એઓ સભ્ય છે. આંધ્રા યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર અને હાલમાં હાઈ કુલસુફીના વાઈસ ચાન્સેલર છે.

## જીંદગીના વિમા માટે આદર્શ સોસાયટી.

જીંદગીના વિમાનું કામ કરતી વિમા કંપનીઓમાં ધી ઓમ્પે કોઓપરેટીવ ઇન્શ્યોરન્સ સોસાયટી લીડ એક નવી ભાત પાડે છે. ‘વિના સહકાર નહીં ઉદ્ધાર’ એ સુત્રને અનુસાર સહકારી ધોરણ પર ચાલતી દેશભરમાં આ એકજ સંસ્થા છે, જેની કેટલીક વિશિષ્ટતા નીચે મુજબ છે:—

- (૧) આ સોસાયટીમાં શેરહોલ્ડરો કે મેનેજિંગ એજન્ટો નહોવાથી બધોજ નફો પોલીસી હોલ્ડરોને આપવામાં આવે છે.
- (૨) પહેલીજ આંકણીમાં સોસાયટીએ ખાનસ જાહેર કર્યું છે.
- (૩) વાર્ષિક પ્રીમીયમ ઉપર અઢી ટકા લેખે વળતર અપાય છે.
- (૪) સરકારી ડિરેક્ટરો તેમજ હોસાળ તપાસણી હોવાથી વીમા ઉતરાવનારોના પૈસાની પુરી સલામતી સચવાય છે.
- (૫) સહકારી ધોરણ પર ચાલતી સોસાયટીના મેમ્બરોને ખાસ લાભ અપાય છે.

વધુ વિગત માટે મળો યા લખો:—

ગુલાબભાઈ લ. દેશાઈ, ખી. એ., મેનેજર.

ધી ઓમ્પે કોઓપરેટીવ  
ઇન્શ્યોરન્સ સોસાયટી લીડ હેડ ઓફીસ:—સર શ્રીરોઝશાહ  
મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

સીધ, શ્રી. સચ્ચીદાનંદ,—ખાર-એટ-લો-વડી ધારાસભાના પહેલા ચુંટા-ચેલા હિંદી ઉપ-પ્રમુખ, બિહાર પ્રાંતના પહેલા હિંદી ખજાનચી (૧૯૨૧-૨૬), લેન્ડરેસ્ટ્રીવ કાઉન્સિલના પ્રમુખ (૧૯૨૧-૧૯૨૨), પટના યુનિવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર (૧૯૩૬)-એમને જન્મ ઇ. સ. ૧૮૭૧ ના નવેમ્બરની ૧૦ મીએ થયો હતો. એમના લગ્ન લાહોરવાળા સેવા-રામની સદગત પુત્રી રાધિકા સાથે થયા હતા. એમણે પટના કોલેજ અને કલકત્તા ની સીટી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૩ માં કલકત્તા હાઈ કોર્ટના એડવોકેટ તરીકે નામ નોંધાવ્યું હતું અને ૧૯૧૬ માં અલ્લાહાબાદ હાઈ કોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે કામ કરતા હતા. “હિન્દુસ્તાન રીવ્યુ” નામના માસિકની સ્થાપના કરી અને ૧૮૯૯ થી ૧૯૨૨ સુધી આ માસિક એમણે પ્રસિધ્ધ કર્યું. વડી ધારાસભાના બે વખત સભ્ય ચુંટાયા હતા. અને ૧૯૨૧ ના ફેબ્રુઆરીમાં પહેલા ડેપ્યુટી પ્રેસીડન્ટ તરીકે ચુંટાયા હતા. પોતાના પત્નીની યાદગીરી કાયમ રાખવાં એમણે ૧૯૨૪ માં શ્રીમતી રાધિકા ઇન્સ્ટીટ્યુશન સ્થાપ્યું હતું. આ સંસ્થામાં પટણામાં મોટામાં મોટો જાહેર હોલ ઉપરાંત અંગ્રેજી આધુનિક અને સર્વમાન્ય પુસ્તકોનો સંગ્રહાલય જેનું નામ સચ્ચીદાનંદસિંહ લાયબ્રેરી છે એનો સમાવેશ થાય છે. ૧૯૨૭ માં વિલાયતના પ્રવાસે ગયા હતા. પટનાના “ઈન્ડિઅન નેશન” નામના પત્રના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર થયા. અને હિન્દુસ્તાન રીવ્યુનું તંત્રી પદ પાછું પોતાના હાથમાં લીધું. ૧૯૩૩ માં બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટી સમક્ષ એમણે જુલાની આપી હતી. ઇ. સ. ૧૯૩૫ માં લકનો યુનિવર્સિટીમાં પદ્મી સમારંભ વખતે

પ્રવચન કરવા એમને નોતરવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—પટના.

સીતારામૈયા, ડૉ. પટાભી—કોંગ્રેસના આ જાણીતા અગ્રેસર અને બાહોશ રાજદ્રારી પુરૂષે પોતાના જીવનની શરૂઆત ૧૯૦૬ માં મસુલીપટમમાં તબીબ તરીકે કરી હતી ત્યાર પછી એમણે કોંગ્રેસની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રીય ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. ૧૯૧૬ થી ડૉ. પટાભી એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય છે. કોંગ્રેસની દરેક પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લીધો છે અને જેલનિવાસ ભોગવ્યો છે. કોંગ્રેસને ઇતિહાસ એમને હાથે લખાયો છે, આ પુસ્તક લોકપ્રીય બન્યું હતું. ડૉ. પટાભી એક બાહોશ વક્તા છે. એ ઉપરાંત એમણે ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૦ સુધી “જન-ભુમિ” નામના અંગ્રેજી પત્રનું સંચાલન કર્યું હતું. તેઓ વર્ષો સુધી કોંગ્રેસની કારોબારી સમિતિના સભ્ય હતા અને આંધ્રમાં જાણીતા નેતા છે. એ ઉપરાંત દેશી રાજ્યોના પ્રશ્નોમાં પણ તેઓ જીજ્ઞસુ રહે છે. રાજસ્થાન પરિષદના પ્રમુખ પણ ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૯ માં કોંગ્રેસના પ્રમુખપદ માટે એમની સામે સુખાઝ ખાનુએ હરિકાઈ કરેલી, આ હરિકાઈમાં સુખાઝ ખાનુનો વિજય થયો હતો. સુખાઝ ખાનુના વિજયને ગાંધીજીએ પોતાની હાર માની હતી. બુધ્ધ પછી કોંગ્રેસે શરૂ કરેલી વાણીસ્વાતંત્ર્યની લડતમાં ડૉ. પટાભી જેલમાં ગયા છે. (૧૯૪૧ માર્ચ).

પ્રમાણિક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડન્ટ**  
મશહુર છે.

મોદી, મીંડ કેપશર એમ.—હાંદના સીનેમા ઉદ્યોગની ખીલવાણી, પ્રગતી અને આગેકુચમાં ખડુ કીમતી અને અગત્યનો ફાળો આપનારા વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા થીએટર્સ લીંબના આ કાબેલ અને સાહસીક મેનેજીંગ



પ્રેસના માલેક છે, જ્યારે ત્રીજા ભાઈ સોહરાબ મોદી મુંબઈના મશહૂર ફીલ્મ સ્ટુડીયો મીનરવા મુવીટોનના માલેક હોવા ઉપરાંત હાંદભરમાં પંકાઈ ગયેલા એક સઉથી યુન'દા એક્ટર અને સઉથી પ્રખ્યાત ફીલ્મ ડિરેક્ટર છે. ચારે બેરાદરો વચ્ચેનો સંપ અને એક બીજાં તરફની અથાગ માયા મહોળત ખચીત આજના જમાનામાં એક અપવાદરૂપ છે.

મીંડ કેપશર મોદી પોતાનાં નામ પાછળ કેલેબ્રેટી ડીગ્રીઓનું કંઈબી પુછડું ધરાવતી નથી. તેવણુ એક મેટ્રીક્યુલેટ છે, પરંતુ પોતાની કુનેહ, કારસાજ અને કાબિલિયત તથા વહેવાર જ્ઞાન અને ધંધાદારી ડહાપણુ દુરઅંદેશીથી તેવણુ માત્ર ૪૨ વર્ષની વયમાં જીંદગીમાં મહાન અને ઝળકતી ફતેહ મેળવી છે અને હાંદના સીનેમા એકત્રીબીટરોમાં મરહુમ શેક જમશેદજી માદન પછી જો કોઈ એબી પોતાનું નામ સઉથી વધુ આશકારા કર્યું હોય તો તે બેશક મી. કેપશર મોદી છે.

ડિરેક્ટર બતી મહેનત, ઉંચી ભાવના, ઉમદા આદર્શો અને અનંત આશાવાદથી એક ઈન્સાન પોતાનું તકદીર પોતાને હાથેજ કેમ ફેરવી નાંખી શકે છે તેનો એક નમુને દાર દાખલો પુરો પડે છે. હાંદનાં જુદાં જુદાં આગેવાન શહેરોમાં ખાસા છત્રીસ સીનેમાઓની માલીકી ધરાવતા અને બીજા દહનખંધ સીનેમાઓને ફીલ્મો પુરી પાડનારા આ સાહસીક સુકાનીનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં મુંબઈ નગરીમાં થયે હતો. એમના પિતા દેશી રાજ્યોમાં એસ્ટેટોના સુપ્રાઈન્ટેન્ડન્ટ હતા અને એમના ચાર દીકરાઓમાં કેપશર સઉથી નાના પણ સઉથી નામાંકીત છે. કેપશરના સઉથી વડા ભાઈ રસ્તમજી મોદી હાંદરાખાદમાં છે. બીજા ભાઈ પેશોતન મોદી એક પ્રીન્ટીંગ

પોતાની કીર્તિવંત કારકીર્દીની શરૂઆત માં તેવણુ પોતાના એક વડા ભાઈની સાથે ત્રેવેલીંગ સીનેમાના ધંધામાં બેડાયા હતા અને તે સીનેમા સાથે કરેલા પ્રવાસથી તેવણુ જે વહેવાર અનુભવ મેળવ્યો હતો તે કેલેબ્રેટી જમાં ગમે એવી ઉંચ ઉંળવણી લેવા છતાં તેવણુ સંપાદન કરી શકતે નહીં. આ પછી પુના શહેરમાં મીંડ અબદેઅલી મુસાજી સાથે તેવણુ સીનેમાના ધંધામાં પડયા અને ૧૯૨૬ માં મીંડ મુસાજીએ પોતાના બધા સીનેમાઓ માદન થીએટર્સ લીંબ ને સ્વાધીન કરી દેતાં મીંડ મોદી પુનાના તે સીનેમાઓના જનરલ મેનેજર બન્યા હતા. પાછળથી મીંડ મુસાજી સાથે ભાગીદારીમાં મીંડ મોદીએ વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા થીએટર્સ લીંબ ની સ્થાપના કીધી અને પોતાની

અથાગ ધંધાદારી કુનેહ કારસાજથી એ કંપનીને થોડાંજ વર્ષમાં હીંદુસ્તાનમાં ખુબ મચાની દીધી. સાહસીકપણાંનો જુસ્સો મીઠો કેખશર મોદીની રજેરગમાં પ્રસરી રહેલો હોવાથી કદમ દર કદમ તેવણ બસ આગળ અને આગળ વધતાજ ગયા અને અંકેક પછી અંકેક સીનેમા પોતાની કંપની હસ્તક ખરીદતાજ ગયા. માત્ર સીનેમાએને ખરીદીનેજ બેસી ન રહેતાં તેમણે જુના સીનેમાનાં રંગ રૂપ સદંતર ફેરવી નાખી તેઓને નદન નવા જેવા અપ-ટુ-ડેટ અને મોડર્ન સીનેમા થીએટરો બનાવવામાં જરૂર જણે-મતની કરીખી કચાસ કીધી નથી, કે જેનો એક ઘણો ધ્યાન ખેંચનારો દાખલો મુખર્જી ન્યુ એમ્પાયર થીએટર પુરો પાડે છે. મુખર્જીમાં તેમની કંપની હસ્તક ન્યુ એમ્પાયર ઉપરાંત સેન્ટ્રલ, મીનરવા, ફૂલ્જ અને ન્યુ વેસ્ટ એન્ડ સીનેમાઓ ચલાવવામાં આવે છે; બ્યારે ગેલેલસીયાર સીનેમાને તેમની મારફત ફીલ્મો પુરી પાડવામાં આવે છે.

મીઠો કેખશર મોદી છત્વીસ થીએટરોના માલિક હોવા છતાં તેમનામાં એટલી ખાતરી સાદાઈ, સાલેસાઈ, નમ્રતા અને વીવેક જણાય છે કે જે બે બેઠેને તેમના સમાગમમાં આવનારા કોઈને પણ તેમના પ્રત્યે માન ઉપજાવવાગર રહે નહીં તેવણ બહુજ થોડું બોલવાવાળા પણ ઘણું ઘણું કરી બબલનારા એક ખરેખરા "Man of Action" છે. પોતાની બહોળી રોકાણો છતાં કોઈ ગમે એવા નાચી-ઝમ્માં નાચીઝ માણસને પણ માનવાની તેવણ કદીખી ના પાડતા નથી અને પોતાના સ્ટાફના સંકડો સભ્યોમાં તેવણ જેટલા માનીતા અને પ્રીય છે તેટલાજ બહાર જનતામાં પણ પોતાના ભલા અને ઉદાર

ખવાસ માટે લોકપ્રીય છે. વળી મુખર્જીના સઘળા સીનેમા એકઠીખીટરો તેમજ ફીલ્મ ડીસ્ટ્રીબ્યુટરોમાં તેમની પ્રમાણીકતા, શુદ્ધતા અને ઉંચ ધંધાદારી નીતિ માટે તેવણ એકસરખા પંકાઈ ગયેલા છે અને સૌ કોઈ તેમની તરફ આદરભાવ ધરાવે છે.

મીઠો કેખશર મોદી જુદાં જુદાં શહેરોમાં આવેલાં પોતાનાં થીએટરો માટે ભારે કાળજી ધરાવે છે અને પોતે જાતે જોવા તપાસવા અવરનવર પ્રવાસે ઉપડી જાય છે. વર્ષનો ખાકીનો ભાગ મોટે ભાગે તેવણ મુખર્જીમાંજ રહે છે. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીયા થીએટર્સ લીમીટેડ ઓફીસ નીચલે ઠેકાણે આવેલી છે:—

રહીમનુલ્લા હાઉસ, હોમજી સ્ટ્રીટ.  
કોલ, મુખર્જી.

મોદી, શ્રી. સોશાય મેરવાનજી:—  
એમનો જન્મ મુખર્જીમાં થયો હતો. મુખર્જીમાંજ ઉછરી અભ્યાસ પણ મુખર્જીમાંજ કર્યો હતો. જીવનની શરૂઆત



સતર વર્ષની કાચી વયે એમણે શરૂ કરી હતી. ફીલ્મ ઉદ્યોગમાં દાખલ થતાં પહેલાં આર્થ સુબોધ નાટક મંડળીને

૧૧ વરસ યશસ્વી રીતે કારભાર કર્યો હતો. “હેમલેટ” નો પાઠ ભજવી એમણે ઘણી નામના મેળવી હતી. ૧૯૩૬ માં મીનર્વા ફીલ્મ કંપની ઉભી કરી અને પાછળથી એ નામ ફેરવી મીનર્વા મુવી-ટોન રાખ્યું. “કીંગ જેન”, “આત્મ તરંગ”, “ખાન બહાદુર”, “મીઠા જહૂર” “જેલર” અને “પુકાર” માં દિગ્દર્શક મુખ્ય નટ અને કૃતિકાર તરીકેના કામ કરી ઘણી ખ્યાતિ મેળવી હતી. “ભરોસા” માં દિગ્દર્શક તરીકેનું એમનું કામ અતિ ઉચ્ચ પ્રકારનું છે. એમની “પુકાર” કૃતિ ઘણી માનીતી હોવા ઉપરાંત દ્રવ્યો તપાદકમાં રેકર્ડ સમાન નીવડી હતી. તોપણ એમનું “ભરોસા” એ દિગ્દર્શન અને ચિત્રપટ કલાકોશલ્યમાં પરાકાષ્ટાએ પહોંચે છે. ચિત્રપટ કલાકારોની મંડળી ના તેઓ પહેલા પ્રમુખ છે અને હિંદુસ્તાન ના સઉથી વિશાળ અને સામગ્રી સમૃદ્ધ સ્ટુડીઓ ધરાવતી મીનર્વા મુવીટોનના કુલ માલિક છે.

સરનામું:—મીનર્વા મુવીટોન, સીવરી મુંબઈ-નં ૧૫

રાજ, શ્રી. એમ. સી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. મદ્રાસની કીશ્રીઅન કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. મદ્રાસ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય હતા. ૧૯૨૮ માં સમસ્ત દલિત કોમ સંમેલનના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧ માં પુના કરાર પર એમણે સહી કરી હતી. આલ ઇંડીઆ હિંદુ મહાસભાના ઉપ પ્રમુખ, ગોળમેજી પરિષદના સભ્ય અને હરી જનોના આગેવાન નેતા છે. ડા. આંબેડકરની હરીજનોના ધર્મોત્તરની ચળવળ નો એમણે કદર વિરોધ કર્યો હતો. એઓને હરીજનોના પ્રતિનિધિ તરીકે વડી ધારાસભામાં નીમવામાં આવ્યા હતા

ગોવિંદદાસ ચત્રલુજદાસ, દિવાન બહાદુર:—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. મદ્રાસમાં તથા એક બહુતા



વેપારી અને શરાફ છે. મેન્સર્ ચત્રલુજદાસ ખુશાલદાસ એન્ડ સન્સની પેઢીમાં તેઓ વડા ભાગીદાર છે. ૧૯૧૪ માં મદ્રાસ ના શેરીફ હતા, અને એમનાજ પ્રયત્નોએ

દક્ષિણ હિંદના વેપારી એમ્બરની સ્થાપના થઈ હતી. ઇંડીઆ બેંકના એક સ્થાપક અને બેંકના લાંબા સમય સુધી ડીરેક્ટર હતા. મદ્રાસ ટેલીફોન કંપનીના ડીરેક્ટર છે અને મદ્રાસના ખારાના પંદર વર્ષ સુધી ટ્રસ્ટી હતા. મદ્રાસની સેંટ્રલ, હિંદુસ્તાન અને કોઓપરેટીવ બેન્કોના ડીરેક્ટર ઉપરાંત રીઝર્વ બેંકની સ્થાનિક બોર્ડના સભ્ય છે. કેળવણીના ક્ષેત્રમાં પણ તેઓ રસ લે છે. મદ્રાસ યુનીવર્સિટીની રટડીઝ બોર્ડના સભ્ય છે.

સરનામું:—૪૫૯, મીંટ સ્ટ્રીટ, પાક ટાઉન, મદ્રાસ.

રોય, ડા. બી. સી., એમ. આર. સી. પી., એફ. આર. સી. એસ.—તેઓ કલકત્તામાં બહુતા તબીબ છે દેશબંધુ દાસની સ્વરાજ્ય પાર્ટીના આગેવાન સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ની અસહકારની અને સત્યાગ્રહની લડતોમાં સારો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૩ માં કલકત્તાના મેયરપદે હતા અને કેબ્રિસ કારોબારીના સભ્ય હતા. અખિલ હિંદ મેડીકલ કાઉન્સિલના એઓ પ્રમુખ છે.

સરનામું—કલકત્તા.

**સત્યમુતી,** શ્રી. એસ., ખી. એ., એલ  
એલ. ખી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં  
થયો હતો. એમણે મદ્રાસની ફીઝીઅન  
કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. મદ્રાસ  
ધારાસભાના સભ્ય હતા. તેઓ જાણીતા  
મહાસભાવાદી રાજપુરુષ છે અને દક્ષિ-  
ણમાં ચાલતી મહાસભાવાદી પ્રવૃત્તિઓના  
નેતા છે. કેંગ્રેસ પ્રતિનિધિ મંડળના સભ્ય  
તરીકે ૧૯૧૯ માં વિલાયત ગયા હતા  
અને ૧૯૨૬ માં સ્વરાજ્ય પક્ષ તરફથી  
ખીજી વખત ગયા હતા. મદ્રાસ યુનીવર્સિ-  
ટીની સેનેટના સભ્ય છે અને મદ્રાસ કોર-  
પોરેશનના સભ્ય અને ૧૯૩૯ માં મેયરપદે  
હતા. દેશની લડતને અંગે અનેકવાર જેલ  
ગયા છે. ૧૯૩૫ માં વડી ધારાસભાના  
સભ્ય ચુંટાયા હતા. ત્યાર પછી તે આજ  
સુધી વડી ધારાસભાના કેંગ્રેસ પક્ષના  
રેપ્રેઝેન્ટેટીવ તરીકે એમની કારકીર્દિ  
જાણીતી છે. અત્યારે તેઓ જેલમાં છે.

**સરનામું:—**મદ્રાસ.

**રાવ, શ્રી. રાઘવેન્દ્ર,** બાર-એટ લો—  
શ્રી. રાવ એક વાર પ્રાંતિક કેંગ્રેસ  
કમીટીના પ્રમુખ હતા. મધ્ય પ્રાંતની  
ધારાસભાના સભ્ય હતા. સ્વરાજ્ય પક્ષના  
આગેવાન હતા. મધ્યપ્રાંતની સરકારનાં  
બે વખત પ્રધાન બન્યા હતા. ૧૯૩૦ માં  
મધ્યપ્રાંતની સરકારની કારોબારી સમિતીના  
સભ્ય નિમાયા હતા અને કામ ચલાડિ  
ગર્વનરના ઓધ્યા પર પહોંચ્યા હતા. જ્યારે  
કેંગ્રેસ પક્ષે પ્રધાન મંડળો રચવાની ના  
પાડી તે અરસામાં જ કામચલાઉ પ્રધાન  
મંડળ સ્થપાયું તેમાં એમણે વડા  
પ્રધાનનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. (એપ્રિલ  
થી જુલાઈ ૧૯૩૭). ૧૯૩૯ માં તેઓ  
સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ ફોર ઇન્ડિયાની  
કાઉન્સિલના સભ્ય નિમાયા હતા.

**સરનામું:—**નાગપુર.

**નરેસન, શ્રી. જી. એ.**—એમનો જન્મ  
૧૮૭૩ માં તાંબેર જિલ્લાના એક નાનકડા  
ગામમાં થયો હતો. ૧૮૯૭ માં ગ્રેજ્યુએટ



થયા પછી તરતજ  
જાહેર કાર્યમાં પડયા  
તરતજ એમની  
કોલેજના દિવસોની  
કુશાલ બુદ્ધિ ખીલી  
નીકળી અને એક  
પત્રકાર અને પ્રકા-  
શક તરીકે જાહેરમાં

જાણીતા થઈ પડયા. “ઇન્ડિઅન રીવ્યુ”ના  
તંત્રી તરીકે મરહુમ રામસે મેકડોનાલ્ડ અને  
લોર્ડ હાર્ડિંગના એમણે અભિનંદન મેળ-  
વ્યા છે. શરૂઆતના દિવસોમાં એ ચુસ્ત  
કેંગ્રેસમેન હતા પણ પાછળથી ૧૯૧૯ માં  
વિનીત પક્ષમાં જોડાઈ ગયા હતા. એમણે  
હિંદી વસાહતી દરજ્જાની માંગણી ભાર-  
પૂર્વક રજુ કરી હતી. દરીયાપારના હિંદી-  
ઓની સ્થિતિ વિષે એમણે ગાંધીજી સાથે  
સારી સેવા બજાવી છે. મી. રામસે મેક-  
ડોનાલ્ડને જાળમેજની સુચના કરનાર તેઓ  
પહેલા હતા. ગાંધીજીએ પણ એમની ખુબ  
પ્રશંસા કરી છે.

**હેકાણુ:—**મદ્રાસ.

**આયર, સર શીવસ્વામી-પી., કે. સી.**  
એસ. આઈ. સી. એસ. આઈ. સી. આઈ.  
ઇ—એમનો જન્મ તાંબેર જિલ્લામાં ૧૮૩૪  
માં થયો હતો. તેઓ ૧૯૨૬ થી ૧૯૧૮  
મદ્રાસ યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર  
હતા અને ૧૯૧૮-૧૯ માં ખનારસ હિંદુ  
યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચાન્સેલર હતા. ૧૯૨૦  
થી ૧૯૨૩ સુધી વડી ધારાસભાના ચુંટા-  
યલા સભ્ય અને ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૬ સુધી  
સરકાર નિયુક્ત સભ્ય હતા. ૧૯૦૮ થી  
૧૯૧૨ સુધી મદ્રાસના એડવોકેટ જનરલ  
હતા. અને ૧૯૧૨ થી ૧૭ સુધી મદ્રાસ  
સરકારની એકઝક્યુટીવ કાઉન્સિલના  
સભ્ય હતા.

# દાંત પરની ઘારી



- હાલના દાંત
- પેદાના અવાળાં
- પાચારીઆ
- દાંતમાથી નીકળતું લોહી

વીગેરે દાંતનાં તેમજ મોઢાનાં દરેક દરદે માટેનો ચોકકસ ઇલાજ  
થા ય મો સી ન છે.

દરેક દવાવાળા વેચે છે.

સોલ એજન્ટસ:—ટી. એમ. ઠાકોર એન્ડ કું.

૪૩, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ મુંબઈ.

મનુષ્ય સ્વાસ્થ્યથી બની આંટીધુંટીથી ભરપુર સુખરેલા જમાનાની  
મુશ્કેલીઓનો એક હાથે સામનો કરી શકેજ નહીં. સહી-  
સલામતી માટે સ્વઅંધુઓના સામુદાયિક પ્રયત્નોનો સાથ  
દરેકને માટે મેળવવો આવશ્યક છે.

સાથી જરૂર સમયે જીંદગીનો વીમો એક બંધુ સમાન થઈ પડે છે.

આજેજ મળો યા લખો:—

ધી સેન્ટીનલ એશ્યોરન્સ કું. લીં.

હેડ ઓફીસ:—પ્રેસિડેન્ટ બેંગ્લોસ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

રે, સર પ્રફુલ્લચંદ્ર, સી આઈ ઇ. ડી. એસ. સી. (એડીનબર્ગ) પી. એચ ડી. (કલક-તા), ડી. એસ. સી. (દરહામ માનદ.) રસાયણશાસ્ત્રી અને વિદ્વાનોમાં શ્રેષ્ઠ ગણાતા હિંદુ રસાયણશાસ્ત્ર નામક પુસ્તકના કર્તા-એમનો જન્મ હાલના ખુલના પરગણામાં ૧૮૬૧ માં થયો હતો એમણે એમની નવ વરસની



ઉમ્મર સુધી પોતાના ગામની હાઈ સ્કૂલમાંજ અભ્યાસ કર્યો હતો અને ત્યાર બાદ કલક-તાની હેર સ્કૂલ અને ઓલબર્ટ સ્કૂલોમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૭૯ માં એન્ડ્રુસ પરિક્ષા પાસ કરી એઓ

મેટ્રોપોલીટન ઇન્સ્ટીટ્યુશન અને પ્રેસીડેન્સી કૉલેજમાં દાખલ થયા હતા. એમણે એમની બી. એસ. સી. ડીગ્રી, એડીનબર્ગ યુનીવર્સિટીમાંથી ૧૮૮૬ માં મેળવી હતી, અને ૧૮૮૭ માં હોપ પ્રાઇઝ એમને મળ્યું હતું. ૧૮૮૮ માં હિંદુ આનંદ ત્યારે પ્રેસીડેન્સી કૉલેજના રસાયણશાસ્ત્રના અધ્યાપક નીમાયા હતા. અહીં ૧૯૧૬ સુધી નોકરી કરી એઓ નિવૃત્ત થયા ત્યારે કલક-તા યુનીવર્સિટી સાયન્સ કૉલેજમાં પ્રોફેસર તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ત્યાર પહેલાં ૧૮૯૨ માં એમણે ખગોલ કેમીકલ એન્ડ ફારમાસ્યુટીકલ વર્ક્સ નામની ઉદ્યોગ સંસ્થા સ્થાપી હતી. સર પ્રફુલ્લ રે આ સંસ્થાના પ્રાણ છે. એશીયાટીક સોસાયટીની ખગોલની શાખા સન્મુખ એમણે એમનો પ્રથમ નિબંધ વાંચ્યો હતો. ૧૮૯૫ માં મરકથુરી અને નાટીક એસીડ સંબંધી શોધખોળ શરૂ કરી હતી. ઇ. સ. ૧૯૦૭ માં કલક-તા યુનીવર્સિટીએ પીએચ. ડી. ની માનદ ડીગ્રી અર્પી હતી.

સામ્રાજ્યની યુનીવર્સિટીઓની કૉંગ્રેસમાં કલકતા યુનીવર્સિટીના પ્રતિનિધિ તરીકે અનેકવાર ભાગ લીધો છે. ૧૯૧૨ માં ડરહામ યુનીવર્સિટીએ ડી. એસ. સી. ની માનદ ડીગ્રી એમને આપી હતી અને એજ વર્ષમાં હિંદુ સરકારે સી. આઈ. ઇ. નો ખિતાબ એમને બક્ષ્યો હતો એશીયાટીક સોસાયટી ખગોલ અને કેમીકલ સોસાયટી લંડનના એઓ ફેલો છે. રસાયણશાસ્ત્ર સંબંધી શોધખોળ કરીને જે હિંદીઓએ આજે જગવિખ્યાત ખ્યાતી મેળવી છે તે બધાના એઓ ગુરૂ છે. સર પ્રફુલ્લ રે ખાદી પ્રચારના પ્રખર હિમાયતી છે એમના બીજા પ્રસિદ્ધ પુસ્તકોમાં “લાઇફ એન્ડ એક્સપીરીઅન્સ ઓફ એ બંગાલી કેમીસ્ટ” મુખ્ય છે.

સરનામું:—કૉલેજ ઓફ સાયન્સ, કલક-તા.

રામરાય, ૩૦ ઉડીપી—મદ્રાસ કોરપોરેશન અને મદ્રાસ ધારાસભાના સભ્ય હતા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય તરીકે કૉંગ્રેસના આદેશને માન આપી ૧૯૩૦ માં રાજીનામું આપ્યું હતું. મદ્રાસની મેડીકલ કાઉન્સિલના ઉપ-પ્રમુખ, અને મદ્રાસ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૫ માં ઇંગ્લીઅન મેડીકલ એસોસિએશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. તખીબી માસીકો પણ કાઢ્યા છે અને મદ્રાસમાં સત્યાગ્રહ ચળવળ અંગે સ્થપાયેલી હોસ્પિટલમાં કામ કર્યું છે. મદ્રાસની હાલની કાઉન્સિલમાં કૉંગ્રેસ તરફથી ચુંટાયા છે અને પ્રમુખ બન્યા છે. એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં અને બંધો તખીબનો.

સરનામું:—“હાવર્ડન”, ૬૯, લોડ્સ ગેટ રોડ, વેપરી, મદ્રાસ.



**મગનલાલ રતનજી વિદ્યાથી,**—એમ. એ., બી. એસ સી., એલ એલ. બી., એડવોકેટ, મુંબઈ હાઈકોર્ટ—એમનો જન્મ તા. ૧૨ મી જાન્યુઆરી ૧૮૮૫ ના દિને જલાલપુર તાલુકાના અમ્રામાં ગામમાં થયો હતો અને પ્રાથમિક તથા પ્રા-રંભની અંગ્રેજી ઉગ્રવણી પણ ત્યાં જ લીધી હતી. પછી વડોદરા હાઈ સ્કુલમાંથી મેટ્રીકની



પરીક્ષા પાસ કરી વડોદરા કોલેજમાં માટે ભાગે અભ્યાસ કરી સાયન્સના ઐજ્યુએટ થઈ ફીલોસોફીના વિષયમાં એમ. એ. ની પદવી મેળવી હતી અને ત્યાર બાદ મુંબઈમાં કાયદાનો અભ્યાસ કરી એલ એલ. બી. ની ડીગ્રી મેળવી સુરતની ડિસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં વકીલાતનો ધંધો શરૂ કર્યો હતો. સાયન્સના ઐજ્યુએટની ડીગ્રીસને ૧૯૦૮ માં મેળવ્યા પછી શિક્ષક તરીકેની નોકરી વડોદરા રાજ્યમાં કરતાં કરતાં બી. એ તથા એમ. એ. નો અભ્યાસ કર્યો હતો અને વડોદરા કોલેજના ફેલો તરીકે પણ એક વર્ષ કામ કર્યું હતું. સુરતમાં એમણે સને ૧૯૧૬ માં વકીલાતની શરૂઆત કર્યા બાદ સને ૧૯૧૯ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં વકીલાત કરવા મુંબઈ ગયા. ત્યાં એક મિત્ર તેમને સરકારી ખેતીવાડી ખાતામાં બીહાર પ્રાંતમાં પુસે લઈ ગયા હતા. પણ તે જગ્યા નાપસંદ પડતાં પાછા સુરત વકીલાત શરૂ કરી સને ૧૯૨૨ માં “સમાચાર” નામનું રોજીનું પત્ર કાઢ્યું હતું. તે ત્રણ વરસ સુધી ભારે ખોટ સાથે ચલાવ્યા બાદ અમદાવાદમાં આણંદજી કલ્યાણજી નામની શ્વેતાંબર જીવેનોની બાણીતી પેઢી

તરફ તેમના મુખ્ય તીર્થ સ્થળે શેત્રુ જયના હંગર સંબંધના પાત્રીતાણાના ઠાકોર સાહેબના ઝઘડામાં ઘણા લખાણો તઈયાર કર્યાં હતાં અને અમદાવાદમાં વકીલાત શરૂ કરી અને ત્યાર બાદ સને ૧૯૩૭ થી મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં વકીલાત કરે છે.

સને ૧૯૨૩ ના રાજદ્વારી આંદોલનમાં સ્વરાજ પક્ષ ગુજરાત ખાતે સ્વ. વીકલભાઈ પટેલની રાહબરી નીચે સ્થાપ્યો હતો. હાલમાં વકીલાત સાથે વીમા કું. માં રસ લેતા હોવાથી નોર્ડન વિમા કું. ની બોર્ડ પર એક ડિરેક્ટરનો ઓદ્યો ધરાવે છે.

સરનામું—ગીરધર ભુવન, લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ

**રઝાઅલી,** સર સઈયદ—એમનો જન્મ ૧૯૮૨ માં થયો હતો. યુક્ત પ્રાંતની ધારાસભાના તેઓ સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા. દક્ષિણ આફ્રિકાની સરકાર સાથે હિંદી પ્રશ્નોનું નિરાકરણ કરવા માટે મંત્રણા કરવા ૧૯૨૫ માં દક્ષિણ આફ્રિકા ગયેલા પ્રતિનિધિ મંડળમાં તેમને પણ સ્થાન પળ્યું હતું. ૧૯૨૯ માં હિંદ તરફથી “રાષ્ટ્ર સંઘ” માં ગયેલા પ્રતિનિધિ મંડળના પણ તેઓ સભ્ય હતા. સર રઝાઅલીએ ૧૯૩૫ થી ૧૯૪૦ સુધી દક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે હિંદના એજન્ટ જનરલનો ઓદ્યો ભોગવ્યો હતો.



સરનામું—ન્યુ દિલ્હી.

રાજેન્દ્રપ્રસાદ, બાબુ—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં બિહાર પ્રાંતના સારણુ પરગણામાં આવેલા ભરાદી ગામે થયો હતો. ૧૯૦૨



ની કલકત્તા યુનીવર્સિટીની એન્ડ્રુસ પરીક્ષામાં પાસ થનારાઓમાં એઓ પહેલા નંબરે આવ્યા હતા. ત્યાર બાદ કલકત્તાની પ્રેસીડન્સી કૉલેજમાં એઓએ અભ્યાસ કર્યો હતો અને ઇ ટર મીજીએટની પરીક્ષા પહેલા નંબરે પાસ કરી હતી. બી. એ. ની પરીક્ષામાં પણ એઓ પહેલે નંબરે પાસ થયા હતા. ૧૯૦૭ માં એમ. એ. અને ૧૯૧૦ માં બી. એલ. ની ડીગ્રી મેળવી હતી. બિહાર પ્રાંતની યુવક પ્રજાતિમાં એમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને ત્યાંની યુવક સંમેલનના નેતા હતા. ૧૯૨૮ માં એક કજીઆને અંગે એઓ વિલાયત ગયા હતા. ઈ. સ. ૧૯૧૬ સુધી એમણે કલકત્તા હાઇકોર્ટમાં વકીલાત કરી હતી અને જ્યારે પટણામાં જુદી હાઇકોર્ટ સ્થપાઈ ત્યારે એઓ પટણા ગયા હતા ૧૯૨૫ માં એમણે એમ. એલ. ની પરીક્ષા પહેલા વર્ગમાં પહેલે નંબરે પાસ કરી હતી અને થોડો વખત યુનીવર્સિટી લો કૉલેજના અધ્યાપક હતા. પછી તેમણે બિહાર પ્રાંતના બહેર જીવનમાં ભાગ લેવા માંડ્યો. પટના યુનીવર્સિટીની સેનેટના અને સીન્ડિકેટના પણ સભ્ય હતા. ૧૯૧૭ માં જ્યારે મહાત્મા ગાંધીએ ચંપારણમાં સત્યાગ્રહ આદર્યો ત્યારે એમની પડખે ઉભા રહ્યા હતા અને પોતાના ધીકતા ધંધાને ૧૯૨૦ માં તિલાંજલી આપી હતી. કેંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી (૧૯૨૨), હતા અને કારોબારી સમિ-

તિના વર્ષોથી સભ્ય છે, કેંગ્રેસના પ્રમુખ તરીકે ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૯ માં ચુંટાયા હતા. એમને સવિનય ભંગની લડતમાં અનેક વખત જેલ મળી હતી.

સરનામું:—પટના.

રાજગોપાલાચારીઅર, શ્રી. સી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. એમણે

મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કૉલેજ અને લો કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. વકીલાત શરૂ કરી એમણે સાલેમ શહેરમાં સારો અડહો જમાવ્યો હતો. પરંતુ ૧૯૧૬ માં અસહકારની ચળવળ શરૂ થઈ ત્યારે વકીલાત છોડી દીધી અને ચળવળમાં ભાગ લીધો હતો. તેઓ અનેકવાર જેલમાં ગયા હતા. ગાંધીજીના “ન્યુ ઇન્ડિઆ” નામના પત્રના તેઓ અધિપતિ હતા. કેંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી (૧૯૨૧-૨૨) અને વર્કીંગ કમીટીના સભ્ય વિ. થયા બાદ અસ્પૃશ્યતા નિવારણ જંગમાં ઝુકાવ્યું હતું. ૧૯૩૦ માં સાવનય ભંગની લડતમાં બેડાઈ તેઓ જેલ ગયા હતા. ૧૯૨૬ સુધી તામીલ નાડ પ્રાંતિક સમિતિના પ્રમુખ હતા અને જ્યારે કેંગ્રેસ પ્રધાન મંડળો સ્થપાયા ત્યારે મદ્રાસ પ્રધાન મંડળના વડા પ્રધાન હતા. એઓ મોટા વિદ્વાન, કુશળ રાજદ્વારી પુરુષ અને બાહોશ મુત્સદ્દી છે. ૧૯૪૦ ના વાણી સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધમાં પણ ડીફેન્સ એક ઇન્ડિઆ કાયદા નીચે એમને જેલમાં પુરવામાં આવ્યા છે.



સરનામું:—મદ્રાસ.

# ને પ ચુ ન-

૧૯૩૬ ના કામકાજ  
ના આંકડાઓ  
ઇસ્તુ કરેલી પોલીસી  
રૂ. ૪૦,૦૦,૦૦૦ થી વધુ

—લાઝક ફંડ—

આશરે રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦

પ્રમુખ:

સર ગોવિંદરાવ બી. પ્રધાન,  
નાઇટ.

ઉપ-પ્રમુખ:

શેઠ માણેકલાલ ચુનીલાલ,  
જે. પી.

જીંદગીના વોસા

ની

આદર્શ કંપની

કંપનીના ડિરેક્ટરો માંથી

અર્ધા ડિરેક્ટરો પોલીસી  
ધરાવનારાઓમાંથી  
લેવામાં આવે છે.

ધી નેપચુન એશ્યુરન્સ કું. લો

નેપચુન બીલ્ડિંગ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

## સ્વદેશી ચળવળની પ્રગતિ

એક સમય એવો હતો કે પીન અને કલ્પિ જેવી સાધારણ વસ્તુઓ માટે આપણે પરદેશો ઉપર આધાર રાખતા હતા પરંતુ પ્રજામાં સ્વદેશીની ભાવના પેદા થતાં હોંદમાં દેશી વસ્તુઓ પેદા કરવા કારખાનાંઓ સ્થપાવા લાગ્યાં અને તેમાં પીન અને કલ્પિ જેવી વસ્તુઓ માટે પણ મુંબઈમાં એક મોટું કારખાનું સ્થપાયું. તમારાં ઓફીસ અથવા ખાનગી કામકાજ માટે ઉંચી જાતની અને સારા શીનીશવાળી પીન અને કલ્પિ માટે હવે તમે દેશી માલ ઉપર વિશ્વાસ રાખી શકો છો અને જ્યારે જ્યારે તમારે પીન અથવા કલ્પિની જરૂર પડે ત્યારે

‘હિંદ પ્રાન્ડ’ પીન અને ‘ઇન્ડીયન પ્રાન્ડ’ કલ્પિ

માટે માંગણી કરો અને પીન તથા કલ્પિના દેશી ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપો.

અમારો માલ સઘળા બજારોમાંથી મળી શકશે. પત્રવહેવાર નીચલા શીરનામે કરવો:

ગોર અને કંપની.

નોબલ ચેંબર્સ, પારસી બજાર  
સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

રોય, શ્રી. એમ. એન.—એમના પિતા ખંગાળના એક ગામડાંની સ્કુલમાં શિક્ષક હતા. ૧૯૦૩ માં એઓ ક્રોતિકારી પ્રવૃત્તિમાં પ્રથમ બેડાયા હતા અને ઢાકા અનુશીલન સમીતિના અગ્રેસર બન્યા હતા. રાજદ્વારી ધાડ માટે એમની સામે ૧૯૦૬ માં ફોજદારી કેસ થયો હતો. ૧૯૦૮ માં હાવરા કાવત્રાં કેસમાં અને ૧૯૧૪ ની ગાર્ડનરીય ધાડમાં એઓ સજા પાયા હતા. ૧૯૧૪ માં યુદ્ધની શરૂઆતમાં ગદર પક્ષમાં બેડાયા હતા અને જર્મની સાથે હિંદમાં શસ્ત્રો આયાત કરવાની મંત્રણા કરવામાં ભાગ લીધો હતો. એમાં નિષ્ફળ થયા પછી તેઓ હિંદમાંથી છટકી જઈ ચીન ગયા અને ડોલો સુનયાતસેન પાસે રહેવા મેળવી. ત્યાંથી અમેરીકા ગયા અને પોતાનું સાચું નામ નરેન્દ્રનાથ ભટ્ટાચાર્યજીનું બદલીને એમ. એન. રોયનું નામ ધારણ કર્યું અને પક્ષા કોમ્યુનિસ્ટ બન્યા. પછી મેક્સિકો જઈ કોમ્યુનિસ્ટ સંસ્થા સ્થાપી અને દક્ષિણ અમેરીકાના દેશોમાં કોમ્યુનિસ્ટ સિદ્ધાંતોનો પ્રચાર કર્યો. ત્યાંથી લેનીનના આમંત્રણથી રશીયા જઈ કોમ્યુનિસ્ટ ઈન્ટરનેશનલના આગેવાન સભ્ય બન્યા. તેમને એ સંસ્થામાં પૌર્વાત્ય ખંડના મુખ્ય અધિકારી નીમવામાં આવ્યા. આ ખાતું હિંદ અને પૂર્વના અન્ય દેશોમાં બનતા બનાવો પર દેખરેખ રાખવા માટે હતું. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૮ સુધી શ્રી.રોય “વેનગાડ” અને “માસીસ” નામના પત્રોના તંત્રી તરીકે કામ કર્યું. કોમ્યુનિસ્ટ ઈન્ટરનેશનલ સંસ્થાએ એમને ચીનમાંની કોમ્યુનિસ્ટ પાર્ટીના સલાહકાર તરીકે ચીન મોકલી આપ્યા. અહીં એમને રશીયન કોમ્યુનિસ્ટ અગ્રેસર બોરોડીન સાથે અણબનાવ થતા એમને ચીનમાંનો

ઓધો છોડી દેવાની ફરજ પડી. ૧૯૨૮ ની છઠી વર્લ્ડ ઈન્ટર નેશનલ કોમ્યુનિસ્ટ કોંગ્રેસમાં એમણે જુદા માર્ગની હિમાયત કરી હોવાથી એમને કોમ્યુનિસ્ટ ઈન્ટર નેશનલમાંથી ખાતલ કરવામાં આવ્યા હતા. પંદર વર્ષનો દેશવટો ભોગવ્યા બાદ ૧૯૩૩ માં તેઓ હિંદમાં છુપી રીતે દાખલ થયા હતા. ૧૯૩૧ માં એમની મુંબઈમાં ધરપકડ થઈ અને કાનપુરમાં કેસ ચાલ્યા પછી છ વર્ષની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૬ માં બંધન નુદત થયા પછી કોંગ્રેસમાં બેડાયા. કોંગ્રેસમાં ઉદ્દામપક્ષની સ્થાપના કરી “ઈંડીપેન્ડંટ ઈંડીઆ” નામનું સાપ્તાહિક ચલાવ્યું હતું. યુદ્ધ સળગી ઉઠ્યા પછી એમણે કોંગ્રેસ થી ન્યારો માર્ગ લઈ નાઝીવાદનો નાશ કરવા બ્રિટીશ સરકારને સહાય કરવાની હિમાયત કરી હતી. કોંગ્રેસ વિરૂધ્ધ જઈ યુદ્ધ પ્રચાર કરવા માટે અત્યારે કોંગ્રેસમાંથી એમની હકાલપટ્ટી થઈ છે. શ્રી. રોય માર્કસના સિદ્ધાંતના પ્રખર અભ્યાસી છે. એમણે અમેરીકન સ્ત્રી સાથે લગ્ન કર્યા છે.

રે, શ્રી. કીરણશંકર—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. એમણે એમનો અભ્યાસ કલકત્તા અને ઓક્સફર્ડમાં કર્યો હતો. એઓ બેરીસ્ટર છે. અસહકારની ચળવળમાં ભાગ લેવા ખાતર એમણે સરકારી નોકરી મુકી દીધી હતી. અનેક વાર જેલ જઈ આવ્યા છે અને ખંગાળ ની ધારાસભામાં કોંગ્રેસ પક્ષના નેતા છે. ખંગાલમાં અત્યારે પડેલા બે પક્ષમાં તેઓ કોંગ્રેસ કારોબારી પક્ષની સાથે છે.

સરનામું:—કલકત્તા.

ઠક્કર, જેઠાલાલ સી.—રા. ઠક્કરને જન્મ તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૨ ના દિને થયો હતો. અને જેમજેમ તેઓ કેળવણી લેતા ગયા તેમ તેમ બેંકીંગ અને વીમાના



ધંધા તરફ તેમનું દીલ ખેંચાવા લાગ્યું હતું. આથી તેમણે કેળવણી હીધા પછી દેશી તથા પરદેશી વીમા કંપનીઓની એજન્સી લઈ વીમાના ધંધાનો અનુભવ લીધો અને ૧૯૩૩ માં વોર્ડન ઇનસ્પેક્ટરન્સ

કંપનીની સ્થાપના કરી કે જે કંપનીના તેઓ શરૂઆતથી તે આજદીન સુધી મેનેજીંગ ડીરેક્ટર છે. “વોર્ડન” ને સારા પાયા ઉપર મુક્યા પછી તેમણે ગુજરાતમાં એક વ્યાપારી બેંકની સ્થાપના કરવાના ઇરાદાથી ઇન્ટરનેશનલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાની સ્થાપના કરી કે જેના તેઓ મેનેજીંગ જવર્નર છે. આ બેંક સંસ્થાઓ ગુજરાતભરમાં બાણીતી છે અને તેમની પ્રગતી તથા સફળતામાં રા. ઠક્કરે કીંમતી ફાળો આપ્યો છે.

ઠંકાણું:—પરીમલ સાસાયરી, અમદાવાદ.

પ્રકાશક, શ્રી. ટી., ખાર-એટ-લો:—એઓ એક આગેવાન અસહકારી છે અને અસહકારની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે વકીલ તરીકે ધીકતી આવકવાળો ધંધો છોડી દીધો હતો. ૧૯૨૬ માં ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને એ સભ્યપદનું એમણે ૧૯૩૦ માં રાજીનામું આપ્યું હતું. એમને અનેક વખત જેલ મળી હતી. મદ્રાસમાં મહાસભા સરકાર સ્થપાઈ ત્યારે એઓ પ્રધાનના એધા પર હતા.

સરનામું:—મદ્રાસ.

પાનીકર, મેજર સરદાર કે. કે.,—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. એમણે મદ્રાસની કીશ્કીઅન કોલેજ અને ઓક્સફોર્ડની ક્રાઇસ્ટ ચર્ચ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસ પુરો કરી ઓક્સફોર્ડ છોડ્યા બાદ અલીગઢની એમ. એ. ઓ. કોલેજમાં અને પછી મુસ્લીમ યુનિવર્સિટીમાં ઇતિહાસ અને રાજનીતિ શાસ્ત્રના પ્રોફેસર તરીકે એમની નિમણૂક થઈ હતી. ત્યાંથી એમણે ૧૯૨૨ માં રાજીનામું આપ્યું હતું અને મદ્રાસમાં પ્રસિદ્ધ થતા “સ્વરાજ્ય” પત્રના અધિપતિના હોદ્દા પર હતા અને ત્યાર બાદ હિલ્હીથી પ્રસિદ્ધ થતાં “હિંદુસ્તાન ટાઇમ્સ” પત્રના અધિપતિ થયા હતા. “હિંદ સરકાર અને દેશી રાજ્યો” એ શિર્ષકનું પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કર્યા બાદ એઓ દેશી રજવાડાઓના ઘાડા સંબંધમાં આવવા માંડ્યા હતા અને પ્રથમ કાશ્મીર રાજ્યની નોકરીમ બોડાયા. ત્યાર બાદ નરેન્દ્ર મંડળના ચાન્સેલરના મંત્રીના એધા પર હતા અને એ અંગે એમણે ગોળમેળ પરિષદમાં ગયેલા જુદા જુદા પ્રતિનિધી મંડળોના મંત્રીનું કામ કર્યું હતું. ૧૯૦૩ માં નામદાર પતી-આલાના મહારાજના વિદેશ ખાતાના પ્રધાન નીમાયા હતા અને ૧૯૩૯ માં બિકાનેર રાજ્યમાં પ્રધાનપદે નીમાયા હતા.

સરનામું:—બીકાનેર.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીમો ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધવાસ્થ્યમાં  
નિશ્ચીત બનો.

**પરમાનંદ, -ભાઈ હોંદુ મહાસભાના આ**  
**બાણીતા અગ્રેસરે** લાહોરની ડી. એ. વી. કોલે-  
 જમાં અભ્યાસ કરી એમ. એ. થયા પછી એજ  
 કોલેજમાં પ્રોફેસર તરીકે હોદ્દો લીધો હતો  
 અને પછી આર્ય સમાજમાં જોડાઈ  
 ૧૯૦૫ માં પ્રચારાર્થે દક્ષીણ આફ્રીકા ગયા  
 હતા ત્યાંથી ૧૯૦૮ માં પાછા ફર્યા હતા.  
 “રાજદ્વારી શકદાર” તરીકે એમની ૧૯૦૯  
 માં ધરપકડ થઈ હતી અને ત્રણ વર્ષ  
 સુધી કોઈપણ રાજદ્વારી પ્રવૃત્તિમાં ભાગ  
 નહીં લેવાની ખાંડેધરી મેળવવામાં આવી  
 હતી. ૧૯૧૦ માં ફરી પાછા ભાઈ પરમા-  
 નંદ ત્રિંસ સંસ્થાનામાં અને દક્ષીણ આફ્રીકા  
 ગયા હતા અને ૧૯૧૩ માં પાછા ફર્યા  
 હતા. પરંતુ ૧૯૧૩ માં અમેરીકાની ગદર  
 પાર્ટીના સભ્ય હોવાનો શક પડતાં એમને  
 પકડવામાં આવ્યા હતા. ખાસ ટ્રીબ્યુનલ  
 સમક્ષ એમનો કેસ ચાલ્યો હતો અને  
 એમને હેઠાંત દંડની સજા થઈ હતી. આ  
 સજામાં પાછળથી ઘટાંડા થયો હતો અને  
 ભાઈ પરમાનંદ ફાંસીની સજામાંથી બચી  
 ગયા હતા. એમને જન્મ દેશનીકાલની સજા  
 ભોગવવા માટે આંદામાન ટાપુ પર મોકલ  
 વામાં આવ્યા હતા જ્યાં ઉપવાસ આદર્યા  
 હોવાથી એમને બે માસ પછી ૧૯૨૦ માં  
 મુકત કરવામાં આવ્યા હતા. ભાઈ પરમા  
 નંદ પાછા ફરતાં અસહકારની પ્રવૃત્તિમાં  
 જોડાયા હતા અને લાહોરની રાષ્ટ્રીય કોલે  
 જના પ્રીન્સીપાલ બન્યા હતા. હોંદુ લડ-  
 તને અન્યાય થવાની એમણે કોંગ્રેસ સામે  
 ફરીયાદ કરી હતી અને કોંગ્રેસમાંથી છુટા  
 થયા હતા. પછી તેઓ હોંદુ મહાસભામાં  
 જોડાયા અને સંગઠનની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી.  
 ૧૯૩૧ માં મધ્યવર્તી ધારાસભામાં બીન  
 હરિક ચુંટાઈ આવ્યા હતા અને ૧૯૩૫ માં  
 કોંગ્રેસનો વિરોધ હોવા છતાંયે સંગીન  
 બહુમતિથી ચુંટાઈ આવ્યા હતા. ૧૯૩૪

માં એલઈન્ડીઆ હોંદુ મહાસભાના પ્રમુખ  
 ચુંટાયા હતા. અત્યારે એમની ઉંમર ૬૪  
 વર્ષની છે.

સરનામું:—લાહોર.

**ઠાકર, શિવપ્રસાદ એચ. -**રા. ઠાકરનો  
 જન્મ તા. ૪ થી અક્ટોબર ૧૯૦૪ ના  
 દીને થયો હતો. તેમને નાનપણથીજ  
 ધંધાદારી લાઇન  
 તરફ પક્ષપાત હતો  
 અને તેથી ધંધા  
 પુરતી કેળવણી  
 લીધા પછી તરતજ  
 તેમણે વીમાના ધં-  
 ધામાં ‘‘પલાયુ’’  
 હતું. કેટલીક આ-  
 ગળ પડતી દેશી  
 વીમા કંપનીઓમાં એજન્ટ, એરગેનાઇઝર  
 અને સેક્રેટરી તરીકે કામ કર્યા પછી ૨૧૦  
 જેઠાલાલ ઠક્કરની સાથે મળીને સને ૧૯૩૩  
 માં તેમણે વોર્ડન ઇનસ્પેક્ટર-સ કંપની  
 સ્થાપી હતી અને તે કંપનીના તેઓ શરૂ-  
 આતથી તે આજદીન સુધી જનરલ મેનેજર  
 છે. જીંદગીના વીમાના કારોબારી અને  
 ધંધાદારી અનુભવને લીધે ૨૧૦ ઠાકર  
 “વોર્ડન” ને આજે એક અગ્રગણ્ય વીમા  
 કંપનીના સ્થાન ઉપર લાવી શક્યા છે.  
 ગુજરાતની પહેલ વહેલી વ્યાપારી બેંક  
 “ઇન્ટરનેશનલ બેંક ઓફ ઇન્ડીઆ લીમ”  
 ના ૨૧૦ ઠાકર એક મેનેજીંગ ડીરેક્ટર છે  
 અને ગુજરાતની બે મોટી વેપારી સંસ્થાઓ  
 “વોર્ડન” અને “ઇન્ટરનેશનલ બેંક” ની  
 સફળતામાં ૨૧૦ ઠાકરનો મોટો ફાળો છે.

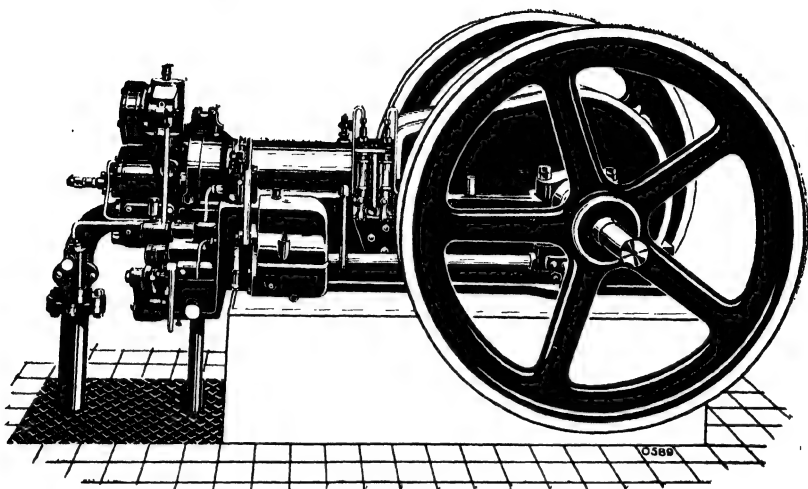
ટેકાણું:—સૌરાષ્ટ્ર સોસાયટી, સરખેજ  
 રોડ, અમદાવાદ.



---

---

## *Crossley Diesel Engines— —*



■  
**1866**



**1941**

**Highest Grade Oil Engines  
in the World.**

**Crossley Power Means Cheaper Power**

Output 2 to 3000 B. H. P.

*Sole Agents:—*

**Eruch D. Engineer & Co.**

**Apollo Street, - Fort,  
BOMBAY.**

TELE } PHONE. **25876**  
GRAMS "OILENGINES".

જસાવાલા, ડૉ. જહાંગીર મેરવાનજી, એન. ડી., ડી. એ., ડી. સી. (ઇંગ્લેન્ડ), નેચર ક્યુર ફિઝીશીયન, મુ'બઈની નેચરલ થેરેપી કલિનીકના ઓસ્ટેઓ પાથ, ચિરો પ્રેક્ટર તથા ડિરેક્ટર—રાવલપિંડી ખાતે



તા. ૧૮ મી નવેમ્બર ૧૯૦૭ને દિને જનમ્યા હતા. તેમણે સેન્ટ વિલ્સન હાઈસ્કૂલ અને પુનાની ડેકકન કોલેજમાં તેમજ ન્યુકેસલ-અપોન-ટીન ખાતેની ડેવીડસન કોલેજ ઓફ નેચરલ થેરા પ્યુટેક્સમાં ત્રીંગ (લંડન)ની લીફ્સ નેચર ક્યુર રીસર્ટમાં અને વોટફર્ડ (ઇંગ્લેન્ડ) ખાતે સ્ટારબરો હાઈડરોમાં અભ્યાસ કર્યો છે. સને ૧૯૩૫ માં તેમણે લગ્ન કર્યા હતાં. મિસીસ મેહરા જસાવાલા સર્ટિફાઇડ મેસ્યુસ (ઇંગ્લેન્ડ) છે. ડૉ. જહાંગીર જસાવાલા રાવલપિંડીના કોમિટાર મહુમ નવાબ ધનજીભાઈના પૌત્ર થાય છે. બી. એ. સુધી અભ્યાસ કર્યો પછી ડૉ. જસાવાલા સને ૧૯૨૯ માં વર્લ્ડ જેમ્બોરી માટે સ્કાઉટ માસ્ટર

ઇન ચાર્જ તરીકે ઇંગ્લેન્ડ ગયા હતા. અને ત્યાં એજ વર્ષ સ્કાઉટ માસ્ટર્સ ગીલ્ડવેલ ત્રીંગમાં પાસ થયા હતા. ૭ વર્ષ સુધી નેચરોપથીની પ્રેક્ટિસ કર્યા પછી સને ૧૯૩૬ માં તેઓ નેચર ક્યુર સંબંધી વધુ અભ્યાસ કરવાને ફરીથી ઇંગ્લેન્ડ ગયા હતા. ત્યાં નેચર ક્યુર, ઓસ્ટેઓપથી અને ચિરો-પ્રેક્ટિના વિષયોમાં માનભરી પટ્ટીઓ મેળવ્યા બાદ ડૉ. જસાવાલા અમેરિકાની લિન્ડલાહાર કોલેજવાળા ડૉ. વી. સ્ટેન્લીના મદદનિશ તરીકે નીમાયા હતા અને લંડનની હેલ્થ પ્રેક્ટીસનર્સ એસોસિએશનના કુલ-મેમ્બર તરીકે ચુંટાયા હતા. સને ૧૯૩૮ માં તેમણે મુ'બઈમાં નેચરલ થેરેપી કલિનીક ખોલી હતી કે જ્યાં ખોરાક, ઉપવાસ, થેરેપી (જળ પ્રયોગ) ઇલેક્ટ્રો થેરેપી, મસાજ તેમજ ઓસ્ટેઓપથી અને ચિરો પ્રેક્ટીક, યોગા-કેનિક તથા હોમીઓપથીક, ઓરીફિશિય થેરેપી અને બીજી જાતના આધુનિક પદ્ધતિના ઉપચારો કરવામાં આવે છે. ડૉ. જસાવાલા બોમ્બે પ્રોવિન્શિયલ નેચરોપથિક એસોસિએશના ઉપ-પ્રમુખ છે

સરનામું:—નેચરલ થેરેપી કલિનીક, સુનામા હાસ, ત્રીજે મજલે, ૧૪૦ ખ'બાલા હિલ-પિટીટ સેન્ટીટેરીયમની ખાજીમાં-મુ'બઈ-૬.

**“પ્રેસીડેન્સી”**

**માં વીએ ઉતરાવી**

તમારી વૃધ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.



ભટ્ટ, શ્રી. પ્રભાશંકર રામચંદ્ર—મુ'ખ-  
ઈના મરહુમ નાગરીક શ્રી. રામચંદ્ર ભટ્ટના  
પુત્ર થાય છે. એમણે પિતાના સ્મારક



માટે મુ'ખઈની ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ માટે  
હોસ્ટેલ ખાંધવા રૂ. ૨૬૨૦૦૦ ની રકમ  
ભેટ આપી હતી. શ્રી. પ્રભાશંકર ધી ક્રેસ્ટ  
ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ કું. લી તથા ધી ઈંડીઅન  
પબ્લીકેશન્સ લીમ ના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર  
છે. આ ઉપરાંત રામચંદ્ર લીમ (મુ'ખઈ)  
કું.નીના પ્રમુખ અને મેનેજીંગ ડિરેક્ટર  
છે. મુ'ખઈમાંથી પ્રસિદ્ધ થતાં 'સાશીયલ  
વેલ્ફેર' નામના સાપ્તાહિકના સહતંત્રી  
છે. શ્રી. આર. એમ. ભટ્ટ ચેરીટીઝ  
(મુ'ખઈ) હસ્તકનું ખારડેહાલીમાં મોતા  
મુકામે આવેલું માધવ ધર્મોદા દવાખાનું  
અને માધવ એંગ્લો-વર્નાક્યુલર સ્કૂલના  
તેઓ મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે. ગુર્જર ચોર્યાસી  
પ્રાદ્યમણ મંડળ, વીલેપાર્લાની શ્રી. સંસ્કૃત  
પાઠશાળા, સુરત જીલ્લાના સાંદીએર  
ગામની સંસ્કૃત પાઠશાળા, આર. એમ.  
ભટ્ટ હોસ્ટેલ, ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ, મુ'ખઈ,

ભાઈદાસ સખીદાસ ચેરીટીયલ ટ્રસ્ટ મુ'ખઈ,  
યંગમેન્સ હાઉઝ એસોસિએશન મુ'ખઈ વિગે-  
રેના ટ્રસ્ટી છે અને ધી ચીલ્ડ્રન્સ એડ  
સોસાયટી મુ'ખઈ અને ચેમ્પુર, ડેવીડ સાસુન  
ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્કૂલ, મુ'ખઈ પ્રાંતની ઓલી-  
મ્પીક એસોસિએશન, ગુર્જર ચોર્યાસી  
પ્રાદ્યમણ મંડળ, ઓલ ઈંડીઆ પીનલ  
રીફાઈર્મ લીગ, નવમી ઈંડીઅન ઓલીમ્પીક  
ગેમ્સ ૧૯૪૦ મુ'ખઈ, બોમ્બે પ્રેસીડેન્સી એડલ્ટ  
એજ્યુકેશન એસોસિએશન, ધી કોંગ્રેસ  
સ્ટોર્મ રીલીફ ફંડના માનદ ખજાનચી છે.  
ધી નેશન્સ લીગ એફ પેન ફેન્ડઝની મુ'ખ-  
ઈની શાખાના પ્રમુખ અને યંગમેન્સ  
હિંદુ એસોસિએશન તથા ગુર્જર પ્રાદ્યમણ  
કળવણી મંડળના ઉપ-પ્રમુખ છે ૧૯૩૭  
માં છટ્ટા બૃજોર્જના રાજ્યશિલ્પીના પ્રસંગે  
એમને કોરોનેશન મેડલ એનાયત કરવામાં  
આવ્યો હતો અને ૧૯૩૯ માં એમને જ. પી.  
ખનાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—રામચંદ્ર મેનશન, સેન્ડહુસ્ટ  
રોડ, મુ'ખઈ ૪.

મહેતા, શ્રી. રામપ્રસાદ ચીમનલાલ,  
એફ. એસ. એ. એ., આર. એ., ચીફ ઓડી-  
ટર, બોમ્બે મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશન:—  
એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો.  
દી. બા. ચીમનલાલ એન. મહેતાના એ  
પુત્ર થાય અને નડીઆદના વતની છે.  
મુ'ખઈ મ્યુ. કોરપોરેશનમાં ચીફ ઓડીટર  
તરીકે જોડાતા પહેલાં એકાઉન્ટન્ટ અને  
ઓડીટર તરીકે ધંધો કરતા અને મુ'ખઈ  
તેમજ દેશભરમાં એમનો ધંધો સારા  
પ્રમાણમાં ચાલતો હતો.

સરનામું:—જરીવાલા બીલ્ડીંગ, હય-  
જસ રોડ, મુ'ખઈ ૭.

ચંદાવરકર, શ્રી. વી. એન., બી.એ. (કન્ટરબરી), ખાર-એટ-લો.—એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં થયો હતો. સર એન.



જી. ચંદાવરકરના તેઓ પુત્ર થાય-મુંબઈ અને કેમ્બ્રિજ ખાતે વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી જાહેર જીવનમાં પડયા હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૯ સુધી તેઓ મુંબઈ મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્ય હતા. ૧૯૩૨-૩૩ ના વર્ષમાં મુંબઈના મેયર બન્યા હતા. ૧૯૩૬ અને ૧૯૪૦ માં મુંબઈના મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. મુંબઈ યુનીવર્સિટીના વાઈસ-ચેન્સલર તરીકેની એમની સેવાઓ જાણીતી છે. એ પહે ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૮ સુધી તેઓ રહ્યા હતા. ૧૯૪૦ માં લીબરલ ફેડરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—૪૧ પેડરૅડ, મુંબઈ

કર્વે, પ્રો. ધોંડો કેશવ—એમનો જન્મ ૧૮૫૮ માં થયો હતો. પ્રો. કર્વે પુનાની હિંદુ વિદ્યાલય હોમ અને ઇંગ્લીશન વીમેન્સ યુનીવર્સિટીના સ્થાપક છે. પ્રથમ ફરબ્રુ-સન કોલેજના તેઓ પ્રોફેસર બન્યા હતા. હિંદુ વિધવાઓના કુખથી કુખી થઈ, એમણે વિધવાઓના કુખ નિવારણની પ્રવૃત્તિ ઉપાડી હતી. પ્રથમ પત્નીના અવસાન બાદ એક વિધવા સાથે તેમણે લગ્ન કર્યું હતું. પછી એમની પ્રવૃત્તિઓએ મુર્તિસ્વરૂપ લીધું હતું. એમણે સર આર. કે. ગણેશ ભંડારકર સાથે મળીને વિધવા-લગ્ન સંસ્થાની સ્થાપના કરી હતી અને પાછળથી ૧૮૯૬ માં હિંદુ વિદ્યાલય હોમની

સ્થાપના કરી હતી. આ વિધવા ગૃહની સ્થાપના એક માટીના ઝૂંપડાંથી શરૂ થઈ હતી. અત્યારે એ સંસ્થામાં ૨૦૦ વીધા-થીનીઓનો નિર્વાહ થાય છે અને તેમને શિક્ષણ અપાય છે. એ સંસ્થા અત્યારે બે લાખની મુદી ધરાવે છે. હિન્દી જીઓની યુનીવર્સિટીની સ્થાપના એ એમની છેલ્લી જાહેર પ્રવૃત્તિ છે. એ સંસ્થાની ૧૯૧૬ માં વિધિપુર્વક ઉદ્ઘાટન કરીયા થઈ હતી. સર વીકલક્ષાસ ઠાકરસીએ પંદર લાખની ખાદશાહી ભેટ કરવાથી એમના માતૃશ્રી નાથીબાઇનું નામ એ સંસ્થા સાથે જોડવામાં આવ્યું છે.

સરનામું:—પુના.

હબીબુલ્લા, સર મહમદ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઇ., એલ એલ. ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૯ માં થયો હતો. ૧૮૮૮ માં ધારાશાસ્ત્રી તરીકે જ્હાર પડયા હતા. ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી મદ્રાસની જુની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૦ માં મદ્રાસ કોરપોરેશનના કમીશનર બન્યા હતા. ૧૯૧૯ માં મદ્રાસ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલમાં બે વાર સભ્ય તરીકે દાખલ થયા હતા. મદ્રાસ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલમાં બે વાર સભ્ય થયા પછી, ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૦ સુધી નાં વાઈસરોયની કારોબારીમાં કેળવણી ખાતાના સભ્ય થયા હતા. ૧૯૨૬ માં ફક્ષિણ આફ્રિકા ખાતે ગયેલા. ૧૯૨૯ માં જીનીવા ખાતે ગયેલા હિન્દી ડેલીમેશનના તેઓ અગ્રણી હતા. ૧૯૩૪ માં ત્રાવણકોરના દિવાન નીમાયા હતા.

સરનામું:—મલબારહીલ, મુંબઈ.

આગા, મી. બરજેરજી સોરાબશાહ જમશેદજી, એફ. આર. આઈ., બી. એ. (લંડન), એમ. આઈ. સ્ટ્રક્ટ ઇ. (લંડન), એફ. આઈ. આઈ. એ., એલ. સી. ઇ., એલ. આઇ. ઇ. (ઇંડીઆ), જી. પી.—મીં બરજેર



લંડનની અને હિંદની એન્જનીઅરો અને આર્કીટેક્ટોની સંસ્થાઓના સભ્ય છે, તેમજ ઇંડીઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ આર્કીટેક્ટસના ફેલો અને બાબે એન્જનીઅરીંગ કોંગ્રેસના સભ્ય છે. રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બ્રિટિશ આર્કીટેક્ટસ સાથે જોડાયેલી ઇંડીઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ આર્કીટેક્ટસના ૧૯૩૧ માં તેઓ પ્રથમ હિંદી પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અને એજ બ્રિટિશ સંસ્થાની કાઉન્સિલમાં સેવા બજાવનાર પણ તેઓજ પહેલા હતા. હિંદના એન્જનીઅરોના ઇન્સ્ટીટ્યુશનને મરહુમ શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જ તરફથી બાદશાહી ચાર્ટર અર્પણ થયો છે. આ માન હિંદી સંસ્થાને પહેલપહેલુંજ મળેલું છે. એ

સંસ્થાના મુખ્યઈના વિભાગના શ્રી. બરજેર ૧૯૩૬ માં ચેરમેન હતા અને ઉપ-પ્રમુખપદે પણ રહ્યા હતા. પ્રેક્ટીસ કરતા આર્કીટેક્ટને આણું માન પહેલી વારજ અપાયું છે. ૧૯૨૯ પછી રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બ્રિટિશ આર્કીટેક્ટસની હિંદના પરિક્ષક બોર્ડમાં વર્ષો સુધી સભ્ય હતા અને એના એનરરી સેક્રેટરી તેમજ ટ્રેઝરર પણ બન્યા હતા. હિંદમાં આર. આઈ. બી. એ. ની ડીગ્રીની લેવાતી ખાસ અને છેવટની પરિક્ષાના તેઓ પ્રથમ પારસી પરિક્ષક નીમાયા હતા. ઝોરાસ્ટ્રીઅન બીલ્ડીંગ સોસાયટી, ઝોરાસ્ટ્રીઅન બીલ્ડીંગ ફંડ અને મુખ્યના સીવીલ એન્જનીઅર્સ, આર્કીટેક્ટસ અને સર્વેયર્સ એસોસિએશનના ટ્રસ્ટી છે. ઉપરાંત પારસી સેન્ટ્રલ એસોસિએશન કોઓપરેટીવ હાઉસિંગ સોસાયટી લીં., બાઈ આવાબાઈ ફરામજી પીટી ગલ્સ એરફનેજ, દેવલાક્ષીનું હોં બહાદુરજી સેનેટોરીઅમ, ઇરાન લીગ, અને ઇરાનીઅન વીમેન્સ એજ્યુકેશનલ ફંડની મેનેજિંગ કમીટીઓમાં સભ્ય છે. સ્વર્ગસ્થ શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જની સીલ્વર જુબીલી ફંડ કમીટીના સભ્ય પણ થયા હતા અને બાઈ નવાજબાઈ મુલ્લા સ્કુલના ટ્રસ્ટી પણ છે. શ્રી આગા જહાંગીર બરજેરજી વાચ્છા સ્કુલના વ્યવસ્થાપક બોર્ડના સભ્ય અને ઇરાની જરથોસ્તી અંબુમનના ઉપ-પ્રમુખ અને આર. એચ. પાટક ઇંડરટ્રાઅલ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી છે મુખ્યના એક આગેવાન આરકીટેક્ટ તરીકે મીં બરજેરની સેવાઓનો લાભ ગ્વાલીઅર, રાજપીપલા, રેવા, ભોપાલ વગેરે દેશી રાજ્યો તરફથી લેવામાં આવ્યો છે. એ ઉપરાંત મુખ્ય તથા પુનાની રોયલ વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ ટર્ક કલબનાં શરતનાં

મેદાનો માટે તેમજ અત્રેનાં જાણીતાં શહેરીઓ તથા ટ્રસ્ટ ફંડો માટે પણ એમણે બીલ્ડીંગો ઉભી કરી છે. ૧૯૨૫ માં અમદાવાદમાં ૫૦ મીલમાલેખાઈ મીલોનાં મકાનો સંખ્યા તપાસ કરીને રીપોર્ટ કરવા માં આગાની સલાહ લીધી હતી અને તે રીપોર્ટને નાં સરકાર તરફથી સાફ વજન અપાયું હતું.

માન બરબર ફીમેશન તરીકે સારો હોદ્દો ભોગવે છે અને અનેક લોન્નેના સ્થાપક છે. ૧૯૩૨ માં તેમણે કરાનનો પ્રવાસ કર્યો હતો અને ૩૦ ટાગોર સાથે રાજ્યના મહેમાન બન્યા હતા. ઇરાનના નાં શહેનશાહ રેઝાશાહ પેલેહવીની મુલાકાતનું માન પણ એમણે મેળવ્યું હતું.

સરનામું:—અડવાની એંબર્સ, સર  
ફિરિઝશાહ મહેતા રોડ, કોટ,  
મુંબઈ.

નુન, મલીક સર ફિરિઝખાન,  
નાઇટ,—એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. એમણે લાહોરની એઇચીસન ચીફ્સ કોલેજમાં અને ઓક્સફર્ડની વોડહામ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. બેરીસ્ટર થયા પછી નવ વર્ષ સુધી પ્રેક્ટીસ કર્યા પછી ૧૯૨૭ માં પંજાબ સરકારના પ્રધાન બન્યા હતા. એ પહે તેઓ ૧૯૩૬ સુધી રહ્યા હતા. ૧૯૨૦ થી તેઓ પંજાબ ધારાસભાના સભ્ય હતા અત્યારે તેઓ હિંદના હાય કમીશનરને પદે છે. તેમને રમતગમતનો ખુબ શોખ છે, સારા શીકારી છે અને ગોલ્ફ અને ટેનીસનો પણ શોખ ધરાવે છે.

સરનામું:—ઇન્ડિયા હાઉસ લંડન.

મુઢાલીઅર, સર એ. રામસ્વામી—  
તેઓ મધ્યસ્થ સરકારના વેપાર ખાતાના સભાસદ છે. ઘણાં વર્ષો સુધી તેઓ મદ્રાસની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૮ માં એઓ મદ્રાસના મેયર ચુંટાયા હતા સર કારે નીમેલી અનેક સમિતિઓમાં એમણે હિંદમાં તેમજ હિંદ બહાર પણ કામ કર્યું છે. ગોળમેજી પરિષદમાં હાજરી આપી હતી. તેમજ ફેડરલ સ્ટ્રક્ચર અને ફેન્ચાઇઝ કમીટીઓના પણ સભ્ય હતા. ટોરોન્ટોમાં મળેલી બ્રીટીશ કોમનવેલ્થ રીલેશન્સ કમીટીમાં ગયેલા હોદ્દી પ્રતિનિધી મંડળના પ્રમુખ હતા. લીગ ઓફ નેશન્સની ઇકોનોમીક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર કમીટીના સભ્ય હતા અને ઇન્ડિઅન રીઝર્વ બેન્ક કમીટીના પણ સભ્ય હતા.

સરનામું—ન્યુ દોલ્ડો અને સીમલા.

બીઆણી, શ્રી બ્રીજલાલ—૧૮૯૬ માં એમનો જન્મ થયો હતો. નાગપુરની પોરીસ કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી કાયદાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો હતો પણ નાગપુર કોલેજ દરમ્યાન અભ્યાસ પડતો મુકયો હતો અને કોલેજમાં જોડાયા હતા. એમને ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૧ ની કોલેજ ચળવળ દરમ્યાન જેલ મળી હતી. ૧૯૨૬ માં મધ્ય પ્રાંતની ધારાસભામાં સ્વરાજ્ય પક્ષના સભ્ય હતા અને વીદર્ભ કોલેજના છ વર્ષ સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા. શ્રી. બીઆણી જાણીતા ધંધાઢારી છે અને ઓલ ઇન્ડિયા કોલેજ કમીટીના સભ્ય છે. અત્યારે કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના કોલેજ તરફથી ચુંટાયેલા સભ્ય છે. ૧૯૪૦ માં હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ એમને ફરી જેલ મળી છે.

સરનામું—અકોલા.

ખોજ, શ્રી. સુધાઝયંદ્ર—૧૮૯૭ માં એમનો જન્મ થયો હતો. કટકની રેવેન શે કોલેજમાં મેટ્રિક થયા પછી ૧૯૧૩-૧૪ માં પ્રેસીડેન્સી કોલેજ યુનીઅનના મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૧૯ માં રકોટીશ ચર્ચ કોલેજમાંથી બી. એ. થયા હતા. આ પરિક્ષા પહેલા વર્ગમાં આરીને એમણે



પસાર કરી હતી. ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૧ સુધી એમણે કેમ્બ્રીજ ખાતે અભ્યાસ કર્યો હતો અને ૧૯૨૦ માં આઈ. સી. એસ. ની પરિક્ષા પાસ કરી હતી. એ પરિક્ષામાં તેઓ ચોથા આવ્યા હતા. ૧૯૨૧ માં કેન્ટરબી ની બી. એ. ની પરિક્ષા આપી હતી પણ લંડનમાં રહ્યા રહ્યાજ આઈ. સી. એસ. નું રાજીનામું આપી દીધું હતું. શ્રી. ખોજ ૧૯૨૨ માં ઉત્તર ખંજાળ રેલ સંકટ નિવારણના કાર્યના આગેવાન હતા. ૧૯૨૩ માં “ફોરવર્ડ” પત્રના વ્યવસ્થાપક હતા. ૧૯૨૪ માં કલકત્તા કોરપોરેશનના ચીફ એકઝીક્યુટીવ ઓફીસર હતા. એજ

વર્ષમાં તેમને ૧૮૧૮ ના ત્રીજા રગ્યુલેશન હેઠળ પકડવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૦ માં એક સરઘસના સંબંધમાં રાજ-દરોહના આરોપસર એમને ૧૨ માસની સજાત જેલની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૦ માં જેલમાં હોવા છતાં એમને શ્રી. સેન-ગુપ્તાની જગત્તે કલકત્તાના મેયર તરીકે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૧ માં પ્રતિબંધીત સભામાં ભાષણ કરવા માટે મેયર તરીકે એમને ફરીથી પકડવામાં આવ્યા હતા અને છ માસની સજાત સજા કરવામાં આવી હતી. ફરીથી એમને મુંબઈમાં પકડવામાં આવ્યા હતા. જેલ નિવાસ દરમિયાન એમની તબીબત ખગડવાથી એમને યુરોપ જવાની પરવાનગી આપવામાં આવી હતી. ૧૯૩૪ માં એમના પિતાનું અવસાન થવાથી તેઓ કલકત્તા આવ્યા હતા. ત્યાર પછી એમને ઘેર નજરકેદ કરવામાં આવ્યા હતા. તેઓ ફરી પાછા યુરોપ ગયા હતા અને હિંદ પાછા આવતાની સાથેજ મુંબઈમાં સ્ટીમર પર એમની ધરપકડ થઈ હતી. ૧૯૩૭ સુધી એમને નજરકેદ રાખી મુકવામાં આવ્યા હતા શ્રી. ખોજ ૧૯૩૮-૩૯ માં અને ૧૯૩૯-૪૦ માં એમ બે વાર કેંગ્રેસના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. પણ ૧૯૩૯ માં કેંગ્રેસના વરીઠ્ઠ સત્તાધીશો સાથે મતભેદ પડતા એમને રાજીનામું આપી દેવું પડ્યું હતું. કેંગ્રેસ સામે પ્રચાર કરવા બદલ એમને કેંગ્રેસમાં ઉંચો દરજ્જો ભોગવતા અટકાવવામાં આવ્યા હતા. એમણે કેંગ્રેસમાં રહીને પ્રાગતિક પક્ષ નામનો ઉદ્દામવાદી પક્ષ સ્થાપ્યો હતો. ૧૯૪૦ માં હોલવેલ સ્મારકની ચળવળ ઉપાડી એમણે ફરીથી જેલ વહોરી લીધી હતી. એ ચળવળનો સફળ અંત આવ્યા પછી ઘણે વખતે એમને ખંજાળ

સરકારે છોડ્યા હતા. પણ એમની સામે ઘણા મુકદ્દમા ખાડી હતા. એ દરમ્યાન તેઓ ૧૯૪૧ ના જાનેવારી માસમાં એકા-એક ગુમ થયાના સમાચાર આવ્યા હતા.

સરનામું:—કલક-તા.

ખોઝ, શ્રી. શરતચન્દ્ર—૧૮૮૯ માં એમનો જન્મ થયો હતો. કટની રેવનશો અને કલક-તાની પ્રેસીડેન્સી કોલેજમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૮ માં એમણે એમ. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી અને ૧૯૧૨ માં તેઓ બી. એલ. થયા હતા. ૧૯૧૩ માં ખારીસ્ટર થયા પછી ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૨ સુધી કલક-તા શહેરના એલ્ડરમેન બન્યા હતા. તેઓ ૧૯૩૩ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને બંગાળ પ્રાંતિક કોંગ્રેસના પ્રમુખ પણ હતા. ૧૯૧૮ ના ત્રીજા રેગ્યુલેશન હેઠળ ઘણા વર્ષો સુધી તેઓ કેદી તરીકે રહ્યા હતા અને ૧૯૩૭ માં બંગાળની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય બની કોંગ્રેસ પક્ષના નેતા થયા હતા પણ પાછળથી એમને એ પહેથી દુર કરવામાં આવ્યા હતા કલક-તામાં શ્રી. ખોઝ એક પ્રસિદ્ધ ધારાસભી ગણાય છે. શ્રી ખોઝ યુનિયન હાઈકોર્ટ સમક્ષ ચાલતા વીકલભાઈ પટેલના કેસમાં પોતાના ભાઈ સુખાઝ ખોઝ તરફથી ખયાવ કરવા આવ્યા હતા.

સરનામું:—કલક-તા.

પ્રેસીડેન્સી  
સબ્ધર દેશી  
વીમા કું. છે.

ચટોપાધ્યાય, શ્રીમતી કમળાદેવી—  
૧૯૦૩ માં એમનો મેંગ્લોર ખાતે દક્ષીણ કાનડાના જાણીતા સારસ્વત કુટુંબમાં



જન્મ થયો હતો. નાનપણમાં જ એમનાં લગ્ન પોતાની જ કોમના એક ગ્રહસ્થ સાથે કરવામાં આવ્યા હતા પણ મદ્રાસ ખાતેની કરીન મેરીઝ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતાં હતાં ત્યારે જ એમના પતિનું અવસાન થયું હતું. એ પછી અદીઆર ખાતે એમને શ્રીમતી સરોજની નાયડુના ભાઈ અને કવી હરીન્દ્ર ચટોપાધ્યાય સાથે મંછત્રી થઈ અને એમાંથી બંને લગ્નગ્રંથીથી બેઠાયા. શ્રીમતી કમળાદેવી છટાદાર વક્ત્રી છે, અભ્યાસી છે અને દેશ પરદેશનો સારો અભ્યાસ કર્યો છે. હિન્દી સ્ત્રીઓની લડતના ઝંડાધારી તરીકે એમણે દેશ પરદેશમાં સ્ત્રીઓના હક્કો માટે ખુબ પ્રચારકાર્ય કર્યું છે. ગાંધીજીની લડતમાં ભાગ લઈ જેલ નીવાસ પણ સ્વીકાર્યો છે. કોંગ્રેસ સમાજવાદી પક્ષના તેઓ એક અગ્રગણ્ય સભ્ય છે. એમણે ૧૯૪૦-૪૧ માં અમેરીકાનો પ્રવસ કર્યો હતો.

ગાંધી, શ્રી. મનમોહન પરશોતમ, એમ. જોના મહામંડળના મંત્રી તરીકેના ઓદ્ધા  
એ, એફ. આર., ઇ એસ, એફ. એસ. ભોગવ્યા હતા. શ્રી. ગાંધી ૧૯૩૬-૩૭  
એસ.—કલ્યાણજી માવજીની કંપની, માં કલક-તાની નેશનલ સીટી જેન્ક ઓફ  
કલક-તા, ના મેનેજર. શ્રી. ગાંધીનો જન્મ ન્યુયોર્કના ફ્રેડીટ ડીપાર્ટમેન્ટના વડા  
૧૯૦૧ માં જુનાગઢ ખાતે થયો હતો. હતા. હાલ રોહતાસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લી૦,  
જુનાગઢ, અમદાવાદ અને બનારસ યુની- ડાલમીયા સીમેન્ટ લી૦, ખરખરી કોલ  
વરસીટીમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. કં. લી૦ ના ચીફ કમર્શિયલ મેનેજર છે.  
૧૯૨૬ માં શ્રીમતિ રંભાગઊરી જી. એ. ૧૯૩૭ થી ૧૯૩૯ સુધી ઇન્ડિઅન સુગર  
સાથે લગ્ન કર્યું હતું. એજ સાલમાં સીન્ડિકેટના ડિરેક્ટર હતા, ૧૯૩૮ માં  
તેઓ મુંબઈની લેબર કોફીસમાં આંકડા યુક્ત પ્રાંત અને બીહાર પાવર એલ-  
વિભાગના મહદનીશ નીમાયા હતા. ત્યા- કોહલ કમીટીના અને ૧૯૪૦ માં બીહાર  
૨થી ૧૯૩૬ સુધી એમણે કલક-તાની દેશી સરકારની મજુર તપાસ સમિતિના સભ્ય  
વેપારી ચેમ્બરના, કલક-તાની ઇન્ડિઅન હતા. યુક્ત પ્રાંત અને બીહાર સુગર  
સુગર મીલ્સ એસોસિએશનના, ૧૯૩૨ થી કંત્રોલ બોર્ડના પણ તથા સભ્ય છે.  
૧૯૩૬ સુધી કલક-તાની ઇન્ડિઅન કોલ્ડ ખાંડ અને મીલ ઉદ્યોગ અંગે એમણે પરિ-  
અરી એનર્સ એસોસિએશનના અને પદોમાં વાંચેલા નિબંધો પ્રગટ થયા છે.  
૧૯૨૯-૩૦ માં હિંદના વેપારી મંડ- સરનામું:—૩૦, પુલ્કુકુર રોડ કલક-તા.

## પ્રેસીડન્સી

પ્રોવીડન્ટ એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કં. લી૦.

(સ્થાપના ૧૯૨૪)

હેડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર રીરોઝશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

અસ્કયામત : રૂ. ૧૦,૦૦,૦૦૦ થી વધુ

વેલ્યુએશન કરીને બોનસ આપતી કંપની

સરકારી વીમા ખાતાએ મંજુર કરેલા ટેબલ્સ પ્રમાણે પોલીસી અપાય છે.

ગેરંટીડ સરેન્ડર વેલ્યુ, પેઇડ-અપ પોલીસીઓ, હોલ લાઇફ, એન્ડાઉમેન્ટ અને બાળકોના વીમા વીગેરે.

૫૦૦ રૂપીઆ સુધીની પોલીસીઓ અપાય છે.

એજન્ટોને ફાયદાકારક શરતો, લાઇસન્સની જરૂર નથી.

હેડ ઓફીસને અગર નજીકની પ્રાંચ ઓફીસને લખો:—

આગા, મી૦ જમશેદ બરજોર—મી૦ જમશેદ આગાનો જન્મ તા. ૨૭ મી અક્ટોબર ૧૯૧૬ ના દિને થયો હતો.



૧૪ા વર્ષની વયે મુંબઈ યુનીવર્સિટીની મેટ્રિકની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી મુંબઈ સરકારની આરકીટેકચર ડિપ્લોમાની પરીક્ષા પણ પસાર કરી હતી અને એવળુ સઉથી નાની વયના મુંબઈમાં પ્રેક્ટીસીંગ આરકીટેક્ટ છે. એવળુ ગવર્નમેંટ ડિપ્લોમા ઇન આરકીટેકચર (જી. ડી. આર્ક.) ધરાવે છે, અને ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ આરકીટેક્ટસના એસોસીએટ (એ. આઇ. આઇ. એ.) છે. વળી એવળુ લંડનની ઇનકોર્પોરેટેડ એસોસીએશન ઓફ આરકીટેક્ટસના એસોસીએટ (એ. આઇ. એ. એ.) અને એસોસીએટ સરવેયર (એ. આઇ. એ. એસ.) પણ છે, અને ઇનકોર્પોરેટેડ આરકીટેક્ટ અને સરવેયર (લંડન) તરીકે ઓળખાય છે. એવળુ એ ડિપ્લોમા આખા હાંકુસ્તાનમાં સૌથી નાની વયે મેળવવા પામ્યા છે.

એવળુ મેસર્સ શાપુરજી એન. ચાંડા-લાઇની કંપનીની પોતાની બાપીકી પેઢીમાં એવળુનાં પિતા સાથે આરકીટેક્ટ તરીકે જોડાયા છે. ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ આરકીટેક્ટસની બાંહેધરી હેઠળ ૧૯૩૭ માં ટાઉન હોલમાં પહેલવહેલું “આઇડીઅલ હોમ એકઝીબીશન” ભરાયું હતું તેની “એન્ટરટેનમેન્ટ કમીટી”ના એવળુ સભાસદ હતા. મી૦ જમશેદ ૧૯૩૨ માં પોતાના માતાપિતા સાથે ઇરાનની સફરે ગયા હતા. ૧૯૩૯ માં “ઇરાનિયન કાનુન” કે જેના પ્રમુખ હીઝ એક્સેલન્સી ઇરાનના કોનસલ કએવાની છે તેના જોડયા ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે એવળુની ચુંટણી થઈ છે. એમનાં લગ્ન તા. ૧ મી ડિસેમ્બર ૧૯૩૮ ના દિને સર ધનજીશાહ બમનજી કુપરનાં બેટી મીસ શીરીના સાથે મુંબઈમાં વહીં મધે જ્વાલીબરના મહારાજ સાહેબ સીંધીઆના “સમુદ્ર મહાલ” પેલેસમાં થયા હતા. ૨૧ મે વર્ષે મી૦ જમશેદ આગા ફીમિસનરીમાં જોડાયા હતા. અને લોજસર લેરેન્સ જેનકીન્સના મેંબર થયા છે. એવળુ ઇરાની જરથોસ્તી અંજુમન અને પારસી પોલીટીકલ લીગના મેંબર છે.

સરનામું:—અડવાની એંબર્સ, સર ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ.

તમારો વીમા ઉતરાવતાં પહેલાં

**પ્રેસીડેન્સી**

માં લખો અથવા મળો. તમને લાભજ થશે.

હૃડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.



**મેહતા, ખા.ખ. પેસ્તાનજી વમનજી—** એમનો જન્મ મુ'બઈમાં ૧૮૭૭ માં થયો હતો. સત્તર વર્ષની ઉંમરે એડનની સરકારી તાબેરીમાં ડેપુટી એકાઉન્ટન્ટ અને



ત્રેઝરર તરીકે એમની નીમણુંક થઈ હતી. ૧૮૯૯ માં આઠ માસ સુધી એડન મ્યુનિસિપાલિટીમાં કામચલાઉ હેડ એકાઉન્ટન્ટ તરીકેની વધારાની ફરજ પણ એમણે બજાવેલી. પછી આગળ વધતા વધતા થોડા સમય સુધી કામચલાઉ એકાઉન્ટન્ટ અને ત્રેઝરર તરીકે પણ નીમણુંક હતા ૧૯૦૪ માં પાંચ મહીના સુધી એમને એડન મ્યુનિસિપાલિટીમાં કામચલાઉ હેડ એકાઉન્ટન્ટ નિમણુંક આપ્યા હતા. ૧૯૧૧ માં સતાવાળાઓ તરફથી ત્રણ માસ સુધી તેમને ઇન્કમેટેક્ષને લગતો અનુભવ મેળવવા માટે મુ'બઈ મોકલવામાં આવ્યા, જ્યાંથી પાછા ફરતા એમની “ઇન્કમેટેક્ષના એકઝામીનર” તરીકે નીમણુંક કરવામાં આવી. પછીથી ૧૯૧૨ માં એમના કાકા ખાન સાહેબ બેહરામજી નિવૃત્ત થતા એમની નીમણુંક હેડ એકાઉન્ટન્ટ અને ત્રેઝરર તરીકે કરવામાં આવી જે હેઠળ એમણે ૧૯૨૬ સુધી ભોગવ્યો અને પછી ઇન્કમેટેક્ષ અમલદાર નીમણુંક ખાન ખાન પેસ્તાન-

જીએ સરકારી સેવા ઉપરાંત બહેર ફરજે પણ બજાવી છે. એડનના કીંગ એડવર્ડ ધર્મોદ્ધારવાખાનુ, પારસી લાઇબ્રેરી, સર હોરમસજી કાવસજી દીનશાહ એન્ડ્રો-વર્ના ક્યુલર સ્કુલ, હોસ્ટેલીટીકલ સોસાયટી વિગેરે સંસ્થાઓને આનરરી સેવાઓ આપી છે. નાનું ડ્યુક ઓફ કોનાટ અને નાનું પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સની એડનની મુલાકાત પ્રસંગે એ નામદારોને આવકાર આપનાર સમિતિમાં ખાનબહાદુર આનરરી સેક્રેટરી નીમણુંક હતા. એમની સરકારી તેમજ બહેર સેવા ધ્યાનમાં લઈ એમને સરકારે ૧૯૧૮ માં ખાન સાહેબ તેમજ ૧૯૨૧ માં ખાનબહાદુરના ખીતાબો આપી નવાજ્યા છે. ઉપરાંત ૧૯૩૫ માં એમને સીલ્વર જુબીલી ચન્દ્રક મળ્યો છે. ત્યારે નીમણુંક નાનું શહેનશાહ બ્યોર્જની સીલ્વર જુબીલી કમીટીના તેઓ સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૭ માં છઠ્ઠા બ્યોર્જની કોમિશન કમીટીના પણ સેક્રેટરી નીમણુંક હતા. એજ વર્ષે એડનમાં ઇન્કમેટેક્ષ એકીસર તરીકેના ઓધવા પરથી નિવૃત્ત થયા ત્યારે એડનની પારસી અનજીમન અને એડનની પ્રબલ તરફથી માનવત્રો અર્પણ કરવામાં આવ્યા હતા. ખાનબહાદુર મહેતા મુ'બઈના દાદર માટુંગા પારસી ઓરાજીયન કમીટીના અને ઇરાન લીગના સભ્ય છે.

સરનામું—પારસી કોલોની, દાદર, મુ'બઈ,

**નુરી, શ્રી. મહમદ યાસીન,** પાર-એટ-લે-એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં ખીઆવર (રજપુતાના)માં થયો હતો અલીગઢ કોલેજમાં શિક્ષણ લઈ અલ્લાહપાદમાં ખી. એ થયા અને ૧૯૨૦ માં વકીલ થયા. તેમની રાજદ્વારી પ્રવૃત્તિનો આરંભ પણ એજ વર્ષમાં થયો. તેઓ અસહ-

કારની તેમજ ખીલાફતની લડતમાં જોડાયા. ૧૯૨૭ માં તેઓ અમદાવાદ આવ્યા અને ત્યાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. એ ઉપરાંત ગુજરાતના મુસ્લીમોમાં રાષ્ટ્રવાદનો પ્રચાર પણ શરૂ કર્યો. શ્રી નુરી મુસ્લીમ યુવકોના એક માનીતા નેતા છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં પણ તેમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૧ માં મુંબઈ ખાતે મળેલી અખિલ હિંદ મુસ્લીમ યુવક પરિષદના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા. અખિલ હિંદ મુસ્લીમ અધિક્યમંડળ તથા અખિલ હિંદ ખીલાફત કમીટીના કરવેરાના સભ્ય હતા. અમદાવાદથી મુંબઈ એસેમ્બલીમાં તેઓ ચુંટાયા હતા અને કોંગ્રેસમાં જોડાઈ પ્રધાનમંડળમાં આવ્યા હતા. અત્યારે ફરી લડતમાં જોડાઈ જલ ગયા છે.

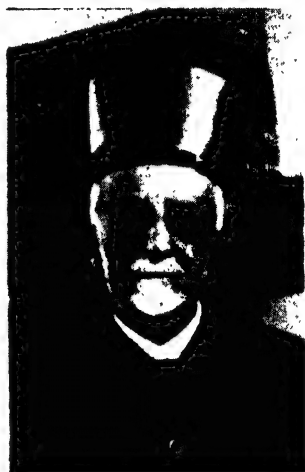
સરનામું:—રશીદ મંઝીલ, વરલી પોઈન્ટ, મુંબઈ.

પેટ્રો, સર એ. પી.:—જમીનદાર અને ગંજમના આ જાણીતા ધારાસભી નું નામ સ્થાનિક અને લોકલ જોડોના રૂપ વર્ષ સુધી યશસ્વી વહિવટ કરવા માટે મશહૂર છે. ૧૯૧૩ માં તેઓએ સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થાઓના વહિવટ નો અભ્યાસ કરવા માટે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. પ્રારંભમાં કોંગ્રેસના સભ્ય હતા. મદ્રાસ યુનીવર્સિટીની પુનર્રચના અને આંધ્ર યુનીવર્સિટીની સ્થાપનામાં એમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં મદ્રાસની ધારાસભામાં સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૭ સુધી મદ્રાસ સરકારના પ્રધાન બન્યા હતા. મદ્રાસના અધ્યાક્ષણ પક્ષના જાણીતા અગ્રેસર છે. એમણે ૧૯૨૭ માં દક્ષિણ હિંદ વિનીત પરિષદનું પ્રમુખપદ લીધું હતું. એમને ૧૯૩૦ માં દિલ્હીમાં મળેલી એકતા પરિષદનું પ્રમુખ પદ અપાયું હતું. ત્રણે જોળમેળ પરિ-

ષદમાં અને જોઈન્ટ સીલેક્ટ કમીટીમાં પણ સર પેટ્રોએ ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૧ માં રાષ્ટ્રસંઘ (લીગ ઓફ નેશન્સ) ના ડેલીગેટ હતા. અત્યારે કોલિન્સીલ ઓફ સ્ટેટના સરકાર નિયુક્ત સભ્ય છે.

સરનામું:—મદ્રાસ.

અમનખહેરામ, સરજહાંગીરઅમનજી, નાઇટ., બી. એ., એલ એલ. બી., જે. પી., સોલીસીટર.—જન્મ ૧૮૬૮ માં



મુંબઈની હોર્ટ હાઈ સ્કૂલમાં કેળવણી લીધેલી. મરહુમ મેરવાનજી મુલ્લા (નાગ-પુર)ની પુત્રી જરખાઈ સાથે ૧૮૮૭ માં લગ્ન કર્યા. ૧૮૯૦ માં મેજિસ્ટ્રેટ થયા. કેટલાક ઇનામો પણ મેળવ્યાં છે. સર અમનખહેરામ ૧૪ થી વધુ વર્ષ સુધી મ્યુનીસીપલ સભ્ય હતા. તેમજ જુદી જુદી મ્યુનિસિપલ કમીટીઓમાં પણ સભ્ય હતા. મુંબઈના પહેલા મેયર બનવાનું એમને માન મળ્યું હતું. જે. પી. અને આનરરી પ્રસીડંસી મેજિસ્ટ્રેટ છે. એ ઉપરાંત અનેક રાહત સમિતિઓના સભ્ય અને જોઈન-સ્ટેડ કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે.

સરનામું:—સીન્ધુ, વોડોનરોડ, મુંબઈ.

ઈબ્રાહીમ, સર કરીમભાઈ (ત્રીબ બેરોનેટ), જે. પી.—જન્મ તા. ૧૩ મી એપ્રિલ ૧૯૦૩ ની સાલમાં થયો હતો. મરહુમ સર મહમદભાઈ કરીમભાઈ ઈબ્રાહીમ (બીબ બેરોનેટ)ના એઓ ખેટા થાય છે. ૧૯૨૬ની સાલમાં અમીનાબાનુમ સાથે એઓના લગ્ન થયાં હતાં. તેઓ



ઓ. પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે. તેમજ કરીમ ભાઈ ઈબ્રાહીમ બોબ ઓરફનેજના ત્રસ્ટી-ઓની બોર્ડના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૩૨ ના સાલમાં ઇન્ડયન મરચન્ટસ એમ્પરની એકઝીક્યુટીવ કમીટીના એઓ એક મેમ્બર હતા. એ ઉપરાંત મુંબઈની મુસ્લીમ કમીટી ના એઓ પ્રેસીડન્ટ હતા, તેમજ ૧૯૩૬ ના સાલમાં હાંફુ-મુસ્લીમી વચ્ચે થયેલાં ૨મખાણુ વખતે હસ્તીમાં આવેલી પીસ એન્ડ રીલીફ કમીટીના એઓ ચુંટી કઢાયલા પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૩૪ માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી ગુજરાત એન્ડ કાઠીયાવાડ મુસ્લીમ પ્રોવીનશયલ એડયુકેશનલ કોન-ફરન્સના એઓ પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૬ના

સાલમાં મુંબઈમાં મળેલી એલ ઇન્ડીયા મુસ્લીમ લીગની રીસેપશન કમીટીના એવણુ ચેરમેન હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં અને તે પછીથી ૧૯૩૫ થી બોમ્બે મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના એઓ એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૭ માં એવણુ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક મેમ્બર ચુંટાયા હતા.

કેકાણું—“બેલવેડીઅર.” વોરડન રોડ, મુંબઈ.

જીનવાલા, સર પદમજી પેસ્તાનજી, બી. એ., બાર-એટ-લો—એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. એમના લગ્ન ફરેની બેજનજી સાથે થયા હતા. અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી ૧૮૯૯ માં ટ્રીનિટી હોલ, કેમ્બ્રીજ, બારમાં દાખલ થયા હતા. ૧૯૦૫ માં બ્રહ્મદેશની મુખ્ય અદાલતના એડવોકેટ હતા અને ૧૯૧૫ માં મદદનીશ સરકારી એડવોકેટ નીમાયા હતા. બ્રહ્મદેશની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના સેક્રેટરી પણ નીમાયા હતા. ૧૯૨૨-૨૩ માં રંગુન મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૧-૨૩ માં બ્રહ્મદેશની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય હતા. ૧૯૨૩ માં ઈન્ડિયન ટેરીફ બોર્ડના સભ્ય હતા. ત્રણવાર પ્રમુખ પણ નીમાયા હતા. ગોળમેજી પરિષદના સભ્ય તરીકે લંડન ગયા હતા. અત્યારે સ્ટોકહોમ મધેની કરગર અને ટોલના આર્થિક સલાહકાર છે. તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપનીના ડેપ્યુટી ચેરમેન છે.

સરનામું:—C/o તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કંપની, બોમ્બે હાઉસ, બ્રુક્સ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

હતો, સર અરેશર ફ્રેન્કમણ, નાઈટ, આઈ. સી. એસ. (રીટાયર્ડ) મેસર્સ તાતા સન્સ લીમીટેડના ડિરેક્ટર, મેસર્સ ધી તાતા આર્થન એન્ડ સ્ટીલ કુંપની લીમીટેડ, ધી એસાસીએટેડ સીમેન્ટ કુંપની લીમીટેડ, અને ધી આંધ્રાવેલી પાવર સપ્લાય કુંપની લીમીટેડના ડિરેક્ટર—એઓના જન્મ તા.



૨૪ મી એપ્રિલ ૧૮૮૪ ની સાલમાં થયો હતો. ખાઈ માણિકખાઈ જમશેદજી અરેશર વાહડયા સાથે શાદીના ગાંઠથી જોડાયા મુંબઈની એલફીનસ્ટન કોલેજમાં તેમજ કેમ્બ્રિજની સેન્ટ જોન્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી. ધારવાર, કાલાખા અને ખીખ-પુરના મહદનીશ કલેક્ટરનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એ ઉપરાંત જલગામના લેન્ડ રેકૉર્ડસના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, રત્નાગીરી અને પંચમહાલના કલેક્ટર, મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી, મુંબઈ સરકારના ફીનાન્સ ડીપાર્ટમેન્ટના એક્ટીંગ સેક્રેટરી તેમજ હિંદી સરકારના એડ્યુકેશન, હૅલ્થ અને લેન્ડ ડીપાર્ટ-

મેન્ટોના એક્ટીંગ સેક્રેટરી અને મુંબઈના મ્યુનીસીપલ કમીશનરના ઓધ્યા ભોગવ્યા હતા.

હેકાણું—C/o તાતા આર્થન એન્ડ સ્ટીલ કુંપની લીમીટેડ, બોમ્બે હાઉસ, બ્રુસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

જયપ્રકાશનારાયણ,—ખીધારના સારણ જીલ્લામાં એમનો જન્મ થયો હતો. ૧૯૨૨ માં તેઓ અમેરિકા જતા રહ્યા હતા. ત્યાં જઈ એમણે કેલીફોર્નીયા ખાતે ફળના ખેતરોમાં મજૂર તરીકે કામ કર્યું હતું. અમેરિકા ખાતે આ રીતે આઠ વર્ષ રહી સાથે સાથે વિદ્યાભ્યાસ પણ કર્યો હતો. તેમણે પાંચ જુદી જુદી યુનીવર્સિટીઓમાં શિક્ષણ લીધું છે. એ પછી ૧૯૩૧ માં તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા હતા અને કૉંગ્રેસના લેખર રીસર્ચ ખાતાનું કાર્ય એમને સોંપવામાં આવ્યું હતું. સત્યાગ્રહની ચળવળ વખતે એમણે ઘણા મહિનાઓ સુધી સામાન્ય મંત્રી તરીકેની સેવા બજાવી હતી. એમણે સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જેલ પણ ભોગવી છે. શ્રી. જયપ્રકાશ બાણીતા કૉંગ્રેસ સમાજવાદી પક્ષના અગ્રેસર છે. એમણે પટણા ખાતે મળેલી પહેલી કૉંગ્રેસ સોશીયાલીસ્ટ પરિષદનું વ્યવસ્થા કાર્ય કર્યું હતું. એ પછી એમણે કૉંગ્રેસમાં સમાજવાદી પક્ષની સ્થાપના કરી હતી. ૧૯૩૬ માં હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ એમની ધરપકડ થઈ હતી અને જેલની સજા થઈ હતી. આ સજા પૂરી કરીને છુટા થયા કે તરતજ તેમને ૧૯૪૧ માં પાછા પકડવામાં આવ્યા હતા.

ચેતરજી, સર અમુલ, કે. સી. એસ. આઈ., કે. સી. આઈ. ઈ., જી સી. આઈ ઈ., આઈ સી. એસ.-એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. હિંદીસંનદી નોકરીની પરિક્ષામાં તેઓ પહેલા આગ્રા હતા. ૧૮૯૬ થી એમણે હિંદી સરકારના વિવિધ ખાતાઓમાં સેવા બજાવી છે. વોશીંગ્ટન ખાતેની મજૂર પરિષદ, લંડન ખાતેની નઉકાપરિષદ, ઉપરાંત આટાવા ખાતે ૧૯૩૨ માં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિમંડળમાં હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે એમને નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૨ સુધી હિંદના હાઈ કમીશનર હતા. એમને ઈડીઆ કાઉન્સીલના પણ સભ્ય નીમવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—“ધી એથેનીઅમ,” વોટરહુ પ્લેસ, લંડન.

ધીવાળા, શ્રી. એ.ચવલાલ હરકી-સનહાસ—૧૯૦૩ માં મુંબઈમાં એમનો જન્મ થયો હતો. ગરીબ માળાપના પુત્ર હોઈ શિષ્ય શ્રુતિ અને માફી મેળવી અભ્યાસ કર્યો અને એ રીતે ૧૯૨૯ માં કાયદાની પરિક્ષા પાસ કર્યા પછી મેસર્સ હેવકરજી નાનજીની પેઢીમાં થોડો વખત નોકરી



કરી અને નસાણે ચારી આપતા એ પેઢીમાં ભાગીદાર બન્યા પછી અંગે દેશપરદેશનો પ્રવાસ પણ કરેલો. ૧૯૩૮ માં ત્યાંથી છુટા થઈ “નેશનલ સીટી બેન્ક ઓફ ન્યુયોર્ક” માં ભેડાયા અને અત્યારે સબ-એકાઉન્ટન્ટ છે. હેરી વેપારી એમ્બરના સભ્ય છે, અને રેડીઓ પર વ્યાપારી પ્રશ્નો પર ઘણીવાર રસપ્રદ ચર્ચા કરે છે.

સરનામું:—“શ્રાંતિસદન,” ફ્રેંચ બ્રીજ, મુંબઈ.

કુપર, સર ધનજીશા ખમનજી, નાઈટ, એમ. એલ. એ. (સતારા), મુંબઈના માજી ચીફ મીનીસ્ટર—જન્મ તા. ૨ જી બન્યુ-આરી ૧૮૭૮ ના સાલમાં થયો. મ્યુનીસીપાલ અને લોકલ બોરડના વહીવટમાં તેઓ છેલ્લાં ૨૦ વર્ષ થયાં હલટ મંદ ભાગ લેતા રહ્યા છે, ખાસ કરીને ખેતીવાડીની ખીલ-વણી ઉપર તેઓ વધુજ લક્ષ આપતા હતા.



તેઓ સતારા સીટી મ્યુનીસીપાલિટીના વાઇસ-પ્રેસિડેન્ટ (૧૯૨૦ થી ૧૯૨૨) હતા. ૧૯૨૩ માં તેઓ તેના પ્રેસિડેન્ટ બન્યા હતા. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૫ સુધી તેઓ સતારાની ડિસ્ટ્રિક્ટ લોકલ બોર્ડના વાઇસ-પ્રેસિડેન્ટ, ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૮ સુધી સ્કુલ બોર્ડ અને ડિસ્ટ્રિક્ટ લોકલ બોર્ડના ચેરમેન અને ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૨ સુધી તેના પ્રેસિડેન્ટ હતા, ૧૯૨૪ થી તેઓ પ્રોવીનશીઅલ રોડ બોર્ડના એક સભ્ય હતા. મુંબઈની લેજ-સલેટીવ કાઉન્સીલના તેઓ ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૬, ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૭ સુધી એક ચુટી કઢાયેલા સભ્ય હતા. ૧૯૩૭ માં તેઓ ફરી તેના સભ્ય તરીકે ચુટી કઢાયા હતા. સતારાના એક આગેવાન હીડર તરીકે તેઓ સતારાની પ્રબ અને ખાસ કરીને ખેડૂતોના હોત અર્થે જે કાળજી કરી તેઓ પ્રત્યે ઉદાર અને દીલસોઝ વર્તન દેખાડે છે તેને અંગે તેઓ સહ કેાઈમાં પ્રીય થઈ પડ્યા છે. તેઓએ મુંબઈ સરકારના સ્થાનિક સ્વરાજ્ય ખાતાના મીનીસ્ટરનો (૧૯૩૩-૩૪) અને તે પછી ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈ સરકારના ફીનાન્સ મેમ્બરનો આધી ભોગવ્યો હતો.

હેકાણું:—હટવર્થ, સતારા.

ચીનાઈ, સર રહીમનુલ્લા મહેરઅલી, નાઈટ (૧૯૩૬)—જન્મ મુ'બઈમાં ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૨ માં થયો હતો. મુ'બઈની



ભરડા ન્યુ હાઈસ્કુલમાં એઓએ કેળવણી લીધી હતી. કાઉનસીલ ઓફ સ્ટેટના એક સભાસદ તેમજ ૧૯૩૭-૩૮ ના સાલ માટેના ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના પ્રેસીડેન્ટ હતા. એફ. એમ. ચીનાઈ

કુ'પની લીમીટેડ (મુ'બઈ) ના ચેરમેન. ૧૯૧૪-૧૮ ના સાલનાં યુદ્ધ દરમિયાન લડાઈના કામોમાં સરકારને સહાય થવા નેમાયલી અનેક અગત્યની કમીટીઓ ઉપર એમણે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૧૫ થી ૧૯૨૯ ના સાલ સુધી મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના એવળુ એક સભાસદ હતા. ૧૯૨૩-૨૪ ના સાલ દરમિયાન સ્ટેનડીંગ ફીનાન્સ કમીટીના એવળુ ચેરમેન હતા. જ્યારે ૧૯૨૬-૨૭ ના સાલ માટેના એવળુ મેયર હતા. ૧૯૩૧ માં એઓ લેજલસલેટીવ એસેમ્બલીના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. ૧૯૨૨ ના સાલથી એવળુ કેદખાનાઓના બીન-સરકારી સભ્ય છે ઇન્ડિયન જેલ્સ કમીટીની એડવાઈઝરી બોર્ડના એવળુ એક મેમ્બર હતા. ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ ચેમ્બરના ૧૯૩૬ ના સાલ માટેના એવળુ પ્રેસીડેન્ટ હતા. ૧૯૨૧ થી એઓ ઇન્ડિયન રેકરોસ સોસાયટીના એક લાઈફ મેમ્બર છે. જ્યારે ૧૯૩૧ માં એવળુ સોસાયટીના પ્રેસીડેન્ટ હતા. હીંદ અને જાપાન જમ્બેના વેપારી કરારની વાટાઘાટના સંબંધમાં એમણે હિંદી સરકારના બીન સરકારી સલાહકાર તરીકે સેવા બજાવી હતી ૧૯૩૬-૩૭ ના સાલમાં નેમાયલી

સ્ટોક એક્સચેન્જ તપાસ કમીટીના પણ એવળુ એક મેમ્બર હતા. કેટલીક બેઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના ડિરેક્ટરનો પણ એઓ બોધો ભોગવે છે. એ ઉપરાંત શહેરની અનેક ધરમાદા સંસ્થાઓ સાથે પણ એવળુ સંબંધ ધરાવે છે.

ટેકાણુ:—મહેર બાલ્ડીંગ્સ, ચોપાટી, મુ'બઈ, ૭.

અબ્દુલ હમીદ, જી એ., એફ. એ. એ., એફ સી. પી. એ.—પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ અને ઇન્કમટેક્સ એડવાઈઝર-૧૮૯૪ માં એમનો જન્મ થયો હતો. એમણે અલીગઢ કોલેજ અને મુ'બઈની હાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સમાં કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી. લંડનની ઇનકોર્પોરેટેડ સેક્રેટરી-



અની પરિક્ષામાં યુનાઈટેડ કીંગડમમાં બીબ નંબરે આપ્યા હતા. કચ્છી મેમ્બર કોમના છે અને બહુજ તત્વગર વેપારી કુટુંબના નબીરા છે. ૧૯૧૭-૧૯ સુધી નાગપુર ખાતે પોસ્ટ એન્ડ ટેલીગ્રાફ ખાતામાં ટેપુડી એકાઉન્ટન્ટ જનરલની ઓફીસમાં ઓડીટર હતા. ૧૯૨૦ માં પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ તરીકે ધધો શરૂ કર્યો. ૧૯૨૩ માં મુ'બઈ આપ્યા અને હજી મુ'બઈમાં એજ ધધો કરે છે. ઇન્કમટેક્સ ધારાના સુધારા અંગે સરકારને પણ એમણે ઘણી ઉપયોગી સૂચના કરી છે. પંબજ યુનીવર્સીટીના એકાઉન્ટન્સ વિભાગના પરિક્ષક હતા.

સરનામું—૮૬, ડોન્ટાડ સ્ટ્રીટ, ઝકરીઆ મસ્જિદ પાસે, મુ'બઈ, ૯

ઘોષ, શ્રી અરવીંદ—શ્રી. અરવીંદ ઘોષનોજન્મ ૧૮૭૨ માં કલક-તા ખાતે થયો હતો. સાત વર્ષની વયે એમના માબાપ એમને પોતાની સાથે ઇંગ્લાંડ લઈ ગયા હતા. એમણે કેમ્બ્રીજની સેન્ટ પોલ સ્કુલ અને કીંગ્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. અને કલાસીકલ ટ્રીપોઝ (કેમ્બ્રીજની એનર્સ પરિક્ષાનું નામ)માં પ્રથમ પંક્તી એ આપ્યા હતા. આઈ. સી. એસ. પરિક્ષા પસાર કરી હતી પણ ઘોડેસ્વારી કરતાં આવડતી નહિ. હોવાથી એમને નાલાયક કરવામાં આપ્યા હતા. પછી હિંદ આવી વડોદરા રાજ્યની નોકરી કરી. ત્યાંથી ખંભાળ પાછા ફર્યા અને ત્યાં રાજકીય પ્રવૃત્તિમાં પડયા. શ્રી. અરવીંદ ઘોષ “વંદેમાત્રમ” ના પહેલા તંત્રી હતા. “વંદેમાત્રમ” પત્ર ત્યારે એક બહુજ વગવડીલાવાળું રાષ્ટ્રીય દૈનિક પત્ર ગણાતું હતું. એ પછી એમની અહીંપાર બેંચ કેસમાં ધરપકડ થઈ હતી. પરંતુ ક્રાંતિકારી ઉદ્દેશો માટે શસ્ત્રો પુરાં પાડવાનાં આરોપ-માંથી એમને દોષમુક્ત કરવામાં આપ્યા હતા. ૧૯૧૦ માં રાજદરોહી લખાણો લખવા માટે એમની સામે વોરંટ કાઢવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ ધરપકડ થઈ શકે, એ પહેલાં તેઓ પોંડિચેરી ખાતેના ફ્રેંચ મુલકમાં આવી ગયા હતા. ત્યારથી તેમણે રાજકારણને ત્યાગ કર્યો છે. અને ઇશ્વરની શોધમાં આધ્યાત્મીક જીવન ગુજારી રહ્યા છે. પોંડિચેરી ખાતે એમણે એક આશ્રમ સ્થાપ્યો છે. અને ક્રાંતિમાં અધ્યયન કરી રહ્યા છે. વર્ષમાં ત્રણચાર ગુણત્રીના દિવસોએજ દર્શન આપે છે. એમણે અનેક ધાર્મિક પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું:—પોંડિચેરી.

દસ્તુર, સર હોરમજીદીયાર શીરોઝ, નાઈટ, બી. એ. એલ. એલ. બી., બાર-એટ-લો, મુંબઈના માજી વડા ઇલાકેદાર મેજિસ્ટ્રેટ—જન્મ તા. ૨૦



મી માર્ચ ૧૮૭૮ ને દીને થયો હતો. એઓએ મુંબઈની સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજ માં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ની સાલમાં તેઓ બોમ્બે જુડીશયલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં બેડાયા હતા અને તેઓએ મુંબઈની હાઈકોર્ટના માસ્ટર, કલાર્ક એફ ધી કાઉનનો એધ્ધો પણ ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૬ ના એપ્રિલ મહીનામાં તેઓની મુંબઈના ચીફ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨ ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઈટહુડની નવાજેશ કરવામાં આવી હતી. તેઓ આર. એ. સી. (લંડન) અને મુંબઈની આર ડબલ્યુ. આઈ. ટી. સી.ના સભ્ય છે.

હેકાણું—ધી મેન્સ, ૧૩, ન્યુ મરીનલાઈન્સ, મુંબઈ.

લાલકાકા, શ્રી. જહાંગીર અરદેશર—

૧૮૮૪ માં અમદાવાદમાં એમનો જન્મ થયેલો. સર નવરોજ પેસ્તાનજી વકીલના



એ પ્રપૌત્ર થાય.

મુંબઈ, અમદા-  
વાદમાં કેળવણી  
લીધા ઉપરાંત  
લંડન અને પેરીસ  
ખાતે આર્ટની કેળ-  
વણી લીધી હતી.  
યુરોપમાં એમણે

પ્રવાસ પણ સારો કર્યો છે. શ્રી. લાલ-  
કાકાએ મુંબઈના ગવર્નરે ઉપરાંત  
સર ફીરોઝશાહ મહેતા, સર દીનશાહ  
વાઘ્લા, સર ફીરોઝ શેકના વિગેરેની  
આખી સાઈઝની છબીઓ તૃપ્તિયાર કરી  
છે. ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈ સર-  
કારના “ડરોઈંગ અને આર્ટ”ની પરિ-  
ક્ષાના પરિક્ષક ખોડના સભ્ય હતા.  
નાં શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જની છબી  
ચીતરવા માટે તેમને સરકારે ઈંગ્લેંડ  
મોકલ્યા હતા. આજે એ છબી વાઈ-  
સરોયના મહેલમાં છે. ૧૯૩૨ માં મુંબઈ  
સરકારે તેમને સર જે. જે. આર્ટસ  
સ્કુલમાં ડેપુટી ડિરેક્ટર નીમ્યા હતા.  
૧૯૩૪-૩૫ માં સ્કુલના એસાસીએટ  
ડિરેક્ટર નીમાયા હતા. પછી તેમણે  
ખાનગી ધંધો ચાલુ કર્યો હતો. તેમને  
૧૯૩૫ માં સીલ્વર જુબીલી મેડલ મળ્યો હતો.

સરનામું: —“સ્કુટીઓ”, ૨૦ નેપી-  
અન્સિરિડ.

મહેતા, સર મંગળદાસ વુજાબાણ-  
દાસ, નાઈટ, બી. એ., એફ. આર.  
સી પી., એફ. સી. પી. એસ., એફ.  
સી. એ જી; જે. પી; એ. બી. ઇ;—  
સર મંગળદાસ ન્યાતે મોઢવણીક છે, એમનો

જન્મ ૧૮૮૩ માં મુંબઈમાં થયો હતો.  
એમના પિતા નારણદાસ રાજરામની  
પેઢીના ભાગીદાર હતા. એમણે ૧૯૦૭ માં  
એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની પરિક્ષા પાસ  
કરી મીડવીફરીના નિષ્ણાત થવા માટે  
૧૯૦૮ માં ઈંગ્લેંડ ગયા હતા. ત્યાં  
આયર્લેન્ડની એમ. આર. સી. પી ની ડીપ્લો  
માં મેળવી હતી. ૧૯૧૦ માં એમણે  
મુંબઈ ખાતે “ફક્ષમણી સુતીકાગૃહ” નામનું  
પહેલવહેલું હિંદુ સુવાવડખાનું સ્થાપ્યું  
હતું. અને હજી આજે પણ તેમાં તેઓ કામ  
કરે છે. ૧૯૨૨ માં મીલ વિસ્તારમાં સ્થપા-  
યેલી “નવરોજ વાડીયા મેટરનીટી હોસ્પી-  
ટલ”ની યોજના ઘડવામાં એમનો મોટો  
હાથ હતો. આ હોસ્પીટલ સ્થપાતા “મેટર  
નીટી ટ્રેનીંગ” ના પ્રશ્નને ઉકેલ આવી  
ગયો હતો. શહેરની અનેક વૈદકીય સંસ્થા  
ઓ સાથેના એમનો સંબંધ જાણીતો છે.  
એ ઉપરાંત તેઓ મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય  
અને યુનીવર્સિટીના ફેલો પણ થયા હતા.

સરનામું—રીજરોડ, મુંબઈ.

સીંહ, લોર્ડ અરૂણ—એમનો જન્મ  
૧૮૪૭ માં થયો હતો. એમણે પહેલા કલ-  
કત્તામાં અને પછી વિલાયતમાં અભ્યાસ  
કર્યો હતો. ત્યાં બેરીસ્ટર થયા હતા.  
થોડા વર્ષ સુધી એમણે કલકત્તા હાઇ  
કોર્ટમાં ધંધો કર્યો હતો. ૧૯૨૮ માં તેઓ  
પોતાના પિતા લોર્ડ સત્યેન્દ્ર પ્રસન્ન  
સીંહની પછી બેરન ઓફ રાયપુર બન્યા  
હતા; પરંતુ કાયદાનો વાંધો નડવાથી  
ત્રણ વર્ષ સુધી ઉમરાવ સભામાં  
બેઠક લઈ શક્યા નહોતા. ઉમ-  
રાવ સભાની પ્રીવીલેન્સ કમીટીએ એમના  
ઉમરાવ સભામાં બેસવાના હકક અંગેના  
લાંબા ઝઘડાનો એમની તરફેણમાં ચુકાદો  
આપ્યો હતો.

સરનામું:—કલકત્તા.



### કાલાવાળા, કેપ્ટન જમશેદ દોરાબશા—

જે. પી; રોયલ ઇન્ડિઅન આર્મી સર્વિસ ડોર રેજિમેન્ટ; આર્મી ઇન ઇન્ડિઆ રીઝર્વ એફ્ એફીસર્સ,—પોલ્સન લીમીટેડના કંત્રોલીંગ ડાયરેક્ટર—જન્મ ૧૮૯૩ના સપ્ટેમ્બરની ૪ થીએ પંચમહાલમાં હાહોદ ખાતે. મરહુમ ડો. દોરાબશા



કાલાવાળા એમના પિતા થાય. ૧૯૨૮ માં મીસ જર પોલ્સન સાથે એમનાં લગ્ન થયાં. ૧૯૩૫ માં ઇન્ડિઅન ડોફી સેસ કમીટી પર ઉદયોગના હિતોના એક પ્રતિનિધિ તરીકે

ના. ગવર્નર ઇન કાઉન્સિલ એમની નીમણુંક કરી; હિંદી ઉદયોગના મંડળોના ઉપ-પ્રમુખ. દરિયાપારના સેન્ટ જેન્સ એમ્પ્યુલન્સ પ્રિગેડના ડીવીઝનલ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ ૧૯૩૫ માં એનરરી મેજિસ્ટ્રેટ બન્યા. ૧૯૩૭ માં ફ્રાંસમાં નીસ ખાતે મળેલાં આંતરરાષ્ટ્રીય રોટરી સંમેલનમાં મુખ્યમંત્રી રોટરી કલબના પ્રતિનિધિ: ૧૯૩૭ માં લંડન ખાતે ઉજવાયેલા સેન્ટ જેન્સ એમ્પ્યુલન્સ પ્રિગેડના સુવર્ણ મહોત્સવ પ્રસંગે મુખ્ય પ્રદેશની એ સંસ્થાના પ્રતિનિધિ: લડાઈને લગતી એમની સેવાઓ માટે એમને અનેક માનચાંદ મળ્યાં છે. ૧૯૧૯ માં અમદાવાદમાં થયેલા હુલ્લડ દરમિયાન એમણે બળવેલી સેવાઓ માટે મુખ્ય સરકારે એમને એક સૂવર્ણ ચંદ્રક અર્પણ કર્યો હતો.—ધંધાની તાલીમ એમણે ઇંગ્લાંડમાં લીધી હતી. ૧૯૪૦ ના ફેબ્રુઆરીમાં

એમને લશ્કરી ફરજ માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—૪૧ કફ પરેડ; કાલાળા, મુખ્ય.

### કાપડીઆ, શ્રી. જગમોહનદાસ જેડી-

સનદાસ—મુખ્યમંત્રી શેરબજારના ડાયરેક્ટર. ૧૮૯૧ માં સુરત ખાતે એમનો જન્મ થયેલો. બાલ્યાવસ્થામાં જ એમના માતાપિતાનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. ૧૯૦૯ માં સુરતના સાર્વજનિક હાઇ સ્કુલમાંથી મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી હતી તે પછી સોલિસીટરની પેઢીમાં બેડાયા અને પહેલાં બીલ કલાર્ક તરીકે અને પછી મેનેજિંગ કલાર્ક તરીકેની ફરજો બજાવી. ૧૯૨૦ માં કાયદાનો ધંધો છોડી દીધો અને શેરબજારમાં બેડાયા. પહેલાં તે એક શેર દલાલને ત્યાં મદદનીશ તરીકે કાર્ય કર્યું અને ધીમે ધીમે શેરના ધંધાનું વિશેષ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું. ત્યાર પછી સબ-પ્રોકર તરીકે કામ કરીને શ્રી. ઠાકરસી પ્રાગજીને ત્યાં ભાગીદાર બન્યા. ૧૯૨૬ માં કાર્ડ બરીદયો અને ૧૯૩૧ માં ડિરેક્ટર બન્યા. અને હજી પણ ડિરેક્ટર પદે છે. શેરબજારની બાબતોમાં એઓ ઘણો રસ લે છે. ૧૯૩૭ માં મોરારીસ કમીટી સમક્ષ એમને પણ સાક્ષી તરીકે મોકલવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૮ માં એમણે બેંચે શેરહોલ્ડર્સ એસોસિએશનની સ્થાપના કરી હતી અને આજ સુધી તેઓ એના માનદ મંત્રી છે. બેંચેટ સ્ટોક કંપનીઓની બાબતોમાં શ્રી. કાપડીઆ ખુબજ રસ લે છે અને શેરહોલ્ડરો તરફથી ઘણીવાર કંપનીની સલાઓમાં લડત ઉપાડે છે. આવી ઘણીયે લડતોમાં એમને

વિજય મળ્યા છે. બેઈ'ટ સ્ટોક કંપની-ઓની બાબદોમાં તેઓ રસ લેતા હોવાથી ઇંડીઅન કંપનીઝ એકટની પુનરંચના કરવામાં એમની ઘણી સૂચનાઓનો અમલ થયો હતો. ઊંબે શેરહેલ્ડસ એસોસીએશનના પ્રતિનિધિ તરીકે શ્રી. કાપડીઆએ લેબર કમીશન, ટેક્ષટાઇલ ટેરીફ બોર્ડ અને મધ્યસ્થ ને પ્રાંતિક બેન્કીંગ કમીટીઓ તથા બીજી ઘણી કમીટીઓ સમક્ષ જીખાની આપી છે. શ્રી કાપડીઆ વિલ્ડેપાલે'કેળવણી મંડળ જેની હસ્તક પાલ્લીમાં ગોકળીબાઇ હાઈસ્કુલ ચાલે છે તેના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—આગાખાન બીલ્ડીંગ, દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**મોતીવાલા, શ્રી. ભવાનીદાસ નાર-ણદાસ**—એમનો જન્મ મુંબઈમાં થયેલો. જાતે વિસા નાગર વાણીયા. શેઠ કલ્યાણદાસ કીરપારામના બાણીતા વણિક કુટુંબના નબીરા. વડીલો હીરા મોતીનો ધંધો કરતા હોવાથી અટક મોતીવાલા પડી. એલ્ફીન્સ્ટન અને બ્રેવીઅર કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૮૯૮ માં બી. એ. થયા અને પછી મેસર્સ કરેગી, લીચ અને એબેનના બાણીતી સોલ્ડીસીટર પેઢીમાં મીઠું કરેગીના આર્ટીકલ્ડ કલાર્ક તરીકે ૩ વર્ષ કાર્ય કર્યું. બીજી એલ. એલ. બી. પસાર કર્યા પછી સમાજસેવાનું કાર્ય અતિ પ્રિય હોવાથી સનદ લીધી નહિ કે સોલ્ડીસીટર પણ થયા નહિ. આખું જીવન સમાજ સુધારક તરીકે વીતાવ્યું છે. મુંબઈમાં “ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળ”ના તેઓ સ્થાપક છે એમણે બહાર પ્રવૃત્તિમાં પણ ભાગ લીધો છે. પંબબના હત્યાકાંડને લીધે એમણે જ. પી. અને બોનરરી મેજસ્ટ્રેટ

તરીકેના પદનો ત્યાગ કર્યો હતો. ૧૯૧૧ માં “સોશીયલ સરવીસ લીગ”ની એમણે સ્થાપના કરેલી. અત્યારે પણ તેઓ આ સંસ્થામાં જનરલ સેક્રેટરી તરીકે સેવા બજાવે છે. ૧૯૧૮ માં હિંદુના સમસ્ત વિસા નાગર વાણીયાઓની પ્રથમ પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૧ માં રાષ્ટ્રીય સ્ત્રીસભાની સ્થાપના કરી હતી. આ સંસ્થાની “દેશ સેવિકા સંઘ” શાખાએ સત્યાગ્રહની લડતમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ નામના મેળવી હતી. ૧૯૨૬ માં પ્રાથમિક કેળવણી માટે પહેલીવાર ભરાયેલી સ્કુલ બોર્ડ પરિષદના સન્માનકારિણી સભાના પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૭ માં મુંબઈની હિંદુ મહાસભાના એક ઉપ-પ્રમુખ નીમાયા હતા. ૧૯૨૯ થી ૧૯૨૯ સુધી મુંબઈ કોર-પોરિશનમાં સભ્ય હતા. મ્યુનિશનાલીસ્ટ પાર્ટીના ચુસ્ત સભાસદ હતા અને ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૯ સુધી સ્કુલ્સ કમીટીના સભ્ય હતા. અને ૧૯૨૫ માં ચેરમેન ચુંટાયા હતા. એમના અમલ દરમ્યાન એફ. અને જી. વોર્ડોમાં મફત ફરજિયાત પ્રાથમિક કેળવણી શરૂ થઈ હતી. કોંગ્રેસની પ્રવૃત્તિમાં ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮ સુધી કાર્ય બજાવેલું. કોંગ્રેસની ઘણી બેઠકોમાં ડેલીગેટ તરીકે ગયેલા અને બુલેટ્સવર જીલ્લા સમિતિના પ્રમુખ હતા. તીલક સ્વરાજ્ય ફંડના એક ટ્રસ્ટી તરીકે વર્ષો થયાં કામ કર્યું હતું. “કોંગ્રેસ હાઉસ” બીજી ગ્રહસ્થો સાથે હાલ એમના નામ પર છે. અનેક સમાજ સુધારક સંસ્થાનાં એધધા ભોગવે છે અને ટ્રસ્ટી પણ છે. અનેક ઉપયોગી પુસ્તકો પણ પ્રગટ કર્યા છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

ખેર. શ્રી. બાલગંગાધર, બી. એ., એલ એલ. બી. સોલ્ડીસીટર-મુંબઈ સર-કારના આ માજી વડા પ્રધાનનો જન્મ ૧૮૮૮ માં રતનાગીરીમાં થયો હતો.



એમના પિતાશ્રી ગંગાધરરાવ લોકમા-ય તિલકના પ્રશંસક હતા એટલે એમણે પોતાના એકનાએક પુત્રનું એમના નામ પરથી નામ પાડ્યું. શ્રી. ખેર પુનામાં મેટ્રિક સુધી અભ્યાસ કર્યા પછી મુંબઈ આવ્યા હતા અને મુંબઈમાં વિલ્સન કોલેજમાંથી ૧૯૦૬ માં બી. એ. થયા. ૧૯૦૮ માં એલ એલ. બી. થયા. એમની કોલેજની કારકીર્દી ખુબ ઉજ્જવળ હતી. ૧૯૧૨ માં તેઓ યુરોપ-અમે-રીકાનો પ્રવાસ કરી મુંબઈ આવ્યા ત્યારે એમની આર્થિક સ્થિતિ ખુબ ખરાબ હતી. એટલે એમણે નોકરી શોધવાનો નિર્ણય કરી છાપામાં જોડેરખખર આપી. આ પ્રસંગે તે વખતના હાઈકોર્ટના જજ મી. જસ્ટીસ બીમનની આંખો નખળી હોવાથી તેમણે શ્રી. ખેરને સેક્રેટરી તરીકે રાખ્યા. અને ૧૯૧૬ માં પોતાની સાથે પરદેશ લઈ ગયા. પરદેશના પ્રવાસેથી

આવ્યા પછી શ્રી. ખેર. શ્રી. મણીલાલ નાણાવડીની સાથે સોલ્ડીસીટરની પેઢીમાં ભાગીદાર તરીકે જોડાયા. અને વડા પ્રધાન બન્યા ત્યાં સુધી તેમાંજ રહ્યા. ધીમે ધીમે તેમણે સામાજિક અને રાજદ્વારી બાબતોમાં ભાગ લેવાનું શરૂ કર્યું. તેમના રાજદ્વારી જીવનની ખરી શરૂઆત ૧૯૨૨ માં થઈ. સ્વરાજ્ય પક્ષના મંત્રી તરીકે અને ખારડોલી તપાસ સમિતિમાં તેમણે કામ કર્યું હતું. “અસ્પૃશ્યતા નિવારણ સમિતિ”ના તેઓ સભ્ય હતા. ખારમાં હરિજનોની એમણે ઘણી સારી સેવા બજાવી છે. મહારાષ્ટ્ર હરિજન સેવક સંઘના પ્રમુખ હોવા ઉપરાંત “અધ્યાનંદ આશ્રમ,” “ખેંબે જર્નલ,” “નેશનલકાઉન્સિલ,” અને “સીનીલ લીખ-ટીંગ યુનિયન” સાથે પણ તેમને સંબંધ હતો. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ની સત્યાગ્રહની લડતમાં જોડાયા હતા. ૧૯૩૭ માં મુંબઈ એસેમ્બલીના કોંગ્રેસ પક્ષના અગ્રણી તરીકે તેમની વરણી થઈ હતી. મુંબઈ પ્રાંતના વડા પ્રધાન તરીકેના ટુંક સમય દરમ્યાન શ્રી. ખેર લોકપ્રિય થયા હતા. ઇલાકાની કેળવણીનું ખાતું એમને હરતક હતું. ૧૯૩૯ માં ઓધો છોડી દઈ શ્રી. ખેર ગાંધીજીની વાણી સ્વાતંત્ર્યની લડતમાં ૧૯૪૦ માં જેલમાં છે. ગયા હતા.

સરનામું:—ખાર મુંબઈ.

**“પ્રેસીડેન્સી”**

**માં વીઆ ઉતરાવી**

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત બનો.

બેરામજી જીજીભાઈ, સર નાઈટ—સ્વં  
શેઠ રસ્તમજી બહેરામજી જીજીભાઈના આ  
વડા દીકરાનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો.



તેઓ જાણીતા વેપારી અને મોટા મીલકત-  
દાર છે. સાલસેટમાં ૯૦૦૦ એકર જમીનના  
તેઓ માલિક છે. સર જમશેદજી જીજી-  
ભાઈ બીજા બેરોનેટની પત્ની જરબાઈ  
જમશેદજી ખુરશેદજી સાથે એમના લગ્ન  
થયા હતા. એમણે ડેવીઅર્સ સ્કુલ અને  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૮ માં  
જે. પી થયા હતા. ૧૯૧૫ સુધી આન-  
રરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ રહ્યા હતા.  
એ ઉપરાંત પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ  
કોર્ટના ડેપુટી જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ હતા. મ્યુનિ-  
સિપીટીના ૧૯૨૪ માં પ્રમુખ થયા હતા,  
અને બોમ્બે કોર્પોરેશનના લગભગ ૨૫ વર્ષ  
સુધી સભ્ય હતા. બોમ્બે બોર્ડ ઓફ ફાઇન  
સેન્સર્સમાં ૧૯૨૪ થી નીમાયા કરે છે.  
બેરામજી જીજીભાઈ પારસી ચેરીટેબલ  
ઇન્સ્ટીટ્યુશનના પ્રમુખ છે એ ઉપરાંત  
અન્ય સંસ્થાઓમાં પણ આગેવાનીભર્યો

ભાગ લે છે. હિંદમાં સઉથી પહેલી  
એવી એક ખચ્ચાની હોસ્પીટલ માટે  
બે લાખની રકમની સખાવત કરી છે.  
ગવર્નર્સ હોસ્પીટલ ફંડના પ્રમુખ,  
૧૯૨૭ ની સાલના શેરીફ, લેન્ડ હોલ્ડર્સ  
એસોસિએશનના પ્રમુખ વિગેરે હોદ્દા  
તેમણે દીપાવ્યા છે. કેમ્બ્રિજ સરકારે  
નાંખેલા પ્રોપરટી ટેક્સ સામે સર બેરા-  
મજીએ જખરી યુનિયન ઉઠાવી હતી અને  
તે ચળવળના તેઓ મુખ્ય આગેવાન  
હતા. પ્રાંતીક સરકારની એકર નાંખ-  
વાની સત્તાને તેમણે ચેલેન્જ કરી હતી  
અને તે માટે 'હાઇકોર્ટ'માં એક કેસ  
પણ માંડ્યો હતો.

સરનામું:—“ધી કલ્પી,” રીજરોડ,  
મુંબઈ.

ગોર, સર હરીસીંઘ, ડી લીટ., એલ  
એલ. ડી., ખાર-એટ-લો—એમનો જન્મ  
૧૮૭૨ માં થયો હતો. નાગપુરની હાસ-  
લોપ કોલેજમાં અને કેમ્બ્રીજ ખાતે  
અભ્યાસ કર્યા પછી બેરીસ્ટર થયા હતા.  
૧૯૧૮-૨૨ માં નાગપુર મ્યુનિસિપલ  
કમીટીના પ્રમુખ હતા અને પછી હિંદની  
વડી ધારાસભાના ડેપુટી પ્રમુખ પુટાયા  
હતા. બેઈટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીના ડેપુટી-  
ગેટ અને હિદી સુધારા સંબંધી વિચાર  
ચલાવવા નીમાયલી બેઈટ સીલકેટ  
કમીટીના સભ્ય હતા. દિલ્હી યુનિવર્સિટીના  
પહેલા વાઇસ-ચેન્સેલર તરીકે  
એમની વરણી થઈ હતી. “પીનલ લો  
ઓફ ઇન્ડિયા,” “લો ઓફ ટ્રાન્સફર ઓફ  
પ્રોપર્ટી,” વિગેરે કાયદાના પુસ્તકોના  
તેઓ લેખક છે. નાગપુર યુનિવર્સિટીના  
વાઇસ-ચેન્સેલર પણ નીમાયા હતા.

સરનામું:—નાગપુર.

ચીનાઈ, સર સુલતાન મહેરઅલી—  
નાઈટ, મુ'બઈના માજી મેયર. એમનો  
જન્મ તા. ૧૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૫ ના



સાક્ષમાં થયો હતો.  
એઓ મુ'બઈની એફ.  
એમ. ચીનાઈ એન્ડ કું.  
લીમીટેડના મેનેજીંગ  
ડીરેક્ટર છે. તેમના  
પત્નીનું નામ શેરબાનુ  
છે. તેઓ એક

ખેડા અને જામનગર ખેડીઓના પિતા  
છે. ભરડા ન્યું હાઇ સ્કૂલ અને  
એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી  
હાઈમાં મોટરકાર અને પેત્રોલ્યમનો વેપાર  
કરનારા પાંચોનીયર વેપારીઓમાંના એવળુ  
એક છે. હાઈમાં વાયરલેસ ટેલેગ્રાફી દાખલ  
કરવા માટે તેઓજ માટે ભાગે જવાબ-  
દાર છે. એમણેજ ધી ઇન્ડીયન રેડીઓ  
એન્ડ કેબલ કમ્યુનિકેશન્સ કુંપની લીમીટેડ  
સ્થાપી હતી. મુ'બઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પો-  
રેશન, તેની સ્ટેન્ડીંગ તેમજ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ સ  
કમીટીના એઓ એક સભ્ય છે. ૧૯૩૭-  
૩૮ માં કોર્પોરેશનની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના  
ચેરમેન હતા. જીહુ મ્યુનીસીપાલિટીના  
મેનેજીંગ કમીટીના તેમજ હોસ્પીટલ મેનટે-  
નન્સ કમીટીના એક સભ્ય હતા.  
એ ઉપરાંત રાજ જ્યોર્જ પાંચમાની યાદ-  
ગારી બળવી રાખવા માટે ઉભાં કરવામાં  
આવેલાં ફંડ સંબંધી નેમાયલી સીલવર  
જીવીલી મોટર પેરેડ કમીટીના તેમજ  
મોટર ટ્રેડ સબ-કમીટીના ચેરમેન હતા.  
રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડયાની લોકલ  
ખાઉના એક ડીરેક્ટર છે. ઇન્ડયન  
રેડયો એન્ડ કેબલ કમ્યુનિકેશન્સ  
કુંપની લીમીટેડના એક્ટીંગ ચેરમેન છે.  
ખ્રીશ્ચી ઇન્ડયા જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ

કુંપની લીમીટેડના એક્ટીંગ ચેરમેન છે.  
૧૯૩૯ ના સાલના જીન માસમાં એમના પર  
નાઈટહુડની નવાજેશ કરવામાં આવી હતી.

કલખો—વીલીંગડન સ્પોર્ટ્સ કલબ,  
ઓરીએન્ટ એન્ડ વેસ્ટર્ન ઇન્ડયા ટર્ફ કલબ.  
ટેકાણું:—“દીલખહાર,” કારમાઈકલ  
રોડ, મુ'બઈ.

બધવ, શ્રી. બાબકરરાવ, વીઠાણરાવ,  
એમ. એ., એલ એલ. બી.—શ્રી. બધ-  
વનો જન્મ ૧૮૬૭ માં થયો હતો.  
વિલ્સન, અને એલફીન્સ્ટન  
કોલેજ અને સરકારી લો. સ્કૂલમાં  
અભ્યાસ કર્યો હતો. કોલ્હાપુર દરબારની  
નોકરીમાં બેડાયા પછી ધીમે ધીમે  
મહેસુલી પ્રધાનને દરબારે પહોંચ્યા હતા.  
૧૯૦૭ માં એમણે મરાઠા કેળવણી  
પરિષદની સ્થાપના કરી હતી. એમણે  
૧૯૧૧ માં મૃતપાય થયેલી સત્ય શોધક  
પ્રવૃત્તિ સજીવન કરી હતી. શ્રી. બધવ  
મુ'બઈ પ્રાંતની બ્રાહ્મણોત્તર ચળવળમાં  
પ્રારંભથીજ બેડાયા હતા. ૧૯૧૯ માં  
ઇન્ડિયા ગયા હતા અને ત્યાં સંયુક્ત  
પાર્લામેન્ટરી સમિતિ સમક્ષ મરાઠા અને  
બીજી નાની કોમોના દાવા રજુ કર્યા  
હતા. ૧૯૨૨ અને ૧૯૨૩ માં  
મુ'બઈની ધારાસભામાં સભ્ય  
તરીકે ખીરાજ્યા હતા. ૧૯૨૪-૨૬  
માં કેળવણી ખાતાના અને ૧૯૨૮ થી  
૧૯૩૦ સુધી ખેતીવાડી ખાતાના પ્રધાન  
તરીકેના આધ્યા પર હતા. મુ'બઈ પ્રાંતના  
અબ્રાહ્મણ પક્ષના નેતા ઉપરાંત ૧૯૨૦ થી  
૧૯૩૦ સુધી સત્ય શોધક સમાજનું  
પ્રમુખપદ શોભાવ્યું હતું. હિંદની વડી  
ધારાસભાના ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૪ સુધી  
ચુંટાયેલા સભ્ય રહ્યા હતા. ૧૯૩૦-૩૧

માં જોળમેજના ડેલીગેટ તરીકે લાંડન ગયા હતા. તેઓ અનેક લીમીટેડ કંપનીના ડિરેક્ટર છે અને કોલ્ડહાપુરની વરિષ્ઠ અદાલતના જજ છે.

ટેકાણું:—શાહપુરી, કોલ્ડહાપુર અને કોહીનુર રોડ, દાદર, મુંબઈ ૧૪.

**કબાલી, શ્રી. પુરુષોત્તમ મેઘજી**—ન્યાયે સોહાણા છે. એમને જન્મ સને ૧૯૦૬ માં મુંબઈમાં થયો હતો. અંગ્રેજી પાંચ ચોપડીના અભ્યાસ કર્યા પછી એમણે વિમાન ક્ષેત્રમાં ગ્રંથલાભું. અને ખાસ તાલીમ લેવા ઇંગ્લાંડ ગયા. ત્યાં શિક્ષણ લેતા એક વાર શિક્ષકે એમની એકલા ઉડવાની નાહિમત સામે ટીકા કરી અને કહ્યું. “તું નહિ શીખી શકે, ચાલ્યો જા.” એમને આ ટીકા સોંસરી પેસી ગઈ અને બીજે દિવસે શિક્ષકને સાથે લઈને એકલા જ વિમાન ઉરાડયું. એમણે વિમાની તાલીમ એક વર્ષને બદલે ૫૫ દિવસમાં પુરી કરવાથી ઇંગ્લાંડના વિમાન ખાતાને શક પડ્યો અને તેમની ફેર પરીક્ષા લેવાનું નકકી કર્યું. જે દિવસે પરીક્ષા લેવાની હતી તે દિવસે જ પરીક્ષા ન આપે તો બીજે દિવસે નવા કાયદા લાગુ પડવાના હોવાથી એમને એક વર્ષની ઢીલ થાય એમ હતું. પરીક્ષાને દિવસે લાંડનમાં ધુમ્મસ હતું અને એમને હોદસો માઈલ ઉડવાનું હતું જુળ રાહ જોયા પછી ગમે તેટલી ના કહ્યા છતાં રાત્રે ખાર વાગે એ ઉડયા. સહિએ ધાયું કે એ જીવતો પાછો નહી ફરે. પણ એ ઉડયા પછી ધુમ્મસની ઉપર આકાશ સ્વચ્છ હતું એટલે એમને જુળ હાંમત આવી. છેક સાડા ત્રણ વાગા સુધી ઉડી પછી સહિએ આશ્ચર્યચકિત કરી એ નીચે ઉભા. પછી તો એમને ૧૯૨૬ માં “એ” અને “બી” પાયલટના

પરવાના મળી ગયા. આ પરવાના મેળવનાર એ પહેલા હિંદી છે. ઇંગ્લાંડથી હિંદ તેઓ પોતાના નાના વિમાનમાં આવ્યા હતા. આ રોમાંચક પ્રવાસમાં એમને ટ્રીપોલીથી કેરો જતારસ્તામાં રેતીનું તોફાન નડ્યું હતું, તેમનું વિમાન પડી ગયું હતું પણ પોતે બચી ગયા હતા. શ્રી. કબાલીએ ૧૯૩૬ માં “ચેર સરવીસ એન્ડ ઇંડિયા” નામની હવાઈ વ્યવહાર માર્ગની કંપની કાઢી છે.

સરનામું:—ઘાટકોપર, મુંબઈ.

**કૃષ્ણમુર્તિ, જે.**—એમને જન્મ મદ્રાસમાં મદનપલ્લી ખાતે ૧૮૯૭ માં થયો હતો. એઓ એમના બાળપણમાં જ સ્વ. મીસીસ એનીબીસાન્ટની સંભાળ નીચે મુકાયા હતા. મીસીસ બીસાન્ટે બેયું કે એમનામાં ઘણી ગૃહ શક્તિઓ રહેલી છે અને તે તેમને એક મહાન આધ્યાત્મિક વ્યક્તિ બનાવશે. ઇ. સ. ૧૯૧૨ થી ૧૯૨૨ સુધી મીસીસ બીસાન્ટે એમને ઇંગ્લેંડમાં કેળવણી અપાવી. ભાવિ જગદગુરૂને સ્વીકારવાની તઈયારી રૂપે ઇ. સ. ૧૯૧૧ માં ઓર્ડર ઓફ ધી સ્ટાર ઓફ ધી ઇસ્ટ સ્થાપવામાં આવ્યો. ઇ. સ. ૧૯૨૨ માં શ્રી કૃષ્ણમુર્તિ કેલીહારનીઆમાં ગયા અને ત્યાર બાદ તેમણે અમેરિકામાં લાંબો પ્રવાસ કર્યો. ૧૯૨૯ માં ઉપરોક્ત ઓર્ડર ઓફ ધી સ્ટારની મંડળી બર્માસ્ત કરવામાં આવી. અને ઇ. સ. ૧૯૩૦ માં શ્રી કૃષ્ણમુર્તિએ પોતાની તમામ મિલકત જેમાં ૫૦૦૦ એકર જમીન અને ભવ્ય મકાનનો ત્યાગ કર્યો. શ્રી. કૃષ્ણમુર્તિનું ધ્યેય એક જ છે અને તે એ કે માનવ માત્રને તેની સર્વ બંધનોમાંથી મુક્તિ અપાવવી અને શાશ્વત સુખનો ભોક્તા બનાવવો.

મહેતા, ડા૦ ધનજીભાઈ હોરમસુ— સી. આઈ. ઇ.—એમને ૧૯૬૪ માં થયો હતો. નવસારીના બજારી મહેતા



જ્ઞાનદાનના એ નખીરા છે. ડા૦ મહેતા ૧૮૮૭ દ્વારકામાં સીવીલ સર્જન નીમાયા હતા. તેમણે પીલવાઈ બંડ વખતે ખાસ ડયુટી બજવી હતી અને ફોકાળ તથા રોગચાળા વખતે ખાસ કામગીરી બજવી હતી. એ પદેથી ધીમે ધીમે ઉંચે આવી ઇનચાર્જ ચીફ મેડીકલ ઓફીસર થઈ છેવટે સેનીટરી કમીશનર બની ૧૯૧૨ માં નિવૃત્ત થયા. નવસારીમાં કેળવણી લઈ મેટ્રીકમાં પહેલે નંબરે આવી ઉંચા ઇનામો મેળવ્યા હતા. પછી ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં દાખલ થઈ એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની ડીગ્રી મેળવી. અકસ્માત અને તેના તાત્કાલીક ઉપાયો વિષે પુસ્તકો બહાર પાડી તેમજ પ્રચાર કરીને અને એમ્બ્યુલન્સ પ્રાન્થ સ્થાપીને ગ્રુપ સેવા બજવી છે. “બાળ લગ્નની બદી” પર એમણે ગ્રુપ લાખણો આપ્યા છે. આ બધી સેવા બદલ ચન્દ્રકો પલ્લુ મેળવ્યા છે. ડા૦ મહેતાએ બધા નાના મોટા મળી ૫૨ પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે.

સરનામું—લુણાસી કુઈ, મહેતાબ કલળ, નવસારી.

મીઠા શ્રી. મહમદ મુલેમાન કાસમ, એમ. એલ. એ. (મુંબઈ) જે. પી. પુર્વ જ્ઞાનદેશ મુસ્લીમ મતદાર સંઘ તરફથી મુંબઈ એસેમ્બલીમાં ચુંટાયલા. એમને ૧૯૦૩ માં થયો હતો. સરદાર સર મુલેમાન કાસમ મીઠાના ત્રીજા

પુત્ર મુંબઈના એક બજારી વેપારી છે અને મુલેમાન એન્ડ કંપનીના ડીરેક્ટર છે. મુસ્લીમ કોમમાં બજારી છે. મુંબઈ મ્યુનિસીપલ કોરપોરેશન, એલ :ઈંડીઆ મુસ્લીમ લીગ, બેંચિ પોર્ટ હજ કમીટી વિગેરેના સભ્ય છે.

સરનામું—લેન્ડલ એન્ડ રોડ, મલખાર હાલ, મુંબઈ.

બાળપાલ, સર જી. એસ.—એમને ૧૯૦૧ માં થયો હતો. અલ્લાહપાદ અને એક્ષકર્ડની મેસ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૧૪ માં હિંદીસનંદી નોકરીમાં બેડાયા હતા. ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરી હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતાના મંત્રી નીમાયા હતા. હિંદી-ઓના દરજ્જા વિષે તપાસ કરવા માટે કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યુઝીલેન્ડ ખાતે મોકલવામાં આવેલા પ્રતિનિધિ મંડળોમાં એમની નીમણૂક થઈ હતી. ૧૯૨૫-૨૬ માં દક્ષીણ આફ્રીકા ગયેલા હિંદી કેપ્ચુરેશનના તેઓ મંત્રી હતા અને ૧૯૨૯-૩૦ માં જીનીવા ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના પ્રાઈવેટ મંત્રી હતા. લંડનની ગોળમેજી પરિષદમાં બ્રિટિશ હિંદના ગયેલા પ્રતિનિધિ મંડળના તેઓ જોડીઆ મંત્રી હતા. વાઈસરોયની કારોબારી સમિતિમાં ૧૯૩૫-૩૬ ના વર્ષમાં કામચલાઉ સભ્ય તરીકે એમની નીમણૂક થઈ હતી.

સરનામું—ન્યુ દીલ્હી.

પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમા ઉતરાવો

મોહીલે, કી. વિનાયકરાવ ગણેશ (બી સી., ખાર-એટ-લો)—મુ'બઇની એલફીન્સ્ટન કોલેજ. પુનાની ડેકન કોલેજ અને લંડનના મીડલ ટેમ્પલમાં કેળવણી

છે. છંદાં બે વખતી ખારના લક્ષ્મી નગર રેસીડન્ટસ એસોસીએશનના સંયુક્ત મંત્રી છે.

સરનામું—લી'કીંગ રોડ, ખાર, મુ'બઇ નં ૦ ૨૧.



લીધી. ૧૯૩૮ ના ફેબ્રુઆરીમાં બેરીસ્ટર થયા. પુનાના સ્વં વાસુદેવરાવ આર. ગુપ્તે (બી. એ. એલ.એલ બી., એમ. એલ. સી.)નાં પુત્રી ઇન્દુમતી ગુપ્તે સાથે એમનાં લગ્ન ૧૯૩૩ ની સાલમાં થયાં. એમને છ ભાઈઓ અને બે બહેનો છે. સહથી મોટા ભાઈ ફીઝિકસના પ્રોફેસર છે. બીજા ભાઈ કરાંચીમાં વૈદકીય અમલદાર છે. ત્રીજા ભાઈ લંડનમાં વલફ્રડ ખાતે વૈદકીય પ્રેક્ટીસ કરે છે, ચોથા ભાઈ સાલ્વીસીટર છે. પાંચમા ભાઈ પુના ખાતે હેલ્થ ઓફીસર છે અને છઠ્ઠા ભાઈ બેરીસ્ટર છે. મુ'બઇ હાઇકોર્ટના નિવૃત્ત વડા ટ્રાન્સલેટર અને ફુલાષિયા શ્રી. ગણુપતરાવ બી. મોહીલેના તેઓ પુત્ર થાય. રોવર સ્કાઉટ તરીકે એમણે કાશ્મીર સહિત હિન્દના જુદાજુદા ભાગોની ઠેક અફઘાનીસ્તાન સુધી વિસ્તૃત મુસાફરી કરી છે. ૧૯૩૫-૩૭ માં એમણે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. તેઓ કેટલીક સામાજિક અને કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓ સાથે જોડાયેલા

મથુરાદાસ ત્રીકમજી, બી એ.—ન્યાયે મોઢ વણિક છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં મુ'બઇ ખાતે થયો હતો. એમના પિતા એમને સાત માસની ઉંમરના મુકી સ્વર્ગવાસી થયા હતા. મુ'બઇમાં મોટાં બહેન શ્રી. રામકુંવરબાઈની પ્રેરણાથી એમણે અભ્યાસ ચાલુ રાખી ૧૯૧૪ માં તેઓ ગ્રેજ્યુએટ થયા. આ અરસામાં ગાંધીજી આફ્રીકાથી હિંદ આવ્યા અને શ્રી. મથુરાદાસ તેમની પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈ ગયા. ગાંધીજી સાથેના એમનો સંબંધ ગાઢો છે. ૧૯૨૦ થી એમણે કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં ઝંપલાવ્યું. મુ'બઇ કોંગ્રેસના ખજાનચી અને તીલક સ્વરાજ્ય ફંડના ટ્રસ્ટી તરીકેનું એમનું કાર્ય જાણીતું છે. તેઓ હોમરૂલ લીગમાં અને સ્વં વીકલભાઈ પટેલ સ્થાપીત મ્યુનીસીપાલિટીની નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીમાં જોડાયા હતા ૧૯૨૫ માં એમને ક્ષયની બીમારી લાગુ પડતા એમણે ચાર વર્ષ એ રોગની સારવાર પાછળ ગાળ્યા હતા. ૧૯૩૦ માં સત્યાગ્રહમાં જોડાયા હતા અને કોંગ્રેસની કામચલાઉ વર્કીંગ કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. અને જેલ ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં ફરી પાછા જેલ ગયા હતા. શ્રી. મથુરાદાસ મ્યું બાબદોના જીવ જાણકાર છે અને એના એક જીના સભ્ય છે. કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળે એમને “ભાડાં તપાસ સમિતિ”ના પ્રમુખ નીમ્યા હતા. ૧૯૪૦-૪૧ માં તેઓ મુ'બઇના મેયરપદે હતા

સરનામું—વાલકેશ્વર રોડ, મુ'બઇ.



સરઘયા, શ્રી. રમણુલાલ ગોકળદાસ,  
ખી. એ., ખી. એસ. સી.—અમદાવાદ ખાતે  
૧૮૯૮ માં એમનો જન્મ થયેલો. હુણ-  
વાડાના માજી દિવાન અને અમદાવાદની



સ્પેકલેકોઝીઝકોર્ટના  
આગલા જજ શ્રી  
ગોકળદાસ સરઘયા  
એમના પિતા થાય.  
શ્રી સરઘયા અત્યારે  
નારણદાસ રાજરા-  
મની કંપનીમાં ભાગી  
દાર છે. ખંખિ પ્રેવી-

ન્શીયલ કોઓપરેટીવ બેન્કના ચેરમેન છે;  
અને મધુસુદન મીલ, હિંદ સાઈકલ્સ,  
પોવેલ્સ લીમિટેડના વિજેરેના ડિરેક્ટર છે. ઇંગ્લેન્ડ  
ખાનીઝ વ્યાપાર વાટાઘાટ પ્રસંગે ખીન  
સરકારી સલાહકાર તરીકે નીમવા હતા.  
ખી. એ., ખી. એસ. સી. ઉપરાંત કેમીકલ  
સોસાયટીના ફેલો, ઇન્ડિઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ  
ઓફ બેન્કર્સના ફેલો અને જી. પી. છે.  
જાહેર પ્રવતિમાં ભાગ લે છે, દેશી વેપારી  
એમ્પરની કમીટીના સભ્ય છે અને મોઢ  
શુભેચ્છક ફંડના ટ્રસ્ટી છે.

સરનામું—“વસંત વિહાર”, ૮૫ નેપી-  
અન્સી રોડ, મુંબઈ ૬.

મહેતા, ડો. જીવરાજ નારાયણ,  
એમ. ડી., એમ. આર. સી. એસ.,  
એલ એમ. એન્ડ એસ., એફ. આર.  
સી. એસ., ડીન, કીંગ એડવર્ડ મેમે-  
રીઅલ હોસ્પિટલ અને ગોર્ધનદાસ  
સુંદરદાસ મેડીકલ કોલેજ—એમનો  
જન્મ ૧૮૮૭ માં અમરેલી ખાતે થયો  
હતો. પીતાની ગરીબ અવસ્થામાં મહા-  
મુશ્કેલીએ એમણે અભ્યાસ કર્યો અને  
પછી મુંબઈ ખાતે શેઠ વરજીવનદાસ  
માધવદાસ કપોળ ખાડીંગમાં માફી

વિદ્યાર્થી તરીકે દાખલ થયા. અને ત્યાં  
૨૬ ૧૯૦૮ માં એલ. એમ. એન્ડ  
એસ.ની ડીગ્રી માનસહિત મેળવી. એમને  
૯૪ ટકા ઇનામ મેળવનાર તરીકે  
તે વખતના ગવર્નર લોર્ડ સીડડનહામે  
અભિનંદન આપેલા. વધુ અભ્યાસ માટે  
મુસીખત વેઠી પૈસા ઉભા કરી વિલાયત  
ગયા અને ત્યાં ૧૯૧૪ માં એમ. ડી.  
થયા. ૧૯૧૫ માં હિંદ પાછા ફરી  
ડાક્ટરી ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૧૬ માં  
સર રતનતાતાની સાથે સારવાર માટે  
વિલાયત જતા હતા પણ યુદ્ધનો સમય  
હોવાથી સ્ટીમર ડુબી ગઈ અને  
મહામુશ્કેલીએ તેમાંથી સઉ બચી  
ગયા. તેમને ક્ષયનું દર્દ લાગુ પડ-  
વાથી સારવાર માટે તેઓ સ્વીટ-  
ઝલાંડ ગયા. ત્યાં તેમને સ્વં ગાયક-  
વાડ સયાજીરાવની મુલાકાત થઈ અને આ  
ઓળખાણને લીધે તેમને વડોદરા રાજ્યના  
ચીફ મેડીકલ ઓફીસર નીમવામાં આવ્યા  
હતા. વડોદરામાં દિવાન સર મનુભાઈના  
પુત્રીશ્રીમતિ હંસા સાથે તેમને પરિચય થયેલો  
અને પછી ૧૯૨૪ માં લગ્ન થયાં હતાં.  
૧૯૨૫ માં કીંગ એડવર્ડ મેમેરીઅલ  
હોસ્પિટલ અને ગોર્ધનદાસ સુંદરદાસ  
મેડીકલ કોલેજના ડીન નીમવા હતા.  
આજ સુધી એજ આકાશ પર છે.  
૧૯૩૦ ની સવિનય કાયદા ભંગની  
લડત વખતે ડો. જીવરાજે આગળ  
પડતો ભાગ લીધો હતો અને તેમને  
બે વર્ષની સજા થઈ હતી. ડાક્ટર  
તરીકે એમનું સ્થાન ઉચું છે. લંડનમાં  
સ્વં ગોખલે સાથે ગાંધીજીની તબીબત  
બેવા પ્રસંગ મળ્યો હતો તે પછી હવે  
એઓ ગાંધીજીના ખાસ ડાક્ટર થઈ ગયા છે.

સરનામું—નેપીઅનસી રોડ, મુંબઈ.

**ખરશેદજી લીમજી**—શેઠ ખરશેદજીનો મધ્યમ વર્ગના એક પારસી કુટુંબમાં જન્મ થયો હતો. એઓ ચઢયાતી કેળવણી લેવાની સ્થિતિમાં નહીં હોવાથી નોકરીએ રહેવાની ફરજ પડી હતી, અને



તેથી ૧૯૦૦ના સાલમાં બ્રામ્મિ સાઈકલ એજન્સીમાં જોડાયા હતા. આ પેઢીમાં જોડાયા પછી થોડાજ વખતમાં મોટર સાઈકલની એજન્સી લેવામાં આવી હતી. હાલમાં આ પેઢી તરફથી

પહેલીજવાર મોટરકારની એજન્સી લેવામાં આવી. ૧૯૧૮ ના સાલમાં આ પેઢીના માલિકે પોતાનો ધંધો વેચી નાખ્યો હતો, જે પછી બ્રામ્મિ સાઈકલ એન્ડ મોટર એજન્સી નામની આ કુંપનીને એક 'લીમીટેડ કુંપની' માં ફેરવી નાખવામાં આવી હતી. અને કુંપનીનો તમામ વહીવટ એકલા મીઠા ખરશેદજી લીમજી તરફથી થવા લાગ્યો હતો. ૧૯૨૩ ની સાલથી મીઠા લીમજી કુંપનીના એકલા એજન્ટ રહ્યા છે કે જે કુંપની હાલમાં મોટરકારોનું ખીજનેશ કરનારી જીનામાં જીની પેઢીઓમાંની એક છે.

મીઠા ખરશેદજીનું મોટરીંગના ઉદયોગને લગતું જ્ઞાન અને અનુભવ અસાધારણ છે. એ લાંબાં વર્ષોમાં તેઓએ ગાંધીજી ૪૧ વરસની લાંબી મુદત દરમિયાન સરકાર તરફથી જુદી જુદી અનેક કમીટીઓ ઉપર સેવા બજાવવાનું તેઓને આમંત્રણ થયું હતું. તેઓ છેલ્લાં કેટલાંક વરસોથી એક સુલેહના અમલદાર, ઓળંગેલી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ હોવા ઉપરાંત પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના ડેલીગેટનો આધેશ પણ ભોગવે છે.

તેઓ મુંબઈની મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશનના થોડાક વખત માટે એક સભાસદ પણ હતા. મરહુમ શહેનશાહ જ્યોર્જ પાંચમાની સીલ્વર જુબીલીની ઉજવણીના પ્રસંગે સીલ્વર જુબીલી મેડલ મેળવનારાઓમાં તેઓ એક હતા. મુંબઈના સામાજિક મંડળોમાં તેઓ એક જાણીતા છે. તેઓએ કેટલીકવાર યુરોપ અને અમેરીકાની મુસાફરી ઉપરાંત અફઘાનીસ્તાન, ઈરાન વિગેરે દુન્યાના ખીબા દેશોની સફર કીધી છે.

સરનામું:—ખંભાલા ડીલ, મુંબઈ.

**લડકે, શ્રી. અન્નાબાબાજી, એમ. એ.**, એલ.એલ.બી.,—મુંબઈ પ્રાંતના આ ભૂત પુર્વ અર્થમંત્રી ન્યાયે જઈને છે. એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ડેકકન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કોલ્હાપુરની રાજરામ કોલેજમાં અંગ્રેજીના પ્રેફેસર તરીકે ચાર વર્ષ કામ કરી કોલ્હાપુર રાજ્યમાં વિદ્યાધિકારી નીમાયા હતા અને ૧૯૧૪ સુધી એ પદે રહ્યા હતા. ૧૯૨૧ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૬ માં કોલ્હાપુરના દિવાનના પદે એમની નીમણૂક થઈ હતી એ પદે તેઓ ૧૯૩૦ સુધી રહ્યા હતા. લંડનની ગોળમેજી પરિષદમાં શ્રી. લડકે કોલ્હાપુર રાજ્યના પ્રતિનિધિ તરીકે ગયા હતા. એમણે જઈને ધર્મનો પરિચય, હિંદમાં શ્રી. રાજ્યનો ઉદય, શાહુ છત્રપતિનું ચરિત્ર, સમવાયતંત્રના પ્રશ્નો વિગેરે પુસ્તકો લખ્યા છે. ૧૯૩૬ માં તેઓ કોંગ્રેસમાં જોડાયા હતા. અને મુંબઈની એસેમ્બલીમાં બેલગામ તરફથી ચુંટાયા હતા. કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં તેમને નાણાં ખાતું સોંપવામાં આવ્યું હતું. એમણે પોતાને સોંપાયેલું કાર્ય ખુબજ ખાદેશીથી કર્યું હતું.

નાયડુ, મેજર કુટારી કાંકેયુ—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. કુંનીઆના અગ્રગણ્ય ક્રીકેટ ખેલાડીઓમાંના તેઓ એક છે. એની રનો લેવાની શક્તિ માટે



એને હિંદી પ્રેડમેનનું ઉપનામ મળ્યું છે. ખેલાડી તરીકેની એની પ્રવૃત્તિનો આરંભ નાગપુરની “હાસલોપ કોલેજ એટ” સ્કુલ માં થયો હતો. ત્યાં સ્કુલની ટીમના કેપ્ટન હોવા ઉપરાંત મોદી

ક્રીકેટ ક્લબના પણ તેઓ કેપ્ટન હતા. ઇ.સ. ૧૯૧૬ થી તેઓ મુંબઈની ચતુરંગી ક્રીકેટમાં અગત્યનો ભાગ લે છે. અને એ સમારંભોમાં એક હજાર રન કરનાર પહેલા ખેલાડી તેઓ હતા. આ ઉપરાંત તેઓ મદ્રાસ અને મધ્યપ્રાંતે તરફથી પણ ક્રીકેટના મેદાનમાં ઉતરે છે. વીઝીયાનગરની ટીમ સાથે પણ તેઓ ફર્યા હતા. ઇ.સ. ૧૯૩૨ માં ઇંગ્લેન્ડ ગયેલી હિંદી ટીમની સરદારી એમણે લીધી હતી અને એક હજાર રન કર્યા હતા. બીજા વર્ષે ઓલ-ઇન્ડિયા પાર્ટીના સભ્ય તરીકે તેઓ વિલાયત ગયા ત્યારે તેમને ત્યાંની ક્રીકેટ સંબંધી સર્વ માહિતી હતી. ત્યાં રમાયેલી ઘણી મેચોમાં કુલ્લે ૧૮૪૨ રનનો એમનો ફાળો હતો. આમાં ૬ તો સદીઓ હતી. અહીં તેમણે બેટસમેન ઉપરાંત બોલર તરીકે પણ ખ્યાતી મેળવી. અને ૭૯ વીડેટો પાડી હતી અત્યાર સુધીમાં એમણે ૧૦૦ ઉપરાંત સદીઓ નોંધાવી છે. ઇન્દોરના મહારાજના એઓ એડીકાંપ છે. આ ઉપરાંત હોકી, ટેનીસ, મુકકાબાજી, ફુટબોલ, બીલીઅર્ડ અને કુસ્તીઓમાં કુશળતા ધરાવે છે.

સરનામું—ઇન્દોર.

પટ્ટી, નવાખ—એમનો જન્મ ૧૯૧૧ માં થયો હતો. લાહોર મધેની ચીફ્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૯૨૭ માં તેઓ ઓક્સફર્ડ ગયા હતા. અને ત્યાં રમતગમતના નિષ્ણુત તરીકે એમણે સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. ૧૯૩૪ માં ઓસ્ટ્રેલિયા સાથેની ટેસ્ટ મેચમાં ઇંગ્લેન્ડ તરફથી ઉતર્યા હતા. ટુરસ્ટરશાયર ક્રીકેટ ક્લબના મેમ્બર હતા. બીજી ટેસ્ટ મેચોમાં ભાગ લીધો હતો. અને ૧૯૩૪ માં ક્રીકેટ એવરેજમાં તેઓ ઇંગ્લેન્ડમાં પહેલે નંબરે આવ્યા હતા.

પાટીલ, શ્રી. લક્ષ્મણ મહાદેવ, બી. એ., એલ એલ. બી.,—સ્થાનિક સ્વરાજ્ય ખાતાના માજી પ્રધાન શ્રી. પાટીલનો જન્મ ૧૯૦૮ માં થયો હતો. ન્યાતે તેઓ મરાઠા છે. પિતા ચુસ્ત વૈષ્ણવ હોવાથી એમનો બાલ્યકાળ ધાર્મિક વાતાવરણમાં ગયો હતો. વિદ્યાર્થી તરીકેની એમની કીર્તિ સારી હતી. પંડીત જવાહરના ભાષણોથી પ્રેરણા મેળવી એમણે અભ્યાસ છોડી દઇ સત્યાગ્રહની લડતમાં અંપલાવી દીધું હતું. જેલ જતાં પહેલાં જેલના કચેરા સહન કરવાની એમણે ખાસ તાલીમ લીધી હતી. જેલમાંથી આવ્યા પછી એમણે ફરી અભ્યાસ ચાલુ કર્યો અને વકીલ બન્યા તે પછી એમણે અહમદનગરમાં વકીલાત શરૂ કરી. ૧૯૩૭ માં શ્રી. ખેરના પ્રવાનમંડળમાં આવ્યા. તેઓ પ્રધાનોમાં સૌથી યુવાન હતા. અત્યારે ફરીથી જેલ ગયા છે.

મનુ સુબેદાર, ખી. એ., ખી. એસ. સી., ખાર-એટ-લો-એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. ખી. એ.ની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી તેઓ વધુ વિદ્યાભ્યાસ માટે લંડન ગયા હતા અને ત્યાં અર્થશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી ઉચ્ચ નંબરે ખી. એસ સી.ની ડીગ્રી મેળવી હતી. પછી ૧૯૧૨ માં ગ્રેઇનમાંથી ખારીસ્ટર થયા હતા. ૧૯૧૪ મુંબઈ અને પછી કલકત્તા યુનીવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. તેઓએ અનેક લીમીટેડ કંપનીઓમાં ડિરેક્ટર તરીકે કામ કર્યું છે. બેંકોએ રેક્રુટમેન્ટ અને હાઉસિંગ સ્કીમનો વિરોધ કરતો એક જુદો હેવાલ તેમણે લખ્યો હતો. ઇંડીઅન સેંટ્રલ બેન્કીંગ તપાસ સમિતિના સભ્ય નીમાયા હતા. બોંબે પોર્ટ ટ્રસ્ટ પર દેશી વેપારી ચેમ્બરના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાયા હતા. અને બેંબીંગ્ટન સ્મીથ કમીટી સમક્ષ જુબાની આપવા તેમને હિંદી સરકારે વિલાયત મોકલ્યા હતા. ૧૯૩૧ માં ઇંડીઅન સેંટ્રલ બેન્કીંગ તપાસ સમિતિના હેવાલમાં એમણે લિન્ન લઘુ-મતિ હેવાલ લખ્યો હતો. કેટલાક દેશી રાજ્યો ઉપરાંત નરેન્દ્ર મંડળના સલાહકાર તરીકે તેમણે કાર્ય કર્યું છે. અત્યારે દેશી વેપારી ચેમ્બરના કોંગ્રેસ પ્રતિનિધિ તરીકે મધ્યસ્થ ધારાસભામાં સભ્ય તરીકે ખીરાજે છે.

સરનામું:—કોડક હાઉસ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

**પ્રેસીડેન્સી**

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતરાવો

સોમન, શ્રી. રામચંદ્ર ગણેશ— સતારાના ડીસ્ટ્રીક્ટ પ્લીડર, મુંબઈ લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય અને ડેપુટી સ્પીકર, વેસ્ટર્ન ઇંડીયા લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડાયરેક્ટરો અને પ્રોપ્રીટરોમાંના એક સદરહુ વીમા કંપનીની કાર્યવાહક સમિતિના ચુંટાયેલા ચેરમેન. જન્મ ૨૪ મી નવેમ્બર ૧૯૦૬. સતારા હાઇસ્કુલમાં શિક્ષણ લઈ ૧૮૮૨ માં સ્કુલ ફાઇનલની અને ૧૯૦૦ ની સાલમાં ડીસ્ટ્રીક્ટ પ્લીડરની પરીક્ષા પસાર કરી. ૧૮૯૪ થી ૧૯૦૦ સુધી સતારાની ન્યુ ઇંગ્લીશ હાઇસ્કુલમાં શિક્ષક તરીકે નોકરી કરી અને ભુતકાળમાં “પ્રેક્ષક” તરીકે વિખ્યાત બનેલાં અઠવાડિક પત્ર “પ્રકાશ”ના તંત્રી તરીકે ૧૮ વર્ષ સુધી સેવા બજાવી હતી. લો. મા. ટિલકના અનુયાયી હોઈ એમણે હોમરૂલ લીગની પ્રવૃત્તિમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૩ માં સતારા જલ્લામાંથી સ્વરાજ્ય પક્ષ તરફથી તેઓ મુંબઈ લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાઈ આવ્યા. તેઓ કેટલાક સમય સુધી મહારાષ્ટ્ર પ્રાંતિક મહાસભા સમિતિના ઉપપ્રમુખ તથા અખિલ હિંદ મહાસભા સમિતિના એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં એમને કી. લો. એમેન્ડમેન્ટ એક્ટ હેઠળ ત્રણ માસની સજા થઈ હતી.



પરંતુ હાઇકોર્ટ એમને છોડી મુક્યા હતા. હાલમાં સતારા શહેર મ્યુનિસિપાલિટી અને નગરવાંચનાલયના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—સતારા.

ચીરમુસે, શ્રી. વાસુદેવ ગણેશ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—સતારાની વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના નિવૃત્ત મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને અત્યારે ડિરેક્ટરોની બોર્ડના પ્રમુખ. ૧૮૬૪ માં એમના જન્મ થયેલો. સતારા, કોલ્હાપુર, પુના અને મુંબઈમાં કેળવણી લીધેલી.



પછી મુંબઈની હાઈ-સ્કૂલોમાં શિક્ષક તરીકે શરૂઆત કરેલી. જામખંડી રાજ્યમાં શિક્ષક તરીકે નોકરી કર્યા

પછી ૧૮૯૧ માં મુધોલ રાજ્યમાં જજ નીમાયા. ૧૮૯૪ માં વકીલ તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો અને ૧૯૦૧ માં પશ્ચીમ પ્રોસીક્યુટર નીમાયા. સતારા મ્યુનિસીપાલિટીના ૧૮ વર્ષથી ચુંટાયેલા સભ્ય હતા. બીજી પેટા સમિતિઓ અને જલ્લા લોકલબોર્ડમાં સભ્ય હતા.

ભાટીઆ, મેજર સોહનલાલ ભાટીઆ, એમ. એ., એમ. ડી., બી. સી. એચ. (કન્ટ્રી), એમ. આર. સી. પી. (લંડન), એફ. આર. એસ. ઇ (૧૯૩૨). એફ. સી. પી. એસ. (મુંબઈ), એમ. સી. (૧૯૧૮) આઈ. એમ. એસ.—મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજના ડીન અને ફીઝી-આલોજના આ પ્રોફેસરનો જન્મ ૧૮૯૧ માં થયો હતો. રાજકીશોરી એમના પત્નીનું નામ છે લંડન અને કેમ્બ્રિજ ખાતે કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી. કેમ્બ્રિજમાં ઓફીસર અને રેસીડન્ટ એનીસથેટીસ્ટ, સેન્ટ થોમસ હોસ્પિટાલ લંડન, કલીનીકલ એસીસ્ટન્ટ ચીલ્ડ્રન્સ હોપિટલ, હાઉસ સરજન, એક્ઝેલમીક હાઉસ સરજન.

૧૯૧૭ માં ઇંડીઅન મેડીકલ સર્વિસમાં બેડાયા હતા. ૧૯૧૮ માં યુદ્ધ સમયે ઇજ્જતમાં સજ્જત સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૦ માં ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજના ફીઝીઆલોજના પ્રોફેસર અને ૧૯૨૫ માં ડીન નીમાયા હતા. “ઇંડીઅન મેડીકલ ગેઝેટ”માં વર્ષથી વિષય પર સંખ્યાબંધ નિબંધો લખ્યા છે.

સરનામું:—“ટ્રુગેબલ્સ,” માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ, મલબારહીલ, મુંબઈ.

જેશી, શ્રી. કિશ્નુજી વશવંત, બી. એ., એ. આઈ. એ., (લંડન), સતારાની વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના મેનેજર—૧૮૯૯ માં પુના ખાતે જન્મ થયેલો. પોતે નિરાધાર હોઈ શિક્ષણ મેળવવામાં બહુજ મુશ્કેલીઓ નડી હતી. છતાંયે મેટ્રીકમાં પુના હાઈ-સ્કૂલના વિદ્યાર્થીઓમાં પ્રથમ આવ્યા આવ્યા હતા. હેકકન અને ન્યુ પુના



કોલેજમાં શિક્ષણ મેળવી બીજા વર્ગમાં પ્રેયુએટ થયા હતા. નોકરીનો માર્ગ લેવાનું એમને પસંદ નહિ પડતાં એમણે ૧૯૨૬ માં વિમા કંપનીઓના હિસાબનીસ (એક્યુઅરી)ની પરિક્ષા પાસ કરી. વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીમાંથી તેઓ અજમેરની જનરલ એસ્યુરન્સ કંપનીમાં હિસાબનીસ તરીકે બેડાયા હતા પણ શ્રી. ચીમલે નિવૃત્ત થતાં વેસ્ટર્ન ઇંડીઆમાં પાછા મેનેજર તરીકે આવ્યા.

સરનામું:—સતારા.

ગાંધી, દીવાન ખહાદુર ચુનીલાલ મા-  
લેકલાલ—એમનો જન્મ ૧૮૭૧ના સાલમાં  
થયો હતો. મુંબઈ મધ્ય એક્ઝીનસ્ટન અને  
ગવર્નમેન્ટ લો કોલેજમાં કેળવણી લીધી



હતી. એઓ બોમ્બે  
કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટ્રુ-  
મેન્ટ સોસાયટી લીમી-  
ટેડના પ્રેસીડન્ટ, સુરતની  
સાર્વજનિક એજ્યુકેશન  
સોસાયટીના ચેરમેન,  
સુરત ડીસ્ટ્રીક્ટ કોઓ-  
પરેટીવ બેંક લીમીટેડ  
અને સુરતની ડીસ્ટ્રીક્ટ  
કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના

ચેરમેન, તેમજ બોમ્બે કોઓપરે-  
ટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના વાઈસ ચેરમેન છે.  
મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક પ્લીડર તરીકે  
૧૮૯૬ માં “એનરોલ” થયા હતા. સુર-  
તની ઇન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના સેક્રેટરી  
તરીકે ૧૯૦૭ માં કામ બજાવ્યું હતું. ૧૯૧૩  
થી ૧૯૨૦ ના સાલ સુધી એમણે પબ્લીક  
પ્રોસીક્યુટરનો આધ્યા ભોગવ્યો હતો. તેઓ  
બે બેટાઓના પિતા છે. જેમાંના મોટો  
છોકરો લલિતમોહન હાલમાં ડીસ્ટ્રીક્ટ ગવ-  
ર્નમેન્ટ પ્લીડર અને પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર છે.  
તેઓનો બીજો બેટો સત્યવદન બોમ્બે કો-  
ઓપરેટીવ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ સોસાયટી લીમીટેડનો  
સુરત મધ્યેનો ચીફ એજન્ટ છે. દીવાન  
ખહાદુર ચુનીલાલ ખેડા ખાતે થયેલાં રમ-  
ખાણોને અંગે ઉભા થયેલા કેસીસ બાબે  
તપાસ ચલાવવા નેમાયલી ત્રીપ્થુનલના  
મેમ્બર હોવા ઉપરાંત ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૪ અને  
૧૯૨૭ના સાલ દરમિયાન મુંબઈની લેજ-  
સ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભાસદ હતા.  
મુંબઈ સરકારે નિમણી રીત્રેન્ચમેન્ટ અને  
એકસાઇઝ કમીટીઓના એવળુ ચેરમેન હતા.  
૧૯૨૬ ના સાલમાં એવળુ હાઈકોર્ટની

ઓરીજનલ સાઈડના એડવોકેટ તરીકે  
“એનરોલ” થયા હતા. એમણે,  
સુરતની સાર્વજનિક લો કોલેજના ઓ  
પ્રીન્સીપાલનો આધ્યા પણ ભોગવ્યો હતો.  
ઓલ ઇન્ડિઆ લીબરલ ફેડરેશનની એકઝી-  
ક્યુટીવ કમીટીના એઓ એક મેમ્બર છે.  
સુરત ઇલેક્ટ્રીસીટી કંપની લીમીટેડના એવળુ  
ડીરેક્ટર છે.

પુસ્તકો—માઉન્ટ રુટાઈ એલફી-  
નરટન (ફલર્સ ઓફ ઇન્ડિયા સીરીઝ),  
“કોઓપરેટીવ લો” એન્ડ “ફલ ઇકો-  
નોમીકસ”.

સરનામું—વાનપુરા, સુરત.

ચુંદરદાસ મોશરજી—એમનો જન્મ  
૧૯૦૪ માં કચ્છમાં થયેલો. એમના

વડીલોના ધંધા કાપ-  
ડનો હતો. મેટ્રીકનો  
અભ્યાસ કરી તેઓ  
પિતાના ધંધામાં જોડાઈ  
ગયા. ઉપરાંત જ.  
ચુંદરદાસ તથા કુળ  
પ્રેમજી નામની ઇમ્પો-  
ર્ટની પેટીમાં પણ ધ્યાન  
આપવાનું શરૂ કરેલું.



૧૯૨૮ માં તેઓ પરદેશના પ્રવાસે  
ગયેલા. ૧૯૩૨ થી તેઓ મ્યુનીસીપલ  
સભ્ય તરીકે ચુંટાયા છે. “પ્રાણસુખલાલ  
મફતલાલ સ્વીમીંગ પુલ એન્ડ વોટ કલબ”  
ની યોજના એમના પ્રયાસોને આભારી છે.

સરનામું—વોરડન રોડ, મુંબઈ.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા

વહીવટ માટે

પ્રેસીડેન્સી

મશહુર છે.

મળુમદાર, એસ. સી. ખી. કોમ. (ખોમ્બે) સર્ટ. એ. આઈ. ખી (લડન), એફ. સી. સી. એસ. (લડન) મેનેજર, હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડ, મુંબઈ—એમને ૧૯૦૨ ની સાલમાં તા. ૩ જુલાઈથી આરંભ થયો હતો. સેન્ટ્રલ બેન્ક

(ન્યુઝ એજન્સી)ના ડિરેક્ટર.

સરનામું:—હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડ, હોર્નબી રોડ, ફોર્ટ, મુંબઈ.



એફ. ઇંડયા લીમીટેડ, લીન્ડસે સ્વીટ બ્રાંચ, કલકત્તાના માજી એજન્ટ, કલકત્તાની ખેંગાલ નેશનલ ચેમ્બર એફ. કોમર્સની કમીટીના એવળુ જે વરસથી વધુ મુદત માટે આગેવાન સભાસદ હતા. હાલમાં એઓ ઇંડયન મરચન્ટસ ચેમ્બરની કમીટીના એક આગેવાન સભ્ય હોવા ઉપરાંત ખોમ્બે શેર હોલડર્સ એસોસિએશનના એક સભાસદ તેમજ ખીજ અનેક મંડળીઓની કમીટીના સભ્ય છે. છાપાઓમાં બેન્કીંગ, ફીનાન્સ અને ઇન્સ્યુરન્સના વીષયો સંબંધી તેઓ એક કબિલ લખનાર છે. મુંબઈના વેપારી તેમજ ઉદ્યોગીક મંડળોમાં એઓ એક ઘણી જાણીતી અને માનીતી વ્યક્તિ છે. ૧૯૩૪ ના સાલમાં મુંબઈમાં મળેલી ઇંડયન નેશનલ કોંગ્રેસની એકઝીક્યુટીવ કમીટીના એવળુ બેઈટ સેક્રેટરી હતા. યુનાઈટેડ પ્રેસ એફ. ઇંડયા લીમીટેડ

સરકાર, શ્રી. નાલની રંજન—એમને ૧૯૮૮ માં થયો હતો. સ્વદેશીની ચળવળ શરૂ થઈ ત્યારે એમણે પોતાને અભ્યાસ છોડી દીધો અને નેશનલ કાઉન્સિલ ઓફ એજ્યુકેશનમાં જોડાયા હતા. હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ કું. માં કલાર્ક તરીકે જોડાઈ એઓ મેનેજર ના ઓફિસ સુધી ચઢ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં સ્વરાજ પક્ષની સ્થાપના થઈ ત્યારે એઓ એ પક્ષના જીવ તરીકે નીમાયા હતા. ખંગાળની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૨, ૧૯૩૩ અને ૧૯૩૪માં ખેંગાલ નેશનલ ચેમ્બરના પ્રમુખ નીમાયા હતા. અને એ સંસ્થાના પ્રતિનિધિ તરીકે કલકત્તા પોર્ટ ટ્રસ્ટના સભાસદ બન્યા હતા. અને આજ રીતે બોર્ડ ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ અને બોર્ડ ઓફ ઇકોનોમીક્સ ઇન્કવાયરી ના સભ્ય હતા. ૧૯૨૯ માં ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ બેન્કીંગ ઇન્કવાયરી કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ઇન્ડો બાપાનીઝ વેપારી વાટાઘાટ વખતે હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના ખીન-સરકારી સલાહકાર હતા. ૧૯૩૩માં ઇન્ડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ફેડરેશનના પ્રમુખ ચૂંટાયા હતા. ૧૯૩૧ માં રેલ્વે રીત્રેન્ચમેન્ટ કમીટીના સભ્ય હતા અને એલ ઇન્ડિઆ લાઇફ ઓફીસીસ એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૪-૩૫ માં કલકત્તાના મેયર, ૧૯૩૫ માં ખંગાળ સરકારના નાણાં ખાતાનાં પ્રધાન નીમાયા હતા. ૧૯૩૯ ના ડિસેમ્બરમાં એમણે પ્રધાનપદનું રાજીનામું આપ્યું હતું.

સરનામું—કલકત્તા.

**પટેલ, શ્રી. ઇન્દિરભાઈ સોમાભાઈ,—**  
સદગત શ્રી વિઠ્ઠલભાઈ પટેલ તથા સર-  
દાર વલ્લભભાઈ પટેલના જેઠાળાં  
સોમાભાઈ પટેલના પુત્ર. એમનો જન્મ  
કરમસદ (જી. ખેડા) ખાતે થયો હતો.



૧૯૧૬ થી હોમરૂલ ચળવળમાં દાખલ  
થઈ રાજદ્રારી પ્રવૃત્તિની શરૂઆત કરી.  
૧૯૨૦ થી આજ સુધી મુંબઈ પ્રાંતિક  
મહાસભા સમિતિના સભ્ય, ચાર વર્ષ  
સુની ખબરની, જલ્લા સમિતિના દશ  
વર્ષથી પ્રમુખ, તે પહેલાં મંત્રી, ઉપાધ્યક્ષ  
વિગેરે શ્રી. પટેલ સત્યાગ્રહની લડતમાં  
જેલ ગયા હતા. મુંબઈની મ્યુનિસિપલ  
કોર્પોરેશનના ૧૧ વર્ષથી અને શાળા  
કમીટીના ૧૦ વર્ષથી સભ્ય છે. શાળા  
કમીટીના ચેરમેન પણ થયા હતા. એ  
ઉપરાંત અનેક બહાર સંસ્થાઓમાં  
કાર્ય કર્યું છે. અત્યારે સર્ટીફાઈડ  
એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર તરીકે ધંધો  
કરે છે.

સરનામું:—ખીરલાહાડિસ, લેડી હાડીંગ  
રોડ, માટુંગા, મુંબઈ.

**મહેરઅલી, શ્રી. ઇબ્રાહીમ રાજન-**  
ભાઈ, એફ. આર. ઇ. એસ,—મુંબઈના  
વેપારી અને જમીનદારના પુત્ર શ્રી.  
ઇબ્રાહીમનો જન્મ ૧૯૦૭ માં થયો હતો,  
એમણે મુંબઈમાં કેળવણી પ્રાપ્ત કરી  
હતી. બદવજી કરમશીની પુત્રી શીરીન-  
બાઈ સાથે એમના લગ્ન થયા હતા, એમને  
ચાર પુત્ર અને એક પુત્રી છે. ૧૯૨૭ માં  
લંડનમાં દેશી વેપારી એમ્બરની સ્થાપના  
કરવાના કાર્યમાં એમણે આગેવાનીભર્યો  
ભાગ લીધો હતો. એટલુંજ નહિ પણ  
લંડનની જુદી જુદી વ્યાપારી સંસ્થા-  
ઓમાં સભ્ય બનનાર તેઓ પહેલાં  
હિંદી છે. એ ઉપરાંત લંડનની રાયલ  
એમ્પાયર સોસાયટીના ફેલો અને એવર-  
સીઝ લીગના સભ્ય બન્યા છે. એમને  
પ્રવાસ બહુ મોટો ગણાય છે. પરદેશના  
મોટા પ્રવાસ ખેડી જીવાનીમાંજ ધંધા  
અંગેનો બહેળો અનુભવ પ્રાપ્ત કર્યો  
છે. જુદા જુદા સાગરમાં ૧૫ લાખ  
માઇલનો પ્રવાસ એમણે ખેડયો હોવાનો  
અંદાજ છે. તેમણે હિંદ, ઇંગ્લાંડ,  
યુરોપ, નજીક પૂર્વ, આસ્ટ્રેલિયામાં  
ઠીક ઠીક મુસાફરી કરી છે અને વેપાર  
ધંધા અને નવા ધંધાની શક્યતા  
અંગે અંગ્રેજી તેમજ ગુજરાતી વર્તમાન-  
પત્રોમાં વારંવાર લેખ લખ્યા છે.  
૧૯૩૭ અને ૧૯૩૯ માં એમણે ઓસ્ટ્રેલિયા  
અને ન્યુઝીલેન્ડની મુસાફરી કરી હતી.

સરનામું:—જસાણી બીલ્ડીંગ, હેન્સ  
રોડ, જેકબ સર્કલ,  
મુંબઈ ૧૧.

**ત્રેસીડેન્સી**  
સંધર દેશી  
વીમા કું. છે.



ખીવર, સર ગુરુનાથ વેંકટેશ, નાઈટ, ખી. એ. (ખામ્બે), ખી. એ. (કેનટખ), સી. આઈ. ઇ. આઈ. સી. એસ., જે. પી. હાઈદી સરકારના પોસ્ટસ અને ટેલેગ્રાફ્સ ખાતાના ડિરેક્ટર-જેનરલ—તા. ૨૦ મી નવેમ્બર, ૧૮૮૮ ની સાલમાં એવણુને જન્મ થયો હતો. તેઓએ પુનાની દબલુ કોલેજ અને કેમબ્રીજની સીડની સસેક્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૨ માં ઇંડયન સીવીલ સર્વિસમાં જોડાયા પછી ૧૯૧૨ માં તેઓ હાઈ મધે પાછા ફર્યા હતા. અને મધ્ય પ્રાંતોના એસીરટન્ટ કમીશનર તેમજ ચીફ કમીશનરના અંડર-સેક્રેટરી તરીકેના ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૨ ના સાલમાં એવણુ ખીહાર અને ઔરીસાના કામચલાઉ પોસ્ટ માસ્તર-જેનરલ નેમાયા હતા. તે પછીના બે વરસે એવણુની પોસ્ટસ એન્ડ ટેલેગ્રાફ્સના ડેપુટી ડિરેક્ટર-જેનરલ તરીકે નેમાણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૭ ના સાલમાં હેંગ મધે મળેલી એરમેલ કોનગ્રેસમાં તેમજ ૧૯૨૯ ની સાલમાં લાંડનમાં મળેલી યુનીવર્સલ પોસ્ટલ કોનગ્રેસમાં હાઈડી હેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. તે પછીના બે મહીના બાદ તેઓની મુંબઈના પોસ્ટ-માસ્તર જેનરલના ઓધ્યા ઉપર નેમાણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨ માં એઓ ઉપર સી. આઈ. ઇ. ની અને ૧૯૩૯ માં નાઈટહુડની નવાજેશ થઈ હતી. એવણુ સ્કાઉટીંગની ચળવળમાં પણ ભારે ઉલટ ધરાવે છે. ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૪ સુધી તેઓ મુંબઈના બાયસ્કાઉટસના ડિસ્ટ્રીક્ટ કમીશનર હતા. ૧૯૩૩ માં બુડાપેસ્ટ મધે મળેલી કુન્યાના સ્કાઉટોની જંબુરીમાં હાજરી આપવા ગયલા. હાઈદી વીભાગની સરદારી તેઓને સોંપાઈ હતી.

ટેકાણું:—સીમલા અથવા ન્યુ દીલ્હી.

નવાઝ, બેગમ જહાનશાહ—એમને જન્મ ૧૮૯૬ ના એપ્રિલ માસમાં મરહુમ સર મહમદ શર્ફને ઘેર થયો હતો. એમણે લાહોરમાં આવેલી કવીનમેરી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૭ થી એઓ જાહેર જીવનમાં ભાગ લે છે. એલ ઇન્ડીઆ મુસ્લીમ લીગની કાઉન્સીલના એઓ પહેલા બાનુ સભ્ય હતા. ૧૯૩૦-૩૨ ની ગોળમેજી પરિષદમાં સ્ત્રીઓના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાઈ ભાગ લીધો હતો. લાહોરની મ્યુનીસીપાલ કમીટીના પહેલા મુસ્લીમ બાનુ છે. જોઈન્ટ સીલેક્ટ કમીટી-પર પણ હતા. ઇ. સ. ૧૯૩૨ માં લીગ ઓફ નેશન્સ તરફથી તેમને મદદગાર સભ્ય તરીકે નોતરવામાં આવ્યાં હતાં. સરનામું:—લાહોર.

દેશપાંડે, શ્રી. ગંગાધરરાવ-હાઈકોર્ટ જ્જીડર, બેલગામ. એઓ લોકમાન્ય તીલકના અનુયાયી અને એક સુસ્ત કોંગ્રેસ મેન છે. કાયદાભંગની ચળવળમાં તેમણે આગેવાન ભાગ લીધેલો હોવાથી તેઓને કેટલીક વાર કેદની સજા થઈ હતી. તેઓ એલ ઇંડયા કોંગ્રેસ કમીટીના એક સભ્ય છે. ૧૯૨૨ ના સાલમાં કાયદાભંગની ચળવળ દરમ્યાન ભરાયલી ઇંડયન નેશનલ કોંગ્રેસના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

ટેકાણું:—બેલગામ.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીઓ ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં

નિશ્ચીત ખનો.

અધતાન, શ્રી. ડી. પી., એમ. એલ. એ. (અંગલ)—સને ૧૮૮૮ ના ઓગસ્ટની ૧૪ મી તારીખે તેઓ જનમ્યા હતા. તેઓ મેસર્સ ખીરલા પ્રધર્સ લી૦ ના જનરલ મેનેજર, કલકત્તા કોરપોરેશનના કાઉન્સિલર અંગલ ફેલાઈંગ કલખના પ્રમુખ અને સ્યુગર ઇન્કવાયરી કમિટીના ચેરમેન છે, વળી તેઓ સ્યુગર કંત્રોલ બોર્ડ, ઇન્ડીયન જુટ મીલ્સ એસોસિએશન, ઇન્ડીયન સ્યુગર મીલ્સ એસોસિએશન, ઇન્ડીયન સ્યુગર સીન્ડિકેટ, ઇન્ડીઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ વગેરે મંડળોની કમીટીઓના સભાસદ છે. શ્રી. અધતાન ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડીયન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના, ઇન્ટર-નેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની ઇન્ડીયન નેશનલ કમીટીના અને અંગલ મીલ એસોસિએસિએશનના પ્રમુખ છે. એ ઉપરાંત તેઓ કાપડસુતરની તથા ખાંડની અનેક મીલો વગેરેના ડિરેક્ટર છે. શ્રી. અધતાન સને ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૪ સુધી કલકત્તા કોરપોરેશનના કમીશનર હતા, સને ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૬ સુધી એમ. એલ. સી. હતા અને સને ૧૯૨૮ માં અને સને ૧૯૩૦ માં ઇન્ડીયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ હતા. સને ૧૯૨૮ માં જીનીવા ખાતેની ઇન્ટર નેશનલ લેબર કોન્ફરન્સમાં ગએલા હિંદી પ્રતિનિધી મંડળમાં, સને ૧૯૨૯-૩૨ સુધી સેન્ટ્રલ એન્ડીંગ કમીશનમાં, સને ૧૯૩૩ માં જુટ ઇન્કવાયરી કમીટીમાં અને સને ૧૯૩૪ માં અંગલ બોર્ડ ઓફ ઇકોનોમિક ઇન્કવાયરીમાં તેઓ એક સભાસદ તરીકે નીમાયા હતા. સને ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૬ સુધી તેઓ કલક-તા પોર્ટ ટ્રસ્ટના કમીશનર હતા. હિંદુસ્થાન અને જાપાન વચ્ચે તેમજ હિંદુસ્થાન અને લેકેશાયર વચ્ચે જે વેપારી કરાર થયા તેના સંબંધમાં હિંદના ઉદ્યોગ-

વાળાના પ્રતિનિધી તરીકે તેમણે કામ કર્યું હતું. શ્રી. અધતાન સને ૧૯૨૨ થી અંગાળની બોર્ડ ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝના સભાસદ છે.

સરનામું:—૮ રોયલ એકસચેન્જ પ્લેસ, કલક-તા.

સાવરકર, શ્રી. વિનાયક દામોદર—

એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અને વિલાયતના ખારીસ્ટર થયા હતા. પ્રબલિય હિલચાલમાં એમણે એમની નાની ઉંમરથી ભાગ લેવો શરૂ કર્યો હતો અને વિલાયતમાં શ્યામજી કૃષ્ણવર્મા અને મેડમ કામાની રાહબરી નીચે હિંદની રાજકીય પ્રગતિ માટે કામ કર્યું હતું. નાસિક કાવત્રા કેસમાં ભાગ લેવાના આરોપસર એમની ધરપકડ થઈ હતી. પણ હિંદ આવતાં એઓ પોલીસ પહુરામાંથી માર્સેલ્સ ખાતે છટકી ગયા હતા; પરંતુ એમની પુઠ પકડી એમને પાછા પકડી પાડવામાં આવ્યા હતા. ના૦ શહેન-શાહ સામે યુદ્ધ કરવાના આરોપસર એમને ૫૦ વરસની કાળા પાણીની સજા મળી હતી. આંદામાનમાં ૧૪ વરસ રહ્યા બાદ એમને વર્ષો સુધી રત્નાગીરી જીલ્લામાં નજરકેદ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૭ માં એમને મુખ્ય સરકારે છુટા કર્યા હતા. હિંદુ મહાસભાના એઓ ત્રણ વખત પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. એઓ ભાષાવિશારદ અને કવિ છે. અત્યારે હિંદુ મહાસભાના માનીતા અગ્રેસર છે.

સરનામું:—પુના.

સીધવા, કેડી કાવસજી—એમનો જન્મ ૧૯૦૮ માં મુંબઈમાં થયો હતો. તેઓ



મુંબઈના જાણીતા દ્રાક્ષના વેપારી મરહુમ શેક કાવસજી ફકીરજી સીધવાના નાના બેટા છે. ટયુટોરીયલ હાઈસ્કૂલમાંથી મેટ્રીકની કેળવણી લીધા બાદ તેઓ સેન્ટ જેવીયર્સ કોલેજમાંથી ૧૯૩૧ ના સાલમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા હતા. ઝંક સારા સ્વીમર અને બાક્સર છે. તેઓએ દરીયામાં એલીફન્ટાથી મુંબઈ, તેમજ ઉરનથી મુંબઈ અને ત્રોમ્બેથી મુંબઈ ફે તેહમંદીથી તરી જમને પહેવહેલાં હાંદીવાન તરીકે નામના મેળવી હતી. યુનીવર્સીટી બાક્સીંગ ચેમ્પીયનશીપ ૩ વરસ લાગટ તેઓએ ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૧ સુધી મેળવી હતી અને ૧૯૨૫ ના સાલથી પારસી નેશનલ બાક્સીંગ ચેમ્પીયનશીપ મેળવ્યા બાદ વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા બાક્સીંગમાં ફેધરવેટની ચેમ્પીયનશીપ ૧૯૩૭ થી ૧૯૪૦ સુધી ૪ વરસ લાગટ મેળવીને ૧૯૪૧ ના સાલમાં પણ ચેમ્પીયનશીપ મેળવીને બાક્સીંગમાં એક અનુપમ રેકર્ડ કર્યો છે કે જે અત્યાર સુધીમાં કોઈ પણ કરવા પામ્યું નથી

મીઠું કેડી સીધવાના લગ્ન તા. ૪ થી

એપ્રિલ ૧૯૪૧ ને દીને કરાંચીના મીસ બોર-શેઠ ખમનજી ગોળવાળા સાથે મુંબઈમાં થયા હતા. તેઓ પોતાના ભાઈ સાથે કાંદીવલી ગલાસની બેંગલ (બંગડી) ફેક્ટરીના એક ભાગીદાર હોવા સાથે એક મીલકતદાર છે. પોતાના હસમુખ અને મમતાવડા સ્વભાવથી તેઓ સ્પોર્ટ્સના સરકલમાં માનીતા થઈ પડ્યા છે.

સરનામું—સીધવા બીલ્ડીંગ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ ધોખીતળાવ, મુંબઈ.

આહમદ, સર સુલતાન, નાઈટ (૧૯૨૭), ડી. એલ. (૧૯૩૦) એડવોકેટ-જેનરલ, બીહાર. જન્મ તા. ૨૪ મી ડીસેમ્બર ૧૮૮૦ માં થયો. ગયાવાલા ખાનખડાકુર એસ. ખચરત આહમદના એઓ બેટા થાય છે. ૧૯૦૦ માં એઓના લગ્ન થયાં હતાં. ૧૯૦૫ માં એઓ બેરીસ્ટર થયા હતા. ૧૯૧૩ ના સાલમાં એઓએ બીહાર અને ઓરીસાની સરકારના ડેપુટી લીગલ રીમેમ્બ્રનસરને ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૧૬ થી ૧૯૩૭ સુધી ગવર્નમેન્ટ એડવોકેટ તરીકે, ૧૯૧૯-૨૦ માં પટણા હાઈકોર્ટના જડજ તરીકે, ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૦ સુધી પટણા યુનીવર્સીટીના વાઈસ-ચાન્સેલર તરીકેનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એ ઉપરાંત હારટોઝ એજ્યુકેશન કમીટીના એક સભ્ય (૧૯૨૮-૨૯), ૧૯૩૦—૧૯૩૧ ની ઈન્ડિયન રાઉન્ડ ટેબલ કોનફરન્સના એક્ઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના એક્ઝીક્યુટીવ મેમ્બર તરીકે તેમજ ૧૯૩૭ ના સાલમાં ના. ગવર્નર-જેનરલની કારોબારી કાઉન્સીલના એક્ઝીક્યુટીવ મેમ્બર તરીકે કામ બજાવ્યું હતું. ૧૯૩૧ ના સાલમાં પટણા યુનીવર્સીટી તરફથી તેમના પર “ડોક્ટર ઓફ લો”ની ડીગ્રીની નવાજેશ થઈ હતી.

ઠેકાણું—પટણા, બીહાર

### પારડીવાલા, મી૦ હોમી રૂસ્તમજી—

એમનો જન્મ સુરત ડીસ્ટ્રીક્ટના પારડી મધે તા૦ ૯ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૬ ના દિને થયો હતો. એઓએ પારડીની



સાવજનિક સ્કૂલમાં તેમજ ખલસારની ખાઇ આવાંખાઇ હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. એ ઉપરાંત ચદયાતી કેળવણી મુ'ખર્ષની સેન્ટ્રલ એન્સર્સ કોલેજમાં તેમજ લંડનની કીંગ્સ કોલેજમાં લીધી હતી. ૧૯૩૨ ના જાનેવારી મહીનામાં એઓએ લંડનની મીડલ ટેમ્પલ મધેથી મેરીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. ડિગ્રીમાં એવણુ રહ્યા તેટલો વખત ત્યાંના રાજકારણમાં ઘણો રસ લીધો હતો. ઇંગ્લેન્ડ નેશનલ કોંગ્રેસની લંડનની પ્રાખાના સ્થાપક સલાસદોમાંના એવણુ મેક છે. બ્રીટીશ લેબર પાર્ટીના એક સભ્ય. વિધાયતમાં એવણુ હતા ત્યારે અનેક િદ્ધી ન્યુઝપેપરોના વીલાયતના ખબર-ત્રી તરીકે કામ ખબરનું હતું. એવણુ

રાઉન્ડટેબલ કોનફરન્સનો પણ રીપોર્ટ કર્યો હતો. ઈંગ્લેન્ડમાં ૧૯૩૧ ના સાલમાં પાછા ફર્યા હતા. હાલ એઓ મુ'ખર્ષની હાઇ-કોર્ટમાં 'પ્રેક્ટીસ' કરે છે. સ્થાનિક રાજકારણમાં ઉલટભર્યો ભાગ લે છે. એઓ કોંગ્રેસની "એ વોર્ડ" કમીટીના એક સભ્ય પણ છે. મુ'ખર્ષ શહેરની મ્યુની-સીપાલીટીની ૧૯૩૬ ના સાલમાં થયેલી ચુંટણીમાં એઓને કોંગ્રેસ પાર્ટી તરફથી મુ'ખર્ષના "એ વોર્ડ" તરફથી એક ઉમેદવાર તરીકે ખાહેર પાડવામાં આવ્યા હતા. કોંગ્રેસ સારવારીસ્ટ પાર્ટીની મુ'ખર્ષ શાખાના એવણુ એક આગેવાન સભ્ય છે. મુ'ખર્ષમાં એવણુ અનેક ગ્રેડ યુનીઅનો આરબેનાઇઝ કર્યા છે. કામદારોનાં હિત અર્થેની ચળવળોમાં ઘણો ઉલટમંદ ભાગ છે. જેનરલ મેટર વર્ક્સ યુનિયન અને ફાવર હ્યુમા હોરિયોજીસ્ટ યુનિયનના એઓ વાઇસ પ્રેસીડન્ટ છે. કોંગ્રેસ સરકાર જ્યારે સના ઉપર હતી ત્યારે એવણુની પ્રેક્ષાઓ આફીસર તરીકે મુ'ખર્ષમાં નેમણુંક કરવામાં આવી હતી.

સરનામું:—મેયો રોડ, કોટ, મુ'ખર્ષ.

હિસમાન, સર મહમદ, કે. સી આર્મ. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ૧૯૩૪ માં મદ્રાસના કામચલાઉ ગવર્નર નીમાયા હતા. ત્યાર પહેલાં મદ્રાસની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. અને ૧૯૨૦ થી મદ્રાસ ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૨૪ માં મદ્રાસના શેરીફના એડધા પર હતા. ૧૯૨૪-૨૫ માં મદ્રાસ કોરપોરેશનના પ્રમુખ. મદ્રાસ આંધ્ર અને અન્નામલાઇ યુનીવર્સિટીના ચાન્સેલર હતા. ૧૯૨૮ ના જીવમાં એમને નાઇટહુડ ખલવામાં આવ્યું હતું.

સરનામું:—મદ્રાસ.

ભુતો, ખાન બહાદુર સર શાહ નવાઝ ખાન બુલામ મુરતઝા ખાન,—નાઇટ, સી. આઇ. ઇ. એ. બી. બી. ઇ. સી. અને મુ'બઇ સરકારનાં પબ્લીક સર્વીસ કમીશનના એક સભ્ય. મુ'બઇ સરકારના સ્વરાજ્ય ખાતાના માજી પ્રધાનને ઓધો પણુ એઓએ ભોગવ્યો હતો. એવણુને જન્મ તા. ૧લી માર્ચ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. એવણે સી. ઇ. મદરેસામાં તેમજ કરાચીની સેન્ટ પેટ્રીક હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓ એક જમીનદાર છે. અને સી. ઇ. મહો-મેટન એસોસીએશનના પ્રેસીડન્ટ છે. મીન્ટો-મોરલી રીફોર્મસ હેકળની ઇમ્પી-રીઅલ કાઉન્સીલ મધે જમીનદારોના તેઓ પ્રતિનિધી હતા. લારકાના ડીસ્ટ્રીક્ટ ની કોઓપરેટીવ બેન્કના તેઓ ચેરમેન છે. સાઇમન કમીશનને તેની તપાસમાં મદદ કરવા માટે નેમાયલી બોમ્બે પ્રોવી-ન્શીયલ કમીટીના ચેરમેન તરીકેની પસં-દગી તેઓ ઉપર ઉતરી હતી. ૧૯૩૦-૩૧ ની રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સના તેઓ એક હેલીગેટ હતા. ૧૯૩૦ નાં સાલમાં તેઓ ઉપર નાઇટહુડની નવાજેશ થઇ હતી. ૧૯૨૫ માં સી. આઇ. ઇ ની ૧૯૧૯ માં એ. બી. ઇ. ના ખીતાબની નવાજેશ થઇ હતી ૧૯૨૧ માં તેઓને ખાન બહાદુર ખનાવવામાં આવ્યા હતા. લારકાનાની ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના તેમજ સી. ઇ. આઝાદ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

ઠંકાણું—ભુતો કોલોની, લારકાના.

અથવા સેક્રેટરીએટ,  
મુ'બઇ.

છત્રી, કેપ્ટન નવાબ સર મહમદ આહમદ સમયદ ખાન, કે સી. એસ. આઇ. (૧૯૩૩) કે. સી. આઇ. ઇ. (૧૯૨૮) એમ. બી. ઇ. (૧૯૧૮) બેડયા પ્રાંતોના માજી ચીફ મીનીસ્ટર—જન્મ તા. ૧૨ મી ડીસેમ્બર, ૧૮૮૮ માં થયો હતો. અલી-ગઢની એમ. એ. એ. કોલેજમાં એઓએ કેળવણી લીધી હતી. બેડયા પ્રાંતના તલીખનગરવાલા તેઓના કાકા નવાબ બહાદુર અબદુસ સમદ ખાનની બેટી સાથે એઓ પરણ્યા હતા. ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૫ ના સાલ સુધી બેડયા પ્રાંતની લેજલેસલેટીવ કાઉન્સીલનાં એઓ એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૩ માં ભરાયલી આલ ઇન્ડીયા મુસ્લીમ રજપુત કોનફરન્સના તેઓ પ્રમુખ હતા. ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડના પહેલા મુ'ટી કઢાયલા બીન સરકારી ચેરમેન. બેડયા પ્રાંતની સરકારના ઉદ્યોગખાતાના મીનીસ્ટર તરીકેના એવણે ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૫ ની સાલ સુધી ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૩ ના સાલ સુધી એઓ બેડયા પ્રાંતની સરકારના હોમ મેમ્બર હતા. ૧૯૨૮ ના સાલના જુન મહીનાથી તે ઓગસ્ટ મહીના સુધી એમણે એક-ટીંગ ગવર્નરને ઓધો પણુ ભોગવ્યો હતો ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૧ ના વરસોમાં મળેલી રાઉન્ડ ટેબલ કોનફરન્સમાં તેઓએ હાજરી આપી હતી. ૧૯૩૩-૩૪ માં એમણે બેડયા પ્રાંતના ગવર્નરને ઓધો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—લખનો.

પ્રેસીડન્ટ

વીમા કંપનીમાં  
વીમા ઉતરાવો

કીડવાઈ, શ્રી. રફી અહમદ—એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં થયો હતો. શ્રી. કીડવાઈએ એમ. એ. એ. કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ખારાખાંડી જીલ્લાના જમીનદાર છે. યુક્ત પ્રાંતમાં ચુસ્ત કૉંગ્રેસવાદી મુસ્લીમોમાં એમનું અગ્રસ્થાન છે. ૧૯૨૧ થી ફરેકે ફરેકે કૉંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં એમણે સક્રીય ભાગ લીધો હતો. સ્વ. પંડીત મોતીલાલ નેહરુએ સ્થાપેલાં સ્વરાજ્યપક્ષમાં તેઓ ભાગ્યા હતા અને વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. વડી ધારાસભામાં સ્વરાજ્ય પક્ષના તેઓ વડાપ હતા અને પંડીત નેહરુના મંત્રી પણ હતા. તેઓ યુક્ત પ્રાંત પ્રાંતિક કૉંગ્રેસ કમીટી અને યુક્ત પ્રાંત કૉંગ્રેસ પાર્લામેન્ટરી બોર્ડના પ્રમુખ બન્યા હતા. યુક્ત પ્રાંતના ખડેલા કૉંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં તેમને પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

ભોર, સર જોસફ વીલીયમ, કે. સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૦) સી. ખી. ઇ. (૧૯૨૦) સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૩) કે. સી. એસ. આઈ. આઈ. સી. એસ.—તા. ૧૬ મી એપ્રિલ ૧૮૭૮ ની સાલમાં એવણુનો જન્મ નારીક મધે થયો હતો. રાબ સહિબ આર. જી. ભોરના એઓ બેટા થાય છે. ૧૯૧૧ માં એઓ મારગ્રેટ ખી. સ્કોટ સાથે શાદીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. પુનાની ખીશ પસ હાઈસ્કૂલ પુનાની હાઈસ્કૂલ કૉલેજ લંડનની યુનીવર્સિટી કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૨ ના સાલમાં એવણુ ઇંગ્લેન્ડની સીનીલ સરવીસમાં દાખલ થયા હતા. મદ્રાસ સરકારના અંડર-સેક્રેટરી તરીકે, કેપ્તેન સ્ટેટના હીવાન તરીકે, સીવીલ સપ્લાયઝ, મદ્રાસ, ના ડેપુટી ડીરેક્ટરને તેમજ ૧૯૨૨-૨૩ ના સાલમાં

હીંદ માટેના યુનાઇટેડ કોંગ્રેસ મધેના એક્ટીંગ હાઈ કમીશનરના એક્ષાઇઝ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૦ માં એમણે હીંદ માટેના હાઈ કમીશનરના સેક્રેટરી તરીકે તેમજ ૧૯૩૮ ના સાલમાં ઇંગ્લેન્ડની સ્ટેટ-યુંટરી કમીશનરના સેક્રેટરી તરીકે પણ કામ બબ્બું હતું. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૮ ના વરસે દરમિયાન હીંદી સરકારના ખેતી તથા જમીન ખાતાના સેક્રેટરીને તેમજ ગવર્નર જનરલની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલના સભ્યને પણ એમણે ભોગવ્યો હતો. હાલમાં ભોપાલની સરકારના આરથીક, ખેતીવાડી તેમજ ઉદ્યોગીક ખાતાંઓના સલાહકાર તરીકે કામ બબ્બે છે.

ટેકાણુ—ભોપાલ.

મુકરજી, શ્રી. રથામપ્રસાદ, એમ. એ. ખી. એલ. ડી. લીટ. ખાર-એટ-લો—એમનો જન્મ ૧૯૦૧ ના જુલાઈમાં ખંગાળના બાણીતા અગ્રેસર સર અશુતોષ મુકરજીને ત્યાં થયો હતો. ભવાનીપુરની મીત્ર શીક્ષણ સંસ્થામાં અને પ્રેસીડન્સી કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૧ માં ખી. એ. અને ૧૯૨૩ માં એમ. એ. થયા હતા. ૧૯૨૪ માં કલકત્તા યુનીવર્સિટીના ફેલો ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૯ માં કૉંગ્રેસ ઉમેદવાર તરીકે ખંગાળની ધારાસભાના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા પછી ધારાસભાના બહિષ્કારના કૉંગ્રેસના ફરમામને તાબે થઈ એમણે સભ્ય તરીકે પોતાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. પરંતુ ૧૯૩૦ માં પાછા ચુંટાયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૩૪ માં કલકત્તા યુનીવર્સિટીના વાઈસ ચેન્સેલર નીમાયા હતા. એઓ હિંદુ મહાસભાના અગ્રેસર છે.

**નવનીતલાલ રણછોડલાલ,**—હેલુ! દુન્યવી દારણુ યુધ્ધ કે જ્યારે દુન્યાની જુદી જુદી પ્રજાઓ એકમેક ઉપર સત્તા મેળવવા લડી રહી હતી, તે અર્ધયામ દરમ્યાન એટલે કે તા. ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ના દીવસે શેઠ રણછોડલાલ અચરતલાલને ત્યાં એક ખેટાનો જન્મ થયો હતો. જે શેઠ નવનીતલાલ છે.



શેઠ નવનીતલાલે પોતાની કેળવણી સ્કુલ અને કોલેજમાં લઈ ડીપલોમાં મેળવ્યો હતો, અને ૧૯૩૭ ના સાલમાં પ્રાચીન યુગીવરસીટીઓમાંની એકમથે લેવાયલી રેક્ષટાઇલ્સની પરિક્ષામાં તેઓ પહેલે નંબરે પસાર થવા પામ્યા હતા. બાહોશી અને સમજદારી સાથે ઉદ્યોગીક જીંદગી ગુજરવાના કુદરતી ગુણના સમગ્રે તેમણે કાપડના ઉદ્યોગમાં પડી જીંદગીની શરૂઆત કીધી હતી, કે જે ઉદ્યોગમાં તેઓને એક આખી કાપડની નીલનું સુકાન સોંપાયું હતું. પોતાની

દીલજીત રીતભાતો, નમનતાઈ વીગેરે સદગુણો સાથે ઇન્સાફી વલણ અને કોઈનેબી વાજબી કારણોસર મદદ કરવાની તેઓની તત્પરતાના સમગ્રે તેઓ પોતાની જીંદગીના નાવને સલામતી સાથે હંકારી શક્યા હતા. તેવણ અમદાવાદના સામાજિક અને નાગરિક જીવનમાં પણ રસ લે છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**અલી ઈમામ,** સર સમયદ, કે. સી. આઈ. ઇ. (૧૯૧૪) સી. એસ. આઈ. (૧૯૧૧) જનમ તા. ૧૧ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૯ માં થયો. ૧૮૯૦ માં બેરીસ્ટર થયા. કલકત્તાની હાઇકોર્ટના સ્ટેન્ડીંગ કાઉન્સલ. અમરીતસર ખાતે ૧૯૦૮ માં મળેલી એલ ઈન્ડયા મુસલ્લીમ લીગના પ્રેસિડેન્ટ. ૧૯૦૯ માં ઈંગ્લાંડ ગયલાં મુસલ્લીમ ડેપ્યુટેશનના એક સભ્ય. ૧૯૧૦ માં બંગાળની લેજિસલેટીવ કાઉન્સીલના એક સભ્ય. ૧૯૦૮ થી ૧૯૧૩ એઓ કલકત્તાની યુનીવરસીટીના એક ફેલો હતા. ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૬ સુધી ગવર્નર-જનરલની કાઉન્સીલના લો મેમ્બરને; એઓ ભાગવ્યો હતો ૧૯૧૭ માં એઓની પટણાની હાઇકોર્ટના એક જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૧૮ માં બીહાર અને ઓરીસાની એક-ઝીકયુટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૧૯ માં ના. ૦ નીઝામની સરકારની એકઝીકયુટીવ કાઉન્સીલના પ્રેસિડેન્ટ બન્યા હતા. લીગ ઓફ નેશન્સના ૧૯૨૦ ની સાલની પહેલી બેઠકમાં હાજરી આપનાર તેવણ પહેલાજ હાજીવાન હતા.

ઠંકાણું:—મેરીયન મનઝીલ પટણા, અને ખેલા વીસ્ટા, હાઇ-દરાબાદ (દખણ).

મરચન્ટ, ખાન સાહેબ હાજમહમદ જુમા જન મહમદ (ખી. એ., જે. પી.)— ઇસ્માઈલીયા કોઓપરેટીવ બેન્ક લીં ના સ્થાપક અને પ્રમુખ. જુના શેર બજારના એક સભ્ય. ૧૯૩૫ માં મુ'બઈ મ્યુનીસીપલ ચુ'ટાણીમાં “ખી” વોર્ડમાંથી ચુ'ટાયા. નાં આગાખાનના માનદ મંત્રી અને જાણીતા વેપારી મરહુમ જુમા જન મહમદના તેઓ પુત્ર થાય. એમનો



જન્મ ૧૮૬૪ ની ૨૦ મી નવેમ્બરે થયો હતો. ૧૯૧૭ માં ખી. એ. ની પરીક્ષા પસાર કરી. શેર દલાલ તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો અને ૧૯૨૫ માં ઇસ્ટર્ન કોમર્શીયલ એજન્સી નામની આયાત પેઢી શરૂ કરી. આ પેઢી ખાલ સ્ટાર ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના મુખ્ય એજન્ટસ તરીકે પણ કામ કરે છે. ૧૯૩૦ માં એમણે ઇસ્માઈલીયા કોઓપરેટીવ ફેડીટ સોસાયટી સ્થાપી. આ સોસાયટી પાછળથી બેન્કના રૂપમાં પરિણમી. ૧૯૩૯ માં નાદુરસ્ત તબીબતને કારણે તેઓ એ સંસ્થાના પ્રમુખપદેથી છુટા થયા.

૧૯૩૫ માં તેઓ ગીરગામ કોઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટના ઉપપ્રમુખ ચુ'ટાયા હતા. ૧૯૩૨ માં સરકારે એમને મુ'બઈમાં સહકારી મંડળીઓના માનદ ઓરગેનાઈઝર તરીકે નીમ્યા હતા. ૧૯૩૪ માં તેઓ સહકારી મંડળીઓ માટે લવાઈ તરીકે નીમાયા હતા. અને ૧૯૩૯ માં જે. પી. બન્યા હતા. રેફીએશન ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રમુખ તરીકે પણ એમણે સેવા બજવી હતી. ઇસ્માઈલી કોમ માટે તેઓ એક અઠવાડીક પત્ર ચલાવી રહ્યા છે. એમની સેવાઓની કદર કરી નાં આગાખાને એમને ‘અલીબહા’ને ખિતાબ બદ્લો હતો અને નાં આગાખાનની કાઉન્સિલમાં એક સભ્ય તરીકે નીમણુંક કરી હતી. ૧૯૩૯ માં અમને સરકારે ખાનસાહેબનો ખિતાબ આપ્યો હતો.

સરનામું:—વીલા સુસામા, ૮૧ ખી.

હાલ રોડ, વાંદરા.

ઓફીસનું સરનામું:—૫ એ, હુમામ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુ'બઈ.

વલ્લભદાસ પરમાનંદ—શ્રી. વલ્લભ-

દાસનો જન્મ મુ'બઈમાં તા. ૮ મી જુલાઈ (૧૯૦૭)ને દીને થયો હતો. સી. મેકડોનાલ્ડ એન્ડ કંપની (કાપડના ડીપાર્ટમેન્ટ)માં એવળુના પીતા અને દાદા ‘ગેરંટી પ્રોક્સ’ હતા. એઓ જમીનદાર છે. મુ'બઈની ભાટીયા મહાજનના એવળુ એનારરી સેક્રેટરી હોવા ઉપરાંત કાંદીવલી મધેની પરશોતમ ગોપાલદાસ સેનેટોરીયમના એક ટ્રસ્ટી પણ છે.

ટેકાણું:—નં. ૪૨-૪૪, વોરડન રોડ, સાગર મેનશન, મુ'બઈ-૬.



છાયા, શ્રી. તુલજપ્રસાદ જોશંકર—  
કેરાડ ખાતે તા. ૧૨મી ડિસેમ્બર ૧૮૮૫ના



સાલમાં જન્મ થયો હતો. જાતે વડનગર નાગર. હાલમાં મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર તરીકે ધંધો ચલાવે છે. બોમ્બે મેડીકલ સરવીસના એક સભાસદ છે. મુંબઈ ૧૯૧૧ ના

સાલમાં પસાર કીધી હતી.

ટેકાણું:—ધીકાંટા રોડ, અમદાવાદ.

બીરલા, શ્રી. જી. ડી.—હિંદના આ મોટા મારવાડી વ્યાપારીના જન્મ જયપુર રાજ્યમાં ૧૮૯૧ માં થયો હતો. તેઓ બીરલા જ્યુટ મીલના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર છે. ઉપરાંત કાપડની મીલોના અને ખાંડના કારખાનાઓના માલિક છે આખા હિંદુસ્તાનમાં એમની માલિકીની જમીન છે. હિંદની વડી ધારાસભાના એકવાર તેઓ સભ્ય હતા, ૧૯૨૪ માં કલકત્તાની દેશી વેપારી એમ્પરના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૯ માં દેશી વેપારી એમ્પરના ફેડરેશનના પ્રમુખ થયા હતા અને ઈંગ્લીયન ફીઝીકલ કમીશનના મજુરીના પ્રશ્ન અંગે નીમાયલા રોયલ કમીશનના સભ્ય હતા. ૧૯૨૭ માં જીનેવા ખાતે મળેલી આંતરરાષ્ટ્રીય મજુર પરિષદનાં ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. અને લંડનમાં મળેલી બીજી ગોળમેજી પરિષદના પશુ સભ્ય હતા. એમણે દેશપરદેશનો ખુબ પ્રવાસ ખેડ્યો છે.

સરનામું:—રોયલ એક્સચેન્જ પ્લેસ,  
કલકત્તા

દેવ, શંકરરાવ દત્તાત્રય, બી. એ.—  
એમનો જન્મ ભોર સ્ટેટમાં ૧૮૮૫ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની ભાવે સ્કુલ અને વડોદરાની ખરેડા કોલેજમાં તેમજ મુંબઈની સેન્ટ જેવ્યર્સ કોલેજમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી. એવણુ ૧૯૩૬ થી કોન્ગ્રેસની વરકીંગ કમીટીનાં એક સભ્ય છે. સેન્ટજેવ્યર્સ કોલેજમાંથી પ્રેજ્યુએટ થયા પછી એઓ હોમરૂલ લીગની ચળવળોમાં ઘણી ઉલટ હેખાડવા લાગ્યા હતા. મહાત્મા ગાંધીની સરદારી હેડેળ એમણે ચંપારણ સત્યાગ્રહમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૦ ના સાલની—અસહકારની ચળવળ દરમ્યાન એમણે પોતાની ચળવળો મહારાષ્ટ્ર ભાણી લંખાવવા માંડી હતી. અસહકારની ચળવળમાં ખેડાવા પહેલાં એવણુ “લોક સંગ્રહ”ના એડિટોરિયલ સ્ટાફ ઉપર હતા. મુલશી ખાતેની સત્યાગ્રહની લડતમાં એમણે આગેવાન ભાગ લીધો હતો અને તે કારણે એવણુને ત્રણ વાર જેલની સજા થઈ હતી. જેલમાંથી છુટયા પછી પ્રૌવીનશ્યલ કોંગ્રેસ કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે એમને ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૫ ના સાલમાં એઓ “સ્વરાજ્ય”ના અધીપતી બન્યા હતા. “સ્વરાજ્ય”માં એક વાંધાભરી આરટીકલ લખવા માટે એમને ફરી સખ્ત કેદની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૦ ની સાલમાં મહારાષ્ટ્ર મધે એમણે મીકાંને સત્યાગ્રહ આદર્યો હતો. કાયદાભંગની ચળવળના સંબંધમાં એમને બધી મળીને સાડા ત્રણ વરસની કેદની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૮ સુધી મહારાષ્ટ્ર પ્રૌવીનશ્યલ કોંગ્રેસ કમીટીના એવણુ ચુંટી કઢાયલા પ્રેસીડન્ટ હતા.

ટેકાણું:—પ્રૌવીનશ્યલ કોંગ્રેસ કમીટી,  
પુના.

ખેનરજી, ડોન પ્રમથનાથ, એમ. એ. ખાર-એટ-લો—તેમનો જન્મ સને ૧૮૭૯ ના નવેમ્બરમાં થયો હતો. તેઓ ઇન્ડિયન લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય છે. હિંદના વિખ્યાત અર્થશાસ્ત્રી અને કેળવણીકાર હોઈ તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સિટીની સીનીયર કોલેજના સભાસદ તેમજ ફેલો છે. ડોન પ્રમથનાથે કલકત્તાની પ્રેસિડેન્સી કોલેજમાં અને લંડન સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં અભ્યાસ કર્યો છે. અને ૧૯૨૩-૩૦ માં તેઓ ખંગાળ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. સને ૧૯૨૦-૧૯૩૫ સુધી તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્રને લગતા મિન્ટે પ્રોફેસર હતા અને સને ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૬ સુધી એ યુનીવર્સિટીની કાઉન્સિલ ઓફ પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ ટીચીંગ ઇન આર્ટ્સના પ્રમુખ હતા. સને ૧૯૨૧ માં એક્સક્રૂડમાં મળેલી યુનીવર્સિટીઓની કોંગ્રેસમાં તેઓ એક ટેલીગ્રાફ તરીકે ગયા હતા. સને ૧૯૨૯-૩૦ માં તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સિટીની આર્ટ ફેકલ્ટીના ડીન હતા. અને ૧૯૨૭ થી આજ પર્્યંત તેઓ ખંગાળ ઇકોનોમીક સાયન્સની પ્રમુખનો આધેશ ભોગવે છે. ખંગાળની કોંગ્રેસ નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ છે. ડોન પ્રમથનાથ ખેનરજીએ સ્ટડી ઓફ ઇન્ડિયન ઇકોનોમીકસ, ‘પબ્લીક એડમીનિસ્ટ્રેશન ઇન એનશીયન્ટ ઇન્ડિયા,’ ‘ફિસ્કલ પોલીસી ઇન ઇન્ડિયા,’ ‘હિસ્ટરી ઓફ ઇન્ડિયન ટેક્સેશન,’ ‘ઇન્ડિયન ફિનેન્સ ઇન ધી હેઇઝ ઓફ ધી કંપની,’ ‘પ્રોવિન્શીયલ ફિનેન્સ ઇન ઇન્ડિયા’ વગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું:—૪-એ, વિદ્યાસાગર સ્કીટ, કલકત્તા.

દેસાઈ, શ્રી. ગુલાબભાઈ લલ્લુભાઈ—૧૮૯૬ માં એમનો જન્મ થયેલો. એમણે સુરતની સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષણ મેળવેલું. ૧૯૨૦ માં મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજ માંથી, હાસ્ટરી અને ઇકોનોમીકસમાં માનસહીત ગ્રેજ્યુએટ થયા હતા. એમણે કોઓપરેટીવ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી સોસાયટી લીડ,



(કોઓપરેટીવ બીલ્ડીંગ, સર ફરીશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ)નો ઉત્તરોત્તર વિકાસ અને લોકપ્રીયતા શ્રી. દેસાઈના ખાત અને વેપારી તરીકેની તિમ બુદ્ધિને આભારી છે.

સરનામું:—એકાદશી બીલ્ડીંગ, પારેખ સ્કીટ, સેન્ટ હુસ્ટ રોડ, મુંબઈ ૪.

મહેતા, જયોતિન્દ્ર મારકંડ,—એમ. એ. (એક્સક્રૂડ) પી. એલ. ડી. ખાર-એટ-લો જન્મ સુરત ખાતે તા. ૧૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૪ ના દીને થયો વડોદરા રાજ્યના કેળવણી ખાતાના કમીશનરનો આધેશ હાલ ભોગવે છે. એલફીન્સ્ટન કોલેજ અને ખરોડા કોલેજના હાસ્ટરી અને ઇકોનોમીકસના પ્રોફેસરનો તેમજ ખરોડા કોલેજના એક્ટીંગ પ્રીન્સીપાલનો આધેશ પણ ભોગવ્યો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સેનેટ તેમજ સીનીયર કોલેજના સભ્ય. પ્રકાશનો—“રૂલ ઇકોનોમી ઓફ ગુજરાત”, “વડોદરાના ગામડાંઓની સારથો-ઇકોનોમીક સરવેચ.” અને “સરળ રાજ્ય શાસ્ત્ર.”

હેકાથું:—અમેલી ખાજ, કેમ્પ રોડ, વડોદરા.

દાદાભાઈ, એન. સર માણેકજી, નાઈટ, -એમનો જન્મ ૧૮૬૫ માં થયો હતો. પુનાની સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૮૮૭ માં બેરીસ્ટર થયા હતા. અને એજ વર્ષે મુંબઈ હાઈકોર્ટના એડવોકેટ થયા હતા ૧૮૮૯-૯૦ માં મુંબઈ કોરપોરેશનના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૮૯૧ માં નાગપુરના સરકારી એડવોકેટ નીમાયા હતા. ત્યાર પછી ૧૯૨૫-૨૬ માં કરંસી અને ફીનાન્સ અંગે નીમાયલા ફીસ્કલ કમીશનના સભ્ય થયા હતા. ઇમ્પીરીઅલ બેંકના ગવર્નર નીમાયા હતા. અને ૧૯૦૮-૧૨ માં વાઈસરોયની લેજીસલેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય થયા હતા. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૭ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૭ માં લંડન ખાતે ગોળમેજી પરિષદમાં સભ્ય તરીકે ભાગ લેવા ગયા હતા. ઘણીયે જાહેર કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે અને અત્યારે કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—નાગપુર.

અનસારી, શ્રી. અખટલ કથુમ - એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. અલીગઢ મુસ્લીમ કલક-તા અને અલ્લાહ-ખાદ યુનીવર્સીટીઓમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો છે. ૧૯૧૯ માં શ્રી. અનસારી ગાંધીજીની સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જોડાયા હતા અને ૧૯૨૨ માં જેલમાં પણ ગયા હતા. એમણે અનેક ઉર્દૂ પત્રોનું તંત્રીપદ લીધું છે. અને ૧૯૩૮ માં હિંના સાડાચાર કરોડ મોલોનેના ઉદ્ધારની ચળવળો ઉપાડી હતી. એજ વર્ષમાં બીહાર પ્રાંતની જમીઅત ઉલ-મેમીનીનના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા.

૧૯૪૦ માં પહેલી બીહાર પ્રાંત મોમીન કોન્ફરંસના પ્રમુખપદે ચુંટાયા હતા. તેઓ એલ ઇંગ્લીશ આગ્રાદ મુસ્લીમ કોન્ફરંસની કારોબારીના સભ્ય છે. શ્રી. અનસારી ચુસ્ત નેશનાલીસ્ટ મુસ્લીમ અગ્રેસર છે. અને પાકીસ્તાન ઉપરાંત અન્ય બી ન રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિઓના વિરોધી છે.

સરનામું:—દેહરી-એનસાન, ઇ. આઈ. રેલ્વે.

અલ્લામા મશરફી—ખાકસાર ચળવળના આ પકાણુ અગ્રેસર અમરીત-સરના વતની છે. એક સમયે તેઓ હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતામાં નોકરી કરતા હતા. થોડા સમય સુધી હિંદી સરકારના મદદનીશ મંત્રી થયા પછી તેમણે પોતાના જીવનનો આખો સમય સરહદ પ્રાંતમાં ગાળ્યો છે. ૧૯૨૦ થી ૧૯૩૧ નાં સમય દરમ્યાન એમણે જુદી જુદી કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓમાં સેવા બજાવી છે. પેશાવરની ઇસ્લામીઆ કોલેજમાં મેથેમેટીકસના પ્રોફેસર થયા ખાદ પેશાવરની સરકારી હાઈસ્કુલના હેડમાસ્તર નીમાયા હતા. ૧૯૩૧ માં એમણે ખાકસાર ચળવળ ઉભી કરી હતી અને લાહોર પાસેના એક ગામ ઇછરામાં પોતાનું વડુ મકક રાખ્યું હતું. ખાકસાર ચળવળના વાજીંત્ર તરીકે એમણે “અલઈસલાહ” નામનું સાપ્તાહીક પત્ર કાઢ્યું હતું. યુદ્ધ ચાલુ થયા પછી ખાકસાર ચળવળ પંજાબમાં મોટે પાયે ચાલી હતી અને સરકારને તેના પર અંકુશ મુકવાની અને નેતાઓની ધરપકડ કરવાની ફરજ પડી હતી. આ ધરપકડ દરમ્યાન તેમને પણ પકડવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—અમૃતસર.

**ભવાન અર્જન ખીમજી**—મુંબઈ પ્રાંતિક કેબ્રેસ કમીટીના આ ખજાનચી જાણીતા રૂના વેપારી છે. એમનો જન્મ ૧૯૦૨ માં ખામગામ (વરાડ)માં થયો હતો. જાતે જઈને છે અને અર્જન ખીમજીની પેઢીના વડા ભાગીદાર છે. બેબે કોટન મરચન્ટ્સ એન્ડ મુકાદમ એસોસિ-એશનના પ્રમુખ પણ છે. હાલ દેશી વેપારી એમ્પરની કમીટી પર છે. ઇસ્ટ ઈન્ડીયા કોટન એસોસિએશનની ડિરેક્ટરોની બોર્ડ પર ત્રણ વર્ષ સુધી કાર્ય બજાવ્યું હતું. મુંબઈ કોરપોરેશન અને મુંબઈ એસોસિ-એશનના સભ્ય છે. ઘણા સાર્વજનિક ક્ષેત્રોના ટ્રસ્ટી છે. દુનીઆના ઘણા ખરા દેશોના વેપારની સ્થિતિ જાતે જઈ એમણે તપાસી છે. શ્રી. ભવાનભાઈ ચુસ્ત કેબ્રેસમેન છે. ૧૯૩૨ માં એમને અટકમાં લેવામાં આવતા ગંભીર સ્થિતિ ઉભી થઈ હતી અને પાછળથી તેમને મુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. આ પ્રસંગે પણ તેઓ જોડાયા છે.

સરનામું:—વેસ્ટર્ન ઈન્ડીયા હાઉસ,  
સર ફ્રીડેશાહ મહેતા, રોડ,  
કોટ, મુંબઈ.

**હઝરત, શ્રી. વિજયરાય હિંમતરાય,**  
એમ. એલ. એલ. બી.,—એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં અમદાવાદ ખાતે થયો હતો. તેઓ અમદાવાદના હાઈ કોર્ટ પ્લીડર સ્વ. શ્રી. હિંમતરાય ન્યામતરાયના પુત્ર થાય. મુંબઈની હઝરત એન્ડ કંપનીના માલિક છે. આ કંપની ખાદી જાતના સુતરની આયાત નિકાશનો વેપાર કરે છે. ધંધા અંગે એમણે યુરોપ, ઈજિપ્ત, ચીન જાપાન વિગેરે પરદેશોના પ્રવાસ કર્યો છે.

સરનામું:—કપૂર મહાલ, મરીન ડ્રાઇવ,  
મુંબઈ, ૧.

**ગારવારે શ્રી. બી. ડી.**—ગારવારે મોટર લીબના તથા ગારવારે ફીનાન્સ કોરપોરેશન લીબના ગવર્નિંગ ડિરેક્ટર એ ઉપરાંત લંડનની ગારવારે મોટર્સ લીબના તથા બેબે નીઓનસાઈન કુંડા લીબના અને ન્યુ સીટીઝન્સ બેંક ઓફ ઈન્ડીયા લીબના ડિરેક્ટર છે. એમનો જન્મ સતારા જિલ્લાના તાસગામમાં ૧૯૦૫ માં થયો હતો. સાંગલીમાં પોતાનો અભ્યાસ પુરો કરી ૧૯૨૧ માં ધી ડેકન મોટર્સ એજન્સી નામથી મોટરનો ધંધો શરૂ કર્યો હતો. અને પાછળથી એ એજન્સીને ગારવારે મોટર્સ લીબમાં ફેરવી નાંખી હતી. વડોદરાના નાં ગાયકવાડની ખાસ ફરમાસથી ગારવારે મોટર્સ લીબ વડોદરા રાજ્યના આડતીઆ તરીકે મોટરો અને મોટરની સામગ્રી ખરીદે છે. શ્રી. ગારવારે ધંધા અંગે અનેકવાર યુરોપના પ્રવાસે ગયા છે. હિંદમાં મોટર ઉદ્યોગ સ્થાપવાની શક્યતા વિષે પ્રવાસ દરમ્યાન એમણે સર એમ. વિન્સેસરીઆ સાથે વિચારણા પણ કરી હતી. એમના પતિન વિમળાબાઈ મોટર્સ લીબ અને ગારવારે ફીનાન્સ કોરપોરેશનના ડિરેક્ટર છે. આ બંને કંપનીઓ આ દંપતીની માલિકીની છે. એમના નાના ભાઈ શ્રી. આર. ડી. ગારવારે રાયલ ઍર-ફોર્સમાં પાઇલેટ તરીકે યુદ્ધમાં ભેડાયા છે.

સરનામું:—સ્વદેશી મીલ્સ કંપ. લિ.,  
ગીરગામ મુંબઈ ૪.

પ્રમાણિક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

ક્રકર, ડૉ. રસિકલાલ રામકૃષ્ણ, એમ. ડી. (કલક-તા), એમ. ડી. જર્મની, એમ. બી. એચ. એ. (ઈંગ્લંડ), કનસલટીંગ હોમીઓપાથ, આયુર્વેદિક ફીઝીસીયન અને સાઈકો-સેકસ્યુઅલ પેથોલોજિસ્ટ—

ડૉ. રસિકલાલ કાકર સને ૧૯૦૨ ની ૩૦ મી જાન્યુઆરીએ જન્મ્યા હતા. તેમણે

નવાનગર સ્ટેટ હાઈ-સ્કુલ, કલક-તાની એડ વર્ડ મેડીકલ કોલેજ અને જર્મનીની ઇન્ટર નેશનલ હોમીઓપથીક યુનિવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો છે. તેમનાં લગ્ન સને ૧૯૧૨ માં શ્રીમતી નર્મદાગવરી



સાથે થયાં હતાં. પણ તેઓ સને ૧૯૨૨ માં સ્વર્ગવાસ પામ્યાં છે. ઇન્ટરનેશનલ હોમીઓપથિક મેડીકલ લીગ ઓફ ધી વર્લ્ડનું ૧૦ મું અધિવેશન સને ૧૯૩૫ માં હંગેરીની રાજધાની બુડાપેસ્ટ ખાતે અને ૧૩ મું અધિવેશન સને ૧૯૩૮ માં ફ્રાંસમાં નાઈસ ખાતે મળ્યું હતું તેમાં ડૉ. રસિકલાલ હિંદના પ્રતિનિધી તરીકે ગયા હતા. તેઓ ચાલ-ઇન્ડીઆ હોમીઓપથિક મેડીકલ એસોસીએશનની પ્રેસ એન્ડ પ્રોપ્રિએટરી કમિટીના ચેરમેન છે. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ હોમીઓપથિક મેડીકલ એસોસીએશનના જનરલ સેક્રેટરી અને પુતાની ભારત સેવા સમિતિની ગ્રામ્ય યુન:રચના માટેની યોજનાના ડિરેક્ટર છે. સને ૧૯૩૬-૩૭ માં ડૉ. રસિકલાલ માર્ગંગા ખાનેની એ. એચ. એ. ચેરિટેબલ ડીસ્પેન્સરીના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ હતા. બુદ્ધિશાળી અને સહાય-

કારી વૃત્તિના આ યુવાન ડોક્ટરને તેમના સમાગમમાં આવનાર સૌ ચાહે છે.

સરનામું:—દાદર, બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વેની સામે, તુલશી પાઇપ રોડ, મુંબઈ-૧૪.

નાયડુ, શ્રીમતી સરોજની—એમની કુળવણી એમને લંડન તથા કેમ્બ્રીજ ખાતે આપવામાં આવી હતી. નીડામ રાજ્યના મુખ્ય તબીબી અમલદાર ડૉ. નાયડુ સાથે એમનું લગ્ન થયું હતું. હિંદ રાષ્ટ્રીય સભાના પહેલા સ્ત્રી પ્રમુખ થવાનું સદભાગ્ય એમને પ્રાપ્ત થયું હતું. મહિલોદ્ધારની સર્વ પ્રવૃત્તિઓમાં એ આગળ પડતો લાલ લે છે. દેશના ઉદ્ધાર માટેની ચળવળોમાં ભાગ લેવા માટે એમને ઘણીવાર જેલ મળી છે. ૧૯૩૨ માં હિંદી સરકારે દક્ષિણ આફ્રીકા મોકલેલા પ્રતિનિધિ મંડળના એઓ સભ્ય હતા. હઈદ્રાબાદમાં થયેલા જળ-પ્રલય વખતે રાહતકાર્યની વ્યવસ્થા કરવા બદલ શહેનશાહ સાતમાં એડવર્ડની સરકારે કૃત્યસરે-ઈ-હિંદના સોનાના ચાંદ એનાયત કર્યો હતો. કવિ તરીકે એમણે મોટી પ્રદિધ મેળવી છે અને એમની કૃતિઓનું બીજી અનેક ભાષાઓમાં ભાષાંતર થયું છે. એમની પ્રસિદ્ધ કૃતિઓમાં “બર્ડ ઓફ ટાઇમ,” “ગોલ્ડન ડ્રેસોલ્ડ” બહુ માનીતા છે. શ્રીમતિ નાયડુ ગોળમેજી પરિષદમાં પ્રતિનિધિ હતા. (૧૯૩૧).-૧૯૧૪ થી રાયલ સોસાયટી ઓફ લીટરેચરના સભ્ય છે. ૧૯૩૫ માં રાષ્ટ્રીય સભામાં ભેડાયા અને ગાંધીજીના અનુયાયી થયાં હતાં.

સરનામું—હઈદ્રાબાદ (દક્ષિણ).

સંપુર્ણનંદ—બી. એસ સી. એલ. ટી. કેંગ્રેસ રાજ્યઅમલ દરમ્યાન બેડયા પ્રાંતની સરકારના કેળવણી ખાતાના પ્રધાન. એઓનો જન્મ તા. ૧લી જાને-વારી ૧૮૯૧ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓના લગ્ન સાવીત્રી દેવી જેઓ ગુજર પામ્યાં છે તેઓ સાથે થયાં હતાં. બનારસની કવીન્સ કોલેજ અને અલ્હાબાદની ત્રેનીંગ કોલેજમાં તેઓએ કેળવણી લીધી હતી. ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી તેઓએ વૃંદાવનની પ્રેમ મહા વિદ્યાલય અને બનારસની હરીશ્વન્દ્ર હાઈ સ્કૂલ તેમજ ઇંદોરની ડાહી (રાજકુમાર) કોલેજમાં ૧૯૧૫-૧૯૧૮ સુધી કામ બજાવ્યું હતું. એ ઉપરાંત તેઓએ ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૧ સુધી બીકાનેરની ડુંગર કોલેજના હેડ માસ્ટર તરીકે, તેમજ ૧૯૨૨ ના સાલથી કસબી વીધાપીઠના પ્રોફેસર તરીકે તેમજ ૧૯૨૨ ની સાલથી એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય તરીકેના ઓધ્યાઓભાગવ્યા હતા. યુ. પી. ની પ્રોવીન્શીઅલ કોંગ્રેસ કમીટીના તેઓ ૩ વાર સેક્રેટરી હતા. મુંબઈમાં મળેલી સેકન્ડ એલ ઇન્ડિયા સોશવાલીસ્ટ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસિડેન્ટ હતા. બનારસ મધ્યેથી પ્રગટ થતા “To day” અને “Maryada” નામના શેજીંદા અને માસીક જરનલોના એડીટર. ૧૯૪૦ માં પુના ખાતે મળેલી ૨૯ મી હાઈ સાહિત્ય સંમેલનના પ્રેસીડેન્ટ. પબ્લીકેશનો—હાઈ ભાષામાં રાજદ્રારી તેમજ ઇતીહાસીક બાબતોને લગતી નવ ચોપડીઓ “બુક ઓન એસ્ત્રોનોમી એન્ડ સાયન્સ”, “હોબી ગારડનીંગ”, સમાજ વાદની એક ચોપડી માટે “મુસરકા પારીટોશીક” મલ્યું. તેઓને બે છોકરાઓ અને એક છોકરી છે. જેમાંના

વડો છોકરો આગેવાન હાઈ જરનાલીસ્ટ અને નોવેલીસ્ટ છે

હંકાચુ—જલીમદેવી, બનારસ સીટી.

મુતરીઆ, શ્રી. ધીરજલાલ મુનીલાલ, એફ. એ. એ. એફ. સી. પી. એ, એફ. સી. આઈ. એસ. ચાર્ટર્ડ સેક્રેટરી, સરટીફાઈડ પબ્લીક



એકાઉન્ટન્ટ અને

એડીટર (લંડન)—

ન્યાતે હશા શ્રીમાળી

બાણીઆ છે. એમને

જન્મ ૧૮૯૩ માં

થયો હતો. વ્યાપારી

કેળવણી મેળવવા

માટે લંડનની પરિ-

ક્ષાઓ પસાર કરી

છવટે લંડનની સે ફૂલ એસોસિએશન એફ એકાઉન્ટન્ટસની ફાઈનલ પરિક્ષામાં સામ્રાજ્યમાં પહેલે નંબર પાસ થઈ રૂપાનો ચાંદ મેળવ્યો છે. આ બંને સરથાઓ ઉપરાંત ચાર્ટર્ડ ઇન્સ્ટીટ્યુટ એફ સેક્રેટરીય (લંડન) અને કોરપોરેશન એફ સર્ટીફાઈડ પબ્લીક એકાઉન્ટસ (લંડન)ના તેઓ ફેલો છે. હાલમાં મુંબઈની હાવર્સ કોલેજ એફ કોમર્સમાં એકાઉન્ટન્સીના પ્રોફેસર અને કોલેજના સેક્રેટરી છે. પ્રો. હાવર સાથે એમણે ૧૯૧૨ થી વ્યાપારી કેળવણીના વિકાસ માટે સતત પ્રયત્ન કર્યા છે એમના હાથ નીચે અનેક વિદ્યાર્થીઓએ ઉચ્ચ વેપારી કેળવણી લીધી છે. એમણે “પ્રેક્ટીકલ કમર્શીયલ એરીથમટીક” નામનું પુસ્તક લખ્યું છે, આ પુસ્તક દેશભરમાં “ટેકસ્ટ બુક” તરીકે વપરાય છે.

સરનામું:—C/o હાવર્સ કોલેજ એફ કોમર્સ, એસ્કેવેન્ડ રોડ, મુંબઈ.

મહામદ, શ્રી. ગુલામઅલી શેર-એમને જન્મ ૧૮૮૮ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો.



સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૪ માં કુલ્સુમખાઈ સાથે લગ્ન કર્યાં હતાં. એમને બે પુત્ર અને ત્રણ પુત્રી છે. ૧૯૧૮-૧૯ માં કેબિ (જાપાન) ખાતેના પરદેશ સાથેના

વેપારની ખાડ (ફેરિન ખાડ ઓફ ત્રેડ)ની કમીટીના સભ્ય હતા, ૧૯૧૯ માં કેબિની ઇંગ્લીશન ત્રેડ એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૫ સુધી ઝેકાસ્લોવેકીઆ પ્રજાસ-તાકના વ્યાપારી એજન્ટ હતા. ૧૯૨૫ થી ઝેકાસ્લોવેકીઆ પ્રજાસ-તાકના કોન્સ્યુલર એજન્ટ છે, યુદ્ધ દરમિયાન કેબિમાં મેટલ એજિની કોન્સ્યુલર કમીટીના સભ્ય હતા, જાપાનની રે કોસ સોસાયટીના ચાંદ અને ડીપ્લોમાં મેળવ્યા છે. ૧૯૨૪ માં ખરમંગહામ (ઇંગ્લાંડ) ના ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ કોમર્સની ફેલોશીપ ડીપ્લોમાં મેળવી હતી. ૧૯૩૬ માં પ્રાગ, (ઝેકાસ્લોવેકીઆ)ની ચેમ્પર ઓફ કોમર્સની ફેલોશીપ ડીપ્લોમાં મેળવી છે ઝેકાસ્લોવેકીઆના પ્રમુખ તરફથી “ઓર્ડર ઓફ બહાઈટ લાયન”ને ખેતાબ અર્પણ થયો છે, અને નાં શહેનશાહ આઠમા એડવર્ડે એ ખેતાબને સ્વીકાર કરવાની અને એ પહેરવાની મંજુરી આપતા વોરન્ટ પર સહી કરી છે. ૧૯૩૯ માં ફ્રેંચ પ્રજાસ-તાક તરફથી ફ્રેંચ વેપારની ખજાણી વિવિધ સેવાઓની કદર તરીકે અપુર્વ માન આપતો ખેતાબ “ઓફીસર ઓફ ધી

ઓર્ડર ઓફ ધીનીચન ઇફ્ટીખાર” અર્પણ થયો છે.

સરનામું:—મહામદ હાહિસ, સેમ્યુઅલ સ્ટ્રીટ, વેસ્ટ, મુંબઈ અને ઝવેર મહાલ, ૬૬ મરીન ડરાઈવ, ચર્ચગેટ રેકલે-મેશન, મુંબઈ.

ખાન અખદુલ ગફારખાન—સરહદના ગાંધીના નામથી જાણીતા થયેલા આ અગ્રેસરને જન્મ ૧૮૯૧ માં પેશાવરના ઉત્તમાન્ગી ગામડામાં થયો હતો. મોટા જમીનદાર છતાં, સાવ સાદા છે. અભ્યાસ સાધારણ છે ૧૯૦૯ માં લશ્કરમાં સારા પદે મુકવાની સરકારની માંગણીને એમણે ઇન્કાર કર્યો હતો. ૧૯૧૨ માં તેઓ જાહેર પ્રવૃત્તિમાં પડ્યા હતા. પોતાના ગામમાં રાષ્ટ્રીયશાળા શરૂ કરી હતી. આ શાળા ૧૯૧૫ માં સરકાર તરફથી બંધ કરાવી દેવામાં આવી હતી. રોલેટ કાયદા સામેની ચળવળમાં એમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. તે પછી અસહકારની પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લઈ ૧૯૨૨ માં ત્રણ વર્ષની જેલ ભોગવી હતી. ૧૯૨૮ માં લકનઉ ખાતે મહાત્મા ગાંધીજીના અંગત સંબંધમાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૯ માં એમણે “જીરગા” ભરી હતી અને “જુદાઈ ખીદમતગાર”ના નામથી જાણીતી થયેલી લાલ ખમીસવાળા સ્વયં સેવકોની દુકરી ઉભી કરી હતી. ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૪ સુધી તેઓ રાજકેદી હતા પછી પંજાબ અને સરહદ પ્રાંતમાંથી તેમને હફપાર કાઢવામાં આવ્યા હતા. પકાણુ જેવી ઝનુની કામને અહિંસાના પથે ચઢાવવાની એમની કાર્યસિધ્ધી મશહુર છે.

સરનામું:—પેશાવર.

દેસાઈ, શ્રી. વસંતરાય હરરાય—  
એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં પલસાણા



(વડોદરા રાજ) ખાતે  
થયો હતો. ખરવાસાના  
ઇનામદારનાં કુટુંબથી  
હિતરી આવેલા છે.  
અત્યારે ન્યુસેન્ટ્રલ ટોકીય  
સરકીટ લીન (મુંબઈ  
અને નાગપુર)ના મેને-  
જીંગ ડીરેક્ટર છે. ધર્મી-  
રીઅલ ફીલ્મ કુંપનીમાં

અગાઉ જનરલ મેનેજર હતા. પલસા-  
ણાની સાવજનીક પુસ્તકાલયના પ્રમુખ,  
શ્રી. અનાવીલ સમાજ મુંબઈના ટ્રસ્ટી,  
સેન્ટ્રલ ટોકીય સરકીટ ધર્માદા ટ્રસ્ટના  
મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે.

સરનામું:—“તારા ખાગ”, પલસાણા  
મરોલી થઇને, વડોદરા રાજ્ય.

ભરૂચા, મીં ફકીરજી ઇ., એલ. એમ.  
ઇ; એમ. આઇ. મીકેન્ડ એન્જી (લંડન),  
એમ. આઇ. ઇ.—ચાર્ટર્ડ મિકેનિકલ  
એન્જીનીયર, કનસલ્ટીંગ એન્ડ એડવાઇઝ-  
રી ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એન્જીનીયર અને આંકણી  
કરનાર નિષ્ણાત; પહેલાં ઇન્સ્ટીટ્યુશન ઓફ  
એન્જીનીઅર્સના, બોમ્બે ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ  
એન્જીનીઅરીંગ એસોસિએશનના તથા  
બોમ્બે એન્જીનીઅરીંગ કોંગ્રેસના પ્રમુખ  
હતા; મિકેનિકલ એન્જીનીઅર્સ એસોસિ-  
એશન (હિંદ)ના પ્રમુખ છે. મીં ફકીરજી  
ભરૂચા કોમ્પશન એન્જીનીઅરીંગના  
રુપેશિયાલીસ્ટ હોઇ મુંબઈ સરકાર અને  
હાઇકોર્ટના આંકણી કરનારા એક્ષપર્ટ  
છે; પહેલાં તેઓ મુંબઈ સરકારના  
ઉદ્યોગ ખાતાના ડીરેક્ટર હતા, પુનાની  
એન્જીનીઅરીંગ કોલેજમાં મીકેનિકલ  
એન્જીનીઅરીંગના પ્રોફેસર હતા. અનેક

કોર્ટન મીલો અને બીજાં કારખાનાંઓમાં  
મેનેજર તથા એન્જીનીઅર તરીકે તેમણે  
કામ કર્યું હતું. તેમણે ‘મિકેનિકલ  
એન્જીનીયરીંગ ઇન ઇન્ડિયા’, ‘કોસ્ટ  
ઓફ મોટીવ પાવર ઇન ઇન્ડિયા’, ‘ઓઇલ  
એન્ડ ગેસ એન્જીન્સ’, ‘ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ  
એન્ડ પાવર’, ‘બિલ્ડીંગ કન્સ્ટ્રક્શન’  
વિગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું:—જહાંગીર વિલા, ૧૨ કલખ  
રોડ, ભાયખલા-મુંબઈ.

ભેદવાર, ધનજીશા પેસ્તનજી, બી. એ.,  
એલ. સી. ઇ.—એમનો જન્મ કરાંચી મધે  
તાં ૧૦ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૬ ની સાલમાં  
થયો હતો. એઓના પીતા ખાનસાહેબ  
પેસ્તનજી પાલનજી ભેદવારે કરાંચીની  
મેયર કરંન્સી બેન્કમાં ટ્રેઝરરી ઓફીસરના  
ઓધેલો ભોગવ્યો હતો. મીં ધનજીશા  
ભેદવારે મીસ્ત્રી એન્ડ ભેદવાર આરકીટેકટ  
ની પેઢીમાં ૪૩ વરસો સુધી ‘પ્રેક્ટીસ’  
કીધી હતી. અને હાલમાં તેઓ રીટાયર્ડ  
જીવગી ગુજરે છે. એઓ આરકીટેકટ તરીકે  
જ્યારે પ્રેક્ટીસ કરતા હતા ત્યારે મુંબઈની  
મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશન તરફથી પાંચ  
વરસની મુદત માટે ત્રીમ્યુનલ ઓફ  
અપીલના એક એક્સિસર તરીકે નેમણુંક  
કરવામાં આવી હતી. એઓએ મુંબ-  
ઈની એલ્ફીનસ્ટન કોલેજમાં તેમજ પુનાની  
સાયન્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી.  
કરાંચીના કાત્રક પારસી કોલોનીમાં  
એઓએ પોતાના મરહુમ માતૃશ્રી અને  
પીતાશ્રીની યાદમાં “ભેદવાર લાયબ્રેરી”  
નામનું એક મકાન બંધાવી આપી તે કરાં-  
ચીના પારસીઓને તેઓના વપરાસ માટે  
સુપરફ કીધું હતું.

ટેકાણું:—૧, સ્લેટર રોડ, ગ્રાન્ડરોડ  
સ્ટેશનની બાજુમાં, મુંબઈ.



દેશાઈ, શ્રી. ભુલાભાઈ જીવણજી, એમ. એ., એલ.એલ. બી., એડવોકેટ,— શ્રી ભુલાભાઈ અનાવીલ પ્રાન્નજી છે.



એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં વલસાડ ખાતે થયો હતો. એમનાં માળાપ ખેતીવાડી કરતા. તેમણે પ્રાથમિક કેળવણી વલસાડમાં જ લીધેલી. તે પછી મુંબઈમાં એલફીન્સ્ટન કોલેજમાંથી એમ. એ. સુધી પહોંચ્યા. એમની વિદ્યાર્થી તરીકેની કારકીર્દી ઝળકતી હતી. એમ. એ. થયા પછી અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં ઇતિહાસ અને અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર તરીકે જોડાયા હતા. પછી એલ.એલ. બી. ની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી મુંબઈ આવી હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. ધીમે ધીમે તેઓ એક ખાહોશ ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રખ્યાત થયા અને પ્રથમ પંકતીમાં આવી ગયા. મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ જનરલ તરીકે પણ નીમાયા હતા. શ્રી દેશાઈના બહેરજીવનને માર્ચ ૧૯૧૯ થી થાય છે. હોમરૂલ લીગની એમની પ્રવૃત્તિ બાણીતી છે. ત્યાર પછી તેમણે ખારડોલીના સત્યાગ્રહ વખતે ખેડૂતોનો કેસ રજુ કર્યો હતો. કોંગ્રેસ સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ રાખે છે અને ૧૯૩૦ની લડતમાં જોડાઈ પશુ ગયા હતા. મુંબઈની કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ છે.

સરનામું—હસમત મહાલ, ચેડર રોડ, મુંબઈ.

લે. ફ્રાન્સીસ, જે. ધી.—“ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” ના તંત્રી ૧૮૯૩ માં એમનો જન્મ થયેલો. મારગરેટ હેલન

એડમ્સ સાથે લગ્ન કરેલાં. એબરડીનની રોયલ ગાર્ડન્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૧૧ માં “એબરડીન ફ્રી પ્રેસ” ના સ્ટાફમાં જોડાયા મેસોપોટેમીઆ ખાતેના સહાયક ફળમાં સેવા બજાવી હતી. ૧૯૧૯ માં ઇન્ટેલીજન્સ ખાતાના ખાસ સરવીસ અમલદાર બન્યા હતા. ૧૯૨૦ માં કેપ્ટનપદે આવ્યા હતા. એ પછી પત્રકારપદે પાછા આવ્યા. ૧૯૨૦ માં જ “એબરડીન ફ્રી પ્રેસ”ના મુખ્ય ખાતમીદાર (રીપોર્ટર) નીમાયા હતા. ૧૯૨૨ માં “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા”ના ડિપ-તંત્રી હતા અને ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૨ સુધી મહદનીશ તંત્રી બન્યા હતા. “ટાઇમ્સ”ના તંત્રી તરીકે વર્તમાન કુદ્ધમાં ઇજ્જતની મુલાકાતે ગયા હતા. ડન્ટન્સ અપીલ ફૂડ કમીટીના ચેરમેન છે. મુંબઈ વાઈ. એમ. સી. એ. અને સોશીયલ સરવિસ લીગના ડિપ-પ્રમુખ છે.

સરનામું—મલબાર કોર્ટ, રીજરોડ, મલબારહીલ, મુંબઈ.

બ્રેલવી, શ્રી. સ્વયંદ અબદુલ્લા, એમ. એમ., એલ.એલ. બી., તંત્રી “જોખિ કોનીકલ”—૧૮૯૧ માં એમને જન્મ થયેલો. ૧૯૧૦-૧૧ માં મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાંથી મેટ્રિક્યુલેશન થયેલા. અને ૧૯૧૫ માં “જોખિ કોનીકલ” ના તંત્રી ખાતામાં અક્ષેપના લેખક તરીકે જોડાયેલા. ૧૯૧૮ માં મહદનીશ તંત્રી બન્યા અને ૧૯૧૯-૨૦ માં શ્રી. હોનીમેનને ટ્રેનિંગકલ કર્યા ત્યારે તંત્રી તરીકે કામ ચલાવેલું. ૧૯૨૦-૨૪ માં “કોનીકલ”માં સ્વં શ્રી. મારમાડયુક પીકથોલ સાથે સહતંત્રી હતા. અખિલ હિંદ મહાસભા સમિતિના સભ્ય છે. ૧૯૩૦ માં

મુળ કેમ્બ્રિજ કારોબારી સમીતીના સભ્યો જેલમાં ગયા હતા ત્યારે કારોબારીના એક સભ્ય તરીકે નીમાયા હતા. સત્યા-ગ્રહની ચળવળ અંગે ૧૯૩૦ માં જેલ ગયા હતા. અને ૧૯૩૧ની ૨૬ મી જાનેવારીએ ગાંધીજી અને કારોબારી સમીતીના મુકત થયેલા સભ્યો સાથેજ જેલ મુકત થયા હતા. નેશનાલીસ્ટ મુસ્લીમ પાર્ટીની કારોબારી સમિતિના સભ્ય છે. ૧૯૩૨ માં સવિનય અનાદરની ચળવળ પુનઃ શરૂ થતા તા. ૬ ટી જાનેવારીએ પકડાયા હતા અને બે વર્ષની સજા થઈ હતી પણ ૭ મી ઓક્ટોબર ૧૯૩૩ ને દિને જેલ મુકત થયા હતા. તાજેતરમાં વર્તમાન યુદ્ધ અંગે ઇજ્જતના પ્રવાસે ગયા હતા. “સોશીયલ સરવીસ ક્વાર્ટરલી” ની તંત્રી મંડળના સભ્ય છે.

સરનામું:—“જોબે કાનીકલ”, કોટ, મુંબઈ.

**હોનીમેન, શ્રી. બી. જી.**—એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો. એમણે ૨૧ વર્ષની વયે પત્રકાર તરીકેની પોતાની કારકીર્દિની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૦૬ માં શ્રી. હોનીમેન કલકત્તાના “સ્ટેટસમેન”માં મદદનીશ તંત્રી તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૧૨ માં “જોબે કોરોનીકલ”માં દાખલ થયા હતા. અને ૧૯૧૬ સુધી તેનું સંચાલન કયું હતું. હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ એમને લોડ લોઈડે હદ પાર કર્યા હતા. એ વખતે તેઓ કેમ્બ્રિજના એક ખુબ આગળ પડતા નેતા ગણાતા હતા. ૧૯૨૬ માં તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા હતા. ત્યાર પછી ફરીથી જાહેર જીવનમાં પડતાં થોડો વખત મુંબઈની કોરપોરેશનના સભ્ય બન્યા હતા. એ પછી

૧૯૨૬ માં એમણે “ઈન્ડિઅન નેશનલ હેરલ્ડ” નામનું અંગ્રેજી દૈનિક શરૂ કર્યું હતું. ૧૯૩૦ માં લાહોરના “ડેલી હેરલ્ડ”ના તંત્રી નીમાયા હતા. ત્યાર પછી પાછા મુંબઈ આવી “જોબે સેન્ટીનલ” નામના સાંજના દૈનિક પત્રના તંત્રીપદે આવ્યા હતા. હજી સુધી તેઓ એજ પદે છે.

**મુર શ્રી. ડબ્લ્યુ. આર્થર,** “સ્ટેટસમેન”ના તંત્રી—એમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. બેલ્ફાસ્ટ અને ઓક્સફર્ડની કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કરેલો. ત્યાર પછી પત્રકારત્વના ધંધામાં જોડાયા. ૧૯૦૮ માં ટર્કીશ બળવા વખતે અને આલ્બેનીયામાં “ટાઇમ્સ”ના ખાસ ખબરપત્રી તરીકે ગયા હતા. ૧૯૧૦-૧૨ માં ઇરાનના ખબરપત્રી હતા અને ૧૯૧૩ માં રશીયામાં, ૧૯૧૪ માં સ્પેનમાં અને ૧૯૧૪ માં આલ્બેનીયાના બળવા વખતે ખાસ ખબરપત્રી તરીકે ગયા હતા. ગત મહાયુદ્ધ વખતે ૧૯૧૪ માં માર્ન નદીના યુદ્ધ વખતે પણ ખબરપત્રી તરીકે ગયા હતા. પછી લડાઈમાં જોડાયા હતા અને ૧૯૧૫ માં ડાર્ડેનલ્સ ખાતે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૭ સુધી કોન્સ્ટાન્ટીનોપલ અને બાલ્કનમાં હતા. શાહિબમાની દળમાં પણ એમને ઓધો મળેલો. ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૨ સુધી ફરી પાછા ઇજ્જત, પેલેસ્ટાઈન, સીરીયા, મેસોપોટેમીયા, ઇરાન કોકેસસ, હિંદ, અફઘાનીસ્તાન વિગેરે દેશોમાં ગયા હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૩ સુધી કલકત્તા તરફથી વડી ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—“સ્ટેટસમેન”, કલકત્તા.

ચંદુલાલ સોમાલાલ શાહ—શ્રી. ચંદુલાલનો જન્મ સંવત ૧૯૫૪ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૪ ના દિને નડીઆદ મુકામે થયો હતો. એમના પિતા સોમાલાલ સાક-



ચંદ શાહ એક સારા લેખક હતા પણ આપણે ત્યાં ગુજરાતી લેખકોની સ્થિતિ બેઠાં છે તે પ્રમાણે તેઓ પોતાનાં બાળકો માટે લક્ષ્મીને નહીં પણ ઇજ્જત આપફો વારસો મુકી મરણ પામ્યા હતા. આથી શ્રી. ચંદુલાલ પોતાના મોસાળમાં ઉછરીને ભણ્યા હતા અને તેમના મામાએ તેમના પિતાની ફરજો બજાવી હતી. કામ ધંધા પુરતી કેળવણી લીધા પછી ચંદુલાલ-એ અમદાવાદમાં જુદી જુદી દીશાઓમાં નોકરી કરી હતી અને તેમના મામાની મદદથી તેમણે અમદાવાદમાં સને ૧૯૧૦ માં પરફ્યુમરી અને ટાઇલેટ સામાનની દુકાન કાઢી હતી. અને ત્યાં સુધી દેશી માલ વાપરવાની અને વેચવાની તેમની વૃત્તિ હોવાથી તેમણે સને ૧૯૧૩ માં બટનો બનાવવાનું કારખાનું કાઢ્યું હતું. તે પછી

૧૯૧૪-૧૫ માં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા. અને જીનતાન એજન્સીમાં કામ કરવા સાથે પોતાનો બટન બનાવવાનો ધંધો પણ ચાલુ રાખ્યો હતો. પોતાના બટનના ઉદ્યોગને સારી સફળતા મળ્યા પછી શ્રી. ચંદુલાલની નજર લેધર ગુડસ બનાવવા તરફ દોડી કારણ કે આપણા દેશમાં તે વેળા લાખોની રકમનો ચામડાનો સામાન (બેગ્સ, હોલડોલ્સ, મનીપર્સ, પટા વિગેરે) આવતો હતો. અને તેવી રીતે આ દેશના લાખો રૂપિયા પરદેશ ઘસડાઈ જતા હતા. ૧૯૧૫ ની સાલમાં ચંદુલાલએ પોતાના મામાની મદદથી ચામડાનો સામાન બનાવવાનું કારખાનું ખોલ્યું અને ઇશ્વરની મદદથી તેમને બટનના ધંધાની માફક એ ધંધામાં પણ સારી જશ મળી તેમનો માલ હાંદના સઘળા ભાગો ઉપરાંત આફ્રીકા અને બરમા પણ જવા લાગ્યો. આજે બીજા અનેક કારખાનાંઓ ચામડાનો માલ બનાવે છે અને ૨૦ વર્ષના અગાઉના કરતાં આજે એ માલની પરદેશી આયાતમાં ૯૦ ટકા જેટલો ઘટાડો થઈ ગયો છે. લેધર ગુડસના ધંધામાં સારી ફ-તેહ મળ્યા પછી દેશની સેવા બજાવવા તરફ શ્રી. ચંદુલાલએ ધ્યાન આપ્યું અને “પ્લેટફોર્મ” ઉપર ભાષણો કે વર્તમાનપત્રોમાં લખાણો કરી “પ્લેટફોર્મ પોલીટીશીઅન” થવાને બદલે તેમણે એક મુંગા અને “એકરીવ” કાર્યકર થવાનું પસંદ કર્યું. દેશની ખરી સેવા સ્વદેશીથી જ થઈ શકે એવી તેમની ખાત્રી હોવાથી ૧૯૩૦ ની સાલમાં શ્રીમતી લીલાવતી મુનશી વગેરે સાથે તેમણે મુંબઈમાં સ્વદેશી મારકેટ સ્થાપવામાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને દેશી માલ બહેર પ્રજા આગળ રજુ

કરવા અને દેશી ઉદ્યોગોને મદદ આપવા સ્વદેશી પ્રદર્શનો અને તેવી બીજી હીલ-ચાલો કરવા માટે સ્થપાયેલી ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેર લીબ્રેરી સ્થાપનામાં પણ મોટો હાસિ આપ્યો. સ્વદેશી મારકેટની શ્રી. ચંદુલાઈ મુંગે મોઢે સેવા બબે છે અને ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેરના તેઓ એક ડિરેક્ટર છે. કૉંગ્રેસના તેઓ એક મુંગા સેવક છે અને તેથી છેલ્લી ચેળવળ દરમિયાન તેમણે પણ જોલમહોલની સહુલગાલ કરી હતી. તેઓ સામાજિક, સખાવતી, કેળવણી અને જાહેર કાર્યમાં સીધી તથા આડકતરી મદદ મુંગે મોઢે કરે છે. આટલી બધી પ્રવૃત્તિઓ છતાં તેમણે કોઈ પણ સ્થળે હોઠો ભાગવવાની આશા કરીજ નથી. ધારાસભાઓ અને કોરપોરેશનની ચુંટાણીઓમાં તેઓ હંમેશા કોંગ્રેસ ઉમેદવારોને મદદ કરતા રહ્યા છે. તેઓ સર લલ્લુભાઈ શામળ દાસ કોઓપરેટર બેન્કના ડિરેક્ટર, ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેરના ડિરેક્ટર, સ્વદેશી માર્કેટ બોર્ડના સેક્રેટરી, નેશનલ એજ્યુકેશન સોસાયટીના બબ-નચી અને નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ વર્કસના એક ભાગીદાર છે. પોતાના ભાઈ તથા મામાના દીકરા સાથે મળી તેઓ ગોલ્ડ ફીલ્ડ લેધર વર્કસને આજે આખા હિંદમાં અને પરદેશોમાં પણ મશહૂર કરી શક્યા છે. અને તેમના એ કારખાનામાં આશરે ૨૫૦ જેટલા માણસો કામ કરે છે.

ઠેકાણુ:—જેશી બીલીંગ, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ.

બીરલા, ઘનશ્યામદાસ,—જન્મ ૧૮૯૧ ની સાલમાં થયો હતો. એઓ એક મીલ-માલિક અને મરચન્ટ હોવા ઉપ-

રાંત બીરલા પ્રધર્સ લીમીટેડના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર પણ છે. હિંદમાં તેઓ મોટા ધંધાઓ ચલાવે છે. સેકન્ડ ઇન્ડયન લેલ-સ્વેટીવ એસેમ્બલીના સભાસદ તરીકે તેઓ ચુંટી કઢાયા હતા, પણ શાહી માલને પસંદગી આપવાના સવાલ સંબંધી ૧૯૩૦ ના સાલમાં તેઓએ એ ઓધવા રાજીનામું આપ્યું હતું. જાહેર ચળવળોમાં તેઓ ઘણો રસ લઈ રહ્યા છે. કલકત્તાની ઇન્ડયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ૧૯૨૪ ના સાલ માટેના તેઓ પ્રેસિડેન્ટ હતા. ૧૯૨૯ ના સાલની ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડયન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પણ એઓ પ્રેસિડેન્ટ હતા. બનારસની હિંદુ યુનીવર્સિટીની કાઉન્સિલના એક સભ્ય, ઇન્ડિયન ફીઝિકલ કમીશનના એક સભ્ય, ખંગાળની લેલસ્વેટીવ કાઉન્સિલના એક સભ્ય. ૧૯૩૦ ના સાલના મજૂરોની સ્થિતિ સંબંધી તપાસ કરવા નેમાયલાં શાહી કમીશનના એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત બીજી રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સના એવણુ એક મેમ્બર હતા, તેમજ વર્ષ ૧૯૨૭ ના સાલમાં જનીવા ખાતે મળેલી દેશ-પરદેશના મજૂરોની કોન્ફરન્સ મધે હિંદ તરફના એવણુ એક ડેલીગેટ હતા. કેળવણીને લગતી તેમજ બીજી જાહેર સંસ્થાઓમાં એમણે મોટી રકમ ધર-માદામાં આપી છે.

ઠેકાણુ:—રાયલ એક્સચેન્જ પ્લેસ, કલકત્તા.

પ્રેસિડેન્સી  
સંધર દેશી  
વીમા કું. છે.

**જગમોહનદાસ લલ્લુભાઈ મથુરીઆ-**  
શ્રી. જગમોહનદાસભાઈને જન્મ મુંબ-  
ઈમાં સંવત ૧૯૬૨ ના પોષ વદ ૦))  
અમાસ ને તા. ૨૪ મી જાન્યુઆરી ૧૯૦૬  
ના દિને થયો હતો. તેઓ એક મોટા



મિલકતદાર અને શ્રાફ છે. તેમણે મુંબ-  
ઈમાં જ કેળવણી લીધી હતી. પોતાના  
સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રી શેઠ લલ્લુભાઈ ત્રિભો-  
વનદાસની માફક શ્રી. જગુભાઈ એક  
ધાર્મિક, અભ્યાસી, અને સનાતન સંસ્કૃ-  
તિના પ્રાણુસમા, સખાવતી જુસ્સાવાળા,  
તેમજ વેદાંત બાબદ સારો રસ ધરાવ-  
નાર પુરૂષ છે. સખાવતની બહેરાત કરવા  
કરતાં યુક્ત રીતે પોતાનો ધર્મ બજાવ-  
વામાં તેઓ વિશેષ આનંદ માને છે. પોતાનાં  
અંગત ધાર્મિક પુસ્તક તરીકે તેઓ  
તુલસી કૃત રામાયણને માને છે અને એ  
ધાર્મિક પુસ્તકનાં ચાહુ વાંચન અને  
અભ્યાસમાં પોતાનો સમય વ્યતિત કરે છે.  
શેઠ ત્રિભોવનદાસ બદવજી કમળસી ચેરીટી  
ફંડના તેઓ મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે અને સને  
૧૯૩૮-૩૯ માં તેઓ કપોળ જ્ઞાતિના  
ઓનરરી સેક્રેટરી હતા. સને ૧૯૨૨ માં

બહેન હીલાવંતી સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં  
હતાં અને તેમને ત્રણ પુત્રો (ચંદ્રકાન્ત,  
ચરણદાસ અને ભગવંતપ્રસાદ) અને ૪  
પુત્રીઓ છે. શ્રી જગમોહનદાસ એક  
મિત્રનસાર અને આનંદી સ્વભાવના પુરૂષ  
હોવાથી તેઓ જમના સમાજમમાં આવે છે  
તેમનામાં ઘણા લોકપ્રિય થઈ પડે છે.

બહેર હે જહાન પે,

કરમી કપોળ વંશ;

દની મેં દાન વંત

મથુરીયા પ્રસીધ્ધ હૈ.

વશો હેં વીવેક બમે,

લક્ષ વાકો ધર્મમાંદી;

જીવો પેં દયા દુટ,

શીતલતા અંગ હૈ.

પરમ પત્રીત્ર યશ

પરમાણુદ દાસદુકો;

અરૂંધાર કેશજી કો,

જગમેં વીહીત હૈ.

ધર્મવંત લલ્લુભાઈ,

ચાકો ધ્યાન વીંલમેં;

જગમોહન સુત તાકો,

છંટકી પ્રસાદી હૈ

શ્રી જગમોહનદાસના સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રી  
શેઠ લલ્લુભાઈ મુંબઈના મશહુર વ્યાપારી  
શેઠ બદવજી કમળસીના પૌત્ર થતા હતા  
અને તેથી શેઠ લલ્લુભાઈ ઉમ્મર લાયક  
થતાં પોતાના વડીલની ફના વ્યાપારની  
પેઢી બદવજી કમળસી અને કંપનીમાં  
બેડાયા હતા. અને પોતાના બે વડિલ  
બંધુઓ શેઠ પરમાનંદદાસ અને શેઠ  
દ્વારકાદાસ સાથે ભાગીદારીમાં કામ કરતા  
હતા. શેઠ લલ્લુભાઈને જન્મ સંવત

૧૯૩૯ ના શ્રાવણ વદ ૫ ના દિને થયો હતો. શેઠ લલ્લુભાઈ પણ ઘણા ધાર્મિક



અને સખાવતી પુરૂષ હતા અને સંવત ૧૯૫૯ માં પોતાનાં માતૃશ્રીને લઈને તેઓ યાત્રાએ ઉપડયા હતા. રામેશ્વર, જગન્નાથજી, ગયાજી, કાશી, અયોધ્યા, હરદ્વાર, ગોકુળ, મથુરા, ડાકોર, પંદરપુર વિગેરે સ્થળોની યાત્રા કરી કેટલાક માસ પછી તેઓ પાછા ફર્યા હતા. સંવત ૧૯૬૩ માં શેઠ લલ્લુભાઈ ખર્ડકિદરિશ્વરની જાત્રાએ ગયા હતા. પોતાનાં ઘણીઆણી જમના-ખાઈનાં સ્વર્ગવાસ પછી સંવત ૧૯૮૫ માં શેઠ લલ્લુભાઈને આ દુનિયા ઉપરનો મોહ ઉતરી ગયો અને પોતાની ખાકીની જીંદગી ઇશ્વરસેવામાં તથા ધાર્મિક રીતે ગાળવા માટે તેઓ પોતાના ભાઈઓ સાથની ભાગીદારીમાંથી છૂટા થઈ ગયા. શેઠ લલ્લુભાઈની સખાવતો ઘણી હતી પણ તે છૂપી હતી મદદ કરવી તે મુજે મોઢે કરવી અને ભોડામાં તેની દાંડી પીટાવતી નહીં એવો તેમનો સ્વભાવ હતો એટલે તેઓ કેને મદદ કરતા તે તેમનાં ઘરના માણસો પણ જાણી શકતા નહીં. આ દુનિયામાં ઘણી વાર આખરદાર માણસો પણ મુશ્કેલીમાં આવી બધ છે અને તેથી તેઓએ

કરેલી મદદ એ બહાર પડે તો તે માણસની આખરને નુકશાન પુજે છે. એટલે શેઠ લલ્લુભાઈ ડાખે હાથે કોઈને મદદ કરતા તો તેમનો જમણો હાથ પણ તે જાણી શકતો નહીં. શેઠ લલ્લુભાઈ ગરીબોના ખેલી હતા. અને તેમને હંમેશા ઉદાર હાથે મદદ કરતા હતા તેઓ સંવત ૧૯૯૧ ના કારતક વહી ૧૨ ને દીને પોતાની પાછળ એક પુત્ર (શ્રી. જગમોહનદાસ) અને એક પુત્રી મુકી આ દુનિયા દુનિયા છોડી ચાલી ગયા હતા. શેઠ જીવજી કમળસી, તેમના પુત્ર અને પૌત્રોનાં સખાવતી, ધાર્મિક અને જીવેર કાર્યોમાં નીચલાં કાર્યોના પણ સમાવેશ થાય છે:—

સાથરા (ભાવનગર)માં રૂ. ૧૪૦૦૦ ના ખર્ચે એક ધર્મશાળા, સાથરામાં યાત્રાગૃહો અને બ્રાહ્મણોને ભોજન આપવા રૂ. ૧૭૦૦૦ નું એક ટ્રસ્ટ, કબુતરોને દાણો નાંખવા માટે શેઠ ત્રિભોવનદાસ જીવજીની યાદમાં રૂ. ૧૦૦૦૦ નું એક ટ્રસ્ટ, રૂ. ૪૫૦૦૦ ને ખર્ચે નાશક (પંચવટી) માં શેઠ ત્રિભોવનદાસ જીવજીની યાદમાં “પરમાનંદ ભુવન” નામનું સેનેટોરીઅમ, પોતાની જ્ઞેનેની યાદમાં રૂ. ૭૨ હજારના ખર્ચે તળાજમાં છોકરીઓની સ્કુલ માટે શેઠ પરમાનંદદાસ, શેઠ દ્વારકાદાસ અને શેઠ લલ્લુભાઈ તરફથી ખંધાવી આપવામાં આવેલું એક મકાન, કુપોળ ખાળાશ્રમ (ઓરફનેજ) સ્થાપવા શેઠ પરમાનંદદાસ ત્રિભોવનદાસે અમરેલી ખાતેની કુપોળ ખોડીંગને રૂ. ૫૦,૦૦૦ ની રકમ આપી હતી અને તે ખાળાશ્રમને શેઠ પરમાનંદદાસનું નામ આપવામાં આવ્યું છે, શેઠ દ્વારકાદાસ ત્રિભોવનદાસે રૂ. ૩૭૦૦૦ ના ખર્ચે ચેંબુ-રમાં એક દવાખાનું સ્થાપ્યું છે.

ઠંકાણુ:—૨૧ જીવજી મેનશન, ત્રીજી ફોફલવાડી ગલી, ભુલેશ્વર સીટ, મુંબઈ.

ખર્ન, સર સીડની, ખી. એ., આઈ. સી. એસ.,—એન૦ મી૦ જસ્ટીસખર્ન ૧૯૩૪થી મદ્રાસ હાઈકોર્ટના ખુની જજ છે. ૧૮૮૧ના જુન માસમાં વેકફીલ્ડ (ચોક્સ) ખાતે એમનો જન્મ થયો હતો. લીવરપુલના સ્વર્ગસ્થ ડૉ૦ ડી. એમ વિલીઅમ્સની પુત્રી કલેરાખ્લાએ સાથે સર સીડની લગ્નગ્રન્થીથી જોડાયા હતા. એમણે વેકફીલ્ડની કવીન એલીઝાબેથ સ્કુલ અને ઓક્સફર્ડની કવીન્સ કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૭-૧૯૦૯માં ત્રાવણકોર અને કોચીનના મદદનીશ રેસીડેન્ટ નીમાયા હતા. ૧૯૧૧માં સખ-કલેક્ટર, ૧૯૧૫થી ૧૯૨૨ સુધી પુલ્કટાઈ સ્ટેટમાં સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, ૧૯૨૪માં ખેલારીમાં, ૧૯૨૫માં મદુરામાં, ૧૯૨૮માં કોઈમ્બટુરમાં અને ૧૯૩૧માં સાલેમમાં જીલ્લા અને સેશન્સ જજ તરીકે હતા અને ૧૯૩૨માં મદ્રાસ હાઈકોર્ટમાં કામચલાઉ જજ થયા હતા. ત્યાર પછી ૧૯૩૪માં એમને કાયમનું સ્થાન મળ્યું હતું. ૧૯૩૯માં એમને નાઈટ બનાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—રીપ્લે, અડયાર, મદ્રાસ.

શર્મા શ્રી. સીતારામ જયસિંહ—શ્રી. શર્મા ન્યાતે પ્રભુષ્ટ છે, એમનો જન્મ ૧૮૯૧માં પ્રાંતિજ મુકામે થયો હતો. એમના પિતાશ્રી એમને પાંચ વર્ષના મુકી અવસાન પામ્યા હતા. પાંચ અંગ્રેજ ધોરણેના અભ્યાસ કરી આર્થિક પ્રતિકૂળતાને લીધે વધુ અભ્યાસ નહિ થવાથી લોકલખોડની શાળામાં શિક્ષક તરીકે જોડાઈ ગયા હતા. પછી વેપારી પેઢીમાં નામુ લખનાર તરીકે, ગુજરાતી નાટક કંપનીમાં ટીકીટ આપ

નાર તરીકે પણ નોકરી કરી હતી. ત્યાર પછી એમણે પત્રકાર તરીકે જીવન શરૂ કરેલું. પ્રથમ “મહીકાંઠા એજન્સી,” “વડોદરા વર્તમાન” તથા “ગુજરાતી પંચ”માં નોકરી શરૂ કરી સાથે સાથે લેખો અને વાર્તાઓ પણ લખતા. પછી તેમણે મુંબઈના પત્રો સાથે સંબંધ બાંધ્યો. “સાંજવર્તમાન”માં નોકરી કર્યા પછી ૧૯૦૭માં તેઓ “હિંદુસ્તાન પ્રભમિત્ર”માં જોડાયા. અને ત્યારથી એ પત્રની દૈનિક આવૃત્તિ બંધ થતાં સુધી એમાં જ રહ્યા હતા. શ્રી. શર્મા હિંદુસ્તાન લીમીટેડના એક ડિરેક્ટર પણ નીમાયા હતા. અને એ કંપનીના પ્રકાશનોના તંત્રીપદે પણ આવ્યા હતા. “નવયુગ” માસીક અને “પ્રભમિત્ર કેસરી” અઠવાડીકના તંત્રી બન્યા પછી “હિંદુસ્તાન પ્રભમિત્ર”ના તંત્રી નીમાયા હતા. શ્રી. શર્માએ કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—શાંતાકરજ.

લટીફ, એ. એચ. નુરમહમદ—એમનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૯૦૯માં થયેલો. હિંદમાં રમકડાંની સહથી જુની પેઢી હાજી બન-મહમદ લટીફની પેઢીના માલેક છે. અને સંખ્યાબંધ મુસ્લીમ ધર્મદા દુસ્તાનો દુસ્ત્રી છે. ૧૮૬૦માં રમકડાંને વેપાર એમના દાદાએ શરૂ કરેલો ત્યારથી તે અત્યાર સુધીમાં એ વેપાર સારા પ્રમાણમાં ખીલ્યો છે. મુંબઈના જુનામાં જુના જમીનદાર કુટુંબના શ્રી. લટીફ છે અને શહેરના ઘણા ભાગમાં ઘણી મીલકતો ધરાવે છે.

સરનામું:—રહેલ, અખલુલ રહેમાન સીટ, મુંબઈ ૩.

કાપડિયા, બાબુલાલ મોતીલાલ—  
એમ. એસ.સી. બી. ટી. એમનો જન્મ  
૧૯૦૮—(પારડી સુરત જિલ્લા) ન્યાતે  
મોઢ વણીક. ત્યાંનીજ હાઈસ્કુલમાંથી



૧૯૨૪ માં મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી.  
પહેલા બે વરસ મુંબઈની વીલ્સન  
કોલેજમાં શિક્ષણ લીધા પછી  
સેન્ટ જેવીઅર કોલેજમાંથી ૧૯૨૮ માં  
બી. એસ.સી. પસાર કરી. (કેમીસ્ટ્રી  
સાથે). રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ  
(મુંબઈ) માં કેમીસ્ટ્રીમાં સંશોધન કરી  
થીસીસ આપી એમ. એસ.સી.  
ની ડીગ્રી ૧૯૩૨ માં પ્રાપ્ત કરી. એજ  
વખતે રોયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટની હોસ્ટેલના  
“રેક્ટર” તરીકે કામ કર્યું. સાથે જ.  
ડી. હાઈસ્કુલમાં સાયન્સ ટીચર તરીકે  
કરજ બબવી. ત્યાર પછી મુંબઈમાં  
સેકન્ડરી ટ્રેનીંગ કોલેજમાં દાખલ થઈ  
બી ટી. ની ડીગ્રી મેળવી. (૧૯૩૨)  
ત્યારથી જુદા જુદા શિક્ષણ અને સામા-  
જિક ક્ષેત્રમાં કામ કર્યું. બોમ્બે

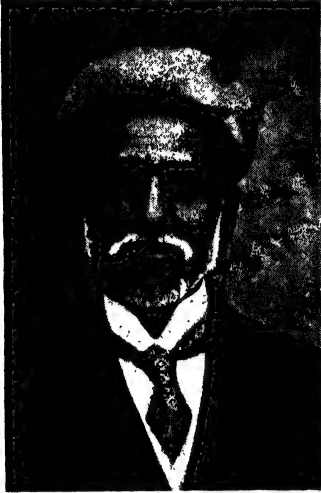
સેકન્ડરી ટીચર્સ એસોસિએશનના કામને  
સહ કાર્યકર્તાઓ સાથે નવીન વેગ આપ્યો.  
અને શિક્ષકના દરજ્જા અને આર્થિક  
સ્થિતિને સુધારવા ચાલુ પ્રયત્નો કર્યા.  
બોમ્બે બ્યોગ્રાફીકલ એસોસિએશન બીબીઓ  
સાથે સ્થાપી. તેના સહ સેક્રેટરી તરીકે  
કામ કરી સ્કુલોમાં ભુગોળ પ્રત્યે નવીન  
રસ ઉત્પન્ન કર્યો. શિક્ષકોને એસ. ટી.  
સી. ની પરિક્ષા માટે તૈયાર કરવા  
ટીચર્સ ટ્રેનીંગ એકેડેમી બીબીઓ  
સાથે ઉઘાડી. તેના સેક્રેટરી અને  
લેકચરર તરીકે હાલમાં કામ કરે છે.  
સાયન્સ અને ભુગોળના પુસ્તકોના કર્તા.

સરનામું:—યુજવાહર મેન્શન, ઠાકોર-  
દ્વાર રોડ, મુંબઈ. ૪.

હકસાર, કનૈલ સર કંઈલાસ નારાયણ,  
નાઇટ., સી. આઇ. ઇ., એલ એલ.  
ડી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો.  
એમણે ગ્વાલિઅર, અને અલ્લાહાબાદ ખાતે  
શિક્ષણ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. એ પછી  
૧૯૩૦ માં તેઓ મહારાજા સીંધીઆના  
રહસ્ય મંત્રી નીમાયા હતા. પાછળથી  
ગ્વાલિઅર રાજ્યમાંજ રેવન્યુ બોર્ડના  
સભ્ય અને પછી રાજદ્વારી ખાતાના  
સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૩૮ માં બીકાનેર  
રાજ્યની સેવામાં દાખલ થઈ વડા  
પ્રધાન નીમાયા હતા. ગોળમેજી પરિ-  
ષદના સરકાર નિયુક્ત સભ્ય હતા અને  
ગોળમેજી પરિષદમાં ગયેલા દેશી રાજ્યોના  
પ્રતિનિધિ મંડળના મંત્રી નીમાયા હતા.  
બીજી ગોળમેજી પરિષદમાં કાશ્મીર  
સરકારના પ્રતિનિધિ તરીકે પણ કામ  
કર્યું હતું.



હવેલીવાલા, શ્રી. એમ. એ.—મુંબ-  
ઈની દાઉદી વહોરા કોમના સભ્ય,  
એમના વંશએ રાજકોટ અને ધોરાજીના  
વતની હતા. અને લગભગ ૧૦૦ વરસ  
પહેલાં મુંબઈમાં આવી વસ્યા હતા.  
શ્રી. હવેલીવાલાનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો  
હતો. નવ વરસની ઉંમરે એમણે અર-



ખીનું શિક્ષણ લેવા માંડ્યું હતું.  
એમના પિતા એમને અરખીનો સંપુર્ણ  
અભ્યાસ કરાવીને ધર્મગ્રંથ ખનાવવા  
માગતા હતા પણ અરખીક શિક્ષણ  
આપતી મદરેસામાં બે વરસ ગાળ્યા  
પછી એમણે અરખીનો અભ્યાસ સદંતર  
છોડી દીધો અને એલ્ફીન્સ્ટન હાઈ-  
સ્કુલમાં અંગ્રેજી શિક્ષણ માટે દાખલ  
થયા. એ શાળામાંથી મેટ્રીક પસાર  
કરીને તેમણે “પ્રાઈવેટ લે. કોલેજ” માં  
કાયદાનો અભ્યાસ કર્યો. સને ૧૯૦૩ માં  
તેઓ ઇંગ્લેંડ ગયા અને ૧૯૦૬ માં,  
બેરીસ્ટરની પદવી સંપાદન કરીને હિન્દ

પાછા ફર્યા. આ પછી તેમણે મુંબઈમાં  
વકીલાત શરૂ કરી. ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૬  
સુધી મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના  
સભ્ય હતા. ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૬ સુધી તેઓ  
મ્યુનીસીપલ સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય  
તરીકે પણ ચુંટાયા હતા. ખંધા-  
રણમાં સુધારો થયા પછી ઘડાયેલી  
પહેલી લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં  
તેઓ ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૪ સુધી ચુંટાઈ  
આવ્યા હતા. આ બંને સંસ્થાઓના  
કામકાજમાં એમણે ખુબ રસ લીધો  
હતો. ૧૯૨૫ માં મુંબઈ લેજિસ્લેટીવ  
કાઉન્સિલની જે ચુંટણી થઈ હતી એમાં  
એમને સફળતા મળી નહોતી છતાં  
મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં તે  
તેઓએ પોતાની બેઠક બળતરી રાખી  
હતી. જ્યારે ઇમ્પરૂવમેન્ટ ટ્રસ્ટ તરફથી  
મુંબઈના જુદા જુદા ટેકાણાંઓની  
જમીન હાથ કરવા અંગેની અપીલ  
સાંભળવા માટેની પંચના તેમને પ્રમુખ  
નીમવામાં આવ્યા ત્યારે પણ તેમને  
મ્યુનીસીપાલિટીનું સભ્યપદ છોડવું નહોતું  
પડ્યું. ૧૯૨૭ સુધી તેમણે આ પંચના  
પ્રમુખ તરીકે કામ કર્યું. એ વરસમાં  
જ્યારે ઇમ્પરૂવમેન્ટ ટ્રસ્ટ મુંબઈની  
મ્યુનીસીપાલિટીને સોંપી દેવાનું ઠરાવવામાં  
આવ્યું ત્યારે આ પંચ રદ કરવામાં  
આવ્યું. ૧૯૩૦ માં સરકારે, સીંધના  
શ્રી. એસ્ટન રજા ઉપર જવાથી એમને  
એક વરસ માટે વધારાના જ્યુડીશીયલ  
કમીશનર તરીકે નીમ્યા. ૧૯૩૧ માં  
ફરીથી શ્રી. રૂપચંદ રજા ઉપર જવાથી  
એમને એજ જગ્યા ઉપર નીમવામાં  
આવ્યા હતા. ૧૯૩૪ માં મી. એસ્ટન  
નિવૃત્ત થવાથી એમને સીંધના કાયમી  
વધારાના જ્યુડીશીયલ કમીશનર તરીકે

નીમવામાં આવ્યા હતા. આ હોદ્દા ધરાવનારા તેઓ પહેલાજ મુસ્લીમ હતા. ૧૯૩૯ સુધી આ હોદ્દા પર કામ કરીને તેમણે નિવૃત્તિ લીધી હતી. ૧૯૩૯ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં તેઓ નિવૃત્તિ પહેલાંની લાંબી રજા લઈ ઈંગ્લેન્ડ ગયા હતા.

**કાદરી, સર મહબુબ મીયા ઇમામખાન,** તેમનો જન્મ અમદાવાદમાં તા. ૦૪ નવેમ્બર ૧૮૭૩ ને દીને થયો હતો. તેઓ



અમદાવાદ શહેર સ્થાપવામાં અહમદ-શાહને મદદ કરનારા ચાર અહમદોમાંના એક પાટણ વાળા હાજી આહમદ જુદના વંશજ છે. તેઓ જુનાગઢ રાજ્યના મુખ્ય જુડીશીયલ

ઓફીસર અને નડીઆદના ડીસ્ટ્રીક્ટ તથા સેશન્સ જજ હતા અન્જુમને ઇસ્લામ સુન્ની મુસ્લીમ વકફ કમીટી, ગુજરાત મુસ્લીમ એજ્યુકેશન સોસાયટી તથા સાબરમતી સેન્ટ્રલ જેલ મોરલ ઇન્સ્પેક્શન કમીટીના તેઓ પ્રમુખ છે; જનવરો ઉપર ગુજરાતુ ઘાતકીપાથુ અટકાવનારી મંડળીના તથા છુટકારો પામેલા કેદીઓને મદદ કરનારી મંડળીના ઉપ-પ્રમુખ છે. તેઓ અમદાવાદની બાળરક્ષણ સોસાયટીના ઓ. જનરલ, બેચરદાસ ડીસપેન્સરીના ઓ. સેક્રેટરી અને અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીની ટાઉન-પ્લેનિંગ અને શહેર સુધારા સમિતિના ચેરમેન છે. સને ૧૮૯૩ થી ૧૮૯૬ સુધી મુબઇના કેળવણી ખાતામાં જુદા જુદા ઓધ્યા ઉપર કામ કર્યા પછી સને ૧૮૯૭ થી ૧૯૦૧ સુધી તેઓ જુનાગઢની

મહબત મદરેસાના પ્રીન્સીપાલ તરીકે હતા. સને ૧૯૦૩ માં તેઓ જુનાગઢના નવાબજદા શેર અમનખાનજીના શિક્ષક અને કમ્પેનીયન હતા. અમદાવાદ રતનાગીરી અને ખાનદેશ ખાતે સબ-જજ તરીકે કામ કર્યા પછી સને ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૪ સુધી મદદનીશ જજને ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. અમદાવાદમાં અને ખેડા જિલ્લામાં થયેલાં હુલડોના મુકદ્દમા તપાસનારી ત્રીપુનલમાં પણ તેઓ નીમાયા હતા. એ પછીથી ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૭ સુધી નાશક, પુના, રતનાગીરી અને નડીઆદ ખાતેના જિલ્લા અને સેશન્સજજના ઓધ્યા ભોગવ્યા બાદ તેમણે જુનાગઢના મુખ્ય જુડીશીયલ ઓફીસરને ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. હાંદી સરકારે નીમેટ્ટી સંમતિ વય સમિતિના પણ તેઓ એક સભ્ય હતા. સને ૧૯૩૪ માં તેમને “નાઇટ બેચેલર”ને ખેતાબ મળ્યો હતો. તેમજ તેઓ સીલવરજ્યુબીલી અને કેરોનેશનના ચાંદ ધરાવે છે. મી. કાદરીના પરિશ્રમથી અમદાવાદમાં અન્જુમને ઇસ્લામ હાઇ-સ્કુલ સ્થપાઈ છે. ગુજરાત અને કાઠીઆવાડની પહેલી મુસ્લીમ શિક્ષણ પરિષદ, અને બીજી ગુજરાત મુસ્લીમ શિક્ષણ પરિષદ ભરવાને તેમણે ઘણી પ્રયાસ કર્યો હતો. અમદાવાદ ખાતે મુસ્લીમ છોકરાઓ અને છોકરીઓનું અનાથાશ્રમ સ્થાપવાને ખુબ મહેનત ઉઠાવવા ઉપરાંત તેમણે તેને ઘણી વખત દાન દીધેલાં છે મી. કાદરીએ તેમના પુત્ર સીરાજ-ઉદ-દીન જેઓ બંગાળના મદદનીશ કલેક્ટર હતા તેઓ સને ૧૯૩૪ માં મરણ પામતાં તેમની યાદમાં દર વર્ષે સોનાનો ચાંદ અપાય તેવો પ્રયત્ન કર્યો છે.

સરનામું:—દીલ્હી ગેટ, અમદાવાદ.

શ્રીકે. મીં અરદેશર દારબશાહ, જી. એ., (એનર્સ), જી. એસ. સી. (ઇકોનોમીકસ)—મીં અરદેશર શરોફનો જન્મ ૧૮૯૯ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો.



મુંબઈમાં કેળવણી લઈ સારાં ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. અને જી. એ. થયા પછી લંડનની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસની જી. એસ. સી. બેંકીંગ, કરંસી અને એક્સચેન્જના ખાસ વિષયો સાથની ડીગ્રી મેળવી હતી. અમેરીકાની મોટામાં મોટી બેંક ચેસ નેશનલ બેંક ઓફ ન્યુયોર્ક સાથે હમણા બેડાઈ ગયેલી ન્યુયોર્કની ઇંકવીટીબલ ટ્રસ્ટ કંપનીની લંડનની ઓફીસમાં ત્રણ વર્ષ સુધી એપ્રેન્ટીસ તરીકે રહી બેંકીંગ વિગેરે વિષયોનું શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. ખાટલી-વાળા એન્ડ કરાણીની પેટીમાં ૧૯૨૩ માં બેડાયા હતા અને ૧૯૨૯ માં એના ભાગીદાર બન્યા. ૧૯૨૪ માં અને ૧૯૨૮ માં સીડનહામ કોલેજમાં “એડવાન્સબેંકીંગ” ના પ્રેક્ટિસર તરીકે સેવા બજાવી હતી. શ્રી. શરોફ બેંબે શેરહોલ્ડર્સ

એસોસિએશનના કાર્યમાં સક્રીય ફાળો આપી રહ્યા છે. એ સંસ્થાના ૧૯૩૬-૩૭ માં ઉપ-પ્રમુખ બન્યા હતા. ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્બરની કમીટીમાં હતા. લંકનઉ કોંગ્રેસના પ્રમુખપદેથી પંડીત જવાહરલાલ નહેરુએ કરેલા ભાષણના જવાબમાં એમણે ૧૯૩૬ માં એમ્બરના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે સામ્યવાદ (કમ્યુનીઝમ)ના પ્રચારના ભય સામે ચેતવણીનું રણુશીર્ગ કુકયું હતું. એમણે ધરેશ્રી આ લાલ બત્તીને પરિણામે તીવ્ર ચર્ચા ઉત્પન્ન થઈ હતી અને મુંબઈના એકવીસ આગેવાન વ્યાપારીઓ અને ઉદ્યોગપતિઓએ એક મેનીફેસ્ટો બહાર પાડ્યો હતો. હિંદી વ્યાપારના પ્રતિનિધિ તરીકે ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૭ સુધીમાં શ્રી. શરોફ મુંબઈના ખારાંના ટ્રસ્ટી નીભાયા હતા. ૧૯૩૪ થી તેઓ હિંદી વ્યાપારી ઉદ્યોગની એમ્બરોના કંડરેશનની કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૭ માં રાજનામું આપ્યા પછી ૧૯૩૮ માં ફરી ચુંટાયા હતા. અનેક સરકારી કમીટીઓ અને કમીટીની સમક્ષ જીખાની આપી છે. ૧૯૩૪ માં રીઝર્વ બેંક બીલ અંગે વડી ધારાસભાની સીલેક્ટ કમીટી સમક્ષ જીખાની આપવા માટે એક નિષ્ણાત તરીકે સરકારે આમંત્રણ આપ્યું હતું. ૧૯૩૩-૩૪ માં કરંસી લીગના મંત્રી તરીકે કામ બજાવ્યું હતું. શેર દલાલ તરીકે ઇંગ્લીશ અને અમેરીકન બમીનગીરીઓ દાખલ કરવા માટે તેઓ જવાબદાર છે. તાતા કંપનીઓ ઉપરાંત અનેક કંપનીમાં ડાયરેક્ટર છે. એ ઉપરાંત લીબરલ પ્રવૃત્તિમાં પણ આગેવાનીભર્યો ભાગ લે છે.

સરનામું:—બેંબે હાઉસ, બ્રુસ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ ૩.

સપર, સર તેજબહાદુર, કે. ડી. પી. સી. એમનો જન્મ ૧૮૭૫માં થયો હતો.



તેમણે શુકત પ્રાંતની ધારાસભાના સભ્ય બની પોતાનું જાહેર જીવન શરૂ કર્યું હતું. એક જાણીતા લીબરલ અગ્રેસર છે અને અલ્લાહાબાદમાં મોટા ધારાશાસ્ત્રી અને બંધારણનામોટા ગણાય છે ૧૯૧૦ માં મળેલા ૨૫ માં કોંગ્રેસ અધિવેશનમાં એમણે મંત્રી તરીકે ફરજ બજાવી હતી. તે પછી વડી ધારાસભાના સભ્ય બન્યા હતા. અને ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૨ સુધી મધ્ય-પર્તી સરકારની કારોબારી સમિતિમાં લો મેમ્બર નીમાયા હતા. ગાંધીજીએ ૧૯૩૦-૩૧ માં સત્યાગ્રહની લડત શરૂ કરી હતી, એમાં સમાધાન કરાવવા માટે શ્રી. જયકર સાથે એમણે પ્રયાસો આદર્યા હતા અને જેલ નિવાસી ગાંધીજી તેમજ પંડીત મોતીલાલ નહેરૂની મુલાકાત લીધી હતી આ મુલાકાત નિષ્ફળ ગઈ હતી. એમણે ત્રણે ગોળમેજી પરિષદોમાં ભાગ લીધો હતો. સર સપર પ્રીવી

કાઉન્સિલના સભ્ય હતા અને હેગની આંતરરાષ્ટ્રીય અદાલતના એક જજ હતા એક સમર્થ રાજદ્વારી પુરૂષ છે. યુદ્ધ અંગે હિંદના મુખ્ય રાજદ્વારી પક્ષો અને વડી સરકાર વચ્ચે પડેલી મડાગાંઠનો ઉકેલ આણુવા મટે મુંબઈમાં માર્ચ ૧૯૪૨ માં ભરવામાં આવેલી પરિષદના તેઓ મુખ્ય સુકાની હતા.

સરનામું:—અલ્લાહાબાદ.

કેલકર, શ્રી. નરસીંહ ચિંતામણુ—આ જાણીતા પત્રકારનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. શ્રી કેલકર કેલાસવાસી બાળગંગાધર તીલકના રાજદ્વારી શિષ્ય થાય. રાજકારણમાં પ્રવેશ કર્યા પછી ૧૯૨૦ માં તેઓ મુંબઈ પ્રાંતિય પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૩ અને ૧૯૨૬ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય



ચુંટાયાહતા. પુના શહેરના જાહેર જીવનમાં એમણે સારો ભાગ લીધો છે. પુના મ્યુનીસીપાલિટીના ૧૯૧૮ માં પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અને પછી પાછા ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૪ સુધી એ પદે આવ્યા હતા. ૧૯૧૯ માં ઈંગ્લેંડ ગયેલા હોમરૂલ હેલીગશનના સભ્ય હતા. પાછળથી સ્થપાયેલી “રીસ-પોન્સીવીસ્ટ” પક્ષના અગ્રગણ્ય સભ્ય હતા. હિંદુ મહાસભાના પ્રમુખપદે પણ આવ્યા હતા અને ગોળમેજી પરિષદમાં હેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. “કેસરી” પત્રના તત્ત્વીપદેથી ૧૯૪૦ માં નિવૃત્ત થયા હતા.

સરનામું:—પુના.

ખેરામજી હોરનપ્લ—મીં ખેરામજી આપણા દેશની એક આગેવાન દેશી વીમા કંપની થી જેનીય લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના જનરલ મેનેજર અને આપણા દેશની ૧૭૫ જેટલી ઇન્ડિઅન લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઓમાંથી આગેવાન ૫૦ જેટલી વીમા કંપનીઓનાં મેંબરશીપ ધરાવતી થી ઇન્ડિઅન લાઇફ ઓફીસીઝ એસોસીએ-



શનના પ્રમુખ છે. મીં ખેરામજી ૧૯૦૯ ની સાલથી વીમાના ધંધામાં છે ૧૯૧૧-૧૨ માં ઇન્સ્યુરન્સ એક્ટ પહેલીવાર ઘડાયો ત્યારે મીં ખેરામજીએ હાંદી સરકાર ઉપર એ કાયદો કેવો હોવો જોઈએ તે બાબે એક મેમોરીઅલ મોકલ્યું હતું. હમણાં જે નવો ઇન્સ્યુરન્સ એક્ટ ઘડાયો છે તેમાં દેશી વીમા કંપનીઓ તરફનો કેસ સરકાર તથા હાંદી ધારાસભા સમક્ષ રજૂ કરવામાં મીં ખેરામજીએ પણ બીજા ઇન્સ્યુરન્સ એક્ષપર્ટો સાથે ઘણી કીમતી સેવા આપી હશે.

સરનામું:—મહેતા હાઉસ, એપોત્રો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

હીદાયતુલ્લા, સર ગુલામ હુસેન— ૧૮૭૯ માં એમનો જન્મ થયો હતો.

ડી. જે. સીંધ કોલે-  
લેજમાં અને સરકારી  
લોન્ડો કોલેજમાં શિક્ષણ  
લીધા પછી તેઓ  
ધારાશાસ્ત્રીની પરિ-  
ક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયા  
હતા. ત્યાર પછી  
૧૯૧૨ માં મુંબઈની  
ધારાસભામાં દાખલ



થયા હતા અને ૧૯૨૦ સુધી  
એ સંસ્થાના બીનસરકારી સભ્ય તરીકે  
ચાલુ રહ્યા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮  
સુધી મુંબઈ સરકારના પ્રધાન બન્યા  
હતા અને ૧૯૨૮ થી ૧૯૩૪ સુધી  
મુંબઈ સરકારની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય હતા ગોળમેજી  
પરિષદના એક ડેલીગેટ હતા ઉપરાંત  
કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સરકાર નિયુક્ત  
સભ્ય હતા. પછીથી હિંદની વડી ધારા-  
સભામાં સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા.  
સીંધનો જુદો પ્રાંત થયા પછી સીંધની  
સલાહકારી કાઉન્સિલના પ્રમુખ નીમાયા  
હતા અને પછીથી સીંધના વડા પ્રધાન  
બન્યા હતા. પાછળથી અલ્લાખક્ષ  
પ્રધાનમંડળ આવતા તેઓ પ્રધાનમંડળમાં  
કાયમ રહ્યા હતા. પણ એ પ્રધાન-  
મંડળને રાજીનામું આપવાની ફરજ પડતાં  
મીર બહેઅલીનું પ્રધાનમંડળ આવ્યું  
હતું. મીર બહેઅલીના પ્રધાનમંડળને  
૧૯૪૧ના માર્ચ માસમાં આદ્યા છોડ-  
વાની ફરજ પડી હતી. તરતજ ફરી  
પાછા અલ્લાખક્ષ પ્રધાનમંડળ આવ્યું  
હતું, તેમાં સર ગુલામ હુસેન કાયદા  
અને વ્યવસ્થાના પ્રધાન તરીકે આવ્યા હતા.

સરનામું:—કરાંચી.

માવલંકર, શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ, બી. એ., એલ.એલ.બી., મુંબઈની એસેમ્બલીના સ્પીકર—એમને જન્મ વડોદરા ખાતે ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમના વડવાએ



મહારાષ્ટ્રમાંથી ૧૭૬૦ ના અરસામાં ગુજરાતમાં આવી પ્રથમ ખોરસદ અને પછી અમદાવાદમાં વસેલા. અંગ્રેજ પાંચ ધોરણ સુધી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી અમદાવાદમાં ૧૯૦૮ માં

તેઓ બી. એ. થયા હતા. ૧૯૧૧ માં તેમણે પહેલી એલ.એલ.બી. ની પરિક્ષા આપી યુનીવર્સિટીમાં પ્રથમ નંબરે પસાર કરી હતી. ૧૯૧૨ માં વકીલ થયા અને ૧૯૧૩ માં વકીલાત શરૂ કરી. પહેલેથીજ તેઓ રાષ્ટ્રવાદી હતા અને જ્યારે ૧૯૧૫ માં મહાત્મા ગાંધીએ અમદાવાદમાં સત્યાગ્રહ આશ્રમ સ્થાપ્યો ત્યારથી ગાંધીજીના સંપર્કમાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૭ માં ખેડા જીલ્લામાં ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી નાકરની લડતમાં શ્રી. માવલંકર જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ માં ગુજરાત સભાના મંત્રી ચુંટાયા હતા. અને એ પદેથી એમણે અનેક પ્રસંગોએ રેલ અને દુકાળ સંકટના કાર્યોમાં ભાગ લીધો હતો. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીમાં ૧૯૧૬ માં સભ્ય ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૦ માં પ્રમુખ પણ થયા હતા. ૧૯૨૧ માં કોંગ્રેસની હાકલને માન આપી વકીલાતનો ધંધો છોડી દીધો હતો તે પાછા ૧૯૨૩ માં ચાલુ કર્યો હતો. ૧૯૩૩ માં એમને “ઇમ્પ્રોન્સી પાવર્સ એક્ટ”ના આધારે રત્નાગીરી ખાતે નજરકેદ

કરવામાં આવ્યા હતા. અમદાવાદમાં એક બાણીતા શહેરી તરીકે પ્રસિદ્ધ છે અને દક્ષીણી છતાં ગુજરાતી ભાષાનોજ ઉપયોગ કરે છે. ૧૯૩૭ માં મુંબઈની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. કોંગ્રેસના વરીષ્ટ અધિકારીઓએ એમની એસેમ્બલીના સ્પીકર તરીકે પસંદગી કરી હતી, એ ઓધ્યો એમણે ખરેખર દીપાવ્યો હતો. ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી વાણી સ્વાતંત્ર્યની લડતમાં શ્રી. માવલંકર જોડાયા છે.

સરનામું—ભદ્ર, અમદાવાદ.

ખાનસાહીબ, ડા॰—સરહદ પ્રાંતના માજી વડા કોંગ્રેસ પ્રધાન ખાન અબ્દુલ ગફારખાનના જમેટ બંધુ થાય. એમણે ઈંગ્લાંડમાં પોતાનું વૈદ્યકીય શિક્ષણ પુર્ણ કર્યું હતું. ત્યાર પછી લશ્કરમાં એક “કમીશન્ડ” ઓફીસર તરીકે જોડાયા હતા. પાછળથી સરકારી નોકરી છોડી



કોંગ્રેસમાં જોડાયા હતા અને પોતાના ભાઈ સાથે “લાલ ખમીસવાળા”ઓની પ્રવૃત્તિ ડિપાડી હતી. અસહકારની લડત દરમિયાન એમને એમના ભાઈ સાથે નજર કેદ કરવામાં આવ્યા હતા. હિંદની વડી ધારાસભામાં વર્ષો થયા સભ્ય ચુંટાઈ આવ્યા છે.

સરનામું—પેશાવર.

### પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતરાવો

હોંદ સ્વાતંત્ર્યના ઝંડાધારીએને  
હિન્દ મેયાની હાકલ

દેશના નવસર્જન માટે સ્વદેશી  
ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપો

સ્વદેશી વીમા કંપનીઓમાંજ વીમા ઉતરાવી

આર્યાવર્તની  
આર્થિક સુધારણા એજ  
ગાંધીજીનું  
સ્વરાજ

તમારો

રાષ્ટ્રધર્મ અદા કરો

દેશની સંપત્તી  
તણાઇ જતી  
અટકાવવાની  
પ્રત્યેક રાષ્ટ્રપ્રે  
મીની ફરજ છે

કામકાજ

સભ્યો

- આગ
- ભાટર
- ધરતીકંપ
- દરીઆમાં જાપમ
- અકસ્માત
- ત્રીજી પાટીના વીમા
- કામદારોને બદલો
- ઘરમાંથી ચોરી
- વગેરે દરેક પ્રકારના  
વીમાનું કામકાજ સ્વી-  
કારવામાં આવે છે.

ધી  
ઇ  
ન્ડી  
અ  
ન

- ધીન્ધુ ઇન્ડ આ એશ્યુ. કું. લીં.,
- ધી જ્યુપીટર જ. ઇં. કું., લીં.,
- ધી વલ્કન ઇન્શ્યુરન્સ કું., લીં.,
- ધી ઇન્ડીયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુ-  
રન્સ કું. લીં.
- ધી પ્રીટીશ ઇન્ડીઆ જનરલ  
ઇન્શ્યુરન્સ કું., લીં.,
- ધી યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ  
જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કું., લીં.
- ધી હુકુમચંદ ઇન્શ્યુ. કું. લીં.
- ધી ઇન્ડી. ગ્લોબ ઇન્શ્યુ કું. લીં.
- ધી કોન્કોર્ડ એફ ઇન્ડીઆ  
ઇન્શ્યુરન્સ કું., લીં.
- ધી ઇસ્ટર્ન ફેડરલ યુનીયન  
ઇન્શ્યુરન્સ કું., લીં.,
- ધી નેશનલ ફાયર એન્ડ જન-  
રલ ઇન્શ્યુરન્સ કું., લીં.,
- ધી રૂબી જનરલ ઇન્શ્યુ. કું. લીં.
- ધી યુનાઇટેડ ઇન્ડીયા ફાયર  
એન્ડ જનરલ ઇ. કું. લીં.,
- ધી ત્રોપીકલ ઇન્શ્યુ. કું. લીં.,

ઇન્શ્યુરન્સ કંપનીઝ એસોસીએશન

ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એસ્યુરન્સ ખીરડીંગ, ચર્ચગેટ રોકલેમેશન, મુંબઇ.

ટે. નં. ૨૨૫૬૭

કાપડિયા સાકરલાલ મગનલાલ પેલે પાર, વિ. અનેક વાર્તાઓ, નાટકો, (મધુકર,) ગુજરાતના સુપ્રસિદ્ધ ન લ- કથાકાર અને પત્રકાર—જન્મ ૧૮૯૭ પારડી (જ. સુરત). અભ્યાસ: પારડી

પેલે પાર, વિ. અનેક વાર્તાઓ, નાટકો, નિબંધો એમણે પ્રગટ કર્યા છે.

૧૯૪૧ માં સીરકો પ્રોડક્શને “લોહીના વેપાર” પરથી “મધુસુદન” નામનું સવાક ચિત્રપટ તૈયાર કર્યું હતું.

સરનામું:—ઓલડ જવાહર મેન્શન, કણુસવાડી, ઠાકોરદા: રોડ, મુંબઈ ૨



દેશાઈ, શ્રી. એમ. કે.—એમનો જન્મ ૧૮૯૬ માં થયો હતો. ૧૯૧૮ માં મુંબઈ યુનીવર્સિટીની બી. એ ની અને ૧૯૨૦ માં



એ. વી. સ્કૂલમાં ગ્રીજ ધોરણ સુધી—૧૩ વર્ષની ઉંમરે સાંજ વર્તમાનના પ્રક્રીડર, ૧૭ વર્ષની ઉંમરે “કમનસીબ લીલા”ની નવલકથા લખી—એસ્પેનેડ હાઈસ્કૂલના શિક્ષક તરીકે નોકરી કર્યા પછી ૧૯૧૯ માં “ભારત સેવા” સાપ્તાહિકના સહતંત્રી થયા—૧૯૨૦ માં જામેજમશેદના તંત્રી વિભાગમાં જોડાયા જ્યાં હજુ પણ છે.

સામાજિક નવલકથાઓ:—લોહીના વેપાર, ધીખતો જવાળામુખી, અંધકાર પર પ્રકાશ.

ભાષાંતર—રવિન્દ્રનાથ ટાગોર કૃત ગારા, મધુરાણી; તે ઉપરાંત જુદીજુદી જીતવાની જડીબુટ્ટી, સાંદર્ય વિજય અથવા સતરમી સદીનું ઈંગ્લંડ, રાતની રાણી, બેગમ કે ખલાઈ, કોની બેરી? લંડન રાજરહસ્ય, મધુર મિલન, કાઉન્ટેસ, બુલબુલ, પ્રેમસમાધિ, રસ-મંદિર, આનંદજરણાં, સ્વરાજ્યને પથે,

એલ એલ. બી. ની ડીગ્રીઓ મેળવી. વડોદરા હાઈકોર્ટના રીડર તરીકે કેટલોક સમય કામ કર્યું અને એ પછી સુરતમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. ૧૯૨૫ માં વીમાના ધંધામાં જોડાયા અને મુંબઈની એસીઅન એશ્યોરન્સ કંપનીના મેનેજરના પ્રથમ મદદનીશ બન્યા. ૧૯૨૮ માં ન્યુ ઈન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપનીમાં, હેડ ઓફીસ ખાતે, લાઇફ ડીપાર્ટમેન્ટમાં પ્રથમ મદદનીશ તરીકે એમની નીમણૂક થઈ અને ૧૯૩૭ માં લાઇફ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ થયા.



સેતલવડ, શ્રી. કેશવલાલ હારલાલ, જે. પી.-રા. કેશવલાલભાઈનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે તા. ૨૫ મી મે ૧૮૭૬ ના દિને થયો હતો. તેમના પિતાશ્રી સદર



અમીન (મુનસફ) અને સખ જજ હતા અને લી'બરીના દીવાનનો હોદ્દો પણ તેમણે દીપાવ્યો હતો. ધંધા પુરતી કેળવણી લીધા પછી ૧૮૯૬ માં રા. કેશવલાલભાઈ વીમાના ધંધામાં પડયા હતા અને સ્વર્ગસ્થ શેઠ વરજદાસ સાથે ઇનસ્યુરન્સ બ્રોકર્સ તરીકે કામકાજ કરતા હતા. તે પછી કેનેડાની મેન્યુફેક્ચર્સ લાઇફ ઇનસ્યુરન્સ કંપનીની આખા હાંદની એજન્સી ૧૯૦૧ માં મી. એસ. ડી. ખોટે સાથે મળીને લીધી હતી અને ૧૯૦૩ માં મી. ખોટે ગુજરી ગયા પછી મેન્યુફેક્ચર્સના ચીફ એજન્ટોની પેઢીનું નામ મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપની રાખવામાં આવ્યું હતું, કે જેના રા. કેશવલાલભાઈ અને સ્વર્ગસ્થ શેઠ વરજદાસ ઉપરાંત સ્વર્ગસ્થ શેઠ મોતીલાલ કાનજી પણ ભાગીદાર હતા. તે ઉપરાંત તેમની પાસે ફાયર ઇનસ્યુરન્સની કેટલીક પરદેશી

કંપનીઓની પણ એજન્સીઓ હતી, પરંતુ આ દેશમાંથી પરદેશી વીમા કંપનીઓ વીમાના પ્રીમીઅમના રૂપમાં મોટી રકમ લઈ જતી હોવાથી મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીએ ૧૯૧૬ ની સાલમાં આગ, મોટર અને બીજા સામાન્ય વીમાનું કામકાજ કરવા માટે યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કંપનીની સ્થાપના કરી હતી. મેન્યુફેક્ચર્સ સાથે એ પેઢીને એવું કોન્ટ્રેક્ટ હતું કે તેણે મેન્યુફેક્ચર્સ શીવાય બીજા કોઈ માટે જીંદગીના વીમાનું કામ કરવું નહીં અને તેથી ૧૯૩૫ માં મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીએ મેન્યુફેક્ચર્સ એજન્સીનું રાજીનામું આપી દીધું અને ત્યારથી યુનીવર્સલ જીંદગીના વીમાનું પણ કામ શરૂ કર્યું. મેન્યુફેક્ચર્સની ટેરિન્ટો ખાતેની હેડ ઓફીસનું નવું મકાન ૧૯૨૬ માં ખુલ્લું મુકાયું ત્યારે રા. કેશવલાલભાઈને ટેરિન્ટો ખાલાવવામાં આવ્યા હતા. તે પછી ૧૯૨૯ માં એજન્ટસ કનવેનશનની ટેરિન્ટો ખાતે મળેલી બેઠકમાં હાજરી આપવા પણ રા. કેશવલાલભાઈ ગયા હતા. ૧૯૨૬ તથા ૧૯૨૯ માં રા. કેશવલાલભાઈએ યુરોપ અને અમેરીકાની સફર કરી હતી. ૧૯૩૫ માં તેઓ પાછા ટેરિન્ટો ગયા હતા. મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીમાં રા. કેશવલાલભાઈ ઉપરાંત મેસર્સ કંચનલાલ વરજદાસ અને હરજીવનદાસ (સ્વર્ગસ્થ શેઠ મોતીલાલ કાનજીના ભત્રીજા) પણ ભાગીદારો છે રા. કેશવલાલભાઈ જે. પી. અને એનરરી મેજિસ્ટ્રેટ પણ છે.

સરનામું: ઠાકુરદ્રાર, મુંબઈ

આશર, શ્રી. હરિદાસ નરભેરામ—  
૨૧૦ આશરનો જન્મ તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બર  
૧૯૦૭ના દિને થયો હતો અને હિંદની



એક આગેવાન દેશી વીમાકંપની ધી  
ભારત ઇન્ટરનશનલ કંપનીની મુખ્યમંત્રી  
શાખાના તેઓ મેનેજર છે તે અગાઉ  
રા. આશર ન્યુ ઇન્ડિયા એરવુરન્સ  
કંપનીના ૭ વર્ષ સુધી કમ્પાઇ અને કાઠી-  
આવાડના ચીફ એજન્ટ્સ હતા. અને  
સાત વર્ષ દરમિયાન તેમણે ન્યુ ઇન્ડિયા  
માટે લાખો રૂપિયાનું કામકાજ મેળવ્યું  
હતું. અને તેમની સેવાની કદરશનાશી  
તરીકે તેમને “ન્યુ ઇન્ડિયા” તરફથી  
બે વખત સોનાના મેડલો અપાયા હતા.  
તે અગાઉ તેઓ ગ્રેશામના એજન્ટ હતા.  
અને ૧૯ વર્ષની ઉંમરથી તેમણે ગ્રેશામ  
સાથ સંબંધ શરૂ કરી પહેલાં ૧૧ વર્ષમાં  
રૂ. ૪૦,૦૦૦ નું કામ મેળવ્યું હતું કે  
જે માટે પણ તેમને તે કંપની તરફથી  
સોનાનો મેડલ મળ્યો હતો.

મી. આશર એક અચ્છા સ્કાઉટ છે.  
તેઓ અગાઉ રાજકોટમાં સ્કાઉટ કમી-  
શનર હતા અને ૧૯૨૪માં ગાંધીજી  
રાજકોટની પોતાની મુલાકાત દરમિયાન

સ્કાઉટોનાં કામથી એટલા ખધા ખુશ  
થઈ ગયા હતા કે તેમણે મી. આશરને  
પોતાના જ હસ્તક્ષરથી એક સરટી-  
ફિકેટ લખી આપ્યું હતું.

૨૧૦ આશરે મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર  
કર્યા પછી નેશનલ યુનીયન ઓફ ટીચર્સ,  
લંડન એમ્પર ઓફ કોમર્સ અને બીજી  
વેપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરેલી છે  
પોતાની ભાટીઆ જ્ઞાતિ માટે રાજકોટમાં  
એક વાડી ૨૧૦ આશરે રૂ. ૧૦ હજારની  
કીમતે ખંધાવી આપી છે.

સરનામું: - ભારત ઇન્ટરનશનલ ઇન્ડીંગ,  
એલફીનસ્ટન સરકલ, કોટ,  
મુંબઈ.

વૈધ, ડા. એ. એચ., ડી. પી. એચ.  
વાય., ડી. ઇ., એન. ડી. (અમેરિકા),  
સ્પેશીઆલીસ્ટ ઇન ઇલેક્ટ્રો થેરેપી એન્ડ  
એમ્પ્યુલન્ટ સર્જરી-ડા. વૈધનો જન્મ  
વડોદરામાં થયો હતો અને તેમણે વડો-  
દરામાં જ કેળવણી લીધી હતી. ડા. વૈધના  
પિતા પણ એક તબીબ હતા.  
અને તેમના હાથ હેઠળ તેમણે તબીબી  
વિધાનો અનુભવ લીધો હતો. વધુ  
તબીબી અભ્યાસ માટે તેઓ અમેરિકા  
ગયા હતા. અને અમેરિકાથી પાછા  
ફર્યા પછી તેમણે મુંબઈમાં ઓરિજીનલ  
ઇલેક્ટ્રીક હોસ્પિટલની સ્થાપના કરી  
હતી. ૧૯૨૧માં તેમણે એ હોસ્પિટલની  
સ્થાપના કરી ત્યારે એવા પ્રકારની એ  
પહેલીજ હોસ્પિટલ હતી. વ્હાડકાપ કે  
દવા વગર ફક્ત વીજળીથી ખર્ચા દરદોની  
હોસ્પિટલમાં સારવાર કરવામાં આવે છે.  
પોતાની ઉંચી લાયકાત અને વિશાળ  
અનુભવને લીધે તેમણે અત્યાર સુધીમાં  
૨૦ લાખ જેટલા દરદીઓને સાજા કર્યા  
છે. ડા. વૈધની ઓરિજીનલ-ઇલેક્ટ્રીક  
હોસ્પિટલે મુંબઈ તેમજ હિંદના બીજા  
ભાગોમાં પણ સારી ખ્યાતી મેળવી છે.

સરનામું:—૨૫૦-૨૫૨ કાલબાદેવી રોડ,  
મુંબઈ.

મહેતા, ખાનસાહેબ અરદેશર રતનજી—એમ. બી. ઇ., કવેટા અને કરાંચીના રીટાયડ મીલીટરી પેન્શનર. એવણુનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૮ ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસની ૮ મી તારીખે થયો હતો.



અમદાવાદની હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૪ ના સાલની તા. ૫ મી મેના દીને એવણુના લગન મુંબઈવાલા ઉકરજી સોરાખજી એનજીન્યરની બેટી શીરીનબાઈ સાથે થયાં હતાં. કેળવણી લીધા પછી એવણુ ૧૮૯૭ ના સાલમાં લશકરી ડીપાર્ટમેન્ટમાં દાખલ થયા હતા, જ્યાં અમદાવાદ; મુંબઈ, કરાંચી, ઇંદોર, દેવલાલી, ખંડાલા, મઉ, નસીરાબાદ, અજમેર, માઉન્ટ આબુ અને કવેટા એમ જુદા જુદા સ્ટેશનોએ સેવા બજવી હતી. જ્યુબિલેન્ડ અને ઇ. પી. સી. મધે 'ફીલ્ડ સર્વેયર્સ' ઉપર એવણુને મોકલવામાં આવ્યા હતા. જુલેહમી ઉચ્ચણીના સંબંધમાં એએસિકેટર ના સાલમાં ઇંગ્લાંડ મોકલવામાં આવ્યા હતા. મીલીટરી યુનિટ

મધેથી એવી રીતે ઇંગ્લાંડ જનારા એવણુ એકલાજ પારસી હતા. એજ સાલમાં (૧૯૧૯) એવણુને ખાનસાહેબનો ખેતાબ બક્ષવામાં આવ્યો હતો. જે પછી ૧૯૨૮ ના જુન મહીનામાં એવણુ ઉપર એ. બી. ઇ. ના ઉચ્ચ ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૩૩ ના સપ્ટેમ્બર મહીનાથી એવણુ સીંધ કમીશનરના 'દરબારી' છે. તા. ૯ મી ફેબ્રુઆરી, ૧૯૩૩ ને દીને એવણુ ૫૫ વરસની વય પુરી કીધેલી હોવાથી કવેટા મધેથી એવણુ રીટાયડ થયા હતા.

કેકાણું—૨૪, પારસી કોલોની, કરાંચી.

ખરે, ડોન નારાયણ ભાસ્કર—કોંગ્રેસ સરકારના થોડા સમય સુધી વડા પ્રધાન બનેલા ડોન ખરેનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. નાગપુરની સરકારી

કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૦૨ માં તેઓ “ગ્રેજ્યુએટ” થયા હતા. સરકારની શિષ્યવૃત્તિ : મેળવ્યા પછી તેઓ લાહોર મેડીકલ કોલેજમાં જોડાયા હતા અને ૧૯૦૭ માં ડોક્ટર



બન્યા હતા અને યુનીવર્સિટીમાં પહેલા આવ્યા હતા. તેઓ મધ્ય પ્રાંતની પ્રાંતિક મેડીકલ સરવીસમાં દાખલ થયા હતા. પછીથી એમ. ડી.ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી સરકારી નોકરી છોડી દીધી હતી અને રાજકારણમાં પડયા હતા. ૧૯૩૫ માં તેઓ મધ્યવર્તિ સરકારની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૭ સુધી નાગપુર પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખપદે રહ્યા હતા. અખીલ હિંદ મહાસભા સમિતિના સભ્ય હતા અને પ્રાંતિક સ્વરાજ્ય આવ્યા પછી કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળમાં તેઓ વડા પ્રધાન નીમાયા હતા. પાછળથી એમને એ પદેથી રાજીનામું આપવું પડ્યું હતું.

સરનામું:—નાગપુર.

ગાંધિદાસ માણેકલાલ—શેઠ ગોવિંદ-  
દાસનો જન્મ ૧૮૯૬ માં ખોરસદ (ગુજરાત)  
ખાતે થયો હતો. અમદાવાદ અને  
વડોદરા ખાતે ૫૦ વર્ષોથી પારી. હરિ-  
વલ્લભદાસ મુળચંદની પેઢીવાળા શેઠ  
માણેકલાલ હરિલાલના તેઓ એક માત્ર પુત્ર  
થાય. વીશાલાડવણીક, ધી હરિવલ્લભદાસ  
મુળચંદ મીલસ તથા શ્રીનગર વીવીંગ  
એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીના મેનેજર  
એજન્ટસ, તથા બીજી સંઘાનંધ મીલ  
કંપનીઓના ડાયરેક્ટર; લક્ષ્મીવિજય  
હોઝીઅરી મીલસ તથા દ્વારકાદાસ મથુરા-  
દાસની પેઢીના માલિક. તેઓ પુષ્ટિ  
માર્ગના અનુયાયી હોઈ શ્રી. નાથદ્વારાના  
કૃષ્ણ ભંડારની વ્યવસ્થા અને બીજી  
મીલકતોની દેખરેખ માટેની સમિતિના  
સભ્ય છે. તથા જાહેર તથા ખાનગી  
સંખાવતોમાં પુષ્ટકળ નાણું આપ્યાં છે.  
નાં ગાયકવાડ સરકારે દેવસ્થાન  
મંદિર સમિતિ પર એમની નીમાણુંક  
કરી છે. તેઓ હાલમાં શ્રી. નાથજીની  
અમદાવાદ ખાતેની મીલકતના મેનેજર  
ટ્રસ્ટી છે. એમની ખાનગી સંખાવતો  
આશરે ત્રણ લાખ રૂપિયા સુધી થવા  
જાય છે. આ ઉપરાંત એમણે ૫૦૦૦૦  
રૂપિયાના ખર્ચે કોટામાં એક મોટી  
ધર્મશાળા પોતાના પિતાના નામથી  
ખંધાવી છે અને દ્વિતીય પત્નિના પુણ્યાર્થે  
ડાકોરમાં એક મોટો કુતો ખંધાવ્યો  
છે. નાથદ્વારામાં એક વાવડી ખંધાવી  
છે, જમના નદી પર વૈષ્ણવઘાટ પર  
એક આરકુ ઉભું કર્યું છે અને એમના  
કુળદેવતા કોટાનીના શ્રી મથુરેશજી માટે  
એક સુનેરી ખંગલો તથા સુનેરી હોડિંગો  
રૂપિયા ૫૫૦૦૦ ના ખર્ચે ખંધાવ્યાં છે.  
બ્રાહ્મણ ભોજનમાં પણ એમણે હજારો  
રૂપિયા ખર્ચ્યા છે.

શાસ્ત્રી, ધીરામ્લ એનરેબલ શ્રીનીવાસ  
પી. સી.—જાતિએ બ્રાહ્મણ. એમનો  
જન્મ ઇ. સ. ૧૮૮૯ માં થયો હતો.  
૧૯૦૭ માં સ્વ. ગોખા  
લેએ સ્થાપેલી સર્વેન્ટસ  
ઓફ ઇન્ડિયા નામની  
સંસ્થામાં તેઓ દાખલ  
થયા હતા. ગોખાજીના  
મૃત્યુ પછી એ સંસ્થાના  
પ્રમુખ બન્યા હતા.  
૧૯૧૩-૧૬ માં મદ્રાસ  
ધારા સભાના સભ્ય



હતા. ૧૯૧૬-૨૦ માં વડી ધારાસભાના  
સભ્ય હતા. ૧૯૧૮ માં મરહુમ મોન્ટેગ્યુ  
સાહેબ હિંદના પ્રવાસે આવ્યા હતા  
ત્યારે નાં શાસ્ત્રી એમની સાથે ગાઢ  
સંબંધમાં હતા. ૧૯૨૧ માં ઇમ્પીરીઅલ  
કોન્ફરન્સમાં તેમજ લોગ ઓફ નેશન્સમાં  
તથા વોશીંગ્ટન કોન્ફરન્સમાં હિંદના  
પ્રતિનિધિ તરીકે શ્રી. શાસ્ત્રી ખીરાજયા  
હતા. એજ સાલમાં એમને પ્રીવી કાઉન્સિલ  
ના સભ્ય નીમવામાં આવ્યા હતા અને  
ફીડમ ઓફ લંડન સીટીનું મોટું માન  
એમણે મેળવ્યું હતું. હિંદ સરકારના  
પ્રતિનિધિ તરીકે ૧૯૨૨ માં એઓ બ્રીટીશ  
સંસ્થાનોના પ્રવાસે ગયા હતા.  
૧૯૨૧ થી ૨૪ સુધી કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના  
સભ્ય હતા. હિંદ સરકારના દક્ષિણ  
આફ્રીકામાં એજન્ટ જનરલના ઓફિસીયલ  
૧૯૨૭-૨૯ સુધી હતા. ગોખાજી પરિવ્રજના  
સભ્ય હતા જીટલી કમીશનના સભ્ય  
હતા. આંધ્ર યુનીવર્સિટીના વાઇસ  
ચાન્સલર હતા. અત્યારે નિવૃત્ત છે.

પ્રેસીડેન્સી

સંધર દેશી

વીમા કું. છે.

નોબલ, મી. એમ. એ. જી.— પ્રતિનિધિ છે. યુથોર્કની કરેસ બેન્ક મી. નોબલ મુંબઈની વેપારી આલમમાં આવેલ છે અને ઈંગ્લંડ, ફ્રાન્સ તથા અમેરીકાની કેટલીક સારી કંપનીઓ સાથે સંબંધ ધાંધી એ હેશોની સારી



દવાઓ આ હેશોમાં દાખલ કરવામાં તેમણે સારા ફાળો આપ્યો છે. મી. નોબલ એક મોટા મીલકતદાર અને કેટલીક કંપનીઓના ડિરેક્ટર પણ છે. પોતાના વ્યાપાર ધંધાને અંગે તેમણે યુરોપ અને અમેરીકાના હેશોની અનેક વખત મુલાકાત લીધી હતી. ખ્રીશ્તી યુગમાં પેત્રોલીયમ કું લીના તેઓ ડિરેક્ટર છે. જગતવિખ્યાત દવા બનાવનારી પેટી પાર્ક, હેવીસ અને કંપનીઓ આ હેશમાં શરૂઆત કરી તે તેમને આભારી છે. અને તેવું જુદા અમેરીકન એલ્યીએ પણ કબુલ્યું છે. આ હેશમાં એ પેટીની દવાઓ દાખલ કરી તેનો ધંધો ઝમાવી આપવામાં તેમણે મોટો ફાળો આપ્યો છે ઈંગ્લંડની એંગ્લો અમેરીકન ફારમાસ્યુટીકલ કું. લી. ની ત્યાંની બોર્ડના મી. નોબલ એક ડિરેક્ટર છે. અને હિંદ ખરમા, અને સીલોનના

પ્રતિનિધિ છે. યુથોર્કની કરેસ બેન્ક આવેલ કંપનીના તેઓ પુર્વના હેશો મધ્યેના વર્ષથી પ્રતિનિધિ છે અને તેની પ્રખ્યાત “ગ્લાઈડો થાયમોલીન” નામની જગપ્રસિધ્ધ નામની દવા તેઓ હિંદમાં બનાવે છે. એક પરહેશી કાર-ખાનાવાળાની આવી અગત્યની દવા બનાવનાર તેઓ પહેલાજ હિંદી છે. એપેન હાબરસન અને કંપનીના પણ મી. નોબલ વર્ષો સુધી પ્રતિનિધિ અને શેરહોલ્ડર હતા, અને એ કંપની સેની-ટાસ ટ્રસ્ટને વેચાવાથી એમણે પોતાના શેરો વેચી એ કંપની સાથેના સંબંધ છુટો કર્યો હતો. અમેરીકાના જે પ્રેસી-ડેન્ટોએ તેમને અંગત મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું. ત્રોશીંગટન ખાતે ૧૯૩૮ માં મળેલી એબસી આઈ ફામસની કોન-ફરન્સ કે જેમાં આખી દુન્યામાંથી લગભગ બે હજાર પ્રતિનિધિઓ હાજરી આપે છે. તેમાં મહેમાન તરીકે તેના પ્રેસિડેન્ટ તરફથી મી. નોબલને નોતરવામાં આવ્યા હતા. ના. શહેનશાહની લેવીમાં વખતે વખત હાજરી આપવાનું તેમને માન મળ્યું હતું. અને હાલના ના. શહેન-શાહના કોરોનેશન વખતે ના. શહેનશાહે આપેલી ગાર્ડન પાર્ટીમાં મી. નોબલે પોતાના જરથોસ્તી નેશનલ પોષાકમાં હાજરી આપી હતી. અને નામદાર શહેનશાહનું તે તરફ ધ્યાન એવાયાથી ના. શહેનશાહે તેમની પાસે આવી તેમની સાથે અંગત વાતચીત કરવાનું માન આપ્યું હતું. મુંબઈની હિંદી વેપારી એજંરના તેઓ એક જુના અને આજે-વાન સભ્ય છે અને વ્યાપારી સવાલોમાં તેઓ ભારે ઉલ્લેખ છે. ઘણી ખરી બેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના તેઓ એક

શેરહોલ્ડર છે અને તેની વારસીક સભા-ઓમાં હાજરી આપી તેઓ શેરહોલ્ડરોની સારી સેવા બજાવે છે. નાણાં પ્રકરણી અને આર્થિક સલાહોમાં તેઓ એક સ-તાસમાન ગણાયા છે કારણ કે એ સલાહોમાં તેમને વર્ષોના ઉંડા અનુભવ અને જ્ઞાન છે.

મી० નોબલ એક રાજ્યદ્રારી નથી તે છતાં તેઓ ઘણા આગળ પડતા અને સ્વતંત્ર વિચારના છે અને તેવા વિચારો તેઓ કેાઈની પણ પરવા કર્યા વગર અને બીજાઓની ખફીની દરકાર કર્યા વગર સ્વતંત્રપણે જાહેર કરે છે. હાલના મહાન યુદ્ધ પછી નાં જવરનરે ટાઉન-હોલમાં મુંબઈ ઇલાકાના આગેવાન પ્રતિનિધિઓની જે સભા બોલાવી હતી તેમાં જે થોડા આગેવાનોએ પોતાના વિચારો જાહેર કર્યા હતા, તેમાં શ્રી. નોબલ પણ એક હતા અને એમણે કહ્યું હતું કે આ સમય એવો છે કે હિંદુ દુશ્મનો તરફના ભારે ભયમાં છે. અને તે વેળાએ હિંદી સરકારે શું કરવું હતું અને શું કરવું જોઈએ તેથી તેમજ બ્રીટીશ સરકારે હિંદુ માટે શું કરવું હતું અને કરવું જોઈએ તેની ચર્ચા કર્યા વગર એકત્ર થઈ હિંદીવાનોએ સરકારને લડાઈમાં દુશ્મનોની સ્હામે મદદ આપવી કે જેથી (દેશો) પચાવી પાડનાર દુશ્મનને શિકસ્ત આપી શકાય એવાં દરેક પગલાં તન, મન, ધનથી લેવાં અને તે સરકારને અર્પણ કરવાં. તેમ કરવાથી હિંદીઓ પોતાનું તથા દેશનું ભલું કરી શકશે અને દેશને મોટી આફતમાંથી બચાવશે.

હાલમાંજ મી० નોબલે પારસી બજાર અને ઘોઘાઝીટના જ'કશન ઉપર એક

આકીશાન મકાન બંધાવ્યું છે કે જેમાં કેટલીક મોટી વિપારી પેઢીઓ અને કંપનીઓની ઓફીસો છે.

સરનામું—નોબલ એંબર્સ, પારસી બજાર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

કંચનલાલ વરજદાસ—રા. કંચનલાલ ભાઈનો જન્મ સુરત મુકામે તા. ૨૯ મી જુલાઈ ૧૮૯૩ ના દિને થયો હતો. તેમના



પિતાએ વીમાના ક્ષેત્રમાં સારી ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી હતી અને મેસર્સ એમ. કાનજી અને કંપનીના તેઓ શરૂઆતથી ભાગીદાર હતા. શેઠ વરજદાસના મરણ પછી રા. કંચનલાલભાઈ એ પેઢીના ભાગીદાર છે. એ પેઢી પાસે ધુનીવરસલ વીમા કંપનીની મેનેજિંગ એજન્સી છે અને પોતાના પિતાના હાથ હેઠળ વીમાની તાલીમ મેળવી રા. કંચનલાલભાઈ પણ સારી સેવા બજાવી રહ્યા છે. રા. કંચનલાલભાઈના પિતા શ્રીએ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એન્ડ પ્રોડેનશીયલ એશ્યુરન્સ કંપની અને વલ્કન ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીની સ્થાપનામાં સારો ફાળો આપ્યો હતો. તેમના એક ભાઈ સ્વર્ગસ્થ શ્રી મનહરલાલ એટ ઇસ્ટર્ન એશ્યુરન્સ કંપનીના મેનેજર હતા. તેમના બીજા ભાઈ ડા० ગમનલાલ હતા અને તેઓ પણ મરણ પામ્યા છે.

ચોકસી, શ્રી. હરિપ્રસાદ મહુભાઈ—  
શ્રી. ચોકસીનો જન્મ સુરતમાં  
તા. ૩૧-૧૦-૧૮૯૬ ના રોજ થયો હતો



તેમના પિતાશ્રી શ્રી. મહુભાઈ નરસિંહ-  
દાસ ચોકસી એક રીટાઈર્ડ ફર્સ્ટ ક્લાસ  
અબજી અને સ્કોલકોલ કોર્ટના  
જજ છે. શ્રી. ચોકસી ૧૯૨૦ માં બી.  
એ. (આનર્સ)ની પરિક્ષામાં પસાર થયા  
પછી ૧૯૨૨ માં એલ. બી. થયા.  
અને ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૬ સુધી સુરતની  
હીરટ્રીકટ કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરી હતી  
૧૯૨૭ માં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા.  
અને મુંબઈ હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈ-  
ડના એક એડવોકેટ તરીકે પ્રેક્ટીસ  
સાફ કરી હતી કે જે વધો હતું તેઓ  
કરે છે. સુરતી લોક કાલેજના તેઓ  
પ્રાંશ સમય પ્રેફેસર પણ હતા. તેઓ  
જાતિએ દશાપારવાડ વાળીયા છે. અને  
સ્વામીનારાયણ ધર્મ પાળે છે. સ્વામી-  
નારાયણ સંપ્રદાયના આગેવાનોમાં શ્રી.

ચોકસીનું તથા તેમના પિતાશ્રીનું સ્થાન  
છે અને એ સંપ્રદાયમાં તેમની સખાવતો  
પણ સારી છે. શ્રી. ચોકસી  
પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીટીફ એસોસી-  
એશનની મેનેજિંગ કમીટીના એક સભ્ય  
છે. ગુજરાતમાંથી હાઈકોર્ટમાં આવતી  
કેટલીક મોટી અપીલોમાં શ્રી. ચોકસી  
છેલ્લાં થોડાંક વર્ષોથી એક આ બીજી  
પાર્ટી તરફથી રજુ થયેલા જોવામાં  
આવે છે.

સરનામું:—પ્રભુ નિવાસ, ગીરગામ  
બેંક રોડ, મુંબઈ

નરસિંહદાસ જેડીસનદાસ ગંગાદાસ—

૨૦ નરસિંહદાસ ભાઈનો જન્મ મુંબઈમાં  
થયો હતો. તેમના દાદા સ્વર્ગસ્થ શેઠ  
ગંગાદાસ કૃષ્ણભાણુદાસ રૂના મોટા  
વેપારી હતા અને ૨૦ નરસિંહદાસ-  
ભાઈ પણ હાલમાં રૂનોજ વધો કરે  
છે ૧૯૧૮ માં તેમણે અમદાવાદમાં એક  
મીલ લીધી હતી અને પંદર વર્ષ સુધી  
તે સારી રીતે ચલાવી હતી પણ ૧૯૩૩ માં  
તે મીલ વેચી નાંખી હતી કારણ કે  
જાપાનીસ માલની મોટી આયાતને લીધે  
કાપડના બજારમાં ભારે મંદી આવી હતી.  
મીલના કામકાજના સારા અનુભવને  
પરિણામે રૂના વેચાણમાં, સલાહકારક  
તરીકે મીલોને ઘણા ઉપયોગી થઈ પડે  
છે અને જીનાંગ ફેક્ટરી ઓનર્સને સારી  
સલાહ આપી મીલોને ઓછી ઘટનું  
તથા સાફ રૂ મળે તેમ ગોઠવણ કરવામાં  
સફળતા મેળવી છે. તેમણે ઉચ્ચ કેળવણી  
લીધી છે. તેઓએ વર્ષ સુધી મીલમાલિકો તર-  
ફથી સ્કોલ-ન્યુસન્સ કમીટીના સભાસદ હતા

સરનામું:—વસંત વિહાર, શાહીબાગ  
અમદાવાદ

ભરૂચા, મી૦ માણિકજી રતનજી (ગાડીવાલા)—મી૦ માણિકજી ભરૂચાનો જન્મ મુંબઈમાં સોમવાર તા૦ ૧૪ મી નવેમ્બર ૧૮૮૧ ના રોજ થયો હતો.



તેમના પિતાશ્રી ભરૂચના અને માચજી ખચુમાય નવસારીનાં હતાં. મરહુમ મી૦ રતનજી ગરીબ હાલતના હતા અને તેથી તેઓ નોકરી ધંધાની શોધમાં મુંબઈ આવ્યા હતા. તે જમાનામાં મોટરો હતી નહીં એટલે થોડોક વખત નોકરી ધંધો કર્યા પછી ગાડી ખનાવવાનો ધંધો શરૂ કર્યો અને તે પછી ગાડી ખનાવવાનું એક કારખાનું પણ ખોલ્યું. આથી તેઓની અટક ગાડીવાળા પડી ગઈ. મી૦ માણિકજી ૧૨ વર્ષના હતા ત્યારે તેમના પિતા અને ૧૪ વર્ષના હતા ત્યારે તેમના માચજી મરણ પામ્યા હતા એઓ મેટ્રીક પાસ થયા પછી કેટલીક વેપારી પરિણાઓ પસાર કરી ૧૯૦૪ માં મ્યુનીસીપલ નોકરીમાં જોડાયા. સ્ટેન્ડીંગ કમીટી અને કોરપોરેશનની ઓફીસના એક જુનીઅર ક્લાર્ક તરીકે સંતોષકારક કામ કર્યા પછી ૧૯૩૧ માં તેઓ ચીફ ક્લાર્ક અને રેકર્ડ કીપર

થયા હતા અને કોરપોરેશન તથા સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના મેમ્બરોને તેઓ ઘણા ઉપયોગી થઈ પડતા હતા. ૨૭ વર્ષની નોકરી કરી ૧૯૩૧ માં તેઓ ઉંમર પુરી થતાં પહેલાં રીટાયર થયા હતા અને તેમની ઉંચી સંવાળો બદલ તેમને અનેક સરટીફિકેટો મળેલાં છે.

મી૦ માણિકજી ભરૂચાને નાનપણથી જ ક્રીકેટનો શોખ છે અને તેઓ ક્રીકેટને લગતી ઘણી સંસ્થાઓ સાથ સંબંધ ધરાવે છે, અને સારા પારસી ખેલાડીઓને ફર્સ્ટ ક્લાસ મેચોમાં સ્થાન મળે તે માટે તેમણે વખતોવખત લડત પણ ચલાવી હતી.

મી૦ માણિકજી ઘણી જોઈન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના શેરહોલ્ડર છે અને તે કંપનીઓની સભાઓમાં નીચમીત હાજરી આપી શેરહોલ્ડરો તરફથી રચનાત્મક લડત ચલાવે છે. ખોંખે શેરહોલ્ડર્સ એસોસિએશનના તેઓ આગેવાન મેમ્બર છે અને તેની મેનેજિંગ કમીટીમાં પણ છે. પીસસેલીબ્રેશન કમીટીએ તેમને ૧૯૧૯ માં મેડલ અપાવ્યો હતો.

મી૦ માણિકજી એક સ્વતંત્ર વિચારના અને સારાં કાર્યોમાં ઉલટથી ભાગ લેનારા એક ગૃહસ્થ છે અને તેથી તેઓ સાફ જેવું મિત્રમંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—પાલખીવાલા હાઉસ, ૨૯૬ ફ્રીઅર રોડ, કોટ, મુંબઈ.

“પ્રેસીડેન્સી”

માં વીત્રો ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધિવાસ્થામાં

નિશ્ચીત બને.



**આહમદ એમ. એમ. ઝહુરદીન—** ફીલોસોફી, પરશીયન, અને એરબીક એમ. એ. એલ.એલ. ખી., જુનાગઢ બહાઉદીન કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ અને જુનાગઢ રાજ્યના ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ફરમેશન, -જનમ ખાસી પથાનન સીર હિંદ (પતીયાલા સ્ટેટ) કેળવણી પતીયાલાની મોડેલ હાઈસ્કૂલ અને એમ. એ. ઓ. કૉલેજ, અલીગઢ, એમ. એ. (મુસ્લીમ યુનીવર્સિટી, અલીગઢ) ડીગ્રી લીધી ૧૯૨૩, અને એલ. એલ. ખી. (અલ્હાબાદ યુનિવર્સિટી) ૧૯૨૩ માં પસાર કરી. મુસ્લીમ યુનિવર્સિટીમાંથી એમ. એ. માં સૌથી પ્રથમ આન્યા. અને અભ્યાસ દરમિયાન અલીગઢ યુનિવર્સિટીમાં લેકચરર તરીકે કામ કર્યું, ઇસ્વી. ૧૯૨૩ માં તત્વજ્ઞાન (ફીલોસોફી)ના અલીગઢ યુનિવર્સિટીના લેકચરર નિમાયા. પછી બેંગાલ એજ્યુકેશન સર્વિસમાં દાખલ થઈ કલકત્તાની ઇસ્લામીયા કૉલેજના ફીલોસોફીના લેકચરર નીમાયા. ઇસ્વી. ૧૯૩૦ માં મુંબઈ એજ્યુકેશન સર્વિસમાં દાખલ થઈ અધેરીની ઇસ્લામીયા કૉલેજમાં ફીલોસોફીના લેકચરર નીમાયા ઉપરાંત ઇંગ્લીશ ના પણ લેકચરર નીમાયા. ઇસ્વી. ૧૯૩૫ માં જુનાગઢની બહાઉદીન કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ નીમાયા. અને તે ઉપરાંત ૧૯૩૯ થી તેઓ જુનાગઢ રાજ્યના પ્રકાશન ખાતાના અધિકારી (ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ફરમેશન) નીમાયા. તે ઉપરાંત આર્કાઇવોલોજીકલ રીપાઈમેન્ટ અને સ્ટેટ મ્યુઝીયમનો ચાર્જ પણ તેમને સોંપાયો. આરકાઇવોલોજીકલ (વાર્ષિક)ના તંત્રી તરીકે પણ તેઓ કામ કરે છે. તે સિવાય જુનાગઢ સ્ટેટ જીમ-ખાનાની મેનેજિંગ કમીટીના તેઓ ચેરમેન છે. જુનાગઢ રાજ્યની સેકન્ડરી એજ્યુકેશન બોર્ડના પ્રથમ મેમ્બર અને મુંબઈ યુનિવર્સિટી સેનેટના સભ્ય. મુંબઈ યુનિવર્સિટીના

ફીલોસોફી, પરશીયન, અને એરબીક બોર્ડસ ઓફ સ્ટડીના મેમ્બર. ગરીબ વિદ્યાર્થીઓના હિતમાં ભાગ લઈ કલકત્તાની ઇસ્લામીયા કૉલેજના વિદ્યાર્થીઓ વાર્ષિક છ હજાર રૂપિયાનું તથા અધેરીની ઇસ્માઇલ કૉલેજ માટે વાર્ષિક વીસ હજારનું તથા બહાઉદીન કૉલેજના મુસ્લીમ અને હિંદુ વિદ્યાર્થીઓ માટે વાર્ષિક અગીયાર હજાર રૂપિયાનું શિષ્યવૃત્તિ (સ્કોલર શીપ) ફંડ ઉભું કર્યું.

**પ્રકાશનો:—**(૧) મીટ્રીક ટેન્ડેન્સી ઓફ ઇસ્લામ (ઇસ્લામની ગયબી ખુબીઓ), (૨) ડેવેલપમેન્ટ ઓફ પર્સનેલીટી (મનુષ્યનો વિકાસ), (૩) એજ્યુકેશન ઓફ સાઇકોલોજી (ઉર્દુ) કેલવણીનું માનસીક જ્ઞાન, (૪) એ ટેકસ્ટ બુક ઓફ લોજીક, [તત્વજ્ઞાનનું પાઠ્ય પુસ્તક], (૫) ફન્ડામેન્ટલ બેઝીક ઓફ સાયન્સ ઓફ રીટીજીયન (ધર્મશાસ્ત્રનાં મુળ તત્વોના પાથો), (૬) પ્રેજન્ટ ડે પ્રોબલેમ ઓફ ઇન્ડીયન એજ્યુકેશન, (આજની હિંદી કેળવણીના પ્રશ્નો), (૭) એ પીપ ઇન્ટેન્ડેન્ટાન્સીયસ ઓફ ફીલોસોફી ઓફ ડરીમ્સ (આધ્યાત્મિક તંદ્રાવસ્થા અથવા સ્વપ્નના તત્વજ્ઞાન તરફ ડોકીયું), (૮) એન એકઝામીનેશન ઓફ વર્ધા સ્કીમ ઓફ એજ્યુકેશન (વર્ધા કેળવણી યોજાનું નિરિક્ષણ).

**સરનામું:—**બહાઉદીન કૉલેજ, જુનાગઢ.

**બરોડાવાળી, શ્રી. સાલેભાઈ કરીમજી—** આ બાણીતા ધંધાદારીનો જન્મ ૧૮૮૪માં થયો હતો. તેઓ બાલકીપણે એન્ડ કરીમજીની કંદ્રાકટરોની પેઢીના ભાગીદાર છે. આ પેઢીએ બેરીખંદર રેશન, મ્યુન્ડ ઓફી.

સોના મકાનો, વસઈ અને નર્મદાના પુલો, નીઝામની બેઠવાડા રેલ્વે, અને પડોદરાના સરકારી મકાનો, કંઈસરખાગ મહેલ, અને જેલ વિગેરેના ખાંધકામ કર્યા છે. શ્રી. સાલેભાઈ ૧૯૨૬ માં મુંબઈના શેરીફ હતા. ૧૯૨૧ માં ઈમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય ચુંટાયા હતા. એ પહેલા ૧૯૧૭ માં મુંબઈની ધારાસભાના સભ્ય બન્યા હતા. ૧૯૦૭ માં એમને સરકારે જે. પી. અને ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ બનાવ્યા હતા. ગયા મહાયુદ્ધ દરમ્યાન બજાવેલી સેવા માટે સરકારે એમના નામનો બે વાર ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને એમને પ્રમાણપત્ર ને ચંદ્રક એનાયત કર્યા હતા. ૩૨ વર્ષ સુધી મ્યુનીસીપાલિટીમાં સભ્ય રહી એમણે શહેરની સેવા બજાવી છે. જુદી જુદી મ્યુનિસિપલિટીઓમાં પણ એમણે અગ્ર-ગણ્ય ભાગ લીધો હતો. ૧૯૧૭ માં માલે-ગામ ખાતે મળેલી અખીલ હિંદ મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. એ પછી એ પરિષદની ૧૯૧૭—૧૮ માં સુરતમાં મળેલી બેઠકના ચેરમેન હતા. ૧૯૧૯ અને ૧૯૩૭ માં બેંચે બોર્ડ ઓફ ફીલ્ડ સેન્સરના સભ્ય હતા. ૧૯૨૬ અને ૧૯૪૦ માં અખીલ હિંદ મુસ્લીમ ફેડરેશનના ઉપ-પ્રમુખ અને ૧૯૨૬ માં લાખનઉ ખાતે મળેલી અખિલ હિંદ હેબજ પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ગત મહાયુદ્ધમાં લોન કમિટીના પ્રમુખ તરીકે સરકારની સારી સેવા બજાવી હતી. અને કોમ પાસે ૩૦ લાખ ભરાવ્યા હતા. શ્રી. ખરોડા-વાળા ફીકેટ, ટેનીસ, વિગેરેના શોખીન છે અને તરવાની હરિકાંઈમાં ચેમ્પીઅનશીપ મેળવી ઇનામો જીત્યા છે.

સરનામું:—અલ્ટામોંટ રોડ, ખંખાલા-હીલ, મુંબઈ.

બેનરજી, સર આલ્બીઅન રાજકુમાર, નાઇટ (૧૯૨૫), આઇ. સી. એસ., સી. એસ. આઇ., સી. આઇ. ઇ.,—એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં ખ્રિસ્તી ખાતે થયો હતો. એમણે સર કીજી ગુપ્તાના પુત્રી સાથે લગ્ન કર્યાં છે. કલકત્તા યુનીવર્સિટી અને ઓક્સફર્ડની ખાલીઓલ કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ ૧૮૯૨ માં એમ. એ. થયા હતા અને ૧૮૯૫ માં આઇ. સી. એસ. થઈ મદ્રાસ પ્રાંતમાં જીલ્લા અમલદાર તરીકે નીમાયા હતા. એ પછી ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૪ સુધી કેપ્ટીન રાજ્યના દીવાન બન્યા હતા. ૧૯૧૫ માં ફરી હાઈ સરકારની સેવામાં આવ્યા હતા અને કુડાપાના કલેક્ટર અને જીલ્લા મેજિસ્ટ્રેટના ઓધવા પર નીમાયા હતા. એ પછી માઈસોર રાજ્યની કારોબારી કાઉન્સિલમાં સભ્ય તરીકે નીમવા માટે એમની સેવા અર્પણ કરવામાં આવી હતી. ૧૯૧૯ માં માઈસોરના કામચલાઉ દીવાન નીમાયા હતા અને પછી સન'દી નોકરીમાંથી નીવૃત્ત થઈ ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૬ સુધી માઈસોરના દીવાન નીમાયા હતા. ૧૯૨૭ માં કાશ્મીર રાજ્યની સેવામાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૨૯ સુધી પરદેશમંત્રી રહ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં મહારાજાએ ખુદલા દરબારમાં તેમને “રાજમંત્ર ધુરીજી”નો ખેતાબ નવાજેશ કર્યો હતો. એમણે “હિંદની આંતીષ્ટી”, “હિંદી માર્ગદર્શક” અને “જીવનની તાલબંધતા” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે.

સરનામું:—C/o કાઉન્ટસ એન્ડ કંપની, ૪૪૦, સ્ક્રાન્ડ, લંડન, ડબલ્યુ. સી. ૨.

માણિકજી રસ્તમજી કાપડીઆ—શ્રી. માણિકજી શેઠનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૮૮૩ની આલમાં થયો હતો. ધંધા પુરતી



માધ્યમીક કેળવણી લીધા પછી તેઓ ૧૮ વર્ષની ઉંમરે પોતાના પિતાના કાપડના ધંધામાં પડયા હતા. મેસર્સ દામોદર વાલજીની કંપની કે જે ઇ. સ ૧૮૧૮ માં સ્થપાઈ હતી તેના ૨૦ માણિકજી શેઠ એક ભાગીદાર હતા. ભારીઆ અને પારસી વ્યાપારીઓ વચ્ચેની ભાગીદારીથી આ પેઢી ચલાવવામાં આવતી હતી અને ખન્ને પક્ષોની ચાર પેઢીને એ કંપની સાથે સંબંધ હતો. આટલી જુની ભાગીદારીવાળી ઘણી ઓછી દેશી પેઢીઓ હરતી ધરાવે છે અને તેમાં પણ પારસી અને ભારીઆ કેમીલીઓ વચ્ચેની આવી ભાગીદારીને આ એક અનુપમ દાખલો છે. એ પેઢી કાપડને ઘણાજ મોટા પાયા ઉપર ધધો કરતી હતી અને તેની ખીલવણીમાં ૨૦ માણિકજી શેઠના કેમીલીનો મોટો હિસ્સો હતો. ૨૦ માણિકજી શેઠના પિતા ૧૯૧૦ માં ૭૨ વર્ષની વયે ગુજરી ગયા ત્યાં સુધીમાં એક પણ વર્ષ એવું પસાર થયું નહીં હતું કે

જેમાં એ કંપનીએ ખોટ કરી હોય. ૨૦ માણિકજી શેઠના પિતા ૨૦ રસ્તમજી શેઠ બધી કોમોમાં માન ધરાવતા હતા. અને કેળવણી, દુકાળ, રેલ વગેરે સામાજિક કામોમાં સારી મદદ કરી હતી. ૨૦ રસ્તમજી શેઠની સાથે ધંધામાં તેમના ભાઈ નવરોજી પણ હતા અને ૨૦ નવરોજીએ નવસારીમાં રૂ. ૧ લાખના ખર્ચે લગ્નની વાડી અને સનેટેરીઅમ ખંધાવ્યાં હતાં. ૨૦ રસ્તમજી તથા નવરોજીના ભાગીદાર સ્વર્ગસ્થ શેઠ ગોકળદાસ પોતા પાછળ એક વર્ષના પુત્ર (ગોરધનદાસ)ને મુકી મરણ પામ્યા તે પછી રસ્તમજી અને નવરોજીએ ૨૦ ગોરધનદાસભાઈને પોતાના બાળકની માફક ઉછેર્યા હતા. સ્વર્ગસ્થ શેઠ ગોકળદાસ એવું લખી ગયા હતા કે તેમનાં મરણ પછી તેમનાં કુટુંબનો મેસર્સ, દામોદર વાલજીની કંપની સાથેના સંબંધ છુટો કરવો અને મીલકતનો વહીવટ કરવા માટે મેસર્સ રસ્તમજી, નવરોજી અને ગંગાબાઈને નીમ્યા હતા પણ આ પારસી ભાગીદારોએ હિંદુ ભાગીદારને છુટા નહીં કરતાં તેનો ભાગ ચાલુ રાખ્યો હતો અને પોતાના બાળક ભાગીદારની મીલકતનો ઐટથો નો સારો વહીવટ કર્યો હતો કે તે મીલકતમાં મોટો વધારો થયો હતો. ગાંધીજીની ૧૯૩૦ ની અસહકારની ચળવળ પછી દામોદર વાલજીની પેઢીએ પરદેશી કાપડનો વેપાર ખંધ કર્યો હતો. અને ૨૦ માણિકજી શેઠ હાલમાં રીટાયર્ડ લાઈફ ગાળે છે. તેમને ઘણી જાહેર અને સમાવતી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે અને ઘણું કેકાણે તે તેઓ દ્રુસ્ટી પણ છે. કેળવણી, કુદરતી આફતો, સમાવતી કામો અને જાહેર ઉપયોગી

ખાતાંઓને તેઓ મુગે મોઢે મદદ કરે છે. કોઈ પણ ઠંકાણે હોદ્દો ભોગવવાની તેમણે આશા રાખી નથી. હાંદની એકેએક હાદજાહ અગીઆરી અને આતશખહેરામની રાં મણિકજી શેઠે જાત્રા કરી છે અને જાતે સુખડ ચઢાનું છે તેમણે કોમી સામાજિક તથા રાજદ્રારી સેવાઓનો અભ્યાસ કર્યો છે.

સરનામું:—૧૩૬ સી ખંભાલા હીલ,  
મુંબઇ.

કાદરભાઈ, અખટલ તૈયબ શેખ—  
એમનો જન્મ ૧૯૦૦ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પિતાશ્રીનો મુંબઈના કિનારાના ખદરો અને સીલોન સાથે મોટો વેપાર ચાલતો હતો. હાલ તેઓ ત્રાવણકોર સ્ટેટની સેલ્ફરેટીવ કાઉન્સીલમાં વેપાર ઉદ્યોગના પ્રતિનિધિ તરીકે બેઠક ધરાવે છે. પંચાયત કોર્ટના ઓનનરી મેજસ્ટ્રેટ છે. એ ઉપરાંત ઈંડીઆ નંટ કંપની લીમિત્ડ ડીરેક્ટર, જમીનદાર, તેલની મીલના માલેક છે. તેલ કોપરા, કાચુ, મરી, સુંક વિગેરેનો એમનો વેપાર છે તેમજ કવીલોન જનરલ સ્ટોર્સના પણ માલેક છે. મુંબઈની જેવીઅર સ્કૂલમાં એમણે મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ ગુજરાતી, અરબી, ફારસી, ઉર્દુ, હિંદુસ્તાની મલખારી વિગેરે ભાષાઓ પણ જાણે છે. રાજ્યની જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ભાગ લે છે. એમણે ૧૯૨૯ માં મક્કા મહીના વિગેરેની યાત્રા કરી હતી

સરનામું:—કવીલોન, ત્રાવણકોર સ્ટેટ.

મુકુંદલાલ ઇંદરલાલ દીક્ષીત—૨૧૦  
મુકુંદલાલનો જન્મ ભરૂચ મુકામે તા. ૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૮૯૩ ના દિને થયો



હતો અને તેઓ આર્ટસ ટ્રેજ્યુએટ થયા પછી એલ.એલ.બી. થયા હતા. તેઓ જેનીથ લાઇફ ઇન્શ્યુરન્સ કંપનીના સેક્રેટરી છે અને એ કંપની તથા વીમાના ધંધાની મુંગે મોઢે સેવા બજાવે છે. શ્રી.મુકુંદલાલ ભારગવ જ્ઞાતીની મંડળની કાર્યવાહક સમીતીના એક સભ્ય છે અને જ્ઞાતિના કેળવણી અને સામાજિક પ્રશ્નોમાં સારો ઉત્સાહ ધરાવી પોતાથી બનતી સેવા આપે છે.

સરનામું—સીકકા નગર, મુંબઈ ૪.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહાવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

આરકેટના કુમાર, નવાબ અઝીમજા, ૧૯૦૯ માં ઠાકતરી ડીઝી સંપાદન નાં સર ગુલામ મહમદઅલી, ખાન-બહાદુર, જી. સી. આઈ ઈ, કે. સી. આઈ. ઈ., એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. તેઓ દક્ષિણ હિંદના આગેવાન મુસ્લીમ કુટુંબના છે અને કરણાટકના શાહી સત્તા ધરાવનાર રાજકુટુંબના સીધા વંશજ છે. સર ગુલામ મહમદઅલીએ અંગ્રેજ શિક્ષકો દ્વરતક પ્રાથમિક કેળવણી લીધી હતી. તેઓ ૧૯૦૪-૬ માં મદ્રાસની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૧૦-૧૩ માં મદ્રાસ પ્રાંતના મુસ્લીમ પ્રતિનિધિ તરીકે ઇમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૬ માં મદ્રાસની ધારાસભામાં સરકાર નિયુક્ત સભ્ય હતા. એમને ૧૯૩૫ માં નામદારનો ખેતાબ અર્પણ થયો હતો. એમને ત્રણ તોપનું માન અને થોડું લશ્કર નિભાવવાની છુટ છે. નામદાર પ્રીન્સના પેલીટીકલ ઓફીસર તરીકે મદ્રાસના કલેક્ટર નીમાય છે. તેઓ નામદાર લાહોરની એલ ઈંડીઆ મુસ્લીમ એસોસિએશનના પ્રમુખ છે ઉપરાંત મદ્રાસની દક્ષિણ હિંદ ઇસ્લામીયા લીગના પ્રમુખ પણ છે. ૧૯૧૦ માં એલ ઈંડીઆ મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખપદે ચુંટાયા હતા. ઉટીની લેલે ઇન્સ્ટીટ્યુટ, મદ્રાસની દક્ષિણ હિંદ એથલેટીક એસોસિએશન કલબ અને જમખાનાના આજીવન સભ્ય છે.

સરનામું:—મહાલ પેલેસ, મદ્રાસ.

ધાકસી, ડો. ચંપકલાલ ગુલાબદાસ-એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. નાનપણમાં પિતાશ્રીના અવસાનને લીધે વિદ્યાભ્યાસનો ખોળે એમના મોટા ભાઈ પર આવ્યો હતો. મુશ્કેલી છતાં એમણે

૧૯૦૯ માં ઠાકતરી ડીઝી સંપાદન કરીને મુંબઈમાં બુલેટ્સ વર ખાતે દવાખાનું કાઢ્યું મુંબઈની ચંદારામજી ગલ્સ હાઈસ્કૂલમાં માનદ લેકચરર તરીકે હાઈજન અને માંદાની માવજત વિગેરેના વર્ગો શરૂ કરી જે વર્ષ સુધી ચલાવ્યા એ પછી એમણે પોતાની સારી પ્રેક્ટીસ છોડી સુરતમાં શ્રી સુરત હિંદુ ધર્મદા ખાતાની હોસ્પિટલ ઉઘાડીને ૧૨ વર્ષ સુધી મેડીકલ ઓફીસરનો ઓધ્યા સ્વીકાર્યો. એ પછી તેમણે ગોપીપુરામાં ખાનગી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. સુરતની કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓ, અને સુરત મીલ્ક કો-ઓપરેટીવ સોસાયટી, તથા શ્રી પાર્વતીબાઈ લેપર હોસ્પિટલ સાથે પણ એમનો સંબંધ હતો.

સરનામું:—મોતીભુવન, હરીપુરા, સુરત.

ખાંડવાળા, શ્રી. રતનલાલ વિક્રલદાસ-એમનો જન્મ સુરતના સુપ્રસિદ્ધ ખાંડવાળા કુટુંબમાં ૧૯૦૪ માં થયો હતો. તેઓ વેપારી છે. ૧૯૨૪ માં એમણે સુરતમાં વિશુદ્ધ ખાદી ભંડાર ખોલ્યો હતો અને એના માનદ વ્યવસ્થાપક તરીકે છ વર્ષ કાર્ય કર્યું હતું. સત્યાગ્રહની લડત દરમિયાન જેલ ગયા હતા. ૧૩૩૧ માં સુરત મ્યુનીસીપાલિટીમાં સભ્ય અને સુરત પીપલ્સ બેંકમાં ડિરેક્ટર તરીકે ચુંટાયા હતા. હાલમાં સુરત ખરો મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્ય અને સુરત મરચંટસ એમ્બર તથા હિંદુ સમાજના મંત્રી છે. ઉપરાંત અન્ય કેળવણી વિષયક સંસ્થાઓના કાર્યવાહક મંડળોમાં પણ છે.

સરનામું:—વાડી ફળીઆ ખાંડવાળાની, શેરી, સુરત

**અમીનુદ્દીન.** સૈયદ, ખી. એ. (કેન્ટ-ખરી), ખાર-એટ-લો, આઈ. સી. એસ., ૧૯૪૦ના જુનથી રત્નાગીરીના કલેક્ટર-એમનો જન્મ ૧૮૯૫માં થયો હતો. ૧૯૧૪ સુધી એમણે અલીગઢની એમ. એ. એ. કૉલેજએટ રુકલમાં અને ૧૯૧૬ થી ૧૯૧૮ સુધી કેમ્બ્રીજની ડાઉનીંગ કૉલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. પછી એસ ઇનમાં બેરીસ્ટર થયા હતા. પહેલાં સક્કર (સીંધ), અહમદનગર અને થાણાના મદદનીશ કલેક્ટર, ૧૯૩૦-૩૧ માં સતારા, ૧૯૩૧ માં કેનેરા, ૧૯૩૨-૩૪ માં કોલાબા, જલ્લાના કલેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૩૨-૩૪ થી મુંબઈની ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૫ માં નાશીક જલ્લાના કલેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૩૬ માં દિલ્હીની વડી ધારાસભાની અંદાજપત્રકની બેઠક વખતે સરકાર નિયુક્ત સભ્ય તરીકે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૬-૩૭ માં પુર્વ-ખાનદેશના કલેક્ટર હતા અને ૧૯૩૭-૩૮ માં મુંબઈ સરકારના મહેસુલ ખાતાના ડેપુટી સેક્રેટરી નીમાયા હતા. ૧૯૩૮-૩૯ માં મુંબઈ પ્રાંતના લેંડ રેકર્ડ્સના ડાયરેક્ટર અને રજીસ્ટ્રેશનના ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ નીમાયા હતા. મુંબઈ પ્રાંત, નિઝામ, વડોદરા, જુનાગઢ અને સચીન સ્ટેટસમાં વંશપરંપરાથી મળેલા ઇનામી ગ્રામો ધરાવે છે.

સરનામું:—નવાળ મંઝીલ, વડોદરા.

**અમ્મદુસ સામઢખાન,** સાહેબ ઝાઢા, સર—જમુ અને કાશ્મીર સરકારના ખીલ વણી અને વેપાર ખાતાના પ્રધાન. એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. લોહાર રાજ્યની કુંબરી સાથે એમણે લગ્ન કર્યું હતું. એમણે પુરોપીઅન

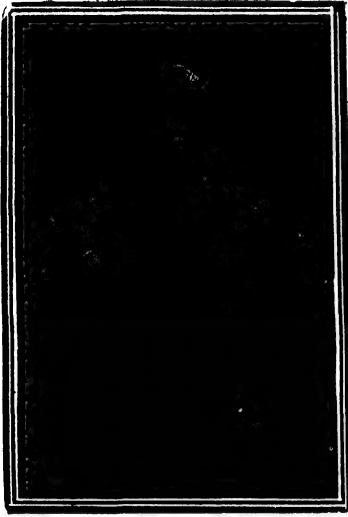
શિક્ષકોની ફેબરેજ હેઠળ હિંદમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૪ થી ૧૯૦૦ સુધી રામપુર રાજ્યના સ્વર્ગસ્થ મહારાજાના ખાનગી મંત્રી, ૧૯૦૦ થી ૧૯૩૦ સુધી મુખ્ય મંત્રી અને ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૪ સુધી વડા પ્રધાન હતા. ૧૯૩૧ ની ગોળમેજી પરિષદમાં ગયેલા દેશીરાજ્યોના પ્રતિનિધિ-મંડળના સલાહકાર તરીકે તેમને નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૨ માં ઓટાવા ખાતે મળેલી ઇંમ્પીરીઅલ ઇંકોનોમીક પરિષદમાં તેમણે ભાગ લીધો હતો અને ૧૯૩૩ માં મળેલી રાષ્ટ્રસંઘની એસેમ્બલીમાં દેશીરાજ્યોના પ્રતિનિધિ તરીકે હાજરી આપી હતી.

સરનામું:—ધી મેઇલ, રામપુર (સ્ટેટ), યુ. પી.

**અટલ,** રાયબહાદુર પંડીત અમરનાથ, એમ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો હતો. એમણે જયપુરની મહારાજા કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને અલ્હાબાદની મુઈર સેન્ટ્રલ કૉલેજમાં એમ. એ. ની ડીગ્રી સંપાદન કરી હતી. તેઓ સર તેજબહાદુર સપરના જમાઈ થાય છે. ૧૯૩૬ માં ઇસ્ટર્ન ડીવીઝનના હીવાન નીમાયા હતા. અને ૧૯૨૧ માં જયપુર સ્ટેટ કાઉન્સીલના સ્વદેશ ખાતાના મંત્રી હતા. ૧૯૨૫ માં અર્થમંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૨૭ માં લંડન ખાતે મળેલી ઇંમ્પીરીઅલ એજ્યુકેશન કોન્ફરન્સમાં જયપુરના પ્રતિનિધિ તરીકે હાજર થયા હતા. એ ઉપરાંત ગોળમેજી પરિષદોમાં જયપુર સ્ટેટના સલાહકાર તરીકે ગયા હતા. રાજ્ય તરફથી ગ્રામો અને જમીનની વક્ષીસ મળ્યાં છે.

સરનામું:—“અટલ ખન”, જયપુર, રજપુતાના.

ગુણ, શ્રી. શમીરેન્દ્રનાથ—૨૦ ગુણ  
ખંજાળના મીમેનસીંગ ગામના વતની છે  
અને વંપીથી વીમાના ધંધા સાથે સંબંધ  
ધરાવે છે. તેમણે લગભગ દશ વર્ષ સુધી



લંડનની પ્રુકેન્શીઅલ એજ્યુરન્સ કંપનીના  
ઈનસ્પેક્ટર એફ. એન્સીમાં (કલકત્તા)  
કામ કર્યું હતું અને તે પછી તેઓ નેશ-  
નલ ઈન્ડીઅન લાઈફ ઈન્શ્યુરન્સ કંપનીમાં  
એડાયા હતા લગભગ છેલ્લાં છ વર્ષથી  
તેના નેશનલ ઈન્ડીઅનની મુંબઈની શાખા-  
ના સંકરેટરીના હોદ્દા ધરાવે છે અને  
તેમણે મુંબઈની શાખાનો ચાર્જ લીધા પછી  
આ કંપનીના મુંબઈના કામકાજમાં સારો  
વધારો થયો છે.

સરનામું:—બ્રાઈટવે લેડલો બીલ્ડીંગ,  
હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

અખબર રહુમાન, સર મહમ્મદ  
(નાઈટ)—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો  
હતો. એમણે દિલ્હીની સંત રેકેન્સ  
કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો.  
૧૯૦૭ માં ગ્રેજ્યુએટ બન્યા પછી ૧૯૧૦ માં  
કાયદાની પરિક્ષા પસાર કરી હતી.  
પછી લાહોર હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ  
તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો હતો. ૧૯૨૫ થી  
૧૯૨૮ સુધી દિલ્હી મ્યુનિસિપલ કમીટીના  
સીનીઅર ઉપ-પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૭ થી  
૧૯૩૪ સુધી દિલ્હી મ્યુનિસિપીટીના કાયદા-  
વિભાગના ડીન હતા અને ૧૯૩૦ થી  
૧૯૩૪ સુધી દિલ્હી મ્યુનિસિપીટીના વાઈસ  
ચેન્સેલર નીમાયા હતા. પછી ૧૯૩૭ માં  
મદ્રાસ હાઈકોર્ટના જજ બન્યા હતા.

સરનામું:—મદ્રાસ.

એમ્બર કોમ્પી, સર બેન રોબર્ટસન—  
કરાંચીની કેન્ટીન કોંટ્રાક્ટર્સ સીડીકેટના  
મેનેજિંગ ડિરેક્ટર અને મુંબઈની લેથામ  
એમ્બર કોમ્પી એન્ડ કંપનીના ડિરેક્ટર.  
એમને! જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો.  
ચેલ્ટનહામ કોલેજમાં શિક્ષણ લઈ ૧૯૧૦ માં  
તેઓ એક મદદનીશ તરીકે હિંદ  
આવ્યા હતા. એ પછી ગયા મહાયુદ્ધમાં  
તેમણે ફ્રાંસ, પેલેસ્ટાઈન વિગેરે દેશોની  
લડાઈમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૫ માં  
મુંબઈની ગોરી વેપારી એમ્બર (બ્રોઝે  
એમ્બર એફ કોમર્સ)ના ઉપ-પ્રમુખ  
નીમાયા હતા. એ સંસ્થાના ૧૯૩૦ થી  
૧૯૩૫ સુધી પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૨૫-૨૬,  
૧૯૩૦-૩૧ અને ૧૯૩૫-૩૬ માં મુખ-  
ઈની ધારાસભાના સભ્ય હતા અને  
૧૯૩૭ માં મુંબઈની વડી ધારાસભાના  
સભ્ય ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—૩૧, હેંગરસી રોડ, મલબાર  
હીલ, મુંબઈ.

સીકંદર, હયાતખાન, સર, કે. ડી.— એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. એમણે



અલીગઢની એમ. એ. એ. કોલેજમાં અને લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૪ ના મહાયુદ્ધ સમયે તેઓ લશ્કરમાં ભરતી કરનાર અમલદાર હતા અને એક પંજાબી ટુકડીમાં અમલદાર તરીકેનું કમીશન એમને મળ્યું હતું. એમણે અફઘાન વિગ્રહમાં પણ ભાગ લીધો હતો. ત્યારબાદ એઓ રાજ્યપ્રકરણમાં દાખલ થયા હતા અને પંજાબની ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૦ માં પંજાબ સરકારના મહેસુલ ખાતાના પ્રધાન નિમાયા હતા. અને ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૪ માં પંજાબના કામચલાઉ ગવર્નરના એઠ્ઠા પર પણ આવ્યા હતા. ૧૯૩૭ થી પંજાબ સરકારના વડા પ્રધાન નિમાયા છે. અને યુનીયનિસ્ટ પક્ષના નેતા છે. સર સીકંદરે યુદ્ધ પછી લશ્કરી ભરતીમાં સરકારને સારા

પ્રમાણમાં સાથ દીધો છે. તેઓ દક્ષિણ આફ્રિકાના મોરચા પર પણ જઈ આવ્યા છે. એમનો પુત્ર લશ્કરમાં બેડાયો છે. સર સીકંદરે મીઠું જીન્હાની પાકિસ્તાન યોજનાનો સખ્ત વીરોધ કર્યો છે.

સરનામું:—લાહોર.

સુરજ વલ્લભદાસ—શેઠ સુરજભાઈનો જન્મ સંવત ૧૯૪૪ માં કચ્છમાં થયો હતો. એમના પિતાનો હીંદી ભાષા પર ખુબ પ્રેમ હતો. એજ પ્રેમ એમનામાં પણ છે. ત્રીજું અંગ્રેજી ધોરણ પસાર કરી શેઠ સુરજભાઈ પંદર વર્ષની ઉંમરે ધંધામાં પડી ગયા હતા. શરૂઆતમાં પિત્રાઈ ભાણુજીભાઈ સાથે ભાગીદારીમાં ધંધો શરૂ કર્યો અને પછી “શ્રીઓપોલ્ડ કેસેલા” નામની જર્મન કંપનીની રંગની પ્રયોગશાળામાં રંગના ધંધાની તાલીમ લીધી હતી. સંવત ૧૯૬૪ માં એમના પિત્રાઈ નિઃસંતાન ગુજરી જતાં એમણે રંગના ધંધાનો સર્વ ઓળે ઉપારી લીધો હતો. એમણે ધંધા અંગે પરદેશયાત્રા પણ કરેલી. ૧૯૩૦ ની રાષ્ટ્રીય લડત વખતે સ્વદેશીના પ્રચારમાં એમણે મોટો ફાળો આપેલો અને એક સ્વદેશી ભંડાર પણ કાઢેલો. એ ઉપરાંત એમણે હીંદી વહાણવટાની ખીલવણીમાં પણ ખુબ રસ લીધો હતો. કરાંચી અને મુંબઈથી લઈને મલબાર કીનારા પર સ્ટીમરો દોડાવતી ધી મલબાર સ્ટીમશીપ કંપનીમાં એમણે સક્રીય ભાગ લીધેલો. એમણે અનેક કેળવણી અને વ્યાયામ સંસ્થાઓને સહાય કરી છે અને કેટલીક તો જાતે સ્થાપી, છે. એમણે પોતાના બાળકોને શારીરિક તાલીમ આપવા પાછળ ખાસ ધ્યાન આપ્યું છે.



જીન્હા, શ્રી. મહમદઅલી, ખાર-એટ-  
લો,-મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખ શ્રી. જીન્હાનો  
જન્મ કરાંચી ખાતે ૧૮૭૬ માં તવંગર  
ખોળા કુટુંબમાં થયો હતો. એમણે સર



દીનશાહ પીટીની પુત્રી મીસ રતનખાઈ  
સાથે લગ્ન કર્યા હતા. આ “જુદદીન”  
લગ્નને લીધે સમસ્ત પારસી કોમમાં  
ભારે ઉઠાપોહ થયો હતો. અને આખા  
દેશમાં વિરોધી આંદોલનો થયા હતા.  
થોડા વર્ષ પર એમના પત્નીનું અવ-  
સાન થયું હતું. શ્રી. જીન્હાએ કરાંચી  
અને ઇંગ્લાંડમાં વિધાભ્યાસ કર્યો હતો.  
વીસ વર્ષે ખેરીસ્ટર થયા પછી એમણે  
વકીલાત કરવા માંડી હતી એજ અર-  
સામાં એમના પિતાશ્રીને વેપારમાં ખોટ  
ગઈ હતી, પણ શ્રીં જીન્હાએ ૧૯૦૬ માં  
મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે  
પોતાનું નામ નોંધાવ્યું અને વકીલાત  
જમાવી હતી. વકીલાતની સાથે સાથેજ  
એમણે ૧૯૦૬ માંજ રાજકારણમાં પણ

અંપલાવ્યું હતું. ૧૯૦૬ માં હિંદના દાદા  
સ્વં દાદાભાઈ નવરોજી પાસેથી એમણે  
રાજકારણના પાઠ ભણવા માંડયા હતા.  
એજ વર્ષમાં શ્રી. જીન્હા સ્વં દાદા-  
ભાઈના રાજદ્વારી મંત્રી બન્યા હતા.  
ઇમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલમાં  
તેઓ ૧૯૧૦ થી ચાલુ થતા આઠા  
છ. તેઓ કેંગ્રેસમાં પણ જોડાયા હતા.  
અને એની પ્રવૃત્તિઓમાં સક્રીય ભાગ  
લીધો હતો. “રિલેટ એક્ટ” પસાર થતા  
એમણે વડી ધારાસભાની પોતાની ખેઠ-  
કનું રાજીનામું આપ્યું હતું. એમણે  
હોમરૂલ ચળવળમાં પણ અગ્રગણ્ય ભાગ  
લીધો હતો. આજ અરસામાં મુંબઈના  
ત્યારના નાં ગવર્નર લોર્ડ વિલીંગ્ડનને  
મુંબઈના શહેરીઓને નામે ટાઉનહોલમાં  
અપાનારા માનપત્રનો ખુરો કેજ આણ્યો  
હતો. આ પ્રવૃત્તિથી એમની નામના  
ખુબજ વધી હતી. અને એમની સેવા-  
ઓનું સ્મારક બાળવતો “જીણા હોલ”  
આજે પણ કેંગ્રેસ હાઉસની પાસે મોજુદ  
છે શ્રી. જીન્હા પાછળથી કેંગ્રેસની  
આગળ પડતી નીતિને લીધે કેંગ્રેસમાંથી  
નિવૃત્ત થયા. આ બનાવ ૧૯૨૦ ની  
યાદગાર નાગપુરની કેંગ્રેસની ખેઠકમાં  
બન્યો. ગાંધીજી એ ખેઠકમાં સંપૂર્ણ  
સ્વાતંત્ર્યનો ઠરાવ લાવ્યા હતા, જ્યારે  
શ્રી. જીન્હાએ સામ્રાજ્યની છાયા  
હેઠળ રહીને સ્વરાજ્ય ભોગવવાની દલીલ  
રજી કરી હતી. ગાંધીજીનો ઠરાવ મંજુર  
થતાં શ્રીં જીન્હા કેંગ્રેસમાંથી છૂટા થયા  
હતા. તે પછી તેઓ એલ ઇંડીઆ મુસ્લીમ  
લીગના એક સભ્ય બન્યા અને કોમીવાદના  
વિરોધી પાછળથી ધીમે ધીમે કોમીવાદી  
વલણ અખત્યાર કરવા માંડયા એમણે  
પહેલાં “૧૪ મુદ્દા”થી શરૂઆત કરી

અને અત્યારે “પાકીસ્તાન”ની હિંદના કોમી દ્રષ્ટીએ ભાગલા પાડવાની યોજના રજુ કરી છે. શ્રી. જીન્હા ૧૯૩૦માં ગોળમેજી પરિષદમાં ગયા હતા, પરંતુ સમવાય તંત્રના વિરોધી હોઈ, એમને ખીજી પરિષદમાં આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું નહોતું. ૧૯૨૦ની મુસ્લીમ લીગની ખાસ બેઠકના તેઓ પ્રમુખ ચુંટાયા હતા અત્યારે મુસ્લીમ લીગના ચાલુ પ્રમુખ ચુંટાય છે. હાલ વડીધારાસભાના સભ્ય પણ છે. મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એક બાહોશ ધારાશાસ્ત્રી તરીકેની એમની કારકીર્દિ સુપ્રસીદ્ધ છે. હેસિન કોકસ કાવત્રાં, બફર જુસબવાળા, સ્પીશી બેંકવાળા, અને તીલક કેસથી એમની કીર્તિ વધુ ફેલાઈ હતી.

સરનામું:—મલબાર હાલ, મુંબઈ.

દહેલ્વી, સર અલીમહમદખાન, જે. પી., નાઇટ (૧૯૩૧) ખાર-એ-હો-એમને જન્મ ૧૮૭૫માં થયો હતો. એમણે મુંબઈ અને લંડનમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ખારીસ્ટર થયા પછી ૧૮૯૬થી ૧૯૦૦ સુધી ગુજરાતમાં વકીલાત કરી હતી એ પછી તેઓ સીંધ ગયા હતા અને ત્યાં ૧૯૦૮ સુધી વકીલાતને ધંધો ચાલુ રાખ્યો હતો. પછી પત્રકારના ધંધામાં ઝંપલાવ્યું હતું અને ત્રણ વર્ષ સુધી “અલ્હક”



પત્રના તંત્રીપદે હતા. ૧૯૦૨માં એમણે હૈદરાબાદ (સીંધ)માં પહેલી મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદની વ્યવસ્થા કરી હતી. ૧૯૦૭માં કરાંચી ખાતે ભરાયેલી અખીલ હિંદ મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદના સ્થાનિક મંત્રી હતા. ૧૯૦૭માં ભરાયેલી એલ ઇંડીઆ મુસ્લીમ લીગની સત્કાર સમિતિના પ્રમુખ નીમાયા હતા. ઉપરાંત પુના ખાતે મળેલી પ્રાંતિક મુસ્લીમ કેળવણી પરિષદ, અને રત્નાગીરી ખાતે કોંકણની પહેલી કેળવણી પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૦૮થી ૧૯૧૨ સુધી સર દહેલ્વી માંગરોળ રાજ્યના હીવાન નીમાયા હતા અને ૧૯૧૩માં મુંબઈની સ્મેલકોઝીઝ કોર્ટના ન્યાયાધિશ બન્યા હતા. ૧૯૧૪થી ૧૯૨૧ સુધીના સાત વર્ષ દરમિયાન ફરીથી તેઓ પાલણપુર રાજ્યના વજીર બન્યા હતા. ૧૯૨૪માં તેઓ મુંબઈ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાના પ્રધાનપદે આવી ત્રણ વર્ષ કાયમ રહ્યા હતા. ૧૯૨૭માં મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના પ્રમુખ બન્યા હતા અને ત્રણ વર્ષ એ સ્થાન શોભાવ્યું હતું. ૧૯૩૬માં તેઓ ફરીથી સ્થાનિક સરકારના પ્રધાન બન્યા હતા. પ્રાંતિક સ્વરાજ્ય દાખલ થતા તેઓ મુંબઈની એસેમ્બલીમાં વિરોધ પક્ષના અગ્રેસર તરીકે ચુંટાયા હતા. મુસ્લીમ લીગના સભ્ય છે.

સરનામું:—અથવા લાઈન્સ, સુરત.

ખસુ, શ્રી૦ જતીન્દ્રનાથ, એમ. એ.—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૨ માં થયો હતો. એમણે  
કલક-તાની હિંદુ સ્કુલ અને પ્રેસીડન્સી  
કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે. ખંગાળની  
લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલ અને એસેમ્બલીના  
૧૫ વર્ષ સુધી સભ્ય હતા. અગાઉ તેઓ  
હાઈના નેશનલ લીખરલ ફેડરેશનના અને  
કલક-તાના ઈન્ડિઅન એસોસીએશનના  
પ્રમુખ હતા. ખંગાળની લેજસ્લેટીવ  
એસેમ્બલીના નેશનાલીસ્ટ પક્ષના અત્યારે  
અગ્રેસર છે. ગોળમેજી પરિષદ માટે ખંગા-  
ળના પ્રતિનિધી તરીકે લંડન ગયા હતા.  
કલક-તાની ઈનકોર્પોરેટેડ લેા સોસાયટીના  
પ્રમુખ છે, અને કેળવણી અને સામાજિક  
સંસ્થાઓ સાથે એમને સંબંધ છે.

સરનામું:—૬, ઓલ્ડ પોસ્ટ ઓફીસ  
સ્ટ્રીટ, કલક-તા.

બાલીવાળા, શ્રી૦ સારાખજી હોરમ-  
સજી, ખી. એ..—એમનો જન્મ ૧૮૭૮  
માં થયો હતો. મુંબઈની સેન્ટ જેવીઅર  
સ્કુલ અને કોલેજમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ  
કર્યો હતો. મીલ ઉદ્યોગ સાથે એમને  
સંબંધ છે. મેસર્સ તાતા સન્સ લી૦ના  
પ્રતિનિધી છે અને નાગપુરની એમ્પ્રેસ  
મીલના જનરલ મેનેજર છે. નાગપુર યુની  
વર્સીટીની કોર્ટના સભ્ય છે. મધ્યપ્રાંતની  
પ્રાંતિક કોટન સમીતીના અને ખેતીવાડી ને  
ઉદ્યોગની સોસાયટીની કાર્યવાહક સમી-  
તીના સભ્ય છે. સારા પ્રમાણમાં પ્રવાસ  
ખેડ્યો છે અને જુદા જુદા દેશોના અર્થ-  
તંત્રનો અભ્યાસ કર્યો છે નાણાં વિષયક  
અને અર્થશાસ્ત્ર પર પુસ્તકો પણ લખ્યા છે.

સરનામું:—સી. પી. કલબ, નાગપૂર.

શેઠ, શ્રી. જસુભાઈ લાલભાઈ—  
અમદાવાદના મીલમાલિક શેઠ જસુભાઈનો  
જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૯૧૧ માં થયો  
હતો. તેઓ બાણીતા મીલમાલિક શેઠ લાલ-



ભાઈ ત્રીકમલાલના પુત્ર થાય છે. એમના  
દાદા શેઠ ત્રીકમદાસ જમનાદાસે માણિક-  
ચોક અને અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની  
લી૦ ની સ્થાપના કરી હતી. ધાર્મિક  
સંસ્થાઓ અને મંદિરોને એમના હુકમખ  
તરફથી આશરે બે લાખ રૂપીઆની સખાવત  
થઈ છે. એમના પિતાશ્રી શેઠ લાલભાઈએ  
ગઈ લગાઈમાં એક લાખ રૂપીઆની “વેાર  
લેાન” ખરીદી હતી અને બીહાર રેલસંકટ  
અને હુબકાળ નિવારણ ફંડોમાં સારો ફાળો  
આપ્યો હતો. શેઠ જસુભાઈએ નાની  
ઉમ્મરમાં આખા હિંદનો પ્રવાસ કર્યો છે.  
પોતાના બે વડીલખંધુઓની સહાયથી  
એમણે એક નવી મીલ નામે “લાલભાઈ  
ત્રીકમલાલ મીલ્સ લી૦”ની ૧૯૨૯ માં  
સ્થાપના કરી હતી. આ મીલ પરદેશી  
કાપડની બરોબરીમાં ઉતરે એવું સુંદર  
અને ફેન્સી કાપડ કાઢે છે.

સરનામું:—શાહીબાગ, અમદાવાદ.

**લાલકાકા, શ્રી. નાદીરશાહ સોરા-**  
ખજી—અમદાવાદના જાણીતા લાલકાકા  
કુટુંબના આ નખીરાનો જન્મ અમદાવાદમાં  
થયો હતો. મરહુમ સર નવરોજ પેરતનજી



વકીલના એ પૌત્ર થાય અને પોસ્ટ  
ઓફીસીસીના નિવૃત્ત સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ શ્રી.  
સોરાખજી જે. લાલકાકાના પુત્ર થાય  
અમદાવાદ અને મુંબઈમાં શિક્ષણ લઈ  
એમણે એકાઉન્ટન્સી અને ઓડીટીંગની  
ઉચ્ચ પરિક્ષાઓ પસાર કરી હતી. એ  
પછી એક પ્રખ્યાત વ્યાપારી પેઢીમાં તેઓ  
જોડાયા. કેટલોક સમય સુધી તેઓ  
મરહુમ સર નવરોજ પેરતનજી વકીલના  
મંત્રી હતા. ૧૯૨૬ માં સર નવરોજના  
અવસાન બાદ પાઓનીઅર મેગનેશીઆ  
વર્કસ નામની જાણીતી પેઢીમાં દાખલ  
થયા અને અત્યારે એ કંપનીના એક ડિરે-  
ક્ટર છે. દેશપરદેશનો એમણે પ્રવાસ  
ખેડ્યો છે, એમાં ચીન, જાપાન, અમેરીકા,  
અને યુરોપના જુદા જુદા દેશો પણ આવી

જાય છે. નાં જોડેનશાહની તાજખોશી  
વખતે તેઓ ઈંગ્લાંડમાં હતા અને નીસ  
(ફ્રાંસ) ખાને ભરાયેલી રોટરી ઇન્ટરનેશનલ  
ખેડકોમાં એમણે હાજરી આપી હતી.  
અમદાવાદના નવરોજ હોલના તેઓ દૂરરી  
છે. ઉપરાંત એમના દાદા સર નવરોજ  
વકીલે કરેલા સંખ્યાબંધ ટ્રસ્ટોના તેઓ  
દૂરરી છે. હિંદની ક્રીકેટ કલબ, પારસી  
જીમખાના અને રીફોર્મ કલબના તેઓ  
સભ્ય છે.

સરનામું:—નવરોજ ઓડીટીંગ્સ,  
અમદાવાદ.

**મીત્ર,** સર ખરોજેન્દ્રલાલ, નાઈટ  
(૧૯૨૮), કે. સી. એસ. આઈ.—સમસ્ત  
હિંદના અત્યારના એડવોકેટ જનરલનો  
જન્મ ૧૮૭૫ ના મે માસમાં થયો હતો.  
એમના લગ્ન મીં પી. એન. બોઝના પુત્રી  
સાથે થયા હતા. એમણે કલકત્તાની પ્રેસી-  
ડેન્સી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને  
ઈંગ્લાંડ જઈ લી'કન્સ ઈન મારફ્ટેબેરીસ્ટર  
થયા હતા. એમણે એમ. એ., અને બી.  
એલ.ની ડીગ્રીઓ સંપાદન કરી છે. ખાનગી  
પ્રેક્ટીસ બાદ ઉત્તરોત્તર વધતા વધતો  
સર ખરોજેન્દ્ર મિત્ર ખંગાળના એડવોકેટ-  
કેટ—જનરલ નીમાયા હતા. અને પછી  
૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી ખંગાળ સરકારની  
કારોબારી સમિતિમાં નીમાયા હતા.  
૧૯૨૮ થી ૧૯૩૪ સુધી તેઓ નાં વાઈસ-  
રોયની કારોબારીના સભ્ય નીમાયા હતા.  
૧૯૩૧ અને ૧૯૩૩ માં રાષ્ટ્રસંઘની એસે-  
મ્બલીની ખેડકમાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ  
મંડળોના તેઓ અગ્રણી હતા. હાલ  
હિંદના એડવોકેટ જનરલ નીમાયા છે.

સરનામું:—સીમલા અને ન્યુ દિલ્હી.

સરકાર, સર જહુનાથ—એમનો જન્મ

૧૮૭૦ માં થયો હતો. એમણે એમ એ.

પરીક્ષા ૧૮૯૨ માં

પહેલા વર્ગમાં પહેલા

નંબરે અંગ્રેજી ભાષામાં

ભારે માર્ક મેળવીને

પસાર કરી હતી. એમને

સુવર્ણ ચંદ્રક અને

ઈનામો મળ્યા છે

ઢાકા યુનિવર્સિટીની ડી.



લીટની પદ્વી એમને મળી છે. ૧૮૯૩ માં

મેટ્રોપોલીટન ઇન્સ્ટીટ્યુશનમાં અધ્યાપક

હતા. ત્યાર બાદ પ્રેસીડન્સી કોલેજમાં

અને પટના કોલેજમાં ૧૮૯૯ થી ૧૯૧૭

સુધી અધ્યાપક હતા. ૧૯૧૭ થી ૧૯૧૯

સુધી ખનારસ હિંદુ યુનિવર્સિટીના હિંદી

ઇતિહાસ ખાતાંના વડાના ઓધ્યાપર

હતા. ૧૯૧૯-૨૩ સુધી કટક કોલેજમાં

રેવનશો પ્રેફેસર હતા. ૧૯૨૬ માં સી.

આઈ. ઇ. નો ખિતાબ મળ્યો હતો.

૧૯૨૬-૨૭ માં કલકત્તા યુનિવર્સિટીના

વાઈસ ચાન્સેલર ખન્યા હતા. સર જહુનાથ

રોયલ એસીઆટીક સાસાયટીના માનદ

ફેલો છે. તેઓ હાસ્ટોરીકલ રેકૉર્ડ્સ

કમીશનના સભ્ય હતા અને મદ્રાસ યુનિ-

વર્સિટીમાં સર વીલીઅમ માર્સ લેકચરર

હતા. એમણે પ્રસિદ્ધ કરેલા પુસ્તકો

“ઐરાંગઝેબ પાંચભાગ”, “શીવાજી, યાને

કોલ ઓફ ધી મુગલ એમ્પાયર ડ ભાગ”,

“ઈન્ડીઆ થર્ડ એજીસ”, “મુગલ એડ-

મીનીસ્કેશન” વિ. વિ. છે. તાજેતરમાં

હિંદનો ઇતિહાસ તૈયાર કરવા માટે

ખેડેલી સમિતિમાં એમનું સ્થાન છે.

નરીમાન, શ્રી. ખુરશીદ એફ.—

મધ્યમ વર્ગના પારસી કુટુંબમાં ૧૮૭૫

માં થાણા ખાતે એમનો જન્મ થયો

હતો. ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી મુંબઈની

પોલીસ કોર્ટમાં એમણે ફાયાજીઆ તરીકે

જીવનની શરૂઆત કરી હતી. પછી

ધારાશાસ્ત્રીની પરિક્ષા પસાર કરી અને

પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. થોડા વર્ષ પછી

મુંબઈ કોરપોરેશનમાં હાજલ થયા.

૧૯૨૫માં મુંબઈની કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા

પછી મુંબઈના સ્વરાજ્ય પક્ષના નેતા

ખન્યા. એમની સામે મુંબઈ સરકારે

માંડેલો કેસ હાર્વે-નરીમાન કેસથી

પ્રખ્યાત છે. મુંબઈના ખીલવણી ખાતાં

સામે એમણે કરેલા આક્ષેપોમાંથી આ

કેસનો જન્મ થયો હતો. ૧૯૨૪-૨૫માં

એમણે મુંબઈમાં યુથ લીગની સ્થાપના

કરી હતી ૧૯૨૮ માં મળેલી પહેલી અખીલ

ભારત-યુવક પરિષદના પ્રમુખ તરીકે

એમની વરણી થઈ હતી. ૧૯૨૯ પછી

શ્રી નરીમાને કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં સક્રિય

ભાગ લેવા માંડ્યો હતો. એજ વર્ષે

મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ

ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૦ માં સત્યાગ્રહની

પ્રવૃત્તિમાં હાજલ થયા હતા અને અનેક

વાર જેલ નિવાસ ભોગવ્યો હતો. કરાંચી

કોંગ્રેસમાં શ્રી. નરીમાનને કોંગ્રેસની

કારોબારીમાં લેવામાં આવ્યા હતા. મુંબ-

ઈમાં રાજેન્દ્રપ્રાણુના પ્રમુખપદે મળેલી

મહાસભાની ૪૮ મી બેઠકના સત્કાર સમિ-

તિના તેઓ પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૫ માં

તેઓ મુંબઈના મેયર હતા. પાછળથી

કોંગ્રેસની કારોબારી સાથે મતભેદ પડતાં

તેઓ સુભાષબોઝના પ્રાગતિક પક્ષમાં

બેઠાયા હતા.

સરનામું:—વરલી, મુંબઈ.

દેશાધી, દરબાર શ્રી. ગોપાળદાસ અંબાઈદાસ—દરબાર શ્રી. ગોપાળદાસ કાઠીયાવાડના રાઈ, સાંકળી અને ઢસાની ગાદીના દરબાર અંબાઈદાસના દ-તક પુત્ર થાય છે. સ્વં શ્રી. અંબાઈદાસને પુત્ર નહી હોવાથી તેમણે પોતાની પુત્રી શ્રીમતી સમજીબાના સૌથી નાના પુત્ર શ્રી ગોધર્નભાઈ કાશીભાઈ દેસાઈને દત્તક લીધા અને ત્યારથી તેઓ દરબાર ગોપાળદાસ કહેવાયા. તેમણે વડોદરામાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. વિદ્યાર્થીજીવનથીજ તેમને ગરીબો પ્રત્યે પ્રેમ હતો. એક વખત તેમના પિતાશ્રીએ તેમને ગોર મહારાજને શિક્ષા આપવા માટે પાંચ રૂપીઆ આપેલા પણુ આ પાંચ રૂપીઆ દરબારશ્રીએ એક ગરીબ વિદ્યાર્થીને આપી દીધા. તેઓ સ્વભાવે સ્વતંત્ર, મોજીલા અને શોખીન છે. ૧૯૦૭ માં સુરત ખાતે ભરાયેલી કોંગ્રેસની બેઠક વખતે એમના દીલમાં દેશપ્રેમના અંકુર કુટવા લાગ્યા. અને એમને ગાદીના મોહ ઉતરી ગયો. ૧૯૧૦ માં તેઓ ગાદી પર આવ્યા. અને તેમણે તરતજ પ્રબળ જવાબદાર તંત્ર અર્પણુ કર્યું. ઉપરાંત રાજ્યમાં એમણે ઘણા સુધારા પણુ કર્યાં. આમ એમની વધતી લોકપ્રીયતા સરકારની આંખે ચઢી. રાજકોટમાં નાંગવર્નર જનરલ લોર્ડ રીડીંગના દરબાર વખતે તેમને ચેતવાણી મળવા છતાં શુદ્ધ બાદીના પોષાકમાં હાજરી આપી અને વદવાણુ ખાતે ગાંધીજીની સભામાં ફરતી ઝોળીમાં પગને સોનાનો તેડો કાઢી આપ્યો અને ગાંધીજીના અનુયાયી બની ગયા. સરકારે આ તકનો લાભ લઈ એમને ગાદીનીહોણુ ખનાવ્યા. દરબારશ્રીએ પછી બધીયે સત્યાગ્રહની લડતમાં ભાગ લીધો છે. હરી પુરા કોંગ્રેસમાં તેમને સ્વાગત પ્રમુખનું

માન આપવામાં આવ્યું હતું. એમના પત્ની શ્રીમતી ભકતીલક્ષ્મીએ પણ એમની સાથેજ દેશ સેવામાં અંબલાવ્યું છે.

સરકાર, સર એન. એન. કે. સી. એસ. આઈ. બાર-એટ-લો—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો એમણે કલકત્તાની-



મેટ્રોપોલીટન સ્કુલમાં અને પ્રેસીડન્સી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અને પ્રેસીડન્સી કોલેજમાંથી ફીઝિક્સ અને કેમીસ્ટ્રી વીષયોમાં માન સહીત બી. એ.ની પરીક્ષા પાસ કરી હતી. અને ૧૮૯૭ માં રીપન

કોલેજમાંથી કાયદાની પરીક્ષા પાસ કરી ભાગલપોર ડિસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી હતી. ૧૯૦૨ માં એઓ મુન્સફ નીમાયા હતા. પણ ૧૯૦૫ માં એમણે એ ઓધવાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. એજ વરસમાં બારીસ્ટર થવા તેઓ વીલાયત ગયા. અને ૧૯૦૭ માં બારીસ્ટર બન્યા. અને કલકત્તા હાઈકોર્ટમાં એડ-વોકેટ તરીકે હાજલ થયા ૧૯૨૮ માં સર નુપેન્દ્ર બંગાલના એડવોકેટ જનરલ નીમાયા હતા. અને ૧૯૩૧ માં એમને “સર”નો ઇલકાબ મળ્યો હતો. મહાત્મા ગાંધીની સામુદાયિક સંવિનય કાયદાલંગની હાલચાલનો સામનો કરવા સીટીઝન્સ પ્રોટેક્શન લીગની સ્થાપના કરી હતી. ૧૯૩૨ માં ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદમાં ગયા હતા. અને બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટી સમક્ષ હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે જીબાની આપી હતી તેમણે કોમી સુકાદો બદલાવવા અથાગ મહેનત લીધી. હાંદી સરકારના લો મેમ્બરના ઓધવા પર હતા અને તે પરથી ૧૯૩૯ માં નિવૃત્ત થયા.

બાલકૃષ્ણ, ડૉ. એમ. એ., પી. એચ. ડી., એફ. એસ. એમ્., એફ. આર. ઇ. એસ.,—રાજરામ કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ અને અર્થશાસ્ત્રના આ પ્રોફેસરને જ. મ. ૧૮૮૨ માં થયો હતો. એમના લગ્ન દયાબાઈ માલ્સે, બી. પી. એન. એ. સાથે થયા છે એમણે મુલ્તાનની સરકારી હાઈ સ્કૂલ, લાહોરની ડી. એ. પી. અને સરકારી કૉલેજોમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એ ઉપરાંત લંડન જઈ અર્થશાસ્ત્રનું શીક્ષણ લીધું હતું હરદ્વારની ગૃહકુઆ યુનીવર્સિટીના પ્રીન્સીપાલ અને ગવર્નર હતા. ત્યાં છ વર્ષ સુધી વાઈસ પ્રીન્સીપાલ

રહ્યા હતા અને ૧૧ વર્ષ સુધી ઇતિહાસ અને અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર હતા. એ જાણી ૧૯૨૨ માં રાજરામ કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ નીમાયા હતા. તેઓ સેકન્ડરી ટીચર્સ એસોસિએશનના ચેરમેન, ટેકનીકલ સ્કૂલ, કર્નલ વડ હાઉસ ઓરફનેજ, શાહુ ડી. ફી હાઈ સ્કૂલના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૩ માં એમણે ચીકાગો ખાતે મળેલી સર્વ ધર્મ પરિષદમાં ભાગ લીધો હતો. એમણે શીવાજી, હાંદી ખંધારણ, ઇતિહાસ, રાજકારણ અને અર્થકારણ પર હાંદીમાં પુસ્તકો લખ્યા છે મરાઠીમાં હાંદીનો ઇતિહાસ પણ લખ્યો છે.

સરનામું:—શાહુપુરી, કોલ્હાપુર.

## જામનગર અને દ્વારકાં રેલ્વે

### (૧) જામનગરની મુલાકાત લેયો—

જામનગર અને દ્વારકાં રેલ્વે ઉપર કાઠીયાવાડનું એક અમુલ્ય રત્ન જેવું છે. ધી સોલેરીયમ (સુર્યના કીરણોની ત્રીટમેન્ટ માટે) જે પુર્વના મુલકમાં હસ્તી ધરાવતી એકલીજ સંસ્થા છે, તે તેમજ પીકચર ગેલેરી જે હાંદમાં હસ્તી ધરાવતી સારામાં સારી પીકચર ગેલેરીઓમાંની એક છે. આ મથક ઉદયોગીક ખીલવાણી અર્થે મોટું ક્ષેત્ર ધરાવે છે.

### (૨) દ્વારકાંની મુલાકાત લેયો—

હાંદ મધે શ્રી કૃષ્ણના ઘણાજ અગત્યના ધારમીક મથકોમાંનું એક કે જે ઉનાળા દરમ્યાન દરયા કીનારે આવેલું હવાફેર માટે પણ બાણીતું છે.

જામનગર થઈને કચ્છ થઈ શેજીંદી 'ફેરી સરવીસ' જે કચ્છ કોસ્ટા ઉપર રોઝી નામનાં 'રેલ હેડ' સાથનાં એક ખારાં અને કાંદલા વચ્ચે દેડે છે તે મારફતે સુસાફરી કરે.

બંદી અને ઓખાનાં ખારાંઓ કે જ્યાં થઈને ખંડ (Continent) અને કોસ્ટા (Coastal)ની તમામ સ્ટીમરો આવબાવ કરે છે, તે ખારાંઓના માર્ગે તમારો માલ સ્ટીમરો મારફતે મોકલો. થાણુ જમાનાને ખરની તમામ સગવડો ધરાવતાં અપ-ટુ-ડેટ ખારાંઓ, ઘણાં મધ્યમસરના ચારજસ, તેમજ જેઓ આખાં હાંદમાં સઘળે રેલ્વે સાથના સંબંધ ધરાવે છે.

વધુ વીગતો માટે નીચલે ઠંકણિ અરજી કરો:—

ધી પબલીસિટી ઓફીસર,

જામનગર એન્ડ દ્વારકાં રેલ્વે જામનગર.

આગાખાન, નાં આગા મુલતાન મહોમદ શાહ-જી. સી. આઈ. ઇ., (૧૯૦૨) જી. સી. એસ. આઈ, (૧૯૧૧) જી. સી. વી. એ., (૧૯૨૩) કે. સી. આઈ. ઇ., (૧૯૯૮) એલ. એલ ડી., (એ. કેમ-પ્રીજ); પ્રીલયન્ટ સ્ટાર ઓફ ઝાંસીયાર (૧૯૦૦) ફર્સ્ટ ક્લાસ, ઇસમાઈલ મહોમદનોના એઓ નામવર વડા છે. એવળુ નામદારનો જન્મ ૧૮૭૫ ના સાલમાં થયો



હતો. એઓ નામવરે પોતાની આખી જીંદગી કુન્યાના મુસ્લીમોની ઉનન્ટી કરવા પાછળ ગાલી છે. અને હજી એઓ એજ દીશામાં સેવા કર્યા જાય છે. ઇસલામીક કુન્યામાં હસ્તી ધરાવતા મુસલીમોમાંના તેઓ એક સૌથી મહાન મુસલીમ નેતા છે. વેસ્ટર્ન ઇસલામીક એસોસીએશનના એઓ નામવર પેત્રન છે, કે જે એસોસીએશને આખાં ઇંગ્લાંડમાં મસજીદો બાંધી છે. અને જે લંડન મોસ્ક

ફંડ' સાથ પળુ બેડાયલી છે. તેમજ ઇંગ્લાંડ મધે વસવાટ કરતા ગરીબ મુસલીમોને દોઢવાને લગતાં ફંડ સાથ પળુ બેડાયલું છે. મોન્ટેગ્યુ ચેમ્સફર્ડ સુધારાઓ વખતે એ નામવરે રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સમાં મુસલીમોના વડા તરીકે તેઓના રાજદ્વારી હકો માટે બેશ-બેર લડત ચલાવી હતી. છેલ્લી મહાન લડાઈ વખતે એ નામવરે ખબેલી સેવાઓની પીછાન દાખલ એઓને પહેલા વર્ગના 'ચીફ'ની પંકતીએ મેલવામાં આવ્યા હતા, તેમજ એઓ નામવરની વફાદારીભરી સેવાઓની સ્તુતી દાખલ એઓને અગ્યાર તોપની સલામીનું માન ખસવામાં આવ્યું હતું. એઓ નામવર એક અઠગ સ્પોર્ટ્સમેન છે. અને તેઓ રેસના સંખ્યાબંધ બાણીતા અને ઉચ્ચ બતના ઘોડાઓ ધરાવવા માટે બાણીતા છે, કે જે ઘોડાઓએ એ નામવરને ઇંગ્લાંડ તેમજ હાંદમાં અનેક 'ત્રાફીક' જીતી આપી છે. ડારબી જીતનાર એઓ નામવર પહેલાજ હાંદીવાન છે. એઓ નામદાર એક કાબેલ લેખક છે. તેમજ "India in Transition" શુદ્ધાં સંખ્યાબંધ પુસ્તકો પ્રગટ ફીધાં છે.

ટેકાણું:—આગા હોલ, મુંબઈ.

તમારો વીમા ઉતરાવતાં પહેલાં

**પ્રેસીડેન્સી**

માં લખો અથવા મળો. તમને  
લાભજ થશે.

હૈડ ઓફીસ—મેરવાન ખીલ્ડીંગ, સર  
ફીરિઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.



એમન્ટ, ધી એનરેબલ જસ્ટીસ સર જેન વીલીયમ રીશર—નાઇટ, કે. સી. એમ. એ. (કેમ્બ્રીજ) મુંબઈના માનવંત વડા ૧૬૭. એઓ નામવરનો જન્મ તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૮૭૭ ના



સાલમાં થયો હતો. વીનચેસ્ટર અને પેમ-બ્રોક કોલેજમાં એઓ નામવરે કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૯ માં એમણે ફર્સ્ટ ક્લાસ હાસ્ટોરીકલ ત્રીપોસ મેળવ્યો હતો. જે પછી ચાન્સરી ડીવીઝનમાં બેરીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કીધી. ૧૯૩૦ માં એઓ કીંગ્સ કાઉનસલ નેમાયા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટના માનવંત જડજ તરીકે એ નામવરે દીવાની અદાલતોની સ્વતંત્રતાના તરીકાની હંમેશા જાળવણી કીધી છે. એઓ ખારના સભાસદોનું ખુબ ધીરજ રાખી સાંભળે છે. તેમજ વહીવટદારી લાયકાત માટે પણ ખુબ જાણીતા છે. કંબીનલ સેશન્સનું પ્રમુખપદ લેનાર તેઓ હાઈકોર્ટના બીજા વડા જડજ છે. એઓ

નામદાર એક સીધા અને શુદ્ધ ન્યાયાધીશ છે. માત્ર એક ન્યાયાધીશ તરીકે જ નહીં, પણ એક અમ્મી સ્પોર્ટ્સમેન તરીકે પણ એ નામવર ઘણા જાણીતા છે. તેઓ ઘોડેસ્વારી, ગોલ્ફ અને ટેનીસની રમતના શોખીન છે. ૧૯૨૨ ના સાલમાં એઓએ ખાર ગોલ્ફ ટુરનામેન્ટમાં જીત મેળવી હતી. એઓ નામવર ઇંગ્લીશ આલપાઈન કલબના એક સભાસદ પણ છે. ૧૯૪૧ ના એપ્રિલમાં એઓ ફેડરલ કોર્ટના એક જડજ નેમાયા હતા.

ટેકાણું—હાઈકોર્ટ, મુંબઈ.

ભાંડારકર,—શ્રી. દેવદ-ત રામકૃષ્ણ, એમ. એ. પી. એચ. ડી., (કલક-તા યુનીવર્સિટી માનદ)-એફ. આર. એ. એસ.—એઓ કલક-તા ખાતે ૧૯૩૬ માં મળેલી ઇન્ડિઅન કલ્ચરલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૮ માં પ્રયાગમાં ભરાયેલી ઇન્ડિઅન હાસ્ટરી કોંગ્રેસના પ્રમુખ હતા. હાલમાં એઓ જુના શીલાલેખોનાં સંગ્રહ અને ભાષાંતર કરવાના કામમાં રોકાયા છે. એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. એમના લગ્ન નારાયણરાવ દળવીની દીકરી મુકતાબાઈ સાથે થયાં છે. એમણે પુનાની સરકારી હાઈસ્કૂલ અને ડેક્કન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૭ થી ૧૯૩૫ સુધી કલક-તા યુનીવર્સિટીમાં એન્સીઅન્ટ ઇન્ડિઅન હાસ્ટરી અને કલ્ચર વિષયમાં કારમાઈકલ પ્રોફેસરના ઓદ્યા પર હતા. ૧૯૧૧ થી ૨૦ સુધી ઇન્ડિઅન એન્ટીકસના સહતંત્રી હતા. ઇન્ડિઅન કલ્ચર નામનું પુસ્તક પણ એમણે પ્રસિધ્ધ કર્યું છે.

સરનામું:—૨-૧ લવલોક સ્ટ્રીટ, કલક-તા.

ચીનાઈ, નુરમહમદ મહેરઅલી,—જે.

પી. એવણુનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલના જુલાઈ માસની તા. ૧૫ મીએ થયો હતો. એમણે એલફીનસ્ટન કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. મી. આહમદ સી. મુલજીની ખેડી શીરીન સાથે એઓ શાહીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. તેઓ ૩ છોકરાઓ અને ૧ છોકરીના પિતા છે. ફેડરેશન ઓફ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ એસોસિએશનના પ્રેસિડેન્ટ, તેમજ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા ઓટોમોબીલ એસોસિએશનના પ્રેસિડેન્ટ, મોટર મેન્યુફેક્ચર્સ એન્ડ ઇમ્પોર્ટર્સ એસોસિએશનના ચેરમેન, ૧૯૨૬-૧૯૨૯ સુધી મુંબઈની મ્યુનિસિપાલ કોર્પોરેશનના એક સભાસદ, ૧૯૩૫ ના સાલ દરમ્યાન મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક મેમ્બર, ઇન્ડિયન રોડઝ એન્ડ ટ્રાન્સપોર્ટ ડિવેલોપમેન્ટ એસોસિએશન લીમીટેડની મુંબઈની શાખાના ૧૯૩૪-૩૮ ના ચેરમેન, મોટર વેહીકલ્સ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કમીટી (૧૯૩૭)ના એક સભાસદ, ૧૯૩૬ ના સાલમાં હિંદી સરકાર સમક્ષ ગયલાં મોટરના વેપારમાં લાલ ધરાવનારાઓનાં ડેમુટેશનની એઓએ આજેવાની લીધી હતી. ક્રીકેટ ક્લબ ઓફ ઇન્ડિયાની કમીટીના તેમજ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા કુલ્ડોલ એસોસિએશનના એક સભાસદ. એફ. એમ. ચીનાઈ એન્ડ કુંપની લીમીટેડ, ધી બોમ્બે પ્રોવીનશિયલ કોઓપરેટીવ લેન્ડ મારજેજ બેન્ક લીમીટેડ, ધી મહારાષ્ટ્ર શુગર મીલ્સ લીમીટેડ, ધી ડીપોઝિટર્સ બેનીફીટ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કુંપની લીમીટેડ, ધી દીલ્લી સેફ ડીપોઝિટ કુંપની લીમીટેડ, ધી કાનપુર ટ્રેજરી લીમીટેડ. ધી બોમ્બે ટાયર એન્ડ રબર કુંપની લીમીટેડ, ધી બોમ્બે ગરાજ (અમદાવાદ) લીમીટેડ, ધી ડેકકન મોટર સર્વીસ લીમીટેડ અને બીજી સંખ્યાબંધ

પેઢીઓના એવણુ ડિરેક્ટર છે. એવણે ઓનરરી પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ સોસાયટીના પ્રેસિડેન્ટનો પણ ઓધો ભોગવ્યો હતો. 'રોડઝ' અને 'ટ્રાન્સપોર્ટ'ના સવાલોમાં તેઓ ભારે ઉલટ લે છે. અને ૧૯૩૩ ના સાલમાં મળેલી રોડ રેલ કોનફરન્સમાં એવણે અગત્યનો ભાગ લીધો હતો.

કલપ્પસ,—વીલીંગડન સ્પોર્ટ્સ, ક્રીકેટ ક્લબ ઓફ ઇન્ડિયા. ઓરીએન્ટ, રાયલ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા ટર્ફ, ઇસલામ જીમખાના, અને કલકત્તા ક્લબ.

રીફીએશન—ગોલ્ફ.

ઠેકાણું—મહેર બીલ્ડીંગ્સ, ચોપાટી, મુંબઈ.

કાંગા, સર જમશેદજી બેરામજી, નાઈટ, એમ. એ. એલ. એલ. બી. એડવોકેટ. મુંબઈના શેર અને સ્ટોક બ્રોકર બેરામજી બીખાજી કાંગાના એવણુ ખેટા થાય છે. એવણુનો જન્મ ૧૮૭૫ ના સાલના ફેબ્રુઆરી મહીનાની તા. ૨૭ મીને દીને થયો હતો. એવણે મુંબઈની એલફીનસ્ટન હાઈ સ્કુલ, વીલસન કૉલેજ અને ગવર્નમેન્ટ લો સ્કુલમાં કેળવણી લીધી હતી. મુંબઈની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ તરીકે એવણુ ૧૯૦૩ ના સાલથી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી ૧૯૨૧ ના સાલ સુધી ચાલુ રાખી હતી કે જે સાલ દરમ્યાન એવણુની મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક વધારાના જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૨ ના સાલથી તે ૧૯૩૫ ના સાલ સુધી એવણે મુંબઈની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ-જનરલનો માનવંત ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું—૧૨૦, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

હીઝ હાઇનેસ ફરજ જે—ખાસ, દહિલે ઇંગ્લીશ, મનસુર-હિલ-ઝમાન, અમીર-હિલ-ઉમરા, મહારાજા ધીરાજ રાજ-રાજેશ્વર શ્રી. મહારાજા-શ્રી યાદવીન્દ્ર-સીંગલ—એલ. એલ. ડી. મહેન્દ્ર

ખડાદુર યદુવંશાવતન ભટ્ટી કુલભુષણ, તે પતીયાલાના હાલના નાં મહારાજાને જન્મ ૧૯૧૩ ના સાલની જાનેવારી માસની તાં ૭ મીને દીને થયો હતો. નાં મહારાજાને શરૂઆતની કેળવણી આપવાનું કામ હિંદી શીક્ષકો ઉપર છાડવામાં આવ્યું હતું. જે પછી એઓ નામવર લાહોરની એટકીસન કોલેજમાં બેડાયા હતા કે જ્યાં સ્પોર્ટ્સમાં અને ખાસ કરીને ક્રીકેટમાં તેઓએ નામના મેળવી હતી, એટલું જ નહીં, પણ અભ્યાસમાં પણ સંખ્યાબંધ ઇનામો મેળવ્યાં હતાં. ૧૯૩૦ ના સાલમાં તેઓ પોતાના પીતા સાથે ઇંગ્લેંડની મુલાકાતે ગયા હતા. Phitlaur ની પોલીસ ટ્રેનીંગ સ્કુલમાં તેઓએ પોલીસ ટ્રેનીંગ લીધી હતી. વીલાયતથી રેટમાં પાછા ફરતા તેઓએ રાજ્યમાં સંખ્યાબંધ અગત્યના વહીવટી ઓફિસો ભોગવ્યા હતા.

૧૯૩૮ ના સાલના માર્ચ માસમાં 'ગાદી' ઉપર ખીરાબ્યા પછી તુરંતજ નામવર મહારાજાએ પોતાની પ્રબળી નૈતિક તેમજ આરથીક સ્થિતિ સુધારવા અર્થે સંખ્યાબંધ સુધારાઓ અમલમાં મુક્યા હતા. જેવા કે ગ્રામ્ય ઉનંતી અને જાહેર આરોગ્યને લગતાં ખાતાંઓ, રેટની મેડીકલ સર્વિસીસમાં ખડોળા સુધારા-વધારાઓ, રેટની શાળાઓ અને કોલેજોની સંખ્યામાં વધારો, બગીચ સીસ્ટમ, Game presters, કેટલાક લાભદાયક પગલાંઓને ઉત્તેજન તેમજ રેટની નાણાપ્રકરણી

સ્થિતિમાં સુધારાઓ જે છેલ્લાં ત્રણ વરસોથી કરવામાં આવ્યા છે. ઉપરાંત ખીજ અનેક સુધારાઓ એ નામવર તરફથી પોતાના રાજ્યઅમલ દરમ્યાન અમલમાં મુકવામાં આવ્યા હતા.

૧૯૩૯ ના સાલના સપ્ટેમ્બર માસમાં લડાઈ ફાટી નીકળતા નામવર મહારાજાએ પોતાના કુટુંબી ત્રાડીશનો તેમજ પોતાની લડાયક પ્રબળતા જુસ્સા અનુસાર તેને વફાદાર રહી નાં વાઈસરોય ઉપર તાર કરી લડાઈનું કાર્ય ફે-ટેહમંદીથી ખજ લાવવામાં પ્રીટીશ સરકારને સહાય થવા એ નામવરે પોતાની અંગત સેવાઓ તેમજ રેટના સર્વે સાધનો તેઓ નામવર (વાઈસરોય)ને ચરણે મેળવવાની માગણી કીધી હતી. અત્યાર સુધીમાં નામવર મહારાજાએ 'પ્લેનહેમ બોમર'ની ખરીદી માટે નાં વાઈસરોયના લડાઈ અંગેની કોશીષોના ફંડમાં રૂ. ૨ લાખ તેમજ સેલરો માટેનાં ફોંગ જયોરજસ ફંડમાં રૂ. ૧૦૦૦ તેમજ સેન્ટ ડનટન્સ ફંડમાં રૂ. ૫૦૦૦ નો ફાળો આપ્યો છે. એ ઉપરાંત એ નામવરે લંડન મધે હવાઈ ઇંમલાઓથી ભોગ થઈ પટેલાઓને રાહત આપવા માટેનાં ફંડમાં ૧૦૦૦ પાઉંડ તેમજ સીમલા ડીસ્ટ્રીક્ટ વોર કમીટી તરફથી ઉભાં કરવામાં આવેલાં એરોપ્લેન ફંડમાં રૂ. ૧૦૦૦ ભર્યા છે.

વોર બોર્ડ ખુલ્લી મુકવાને લગતી કીયાના પ્રસંગે નામવર મહારાજાએ લડાઈના આ યોગ્ય કારણ અર્થે પોતાનો ખની શકતો સહકાર આપવાની પોતાની પ્રબળે બેશબેર ચરજ યુજરતાં હાંદી લશકરમાં ૪૦૦૦ રેકરૂટોની ભરતી કરવાનો પોતાનો નીર્ણય જાહેર કીધો હતો કે જેનો સંપુર્ણ અમલ પણ થઈ ચુક્યો છે.

લડાઈને અંગેની કોશીસો વધારવાના હેતુથી નામવર મહારાજએ પોતાના રાજ્યના અગત્યના વીસ્તારોની જાતે મુલાકાત લીધી હતી, કે જે દરમિયાન જુદા જુદા ઇલાકાઓ ના શહેરીઓ તરફથી સારી જેવી રકમની 'Purses' એ નામવરને એનાયત થવા ઉપરાંત તેઓ (શહેરીઓ) તરફથી એવી ખાત્રી આપવામાં આવી હતી કે તેઓ પોતાના માનવંત રાજ્યકર્તાની ખાએસો અને ફરમાનો અનુસાર કામ લેવામાં સહેજખી પછાત પડશે નહીં. સ્ટેટના નોકરોએ અત્યાર સુધીમાં રૂ. ૭ લાખની વેાર લોન્સની ખરીદી કરવા ઉપરાંત લડાઈ અંગેના ફંડમાં સારી જેવી રકમ 'ડેનિશન્સ' દાખલ આપી છે.

શીખ કોમના એક માન પામેલા આગેવાન તરીકે નામવર મહારાજએ પોતાની કોમ ભેગી એક જુસ્સાદાર અપીલ બાહુર પાડી શીખ લડાઈઓ પછી ખ્રીટીશ તાજ અને શીખો વચ્ચે સંધાવલી એખલાસભરી મીત્રાચારી પછીથી ખ્રીટીશ તાજ પ્રત્યેના શીખ પંથના ભુતકાલના વફાદારીભર્યા સંબંધો અને 'ત્રાડીશનો'ની તેઓ નામવર તરફથી તેને (પંખને) યાદ આપવામાં આવી હતી.

**ફઝલુલ હુકક, એ. કે.-** ૧૮૭૩ માં ચખાર (ખારીસાલ) ખાતે એમનો જન્મ થયો હતો. ખારીસાલ અને કલક-તા ખાતે વિદ્યાભ્યાસ કરી પ્રેસીડેન્સી કોલેજમાં ૧૮૯૪ માં ગ્રેજ્યુએટ થયા હતા. ૧૯૦૦ માં કલક-તા હાઈકોર્ટમાં વકીલ તરીકે ભેડાયા હતા. એ પછી તેઓ સરકારી નોકરીમાં દાખલ હતા પણ મતભેદને કારણે ૧૯૧૨ માં સરકારી નોકરી છોડી દીધી હતી. ફરી પાછા હાઈકોર્ટમાં દાખલ થયા અને પાછળથી

તેમને ખંગાળની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલમાં ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૯ માં હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભામાં તેઓ ભેડાયા હતા. ૧૯૧૮ માં એલ-ઈંગ્લીશ મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખ બન્યા હતા. અને ૧૯૧૮ માં કેંગ્રેસના સામાન્ય મંત્રીના પદે આવ્યા હતા. ૧૯૨૪ માં શ્રી. ફઝલ હુકક ખંગાળ સરકારના પ્રધાન નીમાયા હતા પરંતુ એજ વર્ષમાં એમને રાજીનામું આપી દેવું પડ્યું હતું. બન્ને ગોળમેજી પરિષદોનાં તેઓ ડેલીગેટ હતા. ૧૯૩૪ માં ખંગાળની એસેમ્બલીમાં ચુંટાઈ ગયા હતા. ૧૯૩૫-૩૬ માં કલકત્તાના મેયરપદે આવ્યા હતા. ૧૯૨૭ થી ખંગાળના પ્રોજ પક્ષના તેઓ અગ્રેસર છે. અત્યારે ખંગાળમાં અસ્તીત્વ ધરાવતા સંયુક્ત પ્રધાનમંડળના તેઓ વડા પ્રધાન છે.

સરનામું:—સંકરેટરીઅટ, કલકત્તા.

**ગીડની, સર હેનરી, નાઈટ (૧૯૩૧)**  
લેફ્ટ. કનલ., આઈ. એમ. એસ.,—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો.



કલક-તા, બોક્સફર્ડ અને કેમ્બ્રીજ ખાતે શિક્ષણ લીધા પછી ૧૮૯૮ માં ઈંગ્લીઅન મેડીકલ સર્વિસમાં ભેડાયા હતા. ૧૯૧૯ થી તેઓ એંગ્લો-ઈંગ્લીઅન અને હોમી-સાઈલ્ડ યુરોપીઅન એસોસીએશનના પ્રમુખ છે અને એંગ્લો ઈંગ્લીઅનોના પ્રશ્નોમાં ખુબ રસ લઈ રહ્યા છે. ગોળમેજી પરીષદના એક ડેલીગેટ હતા અને ૧૯૨૧ થી હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાતા આવ્યા છે.

અખાલાલ સારાભાઈ—ત્રેપારી. એવ-  
ણુના જન્મ ૧૮૮૯ના સાલમાં થયો  
હતો. એઓ જ્યારે પાંચ વરસના હતા  
ત્યારે એઓના માતાપિતા ગુજરી ગયા  
હતા. મેટ્રીક સુધીની કેળવણી ખાનગીમાં  
હીધા બાદ એઓ ગુજરાત કોલેજમાં  
જોડાયા હતા.. એવણુના કાકા જેઓ  
એવણુના વાલી હતા, તેમજ જેઓ  
એવણુના પિતાના બીઝનેસ ઉપર દેખ-  
રેખ રાખતા હતા. તેઓનું અવસાન  
થવાથી ૧૯૦૮ના સાલમાં પોતાના પિતાના  
બીઝનેસમાં જોડાવા માટે એવણુને એ  
વરસમાં વધુ કેળવણી લેવાનું પડતું  
મિલતું પડતું હતું. ૧૯૧૦ના સાલમાં  
એવણુના લગ્ન રાજકોટવાલા સર હરીલાલ  
ગોસલયા, એમ.એ., એલ.એલ.બી.ની વડી  
બેટી સરલાદેવી સાથે થયાં હતાં. અમદાવા-  
દની કેલીકો મીલ્સ, અને જુબીલી મીલ્સ  
તેમજ ઇંડસ્ટ્રીયલ કોર્પોરેશન લીમી-  
ટેડ (બીહાર સુગર વર્ક્સ, પચમારી)ની  
મેનેજીંગ એજન્ટોની પેઢીના ભાગીદાર  
અને કમપાલાની કમપાલા જેનરલ  
એજન્ટ્સી લીમીટેડ અને મુંબઈની ધી  
યુગેન્ડા કોટન ટ્રેડીંગ કુંપની લીમીટેડના  
ગવર્નરીંગ ડિરેક્ટર, અને બકુભાઈ  
એન્ડ અખાલાલ લીમીટેડ લંડનના એક  
ડિરેક્ટર. ઉપર જણાવેલી પહેલી બે  
કુંપનીઓ સીવાયની બીજી કુંપનીઓની  
પ્રગતી એવણેજ કીધી હતી. ૧૯૨૦ના  
સાલમાં એવણે કેલીકો તેમજ જુબીલી  
મીલ્સ વીસ્તૃત બનાવી હતી, અને નમુને-  
દાર ‘સ્પીનીંગ’ અને ‘વીવીંગ’ ઉપરાંત  
હીંદમાં મોટા પાયા ઉપર સીવવાનો  
દોરો (Sewing Thread) બનાવવાનો  
સાહસ જોડ્યો હતો. તે પછીથી  
મચ્છર દાનીઓ બનાવવા તેમજ

“ પ્રીન્ટીંગ ” માટેના ખાસ પ્લાન્ટો  
કેલીકો મીલ્સમાં ફ-તેહમંદી સાથે  
મેળવવામાં આવ્યા હતા. એઓની ધી  
યુગેન્ડા કોટન ટ્રેડીંગ કુંપની લીમીટેડ  
નામની કુંપની મુંબઈની ધી સ્વસ્તીક  
આઈલ મીલ્સ લીમીટેડના મેનેજીંગ  
એજન્ટ છે. એવણુ મુંબઈ અને  
અમદાવાદની બેન્કીંગ, ઇન્શુરન્સ, રેલ્વે,  
સીમેન્ટ, આઈલ, સુગર, ટેક્સટાઈલ્સ,  
ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાઈ અને મુંબઈની બીજી  
અનેક કુંપની જેમાં મુંબઈની બેન્ક ઓફ  
ઇંડીઆ લીમીટેડ, ન્યુ ઇંડીઆ એશ્યુરન્સ  
કુંપની લીમીટેડ અને ઍસાસીએટેડ  
સીમેન્ટ કુંપનીઝ લીમીટેડ પણ આવી  
બચે છે તેના એક ડિરેક્ટર છે. તેઓએ  
થોડાંક વરસો સુધી અમદાવાદની મીલ-  
માલિકોની મંડળીના પ્રેસીડન્ટનો તેમજ  
અમદાવાદની મ્યુનીસીપાલિટીના એક  
સભાસદ તરીકેનો આધ્ધો ભોગવ્યો હતો  
કે જે મ્યુનીસીપાલિટીમાં તેઓ ઇંડિપેન્ડન્ટ  
પાર્ટીના હોદ્દા હતા. અમદાવાદની ગૃજ  
રાત કલબના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે  
એવણુ ઉપર કેસરે હીંદના સોનાના  
ચાંદની પણ નવાજેશ થઈ હતી.  
૧૯૩૦ના સાલમાં મહાત્મા ગાંધીની  
ધરપકડ થતાં તેવણે તે ચાંદ  
સરકારને પાછો વાળ્યો હતો. તેઓ  
નાતબંધમાં માનતા નથી અને તેથીજ  
જૈન કામમાંથી પોતાનું રાજીનામું  
આપ્યું હતું. એવણુની હકુમત અને  
વહીવટ હેઠળની કુંપનીઓ કામદારોનાં  
હિતઅર્થેનું સામાજિક (social) તેમજ  
તેઓની ઉન્નતી (welfare) ને લગતું  
ઘણું સાફ કાર્ય કરી રહી છે. હીંદ  
તેમજ હીંદની બાહર એવણે ઘણી  
મુસાફરીઓ કીધી છે. એવણુની ‘હોબીઝ’માં

વાંચન (reading), ખાગખાની horticulture), અને ખેતીવાડી (agriculture) નો સમાવેશ થાય છે.

સરનામું:—‘ધી રીટ્રીટ’, શાહીખાગ,  
પી. એ. અમદાવાદ.

ખેત્યાલ, સર એડવર્ડ ચાર્લસ, કલકત્તાની ખર્ડ એન્ડ કંપનીનાં અને ૧૬૨૯ થી એફ. ડબ્લ્યુ. હીલ્જર્સ એન્ડ કંપનીના મુખ્ય ભાગીદાર છે—એમને ૧૯૧૮ માં થયો હતો. ૧૯૧૮ માં એમના લગ્ન માનવંતી કુમારી રથ મેકાર્થી કેમલ સાથે થયા હતા. એમણે ૧૯૧૪-૧૯૧૮ સુધી યુરોપીય વિગ્રહમાં ભાગ લીધો હતો. અને તે દરમિયાન મેસોપોટેમીઆ વિગ્રહમાં એ ઘવાયા હતા. એઓ અનેક કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૨૬ થી ૩૪ સુધી ઇમ્પીરીઅલ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆના ડિરેક્ટર હતા ૧૯૩૨ અને ૩૬ માં ખગાળ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ હતા. અને ૧૯૩૧-૧૯૩૪ અને ૩૮ માં એ સંસ્થાના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૬ માં હિંદુસ્તાન અને સિલોનની એસોસિએટેડ ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ, ૧૯૩૧-૩૨ માં લંડન ખાતે મળેલી ગાળમેજી પરિષદના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લીધો હતો. રીઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆના પણ ડિરેક્ટર છે. ખગાળની ધારાસભાના ૧૯૩૨ થી ૩૫ સુધી સભ્ય હતા. તે ઉપરાંત ૧૯૩૨-૩૩ માં હિંદની કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા

સરનામું:—૩૭, ખાલીગંજ પાર્ક,

કલકત્તા.

કે. સર એસફ એસ્પાડન, નાઇટ, જી. પી.—મેસર્સ ડબ્લ્યુ. એચ. ખરેડી એન્ડ કંપની લીમીટેડ, ના મેનેજીંગ ડિરેક્ટર, ઇમ્પીરીઅલ એગ્રીકલચર રીસર્ચની કાઉન્સિલના એવળ્ય એક સભાસદ છે. એમને ૧૯૧૮ ના સાલના જાનેવારી મહીનાની તા. ૨૦ મીએ થયો હતો. એમણે બોલ્ટન, લેન્કેશાયર, મધે ઉગવણી લીમીટેડ. ૧૯૦૭ ના સાલમાં એઓ હાંદ મધે આગ્યા હતા, અને હાંસની પેઢીમાં બેડાયા હતા. મજકુર પેઢીના વહીવટ હેઠળની કેટલીક કંપનીઓની બોર્ડના એવળ્ય મેનેજીંગ ડિરેક્ટર અને ચેરમેન છે. ૧૯૨૧, ૧૯૨૨ અને ૧૯૩૫ ના સાલમાં એવળ્ય મુખધના મીલમાલેકોની મંડળીના ચેરમેન હતા. માલેકોના ડેલીગેટ તરીકે ૧૯૨૩ ના સાલમાં મળેલી હેશપર-હેશના મજુરોના કોનફરન્સમાં એમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૨૫ ના સાલ દરમિયાન એમણે મુખધની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના વાઇસ-પ્રેસીડન્ટનો ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. જ્યારે ૧૯૨૬ ના સાલમાં તેઓ મજકુર ચેમ્બરના પ્રેસીડન્ટ તરીકે ચુની કઢાયા હતા. ૧૯૨૫-૨૬ માં તેમજ તે પછી ૧૯૩૧-૩૨ માં એમણે ઇંડયન સેન્ટ્રલ કોલન કમીટીના ઉપ-પ્રમુખને પણ ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૬ ના સાલમાં એમણે મુખધની પ્રોડીબીશન ફીનાન્સ કમીટી અને બેકબે ઇનકવાયરી કમીટીના ચેરમેન તરીકે ઘણી અઘી સેવા ખબવી હતી. ૧૯૨૭ ના સાલમાં એમને નાઇટહુડની નવાજેશ થઇ હતી.

કેકાલ્યુ:—‘વીલડરનેસ કોટેજ’,

નેપીયનસી રોડ, મુખધ.

# ધીઇન્ડસ્ટ્રીયલ એન્ડ પ્રુડેન્શીઅલ

એશ્યુરન્સ કંપની, લીમિટેડ.

ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એશ્યુરન્સ બીલ્ડીંગ, ચર્ચગેટ સ્ટેશનની સામે, કોટ, —મુંબઈ.

(સ્થાપના—૧૯૧૩).

—ડિરેક્ટરો:—

સર ચીમનલાલ એચ. સેતલવડ, ક. સી. આઇ. ઇ.  
(ચેરમેન).

સર હુકુમચંદ સરૂપચંદ, નાઇટ, બેંકર અને મીલ  
માલિક.

શેઠ વેલજી લખમસી, (ચેન મરચન્ટસ એસોસીએશનના  
ચેરમેન).

સર ગુલામહુસેન હાદાઇતુલ્લાહ, નાઇટ, કે. સી.  
એસ. આઇ.

શેઠ મંગલદાસ બી. મહેતા, સોલિસીટર.

શ્રી. કલ્યાણ ડી. વૈધ, જે. પી.

શ્રી. મગનલાલ સી. ધીઆ, મુંબઈની દેશી વેપારી એન્ડ-  
રના પ્રમુખ અને મીલ માલિક.

શ્રી. જીવણલાલ સી. સેતલવડ, મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

— ખાસ લાભો —

- ૧ રદ થઈ ગયેલી પોલીસીને ફરી ચાલુ કરવાની ખાસ સગવડ અપાય છે.
- ૨ પોલીસી હોલ્ડર કાયમને માટે અપંગ થઈ જતાં તેનાં ભાવિ પ્રીમીયમો માફ કરાય છે.
- ૩ એકસ્ટેન્ડેડ ઇન્શ્યુરન્સ:—ફક્ત પાંચ વર્ષ પ્રીમીયમ ભરવાથી બીજાં પંદર વર્ષ સુધી પોલીસી ચાલુ રહી શકે છે.
- ૪ વાર્ષિક પ્રીમીયમ ઉપર ૨૫ ટકા વટાવ આપવામાં આવે છે.

હિંદી મુડી : હિંદી વહીવટ.

જનરલ મેનેજરો: શ્રી વેંકટરાવ સી. સેતલવડ, જે. પી., બી. એ., એલએલ. બી.

શ્રી. કુશવપ્રસાદ સી. દેશામ્, બી. એ., એલએલ. બી.

ફરેક સ્થળે એજન્ટો ભેઠાં છે.

જીભાઈ, સર જમશેદજી, છટ્ટા આગ્યા હતા. ૧૯૩૫ના ડિસેમ્બરમાં ખારિનેટ, જે. પી.—એવણુને જન્મ એવણુને ઓનરરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ ૧૯૦૯ના સાલના મે મહીનાની તા. ૧૦ બનાવવામાં આગ્યા હતા. ૧૯૩૪ના મીએ થયેા હતો. પાંચમા ખારિનેટ સર સપ્ટેમ્બરમાં એવણુ મુખ્ય શહેરના ડીસ્ટ્રીક્ટ સ્કાઉટ કમીશનર અને ૧૯૩૭ના ડીસ્ટ્રીક્ટ સ્કાઉટ કમીશનર નીમાયા હતા, કે જે ઓધ્યાનું એવણુ ૧૯૩૮માં રાજીનામું આપ્યું હતું. ૧૯૩૮ના સાલના નવેમ્બરમાં એવણુ પારસી પંચાયતોના કંડેઝ અને મીલકતોના ત્રસ્ટી તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. એવણુની બહેર ચળવળોમાં નીચેના સમાવેશ થાય છે:—સર જે. જે. પારસી બેનીવોલન્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુશન, સર જે. જે. ચેરીટી ફંડેઝ, અને એન. એમ. વાહડયા ચેરીટીઝ, મુખ્યની પાંજરાપોળ, ધી ડિસ્ટ્રીક્ટ બેનીવોલન્ટ સોસાયટી વીગેરેના ત્રસ્ટીઓની બોર્ડના ચેરમેન. સર જે. જે. સ્કુલ ઓફ આર્ટ, હેવીડ સાસુન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ સ્કુલ આંધળાઓ માટેની વીકટોરીઆ મેમોરીયલ સ્કુલ, ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજ એનડાઉમેન્ટ ફંડેઝ, ધી હેકકન કોલેજ એનડાઉમેન્ટ ફંડેઝ, બેરામજી જીજીભાઈ પારસી ચેરીટેબલ ઇન્સ્ટીટ્યુશન, જે. જે. હોસ્પીટલ નરસીંગ એસોસીએશન, નવરોજી વાહડયા મેટરનીટી હોસ્પીટલ, ખાઈ મોટલીખાઈ વાહડયા હોસ્પીટલ બેરામજીયન બીલ્ડીંગ ફંડેઝ, ફરામજી કાવસજી ઇન્સ્ટીટ્યુટ, પારસી બીલ્ડીંગ્સ માટેનાં એન. એન. અને આર. એન. વાહડયા ત્રસ્ટના ત્રસ્ટી. એઓ સંખ્યા-ખંધ બેઈટ સ્ટોક કુંપનીઓના ડિરેક્ટર પણ છે.



જમશેદજી જીજીભાઈ, કે. સી. એસ. આઈ ના એઓ ખેટા છે. ૧૯૩૧ના સાલમાં એવણુ પોતાના પિતાની જગ્યાએ આગ્યા હતા, કે જે વખતે પોતાના કાવસજીના નામને બદલે હાલના નામથી ઓળખાવા લાગ્યા હતા. એવણુ મુખ્યની કેથીદ્રલ અને એન કોનન હાઈસ્કુલમાં અને તે પછી કેમ-બ્રીજની કોનવીલ એન્ડ કેયુસ કોલેજમાં ફેળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૩ના સાલમાં એવણુ બી. એ.ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૫ના વરસોમાં એવણુ મુખ્યની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. ૧૯૩૪ના સાલમાં એવણુને સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) બનાવવામાં

કલપ્સ—ધી વીલીંગ્ડન સ્પોર્ટ્સ કલબ, રોયલ ડબલ્યુ આઈ. ટી. સી. કલબ,



ધી રોટરી કલખ, રીપન કલખ, પારસી જીમખાના, ફીકટ કલખ એફ ઇંડયા, બોમ્બે ફલાઇંગ કલખ, પુના કલખ, વીગેરે, વીગેરે.

સરનામું:—મઝગામ કાસલ, મુંબઈ:  
ફાઉન્ટેન હોલ, પુના.

એઝરા, સર એલવીન, નાઇટ (૧૯૨૬)  
એફ. આર. જી. એસ., એફ. આર. એસ.  
એ., એફ. આર. ઇ એસ., એફ. એડ.  
એસ. જે. પી. (૧૯૨૮) મુંબઈવાલા  
મરહુમ બેસફ એલીયાસ એઝરાના એઓ  
બેટા થાય છે. એવણુના જન્મ ૧૯૦૦ ના  
સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૯-૩૨ સુધી  
એઓ સરકાર તરફના “ નોમીની ”  
તરીકે મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટીમાં  
ખીરાજ્યા હતા. ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૫ ના  
વરસો દરમ્યાન એમણે કોરપોરેશનમાં  
મુંબઈની ચેમ્બર એફ કોમર્સના પ્રતીનીધી  
તરીકે બેઠક ધરાવી હતી. સાસુન જે.  
ટેવીડ એન્ડ કુંપની લીમીટેડના એવણુ  
ડીરેક્ટર હતા. ૧૯૩૧ ના સાલમાં એમણે  
મુંબઈના ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટનો  
આધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૩ ના વરસ-  
માં એમણે માથેરાનના ઓનરરી સ્પેશી-  
અલ મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે સેવા બજવી હતી  
બોમ્બે નેચરલ હીસ્ટરી સોસાયટી તેમજ  
મુંબઈના ગવર્નરજ હોસ્પીટલ ફંડની એક-  
ઝીકયુટીવ કમીટીના એવણુ એક મેમ્બર  
હતા. લંડનની સોસાયટી એફ ફીઝીકલ  
રીસર્સના એવણુ એક ફેલો હતા. મુંબ-  
ઈની એનથ્રોપોલોજીકલ સોસાયટીના  
એઓ એક સભ્ય હતા.

કલબા—મુંબઈની રાયલ સોસાયટીઝ,  
વીલીંડન, ઓરિએન્ટ, અને ટર્ફ કલખ.

સરનામું:—એસપ્લેનેડ રોડ મુંબઈ.

જુમરીદ, ધી ઓનરેબલ જસ્ટીસ  
રોબર્ટ સ્ટોનહાઉસ—આઈ. સી. એસ.  
બી. એ. (કેન્ટબ) ખાર-એટ-લો, મુંબ-  
ઈની હાઇકોર્ટના માનવંત જડજ. એઓ  
નામવરનો જન્મ તા. ૧ જી ડિસેમ્બર  
૧૮૮૨ માં થયો હતો. એ નામવરે સીટી  
એફ લંડન સ્કુલ અને કેમ્બ્રીજની કાઇસ્ટ  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૫  
ના સાલની તા. ૨૪ મી અક્ટોબરના  
દીને એ નામવર ઇન્ડિયન સીવીલ સર્વીસ  
માં દાખલ થયા હતા. જે પછી એજ  
સાલના નવેમ્બર માસથી એઓની સતારાના  
એસીસ્ટન્ટ કલેક્ટર તરીકે હાંદમાં નેમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૦૯ ના સાલમાં એઓ  
એસીસ્ટન્ટ જડજ નીમાયા હતા. ૧૯૧૮  
ના જુલાઈથી તે ૧૯૧૯ ના જાન્યુઆરી  
સુધી પેશાવર ખાતે એઓ નામવર લશ્કરી  
ડ્યુટી ઉપર હતા. ૧૯૧૯ ના એપ્રિલથી  
એઓ કામચલાઉ ડીપ્લોમેટ અને સેન્સસ  
જડજ નીમાયા હતા, જે ઓક્ટોબર ઉપર  
૧૯૨૫ ના માર્ચ મહીનામાં એઓ કાયમ  
થયા હતા. ૧૯૨૮ ના સાલમાં એ નામ-  
વરની સેવાઓ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા સ્ટેટસ  
એજન્સી મધે જુડિશયલ કમીશનર તરીકે  
હાંદી સરકાર હસ્તક મેલવામાં આવી હતી.  
૧૯૨૮-૨૯ ના સાલ દરમ્યાન ખારડોલી  
અને ચે:ર્ચાસી તાલુકાઓની જમીન  
મહેસુલની આકારણી સંબંધમાં  
તપાસ કરવા માટે જુડિશયલ  
કમીશનર તરીકે એ નામવરની નેમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૨૯ ના સાલના નવેમ્બર  
મહીનામાં એઓ નામવરની મુંબઈની  
હાઇકોર્ટના એક જડજ તરીકે નેમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૩૯ ના સાલમાં એવણુની  
ઇસ્ટ ઇન્ડિયન રેલ્વે એકસાઇન્ટસ ટ્રીબ્યુ-  
નલના પ્રેસીડન્ટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી.

ટેકાણું—“મરેફીડ”, મલખારહીલ,  
મુંબઈ.

**હીનાનાથ.**—રાય ખહાદુર કર્નલ, તે ઇન્દોરના નાં મહારાજા હોલકરના હીવાન અને વડા પ્રધાન. એવણુનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલના માર્ચ મહીનાની તાં ૧૩ મીએ થયો હતો. લાહોરની ગવર્નમેન્ટ કોલેજમાં તેમજ ઓક્સફર્ડની એક્સટર કોલેજમાં એવણે કેળવણી લીધી હતી લીનકન્સ ઇનમાંથી એઓએ બાર-એટ-લોની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૪ ના સાલથી તે ૧૯૨૦ ના સાલ સુધી નામદાર હોલકરના એસીસ્ટન્ટ પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી અને હુડુર સેક્રેટરી તરીકે એમણે કામ બજાવ્યું હતું. પતીયાલા સ્ટેટની હાઇ કોર્ટના જડજનો ઓધો પણ એમણે ૧૯૨૦-૨૩ માં ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૩-૨૪ માં પતીયાલાની સરકારના ફેરિન મીનીસ્ટર તરીકે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૪-૨૫માં મંડી સ્ટેટના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટનો એમણે ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૦ સુધી મંડી સ્ટેટના ચીફ સેક્રેટરી અને ચીફ મીનીસ્ટરનો એવણે ઓધો ભોગવ્યો હતો. નાં વાઇસરોયની કોર્ટ મધેના નાં મહારાજાના પહેલા પ્રતીનીધી તરીકે ૧૯૩૦-૩૩માં એમણે સેવા બજાવી હતી. નાં વાઇસરોય નેમેલી કોર્ટ ઓફ આરબીત્રેશનના હોલકરની સરકાર તરફના એવણુ ૧૯૩૩ ના એપ્રિલમાં એક પ્રતીનીધી નેમાયા હતા. ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૬ ના વરસો દરમ્યાન પતીયાલાની સરકારના જાહેર આરોગ્ય અને કેળવણી ખાતાના પ્રધાનનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. પંબખની યુનીવર સીટીના એવણુ એક ફેલો (૧૯૩૪-૩૫) હતા. ૧૯૩૭ ના સાલના જાનેવારી માસની પહેલી તારીખે એઓ પતીયાલા સ્ટેટમાંથી રીટાયર્ડ થયા હતા. ૧૯૩૭ના ફેબ્રુઆરીમાં હોલકર સ્ટેટના એવણુ

મીનીસ્ટર-ઇન-વેટીંગ હતા. જે પછી ફીનાન્સ મીનીસ્ટરનો ઓધો ભોગવી ૧૯૩૯ ના સાલમાં એઓ હોલકર સ્ટેટના વડા પ્રધાન નીમાયા હતા.

સરનામું:—ઇન્દોર, સી. આઇ.

**કલેટન,** સર હુયુ ખાયડ, નાઇટ, (૧૯૩૮)—સી. આઇ. ઈ. (૧૯૩૪), આઇ. સી. એસ. એવણુનો જન્મ ૧૮૭૭ ના સાલના ડીસેમ્બર મહીનાની તાં ૨૪ મી એ થયો હતો. બોમ્બે એન્ડ સીંધ પ્રોવીન-શયલ પબલીક સર્વીસીસ કમીશનના ચેરમેન. એવણુનાં લગન એની બ્લાન્સ નેપીયન સાથ થયાં હતાં. સેન્ટ પૉલ્સ સ્કુલ અને ઓક્સફર્ડની વેડહેમ કોલેજમાં એવણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૧ ના સાલમાં એવણુ હાઇ આલ્યા હતા. મુંબઇ ઇલાકામાં એમણે જુદા જુદા અનેક મોટા એધાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૯ ના વરસો સુધી વેાર ઓફીસની મીલીટરી ઇન ટેલીજન્સ પ્રાન્ચમાં એવણે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૮ ના વરસો સુધી એવણે મુંબઇના મ્યુનીસીપાલ કમીશનરનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૦ ના સાલથી કાઉનસીલ ઓફ સ્ટેટના એક સભ્ય હતા. હજ ઇનકવાયરી કમીટી (૧૯૨૬-૩૦) ના એવણુ ચેરમેન હતા. ૧૯૩૬ ના સાલ સૂધી એઓ સધર્ન ડીવીઝનના કમીશનર હતા.

ટેકાણું:—મીંડાલ્યુ. ડી. સેક્રેટરીએટ, મુંબઇ.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

બીલીમીરીઆ, ૬૧૦ ફૂટમજી બમ-  
નજી બી. એ. (૧૯૦૨) એમ, ડી.  
(૧૯૦૯) જે. પી. ઇ. સ. ૧૯૦૭ માં



મુંબઈની ગ્રાંટ મેડીકલ  
કોલેજમાં જન્મ શાસ્ત્ર-  
ના અધ્યાપક નીમાયા  
હતા. પારસી જન-  
રલ હોસ્પિટલ સ્થ-  
પાઈ ત્યારથી આજ  
સુધી એ સંસ્થાના  
માનદ જન્મ શાસ્ત્રી  
અને માનદ તબીબ

તરીકે કામ કરે છે. એમણે આશરે ૨૬ વર્ષ  
પહેલાં ક્ષયરોગના દર્દીઓ માટે  
પુનામાં એક આરોગ્ય ભુવન સ્થાપ્યું  
હતું. હાલ એ આરોગ્યભુવન પંચગની  
ખાતે ખસેડવામાં આવ્યું છે. અને  
૧૯૩૮ માં એ સંસ્થાએ પચ્ચીસ વર્ષ  
પુરાં કર્યાં હતાં. ઇ. સ. ૧૯૩૬ માં  
એમને કેસરે હિન્દનો સુવર્ણ ચંદ્રક  
એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.

સરનામું:—વસીઆમલ બીલીડીંગ, ગ્રાંટ  
રોડ, મુંબઈ.

ભાટે, શ્રી. ગોવિંદ ચીમનાજી એમ.  
એ (મુંબઈ) એમનો જન્મ ૧૮૭૦ માં  
થયો હતો. એમણે પુનાની ડેકકન  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. તેઓ  
૧૮૯૫ થી ૧૯૧૮ સુધી પુનાની ફરગ્યુસન  
કોલેજના અધ્યાપક હતા ૧૯૩૧ થી  
૩૩ સુધી સાંગલીની વીલીંગડન કોલે-  
જના અધ્યાપક અને પ્રિન્સીપાલ હતા.  
એમણે અર્થશાસ્ત્ર, સાહિત્ય અને તત્ત્વ-  
જ્ઞાનપર મરાઠી તેમજ અંગ્રેજીમાં ઘણા  
પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કર્યાં છે અને અવાંચીન  
મરાઠી સાહિત્યનો ઇતિહાસ પણ અંગ્રે-  
જીમાં લખ્યો છે.

સરનામું:—મહાડ, કોલાબા ડીરેક્ટર

હાલમીયાં, જયદયાળ—એવણનો જન્મ  
૧૯૦૫ ના સાલમાં થયો હતો. શ્રીમતી  
કૃષ્ણા સાથે એઓ શાદીના ગાંડથી બેડાયા  
હતા. રજપુતાના, કલકત્તા, અને મુંબ-  
ઈમાં ખાનગીમાં કેળવણી લીધી હતી.  
(સાહિત્ય), ફીલસુફી (Philosophy)  
અને હિંદુ ધર્મને લગતાં પુસ્તકોનો ઉડો  
અભ્યાસ કીધો હતો. પોતાની જીંદગીનાં  
કેટલાંક વરસો એવણે સામાજિક ઉન્નતી  
અને બીજાં પરોપકારી કાર્યો પાછળ કાઢ્યાં  
હતી. હાંદ તેમજ યુરોપમાં એવણે  
બહોળી મુસાફરીઓ કીધી છે. ગ્રેટ બ્રીટન  
અને કેનટીનન્ટના સાંચાકામ બનાવનારા  
તમામ અગત્યના કારખાનાઓની મુલા-  
કાત લીધી હતી. નોરવે, ડેનમાર્ક અને  
જર્મની મધેની પેપર અને સીમેન્ટ બનાવ-  
નારી પેઠીઓના એ જીજ્ઞાસુ બનાવવાને  
લગતા જુદા જુદા પ્રેસિસો સંબંધી  
ઉડો અભ્યાસ કીધો હતો હાલમીયા ગરૂ-  
પની કુંપનીઓના એઓ મેનેજીંગ ડિરેક્ટર  
છે. મજકુર હાલમીયાં ગરૂપની શુગર,  
પેપર, સીમેન્ટ, અને કેમીકલ ફેક્ટરીઓના  
ટેકનીકલ વીભાગ ઉપર એઓ દેખરેખ  
રાખે છે, તેમજ એ વીભાગ એવણના  
તાબા હેઠળ છે. મિકેનીકલ અને ઇલેક્ટ્રીકલ  
એન્જીનીયરીંગના ક્ષેત્રે એક ઉલ્લેખનીય  
અભ્યાસી છે. એઓ બે બેટાઓ નામે  
વીજળી હરી અને નરહરી તેમજ બેટી નામે  
બે બેટાઓ છે.

એઓની ‘હોબીઝ’ નીચલી છે—ઈંડસ્ટ્રી-  
યલ કેમીસ્ટ્રી, ન્યુ મેરેલાજી, ટેનીસ  
અને ફોટોગ્રાફી.

ઠંકાણું:—શાન્તી નગર,” કરાંચી.

ગ્વાયર, ઓનરેબલ સર મોરીસ—  
 હીલ્લી યુનીવરસીટીના વાઇસ-ચાન્સેલર  
 તેમજ ઓક્સફર્ડ યુનીવરસીટીના  
 હાઈ મધેના પ્રતિનિધિના માનવંત  
 ઓધ્યાઓ ઉપરાંત એઓ નામવર  
 હાઈની ફેડરલ કોર્ટના ચીફ જસ્ટીસ  
 ઉચ્ચ અને માનવંત ઓધ્યા ભોગવે  
 છે. ઇનર ટેમ્પલ મધેથી એવણે બેરી-  
 સ્ટરની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી.  
 કેટલાંક વરસ ‘બાર’ મધે પ્રેક્ટીસ  
 કીધા પછી ઇન્સ્યુરન્સ કમીશનર  
 (૧૯૧૨-૧૯૧૬) ના એવણે સોલીસીટર  
 નેમાયા હતા. જે પછી મીનીસ્ટ્રી  
 ઓફ શીપીંગના એડવાઇઝર (કાયદા  
 સંબંધી સલાહકાર)ને ઓધ્યા ભોગવ્યા  
 હતા. ૧૯૧૯ના સાલથી સાત વરસ  
 સુધી એઓ નામવરે વીલાયતના આરોગ્ય  
 ખાતાના પ્રધાનમંડળના સોલીસીટર  
 અને લીગલ એડવાઇઝર તરીકે કામ  
 કીધું હતું. જે પછી ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૩ ના  
 વરસો સુધી નાં શહેનશાહની ત્રેઝરીના  
 પ્રોક્યુરેટર-જનરલ અને સોલીસીટર  
 તરીકે તેમજ ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ ના વરસો  
 સુધી નામદાર શહેનશાહની ત્રેઝરીના  
 ફર્સ્ટ પાર્લામેન્ટરી કાઉન્સિલના  
 ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૩૦ ના  
 સાલમાં કોર્ડફીકેશન ઓફ ઇન્ટર-  
 નેશનલ લો સંબંધી હેગ ખાતે મળેલી  
 કોન્ફરન્સના એવણે પહેલાજ ડેલીગેટ  
 હતા. ૧૯૩૨ ના સાલમાં નેમાયલી  
 ઇન્ડીઅન સ્ટેટસ ઇનકવારી કમીટી  
 ઉપર પણ એમણે સેવા બબવી હતી.

સરનામું:— ન્યુ હીલ્લી.

દાણુ, રાજ્યતન દિનશાહ રતનજી,  
 બી. એ.—એમને જન્મ ૧૮૮૫માં બાણીતા  
 દાણુ કુટુંબમાં થયો હતો. એલ્ફીન્સ્ટન  
 કોલેજમાં અભ્યાસ  
 કર્યા પછી પિતાના  
 જંગલ અને બહુર  
 બાંધકામના કંટ્રાક્ટ-  
 ના ધંધામાં જોડાયા.  
 એમણે ૧૯૧૨ માં  
 યુરોપનો પ્રવાસ પણ  
 કર્યો હતો. મુંબઈ



પ્રાતના નિવૃત્ત સીવીલ સરજન ડો.  
 મચેરજી બાસાજી મીસ્ત્રીની પુત્રી જર-  
 બાઈ સાથે એમણે લગ્ન કર્યા છે. વડો-  
 દરાની ધારાસભા, મ્યુનિસિપાલિટી, જીલ્લા  
 લોકલ બોર્ડ, સહકારી ચળવળ અને બીજી  
 સંસ્થાઓમાં તેઓ આગળ પડેલા ભાગ  
 લઈ રહ્યા છે. ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૫ સુધી  
 નવસારી મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ ચુંટાયા  
 હતા. તેમને રાજ્યસુબળનો ખિતાબ  
 એનાયત થયો છે અને બીબ ચંદ્રકો પણ  
 અપાયા છે.

સરનામું:—લુન્સી કુઈ, નવસારી,  
 (વડોદરા રાજ્ય).

ભંડારી શ્રી. જગન્નાથ, રાયબહાદુર  
 રાજરતન, એમ. એ., એલ. એલ. બી.,—  
 ઇડર સ્ટેટના આ દિવાનનો જન્મ  
 ૧૮૮૨ માં થયો હતો. શ્રીમતી વેદકુંવરજી  
 સાથે એમના લગ્ન થયાં હતાં. એમણે  
 લાહોરની સરકારી કોલેજ અને લો  
 કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૪  
 સુધી એમણે ફીરોઝપુર ખાતે વકીલાતને  
 ધંધો કર્યો હતો. એ પછી ઇડર રાજ્યના  
 ખાનગી મંત્રી તરીકે રાજ્યની નોકરીમાં  
 દાખલ થયા હતા અને ૧૯૩૧ માં  
 દિવાન નીમાયા હતા.

સરનામું:—ઈડર, સ્ટેટ.

**કીરપાલાની,** હીરાનંદ કુશીરામ—સી. આઈ. ઇ., (૧૯૩૭), આઈ. સી. એસ. એમ. એ. (મુ'ખ ડી. એ. (ઓક્ષન) ખાર-એટ-લો (લીનકન્સ ઇન). ૧૯૩૮ ના ઓક્ટોબરથી બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના એઓ ચેરમેન છે. એવણુનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલના બનેવારી મહીનાની તા. ૨૮ મીએ થયો હતો. એમણુ હઈદ્રાબાદની એન. એચ. એકેડેમી, કરાંચીની ડી. જે. સી'ધ કોલેજ, અને ઓક્ષફર્ડની મરટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૮ ના વરસો દરમ્યાન એવણુ અમદાવાદ, ભરૂચ અને સુરતના મદદ-નીશ કલેક્ટર અને મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. તે પછી એઓએ નીચલા ઓધ્યાઓ ભોગ-વ્યા હતા:—૧૯૧૮-૨૦ માં સુરતના મ્યુનીસીપલ કમીશનર, ૧૯૨૧ માં ગુજ-રાતના તાલુકદારી સેટલમેન્ટ ઓફીસર, એજ સાલમાં મુ'ખ ડી. ડેપુટી મ્યુનીસી-પાલ કમીશનર તરીકેના ઓધ્યા પણુ એમણુ ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૩-૨૪ માં ખેડના કલેક્ટર અને ડીજીટ મેજિસ્ટ્રેટ, ૧૯૨૪-૨૬ માં મુ'ખ ડી. સરકારના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૨૬ ના સાલમાં મુ'ખ ડી. શહેરના એક્ટીંગ મ્યુનીસીપલ કમીશનર, ૧૯૩૧ ના સાલમાં કોલાબા ડીજીટના કલેક્ટર, ૧૯૨૯ માં ઇંડીઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટીના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૩૦-૩૧ થી પંચમહાલના કલેક્ટર, અને રેવાકાંઠાના પોલીટીકલ એજન્ટનો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. તે પછી ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૪ ના સાલ સુધી એવણુ મુ'ખ ડી. શહેર માટેના મ્યુનીસીપલ કમીશનર નો ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૫ ના સાલમાં મુ'ખ ડી. સરકારના જનરલ ડીપાર્ટ-મેન્ટના સેક્રેટરી અને ૧૯૩૮ ના સાલ

સુધી સી'ધની સરકારના ચીફ સેક્રેટરી તરીકે એવણુ સેવા બજવી હતી.

સરનામું:—નોર્થ એન્ડ કારમાઇકલ રોડ, ખંખાલાહીલ, મુ'ખ ડી.

**અમ્મદુલ કયુમ,** નવાબ, સર સાહેબ-ઝાદા,—સી. આઈ. ઇ. (૧૯૦૮), કે. સી. આઈ ઇ. (૧૯૧૭). એવણુનો જન્મ ૧૮૬૬ ના સાલમાં થયો હતો. અગાઉ એવણુ હાંદી સરકારના ફેરિન અને પોલીટીકલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં હતા, તેમજ ૧૮૮૮ ના (ડીસપેચીઝ) ખાઈખર બ્લેક માઉન્ટેન એક્ષપીડીશનના એવણુ પોલી-ટીકલ એજન્ટ હતા. એ ઉપરાંત એવણુ ૧૮૯૧ ના સમાના એક્ષપીડીશનના, ૧૮૯૭-૯૮ (ડીસપેચીઝ ખાનખાદુર)ના ટીરાહ એક્ષપીડીશનના, ૧૯૦૮ (સી. આઈ. ઇ.)ના ઝકંકા ખેલ એક્ષપીડીશનના, ૧૮૯૪-૯૫ ના ઇંડો અફઘાન ખાઉન્ડરી કમીશનના પોલીટીકલ એજન્ટ તરીકે સેવાઓ બજવી હતી. ૧૯૨૩ ના સાલથી એઓ એમ. એલ. એ. છે. ૧૯૧૫ ના સાલમાં એવણુને નવાબનો ખેતાબ મળ્યો હતો. ૧૯૨૯ ના સાલમાં કેસરે હાંદના સોનાના ચાંદની એવણુ ઉપર નવાજેશ થઈ હતી. પેશાવરની ઇસ્લામ કોલેજના સ્થાપકો-માંના એક તેમજ તેના એક લાઇફ એાનરરી સેક્રેટરી છે. ઇંડીઅન રાઉન્ડટેબલ કોન્ફરન્સના એઓ એક સભાસદ હતા. ઉત્તર પશ્ચીમ સરહદ પ્રાંતના ચીફ મીનીસ્ટરનો એવણુ કેટલોક વખત સુધી ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો.

ઠેકાણું:—પેશાવર.

ગઝનવી, ધી ઓનરેબલ અલહજ નવાબખડાફુર, સર અબદુલ કરીમ અબુ આહમદખાન, નાઇટ, (૧૯૨૮)—એવણુ એક જમીનદાર અને દીલદુઆરના જગીરદાર છે. એઓનો જન્મ ૧૮૭૨ ના સાલના ઓગસ્ટ માસની તા. ૨૫ મીએ થયો હતો. એવણુ ડીવેનસીયરના એક્ષમથ ખાતેની સેન્ટ પીટર્સ સ્કુલમાં કેળવણી લીધી હતી. જ્યારે ચઢયાતી કેળવણી લ'ડનની મેસર્સ રેન એન્ડ ગરનીસ ઇન્સ્ટીટ્યુશન મધે તેમજ ઓક્ફર્ડ અને Jena (Germany)ની યુનીવરસીટીઓમાં લીધી હતી. ૧૮૯૪ માં એઓ વિલાયતથી હાંદ પાછા ફર્યા હતા. અને પોતાના વડવાઓની મીલકતોનો કબજો લીધો હતો. એવણુના લગ્ન ૧૮૯૪ માં નવાબ ખેગમ લેડી રાઇડીનીસા ખાનુમ સાથે થયાં હતાં, જેઓને પેટે તેઓ એક બેટો અને ચાર બેટીઓ ધરાવે છે. ૧૯૦૬ થી ૧૯૧૬ ના વરસો સુધી એવણુ ઇમ્પીરીયલ લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ હતા. હજને લગતા ત્રાફિક (Pilgrim traffic)ના સવાલ ખાબે તપાસ ચલાવવા માટે ૧૯૧૩ના સાલમાં એવણુને હેમઝ, પેલેસ્ટાઇન અને સીરીયાના માજી રાજ હુસેનની કોર્ટ સમક્ષ એક પોલીટીકલ મીશન અર્થે મોકલવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૩ અને ૧૯૨૬ ના સાલો દરમ્યાન એવણુ ખંગાળની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલમાં પ્રવેશ કીધો હતો. અને ૧૯૨૪ માં અને તે પછી ફરી ૧૯૨૭ ના સાલમાં તેઓ ખંગાળની સરકારના મીનીસ્ટર બન્યા હતા. ૧૯૨૫ ના સાલમાં ઇંગ્લીયન આરમ્સ એક્ટમાંથી એઓને મુક્તી બક્ષવામાં આવી હતી. ૧૯૨૬ માં બેંગાલ પ્રોવીન-

શયલ સાઇમન કમીટીના ચેરમેન તરીકે એવણુ ચુંટી કઢાયા હતા. એજ સાલના એજ સાલના એપ્રિલ મહીનામાં ખંગાળ સરકારની કારોબારી કાઉન્સીલના એક સભાસદ તરીકે નેમાયા હતા.

પબ્લીકેશન્સ—“Pilgrim Traffic to Hedjaz and Palestine.” Muslim Education in Bengal and other works.

સરનામું:—નોર્થ હાઉસ, દીલદુઆર, મેમેનસીંગ, અને રાઇટર્સ બીલ્ડીંગ, કલકત્તા.

બીલીમોરીઆ, મીસીસ ગુલેસ્તાન ફસ્તમ, એમ. એ. એઓ ૩૧૦ ફસ્તમજી બીલીમોરીઆના પત્ની થાય છે. મુંબઇ યુનીવરસીટીની સેનેટ અને સીન્ટીકેટના સભ્ય છે. એમના ચિત્રો હિંદુસ્તાનના બધા કળા પ્રદર્શનોમાં મુકાય છે. એમના ચિત્રોમાંનું એક પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મ્યુઝીઅમના ટ્રસ્ટીઓએ ખરીદી લઇ મ્યુઝીઅમમાં લટકાવ્યું છે. ઘણી સંસ્થાઓ સાથે કાંતો પ્રમુખ, કાંતો ખજાનચી કે મંત્રી તરીકે આ ખાનુને સંબંધ છે. પરંતુ એમના પતિએ સ્થાપેલા અને પંચગની ખાતે આવેલા ખેલચેર નામના ક્ષય પિડિતો મારેના આરોગ્યભુવનના કામમાં એઓ ઘણું રસ લે છે. યુનીવર્સીટી કમીશન અને બીજા કમીશનો આગળ એમણે જીખાની આપી છે. કોન્સ્ટીટ્યુશન ફંકશન્સ અને ફીનાન્સ ઓફ ઇન્ડિઅન મ્યુનિસીપાલિટીઝ નામનું ઉપયોગી પુસ્તક પ્રસિધ્ધ કર્યું છે.

સરનામું:—થોબર્ન હાઉસ, એપોલો બંદર, મુંબઇ.

ભાતનગર, શ્રી. શાંતિ સ્વરૂપ ઓ. ખી. ઇ. ડી. એસ. સી.—લાહોર યુનિવર્સિટીની કેમીકલ લેબોરેટરીઝના આ ડિરેક્ટરનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. એમણે લાહોર, લંડન અને ખર્લીનમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઇ. સ. ૧૯૧૫ માં એમના લગ્ન શ્રીમતી લજ્જવન્તી સાથે થયાં હતાં એઓ પંજાબ યુનિવર્સિટીની સેનેટ અને સીન્ડિકેટના સભ્ય છે તેમજ ખનારસ હિંદુ યુનિવર્સિટીની કાઉન્સિલના પણુ સભ્ય છે. હિંદુ ખહાર જુદે જુદે સ્થળે ભરાયેલાં અનેક વિજ્ઞાનના સમારંભોમાં તથા પરિષદોમાં હિંદુના પ્રતિનિધિ તરીકે એઓ હાજર રહ્યા હતા. અને હિંદુસ્તાનમાં વિજ્ઞાન અંગે નીમવામાં આવેલી અનેક કમીટીઓના સભ્ય છે. એમના પ્રસિદ્ધ પુસ્તકો

પ્રીન્સીપલ્સ એન્ડ એપ્લિકેશન્સ ઓફ મેગનેટી ઇલેક્ટ્રીસિટી.

સરનામું:—કરળી, જેલ રોડ, લાહોર.

બીલીમ્બરીઆ, ખાનખહાકુર અરદેશર રસ્તમજી જે. પી —એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. એમણે નવસારીની સર. સી. જે. જરથોસ્તી મડરેસા અને મુંબ-ઇની ન્યુ હાઇસ્કુલ અને વીલ્સન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૧ માં એમના લગ્ન શેઠ ડોસાભાઈ લામેજુસીની પુત્રી ખચુખાઈ સાથે થયાં હતાં એઓ ઝાનરરી મેજીસ્ટ્રેટ પણુ છે. ઘણી સીનેમા કંપનીઓ તથા થીએટરોના ચાલક અને ભાગીદાર છે અને યુરોપથી આવતા કલાકારોના સલાહકાર તેમજ સહાયકાર તરીકે કામ કર્યું છે.

સરનામું:—પાલનજી હાઉસ, ન્યુ ચર્ચરોડ.



### જાહેર પ્રબલો વિશ્વાસ.

આ શુદ્ધ સ્વદેશી વીમા કંપનીમાં જાહેર પ્રબલો વિશ્વાસ દિવસે દિવસે વધતો ગયો છે તે નીચલા આંકડાઓ ઉપરથી જણાઈ આવે છે:—

લાઈફ ફંડ ... ..	૩ કરોડથી વધુ.
કુલે અસકયામતો ... ..	૩ કરોડથી વધુ.
ચુકવાયલા દાવાઓ ... ..	૨ કરોડથી વધુ.
ચાલુ વીમાઓની કુલે રકમ ... ..	૧૭ કરોડથી વધુ.
૧૯૪૦ ની સાલમાં મેળવેલું નવું કામ ... ..	૨ કરોડ ૮૨ લાખથી વધુ.

ખાનસ : એન્ડાઉમેન્ટ પોલીસીઓ ઉપર દર હજારે દર વર્ષે રૂ. ૧૮  
જીંદગીના વીમાની પોલીસીઓ ઉપર દર હજારે દર વર્ષે રૂ. ૧૫

**હિંદુસ્તાન કોઓપરેટીવ**  
**ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડ** (હેડ ઓફીસ: કલકત્તા).

તમારી જીંદગીના વીમાની સઘળી જરૂરીયાતો માટે લખો:

એસ. સી. મળુમદાર, પ્રાન્થ મેનેજર.

મુખ્ય શાખા: હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

પીટી, સર દીનશાહ માણેકજી—ત્રીજા ખારોનેટ. એવણુનો જન્મ ૧૯૦૧ ના સાલના જુન મહીનાની તા. ૨૪ મીએ થયો હતો. એવણુ સર દીનશાહ માણે-



કજી પીટી, બીજા ખારોનેટ અને દીનબાઈ ને સર જમશેદજી જીજીભાઈ ત્રીજા ખારોનેટનાં બેટીના બેટા થાય છે. ૧૯૨૮ ના સાલમાં એઓનાં લગ્ન મરહુમ સર આર. ડી. તાતાના બેટી સીલ્લા સાથે થયાં હતાં. જેઓને પેટે એઓ એક બેટા અને એક બેટી ધરાવે છે. એમણે મુંબઈની સેન્ટ જેવિયર્સ કોલેજ અને કેમબ્રીજની ત્રીનીટી હોલ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૫ ના સાલમાં એવણે ઈન્ટર ટેમ્પલમાંથી બેરીસ્ટરની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. એઓના વારસ બેટા નશરવાનજી દીનશાહ પીટીટનો જન્મ તા. ૧૩ મી ઓગસ્ટ, ૧૯૩૪ ના સાલમાં થયો હતો.

સરનામું:—પીટી હોલ, મલબાર હીલ, મુંબઈ.

મીત્ર, ધી ઓનરેબલ અત્યાનંદ ચંદ્ર—એમ. એ., બી. એલ. બંગાળની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એઓ પ્રેસીડેન્ટ છે. કલકત્તાની હાઇકોર્ટના એવણુ એક એડવાકેટ છે એઓનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલના ડિસેમ્બર મહીનાની તા. ૨૧ મીએ થયો હતો. મીસીસ ઉમા મીત્ર સાથે શાદીના ગાંઠથી જોડાયા હતા. કલકત્તા યુનીવર્સીટીમાં એવણુ કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૬ સુધી એઓ બંગાળની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક સભ્ય હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૪ સુધી એવણુ ઈન્ડિયન લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના એક મેમ્બર હતા. એજ ઓફ કનસેન્ટ કમીટી (૧૯૨૯-૩૦)ના પાણુ એવણુ એક સભ્ય હતા. રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયાના ઇસ્ટર્ન સરકલના (૧૯૩૫-૩૬) એવણુ એક ડિરેક્ટર હતા. ૧૯૩૩ ના સાલમાં અમદાવાદ ખાતે મળેલી આલ ઈન્ડિયા પોસ્ટલ એન્ડ આર. એમ. એસ. એસોસી-એશનના એવણુ પ્રેસીડેન્ટ નામાયા હતા, બંગાળની પ્રોવીનશયલ કોંગ્રેસ કમીટીના ૧૯૨૨-૨૩ માં એવણુ સેક્રેટરી હતા. જ્યારે ૧૯૨૭-૨૮ માં એ કમીટીના એઓ વાઇસ-પ્રેસીડેન્ટ બન્યા હતા. બંગાળની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલમાં ૧૯૩૭ ના સાલમાં એઓ સુટી કદાચા હતા.

સરનામું:—૨૦ સાઉથ એન્ડ પાર્ક, બેલીંગજી કલકત્તા.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીચો ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.



વાહડીયા સર ખુશરો, નાઈટ, સી. આઈ. ઈ.—એવણેનો જન્મ ૧૮૬૬ ના સાલના ફેબ્રુઆરી મહીનાની તા. ૧૧ મીએ થયો હતો. એવણે લંડનની કીંગ્સ

તે માટે ભાગીદારીમાં રૂ. ૩ લાખની રકમ ‘સપ્સકાઈઝ્ડ’ કીધી હતી. ઘણાક વરસો સુધી એઓ વેસ્ટર્ન ઈન્ડિયા ટર્ફ કલબના ચેરમેન હતા અને રેસના ઘોડાઓનો એક ફ-તેહમંદ ‘stable’ ધરાવતા હતા.

સરનામું:—પેડર રોડ, ખંખાલા હીલ, મુંબઈ.



કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. જે પછી હાઈ પાછા ફર્યા હતા અને પોતાના પીતા ઓળ નવરોજ વાહડીયા સાથે ધંધામાં જોડાયા હતા એમણે સેનચરી અને ટેક્સટાઈલ મીલો ઉર્મા કીધી હતી. શ્રી ઈન્ડિયન રેલિયે એન્ડ ટેલીગ્રાફ કંપનીના એઓ ચેરમેન હતા. પોતાના ભાઈ સર નેસ વાહડીયા સાથે મળીને પચેલ ખાતે ખાઈ જરખાઈ વાહડીયાની યાદગીરી અથે ખાળકો માટેના હોસ્પિટલ રૂ. ૧૫ લાખના ખર્ચે બંધાવી આવી હતી. એ ઉપરાંત સર નેસ વાહડીયા સાથે મળીને એવણે પુનામાં નવરોજ વાહડીયા કોલેજ ઉર્મા કીધી હતી અને તેઓએ સાથે મળીને

ગ્રે, એલેક્ઝાન્ડર જયોર્જ, જી. પી — મુંબઈના માજી શેરીફ (૧૯૩૭) બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા લીમીટેડના એવણે મેનેજર છે. ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બેન્કર્સના એવણે વાઈસ-પ્રેસીડન્ટ છે. એઓનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલમાં થયો હતો. એવણે માનચેસ્ટર અને ડીસ્ટ્રીક્ટની મેકલેસેન્ડ ગ્રામર સ્કુલ અને માર્સ બેન્ક લીમીટેડ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૨ ના સાલમાં એઓ હુલ્સ મ્યુરીઅલ ફેની વાઈલ્ડ સાથે શાદીના ગાંઠથી જોડાયા હતા ૧૯૦૫ ના સાલમાં એવણે હાઈ મધે આન્યા હતા, અને ૧૯૦૮ ના સાલમાં બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા લીમીટેડની નોકરીમાં જોડાયા હતા. મુંબઈની તમામ પચરંગી કેમોમાં તેઓ ઘણા બાણીતા અને માનીતા છે. એટલુંજ નહીં, પણ તેઓ સર્વમાં માન પણ પામેલા છે. ૧૯૩૮ ના એપ્રિલ મહીનામાં ૧૯૩૮-૩૯ ના સાલ માટેના બોનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટોની સોસાયટીના એવણે પ્રેસીડન્ટ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—૮૮, નેપીયનસી રોડ, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

કટબુ, ડો. કઈલાસનાથ, એમ. એ, એલ. એલ. ડી., એમ. એલ. એ., અલાહ-બાદની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ—એમનો જન્મ તા. ૧૭ મી જુન ૧૮૮૭ ના સાલમાં થયો હતો. બેંચપુરવાલા પંડીત નીરજન નાથ કાઠિલની ખેડી રૂપ કાશીરી સાથે લગ્ન થયાં હતાં. જાવરા (સી. આઈ.)ની ખાર હાઈ સ્કુલમાં તેમજ લાહોરની ફારમેન ફીશીઅન કોલેજમાં અને અલાહાબાદની મૃધર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. કાનપુર ખાતે ૧૯૦૮ ના સાલથી ત્યાંની ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. અને અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ ખારમાં ૧૯૧૪ માં જોડાઈ ૧૯૧૯ માં અલાહાબાદ યુનીવર્સિટીની ડોક્ટર ઓફ લોની ડીગ્રી મેળવી હતી. ૧૯૨૧ માં અલાહાબાદની હાઈકોર્ટના એડવોકેટ તરીકે એમનું નામ ‘એનરોલ’ થયું હતું. જેડયા પ્રાંતની પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીની કાઉન્સિલના તેઓ કેટલાક વરસો સુધી એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૫-૩૭ માં અલાહાબાદની મ્યુનિસિપાલ બોર્ડના તેઓ ચુટી કઢાયલા ચેરમેન હતા. પ્રયાગ મહાલા વીધાપીઠના ચાનસેલરને તેમજ અલાહાબાદ ડીસ્ટ્રીક્ટ એગ્રીકલચરલ એસોસિએશનના પ્રેસીડન્ટનો પણ એમણે ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૭ માં તેઓ જેડયા પ્રાંતના મીનીસ્ટર બન્યા હતા જે ઓધ્યા ઉપરથી તેઓ ૧૯૩૯ ના સાલમાં ફરિંગ થયા હતા.

પબ્લીકેશન્સ:—A thesis on the Law relating to Criminal and Actionable Conspiracies, and a commentary (with Mr. S. C. Das) on the Code of Civil and Criminal Procedure.

ટેકાણું:—અલાહાબાદ.

વાહડીયા, સર નશરવાનજી નવરોજી, કે. આર. ઇ., સી. આઈ. ઇ., એમ. આઈ. એમ. ઇ, એમ આઈ એસ. ઇ., જે. પી., એફ. સી. પી. એસ (ઓ.)—મુંબઈના એક મીલમાલિક છે. એવણે



જન્મ તા. ૩૦ મી મે ૧૮૭૩ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓએ મુંબઈની સેન્ટ ઝેવિયર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એવણે લગ્ન એન્ડ્રીના કલેરાપોવેલ સાથે થયાં હતાં. ૧૯૧૧ ના તેમજ તે પછી ૧૯૨૫ ના સાલમાં તેમણે મુંબઈના મીલમાલિકોની મંડળીના ચેરમેનને ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—જેચી હાઉસ, પેડર રોડ, મુંબઈ.

પ્રેસીડન્ટી

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતરાવો

પ્રસાદ, કુંવર સર જગદીશ, નાઈટ—  
કે. સી. એસ. આઈ., સી. એસ. આઈ.,  
સી. આઈ. ઈ., એ. બી. ઈ. એવણે  
નાં ગવર્નર-જનરલની એકએકયુટીવ  
કાઉન્સીલને આધેષા ભાગવ્યા હતા,



તેમજ ઘણી ઝળ-  
કતી કારકીર્દી ધરાવે  
છે. એવણે અલાહા-  
બાદ આતે તેમજ  
આક્ષરકર્ડની લીનકન  
કોલેજમાં કેળવણી  
લીધી હતી. ૧૯૦૨ ના  
સાલમાં એવણે આઈ.

સી. એસ ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી.  
સ્પેશ્યલ ટ્રીકારમ્સ ઓફીસર તરીકે એઓ  
બેડયા પ્રાંતની નોકરીમાં બેડાયા હતા.  
જે પછીથી એવણે જુડીશ્યલ અને એડ્યુ-  
કેશનલ સેક્રેટરી બન્યા હતા કે જે  
આધેષા ભાગવનારાઓ એઓ પહેલાંજ  
હાંદીવાન હતા. તે પછીથી એવણે  
બેડયા પ્રાંતની સરકારના હોમ  
મેમ્બર બન્યા હતા. અને ત્યાંની ક.ઉન્સી-  
લના ધ્યાન ખેંચનારા સભ્યોમાંના એવણે  
એક હતા. આફીશ્યલ બેન્ચ ઉપરનાં  
મેમ્બરોમાં એવણે એક અમ્છા ‘સ્પીકર’  
અને ‘ડીપુટી’ છે. ૧૯૩૫ ના એપ્રિલમાં  
એવણે નાં વાઈસરોયની એકએકયુટીવ  
કાઉન્સીલમાં બેડાયા હતા. અને ૧૯૪૦  
ના માર્ચમાં રીટાયર થયા હતા.

સરનામું—મોરાદાબાદ.

મહેતા. સર મનુભાઈ નંદશંકર.  
નાઈટ—સી. એસ. આઈ. (૧૯૧૯) એમ.  
એ. એલ. એલ. બી. ૧૯૩૭ ના સાલથી  
એઓ જ્વાલીઅર સ્ટેટના હોમ મીનીસ્ટર  
છે. એવણેનો જન્મ ૧૮૬૮ ના સાલના

જુલાઈ માસની તા. ૨૨ મીએ થયો હતો.  
એવણે મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં  
કેળવણી લીધી હતી. એઓનાં પહેલાં  
લગ્ન હરશદ કુમારી અને તેણીનાં મરણ  
બાદ ધનવન્તી સાથે બીજાં લગ્ન થયાં  
હતાં. એઓ ૪ છોકરાઓ અને ૭  
છોકરીઓના પિતા છે. ૧૮૯૧ થી ૧૮૯૯  
ના વરસો સુધી ખરાડા કોલેજના લોજીક  
અને ફીલોસોફીના પ્રોફેસર તરીકેના એવણે  
આધેષા ભાગવ્યા હતા ૧૮૯૯ થી ૧૯૦૬  
સુધી એવણે નાં મહારાજ ગાયકવાડના  
પ્રાઈવેટ સેક્રેટરી તરીકેના આધેષા ભાગવ્યા  
હતા. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૬ ના વરસો દર-  
મ્યાન એમણે રેવન્યુ મીનીસ્ટર અને ફસ્ટ  
કાઉન્સીલર તરીકેના આધેષા ભાગવ્યા હતા.  
તે પછી ૧૯૧૬ થી ૧૯૨૭ ના વરસો દર-  
મ્યાન એવણે વડોદરાના દીવાનપદને  
શોભાવ્યું હતું. ૧૯૨૭-૩૪ દરમ્યાન  
એવણે બીકાનેર સ્ટેટના પ્રાઈમ મીનીસ્ટર  
અને ચીફ કાઉન્સીલરને આધેષા ભાગવ્યા  
હતા. ૧૯૩૦, ૧૯૩૧ અને ૧૯૩૨ માં  
મળેલી રાઉન્ડ ટેબલ કોન્ફરન્સના એઓ  
એક મેમ્બર હતા. હાંદી સુધારાઓ બાંધે  
૧૯૩૩ ના સાલમાં નેમાયલી બેઈન્ટ પાર-  
લામેન્ટરી કમીટીના હાંદી રાજ્યો તરફના  
એક ડેલીગેટ હતા જે વરસમાં (૧૯૩૩)  
મળેલી વરલડ હાઈજીન કોન્ફરન્સમાં પણ  
એમણે હાજરી આપી હતી.

પબ્લીકેશન્સ—“The Hind Raja-  
sthan or Annals of Native states  
of India”, Principles of Law of  
Evidence (in Gujarati, 3 vols.).

કેકાણું—જ્વાલ્યર સ્ટેટ, અને ૨૪, ડોંગ-  
રસી રોડ, મલખારહીલ મુંબઈ.

કીપાલાની, જે. એ. આચાર્ય—  
એમ. એ. એવણુ શ્રી૦ ગાંધી આશ્રમના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૩૪ ના સાલથી એઓ ઇન્ડિઅન નેશનલ કોંગ્રેસના જનરલ સેક્રેટરી તરીકેના ઓધો ભોગવતા આવ્યા છે ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૭ ના વરસા સુધી એવણુ ખીહારમાં પ્રેક્ટિસર તરીકે કામ કરતા હતા. જે પછી એઓ મહાત્મા ગાંધી સાથે ચંપારણ ખાતેના સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ ના સાલ દરમ્યાન ખનારસ હાઉઝુ યુનીવરસીટીમાં એવણે પ્રેક્ટિસર એન્ડ પોલીટીકસનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૨ થી ૧૯૨૭ ના વરસા દરમ્યાન ગુજરાત વીધાયીડના એવણુ 'આચાર્ય' હતા.

પબ્લીકેશનો:—“The Gandhian way”, “Non-violent Revolution” “The Latest Fad (Basic Education).”

સરનામું:—શ્રી. ગાંધી આશ્રમ, મીરત, અને રવરાજ્ય ભુવન, અહ્મદાબાદ.

કીકાલાદ પ્રેમચંદ. સર નાઇટ, (૧૯૩૧)—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ના સાલના એપ્રિલ મહીનાની તા. ૧ થીએ થયો હતો એવણુ એક જાણીતા નાણાશાસ્ત્રી (Financier) છે. એવણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. લેડી લીલી સાથે એઓ શાદીના ગાંઠથી જોડાયા હતા. ૧૯૨૭-૩૦ થી એવણુ હાઉન્ડની વડી ધારા-સભાના એક સભ્ય છે. ઇન્ડિઅન સ્ટેચ્યુટરી કમીટી સાથે સહકારથી કામ કરનારી ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ કમીટીના એઓ એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૨ ના સાલમાં એવણે મુંબઈના શેરીફનો ઓધો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—૬૩, એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

પ્રધાન, સર ગોવિંદરાવ ખલવંત - નાઇટ, ખી. એ., એલ. એલ. ખી., એડવોકેટ, (ઓ. એસ.) હાઇકોર્ટ, મુંબઈ. એવણુનો જન્મ મે ૧૮૭૪ ના સાલમાં થયો હતો. એવણે થાણાની ખી. જે. એચ. સ્કૂલ, અને મુંબઈની એલ-ફીનસ્ટન કોલેજ તેમજ ગવરમેન્ટ લો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એમણે થાણાની કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૦૭ ના સાલમાં એઓ કોલાખાના પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર નીમાયા હતા. લગભગ ૨૦ વરસ સુધી એવણુ થાણાની મ્યુનીસીપાલિટીના સભા-સદ હતા. કે જેના વરસા સુધી એઓ વાઇસ-પ્રેસીડેન્ટ અને સારા વરસ સુધી ચુટી કઢાયલા પ્રેસીડેન્ટનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ત્રણ વરસ સુધી એવણુ થાણાની ડીસ્ટ્રિક્ટ લોકલબોર્ડના મેમ્બર હતા. ૧૯૨૪ અને ૧૯૨૬ ના વરસા દરમ્યાન એવણુ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના સભ્ય હતા. ૧૯૨૭-૨૮ થી એઓ મુંબઈ સરકારના ફેરિસ્ટ અને એકસાઇઝના મીનીસ્ટર હતા. ૧૯૨૮ થી ૧૯૩૨ સુધી એમણે મુંબઈ સરકારના ફીનાન્સ મેમ્બરનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૧ ના જુન માસમાં એઓ ઉપર નાઇટહુડની નવાજેશ થઈ હતી



સરનામું:—ખલવંત ખાગ, થાણા.

રમણુલાલ લલ્લુભાઈ—શેઠ રમણુ-  
લાલનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો.  
તેઓ મીલઉદ્યોગના એક સિતારા છે.  
અને ગુજરાતના પાટનગરના વિખ્યાત  
નાગરિક છે. સાત વર્ષની વયે પિતાનું  
મૃત્યું થયું હોવાથી, અમદાવાદમાં દશ  
મિલની સ્થાપનામાં અગ્રગણ્ય ભાગ  
લેનાર એમના દાદા શેઠ મોતીલાલ  
હોરાભાઈએ એમને ઉછેરને મોટા કર્યા  
હતા. ૨૦ વર્ષની વયે ૧૯૧૪ માં શેઠ



રમણુલાલ પણ કૈસરે હિંદ મીલમાં  
જોડાઈને મીલઉદ્યોગમાં પડયા હતા.  
કૈસરે હિંદ મીલનો વહિવટ એમના  
દાદા હસ્તકળ હતો. ૧૯૨૨ માં મોતી-  
લાલ હોરાભાઈ મીલના વાહવટમાં એમના  
વડીલખંડુ નરસિંહલાલ લલ્લુભાઈ સાથે  
જોડાયા. ૧૯૨૫ માં ભરૂચની વ્હીટલ મીલનો  
વહિવટ એમણે ઉપાડી લીધો. ૧૯૨૯ માં  
એમણે છેલ્લામાં છેલ્લી ઢળના સાંચા  
કામવાળી વિક્રમ મીલની સ્થાપના કરી.  
આ મીલે ખુબ ખ્યાતી મેળવી છે અને  
ઉત્તમ પ્રકારનું કાપડ ઉત્પન્ન કરવામાં

બીનહરિક પુરવાર થઈ છે. મીલઉદ્યોગમાં  
ખડોળા અનુભવને અને સફળ કામ-  
ગીરીને કારણે એમનો વિવિધ મીલોના  
ડાયરેક્ટરો સાથેનો સંસર્ગ વધતોજ  
ગયો છે. પરિણામે અમદાવાદ, કડી,  
કલોલ, પેટલાદ, ધ્રાંગધ્રા, જ્વાલીઅર  
અને મુંબઈની મીલો, વિમા કંપનીઓ,  
ખેડો, કેમીકલ વર્ક્સ, ખાંડ કંપનીઓ  
વિગેરેની ડાયરેક્ટરોની બોર્ડમાં એમનું  
નામ નજરે પડે છે. અમદાવાદની  
ઇન્ટરનેશનલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાના  
ડિરેક્ટર અને ચેરમેન છે. ધ્રાંગધ્રાના  
ધ્રાંગધ્રા કેમીકલ વર્ક્સ અને જ્વાલીઅર  
સુગર કંપનીના ડિરેક્ટર છે. મુંબઈની  
બ્રિ. ઇન્ડિયા જનરલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની  
અને અમદાવાદની વોર્ડન ઇન્શ્યુરન્સ  
કંપનીના ડિરેક્ટર છે અને અમદાવાદ  
મીલમાલેક મંડળની કાર્યવાહક સમિતિ  
ઉપરાંત એની ઉપ-સમિતિઓના સભ્ય  
છે. શેઠ રમણુલાલ સમદ્રષ્ટી અને શાંત  
ચિત્તથી નિર્ણય કરવા માટે બાબૂીતા  
હોવાથી વેપારીઓ અને મંડળ તરફથી  
એમને મીલો અને વેપારી વચ્ચેના  
ઘઘડામાં લવાદ તરીકે વારંવાર નામ-  
વામાં આવે છે. ધાર્મિક અને અન્ય  
સખાવતી સંસ્થાઓમાં ખુબ રસ લે છે.  
અને એના વહિવટમાં અંગત રીતે  
શ્રમ વેડી ભાગ લે છે કાશી વિશ્વનાથ  
મહાવિદ્યાલય અને રણછોડલાલ છોટાલાલ  
સન્યાસ આશ્રમના માનદ મંત્રી છે,  
શેઠ રમણુલાલ શ્રી મોદેશ્વરી દેવસ્થાન  
સંસ્થાનના પ્રમુખ અને ગુજરાત વૈશ્ય  
સભાના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે પણ સેવા  
ખભવે છે. મુંગાબહેરાની શાળાની કાર્ય-  
વાહક સમિતિમાં પણ તેઓ છે. ઉપરાંત  
મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય છે. એમણે  
હિંદ બરમા અને સીલોનનો પ્રવાસ  
કર્યો છે.

મથાક, જ્ઞેન, ખી. એ. ખી. એલ. (મદ્રાસ) ખી. લીટ. (ઓક્સન) ડી. એસ. સી. (લંડન) સી. આક. ઇ— એવણુને જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલના જાનેવારી માસની તા. ૧૦ મીએ થયો હતો. એવણુના લગ્ન ૧૯૨૧ ના સાલમાં આશામાં જ્ઞેન સાથે થયાં હતાં. એવણે મદ્રાસની ક્રીસ્ટિયન કૉલેજમાં, લંડનની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ અને ઓક્સફર્ડની બેલીયમ કૉલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. મદ્રાસની હાઇકોર્ટના વકીલ તરીકે એવણે ૧૯૧૦ થી ૧૯૧૪ સુધી કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૮ થી ૧૯૨૦ સુધી મદ્રાસના કૉઓ પરીટીવ ડીપાર્ટમેન્ટના સ્પેશીયલ ડયુટીના ઓફીસર તરીકે સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૦-૨૫ માં એવણે મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કૉલેજના ઇકોનોમીક્સના પ્રોફેસરનો ઓધ્યો ભાગવ્યો હતો. ૧૯૨૨-૨૫ માં મદ્રાસ યુનીવર્સીટીના પ્રોફેસર ઓફ ઇંડીયન ઇકોનોમીક્સ તરીકે કામ બજાવ્યું હતું એજ વરસે દરમિયાન એમણે મદ્રાસની લેજરલેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ તરીકે ઓધ્યો પણ ભાગવ્યો હતો ૧૯૩૧ ની ઇંડીયન ટેરીફ બોર્ડના એવણુ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં એઓએ ડરિકટર જેનરલ ઓફ કમરશ્યલ ઇંડેસ્ટ્રીજેન્સ એન્ડ સ્ટેટીરીટીકસનો ઓધ્યો પણ ભાગવ્યો હતો.

પબ્લીકેશન્સ—Village Govern-  
ment in British India, Agricultural  
Co-operation in India, Excise  
and Liquor Control.

સરનામું:—૧, કાઉન્સીલ હાઉસ જીટ,  
કલકત્તા.

લીયાકત હયાતખાન, નવાબ, સર  
નાઇટ, કે. ખી. ઇ, તે પતીયાલા  
સ્ટેટના રીટાયર્ડ થયેલા વડા પ્રધાન—  
એઓનો જન્મ ૧૮૮૭ ના સાલના  
ફેબ્રુઆરી મહીનાની તા. ૧૬ીએ થયો હતો.  
૧૯૦૯ ના સાલમાં એઓ પંજાબના  
પોલીસખાતામાં ડેપુટી સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ  
તરીકે બેડાયા હતા અને પોતાની  
નમુનેદાર સેવાઓના સખબે થોડાજ  
વખતમાં એઓની ઇમ્પીરીયલ પોલીસ  
ફોર્સમાં નેમાણુંક થઈ હતી. એવણુ  
ઉપર કીંગ્સ પોલીસ મેડલની, તેમજ  
ખાનખહાદુર અને ઓ. ખી. ઇ. ના  
ઉચ્ચ ખેતાબોની નવાજેશ થઈ હતી.  
૧૯૨૩ ના સાલમાં એવણુની સેવાઓ  
પતીયાલા સ્ટેટના હોમ સેક્રેટરી તરીકે  
અપાઈ હતી તે પછી થોડાકજ સમયમાં  
એઓ હોમ મીનીસ્ટર અને ૧૯૩૦ માં  
તે પતીયાલાના વડા પ્રધાન તરીકે  
નેમાયા હતા. નરેન્દ્રમંડળ, રાઉન્ડ-  
ટેબલ કોનફરન્સ તેમજ ફેડરલને લગતી  
તમામ બાબતોની ચર્ચામાં સર લીયાકત  
આગેવાન ભાગ લેતા હતા. ખેવાર  
વીસાયતમાં મળેલી રાઉન્ડટેબલ કોનફર-  
ન્સમાં એમણે પતીયાલા સ્ટેટના પ્રતિ-  
નિધિ તરીકે તેમજ તે પછી નેમાયલી  
પાર્લામેન્ટરી બેઇન્ટ સીલકેટ કમીટીના  
ડેલીગેટ તરીકે પણ હાજરી આપી હતી  
૧૯૩૩ ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઇટહુડની  
નવાજેશ થઈ હતી. અને ૧૯૩૯ માં  
કે. ખી. ઇ. નો ઉચ્ચ અને માનવંત  
ખેતાબ એનાયત થયો હતો. ૧૯૪૦ ના  
એપ્રિલમાં તેઓ પતીયાલા સ્ટેટની  
નોકરીમાંથી ફરિગ થયા હતા.

સરનામું:—પતીયાલા.

વાહડીયા, શ્રીમતી સાફીયા—થીઓ-સાફીસ્ટ યુનાઇટેડ લેબર એન્ડ થીઓ-સાફીસ્ટવાલાં. એઓ દેશપરદેશના એક બાપણુકર્તા, લેબર, અધીપતિ તરીકે બાણીતાં છે. એવણુને જન્મ ૧૯૦૧ ના સાલના સપ્ટેમ્બર મહીનાની તા. ૧૩ મીએ થયો હતો. એવણે પેરીસ મધે



નેમજ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ એન્ડ અમેરી-કાની કાલમખ્યાલુની વરસીટીમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓ પી. ઇ. એન. એલ ઇન્ડીયા સેન્ટરના સ્થાપક છે કે જે સેન્ટર ૧૯૩૩ માં હરતીમાં આપ્યું હતું, ૧૯૩૫ ના સાલમાં ખારસીલોના. રપેનમાં અને ૧૯૩૬ ના સાલમાં જુનોઆ એરસ, આરજેનટીના મધે મળેલી ઇન્ટરનેશનલ પી. ઇ. એન કોંગ્રેસ મધેના એલ ઇન્ડીયા સેન્ટર તરફના એક હેલીગેટ તરીકે એમણે હાજરી આપી હતી. પારીસ ખાતે મળેલી ઇન્ટરનેશનલ રાઇટર્સ કોંગ્રેસમાં હાજરી પ્રતિનિધિ

તરીકે એમણે હાજરી આપી તે મધે બાપણુ કીધું હતું.

પબ્લીકેશનસ—The Brotherhood of Religions, 1939. Preparation for Citizenship 1940.

પી ઇ. એન. કલબ અને લંડનની રાયલ એશ્યાટીક સોસાયટીના એઓ એક સભાસદ છે

સરનામું:—આર્યસંઘ, ૨૨ નારાયણ દાબાલકર રોડ, મલબાર હીલ, મુંબઈ.

લક્ષ્મીપથી, મીસીસ જ્ઞાનમણી અમલ ખી. એ—એવણુ રાજા ટી. રામરાવના પૌત્રી થાય છે. એઓનો જન્મ ૧૮૯૧ ના સાલમાં થયો હતો. મદ્રાસના વીમન્સ કોલેજિયન કોલેજમાંથી એવણે ખી. એ. ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ભારત શ્રી મહામંડળીના એઓ સેક્રેટરી ફ. ૧૯૨૬ ના સાલના જુન માસમાં પારીસ મધે મળેલી દશમી ઇન્ટરનેશનલ વીમન્સ સફરજ એલાયન્સ કોંગ્રેસમાં એઓએ એક હેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. શીંગલપુર ડીસ્ટ્રીક્ટ બોર્ડ અને મદ્રાસ યુનિવર્સીટી સેનેટના એવણુ એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં મીઠાંના કાયદાને ભંગ કરી સત્યાગ્રહની ચળવળને અંગે સજા પામેલા એવણુ પહેલાંજ ખાનુ હતાં. મદ્રાસની યુથ લીગના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૩૭ ના સાલમાં એવણુ મદ્રાસની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુટી કઢાયા હતાં કે જે એસેમ્બલીનાં એવણુ ડેપુટી સ્પીકર છે.

સરનામું:—૪૩, હેરીસ રોડ, મદ્રાસ.

બ્લેકવેલ, સર (સિસીલ) પેટ્રીક,— એમનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો. તેમણે



એમના સ્કુલ અને કોલેજના અભ્યાસ દરમિયાન ગ્રીક અને લેટીન ભાષાઓમાં ઘણી પ્રવીણતા દાખવી હતી અને તે માટે એમને શિષ્યવૃત્તિઓ મળી હતી. ૧૯૦૪ માં ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટીના સાયન્સીના સેક્રેટરી હતા. ૧૯૦૭ માં ખારીસ્ટર થયા હતા. તેમણે લીબરલ ઉમેદવાર તરીકે પાર્લામેન્ટમાં ઉમેદવારી કરી હતી, પરંતુ મહાન યુદ્ધ ફાટી નીકળવાથી તેમાં ભાગ લેવા પોતાની ઉમેદવારી પાછી ખેંચી લીધી હતી અને ટેરીટોરીઅલ લશ્કરમાં લેફ્ટેનન્ટ તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૨૬ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશ નીમાયા હતા અને આજ સુધી ત્રણવાર તેમણે કામચલાઉ વડા ન્યાયાધીશનો જાહેદો સંભાળ્યો હતો. ૧૯૧૯ માં એમને એમ. બી. ઇ. અને ૧૯૩૮ માં નાઈટહુડની નવાજેશ થઈ હતી.

સરનામું:—રીલસ્ટોન, પેડર રોડ, મુંબઈ.

બર્દવાન, સર વિજયચંદ મહતાબ, બર્દવાનના મહારાજા ધિરાજ બહાદુર જી. સી. આઈ. ઇ., કે. સી. આઈ. ઇ., આઈ. એ. એમ., એફ. આર. જી. એસ., એફ. આર. એસ. એ, એમ. આર સી. આઈ., એફ. એન. બી. એ., એમ. આર. એ. એસ. એમ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો. બર્દવાનના મરહુમ મહારાજા એ એમને દત્તક લીધા હતા અને રાજ્યની લગામ ૧૯૧૩ માં પોતાના હાથમાં લીધી. ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી વડી ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૧૭-૧૯૧૮ સુધી બંગાળની પ્રાંતીક ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૪ સુધી બંગાળની કારોબારી સભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૨૨ ના માર્ચથી ૧૯૨૪ ના એપ્રિલ સુધી એના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૪ માં ઇન્ડિઅન રીફોર્મસ ઇન્કવાયરી કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ માં લંડન ખાતે મળેલી ઇમ્પીરીઅલ કોન્ફરન્સમાં હિંદના પ્રતિનિધી તરીકે ગયા હતા. તે વખતે મરહુમ સમ્રાટ પાંચમા જ્યોર્જ એમને મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું.

સરનામું:—રાજ્યમહેલ, બર્દવાન.

બલી, ડો. જ્યોર્જ વીલીઅમ, ડી. એસ. સી. (લંડન), એમ. આઈ ઇ એમ. એ. એસ., મુંબઈની માદ્રંગા ખાતે આવેલી વીક્ટોરીઆ જુબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રિન્સીપાલ અને સેક્રેટરી—એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. એમણે શેફિલ્ડ યુનિવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે ઇજનેરી વિષય ઉપર અનેક ચોપ-પડીઓ અને ચોપાનીઆઓ પ્રસિદ્ધ કર્યા છે અને વિજ્ઞાન અને ઇજનેરી માસિકોમાં ખસો ઉપર લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—વીક્ટોરીઆ જુબીલી ટેકની-કલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ માદ્રંગા, મુંબઈ.



દાદાચાનજી, ખાનસાહેબ માણેક  
હોરમસજી—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં



મુંબઈ ખાતે થયો હતો એમના પીતાનું  
નામ સોરાબજી છે, પણ તેઓ પોતાના  
કાકા હોરમસજીના દત્તક હોવાથી એમની  
સાથે એમના કાકાનું નામ ચાલે છે. ખેત-  
વાડીની શેઠજીજીભાઈદાદાભાઈની સ્કુલમાં,  
ન્યુ હાઈ સ્કુલમાં અને પુના નેટીવ ઇન્સ્ટી-  
ટ્યુશનમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી.  
ઉપરાંત પ્રો. દાવર, સર શાપુરજી બીલી-  
મોરીયા અને મી. ઇ. કે. પાલ્યાના હાથ  
હેઠળ વ્યાપારી કેળવણી લીધી હતી, પરંતુ  
એ કેળવણીનો કાંઈ પણ ઉપયોગ કરવાને  
બદલે તેઓ પત્રકારના ધંધામાં અને  
બહારજીવનમાં પડ્યા હતા. પંદર વર્ષની  
ઉંમરે મુંબઈની ખેતવાડીની આશબરનર  
શેઠની પાક ફરેહમહેરમાં નાવર થઈ એર-  
વહની પદવી પામ્યા હતા. ઈંગ્લાંડની  
ઈન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ કોમર્સના એક ફેલો

નીમાયા હતા અને ટીચર્સ ટીપ્પેમાં મેળવી  
હતી અને લંડનની લીગ ઓફ ટ્રી હેલ્થીંગ  
હેન્ડના તેઓ એક સભ્ય છે. સત્તર વર્ષની  
વયે એમણે પહેલું ભાષણ આપ્યું હતું,  
ત્યારથી એક બહાર વકતા તરીકે તેઓ  
બાણીતા છે. ૧૮ વર્ષની ઉંમરે ૧૯૦૮ માં  
એમના લગ્ન ખાઈ ગુલખાઈ પેસ્તનજી  
દારવાળા સાથે થયાં હતાં. ૧૯૩૯ માં  
એમના લગ્નની સીદ્ધવર જુબીલી ઉજવવાના  
પ્રસંગે ખાઈ ગુલખાઈ “હેમેરેજ”થી  
ઓર્ગાનીઝેશન ગયાં હતાં ખા. સા. માણેક  
દાદાચાનજી મુંબઈ તેમજ દેશાવ-  
રોની પારસી કોમમાં અને મુંબઈનાં ફેટલાંક  
સાર્વજનિક કાર્યોમાં એક વકતા, લેખક,  
પત્રકાર અને સમાજ સેવક તરીકે બાણીતા  
છે. પારસી કોમના અને જરથોસ્તરી ધર્મને  
લગતા એકે એક પ્રશ્નમાં એમનો હસ્તા-  
તો હોવાનોજ. પારસી કોમના તેઓ  
એક બાણીતા સેવક છે. ના. સરકારે  
એમની સેવાઓની કદર કરી ૧૯૩૨ માં  
ખાન સાહેબનો ખેતાબ નવાજેશ કર્યો હતો.  
ખા. સા. માણેક દાદાચાનજી મુંબઈની  
યંગમેન્સ ઝોરાસ્ત્રીયન એસોસિએશનના  
સ્થાપક અને ઓનરરી સેક્રેટરી છે. પારસી  
યંગમેનના અંજુમન કમીટીમાં છેલ્લાં  
દોઢ દાયકાથી ફેલોશિપ રીટે ચુટાતા  
આવ્યા છે અને અંજુમન પક્ષ મંડળના  
ઓનરરી સેક્રેટરી છે. “કોઓરડીનેટી ગ  
કાઉન્સિલ ઓફ ઝોરાસ્ત્રીયન રીલીજિયસ  
બ્રોડીઝ”ના એક સભ્ય છે. એ ઉપરાંત  
બ્રિબિ બાયસ્કાઉટસ એસોસિએશન, પારસી  
સ્કાઉટસ ફેડરેશનના, મુંબઈની યુનીસીપલ  
સ્કુલ્સ કમીટીની બોર્ડ કમીટીના, રીલીઝડ  
પ્રીઝનર્સ એડ સોસાયટીના અને અન્ય  
પારસી સંસ્થાઓ, ટ્રસ્ટો, યુનીઓનાના  
કારોબારી કે ઓધેદાર છે. ૧૯૨૧ ના

સાલથી ખાં સાં દાદાચાનજી મુંબઈની વસ્તી ગણતરીના કામમાં મદદ કરતા આવ્યા છે, અને ૧૯૩૧ ના સાલની વસ્તી ગણતરી વખતે એમને એનારરી સુપરવાઈઝર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૮ ના ઇન્ફલ્યુએન્સા વખતે તેમણે સારી સેવા બજવી હતી. તેમજ લેડી-રીડીંગ હેલ્થવીક શરૂ થતાં તે વખતે પણ પ્રશંસાપાત્ર સેવા બજવી હતી. મુંબઈના હુલ્લડો વખતે “પીસ કમી ટી”માં નીમાયા હતા. આ બાબીતા સમાજસેવકે “બમે-જમશેદ”માં વર્ષો સુધી કામી અને દીની બાબદો પર સંખ્યાબંધ લખાણો કર્યાં છે અને કરે છે. “મુંબઈ સમાચાર”, “કેસરે હિંદ”, “સાંજવર્તમાન”, “કામસેવક”, “નવસારી પ્રકાશ”, “પારસી સેવા”, “ગુલશન”, “મુંબઈ અખબાર” વિગેરે પત્રના તંત્રી ખાતામાં તંત્રી, ઉપતંત્રી કે પ્રકાશક તરીકે સેવા બજવી છે. એ ઉપરાંત તેમણે લગભગ પોણા ડઝન જેટલા પુસ્તકો પણ પ્રગટ કર્યાં છે. લખન, નવજોત, ક્રીમિટોરીઅમ, કબ્રસ્તાન, પારસી સ્ત્રીઓ નાટકમાં ઉતરે તે સામે તથા બીજા અગત્યના પારસી સવાલોમાં તેમની લડતો બાબીતી છે. હાલમાં સરકારના યુદ્ધ પ્રયત્નોમાં સાથ આપી રહ્યા છે. મુંબઈમાં સ્થપાયેલા “સીવીક ગાર્ડ”ની ફોજમાં તેઓ બેડાયા છે. અને મહારાજાવડી વિભાગના સીવીક ગાર્ડોની ફોજના “પ્લેટુન કમાન્ડર” તરીકે નીમાયા છે. વળી મુંબઈની પારસી પંચાએતના ત્રસ્ટી સાહેબોએ નીમેલી “વોર એફ્ટર્સ કમિટિના” પણ તેઓ સભ્ય છે. ૧૯૩૮ માં મુંબઈમાં દારૂબંધી હાબલ થતાં તે સામે એમણે ઝુજેશ

ચલાવી હતી અને પ્રોપર્ટી ટેક્સ સામે પણ લડત ચલાવવામાં ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—૧, ખેતવાડી ચોથી ગલી, મુંબઈ.

**કમ્બલી,** દીવાન બહાદુર સર સીડાપ્પા નોટાપ્પા, નાઇટ, એલ એલ. બી., એમ. ઝ.લ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૨ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની દુબખણ કોલેજમાં ઉપવણી લીધી હતી. તેમણે એક પ્લીડર તરીકે ધારવાડની કોર્ટોમાં ૧૯૦૬ ના સાલથી પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી, જે ૧૯૩૦ ના સાલ સુધી ચાલુ રાખી હતી. ૧૯૨૨ થી ૧૯૩૦ સુધી હુબલી મ્યુનીસીપાલીટીના નોન-ઓફીશયલ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૨૦ થી ૧૯૩૦ સુધી ધારવાડ ડીજીકટ લોકલબોર્ડના પ્રેસીડન્ટ તરીકેનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૧ ના સાલથી તેઓ મુંબઈની લેજલ સ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક મેમ્બર તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા તેમજ કાઉન્સીલ મધેની નોન-બ્રાહ્મણ પાર્ટીના લીડર હતા. તેવણ ઉપર ૧૯૨૬ માં રાવ-બહાદુરના અને ૧૯૩૧ માં દીવાનબહાદુરના ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૨૭ માં મુંબઈની લેજલ સ્લેટીવ કાઉન્સીલના ડેપ્યુટી પ્રેસીડન્ટ બન્યા હતા. જે ઓધ્યા ઉપર ૧૯૩૦ સુધી ચાલુ રહ્યા હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં મુંબઈ સરકારના મીનીસ્ટરનો ઓધ્યા પણ ભોગવ્યો હતો, જે પછી ૧૯૩૭ માં તેમની ઉપર નાઇટ-હુડની નવાજેશ થઈ હતી, કે જે વરસમાં તેઓ બોમ્બે લેજલ સ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—હુબલી.

વિભ્યરાઘવાચારીઅર, દિવાન બહાદુર  
સર ટી., કે. ખી. ઇ.—એમને જન્મ  
દક્ષીણ હિંદમાં ૧૮૭૫ માં થયો હતો.



મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કોલેજમાં અભ્યાસ  
કર્તા પછી ૧૮૯૮ માં પ્રાંતિક સર્વીસમાં  
બેઠાયા હતા. ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૭ સુધી તેઓ  
મદ્રાસ કૌરપોરિશનના રેવન્યુ અમલદાર  
હતા અને ૧૯૧૭-૧૮ માં રેવન્યુ બોર્ડના  
મંત્રી નીમાયા હતા. પછી ૧૯૧૮ માં  
લેન્ડ રેકૉર્ડ્સના ડિરેક્ટર, અને ૧૯૧૮-૧૯  
માં ડેપુટી ડિરેક્ટર એક્ઝંડીઝ નીમાયા  
હતા. એ પછી ૧૯૧૯ અને ૧૯૩૨ માં  
તેઓ કોચીન સ્ટેટના દિવાન નીમાયા હતા.  
૧૯૨૦ માં કલેક્ટર અને જીલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ  
હતા, ૧૯૨૨ અને ૧૯૨૫ માં બ્રીટીશ  
સામ્રાજ્ય પ્રદર્શનમાં હિંદ તરફથી કમીશન-  
ર તરીકે નીમાયા હતા. એ પછી તેઓ  
વડી ધારાસભામાં ચૂંટાયા હતા. ૧૯૨૬  
માં તેઓ ઉદયોગ ખાતાના ડિરેક્ટર  
નીમાયા હતા. ૧૯૨૬ માં કેનેડીઅન  
નેશનલ પ્રદર્શન ખુલ્લું મુકવાની કીયા

એમણે કરી હતી. ૧૯૨૬ થી ૧૯૨૯ સુધી  
પબ્લીક સરવીસ કમીશનના સભ્ય હતા  
અને ૧૯૩૯ માં મદ્રાસ સરકારની સહ-  
કારી પ્રવૃત્તિ અંગેની સમિતિના ચેરમેન  
નીમાયા હતા. ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૫ સુધી  
ખેતીવાડી શોધબોળની ઇમ્પીરીઅલ કાઉન્સિલના ઉપ-પ્રમુખ હતા અને ત્યાર પછી  
૧૯૩૬ માં મેવાડ રાજ્યના વડા પ્રધાન  
નીમાયા છે, હજી આજે પણ એજ બોધે  
ધરાવેછે.

સરનામું—ઉદેપુર.

ચમનલાલ દીવાન, એમ. એલ. એ.  
(પંખખ)—એમને જન્મ ૧૮૯૨ માં  
થયો હતો. એમણે મરીની કૉનવેન્ટ  
સ્કુલમાં અને રાવલપીંડીની ગૌરડન  
મીશન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
બારીસ્ટર થવા સાડે લંડનની મીડલ-  
ટેમ્પલમાં ૧૯૧૦ માં દાખલ થયા અને  
૧૯૧૪ માં બારીસ્ટર થયા. લંડનમાં  
સાહિત્ય અને કળાની ચર્ચા ચલાવતા  
“કોટેરી” નામના ચોપાનીઆના અધિ-  
પતિ હતા. ૧૯૨૦ માં “બોમ્બે કૉરોના-  
કલ”ના મહદનીશ તંત્રી હતા. એજ  
વરસમાં એલ ઇંડીઆ ટ્રેડ યુનીઅન  
કોંગ્રેસ એમણે સ્થાપી. ૧૯૨૫ માં જીનીવા  
ખાતે મળેલી આંતરરાષ્ટ્રીય મજુર પરિ-  
ષદમાં હિંદથી ગયેલા મજુર પ્રતિ-  
નિધિના સલાહકાર હતા અને ૧૯૨૮  
માં એઓ મજુર પ્રતિનિધિ હતા.  
૧૯૨૯-૩૧ સુધી હિંદ આવેલા શાહી લેખર  
કમીશનના સભ્ય હતા. જગતનીતિ પર  
મતભેદને લીધે ધારાસભામાંથી ૧૯૩૧ માં  
રાજીનામું આપ્યું. ઘણી રેલ્વે યુનીઅનો  
અને મજુર સંસ્થાઓના પ્રમુખ છે.  
સરનામું—લાહોર, પંખખ.

ઈસ્માઈલ, અમીનુલ મુલ્ક સર મીરઝા, કે. સી. આઈ. ઇ., એ. બી. ઇ.—તેમને જન્મ તા. ૨૩ મી અક્ટોબર ૧૮૮૩ ને દીને થયો હતો. સને ૧૯૦૫ માં બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી સર મીરઝા ઇસ્માઈલ તેજ વર્ષે મદદ-નીશ પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે માઈસુર રાજ્યની નોકરીમાં જોડાયા હતા. સને ૧૯૧૪ માં ના. મહારાજના હજુર સેક્રેટરી તરીકે અને સને ૧૯૨૨ માં પ્રાઈવેટ સેક્રેટરી તરીકે નીમાયા બાદ સને ૧૯૨૬ ની ૧લી મેને દિને તેઓ રાજ્યના દિવાન તરીકે નીમાયા હતા કે જે હોદ્દાનાં તેમણે મે ૧૯૪૧ માં રાજીનામું આપ્યું હતું. તેમની સેવાની કદર કરીને સને ૧૯૨૦ માં ના. મહારાજએ તેમને ‘અમીનુલ મુલ્ક’નો ખેતાબ બક્ષ્યો હતો. બ્રીટીશ સરકારે પણ તેમની સને ૧૯૨૩ માં એ. બી. ઇ. અને સને ૧૯૨૪ માં સી. આઈ. ઇ. નો ખેતાબ આપ્યા બાદ સને ૧૯૩૦ માં ‘નાઇટ’ બનાવ્યા હતા. ઇંગ્લાંડ ખાતે મળેલી પહેલી ગોળમેજી પરિષદમાં માઈસુર, ત્રાવણકોર, કોચીન અને પુદુ-કોટા રાજ્યોના પ્રતિનિધિ તરીકે, બીજી ગોળમેજી પરિષદમાં માઈસુર, જયપુર અને બેઘપુરના પ્રતિનિધિ તરીકે અને ત્રીજી ગોળમેજી પરિષદમાં તેમજ બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીમાં માઈસુર રાજ્યના પ્રતિનિધિ તરીકે તેઓ બીરાજ્યા હતા. સને ૧૯૩૭ માં બ્રિટિશ એન્ગ ખાતે લીગ ઓફ નેશન્સના આશરા નીચે મળેલી પ્રામ્ય આરોગ્યને લગતી દુર પુર્વના દેશોની કોનફરન્સમાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળની આગેવાની હિંદી સરકારની વિનંતીથી તેમણે લીધી હતી. સંકટચરત મનુષ્યોનાં સંકટ નિવારણનાં

તેમણે બજાવેલા કામની કદર તરીકે તેમને સેન્ટ જોનના વીનરેબલ ઓરડરના ‘કમાન્ડર’ની પદ્વી અર્પવામાં આવી હતી. અનામલાઈ યુનીવર્સિટી અને માઈસુર યુનીવર્સિટીના કેન્વેકેશનના મેળાવડાઓ પ્રસંગે તેમણે ભાષણો આપ્યાં હતાં. તેઓ મુંબઈવાળા મહુર્મ મહમદ મીરઝા શિરાઝીનાં પુત્રી જેમીન્દા બેગમ શિરાઝીને પરણ્યા છે. તેમના પુત્ર મી. હુમાયુ મીરઝા અત્યારે બાંગ્લા પાલ રાજ્યના દિવાન છે અને તે ઉપરાંત તેમને બે પુત્રીઓ પણ છે.

સરનામું:—બેંગલોર.

ચટો પાધ્યાય, શ્રી. હરિન્દ્રનાથ—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. દક્ષિણ હૈદરાબાદમાં શિક્ષણ લીધા પછી વર્ષો સુધી નાટ્ય પ્રવૃત્તિ ઉપાડી હતી. શ્રી ચટો પાધ્યાય કવી છે, નાટ્યકાર છે અને રેડીઓ કલાકાર છે. એમણે થોડાની સાધના માટે પોંડીચરી ખાતે અરબીંદ આશ્રમમાં બે વર્ષ ગાળ્યાં હતાં. અત્યારે હિંદમાં નાટ્ય-કલાની બીજાણી માટે પ્રવૃત્તિ ચલાવી રહ્યા છે ઇંગ્લાંડ, અમેરીકા અને અન્ય પરરાષ્ટ્રોમાં પ્રવાસ કરી પોતાની કવિતાઓ ગાઈ બતાવી હતી. લંડનમાં ૧૯૨૮ ની સાલમાં પોતાનો ‘તુકારામ’ નામનો નાટક રજૂ કર્યો હતો. એમણે રશીઆ, જર્મની, ઇંગ્લાંડ અને ઇટલી જઈ નાટ્યકલા વિષે અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે અંગ્રેજીમાં અનેક કવિતાઓ લખી છે અને નાટકો રચ્યા છે.

સરનામું:—‘પોએટસ કોર્નર,’ ખાર, મુંબઈ.

હુદ્રી, ધી રાષ્ટ્ર ઓનરેબલ સર એકાઉન્ટન્ટ જનરલનો, ૧૮૯૭ માં મુંબ-  
અકબર, નવાબ હુદ્રી નવાબ જંગ ઇના હેપ્પી એકાઉન્ટન્ટ જનરલ અને  
બહાદુર, નાઈટ (૧૯૨૮), પી. સી. તે પછી ૧૯૦૦ના સાલમાં મદ્રાસના  
(૧૯૩૬), ડી. સી. એલ. (ઓક્સફર્ડ), હેપ્પી એકાઉન્ટન્ટ જનરલનો ઓધ્યા  
ઓનરરી એલ એલ ડી. (ઓસમાન્યા, ભોગવ્યો હતો. એ ઉપરાંત ગવર્નમેન્ટ  
મદ્રાસ, અલ્હાબાદ અને ઢાકા યુની- પ્રેસ એકાઉન્ટસના એકઝામીનર  
વર્સિટીઓ)—સર અકબર હુદ્રાબાદ સ્ટેટ (૧૯૦૧), ઇંડિયા ત્રેઝરીસના કન્ટ્રો-  
એકઝાકયુટીવ કાઉન્સીલના પ્રેસીડેન્ટ છે. લર, (૧૯૦૩), એકાઉન્ટન્ટ-જનરલ,  
તેવણનો જન્મ ૧૮૬૬ના સાલના નવે- હુદ્રાબાદ સ્ટેટ (૧૯૦૫), મુંબઈના  
એકાઉન્ટન્ટ જનરલ (૧૯૨૦), ના  
ઓધ્યાઓ તેમણે ભોગવ્યા હતા. ૧૯૧૫  
માં મળેલી હુદ્રાબાદ એડયુકેશનલ કોન-  
ફરન્સના તેવણ પહેલાજ પ્રેસીડેન્ટ હતા,  
૧૯૧૭માં મળેલી એલ-ઇંડિયા મહો-  
મેદન એડયુકેશનલ કોનફરન્સના પણ  
તેઓ પ્રસીડેન્ટ હતા. હુદ્રાબાદ સ્ટેટ  
એકઝાકયુટીવ કાઉન્સીલના તેઓ ફીનાન્સ  
અને રેલ્વે મેમ્બર હતા. કોમોપરેટીવ  
કેરીટ એન્ડ માઈન્સ ડીપાર્ટમેન્ટના  
એક મેમ્બર (૧૯૨૭) તેમજ સંગરેની  
કોલીયરીસ કંપની લીમીટેડના તેવણ  
ઓફીશયલ ડિરેક્ટર પણ હતા. તેવણ  
શાહબાદ સીમેન્ટ કંપની લીમીટેડ, ધી  
ઇંડિયન ઇંડસ્ટ્રીયલ એન્ડ જનરલ  
ત્રસ્ટ લીમીટેડ, ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ  
ઇંડિયા લીમીટેડ, ધી ઓસમાનશાહી  
મીલ્સ લીમીટેડ, અને ધી આઝમજી  
મીલ્સ લીમીટેડના ડિરેક્ટર છે.  
ઇન્ટર-યુનીવર્સિટી બોર્ડના તેઓ ચેર-  
મેન હતા. ૧૯૨૫ના સાલમાં પંજાબ  
યુનીવર્સિટીના કોનવોકેશનના પ્રસંગે  
ભાષણ આપ્યું હતું. મુંબઈ, ઢાકા,  
અલીગઢ, હુદ્રાબાદ અને ઓસમાન્યા  
યુનીવર્સિટીઓના તેઓ એક 'ફેલો' છે.  
લંડન ખાતે મળેલી ત્રણ રાઉન્ડ-  
ટેબલ કોનફરન્સમાં હુદ્રાબાદ સ્ટેટના



મંબર મહીનાની તા. ૮ મીએ થયો હતો.  
તેઓ ખંભાતવાલા નાઝીરઅલી હુદ્રીના  
બેટા થાય છે. તેઓનાં લગ્ન અમીના-  
નજમુદ્દીન તઈયબજી સાથે થયાં હતાં, કે  
જેઓ ૧૯૪૦ના સાલમાં હક થયાં છે. સર  
અકબર હુદ્રીને ચાર બેટીઓ અને બે  
બેટાઓ છે. તેવણે મુંબઈની સેન્ટ ઝેવિયર્સ  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૮  
ના સાલમાં ઇંડિયન ફીનાન્સ ડીપાર્ટ-  
મેન્ટમાં તેઓ બેડાયા હતા. ૧૮૯૦ માં  
તેમણે બેડયા પ્રાંતના એસીસ્ટન્ટ

હેલ્થગેશનની તેઓએ આગેવાની લીધી હતી. ૧૯૩૩ની પાર્લામેન્ટરી બેઈન્ટ સીલકેટ કમીટીના એક સભાસદ હતા. લંડનમાં મળેલી લીગ ઓફ નેશન્સની મોનેટરી અને ઇકોનોમીક કોનફરન્સના સલાહકાર તરીકે તેમણે સેવા બજાવી હતી. અજન્ટા ફ્રેસકોસ અને ઇન્ડિયન પેન્ટીંગમાં તેઓ બહુ રસ લેતા હતા.

પબ્લીકેશન્સ—“Hyderabad state Budgets and Educational Paintings”

સરનામું:—“દીલખુશ,” હૈદરાબાદ (દખણ).

મહમદ યાકુબ, સર મોલવી, નાઈટ, (૧૯૨૯), એમ. એલ. એ.—સર મહમદ યાકુબ એક ધારાશાસ્ત્રી છે. તેમનો જન્મ તા. ૨૭મી ઓગસ્ટ, ૧૮૭૯ના સાલમાં થયો હતો. તેમના લગ્ન મરહુમ વાહીડા બેગમ સાથે થયાં હતાં તેમણે અલીગઢની એમ. એ. ઓ. કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. મોરારાબાદ મ્યુનીસીપલ બોર્ડના ચેરમેન અને એક સભ્ય તરીકેના તેમણે ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. તેઓ મોરારાબાદ ડીસ્ટ્રિક્ટ બોર્ડના એક મેમ્બર અને સીનીયર વાઈસ ચેરમેન પણ હતા. અલીગઢની એમ. એ. ઓ. કોલેજના એવણુ એક ત્રસ્ટી હતા. અલીગઢની કોર્ટ મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીના, લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના, તેમજ સંમતીવચ કમીટીના અને આર્મી રીટ્રેન્ચમેન્ટ કમીટીના પણ તેઓ એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત તેમણે લંડનની સ્ટેચ્યુટરી રેલ્વે બોર્ડ કમીટીના એક મેમ્બરનો પણ ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એવણુ લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના ડેપ્યુટી પ્રેસીડન્ટ તેમજ પ્રેસીડન્ટ તરીકે પણ સેવા બજાવી હતી. આલ ઇન્ડિયા

મુસ્લીમ લીગના તેઓ એક વખત સેક્રેટરી અને પ્રેસીડન્ટ પણ હતા. બેડયા પ્રાંતની મુસ્લીમ લીગની ફીલીઝીત ખાતે મળેલી વાર્ષિક બેઠક તેમણે પ્રમુખપદ લીધું હતું. તે ઉપરાંત મુંબઈમાં મળેલી આલ ઇન્ડિયા પેલેસ્ટાઈન કોનફરન્સના, તેમજ અલીગઢ ખાતે મળેલી આલ ઇન્ડિયા પોસ્ટમેન્સ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૩૮ના સાલમાં સર એમ. ઝફર ઉલ્લાખાનની ગેરહાજરીમાં તેમણે બેવાર હાઈ સરકારના કોમર્સ મેમ્બરનો ઉચ્ચ અને માનવંત ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૯ના સાલમાં નીમાયલી આર્મી ઇન્ડિયાનીઝેશન કમીટીમાંના સભાસદ તરીકે પણ તેમણે સેવા બજાવી હતી.

સરનામું:—મોહોલ્લા, મુગલપુરા, મોરારાબાદ, ધુ. પી.

ચીનુભાઈ માધવલાલ, સર, બીજા ખારોનેટ, (૧૯૧૩)—પહેલા ખારોનેટ અને સુલોચના તે ચુનીલાલ ખુશાલરામનાં બેટીનાં એઓ બેટા થાય છે. એઓના પોતા જઓ હાંકુ કોમમાં ખેરોનેટસી મેળવનારા પહેલાજ સભાસદ હતા, તેઓની જગ્યાએ ૧૯૧૬ માં એઓ આવ્યા હતા. એવણુનો જન્મ ૧૯૦૬ ના સાલના એપ્રિલ માસની તા. ૧૮ માં થયો હતો. ૧૯૨૪ના સાલમાં એવણુનાં લગ્ન અમદાવાદમાં જવેરીલાલ ખુલાખીરામ મહેતાના બેટી તનુમતી સાથે થયાં હતાં. એવણુના વારસે બેટા ઉદયનનો જન્મ તા. ૨૫મી જુલાઈ ૧૯૨૯ને દીને થયો હતો. એઓ મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—શાન્તીકુન્જ શાહીબાગ, અમદાવાદ.

કોપાણ, સર જહાંગીર કુંવરજી—  
એમને જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો.



એમણે મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં અને કેમ્બ્રીજની કેસ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઇન્ડિઅન ટેરીફ અને ઇન્ડિઅન કરંસીના પ્રશ્નો માટે નિમાયણ શાહી કમીશનોના તેઓ સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ માં રાષ્ટ્ર-સંઘની એક્ઝેક્યુટીવમાં ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપવા જીનીવા ગયા હતા. ૧૯૩૦-૩૧ માં કલકત્તાની પ્રેસીડેન્સી કોલેજના પ્રિન્સીપાલ હતા. આંધ્ર યુનીવર્સિટીમાં પોલીટીકલ ઇકોનોમી અને ફીલાસોફીના પ્રોફેસર હતા. રોયલ ઇકોનોમીક સાયન્સની કારસપોન્ડન્ટ પણ હતા. એમણે હિંદી ચલણ અને હુન્ડીઆમણ અંગે ટેલાંક પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ નં. ૬.

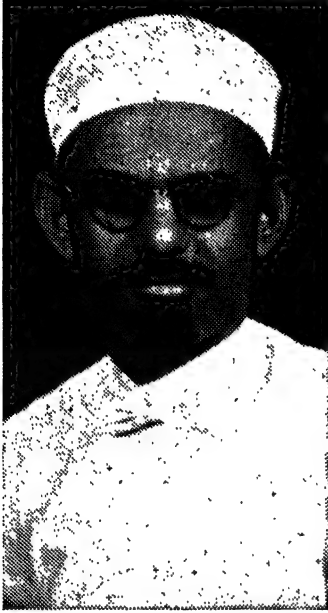
દાબોલકર, લેફ. કર્નલ અનંત યશવંત, એમ. સી., એમ. બી. બી. એસ., બી. એસ. સી. (મુંબઈ)—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે વેંગુલો અને સાવંતવાડીની અંગ્રેજી સ્કુલોમાં અને વડોદરા કોલેજ, મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજ અને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ, લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજ અને સ્કુલ ઓફ ત્રોપીકલ મેડીસિનમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૫ થી ૧૯૨૯ સુધી આઈ. એમ. એસ.ની લશ્કરી શાખામાં હતા. ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૩ સુધી મુંબઈ સરકારના નહેરુ આરોગ્ય ખાતામાં હતા. અને ૧૯૩૪ થી નહેરુ આરોગ્યના ડિરેક્ટરનો ઓધો ભોગવે છે. એમના પત્નીનું નામ તારા સંભારે બી. એ. છે.

સરનામું:—૧૫, કવીન્સ ગાર્ડન્સ પુના.

બાબીલી, રાજ સર સ્વેથ એલાપતિ રામકૃષ્ણ રંગા, રાવબહાદુર, કે. સી. આઈ. ઇ—બાબીલીના શ્રી ૦ રાવ રાજનો જન્મ ૧૯૦૨ ના ફેબ્રુઆરીમાં થયો હતો. એમણે એમનો અભ્યાસ બાબીલીમાં ઘેર કર્યો હતો. ૧૯૨૦ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૭ સુધી કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં મદ્રાસની ધારા-સભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ થી મદ્રાસના ગવર્નરના માનદ એડીકાંગ હતા. ૧૯૩૧ થી આંધ્ર યુનીવર્સિટીના પ્રો-ચાન્સેલર છે. ૧૯૩૨ થી ૧૯૩૭ સુધી મદ્રાસ સરકારના પ્રધાન હતા.

સરનામું:—બાબીલી, વીઝાગાપટ્ટમ  
ડીસ્ટ્રીક્ટ, મદ્રાસ ઇલાકા.

કુતાર, એરવદ નવરોજી માહીયાર, બી. એ., મહુમ શેઠ માણેકજી શેઠની દરેમહેરના વડા પંથકી—એરવદ કુતા-



રનો જન્મ તારીખ ૧૪મી નવેમ્બર ૧૮૯૯ ના દીને નવસારી ખાતે થયો હતો. શરૂઆતની કેળવણી નવસારીની સર કાવસજી જેહાંગીર મદરેસામાં લઈ ત્યાંથી મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી મુંબઈની સેન્ટ્રેલ એન્ડર કોલેજ મધ્યે અભ્યાસ કરી અવસ્તા પેહલવી ભાષા સાથે મુંબઈ યુનાવરસીટીની બી. એ.ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. એરવદ કુતારે અવસ્તા-પહેલવીની એમ. એ. સુધીનો અભ્યાસ મુંબઈની સર જમશેદજી જીજીભાઈ મદરેસા મધ્યે કર્યો હતો, અને ત્યાંથી સ્કેલરશીપે તેમજ ઇનામો મેળવવા ઉપરાંત બી. એ.ની યુનાવરસીટીની પરિ-

ક્ષામાં ઉચ્ચે નંબરે આવવા માટે દસ્તુર પેશાતન સંબંધના ગોલ્ડ-મેડલ મેળવ્યો હતો. ત્યારબાદ મુંબઈની જરથોસ્તી જશન-કમિટી તરફથી મુંબઈની જુદી જુદી હાઈસ્કૂલોમાં ધર્મશિક્ષણ આપવા માટે એક ધર્મશિક્ષક તરીકે એઓની નેમણુંક થઈ હતી, જે ઓધ્યો એઓએ ૧૫ વરસ સુધી ભોગવ્યો હતો. સને ૧૯૪૦ માં એરવદ કુતારના પીતાજીના મરણથી માણેકજી શેઠની પુરાણી દરે-મેહેરના વડા પંથકી તરીકે એઓની નેમણુંક કરવામાં આવી હતી. જે કારણને લીધે જશન-કમિટીના ધર્મશિક્ષકનો ઓધ્યો એવણે છોડ્યો હતો. તારીખ ૮-૧૨-૪૦ ને દીને એરવદ કુતારને પંથકી તરીકેની શોલ ઉપલી દરેમહેરના મુતવલી શેઠ કાવસજી બલભાઈ શેઠ એક જાહેર મેળાવડામાં આપી હતી જે પ્રસંગે નવસારી, મુંબઈ તેમજ દેશાવરના દસ્તુરજી સાહેબોએ હાજરી આપી હતી અને શાલો એનાયત કરી હતી. એ ઉપરાંત જુદા જુદા પંથકીઓ, અથોરનાનો તેમજ જાહેર મંડળો મળી એકંદરે ૭૭ શાલો એરવદ કુતારને એનાયત થઈ હતી. એરવદ કુતાર અથોરનાન-મંડળના બેડયા ઝાનરરિ સેક્રેટરી છે અને પારસી ફેડરલ-કાઉન્સિલ, અથોરનાન અનજીમન-કમિટી વિગેરે પારસી મંડળોમાં ઉલટમંદ સભાસદ તરીકે પારસી કોમની સેવા કરે છે. એરવદ કુતાર એક ધર્મ-અભ્યાસી હોઈ જાહેર ભાષણો તેમજ વાયબે આપવા માટે જાણીતા છે.

સરનામું:—C/o. માણેકજી શેઠની અગીઆરી, ૨૨૫ બબર-ગેટ, કોટ, મુંબઈ.



**કુતકેદી,** ૩૦ હીઝ હોલીનેસ બી. શંકરાચાર્ય, કર્ણીર પીઠ, પી એચ. ડી.— એવળુનો જન્મ તા. ૨૦ મી મે ૧૮૭૯ના સાલમાં ધારવાડ જિલ્લામાં આવેલા કુતકેદી ખાતે એક વંશપરંપરાથી ઉતરી આવેલા બ્રાહ્મણ જમીનદાર કુટુંબમાં થયો હતો. એમણે ધારવાડની હાઈ સ્કૂલમાંથી મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. તે પછી એમણે સંસ્કૃતનો અભ્યાસ શરૂ કીધો હતો અને તે અર્થે ખનારસ અને કલકત્તા ખાને પણ ગયા હતા. ધારમીક વીષયો સંબંધી એઓ મુસાફરી કરી ભાષણો આપતા હતા, પુના ખાતે ભંડારકર ઓરીએન્ટલ રીસર્ચ ઇનસ્ટીટ્યુટ અને અમલનેર ખાતે ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ ફીલોસોફી ઉભાં કરવામાં એમણે આગેવાન ભાગ લીધો હતો કે જે બીજી સંસ્થામાં એવળુ શંકરાચાર્યની ફીલસૂફી ઉપર ભાષણો આપતા હતા. ભગવદ્-ગીતા સંબંધી એઓનાં ભાષણોનો એક અમેરીકન યુનીવરસીટી તરફથી થેસીસ તરીકે સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો, અને એઓ ઉપર પી એચ. ડી.ની ડીગ્રીની નવાજેશ કરવામાં આવી હતી. એંગ્લોર ખાતે સંસ્કૃત એકેડેમી સ્થાપવામાં એવળુનો મુખ્ય હાથ હતો કે જે સંસ્થાના આશરો હેઠળ એઓ એક એંગ્લો-સંસ્કૃત મેગેઝીન ‘એડીટ’ કરતા હતા. મુંબઈ સરકાર તરફથી એવળુની મેરલ એડ્યુકેશન ઇનસલ્ટેટીવ કમીટીના એક સભ્ય તરીકે નેમણું કરવામાં આવી હતી. વળી મુંબઈની યુનીવરસીટીની એમ.એ.ની ડીગ્રીના વેદાન્ત પ્રાઈઝ પેપરના એઓ એક એકઝામીનર (પરીક્ષક) હતા. ૧૯૧૮ના સાલમાં અલાહાબાદ ખાતે મળેલી ઓલ ઇન્ડિયા હીંદુ ધર્મ કોનફરન્સનું તેમજ એજ સાલમાં એજ ઠેકણે મળેલી હોમ-

ફલ લીગની એક સભાનું પણ તેઓએ પ્રમુખપદ લીધું હતું. ૧૯૧૮ના સાલના અક્ટોબર માસમાં એવળે કાલાહુર છાંડ્યું હતું. જે પછી એવળે નાસીકને પોતાનું મુખ્ય મઠક બનાવ્યું હતું. ૧૯૨૦ના સાલમાં મહારાષ્ટ્ર હીંદુ ધર્મ પરિષદ એવળુના મુખારક હસ્તે ખુલ્લી મુકાઈ હતી. તીલક મહારાષ્ટ્ર યુનીવરસીટીના એઓ પહેલાજ ચાન્સેલર હતા. ૧૯૩૩ના સાલમાં નાસીક મધે મળેલી સઘળા ધર્મોની કોનફરન્સ (All Faiths Conference)નું એમણે પ્રમુખપદ લીધું હતું કે જે મધે All Faiths League of India એઓના પ્રમુખપદ હેઠળ સ્થપાઈ હતી. હીંદુ મહાસભા સાથે મળીને જખલપુર, સુરત અને પુના ખાતે ભરાયલી શુધ્ધી કોનફરન્સનું તેમજ ૧૯૩૬ના સાલના અક્ટોબર મહીનામાં લાહોર ખાતે ભરાયલી હીંદુ મહાસભાની બેઠકનું પણ એમણે પ્રમુખસ્થાન લીધું હતું.

સરનામું:—પંચવટી. નાશીક.

**ઈસ્માઈલ,** સર મહોમદ યુસુફ, નાઈટ— એઓના દાદા મરહુમ મીંહાશમે ૧૮૬૫ના સાલમાં એક સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની ચાલુ કીધી હતી કે જે કંપની પાછળથી હાલની બોમ્બે સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીમાં ફેરવાઈ ગઈ હતી. સર મહોમદ યુસુફ આ કંપની માં ૧૮૮૫ના સાલમાં બેડાયા હતા અને પોતાના પીતા સાથે કામ કીધું હતું. ૧૯૦૬ના સાલમાં, કે જ્યારે મજૂર કંપનીની માલેકી બીજા હાથમાં ગઈ ત્યારે સર મહોમદ યુસુફને પોતાની માલકતોની બીલવણી કરવા સાથે પોતાની કોમની સામાજિક તેમજ કેળવણી સંબંધી ઉન્નતી

કરવાનો અવકાશ મળ્યો હતો. ૧૯૧૪ ના સાલમાં અધેરીમાં એક ફર્સ્ટ-એડ આર્ટ્સ કોલેજ નામે ઇસ્માઇલ કોલેજ ઉભી કરવા માટે રૂ. ૮ લાખની બાદશાહી બક્ષેસ કીધી હતી. એવણે એ ઉપરાંત એક ‘મરીન કોલેજ’ તેમજ ‘સીમેન્સ ઓરફનેજ’ પણ સ્થાપી છે કે જે પ્રકારની સંસ્થાઓ હીંદમાં પહેલી અને એકલીજ છે. મુંબઈમાં વરલી ખાતે એક સેનેટોરીઅમ એવણે બંધાવી આવ્યું છે, અને એ ઉપરાંત નોવાહ ટાપુ ઉપર એમણે એક જેનરલ હોસ્પિટલ, એક સેનેટોરીઅમ, અને છોકરીઓ માટેની એક શાળા બંધાવી આપી છે. ૧૯૧૫ ના સાલમાં એઓ ઉપર નાઇટહુડના ઉચ્ચ ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. તેઓ હાલમાં બહેર જાંઘગીમાંથી ફરિગ થયા છે અને નોવાહ ટાપુ જે તેઓનું હવાખાવાનું માનીતું મથક છે ત્યાં રહે છે.

ફૂબી રહુમાન, શ્રી. એસ., કળાકાર, નાટ્યકાર અને નવલકથાકાર—એમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. જજરા સંસ્થાનના ખેગમ સાહેબા નઝલી રફીઆ ખેગમના બેન આત્યાખેગમ સાથે એમનાં લગ્ન થયાં છે. એમણે લંડનની સ્કુલ ઓફ ફી રોયલ એડેડેમીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. તે ઉપરાંત બેન સારજન્ટ આર. એ. અને સર સોલોમન જે. સોલોમન આર. એ. એમની પાસે ખાનગીમાં તાલીમ લીધી હતી. એમના ચિત્રો લંડન અને પેરીસમાં બાણીતાં સ્થળોએ બહેરમાં મુકાયાં છે. ૧૯૨૬-૨૭ માં નવા હીલ્હીના શાહી સેક્રેટરીએટના પહેલા ગ્રુબજ પર એમણે ચિત્રકામ કર્યું હતું અને ૧૯૨૮-૨૯ માં બી. કમીટી રૂમના બીજા ગ્રુબજ પર ચિત્ર કામ કર્યું હતું. વહોદરાના મહુમ મહા-

રાબના કલાવિષયમાં સલાહકાર હતા. ૧૯૩૦ માં માન્ચેસ્ટરની સીટી આર્ટ ગેલેરીમાં એમના તમામ ચિત્રોનું પ્રદર્શન કરવા એમને આમંત્રણ થયું હતું. હીંદુ-સ્થાનના ઘણા રાજ મહારાજાઓ અને ઉમરાવોના ચિત્રો એમણે તૈયાર કર્યાં છે. એમના લખેલા નાટકોમાંના બે લંડનમાં ભજવાયા હતા.

સરનામું:—“ઐવાન-ઇ-રીફાટ”, રીજ રોડ, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

જીરાઈ, ચાર્લ્સ રોબર્ટ, જે. પી. એ. આર. સી. એ., આર. બી. એ, આર. ઓ. આઇ., એફ. આર. એસ. એ., ચિત્રકાર, મુંબઈની સર જે. જે સ્કુલ ઓફ આર્ટના ડીરેક્ટર. મુંબઈના પ્રીન્સ ઝાફ વેલ્સ મ્યુઝઅમના ટ્રસ્ટીઓની ખોડના સભ્ય છે. એઓ લેડેસ્ટરવાળા બેન હોમસ જીરાઈના પુત્ર છે. એમનું લગ્ન હોરીસવોર્ન સાથે થયું હતું એમણે એન્ટવર્પમાં અને લેડેસ્ટર સ્કુલ ઝાફ આર્ટમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૫ થી ૧૯૨૦ સુધી લંડનની રોયલ કોલેજ ઝાફ આર્ટમાં ચઢતો અભ્યાસ કર્યો હતો. એમણે ફ્રાન્સ, બેલ્જીઅમ અને ઇટાલીમાં કલાવિષયક જ્ઞાન પુરું કર્યું હતું. લંડન, ન્યુયોર્ક, મોન્ટ્રીલ, ટોરોન્ટો વિગેરે સ્થળે એમના ચિત્રોનું પ્રદર્શન ભરવામાં આવ્યું હતું અને એમના ચિત્રો બાણીતી કલારસિક સંસ્થાઓએ અને વ્યક્તિઓએ ખરીદી લીધા હતા.

સરનામું:—સ્કુલ ઓફ આર્ટ બંગલો, મુંબઈ.

દીવેટીઆ, શ્રી. ન્યાયમુર્તિ હર્ષદલાઈ વજુલાઈ, એમ. એ., એલ એલ. બી. ન્યાય મુર્તિ, હાઈકોર્ટ, મુંબઈ, મુંબઈની ઇન્ડ-સ્ટ્રીઅલ કોર્ટના પ્રમુખ—એમનું લગ્ન પ્રીન્સીપાલ આનંદશંકર ધરવનાં પુત્રી જોહીબેન સાથે થયું છે. એમણે અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૨ થી ૧૯૩૩ સુધી મુંબઈ હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈડ પર વકીલાત કરી હતી. ૧૯૨૮-૩૧ મુંબઈની ગવર્ન-મેન્ટ લો કોલેજમાં અધ્યાપક હતા. ૧૯૩૨-૩૩ માં મુંબઈની ખાર કાઉન્સિલના માનદ મંત્રી હતા. ગુજરાતી ભાષામાં માનસશાસ્ત્ર પર પુસ્તક લખ્યું છે. ગુજરાતી સાહિત્યમાં તેઓ ઘણો રસ લે છે.



સરનામું:—રીજ રોડ, મલખાર હીલ, મુંબઈ.

કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ, શેઠ—એવ-જુનો જન્મ તા. ૨૨ મી ડિસેમ્બર ૧૮૯૪ના સાલમાં થયો હતો. એવણે અમદાવાદની ગવર્નમેન્ટ હાઈસ્કૂલ અને ગુજરાત કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓનાં લગ્ન ૧૯૧૫ના સાલમાં અમદાવાદવાલા મી. ચીમનલાલ વાડીલાલ અવેરીના બેટી શ્રીમતી શારદાબેન સાથે થયાં હતાં. ૧૯૧૮-૧૯ ના સાલમાં અમદાવાદમાં દુકાળ નીવારણ સમીટીના ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે થયલી નેમ-ણુંક સાથે એઓએ જાહેર જીંદગીની શરૂઆત કીધી હતી. ૧૯૨૩-૨૬ માં એઓની અમદાવાદના મીલમાલિકોની

મંડળીના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે તેમજ એજ વરસો દરમ્યાન લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી મધેના મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રતિનિધિ અને એસેમ્બલીના સલાસદ તરીકે ચુંટણી થઈ હતી. સને ૧૯૨૯ તથા સને ૧૯૩૪ માં જીનીવા ખાતે મળેલી ઇન્ટરનેશનલ લેબર કોનફરન્સમાં ઉદ્યોગપતિઓના પ્રતિનિધિ તરીકે હાજરી આપી હતી. અમદાવાદના મીલમાલિકોની મંડળીના લાગત બે વરસ ૧૯૩૪-૩૫ અને ૧૯૩૫-૩૬ માટેના એઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયન એમ્પ્લોઈઝ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીના ૧૯૩૪-૩૫ ના સાલ માટેના પશુ એવણે પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૩૭ની સાલમાં રીઝર્વ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયાની સેન્ટ્રલ બોર્ડના એઓ એક ડિરેક્ટર થયા હતા. ૧૯૩૭-૩૮ ના સાલમાં હોંદ અને બ્રીટન વચ્ચેના વેપારી કરારને લગતી વાટાઘાટ સંબંધી એવણે હોંદી સરકારના સલાહકાર તરીકે સેવા બજવી હતી. અનેક અગત્યની બાબતો જેવી કે ટેરીફ બોર્ડસ, રેયલ કમીશન્સ, ગ્રેડ ડેલીવેશન્સ, વીગેરે સવાલો સંબંધી અમદાવાદમાં ડેલીવેશનોની આગેવાની લેવાનું માન એઓનેજ ફાળે જવા પામ્યું હતું. હોંદની જૈન કોમના એવણે પ્રેસીડન્ટ છે. શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીનાં મોટા ધર્મફંડોને એઓજ વહીવટ કરે છે. અમદાવાદની એડયુકેશન સોસાયટીના એઓ એક પેટ્રન છે. જ્યારે મજૂર સોસાયટીની ગવર્નીંગ બોર્ડના એવણે ચેરમેન છે અમદાવાદની રોટરી ક્લબના ૧૯૩૯ ના સાલ માટેના એઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—પાનકોર નાકા, અમદાવાદ.

આથવલે, રાવ ખહાદુર બાપુરાવ નારાયણ, બી. એ., એલ એલ બી., જે. પી., મુંબઈના કેરોનર અને રીટાયર્ડ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ—રાવ ખહાદુર આથવલેનો જન્મ તા. ૪ થી ફેબ્રુઆરી ૧૮૬૮ ના દિને ખેલગામમાં થયો હતો. તેમણે અહમદનગરની મીશન હાઈસ્કૂલ અને મુંબઈની વીલ્સન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૫ માં મેટ્રીક, ૧૮૮૬ માં બી. એ. અને ૧૮૯૬ માં એલ એલ. બી. થયા હતા. મુંબઈની રોયલ્ટ મની હાઈસ્કૂલમાં એક શિક્ષક તરીકે નોકરી કર્યા પછી તેમણે વકીલાત કરવા માંડી હતી અને ૧૯૧૬ માં તેઓ પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં તેઓ રીટાયર થયા હતા અને ૧૯૨૪ માં સાવંતવાડીના ચીફ જજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૫ માં તેઓ મુંબઈના કેરોનર નીમાયા હતા કે જે હોદ્દો હજી તેઓ ધરાવે છે.

સરનામું:—લવલેન, મુંબઈ.

હમીદ, ડો. એ. ખવાબ, બી. એસ સી., એમ. એ., પી. એચ. ડી. (બર્મિંગહામ) એ. આઈ. સી., એફ. સી. એસ. (લંડન) એમ. એલ. સી., બોમ્બે—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. ૧૯૨૦ માં અલ્લાહાબાદ યુનીવર્સિટીની બી. એ. ની પરીક્ષા વિજ્ઞાન લઈ પાસ કરી હતી અને અલીગઢની મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીમાં રસાયણશાસ્ત્રના અધ્યાપક હતા. એઓ ૧૯૨૪ માં યુરોપ ગયા અને બર્મિંગહામ યુનીવર્સિટીમાં દાખલ થયા અને ત્યાં ઘણા બહુતા અધ્યાપકોના હાથ નાચે અભ્યાસ કર્યો અને ૧૯૨૭ માં બર્મિંગહામ યુનીવર્સિટીની ડાક્ટરની પદ્વી મેળવી. ત્યાર પછી પણ થોડા વર્ષ રસાયણ-

શાસ્ત્ર અને ઔષધશાસ્ત્રના વધુ અભ્યાસ માટે યુરોપમાંજ રહ્યા ૧૯૩૧ ના બેન-વારીમાં એમણે મુંબઈમાં સ્થાયી મુકામ કર્યો અને રસાયણની વસ્તુઓ અને ઔષધોનો વેપાર જમાવ્યો. ૧૯૩૬ સુધી અલીગઢ મુસ્લીમ યુનીવર્સિટીની સીન્ડીકેટના સભ્ય હતા. એમણે હાલમાં કેમિકલ, ઇન્ડસ્ટ્રીયલ અને ફારમાસ્યુટીકલ લેબોરેટરીઝ લી. નામની એક સંસ્થા ઉભી કરી છે.

સરનામું:—૧૨ રેમ્પાટ રો, કોટ, મુંબઈ.

ભરૂચા, ડો. શ્રીરંજ સી., એમ ડી. (લંડન)—ડો. ભરૂચાનો જન્મ મહુ ખાતે નવેમ્બર ૧૮૮૨ માં થયો હતો. મહુમાં માધ્યમિક કેળવણી લઈ તેઓ મુંબઈની ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં બેડાયા હતા અને ૧૯૦૩ માં એલ. એમ. એન્ડ એસ.



ની ડીગ્રી મેળવી હતી. ૧૯૧૧ માં તેમણે મુંબઈમાં તબીબી ધંધો શરૂ કર્યો હતો અને આજે તેઓ એક પહેલી પંક્તીના ફીઝીશીઅન લેખાય છે. મુંબઈની પારસી જનરલ હોસ્પિટલ, જે. જે. હોસ્પિટલ, કે. ઇ. એમ. હોસ્પિટલ, ગોરખનદાસ સુંદરદાસ મેડીકલ કોલેજ, ખાળકો માટેની જરખાઈ વાડીઆ હોસ્પિટલ વીગેરે સંસ્થાઓને તેમણે પોતાની સેવા ઓનરરી અર્પણ કરી જાહેર પ્રજાની સારી સેવા બજાવી છે. ૧૯૩૯ ની સાલમાં તેઓ મુંબઈના શેરીફ નીમાયા હતા. બોમ્બે મેડીકલ કાઉન્સિલ અને મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સેનેટના પણ તેઓ સભ્ય છે.

સરનામું:—તાજમહાલ હોટલ, મુંબઈ.

**ગોસ્વામી,** કુમાર તુલસીચંદ્ર, એમ. એ. (ઓક્સફર્ડ)—સીરામપોરના રાજ કીશોરીલાલ ગોસ્વામીના પુત્ર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. એમણે કલકત્તાની પ્રેસીડન્સી કોલેજ ઉપરાંત ઓક્સફર્ડ અને પેરીસમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૮ માં કેનેડા ખાતે મળેલી એમ્પાયર એસોસિએશનની આગસ્ટ માસની બેઠકમાં હિંદી ધારાસભા તરફથી એમને પ્રતિનિધિ તરીકે ચુટી મોકલી આપવામાં આવ્યા હતા તેઓ એ સંસ્થાના હિંદી વિભાગના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૭ થી ખંગાળની પ્રાંતિક ધારાસભાના સભ્ય છે. અને મહાસભાવાદી પક્ષના મદદનીશ નેતા છે.

સરનામું:—ખાલીગંજ કલકત્તા.

**નાઝીમુદ્દીન,** સર ખવાબ—એમ. એ. (કેન્ટબ) કે. સી. આઈ. ઇ. ખાર-એટ-લે એમ. એલ. એ. ૧૯૩૭ ના સાલ સુધી એમણે ખંગાળની સરકારના મીનીસ્ટરનો એાધો ભોગવ્યો હતો. એવણે જન્મ ૧૮૯૪ ના સાલના જુલાઈ મહીનામાં થયો હતો. એવણે અલીગઢ અને કેમ્બ્રીજ ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૯ ના વરસો દરમ્યાન એવણે ડાકકાની મ્યુનીસીપલ કમીટીના કમીશનરનો એાધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૯ સુધી એઓ ડાકકા યુનીવરસીટીની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૨૩ થી એઓ એક એમ. એલ. સી. છે. ૧૯૩૭ ના સાલમાં એવણે ખંગાળની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુટી કઢાયા હતા.

કેકાણું—મારી ખાગ, રામા, ડાકકા,  
અને રપ, બેલીગંજ,  
સરકલ રોડ,  
કલકત્તા.

**તૈયબજી, મીસીસ ખદીજ શરી,** એમ. એલ. એ., જે. પી. એનરરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ, મુંબઈની મ્યુનીસીપલ ગર્લ ગાઈડસના પહેલા કમીશનર—મીસીસ શરી તૈયબજીનો જન્મ ૧૮૮૫ ની સાલમાં થયો હતો. તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર-પોરેશન, મ્યુનીસીપલ સ્કુલ્સ કમીટી અને મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીનાં સભ્ય છે. ૧૯૩૪-૩૫ માં તેઓ મ્યુનીસીપલ સ્કુલ્સ કમીટીનાં પ્રમુખ હતા. પોતાની કોમના તથા ખીજ કોમોના કેળવણી અને સામાજિક સવાલોમાં તેઓ ઘણી ઉલટ લે છે. સ્ત્રીઓની ઉન્નતી માટે તેઓ ખનતું કરે છે અને પોતાની કોમની તથા ખીજ અનેક જાહેર સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે.

સરનામું:—ઉમર મેનશન, વોર્ડન રોડ,  
મુંબઈ.

**ચીત્રે,** દીવાન ખડાદુર આત્મારામ અનંત, એડવોકેટ (ઓ૦ એસ.) જે. પી., મુંબઈની સ્મોલકોઝ કોર્ટના માજી વડા ન્યાયાધીશ—એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં થયો હતો. એમણે મુંબઈની વીલ્સન કોલેજમાં અને સરકારી લેા સ્કુલમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૬ સુધી મુંબઈ હાઈકોર્ટની એરીજનલ સાઈડે વકીલાત કરી હતી. ૧૯૧૬-૧૭ માં મુંબઈની સ્મોલકોઝ કોર્ટના કામચલાઉ વડા જજના એાધા પર હતા. ૧૯૨૮ માં એઓ એ એાધા પર કાયમ થયા હતા. ૧૯૩૫ માં મુંબઈની હાઈકોર્ટના કામચલાઉ જજ નીમાયા હતા.

સરનામું:—૨૨, પેરી ઢોસ રોડ, વાંદરા.

**સુકથંકર, ૩૧૦ મીસીસ માલીનીબાઇ**  
ભાલાચન્દ્ર, એમ. બી. બી. એસ.—મીસીસ  
સુકથનકરનો જન્મ તા. ૧૧ મી જાન્યુ-  
આરી ૧૮૯૫ ના દીને થયો હતો. તેમણે  
૧૯૧૬ માં સાક્ષીસીટર મી. સુકથનકર  
સાથ કર્યાં હતાં અને ૧૯૧૭ માં એમ.  
બી. બી. એસ ની ડીગ્રી મેળવી હતી. તે  
પછી તેમણે કામા હોસ્પિટલ અને ગ્રાન્ટ  
મેડીકલ કોલેજમાં કેટલાંક વરસો સુધી  
સેવા બજાવી હતી. ૧૯૩૪ માં તેઓ ઓલ  
ઇન્ડિઆ વીમેન્સ કોનફરન્સના માનદ  
બબનથી હતાં. મુંબઈની મ્યુનીસીપલ  
કોરપોરેશન અને સ્કુલ્સ કમીટીમાં તેઓ  
વર્ષોથી ખીરાજે છે અને ૧૯૩૩-૩૪ માં  
સ્કુલ્સ કમીટીનાં પ્રમુખ પણ હતાં. મુંબ-  
ઈની મ્યુ. કોરપોરેશનની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ્સ  
કમીટીનાં પણ તેઓ વર્ષ બાઈ પ્રમુખ  
હતાં.

સરનામું—શાંતારામ હાઉસ, મલબાર  
હીલ, મુંબઈ.

**ફ્રેન્ડ્સ, જનરલ સર રોબર્ટ આર્ચબોલ્ડ**  
જી. સી. એસ. આઈ., જી. સી. બી., સી. એસ.  
આઈ., ડી. એસ. એ., ૧૯૩૫ નાહિંદુસ્તાનના  
વડા સેનાપતિ—એમનો જન્મ ઇ. સ.  
૧૮૬૬ નામાર્ચમાં થયો હતો. એમણે મહા  
યુધ્ધ દરમ્યાન યુધ્ધસેવા કરી હતી અને તે  
દરમ્યાન મીસર અને મેસોપોટેમીઆના  
વિગ્રહમાં પણ ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૩  
થી ૧૯૨૭ સુધી પેશાવર ડીસ્ટ્રિક્ટના ચાજ્  
માં હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં એડજુટન્ટ  
જનરલ નીમાયા હતા. ૧૯૨૯ થી ૩૩  
સુધી ના. સમ્રાટના એડીકાંગ હતા.  
૧૯૩૦ થી ૩૪ સુધી હાંદમાં ઉત્તર વિભા  
ગના લશ્કરના મુખ્ય સેનાપતી હતા.

સરનામું—સીમલા અને ન્યુ દીલ્હી.

**ગજેન્દ્રગઢકર, શ્રી. અશ્વત્થામા**  
બાલાચાર્ય, એમ. એ., એમ. આર. એ.  
એસ., મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં  
સંસ્કૃતના અધ્યાપક—એમનું લગ્ન શ્રીમતી  
કમલાબાઈ શાક્ષીઆમ સાથે થયું હતું.  
એમણે સતારાની હાઈસ્કુલમાં અને પુનાની  
ઉકકન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
૧૯૧૫ માં મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજના  
સંસ્કૃતના અધ્યાપકના મદદનીશ નીમાયા  
હતા. ૧૯૧૭ માં લેકચરર અને ૧૯૨૦  
માં પ્રોફેસર નીમાયા હતા. તેઓ કેપ્ટ-  
નનો ઓધ્ધો ધરાવે છે અને મુંબઈ યુની-  
વર્સિટી ટ્રેનીંગ કોરની સી. કંપનીના વડા  
છે. ૧૯૨૬ માં એમણે મુંબઈમાં સ્વસ્તીક  
લીગની સ્થાપના કરી હતી અને એ  
સંસ્થાની સ્વયંસેવક ટુકડીના ઉપરી અધિ-  
કારી છે. યુનીવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓ માટે  
ઘણાં સંસ્કૃત પાઠ્ય પુસ્તકોના અંગ્રેજીમાં  
તરજુમા સાથે પ્રસિધ્ધ કર્યાં છે.

સરનામું—એલફીન્સ્ટન કોલેજ, મુંબઈ.

**હુમીલ, હેરી, બી. એ., ફેડરલ**  
પબ્લીક સર્વિસ કમીશનના સેક્રેટરી.,  
પહેલાં એલફીન્સ્ટન કોલેજના પ્રીન્સી-  
પાલ હતા—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં  
થયો હતો. એમનું લગ્ન હાલ્ડા એ.  
શીપ સાથે થયું હતું. એમણે બ્રેક્ફાસ્ટની  
રોયલ એકેડેમીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુશન અને  
કવીન્સ યુનીવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો  
હતો અને ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી ઇંગ્લં-  
ડના અને પાછળથી હાંદી લશ્કરમાં  
જોડાયા હતા ૧૯૧૦ માં એમને હાંદી  
કેળવણી ખાતામાં સનંદી ઓધ્ધો  
મળ્યો હતો.

સરનામું—દીલ્હી, સીમલા.

કીશ્વરભાચારી, રાવ ખડાદર, સર વેંગલ થીરવેન્કાટા, નાઇટ, (૧૯૩૩), કે. સી આઇ. ઇ. (૧૯૩૬), સી આઇ. ઇ (૧૯૨૬), બી. એ., બી એલ. તે વડોદરાના દીવાન—એઓના જન્મ ૧૮૮૧ ના સાલમાં થયો હતો. એમણે મદ્રાસની પ્રેસીડેન્સી કોલેજ તેમજ લો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૩ ના સાલમાં કોમ્પીટીટીવ એકઝામીનેશન મારફતે એઓ મદ્રાસની સીવીલ સર્વીસમાં દાખલ થયા હતા મદ્રાસ ઇલાકાના જુદાજુદા ડીસ્ટ્રિક્ટોમાં સેવા બળવ્યા પછી એઓ કોચીન સ્ટેટ સર્વીસમાં ચીફ રેવન્યુ ઓફીસર તરીકે બેઠાયા હતા અને તે હોદ્દા દરમ્યાન કેટલોક વખત એઓએ સ્ટેટના દીવાનનો પણ કામચલાઉ મુદત માટે ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. તે પછી થોડાકજ વખતમાં તેઓ મદ્રાસની સરકારના બોર્ડ ઓફ રેવન્યુના એસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી (૧૯૧૩-૧૯૧૯) નીમાયા હતા ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૨ના વરસો સુધી એઓ વીઝીઆનગરમ સ્ટેટના ટ્રસ્ટી નીમાયા હતા, જે પછી ૧૯૨૩ના સાલમાં રામનાથ જીલ્લાના તેઓ કલેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૨૪ ના સાલથી તે ૧૯૨૭ ના સાલ સુધી કે જે મુદત દરમ્યાન એવણે મદ્રાસની સરકારના લો, એડ્યુકેશન અને બીજાં ખાતાંઓના સેક્રેટરી તરીકેનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. એઓની ૧૯૨૭ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસમાં વડોદરાના દીવાન તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. લંડનમાં મળેલી પહેલી, બીજી અને ત્રીજી રાઉન્ડટેબલ કોનફરન્સના ડેલીગેટ તરીકે તેમજ ફેડરલ સ્ટ્રક્ચર કમીટીના અને ફેડરલ ફીનાન્સ સમ્પ્રકમીટીના એક સભ્ય તરીકેનો એવણે ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૩ ના સાલમાં મળેલી બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીમાં

પણ એમણે હાજરી આપી હતી. લીગ ઓફ નેશન્સની એક્ઝેક્યુટીવ મળેલી બેઠકોમાં પણ એમણે હાંદ તરફથી એક ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. વડોદરા રાજ્યના છેલ્લાં ૧૪ વરસની મુદતના દીવાન તરીકેના એઓના ઓધ્યા દરમ્યાન તેઓ એક ઉચ્ચ કોટીના કાબેલ અને ખાહોશ વહીવટદાર (administrator) અને રાજદ્વારી (statesman) પુરવાર થયા છે.

સરનામું—દીલારામ, વડોદરા

અફઝલ્લાહ ખાન, ચૌધરી સર મહમદ, નાઇટ, કે.સી.એસ. આઇ., બાર-એટ-લો, નાં વાઈસરોયની કારોબારી કાઉન્સીલના સભ્ય—સર મહમદ અફઝલખાનનો જન્મ તા. ૬ ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૩ ના દીને થયો હતો. બેરિસ્ટર થયા પછી તેમણે લાહોરની હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરી હતી (૧૯૧૫-૩૫). તેઓ “ઈન્ડિઅન કેસીઝ” ના તંત્રી (૧૯૧૬-૩૨), પંબખ યુનીવર્સીટીની લો કોલેજના લો લેકચરર (૧૯૧૯-૨૪), પંબખની ધારાસભાના સભ્ય (૧૯૨૬-૩૫), પંબખ પ્રોવીન્સીઅલ રીફોર્મ્સ કમીટીના સભ્ય, ઇન્ડિઅન રાઉન્ડટેબલ કોનફરન્સ (ત્રણે)ના ડેલીગેટ, કનસલ્ટેટીવ કમીટીના સભ્ય (૧૯૩૨), પારલામેન્ટરી બેઈન્ટ સીલેક્ટ કમીટીના ડેલીગેટ (૧૯૩૩), એલ ઇન્ડિઅ મુસ્લીમ લીગના પ્રમુખ (૧૯૩૧), દીલ્હી કાવત્રાં કેસમાં તાજ તરફના ધારાશાસ્ત્રી (માર્ચ ૧૯૩૧ થી જુન ૧૯૩૨) અને બીજા અનેક ઉંચા હોદ્દાઓ દીપાવવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા છે. હાલમાં તેઓ નાં વાઈસરોયની કારોબારી કાઉન્સીલના સભ્ય છે.

સરનામું:—દીલ્હી અને સીમલા,

મફતલાલ ગગલબાઇ,—શેક મફત-  
લાલ ન્યાતે કડવા પાડીદાર છે. એમનો  
જન્મ ૧૮૭૩ માં અમદાવાદ ખાતે થયેલો.



એમના પિતા કીનખાખના વેપારી હતા. શેક મફતલાલ સાધારણ અભ્યાસ કરીને ચઉદ વર્ષની ઉંમરે તો પિતાના ધંધામાં જોડાઈ ગયા હતા. પિતાની સ્થિતિ સાધારણ હતી, એટલે એમને ખુબજ કામ કરવું પડતું. ડાકોરમાં દર પુનેમે ભરાતા મેળામાં કાપડના તાકા લઈને એમને વેચવા જવું પડતું. ત્રીસ વર્ષની ઉંમરે શેક મફતલાલ મીલની નોકરીમાં દાખલ થયા. એ નોકરી કરતાં તેમને મીલમાલેક બનવાની ઇચ્છા થઈ. એ ફક્તીભુત થઈ અને ૧૯૦૭ માં સવાત્રણ લાખની મુડીની “શેરોક મીલ”ના એજન્ટ થયા પછી તો આઠેક મીલોના એજન્ટ અને મહાન ધંધાદારી બન્યા છે.

૧૯૧૩ માં નડીઆદમાં ખીજી મીલ ખરીદી તેનું નામ “ન્યુ શેરોક મીલ” રાખ્યું. ૧૯૧૪ માં સુરતની સુરત કેટન મીલ ખરીદ કરી. અને ૧૯૩૩ માં નવસારીમાં “મફતલાલ ફાઇન સ્પીનિંગ” મીલની સ્થાપના કરી અને ૧૯૩૬ માં “ઇન્ડીઅન મીલ” તેમની એજન્સી નીચે આવી. એ ઉપરાંત આફ્રીકામાં જીનનું ખીજનેસ ચાલુ છે અને ખાંડની “ફ્લેટન ડુગર મીલ” માં પણ તેમનો હાસ્તો છે. શેક મફતલાલે વહાણવટાંના ધંધા તરફ પણ નજર દોડાવીને ૧૯૩૭ માં રત્નાકર સ્ટીમ નેવીગે-શન કંપનીની સ્થાપના કરી હતી. મુખ્યથી પંજીમ સુધી એકજ લાઇન હોવાથી નુરના દર ભારે લેવાતા હતા. આ કંપની હસ્તીમાં આવતા વેપારીઓને દશ લાખનો ફાયદો થયો હતો. પાછળથી રત્નાકર કંપનીને ખીજ કંપની સાથે જોડી દેવામાં આવી છે. શેક મફતલાલે અનેક સખાવતો કરી છે એમની સખાવત મીરજ, કલોલ, દેવગઢ (રત્નાગીરી), કાશી સુધી પહોંચી છે. અમદાવાદમાં જમનાખાઇ સરસ્વતી મંદીર નામની સ્ત્રી ઉપશોગી સંસ્થા પોતાના માતૃશ્રીની યાદગીરીમાં સ્થાપી છે. અને મુખ્યના નવા હોંદુ સ્વીમીંગ ખાથ માટે એમણે આપેલી એક લાખની સખાવતો બાબીતીજ છે, એમના સ્વર્ગસ્થ પુત્રની યાદગીરી જળવાઈ રહે એ માટે આ ખાથને “પ્રાણસુખલાલ મફતલાલ હિંદુ સ્વીમીંગ ખાથ”નું નામ અપાયું છે. શેક મફતલાલે ૧૯૨૧, ૧૯૨૫, ૧૯૩૨ અને ૧૯૩૪ માં યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. હાલ ધંધાની ઉપાધી ઓછી કરી નાંખી નીવૃત્તિ જીવન ગાળે છે.

સરનામું:—વોર્ડનરોડ, મુખ્ય.



મહેતા, ખાનખડાદુર સોરાખ નશર-  
વાનજી, જે. પી.—એવણનો જન્મ તા ૦  
૪-૧૧-૧૮૭૮ ના દિને થયો હતો. ૧૮૯૭



ના સાલમાં એલફીનસ્ટન સ્કુલમાંથી  
મેટ્રીક થઈને વીલ્સન કોલેજમાંથી પ્રાવી-  
યસની પરીક્ષા પાસ કરીને ૧૯૦૧ માં  
એક ટેમ્પરરી ક્લાર્ક તરીકે પેપર  
કરન્સી બેન્કના શરોફ ડીપાર્ટમેન્ટમાં  
રોજ રૂ. ૧ ના નાના પગારે શરૂઆત કરી  
હતી. આ પછી તેઓએ પોતાની ખાહોશી  
અને ખતથી બેન્કના બધાં ખાતાંઓમાં  
અનુભવ મેળવીને ૧૯૧૨ ના સાલમાં હેડ  
શરોફ થયા હતા. જે પછી ૧૯૧૬ ના  
સાલમાં તેઓની કેશીયર તરીકે નીમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૨૩ ના સાલમાં તેઓને  
બેન્કના ત્રેઝરરનો મોટો ઓધ્ધો મળ્યો  
હતો, જે તેઓએ લગભગ ૧૭ વરસ  
સુધી ખત અને મહેનતથી બજાવીને  
૧-૪-૧૯૪૦ ના સાલમાં ફુલ કોમ્પેનસેન્ટરી  
એલાવન્સ મેળવીને રીટાયર્ડ થયા હતા.  
૧૯૨૩ ના સાલમાં તેઓને અનેક સેવાઓની  
કદર કરી જવરમેન્ટે ખાનખડાદુરનો ખેતાખ  
એનાયત કીધો હતો. તેઓ હેગ

પ્રાઉન ફીમેશનના તેઓ એક મેશન,  
એક જે. પી. અને સોશયલ વર્કર છે.  
તેઓ ૧૦૦ ના મંડળના એક સભાસદ  
તરીકે છેલ્લા ચુંટાયા હતા. આનંદી  
સ્વભાવ અને ગરીબોના દીલસોઝ મીત્ર  
તરીકે ખાનખડાદુર મહેતા એક મોટું  
મીત્રમંડળ મેળવવા પામ્યા છે.

સરનામું:—નં ૧૬, ન્યુ કવીન્સ  
રોડ, મુંબઈ.

ગાંધી, શ્રી. નાગરદાસ પરશોતમ,  
એમ. એ., બી. એસ. સી., એ. આર.  
એસ. એમ., ડી. આઇ. સી., એફ.  
જી. એસ., વિ. વિ બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીના માઈનીંગ અને પેટાબજી ખાતાનાં  
યુનીવર્સિટી પ્રોફેસર—એમનો જન્મ  
૧૮૮૬ માં થયો હતો. એમના લગ્ન રાણુ-  
પુરના શેઠ ભુદર લાલચંદની પુત્રી શીવ-  
કુંવર સાથે થયા હતા. એમણે એમનો  
અભ્યાસ જુનાગઢની બહાદુરી કોલેજ,  
મુંબઈની વીલ્સન કોલેજ અને લંડનની  
ઈમ્પીરીયલ કોલેજ ઓફ સાયન્સ એન્ડ  
ટેકનોલોજીમાં કર્યો હતો. ૧૯૧૫ માં તેઓ  
તાતા આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ કુંભમાં નોકરીએ  
રહ્યા હતા. યુદ્ધ દરમિયાન ૧૯૧૬-૧૯  
માં જ્યારે ખર્ખોની ખાણોમાંથી વોલફામ  
અને કલાઇ કાઢવાનું કામ તાતા એન્ડ  
સન્સ લી૦ તરફથી થતું હતું, ત્યારે  
એઓ જનરલ મેનેજર હતા. અને  
૧૯૧૯ થી તેઓ તેમના હાલના ઓધ્ધાપર  
છે. ૧૯૩૩ માં ઇન્ડીઅન સાયન્સ કોંગ્રેસના  
ભુરતર વિભાગના પ્રમુખ ચુંટાયા  
હતા અને માઈનીંગ એન્ડ પેટાબજી-  
કલ સોસાયટી ઓફ ઇન્ડીઆના પ્રમુખ ણ.

સરનામું:—હિંદુ યુનીવર્સિટી, બનારસ.

ઈબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા, સર,—એમને જન્મ ૧૮૬૨ માં થયો હતો. નાની ઉંમરે એમના પિતાનું અવસાન થતાં, એમની કેળવણી અઘવચ અટકી ગઈ હતી અને ૧૮૮૦ માં પોતાના વડીલખધુ શ્રી. મહમદભાઈ રહીમતુલ્લા સાથે ધંધામાં જોડાઈ જવાની એમને ફરજ પડી હતી. એ પછી એમણે જાહેરજીવનમાં જંપ-લાન્ધુ હતું. પ્રથમ ૧૮૯૨ માં મુંબઈ કોર્પોરેશનમાં દાખલ થયા હતા અને ધીમે ધીમે લોકપ્રિય બની ૧૮૯૯ માં કોર્પોરેશનના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૮૯૮ થી શહેર સુધારા ટ્રસ્ટના ૨૦ વર્ષ સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા. ત્યાર પછી મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૮૯૯ ને ૧૯૧૬ માં એના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૩ માં ઇમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં દાખલ થયા હતા. ૧૯૨૧ માં ફીસ્કલ કમીશનના પ્રમુખ નીમાયા હતા. ફરી પાછા મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ૧૯૧૮ અને ૧૯૨૩ માં ચુંટાયા હતા. અને ૧૯૨૩ માં ને ૧૯૨૬ માં એ કાઉન્સિલના પ્રમુખ તરીકે એમની નીમણુંક થઈ હતી. મજુર પ્રશ્નો અંગે તપાસ કરવા નીમાયલા શાહી કમીશનના સભ્ય તરીકે એમની પસંદગી થઈ હતી અને ૧૯૩૧ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય બન્યા હતા. એ પદેથી એમણે ૧૯૩૩ માં રાજીનામું આપ્યું હતું.

સરનામું:—પેડર રોડ, ખંખાલા હીલ, મુંબઈ.

માસ્તર જલભાઈ જહાંગીરશાહ, મીલ મેનેજર, ધી સાસુન એન્ડ એલાયન્સ સીલ્ક મીલ્સ કું. લીમીટેડ—મીં માસ્તર



હાલની મુંબઈમાં બધી મીલોમાં સૌથી નાનામાં નાની વય ૨૮ વરસે મીલ મેનેજર થવાને નસીબવંત થયલા જોવામાં આવે છે. આ મેનેજરનો ઓધો તેઓની ૩ પેઢીઓથી (એટલે કે એવણના બપાવાજી, કાકાજી અને તે પછી તેવણ) મેળવવા પામ્યા છે. હારનેશ બીલ્ડીંગના નાના કામ ઉપરથી મીલમાં અનુભવ મેળવીને તેઓના મરહુમ કાકાજીની જગાએ મીલ મેનેજર તરીકે નેમાયા છે. મળતાવડા અને હસમુખા સ્વભાવથી તેઓ પોતાના વડાઓ, કામદારો અને દોસ્ત આસનાઓમાં માનીતા છે. આ મીલની સ્પોર્ટસની ચળવળોમાં તેઓ આગેવાન ભાગ લે છે.

સરનામું:—વીક્ટોરીયા રોડ, મજગામ મુંબઈ.

પ્રેસીડેન્સી  
સંધર દેશી  
વીમા કું. છે.

જીવતલાલ પ્રતાપસી—શેઠ જીવત-  
લાલનો જન્મ ૧૮૮૬ માં રાધનપુર ખાતે  
થયો હતો. રાધનપુર ખાતે એમને



જીજ્ઞાસુ કેળવણી મળેલી, કારણ કે  
એ જમાનામાં કેળવણીની દિશામાં  
પ્રગતિ થઈ નહોતી. ૧૯૦૨ માં મુંબઈમાં  
આવ્યા અને નજીવા પગારે એક  
પેદીમાં નોકરીએ રહ્યા. ઉંચે દરજ્જે  
ચઢવાની મહત્વાકાંક્ષાવાળા માણસ હોઈ  
એમને પોતાની એ નોકરીથી સંતોષ  
થયો નહિ. એમના દિલમાં મોટા વ્યા-  
પારી ખનવાની મહત્વાકાંક્ષા જાગી  
હોવાથી એમણે સૌથી પહેલાં સોનાચાંદીના  
દલાલ તરીકે સાહસ કર્યું અને એમાં  
ફતેહ મળ્યા પછી ખુબજ જલ્દીથી  
એક આગેવાન દલાલ તરીકેની ખ્યાતી  
મેળવી. શેઠ જીવતલાલ બુદ્ધિશાળી છે  
અને ઉંડું જ્ઞાન ધરાવે છે. કેાઈ પણ  
પ્રશ્નમાં ઉત્સાહપૂર્વક આગેવાની લેવાનો

એમનો ખાસ ગુણ છે. એમની દ્રઢ-  
નિશ્ચયી વલણ જીવનની અનેક સીધીઓ  
માટે કારણભૂત છે. ૧૯૧૫ માં એમણે  
શેરખજારમાં ધંધો શરૂ કર્યો ત્યારે શેર-  
ખજાર પ્રાથમિક તબક્કામાંથી પસાર  
થતું હતું. ત્યાં પણ એમનો ધંધો  
ખીલવા લાગ્યો. પોતાના ધંધાથી  
સંતોષ પામ્યા પછી એમણે યાત્રાએ  
ઉપડવાનો નિર્ણય કર્યો પણ દુરદૈવ્યે  
એમના ધંધાને તુકશાન પહોંચ્યું.  
નિરાશ થયા વિના એમણે હીંમતથી  
પોતાનો ધંધો ચાલુ રાખ્યો. ૧૯૧૯ માં  
એમના ગ્રહો સારા હતા અને એમણે  
જાણીતા શેઠ સાંગીદાસ જેસીરામ  
સાથે કાર્ય શરૂ કર્યું અને ફતેહમંદ  
થયા. ૨૦૦ શેઠ મથરાદાસ ગોકળ-  
દાસના તેઓ ખાસ દલાલ હતા.  
એમણે સીંડીકેટની ખુબજ કીંમતી સેવા  
ખજાવી પ્રમાણિકતાથી અને કાર્ય-  
સાધકતાથી જુદા જુદા સાદા કરી  
એમણે રૂ. ૪૦ લાખ સીંડીકેટને ખચાવી  
આપ્યા હતા. એમની આવી કાર્ય-  
નિવૃત્તિવાને લીધે એમનું ઘરાકમંડળ  
મોટું હતું. એમણે જાહેર કાર્યોમાં પણ  
સારો ભાગ લીધો છે. અનેક સંસ્થા-  
ઓની એમણે સેવા ખજાવી છે. શેઠ  
જીવતલાલ રાધનપુરના એક જાણીતા  
આગેવાન હોઈ એક રીતે રાધનપુરના  
નવાખ સાહેબના સલાહકાર છે. નવાખ  
સાહેબ સર મહમદ જલાલુદ્દીનખાન  
ખાખી ખડાદુર કે. સી. આઈ. ઈ.ની  
સલામણને લીધે એમને સીધવર જીખીલી  
ચંદ્રક એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.  
ખેંખે ખુલીઅન એક્સચેન્જના ૧૭ વર્ષ  
થયા તેઓ ડીરેક્ટર છે. ઉપરાંત ઇસ્ટ  
ઈન્ડિયા કોટન એસોસિએશનના સભ્ય

છે અને નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક પ્રોકર્સ એસોસિએશન (જુનાં શેર બજાર) ના પણ ડિરેક્ટર છે પરદેશી ૩ બજાર લીવરપુલ કોટન એસોસિએશન સાથે પણ એમનો સંબંધ છે. એ ઉપરાંત બીજી અનેક કંપનીઓમાં એમના ભાગવે છે. એમકે લીમિટેડ (બેંગ્લોર) ના વાઇસ-ચેરમેન, ઇન્ડિયન જીનિંગ એન્ડ પ્રેસિંગ કંપની અમદાવાદના મેનેજિંગ એજન્ટસ, સાઉથ બીહાર સુગર મીલ (અરાહ) ના ડિરેક્ટર, જગદીશપોર જમીનદારી કંપની (અરાહ) ના ડિરેક્ટર, છોટાણી ઇલેક્ટ્રીક કંપની (મુંબઈ ના ચેરમેન, અને મારશ્વેન્ડ પ્રાઇસ કંપની (મુંબઈ) ના ડિરેક્ટર છે. પુબ્લિક સાધનસંપત્તિ અને વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ છતાં શેઠ જીવતલાલ ગરીબોને કદી ભુલતા નથી. ગરીબોને સ્હાય કરવા હંમેશા તત્પર હોય છે, તેમની વાતો સાંભળવાનો સમય કાઢે છે અને તેમને માટે બનવું કરે છે તેઓ ઘણા સાદા અને મળતાવડા સ્વભાવના છે. વ્યવહાર માણસ તરીકે દુનીયાનો એમને ખુબજ અનુભવ છે. આત્મબળે આગળ વધેલા માણસોમાં એમનું સ્થાન છે. એમણે હાથ બેડીને બેસી નહિ રહેતા બતી મહેનતે ધન તથા કીર્તિ મેળવ્યા છે. ધાર્મિક વૃત્તિવાળા હોઇ સારી રકમ ધર્મદામાં આપી છે. જૈન કોમમાં પણ સારી ખ્યાતિ ધરાવે છે.

સરનામું:—સ્ટોક એક્સચેન્જ બીલ્ડિંગ, એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

### પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમે ઉતારાવે

ગાંધી, રાવખડાદુર કાલીદાસ બહુ-વજી—બી. એ., બી. ઇ. (સીવીલ), એમ. આર. સાન. આઈ. (લંડન), એમ. આઈ. ઇ. (ઇન્ડિયા) બી. એસ ઇ. (ફર્સ્ટ ક્લાસ), સ્ટેટ એનજીનીઅર, જુનાગઢ સ્ટેટ (ડેપુ-ટેશન ઉપર). એવણેનો જન્મ ભાવનગર ખાતે ૧૮૯૨ ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસની ૧૫ મી તારીખે થયો હતો. એમણે ભાવનગરની ઓલફ્રેડ હાઈસ્કૂલમાં તેમજ શામળદાસ કોલેજમાં અને પુનાની એનજીનીયરીંગ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૫ ના સાલમાં એઓનાં લગ્ન અમરેલીવાળા જમનાદાસ વનમાલીદાસ વડીલનાં બેટી માસ શીવલક્ષ્મી સાથે થયાં હતાં. ૧૯૦૬ ના સાલમાં એમણે મેટ્રીકની, ૧૯૧૨ માં બી. એ. ની, ૧૯૧૫ માં બી. ઇ. (સીવીલ) ની પરીક્ષાઓ પસાર કીધી હતી. ૧૯૩૩ ના સાલના જુલાઈ માસમાં જુનાગઢ સ્ટેટની ફેરિન સરવીસમાં સ્ટેટ એનજીનીઅર તરીકે એવણે 'ડેપુટી' કરવામાં આવ્યા હતા. પોતાની ફરજે ઉપરાંત ૧૯૩૬ ના સાલમાં વેસ્ટર્ન કાઠીઆવાડ સ્ટેટસ એજન્સી મધ્યે એકઝીક્યુટીવ એનજીનીઅર તરીકેનો પણ એમણે ઓપ્શન ભોગવ્યો હતો. ઇન્ડિયન રોડસ કોર્પોરેશનમાં આવી ત્યારથી એઓ તેના એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત રાજકોટની રોટરી ક્લબના પણ એઓ એક સભ્ય છે.

બ્રીટીશ સરવીસમાં એમણે નવા રસ્તાઓ ખોદવાની, પુલો ઉભા કરવાની, ગટરના ખાંધકામની પાણીના ખાંધકામો વીગેરેની અનેક યોજનાઓ હાથ ધરી હતી. ૧૯૩૨ ના સાલમાં એઓ ઉપર રાવ સાહેબના ખીતાબની નવાજેશ થઈ હતી. જે પછી ૧૯૩૬ ના સાલમાં એવણે રાવ ખડાદુર બનાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—જુનાગઢ, કાઠીઆવાડ,

પાયરી, ૩૦ મહેલ્લાશાહ એરચલ, જે. પી.—મહેલ્લાશાહના લાડકવાયા નામ હેડગ આ પુરાણ સ્પોર્ટસમેનનું નામ સ્પોર્ટ્સમાં જગજહેર થયલું એવામાં આવે છે. તેઓએ લગભગ લાગટ ૨૪



વરસ સુધી પારસી ક્રીકેટ ટીમની સરદારી લઇને પારસી ક્રીકેટને જીત આપવાને પારસી ક્રીકેટની મહાન સંવાઓ બજરી હતી. તેમણે મુ'બઇની તેમજ દેશાવરોની જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં સારા હોદ્દા ભોગવ્યા છે. પારસી જમનાના પ્રેસીડન્ટ, ઝારાજીયન ફીઝીકલ કલચર એન્ડ હેલ્થ લીગના સ્થાપક, બ્રામ્બે પ્રોવીનશયલ એમેટર બોક્સીંગ ફેડરેશનના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ, પારસી સ્કાઉટ ફેડરેશનના પ્રેસીડન્ટ, અંજુમનની ૬૧ મી કમીટીના વાઇસ પ્રેસીડન્ટ, પારસી સાઇકલીસ્ટ્સ હોડી કપના પ્રેસીડન્ટ, પારસી લીગ બોક્સ બોનર અને આરબ્રી-

ટેસન બોડના પ્રેસીડન્ટ ઉપરાંત બીજી વધુ બે ડઝનો સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. પોતાની કામના અનેક ગરીબો અને હાજતમંદોને એ પારસી બેકારી ફંડના સેક્રેટરી તરીકે મદદ કરવા ઉપરાંત પોતાની બહોળી લાગવગથી અનેક ખાંતાઓના ઉપરીઓ સાથે મળીને ઘણા બેકારોને નોકરીચાકરી મેળવી આપવા ઉપરાંત ગરીબોને નાણાંની મદદો આપતા જણાય છે આટલી વધુ ઉંમર છતાં પોતાનું આ પુણ્યવંત કામ નીચમીત કરતા બંધ છે.

સરનામું:—અમરચંદ બીલડીંગ, મેથો-રોડ, કોટ, મુ'બઇ.

રમન, સર ચંદ્રશેખર વેંકટ, નાઇટ, એમ. એ., ઝોનરરી પી એચ. ડી. (કીબર્ગ), ઝોનરરી એલ એલ ડી. (ગ્લાસગો અને મુ'બઇ), ઝોનરરી ડી. એસ સી. (કલકત્તા, બનારસ, ઢાકા, મદ્રાસ અને પેરીસ), એફ. આર. એસ., ફીઝીકલ માટે નોબલ પ્રાઇઝ મેળવનાર—સર સી



વી. રમનનો જન્મ તા. ૭ મી નવેમ્બર ૧૮૮૮ ના દીને થયો હતો. ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૭ સુધી તેઓ હિંદી સરકારના નાણાં ખાતામાં હતા. તેઓ કલકત્તા યુનીવર્સીટીના પ્રોફેસર

(૧૯૧૭-૩૩), વિજ્ઞાનની ખીલવણી માટેનાં ઇન્ડીઅન એસોસીએશનના સેક્રેટરી (૧૯૧૯-૩૩), બ્રીટીશ એસોસીએશન લેકચરર (ટોરોન્ટો) (૧૯૨૪), કેલીફોર્નિયા ઇનસ્ટીટ્યુટના રીસર્ચ એસોસીએટ (૧૯૨૪) ઇન્ડીઅન સાયન્સ કોંગ્રેસના પ્રમુખ (૧૯૨૮) રોમના મેપ્યુકી મેડીસ્ટ (૧૯૨૯), રોચલ

સોસાયટીના મેડલીસ્ટ (૧૯૩૦), ફીઝિક્સ ઇનસ્ટીટ્યુટના ફેલો, ઇન્ડિઅન મેથેમેટિકલ સોસાયટી, ઇન્ડિઅન કેમિકલ સોસાયટી અને પટના મેટ્રિકલ એસોસિએશનના ઓનરરી મેમ્બર, ઝુરીચની ફીઝિક્સ સોસાયટીના ઓનરરી ફેલો, ઇન્ડિઅન એકેડેમી ઓફ સાયન્સના પ્રમુખ અને ખેંડલારનાં ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના ડિરેક્ટર હતા.

દશમુખ, ડા० ગોપાલ વિનાયક, એલ. એમ. એન્ડ એસ (મુંબઈ) એફ. આર. સી. એસ. (ઇંગ્લંડ) એમ. ડી. (લંડન) કન્સલ્ટીંગ ફીઝીશીઅન અને સરજન—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો.

એમનું લગ્ન શ્રીમતી અન્નપૂર્ણાબાઈ સાથે થયું હતું. એમણે નાગપુરની મોરીસ કોલેજ, મુંબઈની ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજ અને વીલાયતની કીંગ્સ કોલેજ અને લંડન હોસ્પિટલ મેડિકલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. જે. જે. હોસ્પિટલમાં સર્જન અને ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજમાં ઓપરેટીવ સર્જનીના અધ્યાપક હતા.

ગોરધનદાસ સુંદરદાસ મેડિકલ કોલેજમાં સર્જનીના પ્રેફેસર અને કીંગ એડવર્ડ મેમોરીઅલ હોસ્પિટલના માનદ સરજન હતા. ૧૯૨૨ થી મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર પોરેશનના સભ્ય છે અને ૧૯૨૮ માં તેના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. મુંબઈ શહેર તરફથી વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા છે. એમણે પેટ પર શસ્ત્રક્રીયાના વિષય પર નિબંધો લખ્યા છે. સામાજિક સુધારા અને સ્ત્રીઓના દરજ્જા વિષે પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું—પેડર રોડ, મુંબઈ.



બાના, ડા० કુશમ્ભેરાજ ડોસાભાઈ, એમ. બી., એમ. આર. સી. એસ., ડી. પી. એમ., એન્ડ એચ., જે. પી. ગ્રેડ્યુએટ લંડન સ્કુલ ટ્રોપીકલ મેડીસીન, એડમીનીસ્ટ્રેટીવ મેડિકલ ઓફીસર, બ્રામ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટ, ઓનરરી મેડિકલ ઓફીસર, ઇંડયન સેલરસ હોમ મુંબઈ. ઓનરરી સેંકડ કલાસ મેજિસ્ટ્રેટ (અગાઉ), જે. જે. હોસ્પિટલ અને ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજના કાન, નાક, ગળાના પ્રેફેસર (અગાઉ), પ્રાઇઝમેન, બાયોલોજી, કેમીસ્ટ્રી એન્ડ ફીઝિક્સ, મેડલીસ્ટ, ડા० ડબલ્યુ એ, એનેતોમી, ડા० ટી. એ. શાહ, ફીઝીઓલોજી, પ્રાઇઝમેન, હાઇજન એન્ડ પેથોલોજી, મેડીસીન, સર્જરી, લોડ રેલેકચરર ૧૯૧૮, ગ્રાંટ મેડિકલ કોલેજ, એકઝામીનર બ્રામ્બે યુનીવર્સીટી ફાઇનલ એમ. બી. એસ. એકઝામીનેશન.

નીચલાં પુસ્તકો અને પેપરોનાં કર્તા:—  
“સ્કુલે જતાં બાળકોમાં શ્રેષ્ઠી અને ગાંઠ” બ્રામ્બે સેનીટરી એસોસિએશન ૧૯૧૫.  
“કાંન, નાખ, અને ગળામાં બહારની વસ્તુઓ” ઇંડિયન મેડિકલ ગેઝેટ ૧૯૧૬.  
“પીળા તાવના મચ્છરના ઉપાયો” ઇંડયન મેડિકલ ગેઝેટ ૧૯૩૬.  
“પીળા તાવના જંતુઓ મટકાં અને પીપમાં થતાં અટકાવવાના ઉપાયો” ઇંડયન મેડિકલ ગેઝેટ ૧૯૩૮.  
“પુર્વમાં પીળા તાવ” પોર્ટ ઓફ બ્રામ્બે મેગેઝીન ૧૯૩૯.  
“ચામડીપર ઓક્સ જાતના આટણો ૧૯૩૮. આરોગ્યતાના નીચેમાં, ઉડતા રોગો અને તેના ખયાલો. (જ્ઞાનપ્રચારક મડળીના ભાષણકર્તા ૧૯૪૧.)

સરનામું:—હાસમ બીલીંગ, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**હાજી અલીમહમદ હાજીઅય્યઅલી—** ૩. ૫૦ હજરના ખર્ચે પરેલ ખાતે “ખાં ખ. હાજી અય્યઅલી ફી એફ-થેલ્મીક હોસ્પીટલ” નામનું આંખના દરદેની મુક્ત સારવાર કરવા માટેનું દવા ખાનું સ્થાપનારા સખી દીલના શેઠ ખાંખ. હાજીઅય્યઅલી જે. પી. ના હાજીઅલી મહમદ પુત્ર છે. તેમનો જન્મ સને ૧૮૯૭ માં થયો



હતો અને અભ્યાસ મુ'ખઈમાં કર્યો છે. હાજી અલીમહમદે પિતાનો સ્થાપેલો ધંધો કુશળતા અને ખંતથી ઉપાડી લીધો એટલુજ નહિ પણ તેને પોતાની અક્કલ-હુંશીઆરીથી એટલો ખીલવ્યો છે કે તેઓ નવા તેમજ જુના દીનના ગંજવર વેપારી ગણાય છે. દરેક સાઈઝનાં પતરાના નાનામોટા ડબ્બા, ખોખાં, અને ડીનપ્લેટનો તેઓ મોટા પાયા ઉપર વેપાર કરે છે અને તે પોતાનાં કાગખાનામાં ખનાવે છે. તેને લીધે અનેક દેશી ફર્મે

ઉપરાંત યુરોપીયન ફર્મેને પણ કોન્ટ્રાક્ટથી માલ પુરો પાડે છે.

વેપાર ધંધામાં પુષ્કળ ધ્યાન આપવાનું હોવા છતાં હાજી અલીમહમદ પરોપકારી કામો કરવામાં પણ ઉત્સાહી છે—મોહોમેદન યુવાનો ખીજી કોમોની હારમાં ઉભા રહે તેમ કરવાને તેઓ નાણાં અને શક્તિનો મોટો ભોગ આપે છે અને મોહોમેદન યુવાનોની આપાદીને લગતાં કામોમાં ખુબ રસ લે છે. કેટલીએક કોમી સંસ્થાઓના તેઓ પ્રમુખ છે. દીલના ઉમરાવ અને સ્વભાવે સરળ હોવાથી તેમના સમાગમમાં આવનારા સૌનો તેઓ પ્રેમ જીતી લે છે.

હાજી અલીમહમદનાં લગ્ન સને ૧૯૨૫ માં મીં રમજનઅલી નુરમહમદનાં ખેટી શીરીનખાઈ સાથે થયાં હતાં—તેમને ચાર ખેટા અને બે ખેટીઓ છે.

સરનામું:—૧૧૭-૧૯ નિશાનપાડા રોડ, મુ'ખઈ.

**દાગા, રાજ સર વિશ્વેસરદાસ, કે. સી. એસ. આઈ.,** રાયખડાદુર રાજ— એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં થયો હતો. એમણે અભ્યાસ ઘેર રહીનેજ કર્યો હતો. ખીકાનેર રાજ્યના પ્રથમ વર્ગના તાલીમ છે. એઓ ખેન્કર, મીડમાત્રેક, ઘર-માલીક, વેપારી અને ખાણોના માલીક છે નાગપુરની મોહલ મીલસના તથા બદનેરાની ખીરાર મેન્થુકેકચરીંગ કુંઓના ડિરેક્ટર છે. નાગપુર ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ પાવર કુંના ચેરમેન છે. કાઉન્ટેસ ઓફ ડફરીન ફંડના લાઈફ મેમ્બર છે અને ખીકાનેર રાજ્યની ધારાસભાના સભ્ય છે.

સરનામું:—નાગપુર (સી. પી.) અને ખીકાનેર, (રજપુતાના).

મહેતા, શ્રી. ઇન્દ્રવદન નારાયણભાઈ, જી. એ., એલ. એલ. જી., બાર-એટ-લો, જે પી.—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં નડી-આદ ખાતે થયો હતો. એમણે અમદાવાદ,



પુના અને મુંબઈમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એ પછી બેરિસ્ટર થવા તેઓ વિલાયત ગયા હતા અને ૧૯૧૧ માં બેરિસ્ટર થઈ સ્વદેશ પાછા ફર્યા હતા. વિદ્યાર્થી તરીકેની એમની કારકીર્દિ ઝળકતી હતી. ૧૪ મે વર્ષે મેટ્રીક થયા હતા અને એલ. એલ. જી. ની પરિક્ષામાં પહેલા વર્ગમાં પહેલા નંબરે આવ્યા હતા. ૧૯૧૨ માં એમણે મુંબઈની હાઈ-કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૧૨ માં સતારા ખુનના અપીલ કેસમાં તેમને ખુબ ખ્યાતી મળી હતી. આ કેસમાં હાઈકોર્ટની બેંચ સમક્ષ તેમણે છ દિવસ સુધી પોતાનો કેસ રજૂ કર્યો હતો.

ત્યાર પછી આ ખ્યાતીને પરિણામે જ એમને પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. એ ઔદ્યાપર ધામે ધીમે આગળ વધતા તેઓ કૉંગ્રેસ સરકારના વખતમાં એટલે ૧૯૩૯ માં વડા પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ બન્યા હતા. આ ઔદ્યા પરથી તેઓ ૧૯૪૧ ની શરૂઆતમાં નિવૃત્ત થયા હતા અને હાલમાં તેઓ પાછા એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રેક્ટીસ કરે છે. શ્રી. મહેતા લેડી નોર્થકોર્ટ હિંદુ ઓફિસની કાર્યવાહક સમિતિના સભ્ય છે, “બારભાયા વર્ણિક ઓફિસ”ના ટ્રસ્ટી અને શ્રી. મહાલક્ષ્મી ટેમ્પલ ચેરીટીઝ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી મંડળના ચેરમેન છે.

સરનામું:—કવેટા ટેરેસ, ચોપાટી,

મુંબઈ.

ઝાદી, શ્રી. ચંપકલાલ ગીરધરલાલ,—

એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં સુરતમાં થયો હતો. મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ સુરતમાં કર્યો પછી તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને વિલ્સન કોલેજમાંથી બી. એ. થયા હતા. સરકારી લો કોલેજમાં એલ. એલ. જી. થયા પછી ૧૯૧૬ માં એમણે સ્કોલ કોઝીઝ કોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી હતી. ખંત અને પરિશ્રમને પરિણામે એમનો ધંધો જામી ગયો હતો અને જાણીતા વકીલોની પંક્તિમાં એમને સ્થાન મળ્યું હતું. ૧૯૩૬ માં સ્કોલ કોઝીઝ કોર્ટમાં જજ તરીકે તેમની કામચલાઉ નીમણૂક થઈ હતી અને ૧૯૩૭ માં એ ઔદ્યાપર કાયમ થયા હતાં.

સરનામું:—સ્કોલ કોઝીઝ કોર્ટ, મુંબઈ.



ખારેહ, શ્રી. જયદેવલાલ મોહનલાલ, કેળવણીવાન અને પ્રગતિવાન ખનાવવા  
ખી એ., એલ. એલ. ખી., એડવાકેટ— માટે પ્રયાસો કરે છે.  
તેમનો જન્મ ૧૯૦૦ માં નડીઆદ ખાતે સરનામું:—જમનાખાઈ મેનશન,  
સેન્ડહુર્ટ રોડ, મુંબઈ.



થયો હતો. નડીઆદમાં પ્રાથમિક અભ્યાસ  
કર્યા પછી ગોધરા, પુના અને મુંબઈમાં  
ઉચ્ચ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૩માં  
વકીલ થયા પછી નડીઆદમાં વકીલાત  
શરૂ કરી હતી અને પછી મુંબઈ આવ્યા  
હતા મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એપેલેટ  
સાઈડમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી તેમણે એડવો  
કેટનો અભ્યાસ ચાલુ કર્યો હતો.  
૧૯૨૮થી એડવોકેટ થયા પછી સર  
કેનેથ કેમ્પની ચેમ્બરમાં પાંચ વર્ષ  
કામ કર્યું હતું. એ પછી ૧૯૩૮માં  
શ્રી. ખારેહને મઝગામ કોર્ટમાં ત્રીજા  
વધારાના પ્રેસીડેન્સી માજિસ્ટ્રેટ તરીકે  
જુગારના કેસો ચલાવવા માટે નીમવામાં  
આવ્યા હતા અને હવે તેઓ પ્રેસીડેન્સી  
મેજિસ્ટ્રેટના હોદ્દા ઉપર કાયમ થયા છે.  
બ્રહ્મભટ્ટ કામતી સંસ્થાઓમાં પણ તેઓ  
સારો રસ લઈ રહ્યા છે અને માતિને

દસ્તુર, ૩૧૦ શમશ-ઉલ-ઉલમા,  
માણેકજી નશરવાનજી ધાલા, એમ એ ,  
પી. એચ. ડી., લીટ. ડી., તે કરાંચીના  
પારસીઓના વડા ધર્મગુરૂ—એમનો જન્મ  
સુરત ખાતે ૧૮૭૫ ના સાલમાં થયો હતો.  
એમણે કરાંચી મધે તેમજ ન્યુયોર્કની કોલ-  
મ્બીયા યુનીવર્સીટી મધે કેળવણી લીધી  
હતી. કોલમ્બીયા યુનીવર્સીટીમાંથી એવણે  
૧૯૦૬ માં એમ. એ.ની ડીગ્રી અને ૧૯૦૮  
માં પી એચ. ડી.ની ડીગ્રી મેળવી હતી.  
કોકટર ઓફ લીટરેચરના ઓનરરી ડીગ્રી  
તે પછી તેઓને એનાયત થઈ હતી. ૧૯૦૯  
ના સપ્ટેમ્બર મહીનાથી તેઓ કરાં-  
ચીના પારસીઓના વડા દસ્તુરજી નીમાયા  
હતા. ૧૯૧૦ ના સાલમાં એવણે ઝોરા-  
સ્ત્રીઅન કોનફ્રન્સની શરૂઆત કરી હતી.  
રોયલ એશિયાટીક સોસાયટીની મુંબઈની  
શાખાના તેઓ એક ફેલો છે. ૧૯૨૨ ના  
સાલમાં ‘રીસર્ચ વર્ક’ સંબંધી તેમણે  
ધરાન અને મેસોપોટેમિયામાં મુસાફરી કરી  
હતી. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેઓ ઉપર  
શમ્સ-ઉલ-ઉલેમાના ઉચ્ચ ખેતાખની  
નવાજેશ થઈ હતી.

“Zoroastrian Litunier”, “Zoro-  
astrian Theology”, Zoroastrian  
Civilization” તેમજ “Our Perfec-  
ting World” નામની ચોપડીઓના  
એવણુ કર્તા છે. એ ઉપરાંત એમણે  
જુજરાતીમાં પણ કેટલાંક પુસ્તકો લખ્યા છે.

સરનામું:—૧૫, આર. એ લાઈન્સ,  
કરાંચી.

**ગીરી, શ્રી. વી. વી.**—હીંદના કામ-દારોના આગેવાન લેખાતા નેતાઓમાંના તેઓ એક છે. ઓલ ઇન્ડિયા રેલવેમેન્સ ફેડરેશનના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. એમણે ૧૯૩૭-૩૯માં મદ્રાસની સરકારના ઉદ્યોગ અને મજૂરોને લગતાં ખાતાના પ્રધાનનો ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. જૂનીવા મધે મળેલી દેશ પરદેશના મજૂરોની કોનફરન્સમાં એમણે હીંદના કામદારોના પ્રતીનિધી તરીકે તેમાં હાજરી આપી હતી. એવણે ખહેરામ પુર તેમજ ડબ્લીન મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૬ ના સાલમાં એમણે મદ્રાસની હાઇકોર્ટના એક એડવોકેટ તરીકે દાખલ થઈ પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૩૪ ના સાલમાં તેઓ હીંદની વડી ધારાસભાના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—મદ્રાસ.

**ઠાકોર, શ્રી. કાંતિલાલ છગનલાલ,** બી. એ., એલ એલ. બી., એડવોકેટ—એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં સુરતમાં થયો હતો. મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ સુરતમાં કર્યા પછી ખરોડા કોલેજ, વિલ્સન કોલેજ અને સરકારી લો કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૯૨૦માં એલ એલ. બી. થયા હતા. ૧૯૨૧ માં મુંબઈની પોલીસ કોર્ટમાં વકીલાત શરૂ કરી હતી તેઓ હાલમાં પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટનો હોદ્દો ભોગવે છે. એમનું લગ્ન સેતલવડ કુટુંબમાં રા. બ. ચુનીલાલ હરિલાલ સેતલવડનાં પુત્રી શ્રીમતિ જીતેન્દ્રમણી સાથે થયું છે તેઓ કોઓપરેટીવ સંસ્થામાં અને સામાજિક સંસ્થાઓમાં રસ લે છે. શ્રી. ખાણ્ડનાથ અને મુખ્ખા-દેવીનાં મંદિરોના દ્રશી પણ છે.

સરનામું:—ખીરલા મેનશન, સેન્ડહુસ્ટ રોડ, મુંબઈ.

**ત્રિવેદી, શ્રી. બળવંતરાય મગનલાલ** રા. બળવંતરાય ત્રિવેદીનો જન્મ ભરૂચમાં તા. ૨૯ મી નવેમ્બર ૧૮૮૭ ના દીને થયો



હતો. તેમણે પોતાની કારકીર્દી સ્પીસી બેંકમાં નોકરીએ રહી શરૂ કરી હતી અને એ બેંકની કેટલીક શાખાઓના એજન્ટ તરીકે કામ કર્યું હતું. એ બેંક ખંધ થયા પછી તેઓ વડોદરાની સયાજી મીલમાં રહ્યા હતા અને એક સેક્રેટરીનો હોદ્દો ભોગવી ૨૦ વર્ષ નોકરી કરી રીટાયરડ થયા હતા. તેમણે કોમરશીઅલ ઇનશ્યુરન્સ કુંઠ સ્થાપી હતી અને એ કંપનીની સ્થાપનાથી તેઓ તેના એક્સ-ઓફીસીઓ ડીરેક્ટર છે. હાલમાં તેઓ વડોદરાના મીલ માલિકોની મંડળીના ઓનરરી સેક્રેટરી છે.

સરનામું:—પ્રતાપગંજ, વડોદરા.

ગોળવાલા, મીઠા ખુરશેદ ફરામરોજ—  
તેઓ મરહુમ મીઠા ફરામરોજ ખરશેહજી  
ગોળવાલાના વડા બેટા થાય છે અને ગોળ-  
વાલા સ્વીમીંગ બાથના સીનીયર ભાગીદાર



છે. તેઓએ ત્રણ વરસની અતી નાની વયે  
લીંબડીના નાઠા કોર સાહેબ દોડતરી હજી  
તરફથી ઇનામ મેળવ્યું હતું. સેન્ટ  
ગ્રેગોરીયસ કોલેજમાંથી માત્ર ૧૮ વર-  
સની વયે વીક્ટોરીઆ સ્વીમીંગ બાથમાં  
બેડાયા હતા મીસ આવાં ફરામરોજ  
મુસ સાથ ૧૯૩૨ માં શાહીના ગાંઠથી  
બેડાયા હતા. ૨૬ મે વરસ ઇંગ્લેન્ડ તથા  
કેનડીનન્ટની મુસાફરીએ મીસીસ ગોળ-  
વાલા સાથ નીકળ્યા હતા. ત્યાંના  
‘અપ-ટુ-ડેટ’ બાથમાં તેઓએ તરવાની  
હરીફાઈમાં ભાગ લીધો હતો, તેમજ  
તરવાના હુન્નરને લગતી વધુ માહિતી  
મેળવી હતી. લંડનની રાયલ લાઈફ  
સોસાયટીના લાઈફ મેમ્બર,  
તેમજ લાઈફ ગાર્ડ કોરના એક સભ્ય

ઉપરાંત તેઓ ‘એ વોર્ડ’ એફ મેરીટ’  
ધરાવે છે. ખરલીન મધેની Wallenbad  
und Kurbad તરફની તરવાની સરટીફીકેટ  
મેળવી હતી તેમજ વીએનાની Dianabad  
Aktion, Gesellschaft અને બુડાપેસ્ટની  
Nationl swimming Bath અને રોમની  
Societa Sportiva Lazio મધે પણ  
તરવાની હરીફાઈને લગતી સરટીફીકેટો  
મેળવી હતી. ૧૯૩૯ માં તેઓ ઓસ્ટ્રિયા  
ગયા હતા કે જ્યાંની Rowing Club  
ના તેવણ પહેલા હોદ્દા મેમ્બર છે.  
તેઓ સીડનીની New South wales  
Bondi Beach & Life Saving  
Club ના ‘એસોસીએટ’ સભાસદ પણ  
મેમાયા હતા. મીઠા ખુરશેદ ગોળ-  
વાલા પહેલાજ હોદ્દા અને પારસી છે  
કે જેઓ કેનડીનન્ટ તેમજ ઓસ્ટ્રિ-  
લીયામાં પણ એક તરનાર તરીકે બહુ  
બાણીતા હોવા ઉપરાંત ત્યાંની તરવાની  
હરીફાઈની અનેક સરટીફીકેટો પણ  
ધરાવે છે. વળી તેઓ ૬ વરસ થયાં  
બોમ્બે પોર્ટ ત્રસ્ટ સી સ્કાઉટ કુન્સના  
એસીસ્ટન્ટ સી સ્કાઉટ માસ્તર પણ હતા.

સરનામું:—વીક્ટોરીઆ સ્વીમીંગ બાથ,  
કોલાબા, મુંબઈ

તમારા વીત્તી ઉત્તરવાતાં પહેલાં

પ્રેસીડેન્સી

માં લખો અથવા મળો. તમને  
લાભજ થશે.

હેડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર  
ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.

ગાળવાલા, મીસીસ આવાં ખુરશેદ—  
રેાયલ લાઇફ સેવીંગ સોસાયટીના તેઓ  
પહેલાજ હાંદી ખાનુ સલાસદ છે. તેઓએ



દુખતા માણુસોના જન ખચાવવા બીકત  
પરિક્ષાઆ લ'ડનમાં પાસ કીધી છે અને  
તે માટેના તેઓ 'એવોડ' ઓફ મેરીટ'  
પણુ ધરાવે છે. જરમની મધે તરવાની  
હરીફાઈને લગતી તેવણુને સરટીફીકેટ  
મળી છે. અને સીડનીની વીમેન્સ સ્વી-  
મીંગ એસોસીએશન તરફથી પણુ તેઓને  
પ્રાઇઝ મલ્યુ છે. એમણે પણુ ઓલિમ્પીયાની  
Rowing Club માં 'rowing'ની ત્રીનીંગ  
લીધી છે. તેઓના હાથ હેઠળ પ્રીન્સેસ ઓફ  
ધરમપુર, પ્રીન્સેસ ઓફ ખાંસડા તથા  
પ્રીન્સેસ ઓફ સન્ત સ્ટેટ તથા ભોર સ્ટેટ  
ઉપરાંત બીજા વણુ બાણીતાં ખાનુઓએ  
તરવાની તાલીમ લીધી છે. એઓ પણુ  
વીકેટોરીઆ સ્વીમીંગ ખાથના એક  
ભાગીદાર છે.

સરનામું:—વીકેટોરીઆ સ્વીમીંગ ખાથ.  
કોલાબા, મુંબઈ.

કાંટાવાલા, શ્રી. મોહન હરગોવિંદદાસ—  
તેમનો જન્મ ૧૮૯૦ ના સાલમાં વડોદરા  
મધે થયો હતો. મરહુમ રાવખડાદુર  
હરગોવિંદદાસ ડી. કાંટાવાલા જેઓ એક  
ગુજરાતી સ્કોલર તેમજ કાબેલ લેખક  
હતા તેઓના તેઓ ચોથા પુત્ર થાય છે.  
તેઓએ વડોદરા મધેજ તમામ કેળ-  
વણી લીધી હતી. વડોદરા કોલેજમાંથી  
તેમણે બી. એ. ની પરિક્ષા પહેલે નંબરે  
પાસ કીધેલી હોવાથી ૧૯૧૦ ના સાલમાં  
એવણુની વડોદરા કોલેજના ફેલો  
તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. જે પછી  
વધુ અભ્યાસ અર્થે તેઓ કેમપ્રીજ  
ખાને ગયા હતા કે જેમાં ૧૯૧૪ ના  
સાલમાં એવણે સીવીલ સર્વીસની પરિક્ષા  
પસાર કીધી હતી. જેથી એઓની  
સીલોનમાં નેમણુંક થઈ હતી. સીલોન  
મધે એમણે અનેક કારોબારી તેમજ  
ન્યાયને લગતા જુદા જુદા ઓધાઓ  
ભોગવ્યા હતા. છેવટે તેઓ સીલોનના  
કોમર્સ ડીપાર્ટમેન્ટમાં સેક્રેટરી નેમાયા  
હતા. ૧૯૩૭ ના સાલમાં કે જ્યારે હિંદમાં  
સીલોન હાઉસ પહેલીજવાર હસ્તીમાં  
લાવવામાં આવ્યું હતું ત્યારે મી.  
કાંટાવાલા ઉપર સીલોનના હાંદ માટેના  
પહેલા ત્રેડ કમીશનર તરીકે ચુંબઈમાં  
ખાસ પસંદગી ઉતરી હતી કે જે  
ઓધો તેઓ હજી પણુ ભોગવી રહ્યા  
છે. સીલોનને લગતી કાયદા સંબંધી  
લખાયલી બે ચોપડીઓના તેઓ લેખક  
છે. એ ઉપરાંત તેમણે ગુજરાતી નોવેલ  
પણુ લખી છે. તેઓ એક ખેટી અને બે  
ખેટાઓના ભાગ્યશાળી પીતા છે કે  
જેમાંનો એક ખેટો 'કેમપ્રીજ બ્લુ' છે.

સરનામું:—સીલોન હાઉસ, હોર્નબી  
રોડ, મુંબઈ.

ગાળવાલા, મી૦ રૂસી ફરામરોજ—  
મરહુમ મી૦ ફરામરોજ ગાળવાલાના  
તેઓ નાના બેટા થાય છે અને હાલમાં  
ગાળવાલા વીકટોરીઆ સ્વીમીંગ પાથના

ગાળવાલા, મીસીસ મહેરૂ રૂસી—  
તેઓ પણ ગાળવાલા સ્વીમીંગ પાથના



એક ભાગીદાર છે. તેઓ પણ રાયલ  
લાઇફ સેવીંગ સોસાયટીના “લાઇફ મેમ્બર”  
છે તેમજ એ સોસાયટીનો બ્રોઝ મેડલ અને  
“એ વોર્ડ ઓફ મેરીટ” સરટીફિકેટ ધરાવે  
છે. તેઓ અગાઉ વીલસન કોલેજના  
“એમ્પ્લીઅન સ્વીમર” હતા. તેમજ પહેલી,  
બીજી અને ત્રીજી ક્લોડરેન્ડ્રુસર પારસી વોટર  
પોલો ટીમ તેમજ વોટર પોલોની બીજી  
મેચમાં તેમણે બહુ અચ્છી રમત કીધી હતી.  
એવળુ પણ બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના સી સ્કાઉટ  
કુપના રૉવર સ્કાઉટ છે.

સરનામું:—વીકટોરીઆ સ્વીમીંગ પાથ,  
કોલાબા, મુંબઈ.



એક ભાગીદાર અને એક અચ્છા તરનાર  
છે. પાથમાં તરવાની ત્રેનીંગ લેવા આવતાં  
ખાનુઓને તેઓ સ્વીમીંગનું શીક્ષણ  
આપે છે. તેઓ રાયલ લાઇફ સેવીંગ  
સોસાયટીના મેમ્બર છે અને ફર્સ્ટ એડ હુ  
ઇમરજન્સી હોમ નરસીંગની સરટીફિકેટ  
ધરાવે છે અને હાલમાં રેડક્રોસ સોસાયટીમાં  
રીલીફ વર્કમાં આગેવાનીભરે ભાગ લે છે.  
તેઓની ઠાા વરસની નાનકડી બેટી રોશન  
પોતાના માતૃપિતાની માફક રાયલ લાઇફ  
સેવીંગ સોસાયટીના મેમ્બર છે જે આ  
સોસાયટીનાં સર્વેથી નાનામાં નાનાં ઇન્ડયન  
મેમ્બર છે.

સરનામું:—વીકટોરીઆ સ્વીમીંગ પાથ,  
કોલાબા, મુંબઈ.

**વકીલ, પ્રો. ચંદુલાલ નગીનદાસ—** પ્રે.૦ વકીલનો જન્મ ૧૮૯૫ માં હાંસાદ ગામે થયો હતો. મુંબઈની વિલ્સન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૧ સુધી લંડન સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં એમએ અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૧ માં મુંબઈ યુનીવર્સિટીમાં ઇકોનોમીકસ ખાતું શરૂ થતાં તેઓ એમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૨૭ માં તેમને એના પ્રોફેસર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૦ માં તેમને મુંબઈ યુનીવર્સિટીની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસ એન્ડ સોશ્યોલોજીના મુખ્ય વ્યવસ્થાપક નીમવામાં આવ્યા હતા. આ શાળા એમ. એ. અને પી. એચ. ડી. ની ડીગ્રીઓ માટે વિદ્યાર્થીઓ તૈયાર કરે છે. આ શાળાએ આખા દેશમાં નામના મેળવી છે. પ્રે.૦ વકીલ કેળવણીકાર ઉપરાંત પત્રકાર અને ત્રંચકાર પણ છે. એમણે “આધુનિક યુગના હિંદનો નાણું વિષયક વિકાસ” એ નામનું અંગ્રેજીમાં પ્રસ્તક લખ્યું છે એ ઉપરાંત હિંદની ચલણ અને ઉદ્યોગીક રાજનીતિ વિષે તેમજ હિંદ-જાપાન વચ્ચેના વ્યાપારી સંબંધ વિષે બીજા લેખકો સાથે મળીને કેટલાંક પ્રસ્તકો લખેલાં છે. એમણે દિલ્હી અને હૈદરાબાદની ઓરિયાનીયા યુનીવર્સિટીમાં હિંદના આર્થિક જીવન વિષે વ્યાખ્યાનો આપ્યાં છે. ઇંડીઅન ઇકોનોમીકસ એસોસિએશનના પ્રમુખ બન્યા હતા અને પટણા ખાતે મળેલી ઇંડીઅન ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સની ૧૮ મી બેઠકના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. કરંસી, ખેતીવાડી રીસર્ચ, ઉદ્યોગીક અને આર્થિક સર્વે, નેશનલ પ્લાનીંગ વિગેરે કમીટીઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. પ્રે.૦ વકીલ ગુજરાત રીસર્ચ સોસા-

યટીના માનદ જનરલ મંત્રી તથા તે સંસ્થાના ત્રીમાસિકના તંત્રી છે.

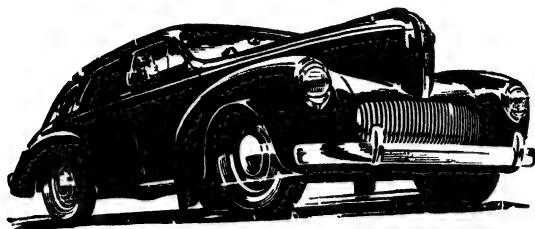
**સરનામું:—**યુનીવર્સિટી સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસ એન્ડ સોશ્યો-સોજી, મુંબઈ.

**કાપડીઆ, શ્રી. સોરાબજી પાલનજી—** એમનો જન્મ ગરીબ માતૃપિતાને ત્યાં થયેલો છતાં તેમણે ભારે મુશીબતો વેઠીને પણ એ જમાનામાં મુશ્કેલ એવી કેળવણી લીધી હતી અને તેઓ વર્તમાનપત્રના ધંધામાં દાખલ થયા હતા. પ્રારંભમાં “અખબારે સોદાગર”માં જોડાયા હતા, એ પછી એમણે “સાંજ-વર્તમાન” પત્રમાં વર્ષો સુધી કામ કરી એની જમાવટ કરી હતી. એ પછી શ્રી. કાપડીઆ “મુંબઈ સમાચાર”માં જોડાયા હતા. જુના મહેલો પાસે શ્રી. નવરોજજી બેલગામવાળાએ “મુંબઈ સમાચાર” ખરીદી લીધું હોવાથી તેઓએ એમને સાથ દઈ “સમાચાર”ને લોકપ્રીય બનાવ્યું હતું. એ પછી “કોનીકલ” પણ શ્રી. બેલગામવાળા પાસે આવતાં શ્રી. કાપડીઆએ રાત દીવસ મહેનત કરી એની જમાવટ કરી હતી. આ પછી “મુંબઈ સમાચાર”, બોમ્બે કોનીકલ” અને “બોમ્બે સેન્ટીનલ” તથા બંને પત્રોની રવીવારની આવૃત્તિઓ એ સર્વે પત્રો શ્રી. કામાના હાથમાં જતાં શ્રી. કાપડીઆ ત્યાં કાયમ રહ્યા છે અને “મુંબઈ સમાચાર”ના તંત્રીનો જવાબદાર હોદ્દો ધણી ખાહોશીથી ચલાવે છે.

**સરનામું:—**મુંબઈ સમાચાર, મુંબઈ

# 1941 WILLYS AMERICAR

4-Cyl: 15.63 H. P.  
4-door Six-Passenger Saloons.



This fine AMERICAR is good to king and strong, sound, speedy and smart with ample head room, leg room and all round sufficiency.

*Distributors:*

**Bombay Cycle & Motor Agency Ltd.**

534, Sandhurst Bridge, Bombay, 7.

Branch at Secunderabad.

Also Distributors for DODGE & CHRYSLER CARS and DODGE TRUCKS

# કૉ મ શીં ચ લ ઇન્ડ્યુરન્સ કું. લીં

ચેરમેન —

દીં બં કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરી.

હેડ ઓફીસ—

બેલ બીલ્ડીંગ, સર શીરોજીશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

પ્રથમ આંકડાંમાંજ બોનસ જાહેર કર્યું છે.

પ્રથમ ચતુર્વાર્ષિક બોનસ—રૂ. ૫૦ અને રૂ. ૬૦.

આ કંપની મ્યુચ્યુઅલ છે—શેર હોલ્ડરે નથી—એજન્સી માટે લખો.

**ઠાકરસી, શ્રી દેવીદાસ માધવજી—** એમનો જન્મ સંવત ૧૯૨૮માં થયો હતો. સેન્ટ ઝેવીયર્સ કોલેજમાં એક વર્ષ અભ્યાસ કર્યા પછી તેઓ પિતાના કાપડના બંધામાં ૨૦ વર્ષની ઉંમરે ભેડાઈ ગયા હતા. વિલાયત સાથે સીધા સંબંધ બાંધી કાપડ આયાત કરવાની પેઢી તેમણે ચાલુ કરી હતી અને મોટા પ્રમાણમાં માલ મંગાવવાનું શરૂ કર્યું હતું. કાપડના વેપારી તરીકે તેમની નામના ઘણી સારી છે અને મુંબઈના કાપડના દેશી વેપારીઓની મંડળીના તેઓ પ્રમુખ છે. કાપડના વેપારીઓના મંડળ અને મીલમાલેકો વચ્ચેના ઝઘડામાં શ્રી. દેવીદાસ વારંવાર લવાઈ નીમાતા. ગત મહાયુદ્ધમાં નીમાયલી કાપડના ભાવનું નિયમન કરનારી સમિતિમાં પણ તેઓ નીમાયા હતા. મુંબઈની દેશી વેપારી એમ્બરની સ્થાપનામાં પણ એમનો હિસ્સો હતો. એની સમિતિમાં વર્ષો સુધી રહ્યા હતા અને ઉપ-પ્રમુખ અને પ્રમુખના અધ્યા પણ ભોગવ્યા છે. એમ્બર તરફથી મુંબઈના પોર્ટ ટ્રસ્ટના એક ટ્રસ્ટી તરીકે ચુંટાયા હતા. આ ચુંટણીમાં તેઓ પહેલા હિંદી હતા. મુંબઈના મીલમાલેકો અને મજુરો વચ્ચે પગારનો વાંધો પડતાં મુંબઈના માજી ચીફ જસ્ટીસ સર નોરમન મેકલાઉડના પ્રમુખપદે નીમાયલા લવાઈ મંડળમાં તેમની નીમણુંક કરવામાં આવી હતી. ઈંદીઅન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શુરન્સ કંપનીની સ્થાપનામાં એમનો હાથ હતો અને હાલમાં તેઓ એ કંપનીના ડિરેક્ટરોની બોર્ડના ચેરમેન છે અને જોખે કોલેજ મારકેટ કંપની હીન્ડોના તેઓ ડિરેક્ટર છે. તેઓ બહુતા વૈષ્ણવ અગ્રેસર છે.

૧૯૩૪માં શ્રી. નાથદ્વારાની તમામ મિલકતના માનદ રીસીવર નીમાયા છે. ઉદેપુરના રાણાએ નાથદ્વારાના વહીવટ માટે નીમેલી સમિતિમાં પણ તેમને નીમવામાં આવ્યા છે. શ્રી. ખેટ સંખોદ્વારમાં આવેલા મંદિરોની વ્યવસ્થા માટે ગાયકવાડ સરકારે નીમેલી સમિતિમાં પણ એમનું સ્થાન છે. હાલાઈ ભાટીઆ મહાજનના પ્રમુખ હતા અને હાલ મહાજનની તમામ મિલકતના ટ્રસ્ટી છે. મદ્રાસ ખાતે ૧૯૩૭માં મળેલી અખીલ હિંદ વર્ણાશ્રમ સંઘની ૬૪મી બેઠકના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૨માં તેઓ જી. પી. અને ૧૯૧૫માં ગ્વાનરરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ બન્યા હતા.

સરનામું:—કાલ્યાદેવી રોડ, મુંબઈ.

**ગાંધી, શ્રી. લલીતમોહનચુનીલાલ—** બી. એસ. સી., એમ. એ., એલ. એલ. બી., સુરતના ડીપ્લોમટ ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર અને પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર. એવણો જન્મ સુરત મધ્ય ૧૯૦૨માં થયો હતો. સુરતની ટી. વી. સાર્વજનિક હાઈસ્કૂલમાં તેમજ મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન અને ગવર્નમેન્ટ લેા કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. હીન્ડો ૫૦ સી. એમ. ગાંધી એડવોકેટ, (આ. એસ.) ના તેઓ પુત્ર થાય છે. ૧૯૨૬ના સાલથી તેમણે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. સુરતની સાર્વજનિક એડ્યુકેશન સોસાયટીની મેનેજીંગ કમીટીના તેઓ છેલ્લાં ૨૦ વરસથી એક સભ્ય છે. ૧૯૩૮ના આગસ્ટમાં તેમની ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ન્યુ દિલ્હી ખાતેની ફેડરલ કોર્ટના જુનિયર એડવોકેટ તરીકે તેમણે પોતાનું નામ “એનરોલ” કરાવ્યું છે.

સરનામું:—સુરત.



**ભીંવડીવાલા,** ખાનખડાદુર નાનાભાઈ હોરમસજી જે. પી.—ખાનખડાદુર નાનાભાઈ ભીંવડીવાલા એક આપખળે અને જાતી સખત મહેનતથી વધેલા એક અહસ્ત



છે. તેઓ મરહુમ ખાનખડાદુર હોરમસજી ભીંવડીવાળાના વડા ખંટા છે અને તેઓએ ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરી પછી સેન્ટ જેવીઅર્સ, એલ્ફીન્સ્ટન અને ડેકકન કોલેજમાં કેળવણી લીધા બાદ માટુંગા ખાતે આવેલા મીઠાંના ધંધામાં રૂ. ૧૫૦૦ ની નાની પુજ સાથે બેઠાઈ તે ધંધામાં ગંધધાઈ વહીવટ કરીને લગભગ એક લાખ રૂપિયા જેટલી મોટી કમાણી ૧૯૧૦ ના સાલમાં કરી હતી. તેઓની આ પ્રમાણેની સખત મહેનત અને સારી ધંધાની કુનેહથી તેઓ કરસ્ટમસના મોટા મોટા અમલદારો જેવા કે સર જેનકીનસ, મીંગ્સારલી વગેરેના માનીતા થઈ પડ્યા હતા અને તેમાંના એક મોટા અમ-

લદારે તેઓને ઉંચી સરટીફિકેટ આપતાં જણાવ્યું હતું કે તેઓની ફતેહની ચાવી તેઓની સવારથી તે રાત સુધીની સખત મહેનત અને જાતી દેખરેખનું પરીણામ હતું. આ પ્રમાણેની તેઓની ફતેહથી તેઓએ ખીજ અનેક મીઠાંના કામકાજમાં ભાગ લઈને પોતાની માલિકીના કેટલાક મોટા અગરોનો ઉમેરો કરી દીધો હતો, જેમાં માટુંગાના, ભાંડુપના અને ઘાટકોપરના મોટા અગરો સમાઈ જતા હતા જે આ લાઈનમાં તેઓ સીવાય કોઈએ પણ અગાઉ મેળવ્યાં હતાં નહીં. તેઓએ હોરમસજી સાલ્ટ વર્ક્સ સાયન ખાતે ખાંધ્યા હતા જે મુખ્યના જાણીતા શહેરીઓની મોટી હાજરી સનમુખ મીંગ્સારથી ખુલ્લો મેલ્યો હતો. આ ઉપરાંત તેઓએ ‘હીરા વીલાં’ નામનું એક આત્રીશાન અને ભવ્ય મકાન ખુલ્લું મેલ્યું હતું જેમાં તે વખતના ગવર્નર સર લેસ્લી વીલસન, સેક્રેટરીએટના મોટા અમલદારો અને જાણીતા આસામીઓએ હાજરી આપી હતી અને “ટાઈમ્સ” પત્ર “એન. ભીંવડીવાલા મીઠાંના વેપારના એક મેગનેટ” તરીકે તેઓને ઓળખાવ્યા હતા. મીઠાંના વેપારી તેમજ મીલકતદાર ઉપરાંત તેઓએ એકસાઈજના ધંધામાં અંપલાવવાને દમ-જીના આખકારી કોન્ટ્રેક્ટ, અફીણ અને દારૂની દુકાનો મુખ્ય, થાણા, પુના અને ખાનદેશમાં રૂપિયા પચાસ હજારથી એક લાખ સુધીની મોટી રકમ આપી ખોલી હતી. ધુલીયા ખાતેની સરવે દુકાનો મેળવનારા તેઓ એકલા હતા જ્યાં તેઓએ સરજ્યોજ લોખંડ અને સર લેસ્લી વીલસનને જીયાફત આપી હતી. ભાંડુપ ખાતેના મીઠાંના વરકસને ખુલ્લું મુકતી વખતે તેઓએ છુટા હાથે ખરચ કરીને એક ખાસ સ્પેશીઅલ ટ્રેન રોકી હતી, જેમાં મુખ્યના જાણીતા

શહેરીઓ, મોટા અમલદારો વગેરેને નોત-  
રવામાં આવ્યા હતા અને સઘળાઓએ  
ખાનખડાદુર ભીંવડીવાલાના મોટા દીલની  
જીવાફત તેમજ તેઓની આપખળથી આગળ  
વધવાની કારકીર્દીના ભારે વખાણ કરીને  
તેઓના ધંધામાં ફતેહ મળે એવી દુઆ  
ગુજરી હતી અને તેઓને એક મોટા ગવર-  
મેન્ટ અમલદારે એક મોટા વેપારી ઉપરાંત  
એક મોટા મીત્ર તરીકે ગણ્યા હતા. છેલ્લી  
મહાન લડાઈમાં ખાનખડાદુર ભીંવડી-  
વાળાએ બ્રીટીશ ગવર્નમેન્ટને ખબર કરતાં  
સસ્તા ભાવે મીઠું પુર પાડવામાં તેમજ  
બીજા અનેક બાબતોમાં ઘણી મોટી મદદ  
કરી હતી. તેઓએ પોતાના રહેઠાણ માટે  
નેપીયન્સી રોડ ઉપર એક આલીશાન અને  
ભવ્ય મકાન મારખલ અને સુંદર આરકીટેકટ  
ડીઝાઇનથી બાંધીને તેને પોતાના મરહુમ  
માતાજી પુતલીબાઈના નામ ઉપરથી પુતમા  
મેનશન નામ આપ્યું છે.

ખાનખડાદુર ભીંવડીવાળા કલ્યાણની  
અનજીમનતા એક ત્રસ્ટી, પારસી મેટ્રીમા-  
નીયલ કોર્ટના એક હેલીગેટ અને કોનરરી  
મેજિસ્ટ્રેટ અને જે.પી. છે. તેઓ પોતાની  
કોમતા ગરીબોને છૂપી પૈસાની મદદ કર-  
નારા એક મોટા દીલના ગ્રહસ્થ છે.

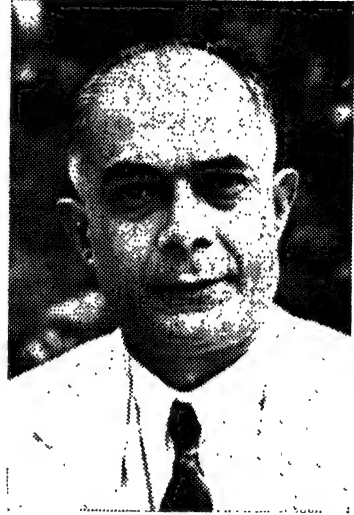
સરનામું:—પુતમા મેનશન, નેપીઅન્સી  
રોડ, મુંબઈ.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીએ ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બનો.

સોમજી, ઓનરેબલ મીં જસ્ટીસ  
મહુમદભાઈ અલાદીનભાઈ, એમ. એ.,  
એલ. એલ. બી., બાર-એટ-લો—એમનો



જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમના પિતા  
ફના વેપારી હતા અને ખાનદેશમાં જીનીંગ  
અને પ્રેસીંગ ફેક્ટરી ધરાવતા હતા. એલ-  
ફીન્સ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી  
૧૯૩૩ માં તેમણે એમ. એ. અને એલ  
એલ. બી.ની પરિક્ષાઓ પાસ કરી હતી.  
તેમણે ૧૯૧૬ માં સ્કોલ કોગ્રીઝ કોર્ટમાં  
વકીલ તરીકે ધંધાની શરૂઆત કરી  
હતી. ૧૯૨૨ માં વિલાયત જમ્મીસ્ટર  
થઈ આવ્યા પછી મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં  
મીં એફ. જે. કોલ્ટમેન સાથે ધંધો શરૂ  
કર્યો. ૧૯૩૭ માં હાઈકોર્ટના જજ તરીકે  
નીમાયા હતા. ઓમીં જસ્ટીસ સોમજીએ  
પચાસ વર્ષની ઉંમરે શેઠ નવરોજી  
કેકોબાદ પંથકીના એકનાં એક પુત્રી  
બલુબાઈ સાથે લગ્ન કર્યું છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

**મહેતા. શ્રીમતિ પ્રેમલીલા, ખી. એસ**  
સી.—એમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં અમદા-  
વાદમાં થયો હતો. ૩૦ સુમંત મહેતા  
એમના પિતા થાય. એમણે પ્રાથમિક  
અભ્યાસ ઘેર કર્યા પછી અમદાવાદમાં  
મહાલક્ષ્મી ત્રેનીંગ કોલેજમાં ઉચ્ચ  
અભ્યાસ કરી ગુજરાત અને બરોડા  
કોલેજમાં અભ્યાસ કરી ૧૯૨૪ માં  
ખી. એસ સી. ની પરિક્ષા પસાર કરેલી.  
એ પછી તેઓ મહારાષ્ટ્રી ગલ્સ'  
હાઇસ્કુલમાં શિક્ષિકા તરીકે બેડાયેલાં  
અને પછી રાજકોટની બાર્ટન ફીમિલ  
ત્રેનીંગ કોલેજના લેડી સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ  
નીભાયેલાં. એમનું લગ્ન સર મનુભાઈના  
મોટા પુત્ર શ્રી. કાન્તીશ્વર સાથે થયું  
છે. શ્રીમતિ પ્રેમલીલા જ્યાં જાય ત્યાં  
સ્ત્રીબાળકોની કેળવણીની પ્રવૃત્તિ ઉપાડે  
છે. એણે ઇન્ડિયા વીમેન્સ કોનફરન્સની  
વડોદરાની શાખાના મંત્રી, વડોદરા  
સ્ત્રી સમાજ અને ચીમનાબાઈ ઉદયો-  
ગાલયના મંત્રી અને “ગુણસુંદરી”ના  
તંત્રી તરીકે પણ એમણે કાર્ય કરેલું.  
૧૯૩૯ થી મુંબઈમાં નિવાસ થતા મુંબ-  
ઈના ભગિની સમાજના સભ્ય છે અને  
મહિલા પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લે છે. “ગૃહ-  
દીપિકા” નામનાં પુસ્તકના બે ભાગ તેમણે  
લખેલાં છે. આ પુસ્તક પાઠ્યપુસ્તક  
તરીકે મંજૂર છે.

**દેશાઈ, શ્રીમતિ જયવતિ પ્રાણલાલ—**  
એમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૪ માં જામનગર  
ખાતે થયો હતો. એમણે પ્રાથમિક શિક્ષણ  
હાથેલું છે, પણ પાછળથી ખાનગીમાં  
અભ્યાસ વધારેલો હતો. તેમનામાં લેખન-  
શક્તિ પણ છે. ચઉદ વર્ષની વયે ૨૦ શેઠ  
દેવકરણુ નાનજીના દ્વિતીય પુત્ર શેઠ પ્રાણલાલ  
ભાઈ સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં છે. શ્રી. જ્યો-  
ત્ષ્ણને ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળ અને

સાન્તાકરૂઝ હિંદુ સ્ત્રીમંડળ સાથે ઘાટો  
સંબંધ છે અને કોટ હિંદુ સ્ત્રીમંડળની  
સ્થાપના એમણે પોતે કરી છે. તેઓ  
પ્રારંભમાં એના પ્રમુખ હતા. એ ઉપરાંત  
દીનદયા સંઘ, બોમ્બે પ્રેસીડન્સી વીમેન્સ  
કાઉન્સિલ અને અક્ષરજ્ઞાન યોજનાની  
કમીટીમાં પણ કામ કરે છે તેઓ  
તેમના પતિ શેઠ પ્રાણલાલભાઈને  
તેઓનાં બહેર કાર્યોમાં મદદ કરે છે.  
સરનામું:—મલખાર હાલ, મુંબઈ.

**મહેતા, શ્રીમતિ સરોજની, એમ.**  
એ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં અમદા-  
વાદમાં થયો હતો. ૨૬૦ સર રમણભાઈ  
મહિપતરામ નીલકંઠ એમના પિતા  
થાય. અમદાવાદની મહાલક્ષ્મી ત્રેનીંગ  
કોલેજમાંથી મેટ્રીક થયા પછી ગુજરાત  
કોલેજમાં વધુ અભ્યાસ માટે દાખલ  
થયા હતા. ૧૯૧૯ માં ખી. એ. થઈ  
૧૯૨૩ માં ઇંગ્લેન્ડ જઈ “લંડન સ્કુલ  
ઓફ ઇકોનોમીક્સ”માં છ માસ સુધી  
સમાજશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હતો.  
૧૯૨૪ માં અમદાવાદ વનિતા વિશ્રામના  
સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ બનેલા અને ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૦  
સુધી સાન્તાકરૂઝ સ્ત્રીસમાજનું સંચાલન  
કરેલું. ૧૯૩૦ માં એમ. એ. ની ડીગ્રી  
મેળવી હતી. ભગિની સમાજની કાર્ય-  
વાહક સમિતિના સભ્ય છે. અક્ષરજ્ઞાનના  
શિક્ષણ માટે ચાલીએ ચાલી ફેરી અંગ્રેજી  
વર્ગોમાં શિક્ષણ આપે છે. “બોમ્બે પ્રેસી-  
ડન્સી વીમેન્સ કાઉન્સિલ”માં પણ છે.  
શ્રીમતિ મહેતા એક લેખિકા તરીકે પણ  
બહુશીલ છે. ગુજરાતની લગ્ન વ્યવસ્થા  
અને કુટુંબ સંસ્થા, સ્ત્રી સ્વાતંત્ર્યવાદ  
વિગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે. એમના પતિ  
શ્રી. નાનક બટ્ટકરામ મહેતા જી. આઈ. પી.  
રેલવેમાં ત્રાફિક મેનેજર છે. એમણે પતિ  
સાથે બે વખત વિલાયતનો પ્રવાસ કરેલો.

જે'કર, શ્રીમતિ લીલાવતી ધીરજલાલ, બી. એ.—જૈન કોમના આ પહેલાં ખાતુ ગ્રેજ્યુએટનો જન્મ ૧૮૯૫ માં કુંકાવાવ ગામે થયો હતો. તેમના પિતા દોલત-રામ અમદાવાદના જાણીતા ધારાશાસ્ત્રી અને આગેવાન શહેરી છે. લીલાવતી બહેન પાંચ વર્ષની ઉંમરે અમદાવાદની મિશન સ્કુલમાં દાખલ થયેલા અને ત્યાંની પરિક્ષા પહેલે નંબરે પાસ કરેલી. પછી ગૃહવિજ્ઞાનની ત્રણે પરિક્ષામાં પણ પહેલે નંબરે આવીને દાદાભાઈ નવરોજી સ્કોલરશીપ મેળવી હતી. ૧૯૧૩ માં મહાલક્ષ્મી ત્રેનીંગ કોલેજમાંથી મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરેલી અને ૧૯૧૬ માં ગુજરાત કોલેજમાં બી. એ. થયા હતા. જૈન કોમમાંથી તેઓ પહેલાં ગ્રેજ્યુએટ હોવાથી તેમની કોમે એમને અલિનંદન આપ્યાં હતાં. ૧૯૧૮ માં શ્રીમતિ લીલાવતીએ જ્ઞાતિનો વાડો તોડી શ્રી. ધીરજલાલ જે'કર સાથે લગ્ન કર્યાં હતાં અને પછી જાહેર જીવનમાં ઝંપલાવું હતું. લોર્ડ વિલિંગ્ડનને માનપત્ર આપવાનો વિરોધ કરતી ચળવળમાં તેમણે ભાગ લીધો હતો. ગાંધીજીએ એ અરસામાં શરૂ કરેલી પરદેશી કાપડના બહિષ્કારની ચળવળમાં એમણે પોતાના કિંમતી વસ્ત્રો હોળી કરવા માટે આવી દીવાં હતાં અને સ્વદેશી વસ્ત્ર લીધું હતું. ભગિની સમાજની સર્વ પ્રવૃત્તિઓમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ રહ્યા છે એના મંત્રી પણ બનેલા. ૧૯૩૨ માં એમના પતિ શ્રી. ધીરજલાલનું અવસાન થયું હતું.

સરનામું:—અમદાવાદ.

કસ્તુરબા ગાંધી—શ્રીમતિ કસ્તુરબા ગાંધીના જન્મ ૧૮૬૯ માં પોરબંદર ખાતે શ્રી. ગોકળદાસ મકનજીને ત્યાં થયો હતો. તેર વર્ષની ઉંમરે તેઓ ગાંધીજી સાથે પરણીને સાસરે ગયાં હતાં. ગાંધીજીને કસ્તુરબાની નિરક્ષરતા સાલતી હોવાથી એમણે ભણાવવાનું શરૂ કર્યું. એમાં ગાંધીજીને થોડી સફળતા પણ મળી. શરૂઆતમાં બંનેનું લગ્ન જીવન દુઃખી હતું અને પતી-પત્ની વચ્ચે ઝઘડો થતો. એક સમયે તો કસ્તુરબાને પીએર મોકલી દેવામાં આવ્યાં હતાં. પણ ઝઘડો સમી જતાં બંને પુનઃ પાછા એકત્ર થયાં હતાં. આફ્રિકા ગયા પછી ફરીથી બંને વચ્ચે ઝઘડો જાગ્યો. પરોણાઓના સત્કારમાં કસ્તુરબાને અથાગ શ્રમ ઉઠાવવો પડતો અને એમાંથી ઝઘડો જગતાં એક પ્રસંગે એમને ઘરની બહાર પણ કાઢ્યાં હતાં. આમ છતાં પણ કસ્તુરબાની પતીભક્તિ ઓછી થતી નહિ. આફ્રિકામાં પણ કસ્તુરબાએ ગાંધીજીની લડતમાં સાથ આપ્યો હતો. હિંદ આવ્યા પછી સાબરમતીના તીરે ગાંધીજીએ સ્થાપેલા આશ્રમમાં કસ્તુરબાના હસ્તેજ બધી વ્યવસ્થા અને સાફસુફી થતી. ગાંધીજીની ખાદી, સ્વદેશી, હરિજન કેળવણી, આર્યવિદ્યોગ, દારૂનિષેધ એ સર્વ પ્રવૃત્તિઓમાં તેઓ હંમેશા મોખરે રહેતાં. અનેકવાર જેલ પણ ગયા છે અને છેલ્લે છેલ્લે રાજકોટની લડતમાં રાજકોટની જેલના મહેમાન બન્યાં હતાં.

સરનામું:—સેવાશ્રામ, વઘાં.

**સુનાવાલા, મીઠા અને મીસીસ હોમી**  
**પી.—**મીઠા હોમી જેઓ એક સાહસીક શુરા સાઈકલિસ્ટ છે તેઓનો જન્મ તા. ૫ મી જુલાઈ ૧૮૭૭ ના દિને મુંબઈમાં થયો હતો. એવણે ૧૮૯૬ થી



તે અત્યાર સુધીમાં એક લાખ માઈલથી વધુની મુસાફરી સાઈકલ ઉપર કીધી છે. તેઓ પોતાની માત્ર ૧૯ વરસની નાની વયે સાઈકલ ઉપર ટુરીંગે નીકળ્યા હતા. આટલી નાની વયે આ જાતનો સાહસ ખેડવાને રેકોર્ડ કરનાર પારસી કોમના તેઓ અચ્ચીતજ સુરા અને સાહસીક સપુત હતા. ૧૮૯૬ થી તે ૧૯૨૫ ના સાલ સુધી એટલે કે ૩૦ વરસની લાંબી મુદત દરમિયાન તેમણે સાઈકલ ઉપર લગભગ ૮૫ હજાર માઈલનો રેકોર્ડ નોંધાવ્યો હતો. આટલો રેકોર્ડ જાણે કે મીઠા હોમી માટે પુરતો નહીં હોય તેમજ જાણે કે તેઓએ એક લાખ માઈલથી વધુની સાઈકલ ઉપર સહેલગાહ કરીને રેકોર્ડ નોંધાવવા માટે જ જન્મ લીધો હોય તેમ આજે ૬૪ વર્ષની ઉંમરે પણ તેવણ એ રેકોર્ડ કરવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા છે. તેમણે ચાર વખત આખું પંજાબ, ત્રણ વખત ઉત્તર

હિંદુસ્તાન, બે વખત ખંગાળ, કલકત્તા, આસામ, દાર્જીલીંગ, અને ત્રણ વખત દરખણ હિંદુસ્તાન (પોંડિચેરી, ત્રીચીનો-પોલી વિગેરે), બે વખત ગુજરાત, કાઠીયાવાડ ઉપરાંત સીલોન અને ખાઈબર-પાસ જેવાં સ્થળો પણ સાઈકલ ઉપર ખુંદી માર્યાં છે. સાઈકલ ઉપરની આ જાતની સહેલગાહને તેઓ એક મોજ સમાન ગણે છે. તેવણની આ મુસાફરીનો જાણવાબેગ અહેવાલ જાણીતા અંગ્રેજી તેમજ ગુજરાતી છાપાઓમાં પ્રગટ થયો છે. મીઠા હોમી સુનાવાલાની સહાઈ શેક જેહાંગીરજી ફરામજી બક્ષીના દૈત્રી તે મીઠા દીનશાહ જેહાંગીરજી બક્ષીનાં બંદી ખાઈ સુનાખાઈ સાથે તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૭ ને દીને થઈ હતી. પોતાના ધણીથી છુટાપાણું ભોગવવાના ભોગે પણ મીસીસ સુનાવાલાએ પોતાના ધણીની સાઈકલ ઉપરની સાહસીક સફરમાં ભારે ઉલટ લઈ પોતાના ધણીને ઉત્તેજન આપતા રહ્યા હતા. મીસીસ સુનાખાઈના બપાવા હોંગકોંગના જાણીતા વેપારી હતા. જેઓને ૧૮૬૪ માં હોંગકોંગમાં તેઓના મિત્રો તરફથી માનપાન સાથે એક શુશોભીત ચાંદીનું વાજ પણ ભેટ થયું હતું. વળી મીઠા હોમીના પીતાજીના બપાવા શેક એદલજી સુનાવાલા પણ પોતાના વખતના એક જાણીતા વેપારી હતા અને માહીમમાં સુનાવાલાની અગ્યારી નામનું પાક મકાન બંધાવ્યું હતું. મીઠા હોમી સુનાવાલાએ ૧૯૨૫ માં સાધારણ ખાઈસીકલ સાથે જોડેલી સાઈકલ પહેલવહેલી ખાહેર પાડી હતી. જેની સાઈકલમાં તેવણના ચંચળ ખેટા એદલને ખેસાડ-

વામાં આવતો હતો. કે જે ખેટાની નવખેતની શુભ ક્રીયા કરીને આ ભાગ્ય-શાળી બેડું પરવારી ગયું છે. અને એ ખેટાની શાદીની હવે તૈયારી કરે છે. આ બેડું પીંડી મરી, કેશમીર, ગુલબર્ગ, જમ્મુ, લાહોર, હાલ્દી, આગ્રા તથા મધ્યપ્રાંતો વીગેરે શહેરોની મુલાકાત લઈ આન્યું છે.

સરનામું:—રૌઝવીલા, નેસખીટ રોડ, મહગામ, મુંબઈ નં. ૧૦.

હરગોવિન્દાસ જીવણદાસ, જ. પી.—શેઠ હરગોવિન્દાસ એક મીલમાલિક હોવા ઉપરાંત રૂના દલાલ પણ છે. ૧૮૭૪ના સાલમાં એવણનો જન્મ થયો હતો. ૧૭ વરસની નાની વયે નોકરીએ રહી એમણે પોતાની ગરીબ જીંદગીની કારકીર્દીની શરૂઆત કીવી હતી. ત્રીસમા વરસથી એવણે પોતાનું સ્વતંત્ર ખીઝનેસ કરવા માંડ્યું હતું. ૧૯૦૫ના સાલમાં મેસર્સ ફાર્બસ કેમ્પબેલ એન્ડ કુંપનીના એઓ એકલા કોટન બ્રાકર નીમાયા હતા અને જ્યાં સુધી આ પેઢીએ પોતાનું રૂનું ખીઝનેસ ચાલુ રાખ્યું ત્યાં સુધી એટલે કે ૨૭ વરસ સુધી એવણે એ પેઢીના એકલા રૂના દલાલ તરીકે સેવા બજાવી હતી. એઓ કેટલીક કુંપનીઓના ડિરેક્ટર અને મેનેજિંગ એજન્ટ હોવા ઉપરાંત સંખ્યાબંધ ધર્માદા ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે. વર્ણી એઓ બોમ્બે બુલીઅન એક્સચેન્જ, નેટીવ સ્ટોક એન્ડ શેર બ્રોકર્સ એસોસિએશન, ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસિએશન વગેરે સંસ્થાઓના એક સભાસદ છે તેઓએ લાખો રૂપિયાની સંખ્યાવત કીમી છે અને પોતાની કપોળ કોમમાં ઘણા આગળ પડતો દરજ્જો ધરાવે છે.

સરનામું:—૬૨, બાણગંગા રોડ, વાલકુંડેવર, મુંબઈ.

સેતલવડ, શ્રી. મોતીલાલ ચીમનલાલ, બી. એ, એલ એલ. બી., એડવોકેટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં અમદાવાદ



ખાતે થયો હતો. અમદાવાદમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ લીધા પછી મુંબઈમાં વીલ્સન હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી પંદર વર્ષની ઉંમરે મેટ્રીક થયા હતા. ત્યાર પછી એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં ભણ્યા હતા. ૧૯૧૧ માં એડવોકેટ થયા પછી ધંધાની શરૂઆત કરી હતી. ૧૯૧૯ થી આગેવાન ધરાશાસ્ત્રીની પક્તીમાં એમનું સ્થાન ગણાવા લાગ્યું. ૧૯૨૬ માં તેમની એક અગ્રગણ્ય ધારાશાસ્ત્રી તરીકેની ૨૫ વર્ષની કારકીર્દીનો રજત મહોત્સવ ઉજવાયો હતો. એમને હાઈકોર્ટના જજના ઓધ્ધા પર નીમવાની સરકારે ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરી હતી પરંતુ તેમણે સ્વતંત્ર ધંધાદારી રહેવાનું જ પસંદ કર્યું હતું. વિખ્યાત ધારાશાસ્ત્રી સર ચીમનલાલ સેતલવડના પુત્ર શ્રી. મોતીલાલ સેતલવડને મુંબઈ સરકારે એડવોકેટ જનરલ તરીકે નીમ્યા હતા. આજે પણ તેઓ એજ ઓધ્ધાપર છે.

સરનામું:—જુહુ, (મુંબઈ).

દેશાઈ, શ્રી. મહાદેવ,—ગાંધીજીના આ ખાનગી મંત્રીને જન્મ દીઠેજીના નાના ગામડામાં થયો હતો. એવજીનું વિદ્યાર્થી જીવન યશસ્વી હતું. એને પરિણામે તેઓ બી. એ., એલ એલ. બી. થયા અને વકીલાત જમાવી પણ રાજ્યસેવાના ક્ષેત્રમાં ઝંપલાવવાની ધગશ હોવાથી વકીલાત છોડી દીધી. એ દરમ્યાન એમની બુદ્ધિ પ્રતિભા ચોમેર પ્રસરી હતી. અન્ય દેશ નાયકો ઉપરાંત ગાંધીજી પણ તેમના તરફ આકર્ષાયા હતા અને અંતે તેઓ ગાંધીજીના ખાનગી મંત્રી બની ગયા. ગાંધીજીના તેઓ ઉત્તમ સાથીદાર છે. એમની મોહક, સચોટ અને પ્રાણુવાન લેખનશૈલીનું જનતાએ “નવજીવન”, “યંગ ઇન્ડિયા”, “હરિજન” વિગેરે યત્રદ્વારા પાન કયું છે. એ ઉપરાંત તેઓ ઉત્તમ અનુવાદક છે. એમણે પડીત જવાહરની આત્મકથાને ઉત્તમ અનુવાદ કર્યો છે. એ પુસ્તક અત્યારે ખુબ લોકપ્રીય બન્યું છે. શ્રી. દેશાઈ હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં ભાગ લઈ રાજકારણમાં પડયા હતા અને પછીથી ગાંધીજીની બધીયે લડતમાં ભાગ લઈ જેલ ગયા હતા. ગાંધીજી સાથે શ્રી. દેશાઈ લંડનમાં મળેલી ગોળમેજી પરિષદમાં પણ જઈ આવ્યા છે. “હરિજન” પત્ર ચાલવું હવું ત્યારે એના તેઓ તંત્રીપદે હતા.

સરનામું:—સેવાગ્રામ, વર્ધા.

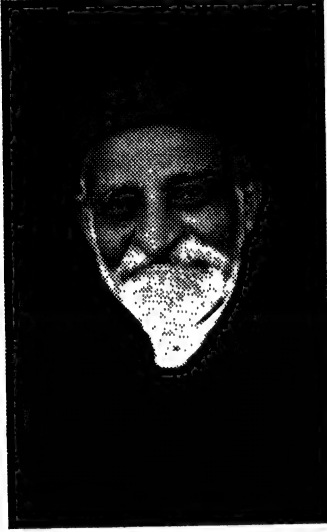
ઠક્કર, શ્રી. અમૃતલાલ વી.—શ્રી. ઠક્કરનો જન્મ ૧૮૬૯ માં ભાવનગર ખાતે થયો હતો. પિતાની પ્રેરણાથી તેમણે સારી કેળવણી લીધી હતી. લોહાણા કોમમાં પ્રથમ પ્રેજ્યુએટ તથા એન્જનીઅર હતા.

એલ. સી. ઇ. થયા પછી તેમણે વહવાણ રાજ્યમાં એન્જનીઅર તરીકે નોકરી લીધી. આ પછી પોરબંદર, આફ્રીકામાં કેન્યા યુગાંડા રેલ્વે, સાંગલી રાજ્ય અને મુંબઈમાં મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનમાં ચઢતા દરજ્જે નોકરીમાં બેડાયા હતા. પછી ૧૯૧૪ માં તેઓ સર્વન્ટ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટીમાં આજીવનસેવાનો ભેગ લઈ બેડાઈ ગયા. આ પછી એમણે ભારતવર્ષના દીનદરીદ્ર અને દલીત લોકોની સેવા બળવવામાંજ પોતાનો સમય વિતાવ્યો છે. આ સેવાને પ્રતાપે એમને “ઠક્કર બાપા”નું ખીરૂ મળ્યું છે.

ભારતર, શ્રી. મનસુખલાલ આત્મારામ, બી. એ., એલ એલ. બી.,—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. ખાર વર્ષની વયે પિતા ગુજરી જવાથી વિદ્યાર્થીએને ભણાવીને પોતાના ભણવાનો ખર્ચ કાઢ્યો હતો અને એ રીતે તેમણે એલ-ફીન્સ્ટન કોલેજમાંથી બી. એ. ની ડીગ્રી મેળવી હતી. એલ એલ. બી. થયા પછી વકીલાત નહિ કરતાં બજાણીતા બોબ વેપારી શેઠ હાજીભાઈ લાલજીને ત્યાં ધંધાની શરૂઆત કરેલી અને ત્યાર પછી સ્વં શેઠ નરોત્તમ મોરારજીની નોકરીમાં રહયા હતા. આજે ઉત્તરોત્તર આગળ વધી એજ શેઠે સ્થાપેલી “સીધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપની”માં જનરલ મેનેજર બન્યા છે. શ્રી. ભારતરે હોમરૂલ લીગની પ્રવૃત્તિમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૬ માં જીનીવા ખાતે ભરાયેલી ઇન્ટરનેશનલ મેરીટાઇમ કોનફરન્સમાં માલેકોના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—સીધીઆ હાઉસ, એલાડ એસ્ટેટ મુંબઈ

દસ્તુર-કામદીન, મીઠા શાવકશા સોરા-  
ખજી—એમને જન્મ તા. ૨૧ મી ડિસેમ્બર  
૧૮૫૭ ને દીને ભરૂચ મધે થયો હતો. એવણુ  
ભરૂચના પુરાણા દસ્તુર કુટુંબના નખીરા



છે. તેઓના પીતાજી મરહુમ શેઠ સોરા-  
ખજી પેશોતન કામદીન-દસ્તુર ભરૂચની  
અદાલતમાં શરિસ્તેદાર હતા અને મુનસ-  
ફની પરીક્ષા પસાર કરીને ૧૮૬૦ માં તેઓ  
ત્યાંના સીનીઅર એસિસ્ટન્ટ જડજની  
કોર્ટમાં ડેપુટી નાજર નીમાયા હતા. જે  
ઓપ્ધા ઉપરથી ૧૮૬૩ માં એવણુ ફરિગ  
થયા હતા મરહુમ મીઠા સોરાખજીની  
ભરૂચના વડા દસ્તુર તરીકે પણ નીમણુંક  
થઈ હતી. મીઠા શ્યાવકશ સોરાખજી દસ્તુર-  
કામદીન પોતાના મરહુમ કાકાજી શેઠ  
દીનશાજી પેસ્તનજી દસ્તુર-કામદીન (ભરૂ-  
ચના માજી જડજ અને વડા દસ્તુરજી તથા  
જાણીતા શહેરી)ની દીકરી ખાઈ માણેકખાઈ  
સાથ ૧૨ વરસની વયે લગ્નના ગાંઠથી

બેઠાયા હતા. મીઠા શ્યાવકશ સાધારણ  
કેળવણી લઈને ૨૦ વરસની ઉંમરે ભરૂચની  
મીલના વીવીંગ ખાતામાં શીખાઉ તરીકે  
બેઠાયા, અને એ લાઇનમાં પોતાની  
જાતી ઉલટ, ખંત અને ઉમંગથી રફતે રફતે  
માત્ર ૩ ૧૫ ના પગારથી આગળ વધીને  
વીવીંગ માસ્તરના ઓપ્ધા ઉપર ૩ ૧૦૦૦  
ના માસીક પગાર સુધી પહોંચ્યા હતા.  
વીવીંગ લાઇનમાં એમણે ૫૫ વરસ કાઢ્યાં  
હતાં, જેથી એવણુની ૭૫ વરસની ઉંમર  
થવા આવેલી હોવાથી એવણુ એ  
લાઇનમાંથી રીટાયર થયા હતા.  
એ લાંબી મુદત દરમિયાન એમણે  
મુંબઈ, સુરત, અમદાવાદ, ભરૂચ, બક્ષર  
(મધ્ય પ્રાંત) વીગેરે જગ્યાઓની જુદી જુદી  
મીલોમાં કામ કીધું હતું. મીલ લાઇનમાં  
એમણે કાઢેલાં ૫૫ વરસની લાંબી મુદત  
દરમિયાન એમણે ભાગ્યેજ ૫૫ દીવસનીબી  
રજ ભોગવી હોય. બક્ષર (મધ્ય પ્રાંત)  
ખાતેની જેલમાં તેઓએ વીવીંગ સુપ્રીન્ટેન્ડ-  
ન્ટનો ઓપ્ધા ભોગવ્યો હતો. “મારી ૫૫  
વરસની મીલ કારકીદી” નામના લખેલાં  
પુસ્તકમાં તેમણે પોતાની કારકીદીનું રસીલુ  
ખ્યાન આપ્યું છે. કાપડની લાઇનના  
એવણુના વરસોના પાકટ અનુભવને લીધે  
૮૧ મે વરસે એવણુને ફરીથી નોકરી મળી  
હતી અને ૮૩ મું વરસ હોવા છતાં  
તેઓ ધી કાઉન મીલ્સ, હાંદુસ્તાન મીલ્સ  
અને વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા મીલ્સના સાઇબ્રીંગ  
સુપરવાઇઝરનો ઓપ્ધો હજી પણ ભોગવી  
રહ્યા છે. એમણે “કાપડ ખનાવવાની  
કળા” અને “ભાતભાતની કાપડ કળા”  
નામના મીલ લાઇનના અનુભવને લગતાં  
બે પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.



**દેશાધ, મી૦ રૂસ્તમ આર.—**લંડનની જાણીતી દેશાઈ પ્રધર્સ લીમીટેડ નામની પારસી પેઢીના તેઓ એક સ્થાપક છે. આજથી સુમારે ૨૫ થી



વધુ વરસની વાત ઉપર ધંધાર્થે મી૦ દેશાઈ ઈંગ્લાંડ ગયા હતા, જ્યાં તેઓ ઠીકામ થવામાં ફ-તેહમંદ નીવડયા હતા. એકલા હાંદ સાથેજ નહીં પણ પુર્વ-આફ્રીકા, ચીન, જાપાન, ન્યુ ઝીલાન્ડ, અમેરીકા અને ખુદ કોન્ટીનન્ટ સાથે પણ ધંધા અર્થેના સંબંધ બાંધ્યો હતો. તેમણે વરસા સુધી લંડન મધેની પારસી એસોસિએશન ઓફ યુરપનાં ઓનરરી સંકરેટરીના ઓધા ભોગવ્યો હતો. લંડન અને હાંદ મધેની પારસી-કોમની 'social life' ને લાગે વળગે છે ત્યાં સુધી તે તેઓ તેના એક ઘણુજ આગેવાન સભ્ય જેવા છે. લંડન મધેના વેપારમાંથી રીટાયર થઈ તેઓ હવે મુખ્યમંત્રી રહે છે. દાદર-માદ્રુગા પારસી કોલોની લેન્ડલોડ્ઝ એસોસી-

એશનના પ્રેસીડન્ટ તરીકે તેમણે કોમની ઘણી સારી સેવાઓ બજાવી છે. દાદર પારસી કોલોનીમાં ગરીબ હુમદીનેાને વસાવવા માટે એક મોટું મકાન ઉભું કરવા તેઓએ રૂપ્યા એક લાખની રકમનું ટ્રસ્ટ કીધું છે. પારસી લેન્ડલોડ્ઝ એસોસિએશન તરફથી તેઓને સીલ્વર ક્રાસકેટ એનાયત થયું હતું. વળી તેવણ સંખ્યાબંધ જાહેર તેમજ ખાનગી ધર્મોદ્ધાર સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી પણ છે.

સરનામું:—‘દીલખુશ,’ મલબાર હાલ, મુંબઈ.

**દેશાધ, રાજરત્ન મોતીલાલ છાયાલાલ,** ખી. એ., એલ એલ. ખી. વડોદરાના રીટાયર્ડ થયેલા હાઈ કોર્ટ જડજ, હાલમાં વડોદરાની સરકારના એક પ્રધાન—તેમને ૧૮૭૩ ના સાલના અક્ટોબર માસમાં થયો હતો તેમણે વડોદરાની હાઈસ્કૂલ તેમજ ત્યાંની કોલેજમાં અને મુંબઈની લો કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. વડોદરાના ડીસ્ટ્રીક્ટ જડજની કોર્ટમાં જો વરસ સુધી પ્રેક્ટીસ કીધા પછી ૧૯૦૧ માં વડોદરા સેટમાં મુનસીફ તરીકે જોડાયા હતા. જ્યાં જુદા જુદા ઓધાઓ ભોગવ્યા પછી તેઓ ડીસ્ટ્રીક્ટ અને સેશન્સ જડજ અને તે પછી ૧૯૨૬ માં ત્યાંની વડી અદાલતના ડેપુટી જડજ અને પાછળથી એ કોર્ટના એક જડજ નીમાયા હતા. ૧૯૨૪ માં તેઓ ઉપર રાજરત્નના ખીતાબની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૩૪ માં તેઓ વડોદરાની મ્યુનીસીપાલિટીના પ્રેસીડન્ટ થયા હતા. ચાલુ વર્ષમાં વડોદરામાં નવા સુધારા દાખલ થતાં તેઓ પ્રજા તરફના એક પ્રધાન નીમાયા છે.

સરનામું:—પેલેસરોડ, વડોદરા.

કાપડીયા, મી૦ પેસ્તનજી શીરોઝશા,  
બી. એ., બી. ઇ., એફ. આર. આઇ. બી.  
એ. એફ. આઇ. આઇ. એ., જી. પી., એ.  
બી. ઇ—મુંબઈના તેઓ એક યોનરરી



પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ  
ઉપરાંત મેસર્સ શાપુ  
રજી એમ. ચાંદાભાઈ  
એન્ડ કુંપનીના તેઓ  
૨૦ થી વધુ વરસ  
થયાં એક આગેવાન  
આરકીટેક્ટ છે.  
યોનરરી પ્રેસીડેન્સી  
મેજિસ્ટ્રેટોની સાસાય-  
દીના એક આગલા

પ્રમુખ તેમજ ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ  
આરકીટેક્ટસ એઇન્ટ ઓઁ જનરલ સંકરેટરી  
તરીકે પણ એમણે સેવા બજાવી હતી.  
તેઓ એક કાબિલ લેખક અને કુશળ જર-  
નેલીસ્ટ છે. મુંબઈના પારસીઓના જાહેર  
તેમજ સામાજિક જીવનમાં તેઓ ભારે  
હિલટ લે છે. તેમની રાજ્ય પ્રત્યેની કીમતી  
અને વફાદાર સંભાળોની સ્તુતી દાખલ  
એવણુ ઉપર સીલવર જુબીલી મેડલની  
નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૩૮ માં તેઓને  
ઓ. બી. ઇ. નો ઉચ્ચ ખેતાબ એનાયત  
થયો હતો.

સરનામું:—એસ. એમ. ચાંદાભાઈ એન્ડ  
કુંઁ, સર ફીરોઝશા મહેતા રોડ,  
કાટ, મુંબઈ.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

મુસ, મી૦ કેપશર દોરાબજી—  
એમને જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો હતો.



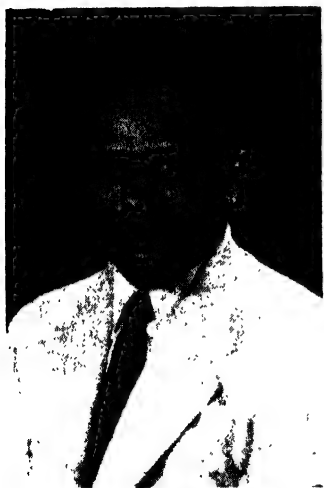
તેમણે મુંબઈની ચંદનવાડીની હાઈ-  
સ્કુલમાં મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ કર્યો  
હતો પણ ૧૮૮૫ માં તેમના પિતાના  
અવસાન પછી વધુ અભ્યાસ કરવાની  
તક તેમને મળી શકી નહોતી. ટ્રંક પગારે  
શિક્ષક બન્યા પછી ૧૮૮૯ માં તેઓ  
“જામે જમશેદ”ના તર્જી ખાતામાં દાખલ  
થયા હતા અને ધીમે ધીમે આગળ વધી  
એસીસ્ટન્ટ એડીટર નીમાયા હતા.  
“જામે” સાથે તેમણે ૪૬ વર્ષ સુધી  
સંબંધ ચાલુ રાખી ૧૯૩૬ માં આંખની  
નબળાઈને લીધે ૬૫ વર્ષની વયે નિવૃત્ત  
થયા હતા. “જામે” ની એકનીષ્ટાથી  
વફાદારીભરી અને પારસી કોમનું હોત  
હંમેશા ધ્યાનમાં રાખી સેવા બજાવવા માટે  
ચારે તરફથી તેમને ધન્યવાદ અપાયો છે.  
તેઓ અપરિણીતજ રહ્યા છે.

સરનામું:—મોટાં મેનશન, તારદેવ રોડ,  
મુંબઈ.

**ચીનુભાઈ લાલભાઈ શેઠ**—અમદાવાદના તેઓ એક મીલમાલેક છે. તેમનો જન્મ ૧૯૦૫ ના સાલમાં અમદાવાદ મધ્યે થયો હતો. તેઓ શેઠ લાલભાઈ ત્રીકમ-

નાની વયે યુરોપની મુસાફરી કીધી હતી. ૧૯૨૯ માં તેમણે લાલભાઈ ત્રીકમલાલ મીલ્સ લીમીટેડ નામની નવી મીલ ઉભી કીધી હતી.

સરનામું:—શાહીબાગ, અમદાવાદ.



લાલના બેટા થાય છે કે જેઓ પણ એક મીલમાલેક હતા અને જેઓના પીતા શેઠ ત્રીકમલાલ જમનાદાસે અસલ માણિકચોક અને અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરીંગ કુંપની લીમીટેડ ચાલુ કીધી હતી, તેમજ જેઓએ પોતે ૧૯૦૫ માં ન્યુ માણિકચોક સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કુંપની લીમીટેડ ઉભી કીધી હતી. એઓના કુટુંબીઓ તરફથી મંદિરો અને ધર્માદા સંસ્થાઓને બધી મળીને રૂ. ૨ લાખથી વધુની સહાયત કરવામાં આવી છે. શેઠ ચીનુભાઈના પીતા શેઠ લાલભાઈએ વેાર લેનમાં ડીપોઝીટ એક લાખનો ફાળો આપવા ઉપરાંત બીહાર રીલીફ એન્ડ ફેમીન ફંડને સારાં જેવાં ફેન્ડેશનોની નવાજેશ કીધી હતી. એ ઉપરાંત સીલ્વર જુબીલી ફંડમાં પણ તેમણે ઉદાર ફાળો આપ્યો હતો. ઘણી

દલાલ, શ્રી. રાજેન્દ્ર સોમનારાયણ, બી. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં સુરતમાં થયો હતો. તેમણે વડોદરામાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને ૧૯૦૨ માં બી. એ.ની પરિક્ષા બીજા વર્ગમાં પસાર કરી હતી. શ્રી. રાજેન્દ્રભાઈએ પ્રેમચંદ્ર-રાયચંદની પેઢીમાં ધંધાની શરૂઆત કરેલી. ત્યાં એક વર્ષ કામ કર્યા પછી સરકારી નોકરીમાં દાખલ થયેલા અને ત્યાંથી રાજીનામું આપી નડીઆદ અને ભરૂચની સરકારી સ્કુલોમાં અઢી વર્ષ સુધી નોકરી કરેલી. પછી સ્પીસી બેન્કમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૦૮ માં નોકરી છોડી શેરદલાલ તરીકે સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો હતો. શેરબજારમાં ઉત્તરોત્તર પ્રગતી કરી મંત્રી પરથી ઉપ-પ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી બનેલા. અત્યારે તેઓ નિવૃત્ત થયા છે. શ્રી. રાજેન્દ્ર વડનગરાનાગર મંડળના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૭ માં સુરતમાં મળેલી ગુજરાતી પ્રાંતિય વૈદ્ય સંમેલનના સ્વાગતાધ્યક્ષ હતા. એ સિવાય ગુજરાત ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ટ્રસ્ટ લીમીટેડ, ગુજરાત સેફ ડિપોઝીટ લીમીટેડ અને સુરત સીટી પ્રેસ લીમીટેડના ડિરેક્ટર છે. એમના લગ્ન સુરતના બાણીતા શહેરી શ્રી. કૃષ્ણશંકર લાલશંકરના પુત્રી શ્રીમતિ સુકીર્તી સાથે થયેલાં છે. શ્રી. રાજેન્દ્ર સાહિત્યકાર તરીકે પણ બાણીતા છે.

સરનામું:—ભટવાડી, ઓપેરા હાઉસ પાસે, મુંબઈ.

ગાંધી, શ્રી. શામળદાસ લક્ષ્મીદાસ,—

એમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૩ માં રાજ-કોટ મુકામે થયો હતો. તેઓ મહાત્મા ગાંધીજીના ભત્રીજા થાય છે. તેઓએ પોરબંદરની ભાવસિંહજી હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસ ચાલુ હતો એ દરમિયાન એમના પિતાનો સ્વર્ગવાસ થવાથી કુટુંબનો ખોલે એમના પર આવતાં તેમને અભ્યાસ મુકીને નોકરીમાં જોડાવાની ફરજ પડી હતી. ૧૯૧૯ માં ગાંધીજીના “નવજીવન”માં તેઓ જોડાયા હતા અને ત્યાં બીબાં જોડ-વવાનું, છાપવાનું, ભુલો સુધારવાનું, ખુફ વાંચવાનું તથા વર્તમાન પત્રને લગતું બધું કામ શીખ્યા હતા. એ અરસામાં તેમણે “અમૃતસરની વિરાંગના” નામની પુસ્તિકા પ્રસિદ્ધ કરી હતી. લેખન પ્રવૃત્તિ ચાલુ રાખી એમણે ૧૯૨૦ માં મુંબઈ આવી રૂ તથા શેરબજારમાં ખંધો શરૂ કર્યો હતો. આ પછી તેઓ “હિંદુસ્થાન” ના તંત્રી થયા પણ સ્વતંત્ર પત્ર કાઢવાની ઇચ્છા થતાં એ નોકરી છોડી ફઈ “કર્મભૂમિ” સાપ્તાહિક શરૂ કર્યું. એ પત્રમાં ખોટ આવતાં તે બંધ કરી તેમણે “મુંબઈ સમાચાર”માં નોકરી લીધી. ત્યાર પછી શ્રી. અમૃતલાલ શેઠે “જન્મભૂમિ”ની સ્થાપના કરતાં તેઓ તેમાં જોડાયા અને થોડા સમય પછી એ પત્રના તંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ માં કરાંચીમાં પત્રકાર પરિષદના તેઓ પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. “જન્મભૂમિ” પત્રનું તંત્રીપદ સંભાળતા શ્રી શામળદાસ દેશી રાજ્યોના રાજકારણમાં પણ ભાગ લેતા હતા. ૧૯૪૧ માં શ્રી. અમૃતલાલ શેઠ સ્ટેટ પીપલ્સ લીગમાં પાછા આવતા અને “જન્મભૂમિ”નું તંત્ર સંભાળી

લેતાં શ્રી. શામળદાસે છુટા થઈ “વહેમાત્રમ” દૈનિક કાઢ્યું છે.

સરનામું:—ખાર.

મોદી, સરદાર દાવર ડી. કે., બી.

એ., એલ એલ. બી., ખાર-એટ-લો—  
એમનો જન્મ સુરત ખાતે ૧૮૮૭ના સાલમાં થયો હતો. હાંદી સર-કાર તરફનો વંશપર-પરાથી ઉતરી આવેલો “દાવર” નો ખિતાબ ધરાવે છે. એવણે ગુજરાતના કસ્ટ ક્લાસ સરદાર બનાવવામાં આવ્યા છે. ૧૯૨૪ ના સાલમાં તેમને ઓનરરી

કેપ્ટનની પદવીએ સન્માનવામાં આવ્યા હતા. સુરતની સાર્વજનિક કોલેજમાં તેઓ લો એન્ડ લેન્ડ ટેન્યુસના પ્રોફેસર છે. મુંબઈની લેજલ્સલેટીવ કોલેજના ૧૯૨૨-૨૪ માં અને તે પછી ૧૯૩૦-૩૭ સુધીના એક સભ્ય હતા. ચોર્થાસી તાલુકા લોકલ બોર્ડ, સુરતની ડીસ્ટ્રિક્ટ લોકલ બોર્ડ તેમજ સુરત શહેરની મ્યુનિસિપાલિટીના તેઓ વરસો સુધી એક સભાસદ હતા. સુરતની મુખ્ય પારસી અગીઆરીના તેમજ ત્યાંના સંખ્યાબંધ ધર્મોદ્ધારકોના તેઓ મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી છે. એ ઉપરાંત એવણે સુરતની ડીસ્ટ્રિક્ટ પારસી મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના ૧૯૧૫ ના સાલમાં એક હેલીગેટ પણ હતા. તેઓ કેટલીક કુંપનીઓમાં ડિરેક્ટર પણ છે. એવણે ૧૯૩૫ માં સીલ્વર જુબીલી મેડલ એનાયત થયો હતો.

સરનામું:—રીત્રીટ, સીવીલ લાઇન્સ,

સુરત.

**હરીદાસ માધવદાસ અમરસી**—શેઠ હરીદાસ મેસર્સ અમરસી દામોદરની કુંઠના સીનીયર ભાગીદાર અને મુંબઈની ઇસ્ટ ઇંડયા કોટન એસાસીએશનના ડિપ્રમુખ અને સ્થાપક ડિરેક્ટર છે. તેઓનો જન્મ



કાઠીઆવાડ મધે સંવત ૧૯૪૧ માં થયો હતો. તેવણે મુંબઈ અને કાઠીઆવાડમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૩ ના સાલમાં મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કીધા પછી ૧૮ વરસની વયે તેઓ પોતાના પિતાની પેઢીમાં જોડાયા હતા. ઇસ્ટ ઇંડયા કોટન એસાસીએશન સાથના તેઓના ઘાડા સંબંધને અંગે તેમજ તેઓની કુનેહ અને ખાહોશીને લીધેજ મુંબઈના ફના વેપારમાં કેટલાક સુધારા થવા પામ્યા હતા. ૧૯૩૧ ના સાલમાં એવણની તે વખતની મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં સરકાર તરફથી એક એક્ષપર્ટ તરીકે એક સલાસદ

દાખલ નેમણુંક કરવામાં આવી હતી. થોડાંક વખત માટે તેમણે ઇસ્ટ ઇંડયા કોટન એસાસીએશનના પ્રેસીડન્ટનો ઓધ્યો પણ ભોગવ્યો હતો, જે કે આ સંસ્થા હરતીમાં આવી ત્યારથી છેલ્લાં ૧૫ વરસો થયાં તેઓ તેના વાઈસ-પ્રેસીડન્ટ છે. સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇંડયા લીમીટેડ અને બીજી ઘણી કંપનાઓના તેઓ એક ડિરેક્ટર છે. તે ઉપરાંત મુંબઈના યાર્ન એક્સચેન્જ લીમીટેડના તેઓ એક ચેરમેન અને ડિરેક્ટર છે. અધેરી ખાતે એક હાઈસ્કુલ ઉભી કરવા માટે એવણે તેમજ એવણના ભાઈઓએ રૂ. ૧૨૦૦૦૦ ની રકમની બક્ષેશ કીધી હતી.

સરનામું:—૧૦૬, ભુલેક્ષ્વર રોડ, મુંબઈ.

**મહાજની, મીઠી ગણેશ સખારામ,** એમ. એ. (કેન્ટબ); પી એચ. ડી (કેન્ટબ); બી. એ. (બ્રામ્બે); એમ. એલ. સી.—તેઓનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. તેમણે સતારાની હાઈસ્કુલમાં, પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાં, તેમજ કેમ્બ્રીજની સેન્ટ બેન્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૯ માં એવણે ફરગ્યુસન કોલેજના પ્રીન્સીપાલ નેમાયા હતા, ૧૯૩૭ માં તેવણે મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક સભ્ય ચુંટાયા હતા. પુનીવરસીટી ટ્રેનીંગ કોરના લેફ્ટનન્ટ તરીકે તેમણે કીંગ્સ કમીશન મેળવ્યું હતું. તેઓ ફીલ્ડીપ બેલીસના એક રીસર્ચ સ્ટુડન્ટ હોવા ઉપરાંત ૧૯૨૬ ના સાલના સ્મીટસ પ્રાઈઝમેન પણ હતા.

સરનામું:—ફરગ્યુસન કોલેજ, પુના.

જીજીભાઈ, મી૦ જે. આર. બી.—

એવણુનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો.



તેમણે મુંબઈની સેન્ટ  
જેવીઅર્સ સ્કુલ, સેન્ટ  
જેવીઅર્સ કોલેજ અને  
પુનાની હજીબાઈ કોલેજ  
તેમજ લંડનની સ્કુલ  
ઓફ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ  
પોલીટીકલ સાયન્સ મધે  
કેળવણી સંપાદન

કીધી હતી. ૧૯૨૧ ના સાલથી તેઓ  
હાઈની નેશનલ લીબરલ ફેડરેશનની  
ઓલ ઇન્ડિયા કાઉન્સિલના એક સભાસદ  
છે. ૧૯૨૫ ના સાલથી બહેરામજી જીજી-  
ભાઈ ઇનસ્ટીટ્યુશનના તેવણુ મેનેજીંગ  
ટ્રસ્ટી છે જોમ્મિ પ્રેસીડન્સી રીલીઝડ  
પ્રીઝનર્સ એન્ડ સોસાયટીના તેઓ  
ઐનારરી ટ્રસ્ટર છે. એ ઉપરાંત તેઓ  
અનેક કંપનીઓના ડિરેક્ટર તેમજ  
ધર્મદા ખાતાંઓના ટ્રસ્ટી પણ છે.  
૧૯૧૯ ના સાલથી વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા નેશનલ  
લીબરલ એસોસિએશનના તેઓ સેક્રેટરી  
છે. ૧૯૩૩ માં તેવણુ એક સુવ્રેહતા  
અમલદાર તરીકે અને ૧૯૩૪ માં ઐના-  
રરી પ્રેસીડન્સી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નીમાયા  
હતા. મુંબઈ સરકારે ઇલાકાની જેદોના  
બીન-સરકારી વીઝીટર તરીકે તેવણુની  
નીમણુંક કીધી હતી. તેમણે સર ચીમન-  
લાલ સેતલવડની 'Jiography' યાને  
જીવનવૃત્તાંત લખ્યું છે.

સરનામું:—એલ્ડીસ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી  
રોડ, કોટ, મુંબઈ.

કણીઆ, ધી ઐનારેબલ મી૦ જસ્ટીસ

હરીલાલ જેકીસનદાસ, બી. એ. એલ.

એલ. બી., એડવોકેટ (ઓ. એસ.)—

ઓ૦ મી૦ જસ્ટીસ કણીઆનો જન્મ ૧૮૯૦

ની સાલમાં થયો હતો. તેમણે મુંબઈ અને



ભાવનગર ખાતે કેળવણી કીધી હતી.  
૧૯૨૫ ના સાલમાં તેઓ સર ચુનીલાલ  
બી. મહેતાની વડી પુત્રી સાથે શાદીના  
ગાંઠથી બેડાયા હતા. ૧૯૩૦ ના સાલમાં  
તેમની મુંબઈની હાઇકોર્ટના એક એક્ટીંગ  
જજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી, કે જે  
ઓખ્ધા ઉપર ૧૯૩૩ ના સાલમાં તેઓની  
કાયમના જજ તરીકે નેમણુંક થઈ  
હતી. હાલમાં એ હોદ્દો તેઓ ઘણીજ  
ખાહોશીથી ભોગવી રહયા છે.

સરનામું:—રીજ રોડ, મુંબઈ.

**રેડીમની, લેડી હારાંબાઈ કાવસજી—**  
એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં મુંબઈમાં થયો હતો. તેમણે કવીનમેરી હાઈસ્કૂલમાં



વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. પ્રબલ્હીતના કાર્યોમાં લેડી હારાંબાઈ સારો ભાગ લઈ રહ્યાં છે. તે ઉપરાંત પોતાના પતિ સર કાવસજી જહાંગીરની જાહેર પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ખનતો સાથે આપે છે. પ્રાંતની બાળકોની સંસ્થાઓ અને પ્રેસીડન્સી બેબી એન્ડ હેલ્થરીક સાથે નીકટનો સંબંધ ધરાવે છે. એન. જે. વાડીઆ સ્કૂલ (દાદર) એન્ડ જોરાજીયન ફીઝીકલ કલ્ચર સોસાયટી વીમેન્સ વિભાગના પ્રમુખ છે. બાઈ મોટલીબાઈ વાડીઆ હોમ ફારડેસ્ટ્રીટયુટ પારસી વીમેનનાં સ્થાપક છે. બેરામજી જીજીભાઈ હોમ

માટુંગા અને સેવાસદન કાઉન્સીલના ઉપ-પ્રમુખ તરીકે સેવા બજાવે છે. ૧૯૧૫ માં તેમને એમ. બી. ઇ. નો ઇલકાબ એનાયત થયો છે અને ૧૯૨૫ માં કેસરે હિંદનો સુવર્ણચંદ્રક અને જે. પી. નો ખેતાબ અર્પણ થયો છે. નાનું શહેનશાહની તાજપોષીની શુભ કીર્તિ વખતે હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે સર કાવસજી ઇંગ્લાંડમાં ગયા હતા અને લેડી હારાંબાઈ તેમની સાથે ગયાં હતાં. લેડી હારાંબાઈ મુંબઈ શહેરના એક આગેવાન બાનુ સામાજિક કાર્યકર છે અને કોમી તથા જાહેર સામાજિક સેવાનાં કાર્યોમાં તેઓ ઘણુંજ ઉલટ લે છે. સ્ત્રી ઉન્નતીના સવાલમાં તેઓ ઘણુંજ રસ લે છે.

સરનામું:—નેપીઅન્સી રોડ, મુંબઈ.

**મહાલક્ષ્મીવાલા, મીં પેસ્તનજી**

**ધનજીભાઈ—**એવણનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ચાર્ટર્ડ બેંક ઓફ ઇન્ડિયામાં માત્ર રૂ. ૧૫ ના પગારથી નોકરીની શરૂઆત ૧૮૮૦ ના સાલમાં કીધી હતી. જે પછી ૧૯૦૫ ના સાલમાં તેઓ મુંબઈની ત્રામ્વે કંપનીમાં માસીક રૂ. ૨૬૦ ના પગારે જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ ના સાલમાં માસીક રૂ. ૭૫૦ ના પગારે તેઓની ત્રામ્વે કંપનીના સેક્રેટરી તરીકે નેમણુંક થઈ હતી, જે પગાર ૧૯૨૪ માં વધીને રૂ. ૨૩૦૦ નો થયો હતો. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેવણ પારસી મેટ્રીમોનીયલ કોર્ટના એક ડેલીગેટ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. તેઓ હાલમાં ત્રામ્વે કંપનીમાંથી રીટાયર થયા છે.

સરનામું:—મોતીવાલા મેનશન, ગોવા-લ્યા ટેન્ક રોડ, મુંબઈ.

વાડીઆ, ઓનરેબલ મીં જસ્ટીસ યમનજી જમશેદજી, એમ. એ., એલ એલ. બી., બાર-એટ-લો—એવણનો જન્મ ૧૮૮૧ના સાલમાં થયો હતો.



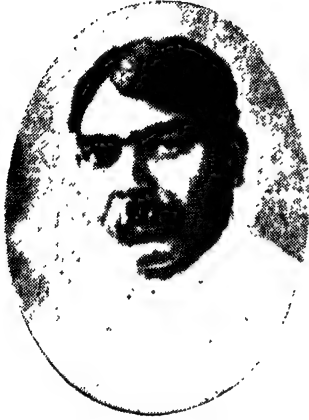
એમણે મુ'બઇમાં સેન્ટ ઝેવિયર્સ હાઈસ્કૂલ તથા સેન્ટ ઝેવિયર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૬માં એઓ મેટ્રીકની પરીક્ષામાંથી અને ૧૯૦૦ના સાલમાં બી. એ. ની પરીક્ષામાંથી પસાર થયા હતા. બી. એ. ની પરીક્ષામાં તેઓ આખા મુ'બઇ ઇલાકામાં ફર્સ્ટ ક્લાસ ફર્સ્ટ આવ્યા હતા. તે પછી ૧૯૦૧માં એમ. એ. ની અને ૧૯૦૩માં એલ એલ બી. ની પરીક્ષાઓ એમણે પસાર કીધી હતી. તે પછી તેઓ કાયદાના ચઢીયાતા અભ્યાસ અર્થે વીલાયત ગયા હતા. વીલાયતમાં બેરીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી આવ્યા પછી તેઓ મુ'બઇ આવ્યા હતા અને ૧૯૦૭ના સાલથી હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કીધી હતી. મુ'બઇની સેન્ટ ઝેવિયર્સ

કોલેજ તેમજ મુ'બઇની ગવર્મેન્ટ લો કોલેજમાં તેમણે પ્રોફેસર તરીકે કામ કીધું હતું એટલુંજ નહીં પણ ૧૯૧૯થી ૧૯૨૫ના સાલ સુધી તેમણે લો કોલેજના પ્રીન્સીપાલનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૩થી તેવણ મુ'બઇની યુનીવર્સિટીની સેનેટના અને ૧૯૩૧થી યુનીવર્સિટી સીન્ડિકેટના એક સભ્ય છે. ૧૯૨૮ના સાલથી તેઓ મુ'બઇની હાઈકોર્ટના વખતો વખત એક્ટીંગ જડજ નીમાતા રહ્યા હતા ૧૯૩૧ના સાલના જુન મહીનાથી તેઓની નીમણુંક મુ'બઇની હાઈકોર્ટના કાયમી જડજ તરીકે થઈ હતી જે ઓધો તેઓ અત્યાર સુધી ભોગવી રહ્યા છે. મરહુમ સર ફરિઝશાહ મહેતાએ ઉભી કીધેલી લીબરલ પાર્ટીના તેઓ એક સભાસદ હતા. સાહિત્ય તેમજ ઇતિહાસના વિષયોમાં તેઓ ઘણો રસ લે છે. ૧૯૧૦ની સાલમાં તેઓના લગ્ન રાજકોટના વતની શેઠ હોરમસજી વાડીઆની પુત્રી બાઈ રતનબાઈ સાથે થયાં હતાં. જેમને બે પુત્રો થયા હતા. તેમાંના એક પુત્ર મીં જહાંગીર બેરીસ્ટર છે જ્યારે બીજા સેન્ટ્રલ બેન્કમાં બેન્કીંગના ધંધાની તાલીમ લે છે. ૧૯૨૦માં તેમના ઘણીયાણી બાઈ રતનબાઈના ગુજર પામવા પછી ૧૯૨૬માં તેઓએ સીકન્દરાબાદવાલા શેઠ નવરોજી ચીનાઈની પુત્રી બાઈ પેરીનબાનુ સાથે લગ્ન કીધાં હતાં. જેમનાથી તેઓને ત્યાં એક બેટા બેટીના વૃદ્ધી થઈ છે. ઓં મીં યમનજી ઘણા દયાળુ છે. તેમને વાંચનનો ઘણો શોખ છે અને તેઓ એક સારા ક્ષેત્રજ છે. તેમના પિતાજી ચાહુ સાલમાંજ મરણ પામ્યા છે.

સરનામું:—૩૭, ન્યુ મરીનલાઈન્સ, મુ'બઇ.



ગોર, શ્રી૦ નંદવદન ઝવેરલાલ, મેનેજિંગ ડીરેક્ટર છે અને તેને પગભર બી.એ., એલ.એલ.બી.—શ્રી૦ ગોરનો જન્મ સને ૧૮૯૫ માં નડીઆદ મુકામે



થયો હતો. એમના પિતા એક જમીનદાર હતા. શ્રી. ગોરે નડીઆદની હાઈસ્કૂલમાંથી મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી અમદાવાદ અને જુનાગઢમાં કૉલેજની કેળવણી લીધી હતી અને ગ્રેજ્યુએટ થયા પછી તેમણે કાયદાનો અભ્યાસ મુંબઈમાં કર્યો હતો. તેઓ ૧૯૧૭ માં બી. એ. અને ૧૯૧૯ માં એલ.એલ.બી. થયા હતા. કેળવણી લીધા પછી તેમણે ત્રણેક વર્ષ નોકરી કરી હતી જે પછી તેમણે “ગોર અને કંપની” નામની એક સ્વતંત્ર પેઢી કાઢી હતી અને આયાતનીકાશનો સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો હતો. ૧૯૨૪ માં તેમણે પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ એન્ડ જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું. લી. નામની કંપની સ્થાપી હતી અને આમવર્ગની સેવા બજાવવામાં પ્રોવીડન્ટ કંપનીઓ કેટલો મોટો ફાળો આપી શકે છે તે શ્રી૦ ગોરે આ કંપની મારફત ખતાવી આપ્યું છે. એ કંપનીના તેઓ

મેનેજિંગ ડીરેક્ટર છે અને તેને પગભર કરવા માટે શ્રી૦ ગોરે મોટો ભોગ આપ્યો છે. વર્ષો સુધી તેમણે કોઈપણ બતતું એલાવન્સ કે લવાજમ લીધાં હતાં નહીં અને તે ભોગને પરીણામે “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” આજે પહેલા નંબરની પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીનું સ્થાન ધરાવે છે. પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીઓ ૧૯૩૦ ની સાલના અરસામાં જે ક્રાઈસીસમાંથી પસાર થઈ હતી તે ક્રાઈસીસ “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” ને નડયો હતો નહીં અને આમવર્ગને ઇગનારી ભોગસ પ્રોવીડન્ટ વીમા કંપનીઓ સામે શ્રી૦ ગોરે લડત ચલાવી હતી.

તે પછી શ્રી૦ ગોરની નજર પીન અને કલ્પિત બનાવવાના ઉદ્યોગ તરફ દોડી. પીન અને કલ્પિત આપણા દેશમાં એક પણ કારખાનું હતું નહીં. તે કારખાનું સ્થાપવા માટે તેમણે શરૂઆતમાં પરદેશી એક્ષપર્ટો ખોલાવ્યા અને પરદેશથી મશીનરી પણ મંગાવી. આજે એ કારખાનું પરદેશીઓની મદદ વગર ચાલે છે અને આવા પ્રકારનું તે એકલું જ કારખાનું હિન્દમાં છે.

એ ઉદ્યોગ કરીકામ થયા પછી શ્રી૦ ગોરે કાચનું એક જંગી કારખાનું કાઢવાનો વિચાર કર્યો અને ગોધરા પાસે સંતરોડ આગળ તે માટેની વીશાળ જગ્યા મળતાં અપ-ટુ-ડેટ મશીનરી મંગાવી કારખાનું ચાલુ કરી દીધું. આ કારખાનું બંગ્લીઓ, ખાટલીઓ, કપ-રકાબી, પેપરવેટ, બરણી અને કાચનો દરેક સામાન બનાવે છે અને હિન્દમાં આવાં મોટાં કારખાનાં ઘણાં જ જુજ છે.

“પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” આખાદ થયા પછી એક અપ-ટુ-ડેટ લાઈફ ઇનસ્યુરન્સ કું. કાઢવાનો શ્રી૦ ગોરે વિચાર કર્યો અને

“પ્રેસીડેન્સી લાઇફ ઇનરચુરન્સ કંપની”ની સ્થાપના કરી. “પ્રેસીડેન્સી લાઇફ” અને “પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ” કંપનીઓ નીચમીત નેલ્યુએશન કરી તેના પોલીસી હોલ્ડરને સારું બિઝનેસ આપે છે

તે ઉપરાંત શ્રી ૦ ગોરે “પ્રોપર્ટી એન્ડ લોન્સ લીમ” નામની એક બીજી કંપની અને છાપખાનું પણ ચલાવે છે. તેઓ કેટલીક બેઝન્ટ સ્ટોક કંપનીઓના ડિરેક્ટર પણ છે. શ્રી ૦ ગોર સ્વદેશીના જખરા લીમાયતી છે અને હિંદુસ્તાનના જુદાજુદા ભાગોમાં ખનતો માલ એકજ સ્થળે રજુ થાય તો કારખાનાવાળાઓ અને બહાર પ્રજા એકજ સ્થળે એકબીજાનાં સમાગમમાં આવી આપણા દેશી માલના પ્રચાર સાથે દેશી માલનાં ખબરો પણ મળી રહે. આ હેતુથી બીજા કેટલાક ગ્રહસ્થાની સાથે મળી તેમજી ‘ઇન્ડીઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફોર લીમ’ નામની કંપનીની સ્થાપના કરી છે અને તે કંપનીના તેઓ પ્રમુખ છે. આ કંપની તરફથી અત્યાર સુધીમાં મુંબઈમાં પાંચ અને અમદાવાદમાં એક મળી છ સ્વદેશી પ્રદર્શનો ભરાયાં છે અને તે બધાં સફળ નીવડ્યાં છે.

આ બધા ધંધાઓ સંભાળવા સાથે બહાર પ્રજાની અને વ્યાપારી આલમની સેવા બજાવવાની તેઓ ધગશ ધરાવે છે. તેમની નાગર જ્ઞાતિની સંસ્થાઓમાં તેઓ આગળ પડતો ભાગ લે છે. દેશી વેપારી એમ્પર, પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન, એસોસીએશન ઓફ ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વગેરે સંસ્થાઓના સભા સદ્ હોવા ઉપરાંત તેઓ એ સંસ્થાઓની કારિખારી કમીટીઓમાં પણ સ્થાન ધરાવે છે. વીમાના ક્ષેત્રમાં પણ શ્રી ૦ ગોર અગ્રસ્થાન ધરાવે છે અને ઇન્ડિઅન

લાઇફ ઓફીસીઝ એસોસીએશનના તેઓ આનરરી સેક્રેટરી છે.

સરનામું:—તુલસી વિહાર, મરીનદ્રાઇવ, મુંબઈ.

રૂઘયા, શેઠ રામનિવાસ રામનારાયણ, જ. પી.—શેઠ રામનાવાસને જન્મ સંવત ૧૮૬૭માં મુંબઈમાં થયો હતો. એમના સ્વ



પિતા શેઠ રામનારાયણ રૂઘયા રૂના આગેવાન વેપારી હતા અને શેઠ રામનિવાસ પિતાનોજ ધંધો કુનેહપુર્વક આગળ ધપાવી રહ્યા છે. શેઠ રામનિવાસ પહેલા પુત્ર હોવાથી એમના પિતાએ એમને જીવ લાડથી ઉછેર્યા હતા. શેઠ રામનિવાસે મુંબઈના મારવાડી વીધાલયમાં મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો અને પિતાજીનું સ્વાસ્થ્ય ખરાબ હોવાથી તેમની આજ્ઞા અનુસાર નાની વયે તેઓ પિતાના ધંધામાં જોડાઈ ગયા હતા અને થોડા વખતમાં પિતાને ધંધો કુશળતાપુર્વક સંભાળવા લાગ્યા

હતા. પિતાશ્રીના અવસાન બાદ તેમની ઇચ્છા મુજબ બધો વેપાર એક લીમીટેડ પેઢીને તેમણે સુખત કરી દીધો હતો. સને ૧૯૨૯ માં રામનારાયણ સન્સ લીમીટેડની સ્થાપના થઈ હતી અને શેઠ રામનિવાસ એના મેનેજિંગ ડિરેક્ટર બન્યા હતા. સને ૧૯૩૪માં આ લીમીટેડ કંપનીએ ફીનીક્ષ મીલની એજન્સી ઉપરાંત બ્રેડબરી મીલની એજન્સી લીધી છે. અત્યારે તેઓ આ મીલના વહીવટ સાથે બેંકીંગનો ધંધો સફળતાપૂર્વક સંભાળી રહ્યા છે. શેઠ રામનિવાસ ઇંડીઆ બેંક, આંધ્રાવેલી પાવર સપ્લાય કંપની, ન્યુ ઇંડીઆ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની, હોંટુસ્થાન સુગર મીલ્સ, આઉધ સુગર મીલ, બછરાજ એન્ડ કંપની, ફીનીક્ષ મીલ્સ, સ્વાન મીલ્સ, ગોલ્ડ મહેર મીલ્સ લીં, વિગેરે કંપનીઓમાં ડિરેક્ટર છે. એમના પિતાની યાદગીરી અર્થે વીસ લાખનું “રામનારાયણ ચેરીટેબલ ટ્રસ્ટ” સ્થાપવામાં આવ્યું છે. આ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓમાં શેઠ રામનિવાસ પણ છે અને બીજા ટ્રસ્ટીઓમાં તેમના માતૃશ્રી, શેઠ જમનાલાલ બબજ અને શેઠ પાલીરામ મુનીમ છે. આ ટ્રસ્ટમાંથી રામનારાયણ કોલેજ ઇંડમાં રૂપિયા બે લાખ આપવામાં આવ્યા છે, એમના વતન રામગઢમાં હરનંદરાયજી રૂઢયા સંસ્કૃત કોલેજ અને જયપુર “કન્યા પાઠશાળા” ખોલવામાં આવી છે અને ભૂગૃહક્ષેત્ર તથા રૂપાંકેશ એ બે સ્થળે અન્નક્ષેત્ર ચાલે છે. એ ઉપરાંત એમની બીજી અનેક પ્રકારની સંજ્ઞાવતો છે. શેઠ રામનિવાસના લગ્ન કલકત્તાના બાણીતા અગ્રેસર રાયબહાદુર સર હરિરામના પુત્ર શેઠ ઘનશ્યામદાસ ગોએન્કાના પુત્રી શ્રીમતિ કમલાબાઈ સાથે સને ૧૯૨૪ માં થયા હતા. તેમને બે પુત્ર અને એક પુત્રી છે.

શેઠ રામનિવાસ મારવાડી સમાજમાં પણ સારી પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. તેઓ એક પ્રતિભાશાળી વ્યક્તિ છે અને રાષ્ટ્રીય વિચારના ઉત્સાહી યુવક છે. સને ૧૯૩૯ માં એમને જે.પી.ને ઇલ્કાબ આપવામાં આવ્યો છે.

શેઠ રામનારાયણજીના ચાર પુત્રોમાંથી શ્રીં રામનિવાસજી ઉપરાંત શ્રીં મદન-મોહનજી અને શ્રીં રાધાકૃષ્ણજી અત્યારે પિતાજીના ધંધામાં પરોવાઈ ગયા છે. ચોથા પુત્રનું નામ સુશીલકુમાર છે. અને તેઓ હજી અભ્યાસ કરે છે.

શેઠ મદનમોહનજી રૂઢયા—તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૭૧ માં થયો હતો. તેઓ



એજ્યુએટ છે અને ભારે ખંતથી વેપાર ઉદ્યોગમાં ધ્યાન આપી રહ્યા છે. તેઓ ફીનીક્ષ, ડોનમીલ, રામનારાયણ સન્સ, કોટન એક્ષપોર્ટ એન્ડ ઇમ્પોર્ટ લીં, ડોનરા પેપર એન્ડ પલ્પ મીલ્સ લીં વિગેરે કંપનીઓના ડિરેક્ટર છે.

શેઠ રાધાકૃષ્ણજી—એડવોકેટ મીલ્સ થી ૧૯૦૫ સુધી તેમણે મુંબઈ હાઈ-કોર્ટના તેઓ ડીરેક્ટર છે. એમનો જન્મ



૧૯૦૫ સુધી તેમણે મુંબઈ હાઈ-કોર્ટની એપેલેટ આઈડમાં એડવોકેટ તરીકે પ્રેક્ટીસ કરેલી. ૧૯૦૫ માં સ્મોલ-કોર્ટના કોર્ટના જજ નીમાયા હતા. મુંબઈ યુનીવર્સિટીની એડેમીક કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. લોની ફેકલ્ટીના ડીન, યુનીવર્સિટીના ગુજરાતી સ્ટડીઝની બોર્ડના અને લાઇબ્રેરી કમીટીના ચેરમેન હતા. તેઓ ગુજરાતી, મરાઠી, હિંદી, બંગાળી, ઉર્દુ, ઇંગ્લીશ અને પર્શિઅન ભાષાઓ જાણે છે. મુંબઈની આશરે ૩૫ જાહેર સામાજિક અને કેળવણીની સંસ્થાઓ અને ધર્મદા ટ્રસ્ટો સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ગુજરાતી સાહિત્યના ક્ષેત્રમાં તેમનું સ્થાન ઉચ્ચ છે.

સરનામું:—કાંઠાવાડી, ગીરગામ,

મુંબઈ ૪.

સંવત ૧૯૭૩ માં થયો હતો.

સરનામું:—આનંદ ભુવન, માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ, મુંબઈ.

ઝવેરી, દીવાનખલાદુર કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ, એમ. એ., એલ. એલ. બી., જે. પી., સ્મોલકોર્ટના કોર્ટના નિવૃત્ત જજ, મુંબઈ હાઈકોર્ટના આગલા જજ અને પાલણપુર રાજ્યના સલાહકાર—એમનો જન્મ ૧૮૬૮ માં થયો હતો. ૧૮૮૬ માં એમના લગ્ન થયાં હતાં તેમણે સુરત, ભરૂચ, ભાવનગર, અને મુંબઈ ખાતે કેળવણી મેળવેલી અને બી. એ. ની ડીગ્રી પહેલા વર્ગમાં આવીને પસાર કરેલી. તેમનો પર્શિઅનનો અભ્યાસ ઘણો સારો છે. તેમણે એ વિષે ભાષણો પણ આપ્યાં છે. ૧૮૯૩

કાંઠાવાળા, શ્રી. શ્રીરામ ધનજીશાહ, બી. એ., એલ. એલ. બી., રાજપીપલા સ્ટેટના દિવાન—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. ઉતાકામંડવાળા મરહુમ મી. કે. આર. કામાના પુત્રી તેહમીબાઈ સાથે તેમણે લગ્ન કર્યાં હતાં. રાજપીપલા હાઈસ્કુલ, મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજ અને સરકારી લો કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો અને મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં ૧૯૧૨ થી ૧૯૧૫ સુધી પ્રેક્ટીસ કરી હતી. ૧૯૧૬ માં એમની રાજપીપલાના મહારાજાના ખાનગી સેક્રેટરી તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૭ માં રાજપીપલાના નાયબ દીવાન હતા અને ૧૯૩૦ માં દિવાન બન્યા હતા કે જે હોદ્દા ઉપર હજી છે.

સરનામું:—રાજપીપલા

વાસુદેવ, ઓનરેબલ મી૦ જસ્ટીસ  
ફેશવરાવ બાલકૃષ્ણા, બી. એ., એલ  
એલ. બી.—એવળુનો જન્મ ૧૮૮૩ના  
સાલમાં થયો હતો. મુંબઈની એન કોનન



સ્કુલમાંથી ૧૮૯૯ના સાલમાં મેટ્રીકની  
પરિક્ષા પસાર કરી મુંબઈની એલફીન-  
સ્ટન અને સન્ટ એલ્બર્સ કોલેજમાં દાખલ  
થયા હતા અને જેમાંથી બી. એ. ની પરિક્ષા  
માનસહિત પસાર કરી એલ એલ.  
બી. ની પહેલી પરિક્ષામાં એવળુ પહેલા  
વર્ગમાં આયા હતા. જ્યારે એલ  
એલ. બી. ની બીજી પરિક્ષામાં પહેલા  
વર્ગમાં મોખરે આવીને જડજી સ્પેનસર  
પ્રાઇઝ મેળવ્યું હતું. ૧૯૦૭ના સાલમાં  
તેઓ પ્રોવીનશયલ સીવીલ સરવીસમાં  
ઝડાયા હતા, જે પછી તેઓની પુના,  
અમદાવાદ, અહમદનગર વીગેરે જગ્યા-  
ઓએ એસીસ્ટન્ટ સેશન્સ જડજી તરીકે  
નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૧૮ના સાલમાં  
તેઓની એક્ટીંગ જડજી તરીકે નેમણુંક  
થઈ હતી. ૧૯૨૪ના સાલમાં તેવળુને

કાયમી ડીસ્ટ્રીક્ટ અને સેશન્સ જડજીનો  
ઓધો બક્ષવામાં આવ્યો હતો. જે  
પછી ૧૯૩૧માં તેઓની ફર્સ્ટ ગ્રેડ  
જડજી તરીકે અને પાછળથી ૧૯૩૬ના  
સાલમાં મુંબઈની હાઇકોર્ટ મધે એક  
જડજી તરીકે નેમણુંક કરવામાં આવી  
હતી. પ્રોવીનશયલ સરવીસના ડીસ્ટ્રીક્ટ  
અને સેશન્સ જડજીમાંથી હાઇકોર્ટના  
જડજીનો ઓધો ભેગવનાર ઓ૦ મી૦  
જસ્ટીસ રાનાડે પછી એઓ જ છે. ઓ૦  
મી૦ જસ્ટીસ વાસુદેવના લગ્ન ૧૯૦૮  
ના સાલમાં શ્રીમતી કામાબાઈ સાથે  
થયાં હતાં કે જેઓ તેમની ન્યાયતંત્રમાંથી  
મેટ્રીક થનાર પહેલાં જ બાનુ હતાં.

સરનામું:—૪૬ સી, રોડ નં રોડ, મુંબઈ.

નાઇટ, સર હેનરી ફ્રાન્સિસ, બી. ઝં.  
(કન્ટ્રબરી), આઇ. સી. એસ., સી.  
આઇ. ઇ.—મુંબઈના ના૦ ગવર્નરના તેઓ  
સલાહકાર છે. તેમનો જન્મ ૧૮૮૬માં થયો  
હતો. સર રોબર્ટ બેલની પુત્રી જેસી  
સ્પેન્સી સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે.  
અમલો કેમ્બ્રીજની હેઇલબરી અને કેમ્સ  
કોલેજમાં કેળવણી લીધી છે.  
૧૯૧૫ થી ૧૯૧૯ના મુદ્દા દર-  
મ્યાન અનામત હિંદી લશ્કરના એફી-  
સર હતા, રાયલ ફ્લાઇંગ કોર અને  
રાયલ ફ્લાઇંગ ફોર્સમાં પણ ઝડાયા  
હતા અને મુંબઈ સરકારના જુદા જુદા  
ખાતાંઓમાં નીમાયા હતા અને મુંબઈ  
સરકારના જનરલ ડીપાર્ટમેન્ટના મેટ્રી  
હતા અને મુંબઈના આબકારી ખાતાના  
કમીશનર નીમાયા હતા. કોંગ્રેસે ઓધો  
છોડ્યા પછી ના૦ ગવર્નરના સલાહકાર  
નીમાયા હતા. ૧૯૪૧માં ના૦ શહેન-  
શાહની જન્મોત્સવની ખુશાલીમાં સરકારે  
તેમને નાઇટ બનાવ્યા હતા.

સરનામું:—ભાયબલા કલબ, મુંબઈ.

પાટકર, સર સોતારામ મુંદરરાવ, નાઈટ. બી. એ., એલ. એલ. બી.— એવળુનો જન્મ ૧૮૭૩ ના સાલમાં મુંબઈમાં થયો હતો. મુંબઈના એલફીનસ્ટન હાઈસ્કૂલ, એલફીનસ્ટન કોલેજ, અને ગવર્નમેન્ટ લો કોલેજમાં કેળવણી લઈ તેમણે ૧૮૯૭ ના સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટની એપેલેટ સાઈડ ઉપર પ્રેક્ટીસ કરવા માંડી હતી. ૧૯૧૩ માં એવળુની સરકારી વકીલ તરીકે અને તે પછી ૧૯૨૬ ની સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક વધારાના જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી કે જે વરસના નવેમ્બર મહીનામાં તેઓની એક કાયમી જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨ ના જુન મહીનામાં તેઓ મુંબઈની હાઈકોર્ટના કામચલાઉ વડા જડજ તરીકે પણ નીમાયા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટના ન્યાયાસન લગભગ આઠ વરસ સુધી શોભાવ્યા પછી તેવણે ૧૯૩૩ ના સાલમાં સરકારી ફરજોમાંથી નીવૃત્ત થયા હતા. ઇન્ડિયન વીમેન્સ યુનીવર્સિટીના તેઓ પહેલા વાઇસ-ચાન્સેલર અને તે પછીથી ચાન્સેલર તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. એ આઘ્યો તેઓ હાલ પણ ભોગવી રહ્યા છે. સરકાર તરફથી જુદી જુદી જાહેર સંસ્થાઓની ખટપટોનું સમાધાન કરવા નેમાયદી અનેક કમીટીઓમાં તેઓની નેમણુંક કરવામાં આવી હતી. તેઓની સેવાઓની સ્તુતી દાખલ ૧૯૩૯ ના સાલમાં તેવણે સર નાઈટનો ઉચ્ચ ખેતાબ બક્ષવામાં આવ્યો હતો.

સરનામું:—હયુઝ રોડ, મુંબઈ.

એનજીપર મીં નશરવાનજી શીન્કેશાહ—મીં એનજીનીઅરે એક સોલિસીટર તરીકે પોતાની કારકીર્દી શરૂ કરી હતી.



તેવણે મુંબઈની બાણીતી 'ટ્રીગલ ફર્મ' સાથે સંબંધ ધરાવતા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટની ઓરીજનલ સાઈડ ઉપર એક એડવોકેટ તરીકે ૧૯૨૧ માં તેમણે પોતાનું નામ "એનશલ" કરાવ્યું હતું. જે પછી ૧૯૩૬ ના સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક જડજ તરીકે તેઓની નેમણુંક થઈ હતી. પારસી 'એમ્બોયોરિશન' કમીટી મારફતે તેવણે કોમની બહેતરી અર્થે બહુ અચ્છી સેવાઓ બજાવે છે. કોમી સવાલોમાં તેવણે ઘણા ઉલટમંદ ભાગ લઈ રહ્યા છે. અને પોતાની કોમનાં ભક્ષાં માટે તેઓ પોતાથી બનતું કરે છે.

સરનામું:—વોર્ડન રોડ, મુંબઈ.

હુકુમચંદ, રાયબહાદુર, રાજ્ય-  
ભુવણ, રાયરાજ, રાજ્યરત્ન, સર  
સરપચંદ્ર, નાઇટ—એવણુને જન્મ  
સંવત ૧૯૩૧ માં થયો હતો. માત્ર ૧૫



વરસની નાની વયે એમણે પોતાની  
ધંધાદારી કારકીર્દીની શરૂઆત કીધી  
હતી. અફીણ અને રૂના મોટા ધંધા  
ઉપરાંત મધ્ય હીંદના રૂના ઉદ્યોગના  
એક પાયોન્યર તરીકે પણ તેઓ જાણીતા  
છે. તેમણે ઇંદોર માલવા યુનાઇટેડ  
મીલ્સ (૧૯૦૯), હુકુમચંદ મીલ્સ,  
રાજકુમાર મીલ્સ (૧૯૨૨), અને હોરા  
મીલ્સ, ઉજ્જન (ગ્વાલીયર સ્ટેટ) ઉખી  
કીધી હતી. તે ઉપરાંત હુકુમચંદ ઇલેક-  
ત્રીક સ્ટીલ કંપની લીમીટેડ, સર  
હુકુમચંદ જ્યુટ મીલ્સ અને સર હુકુમ-  
ચંદ એશ્યુરન્સ કંપની, કલકત્તા સાથ  
પણ તેઓ સીધો સંબંધ ધરાવે છે.  
તેવણુ ખુલાખી રોકાણવાલા શ્રદુસ્થ છે.  
કે જેઓ ધર્માદા સંસ્થાઓ પાછળ

લાખો રૂપિયા ખર્ચે છે. ગઈ લડાઈ  
દરમિયાન તેમણે રૂ. ૧૧૫૦૦૦૦૦ની રકમની  
‘વોર લોન્સ’ ખરીદ કરીને બ્રીટીશ સર-  
કારને મદદ કીધી હતી. તેઓ ઘણીક  
જાહેર સંસ્થાઓના પ્રેસીડન્ટ છે. સર  
સરપચંદ હુકુમચંદના નામથી ઓળખાતી  
મુંબઈ, કલકત્તા, ઇન્દોર વીગેરે મથકોએ  
આવેલી પેઢીઓના હાલના તેવણુ વડા છે.

સરનામું:—ઇંદોર.

મહેરવાન, શ્રી. નૌશરવાન અરુપ-  
દીઆર, એમ. બી. ઇ., બી. એ., જે.  
પી., રાયલ સ્ટેટીસ્ટીકલ સોસાયટીના  
ફેલો, મુંબઈ સરકારના મજૂર ખાતાના  
મદદનીશ કમીશનર અને મુંબઈ ઇન્ડ-  
સ્ટ્રીઅલ ડીરપ્યુટસ એક્ટના રજીસ્ટ્રાર—  
એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં થયો હતો.  
અલ્લાહપાદમાં માધ્યમીક કેળવણી  
લઈ મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં  
વધુ કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૨ માં  
તેઓ સર હોરાખ તાતાના મંત્રી નીમાયા  
હતા. એ પછી જુદીજુદી કંપનીઓમાં નોકરી  
કર્તા પછી ૧૯૨૩ માં મુંબઈ સરકારની  
મજૂર કચેરીના “ઇન્વેસ્ટીગેટર” નીમાયા  
હતા. ૧૯૨૭ માં જોમ્બે પ્રેસીડન્ટીના  
ત્રેડ યુનિયનોના મદદનીશ રજીસ્ટ્રાર  
અને ૧૯૩૦ માં કામચલાઉ રજીસ્ટ્રાર  
નીમાયા હતા. ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૯ સુધી  
ચાલેલી હડતાળ તપાસની ફેસેટ સમિ-  
તિના મંત્રી હતા. ૧૯૩૧ માં જીનીવા  
ખાતે મળેલી આંતરરાષ્ટ્રીય મજૂર પરિ-  
ષદમાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના  
સલાહકાર હતા અને ૧૯૩૮ થી ૧૯૪૦  
સુધી ચાલેલી જોમ્બે ટેક્સટાઇલ લેબર  
ઇન્કવાયરી કમીટીના મંત્રી નીમાયા હતા.

સરનામું:—માઉન્ટ વિલા, વાંદરા હીલ,  
વાંદરા.

મુન્શી, શ્રી. કનૈયાલાલ માણેકલાલ,  
ખી. એ., એલ એલ. ખી., એડવોકેટ—  
શ્રીમ મુન્શીનો જન્મ ૧૮૮૭ માં ભરૂચ



મુકામે થયો હતો. જાતે ભાર્ગવ બ્રાહ્મણ છે. બાલ્યાવસ્થા સુરતમાં ગાળ્યા પછી, ભરૂચ, વડોદરા અને મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૬ માં ખી. એ. થયા અને ૧૯૧૦ માં એલ એલ. ખી.ની પરીક્ષા પસાર કરી. તેમની કોલેજની કારકીર્દી ઉજ્જવળ હતી. અનેક ઇનામે પણ તેમણે મેળવ્યાં હતાં. ૧૮ વર્ષની ઉંમરે સામાજિક ક્ષેત્રમાં તેમણે પ્રવેશ કર્યો. એ અરસામાં ભરૂચમાં એમની પ્રવૃત્તિ હતી. એમણે વિદ્યાર્થીઓને સ્થાયરૂપ થવાની પ્રવૃત્તિ ઉપાડી અને એક પુસ્તકાલય પણ સ્થાપ્યું. ૧૯૦૬ માં ખંભાતગની ચળવળથી એમના રાષ્ટ્રીય જીવનનો પ્રારંભ થયો હતો. ૧૯૧૦ માં કોંગ્રેસના સભ્ય બન્યા. શરૂઆતમાં થોડી મુશ્કેલી વેઠ્યા પછી શ્રીમ ભુલાભાઈ જીવણજી દેસાઈ જેવા પ્રખર ધારાશાસ્ત્રીને એમને સાથ મળ્યો અને ધારાશાસ્ત્રી તરીકે ખુબજ ટુંક સમયમાં પ્રથમ પંક્તિમાં આવી પડ્યા. સાથે

સાથે તેમની પ્રવૃત્તિઓ વધતી ગઈ. સામાજિક, રાજકીય ઉપરાંત સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં પણ તેમની નામના વધવા લાગી. હોમરૂલ લીગ, ખારડોલી સત્યાગ્રહ અને ૧૯૩૦-૩૧ ની સત્યાગ્રહની લડતનો એમનો ફાળો બાણીતો છે. એમના ખીજ વારના લગ્ન શ્રીમતી લીલાવતી મુન્શી સાથે થયાં છે. ૧૯૩૭ માં કોંગ્રેસે સત્તાના સુત્રો હાથ ધરતાં મુંબઈ ઇલાકાના ગૃહસચીવને પદે તેમની નીમણુંક થઈ હતી. એ પદેથી એમણે બાહોશીથી કારભાર ચલાવ્યો હતો. ૧૯૪૦ માં ગાંધીજીની હાકલને માન આપી પાછા જેલનિવાસી બન્યા હતા. પણ નાદુરસ્ત તબીયતને લીધે તેમને પાછળથી છોડી મુકવામાં આવ્યા હતા. હુલ્લડોના સંબંધમાં અહીંસાની રાજ્યનીતિ બાબે ગાંધીજી સાથે તેમને મતભેદ પડતાં તેઓ જુન ૧૯૪૧ માં કોંગ્રેસમાંથી નીકળી ગયા હતા. શ્રીમ મુન્શી ગુજરાતી સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં અનેાખું સ્થાન ધરાવે છે. “પાટણની પ્રભુતા”, “પૃથ્વીવલ્લભ” અને “ગુજરાતના નાથ” એમને ખુબ પ્રસીધ્ધી અપાવી છે.

સરનામું:—રીજરોડ, મુંબઈ.

દ્વે, શ્રી. જીગતરામ—એઓ બોલવા કરતાં સંગીત કાર્ય કરી ખતાવવાનું વધુ પસંદ કરે છે. તેઓ વઢવાણના વતની અને જ્ઞાતીએ બ્રાહ્મણ છે. ૧૯૧૭-૧૮ થી તેઓએ સેવાનો માર્ગ આદર્યો છે. ગાંધીજી, કાકા કાલેલકર વીગેરે દેશના નેતાઓ સાથે તેમણે સેવાકાર્યો કીધાં હતાં. હરિપુરા ખાતે ભરાયેલી મહાસભાની ખેડકના પ્રસંગે એમને પ્રકાશન ખાતાનું કામ સોંપાયું હતું. ૧૯૨૪ ના સાલથી તેઓ ગાંધીજીની પ્રેરણાનું પાન કરી ગામડાની જનતાની સેવા કરવા મંડ્યા છે.



વિકૃલદાસ દામોદર ગોવંદજી—શેઠ  
વિકૃલદાસનો જન્મ તા. ૨૩ મી નવેમ્બર  
૧૮૮૨ ના રોજ ખંભાળીઆમાં થયો



હતો. દશ વર્ષની ઉંમરે તેઓ મુંબઈ  
આવ્યા હતા અને એલફીનસ્ટન હાઇ-  
સ્કૂલમાં છ ધોરણ સુધી અભ્યાસ કરી  
સોળ વર્ષની વયે કાપડના ધંધામાં  
પડયા હતા અને કાપડ બજારમાં તેમનું  
નામ મશહૂર છે. પોતાના વેપાર ધંધા  
સાથ શેઠ વિકૃલદાસ મુંબઈ શહેરના  
વ્યાપારી અને સામાજિક સવાલોમાં  
ઘણો રસ લઈ રહ્યા છે અને તેમના  
આનંદી સ્વભાવને લીધે તેઓ વ્યાપારી  
આલમમાં, પોતાની કામમાં તથા પર-  
કોમોમાં ઘણા માનીતા અને લોકપ્રિય છે.  
દેશી વેપારી એમ્બરની સ્થાપનાથીજ  
તેઓ નેના સભ્ય છે અને મેનેજીંગ  
કમીટીમાં પણ ચાલુ ચુંટાયા કરે છે  
બામ્બે પીસ ગ્રુડ્ઝ મરચન્ટ્સ એસોસી-  
એશનના મંત્રી અને ઉપ-પ્રમુખ પણ  
થયા હતા ૧૯૨૪ થી તેઓ મુંબઈ  
કારપોરેશનના સભ્ય છે અને તેની બીજી

કમીટીઓમાં ચાલુ ચુંટાય છે. ઇંડીઅન  
સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ  
સ્પીનીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ, સોલાપુર  
સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ, સરદાર કાર્પોનીક  
એસીડ ગેસ વીમા કંપની, કેસર-હિંદ  
કંપની વિગેરે કંપનીઓના તેઓ ડિરેક્ટર  
છે અને નેપ્ચ્યુન ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કંપનીના  
ચેરમેન હતા. ઉપરાંત ખંભાળીઆ વોટર  
વર્ક્સ, તુલસીદાસ ગોપાળદાસ ચેરીટેબલ  
ટ્રસ્ટ, કારાભાઈ મુળજી ભાટીઆ નિવાસ,  
રામવાડી ફીઆઈ હોસ્પિટલ, અને મુંબઈ  
ગૌરક્ષક મંડળ વિગેરેના ટ્રસ્ટી છે.  
મુંબઈની હરકીસનદાસ અને યુમનાબાઈ  
નાયર હોસ્પિટલો અને નેશનલ મેડીકલ  
કોલેજના કાર્યવાહક મંડળમાં છે એટ-  
લુંજ નહિ પણ શ્રીમતિ નાથીબાઈ  
દામોદર ઠાકરશી કુનીવર્સીટીના સેનેટના  
સભ્ય છે. જામનગર સ્ટેટ સાથે તેમને  
સારો સંબંધ છે. ના. જામ સાહેબ  
તરફથી “ઓર્ડર ઓફ મેરીટ”ના પહેલા  
વર્ગના ચાંદ તેમને મળ્યા છે ૧૯૩૭  
માં ના. છટ્ટા જ્યોર્જના રાજ્યારોહણ  
પ્રસંગે તેમણે વિલાયતનો પ્રવાસ કરેલો.  
જામનગર પ્રજા પરિષદના પહેલા અધિ-  
વેશનના તેઓ સ્વાગત પ્રમુખ હતા  
અને ૧૯૩૯ ના ગરમાગરમ વાતાવરણમાં  
મળેલા ત્રીજા અધિવેશનના તેઓ પ્રમુખ  
ચુંટાયા હતા.

શેઠ વિકૃલદાસ નેશનાલીસ્ટ વીચારના છે  
અને પોતાને મળેલો જે. પી. નો ઇલકાબ  
તેમણે ગાંધીજીની ૧૯૪૦ ની લડતને અંગે  
તજી દીધો હતો. ઇ. ડી. સાસુન ગરૂપની  
મીલોના શેઠ વિકૃલદાસ સોલસેલીંગ એજન્ટ  
હતા અને હાલમાં તેઓ ઠાકરસી મુળજીની  
ગરૂપની મીલો સાથ સંબંધ ધરાવે છે.  
તેઓ સ્વદેશીના મજબૂત હીમાયતી છે અને  
તે માટે તેમણે મોટો ભોગ આપ્યો છે.

સરનામું:—વરલી સીફેસ, મુંબઈ.

**રેઇસમેન,** સર એજાહામ જેરેમી, નાઇટ, સી. એસ આઇ, સી. આઇ, ઇ.—તેઓ ૧૯૩૯ થી હિંદી સરકારના નાણાં ખાતાના પ્રધાન છે એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં થયો હતો. તેમણે લીડઝ યુનીવર્સિટીમાં કેળવણી લીધી હતી. પેમબ્રોક કોલેજમાં બી. એ. થયા હતા. ૧૯૧૬ માં હિંદી સનદી નોકરીમાં જોડાયા હતા અને મદદનીશ મેજસ્ટ્રેટ તરીકે બીહાર અને ઓરીસામાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૨-૨૮ સુધી મુંબઈ અને કલકત્તાના કસ્ટમ્સ ખાતામાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૮-૩૧ માં પંબળ અને સરહદના પ્રાંતમાં ઇન્કમટેક્સના કમીશનર હતા. ૧૯૩૧-૩૪ માં હાંદી સરકારના નાણા ખાતાના સહમંત્રી હતા, ૧૯૩૪ માં મધ્યસ્થ સરકારની રેવન્યુ બોર્ડમાં સભ્ય હતા, ૧૯૩૬ માં ફીનાન્સ ખાતાના વધારાના મંત્રી હતા, ૧૯૩૬-૩૯ માં મંત્રી થયા હતા.

સરનામું:—ન્યુ દિલ્હી, સીમલા.

**સીતારામ,** સર, એમ. એ. એલ એલ. બી., ડી. લીટ., રાયસાહેબ, રાય-બહાદુર. નાઇટ, યુક્ત પ્રાંતની લેજ-સ્લેટીવ કાઉન્સિલના પ્રમુખ—એમનો જન્મ ૧૮૮૫ માં થયો હતો. તેમણે લાલા જગન્નાથ અગટવાર (લાહોર હાઇકોર્ટના એડવોકેટ)ની પુત્રી શ્રીમતિ વાસુદેવી સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે ભારત અને અલ્લાહાબાદ ખાતે શિક્ષણ લીધું છે. ૧૯૧૦-૨૦ માં તેઓ મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા. ભારત કોલેજ સાથે તેમને ઘાડો સંબંધ છે. ૧૯૨૧-૩૬ માં યુક્ત પ્રાંતની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા.

૧૯૨૧-૩૬ સુધી તેના પ્રમુખ રહ્યા હતા. અલ્લાહાબાદ યુનીવર્સિટીના ઘણા વર્ષ સુધી સભ્ય રહ્યા હતા. હિંદુ યુની-વર્સિટીની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય છે. ભારત ખાતે તેમણે હરિજનો માટે શાળાઓ અને સેવક મંડળની સ્થાપના કરી છે. ૧૯૦૫-૧૯ માં હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભાના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ભારત, અને લકનો.

**રીડ, સર સ્ટેન્લી,** નાઇટ., કે. બી. ઇ, એલ એલ. ડી. (ગ્લામગો), ૧૯૩૮ થી પાર્લામેન્ટના સભ્ય, ૧૯૦૭ થી ૧૯૨૩ સુધી “ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા” (મુંબઈ)ના તંત્રી—તેમનો જન્મ ખ્રિસ્તલ ખાતે ૧૮૭૨ માં થયો હતો. મુંબઈના જોન હમ્ફ્રેની પુત્રી સાથે તેમણે લગ્ન કર્યા હતાં. ૧૮૯૭ માં લડન “ટાઇમ્સ”ના તંત્રી ખાતામાં જોડાયા, ૧૯૦૦ માં “ટાઇમ્સ” અને “ડેઇલી ટોનીકલ” માટે હિંદના દુબકાળ પીડિત વિસ્તારના ખાસ ખબરપત્રી હતા, ૧૯૦૫-૬ માં પ્રીન્સ અને પ્રીન્સેસ ઓફ વેલ્સના પ્રવાસમાં સાથે હતા, ૧૯૦૭ માં અમીરની હિંદની મુલાકાતનો રીપોર્ટ કરેલો, અને ઇરાની અખાતની મુલાકાતે ગયેલા, ૧૯૧૧ માં નાન શહેનશાહ અને બાનુ સાથે હિંદ આવેલા. મુંબઈ પ્રેસિડન્સી, કીંગ એડ-વર્ડ અને લોર્ડ હાઈડીજ સ્મારકોના માનદ સહમંત્રી હતા. ૧૯૦૯ અને ૧૯૩૦ માં મળેલી ઇમ્પીરીઅલ પ્રેસ કોન્ફરન્સમાં વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયાના પ્રતિનિધિ તરીકે ભાગ લીધેલો.

સરનામું:—ધી ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા, સાલ્સબરી સ્કવેર હાઉસ, ફ્રીટ સ્ટ્રીટ, લંડન, ઇ. સી. ૪.

ઈશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસ, સર—૩૫૭  
ધનજી ખાનદાનના ચોથા સર નાઇટ  
સર ઈશ્વરદાસ લક્ષ્મીદાસનો જન્મ મુંબ-  
ઈમાં ૧૮૭૩ ના સાલમાં થયો હતો.



મુંબઈ સરકાર અને ત્રણ સાથ ૩૫૭  
ધનજી ખાનદાનનો સંબંધ હિંદમાં  
શ્રીટીશ અમલ દ્વારા થયો તે પહેલાંનો  
છે, અને એ કુટુંબે મુંબઈના વ્યાપારી  
અને સામાજિક જીવનમાં ઘણો મોટો  
ફાળો આપ્યો છે. શેઠ ૩૫૭ ધનજી  
૧૮ મી સદીમાં મુંબઈ આવ્યા હતા અને  
થોડાજ સમયમાં સારી જયાતી મેળવી  
શક્યા હતા. એ કુટુંબના પહેલા સર  
નાઇટ મંગળદાસ નથુભાઈ, બીજા સર  
નાઇટ સર હરકીસનદાસ નરોત્તમદાસ,  
ત્રીજા સર નાઇટ સર જગ-  
મોહનદાસ વરજીવનદાસ હતા અને સર  
ઈશ્વરદાસ ચોથા સર નાઇટ છે. એકજ  
કુટુંબમાં એક પછી એક એમ ચાર

સર નાઇટ થનાર આખા હિંદમાં  
કદાચ આ એકજ કુટુંબ છે.

સર ઈશ્વરદાસ કપોળ વણિક જ્ઞાતિના  
છે અને તેમણે મુંબઈના જાહેર  
અને સામાજિક જીવનમાં ઘણો આગળ  
પડતો ભાગ લીધો છે. સર ઈશ્વરદાસ  
વર્ષો સુધી કપોળ જ્ઞાતિના શેઠ હતા  
અને કપોળ જ્ઞાતિની અનેક કેળવણી  
અને સામાજિક સંસ્થાઓ સાથે તેમને  
સંબંધ છે.

સર ઈશ્વરદાસે મુંબઈની સેન્ટ ડેવી-  
અર્સ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી  
અને ઘણી નાની વયથીજ તેઓ વ્યા-  
પારમાં પડી ગયા હતા. તેમણે પ્રથમ  
તો ડેવીડ સાસુન કંપનીમાં રેશમ,  
સુતર અને કાપડના દલાલ તરીકે  
શરૂઆત કરી હતી અને થોડાજ સમયમાં  
વ્યાપારી કુનેહને લીધે વધી ગયા હતા.

વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં સારી નામના મેળવી  
તેઓ જાહેર જીવનમાં પડ્યા હતા અને  
મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશન તથા  
તેની કમીટીઓમાં વર્ષો સુધી સેવા બજાવી  
હતી મુંબઈની દેશી વેપારી ચેંબરના  
તેઓ ઘણા જુના સભાસદ છે અને  
ચેંબરની કમીટીમાં પણ તેમણે વર્ષો  
સુધી સ્થાન ધરાવ્યું હતું. તેઓ સુલે-  
હના અમલદાર (જે. પી.) અને ઓન-  
રરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ છે. ઓનરરી  
પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટોની સોસાયટીના તેઓ  
ઘણા જુના સભ્ય છે અને એ સોસાય-  
ટીની કમીટીમાં વર્ષો સુધી સ્થાન ધરાવી  
જુદા જુદા હોદ્દાઓ ભોગવી તેના પ્રમુખ-  
પદને પણ શોભાવ્યું હતું. એ માન  
એટલે કે મેજિસ્ટ્રેટોની સોસાયટીના પ્રમુખ  
થનાર તેઓ પહેલાજ હાંદી હતા  
અને તેમની જાહેર સેવાની કદરશના-

શીમાં તેમને શેરીફ અને સર નાઇટ ખનાવવામાં આવ્યા હતા. ૩૫૭ ધનજી ખાનદાનમાં તેઓ બીજા શેરીફ છે અને એ કુટુંબમાં પહેલા શેરીફ સર હરકી-સનદાસ નરોત્તમદાસ હતા.

સર ઇશ્વરદાસને અનેક વ્યાપારી પેઢીઓ અને બેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ સાથે સંબંધ છે. સાસુન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લી., પોર્ટ કેનીંગ એન્ડ લેન્ડ ઇમ્પ્રુવમેન્ટ કું., સાસુન એન્ડ એલાયન્સ સીલ્ક મીલ કું. લી., ન્યુ યુનીયન મીલ્સ, બુંદી પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ કું. લી., પંબાબ પોર્ટલેન્ડ કું. લી., ખંડાલા-લોનાવાલા ઇલેક્ટ્રીક કું. લી., પનવેલ ઇલેક્ટ્રીક કું. લી., નાશીક-દેવલાલી ઇલેક્ટ્રીક કંપની અને બીજા કેટલીક ઇલેક્ટ્રીક કંપનીઓમાં સર ઇશ્વરદાસ ડિરેક્ટર છે. દેશી વેપારી ચેંબરના પ્રતિનિધિ તરીકે તેમણે મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટની બોર્ડ ઉપર સ્થાન ધરાવ્યું હતું.

મુંબઈની તથા બહારગામની અનેક કેળવણી વિષયક, તબીબી અને બીજા સંસ્થાઓ સાથે સર ઇશ્વરદાસ સંબંધ ધરાવે છે. મુંબઈની બાણીતી સર હરકી-સનદાસ નરોત્તમદાસ હોસ્પિટલની મેનેજીંગ કાઉન્સિલના તેઓ પ્રમુખ છે. ગવર્નર્સ હોસ્પિટલ ફંડ, બોમ્બે વીજ-લન્સ એસોસિએશન, ગોકળદાસ તેજ-પાલ હોસ્પિટલ નરસીંગ એસોસિએશન, કબીખાઇ ચેરીટી ટ્રસ્ટ, લેડી નોર્થકોટ હાઈ સ્કૂલ એફનેજ, ડેવીડ સાસુન ઇન્ડસ્ટ્રી-અલ એન્ડ રેફરમેટરી ઇનસ્ટીટ્યુટ અને બીજા કેટલીક બહાર સંસ્થાઓની કારો-બારી કમીટીઓના તેઓ સભ્ય છે. એક યા બીજા હોદ્દા ધરાવે છે અને

કેટલેક સ્થાને ટ્રસ્ટી પણ છે.

કપોળ કોમમાં સર ઇશ્વરદાસનું નામ ઘણું મોખરે છે અને પોતાની અનેક બહાર રોકાણો છતાં પોતાની કોમની ઉન્નતિના કાર્યોમાં તેઓ સારો હિસ્સો આપે છે. તેઓ એક સાદા, મળતાવડા સ્વભાવના, સખાવતી જુસ્સા-વાળા અને દયાળુ ગૃહસ્થ છે અને દરેક સારાં કાર્યો તરફ તેમની દીલસોજી હોય છે. બફરાખાદમાં બફરાખાદ કેળવણી ઉત્તેજક મડળ હસ્તકની હાઇસ્કુલનું નવું મકાન ખુલ્લું મુકવાની ક્રીયા ડિસેમ્બર ૧૯૩૮ માં કરવા માટે સર ઇશ્વરદાસને ખાસ બફરાખાદ બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને પોતાની અનેક રોકાણો છતાં સર ઇશ્વરદાસ તે પ્રસંગે બફરાખાદ ગયા હતા. તે પ્રસંગે સર ઇશ્વરદાસને બહાર પ્રબ તરફથી ભારે આવકાર આપવામાં આવ્યા હતા અને ત્યાંના કપોળ મહાજને તેમને માનપત્ર આપી પોતાની ફરજ અદા કરી હતી. તેવીજ રીતે અમરેલીની કપોળ બોર્ડીંગની જીબીલીના પ્રસંગે સર ઇશ્વરદાસને ખાસ આમંત્રણ થયું હતું અને સર ઇશ્વરદાસની અમરેલીની પધરામણીનો લાભ લઈ ત્યાંની કપોળ કોમે તથા બહાર પ્રબએ તેમના માનમાં ઘણા મેળાવડા કર્યા હતા.

સરનામું:—ગાર્ડનન્યુ, હંયુજ રોડ, મુંબઈ.

### “પ્રેસીડેન્સી”

માં વીચા ઉતરાવી

તમારી વૃદ્ધાવસ્થામાં  
નિશ્ચીત બને.

મસાણી, શ્રી ફ્રેન્ક પેસ્તનજી, એમ. એ, જી. પી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. મુંબઈ યુનીવર્સિટીના વાઈસ-



ચેન્સેલર છે. ૧૮૯૭ અને ૧૮૯૮ માં એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજના ફેલો હતા. ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બેંકર્સના ફેલો છે. એન. એમ. વાડીઆ ચેરીટીઝ અને પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મ્યુઝીઅમના ટ્રસ્ટી છે. ૧૯૩૨-૩૬ માં મુંબઈની એન્થ્રોપોલોજીકલ સોસાયટીના પ્રમુખ હતા. મુંબઈ પ્રાંત પેરોલિટ શિક્ષણ સંસ્થાના પ્રમુખ છે. એ ઉપરાંત અનેક બહાર સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૯ સુધી મુંબઈ મ્યુનીસિપાલિટીના સેક્રેટરી હતા. પછી ૧૯૧૯-૨૫ માં ડેપ્યુટી મ્યુનિસિપલ કમીશનર બન્યા અને ૧૯૨૨ માં મ્યુનીસિપલ કમીશનરના ઓધ્યા પર આવ્યા હતા. ૧૯૨૬ થી ૧૯૨૮ સુધી તેમણે સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆના મેનેજર તરીકે સેવા બજવી છે. મુંબઈ પ્રાંતિક બેંકીંગ તપાસ સમિતિના મંત્રી

હતા અને ૧૯૩૦-૩૧ માં મધ્યસ્થ સરકારે નીમેલી બેંકીંગ કમીટીના બેઠીઆ મંત્રી હતા. રીઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિઆની સ્થાનિક બોર્ડના ઉપ-પ્રમુખ છે અને આરિએન્ટલ ગવર્નમેન્ટ સીકયોરીટી લાઇફ એસ્યુરન્સ કંપનીના ડીરેક્ટર છે. પત્રકાર તરીકે પણ તેમણે કામ કર્યું છે. “કેસર-હિંદ” અને “ઈન્ડિઅન રેકોર્ડર” પત્રોના થોડા સમય તેઓ તંત્રી બન્યા હતા. તેમણે બાળસંરક્ષણ, સ્થાનિક સ્વરાજ્યની પ્રગતી, મ્યુનિસિપલ ગેરિશનનો કાયદો અને વ્યવસ્થા, દાદા-ભાઈ નવરોજી, ઝારાસ્ટ્રીએનીઝમ વિગેરે પુસ્તકો લખ્યાં છે. ગુજરાતીમાં દોલતનો ઉપયોગ, ઘરની તથા નિશાળની કેળવણી, તનસુખમાળા, એબીસીનીઆનો હુસ્તી, બોધલુ, ચંદ્રચાલ, વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું.—વરસોવા (અધેરી થઈને).

નીઓગી, શ્રી. ક્ષીતીશયન્દ્ર, મયુરભંજ રાજ્યના દિવાન—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. તેમણે કલકત્તાની પ્રેસિડેન્સી કોલેજ, અને ઢાકા કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કલકત્તા હાઈકોર્ટના એડવોકેટ અને પત્રકાર શ્રીમતિ લીલાદેવી સાથે તેમણે લગ્ન કર્યાં છે. નેશનલ લીબરલ ફેડરેશનની અખીલ હિંદ કાઉન્સિલના થોડા વખત સુધી સભ્ય હતા. ૧૯૨૧-૩૪ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૫ માં ઇસ્ટર્ન એજન્સીના એક રાજ્ય મયુરભંજના દિવાન નીમાયા હતા. ૧૯૪૦ માં નરેન્દ્ર મંડળની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના સભ્ય ચુંટાયા હતા.

સરનામું.—બારીપદ, મયુરભંજ સ્ટેટ.

રાણા, રાવખડાદુર ત્રીભુવનરાય ડી. બી. એ, એલ એલ. બી., ફેડરલ કોર્ટના સીનીયર એડવોકેટ, ૧૯૩૯ થી કચ્છ રાજ્યના દિવાન—તેમનો જન્મ ૧૮૭૦ માં થયો હતો. જુનાગઢની ખડાદુરખાનજી હાઇસ્કુલ, મુંબઈની વિલ્સન કોલેજ અને સરકારી લો સ્કુલમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૭ માં જુનાગઢની એલીએનેશન સેટલમેંટ ઓફીસમાં મદદનીશ દરબાર એજન્ટ નીમાયા હતા, ૧૮૯૯ માં દરબાર એજન્ટ બન્યા, ૧૮૯૯ માં જુનાગઢ રાજ્યે વંશ-પરંપરા રૂ. ૩૭૦૦ નું વાર્ષિક સાલ્યાણું આપવાનું નક્કી કર્યું હતું, ૧૯૦૦ થી ૧૯૧૯ સુધી જુનાગઢ સ્ટેટના લીગલ રીમેમ્બ્રન્સર હતા, ૧૯૨૦ માં પોલીટીકલ સેક્રેટરી, ૧૯૨૧-૨૩ માં દિવાન થયા, ૧૯૨૪ માં પ્લીડર તરીકે ધંધો કરવા રાજકોટ ગયા, ૧૯૨૭ માં રાજકોટની સાનીલ સ્ટેશન કમીટીમાં સરકારે સભ્ય તરીકે નીમ્યા, વોટરવર્ક્સ કમીટીના સભ્ય થયા, ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૬ માં બોનરરી મેજિસ્ટ્રેટની બેંચના ઉપ-પ્રમુખ નીમાયા હતા અને ૧૯૩૬ માં પ્રમુખ નીમાયા, ૧૯૩૬-૧૯૩૭ માં રાધનપુરના દિવાન હતા, ૧૯૩૭ માં કાઠીઆવાડ ઓરફનેજના પ્રમુખ હતા, પંચનાથ ટેમ્પલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રમુખ છે, શેઠ ગોવિંદજી તુલસીદાસ ટ્રસ્ટ ઇન્સ્ટીટ્યુટસ (રાજકોટ)ના માનદ મંત્રી અને ટ્રસ્ટી છે. રાજકોટના રેડકોસ સેન્ટરના માનદ મંત્રી છે. એમને સીલ્વર જુબીલી અને કેરિએશન ચંદ્રકો મળ્યા છે. ૧૯૩૧ માં રાવસાહેબ અને ૧૯૩૫ માં રાવખડાદુર થયા.

સરનામું:—ભુજ, કચ્છ સ્ટેટ.

સકલાતવાળા, સર સોરાખજી દારા બજી, એમ. એલ. એ., બી. એ, જ. પી., તાતા સન્સ લીમીટેડ,—



તેમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. મેજર હીવેયાની પુત્રી મહેરબાઈ સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે. તેમણે સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૨૪ માં મુંબઈની મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રમુખ, ૧૯૨૯-૩૦ અને ૧૯૩૦-૩૧ માં ઇંડીઅન સેન્ટ્રલ કોર્ટન કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ, ૧૯૩૪ માં મુંબઈની જુની ધારાસભામાં મીલમાલિકોની મંડળીના પ્રતિનિધિ તરીકે ચુંટાયા હતા. અત્યારે મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય છે. તેમણે મીલમાલિકોની મંડળીનો ઇતિહાસ લખ્યો છે. કુરસદના સમયમાં ટપાલની ટીકીટો એકત્ર કરવાનો તેમને શોખ છે. લંડનની રાયલ ફીલેટેલીક સોસાયટીના સભ્ય છે. વિલીંગ્ડન, મુંબઈ પ્રેસીડન્સી રેડીઓ, હિંદની અને રીપનની ફીકેટ કલબોના સભ્ય છે.

સરનામું:—બોમ્બે હાઉસ, કોટ, મુંબઈ.

ખરેલા, મંચેરજી પેસ્તાનજી—તેમને  
જન્મ ૧૮૬૫ ના સાલમાં થયો હતો.



કલકત્તાની સેન્ટ ઝેવીઅસ' કોલેજમાં  
કેળવણી લઈ લંડન યુનીવર્સિટીની મેટ્રીકની  
પરીક્ષા પસાર કરી ચઢીયાતા અભ્યાસ  
માટે વીલાયત ગયા હતા જ્યાં ૧૭૧ વર-  
સની વયે ઇન્ડિઅન સીવીલ સર્વીસની  
પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. એમણે ઓક્સ-  
ફર્ડ ખાતે સંસ્કૃત સ્કૉલરશીપ મેળવવા  
ઉપરાંત પાઉન્ડ ૧૦૦ નું ઇનામ સીવીલ  
સર્વીસની છેલ્લી પરીક્ષા ફેલોશિપમાંથી  
પસાર કરી સર્વથી ચઢીયાતો નંબર ધરા-  
વવા માટે મેળવ્યું હતું. ૧૮૮૪ના સાલથી  
તેઓ હાંદી સનદી નોકરીમાં દાખલ થયા  
હતા. જે પછી અમદાવાદ, થાણા, ભરૂચ,  
શીકારપુર, સીંધ હઈદ્રાબાદ, રત્નાગીરી,  
સતારા વિગેરે હાંદના જુદાજુદા મથકોએ  
એસીસ્ટન્ટ કલેક્ટર, જેઈન્ટ જડજ અને  
સેશન્સ જડજનાં ઓધાઓ ભોગવ્યા  
પછી ૧૯૦૭ ના સાલના જાનેવારી મહી-

નામાં એવણની મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક  
જડજ તરીકે નીમણુંક કરવામાં આવી  
હતી. પણ એવણ ફાંસીની સજા કરવાની  
વીરધમાં હોવાથી તેમજ પોતાના ઓધાની  
મુદત દરમ્યાન ફાંસીની સજા માટે જ્હાલી  
માગનાર રેકૉર્ડ્સ થયેલું હોવાથી તેમજ  
તેને મંજૂર કરવાનું એમનું અંતઃકરણ  
ચાલેલું નહી હોવાથી ૧૯૧૦ ના સપ્ટેમ્બર  
મહીનામાં તેઓ સરકારી નોકરીમાંથી  
રીટાયર થયા હતા.

શેઠ મંચેરજી ખરેલાટ લાંબા વખત સુધી  
પારસી પંચાયતના 'મગજ' તથા 'હાથ'  
મીસાલ છે. ૧૯૩૪ માં પારસી પંચા-  
યતની ખોડના પ્રમુખ સર કાવશજી  
જેહાંગીર પહેલા બેરોનેટના નીપજેલાં મરણ  
પછીથી એવણની મજકુર ખોડના પ્રમુખ  
તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. જ્યારથી એવણ  
પારસી સમસ્ત અનજીમનની સભાઓને  
પ્રમુખસ્થાને ખીરાજતા રહ્યા છે.  
એવણ મુંબઈની અનેક સંસ્થાઓના  
પ્રમુખ યા પ્રેમખર છે. એવણે  
ગરીબ પારસીઓને વસાવવા માટેની  
ખોટો પારસી પંચાયતને દાદર પારસી  
કોલોની માટે મેળવી આપવામાં ખબ-  
વેલી સેવાઓની કદરશનાસી દાખલ  
ત્યાંના એક મોટા રસ્તાને ખરેલાટ  
રોડનું નામ આપવામાં આવ્યું હતું.  
સંસ્કૃત ભાષાના એક અઠંગ અભ્યાસી  
હોવા ઉપરાંત તેઓ એક આગળ  
વધેલા ખગોળશાસ્ત્રી અને જ્યોતીષ પણ  
છે. પારસી કોમ અને સરકાર પ્રત્યેની  
એવણની સેવાઓ અનુપમ અને  
અપાર છે.

સરનામું:—C/o. પારસી પંચાયત સર  
જે. જે. પારસી બેનીવેલન્ટ  
ઇનસ્ટીટ્યુટ, હોર્નબી રોડ,  
મુંબઈ.

વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી,  
જે. પી.—બાણીતા શ્રીમંત ભાટીઆ  
વેપારી શેઠ વલ્લભદાસ ચતુરભુજનો જન્મ  
મુંબઈમાં તા. ૧૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૮૩



ના દીને થયો હતો. તેમના પિતા કાપ-  
ડના એક મોટા વેપારી હોવાથી શેઠ વલ્લ-  
ભદાસ ધંધા પુરતી કેળવણી લઈને ૧૮  
વર્ષની વયમાં તેમના વડીલની સાથે  
ધંધામાં પડી ગયા હતા અને પોતાના  
મળતાવડા, દયાળુ અને પ્રમાણિક સ્વ-  
ભાવને લીધે તેમણે ઘણાજ થોડા સમયમાં  
કાપડ બજારમાં, મુંબઈના શહેરીજીવનમાં  
અને પોતાની ભાટીઆ કોમમાં સારું  
સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. મુંબઈના રંગીન  
અને છીંટના કાપડના વેપારીઓની મંડ  
ળીના શેઠ વલ્લભદાસ ૧૯૨૭ ની સાલથી  
તે આજસુધી પ્રમુખ છે, જુન ૧૯૨૭ માં  
તેઓ જે. પી. થયા હતા અને તેમને  
મળેલાં તે માન માટે રંગીન કાપડના  
વેપારીઓની મંડળીએ તેમને એક માનપત્ર  
આપ્યું હતું અને સ્વર્ગસ્થ સર મનમોહન  
દાસ રામજીએ તે મેલાવડાનું પ્રમુખસ્થાન

લીધું હતું. શેઠ વલ્લભદાસ મંગળદાસ  
મારકેટના અને ઇન્ડિઅન મરકનટાઇલ  
ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના ડિરેક્ટર છે. તેઓ  
બાઈ માણેકબાઈ ભગવાનદાસ શીવજી ટ્રસ્ટ,  
મોરારજી ભગવાનદાસ શીવજી સેનેટોરીયમ,  
વૈષ્ણવ મંદીર શાકસમુગરી ટ્રસ્ટ અને  
કાનપુર ખાતેની મોરારજી ભગવાનદાસ  
શીવજી કન્યાશાળાના ટ્રસ્ટી છે. કાનપુર  
ખાતેની ચતુરભુજ શીવજી એન્ડેલો ગુજરાતી  
સ્કુલની મેનેજિંગ કમીટીના પ્રમુખ અને બીજાં  
અનેક કુટુંબીક ટ્રસ્ટોના પણુ તેઓ ટ્રસ્ટી છે.  
કાનપુરની સ્કુલનાં મકાનનું વારતુ કરવા  
શેઠ વલ્લભદાસ ત્યાં ગયા ત્યારે ત્યાંની  
ગુજરાતી જનતાએ તેમને માનપત્ર આપ્યું  
હતું. પોતાના પિતા તથા કાકાની યાદમાં  
તેમણે ડોંબીવલી અને કાંદીવલીમાં ગૌ-  
શાળાઓ પોતાના ભાઈ શેઠ હરીદાસના  
સહકારથી બંધાવી છે.

શેઠ વલ્લભદાસ ૧૯૧૯ ની સાલથી  
છએક વર્ષો સુધી મુંબઈની દેશી વેપારી  
એમ્પરની કમીટીના અને હાલાઈ ભાટીઆ  
મહાજનની કમીટીના સભ્ય પણુ હતા.  
તેઓ મુંબઈ ગૌરક્ષક મંડળની કમીટીના  
અને ભાટીઆ બાળરક્ષક વીધાલયની કમી-  
ટીના સભ્ય છે. ગોપીંદજી ઠાકરસી મુળજી  
ટ્રસ્ટ અને કડીઆદરાની દામોદર બદ-  
વજી એ. વી. સ્કુલ બોરડીંગના પણુ તેઓ  
ટ્રસ્ટી છે.

શેઠ વલ્લભદાસને બે પુત્રો અને ત્રણ  
પુત્રીઓ છે. એ બે પુત્રોનાં નામ શેઠ  
જમનાદાસ અને શેઠ ગોરધનદાસ છે  
જ્યારે દીકરીઓનાં નામ શ્રી. મધુરીબહેન,  
શ્રીમતી દમયંતી બહેન અને શ્રીમતી યશ-  
વંતી બહેન છે.

સરનામું:—વાલકેશ્વર રોડ, મુંબઈ.



જેશી, શ્રી. ડી. સી., એમ. એ., એલ. એલ. બી., એડવોકેટ, ઇન્ડિઅન ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીઝ એસોસિએશનના સેક્રેટરી, મુંબઈ—શ્રી૦ જેશીના જન્મ તા. ૫ મી મે ૧૯૧૧ ના રોજ થયો હતો. તેમણે મુંબ-

હતા. તેઓ ઇન્સ્યુરન્સ લો ના સંબંધમાં એક સત્તાસમાન છે. દુનીઆના જુદાજુદા દેશોના વીમાના કાયદાને ખાંડોળી અભ્યાસ કર્યો છે.

સરનામું:—ઈન્ડિઅન એશ્યુરન્સ બીલ્ડીંગ, ચર્ચગેટ, મુંબઈ.



ઈની વીલસન કૉલેજ અને મુંબઈ યુનીવરસીટીની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ સોશીઓલોજીમાં કેળવણી લીધી હતી. તેમણે માન સાથે એમ. એ. ની પરીક્ષા ફર્સ્ટ ક્લાસમાં આવી પસાર કરી હતી. વીલસન કૉલેજમાં કૉલેજના અને યુનીવરસીટી સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીક્સ એન્ડ સોશીઓલોજીમાં યુનીવરસીટીના સ્કૉલર હતા. ૧૯૩૭ માં મુંબઈ હાઈકોર્ટના એડવોકેટ તરીકે એનરોલ થયા હતા. મુંબઈની ઇન્સ્યુરન્સ લેજિસ્લેટીવ કમીટીના સેક્રેટરી હતા. વધારાના નફા ઉપરના કરના કાયદાના સંબંધમાં દેશી વેપારી એમ્પર તરફના ડેપ્યુટેશનના પબ્લિક સેક્રેટરી

હસ્તુર, મી૦ દીનશાહ નસરવાનજી, એલ. એસ. જી. ડી.—મી૦ દીનશાહ નસરવાનજી હસ્તુર જાહેર પ્રજામાં “સદગુણી સરોજ”, “પલટાતું કિશમત”, “બાળસિતારો”, “અમરનામ”, “રજપુત રાણી” વિગેરે ગુજરાતી નોવેલો તથા નાટકોના લેખક તરીકે જાણીતા છે. મી૦ હસ્તુરને ઇ. સ. ૧૯૩૨ માં તેમની “પલટાતું કિશમત” નામની નોવેલને માટે જાહેરમાં ગુજરાતનું કાંટાવાલાનું નોવેલ પ્રાઈઝ આપવા સુચના થઈ હતી.



“અમરનામ” નામની વાર્તા “સાંજવર્તમાન”માં આવતી હતી, અને “અમરનામ”ની વાર્તા જાહેર પ્રજામાં ખુબ પસંદ પડવાથી મી૦ હસ્તુરને જાહેરમાં બે ઇનામો મળ્યાં હતાં. ધરમ-પુરના સાહિત્ય પ્રેમી મહારાણા સાહેબે “બાળસિતારા”નો નાટક વખાણ્યો છે, અને કેટલી ચોપડીઓ ખરીદી આ પારસી લેખકને માન આપ્યું છે. મી૦ હસ્તુર લેખક ઉપરાંત એક સોશયલ વર્કર તરીકેની જાણીતા છે. તેઓ મુંબઈના વાઈ. એમ. પી. એ.ના માજી સેક્રેટરી, તથા પારસી ફેડરલ કાઉન્સિલના માજી મેમ્બર, ઉપરાંત મુંબઈની પારસી યુથ

કોનફરન્સની કારોબારી કમીટીના મેમ્બર તરીકે જાણીતા છે. એમણે બોમ્બે ગવર્નમેન્ટ અને લોકલ સેલ્ફ ગવર્નમેન્ટ ઇનસ્ટીટ્યુટના આશરા હેઠળ લેવાતી મ્યુનીસીપલ ડીસ્ટ્રીક્ટ ઓફીસરની પરિક્ષા પસાર કરી છે. સોશયલ સર્વીસ ક્ષીગની સોશયલ વર્કસની પરિક્ષા પણ પસાર કરી છે. કોસમોપોલીટન મંડળોમાંથી એક સોશયલ વર્કર તરીકે મીં દસ્તુર જાણીતા છે.

સરનામું:—આઈમાઈવાડીયા બીલ્ડીંગ,  
વાચ્છા ગાંધી રોડ,  
ગામદેવી, મુંબઈ.

**પટેલ, મીસ ગુલચહેર જમશેદજી—**

સુરત શહેરના ૪૦૦ વરસના જુના સરદાર દાવર એદલજી મોદીના ઇતિહાસીક મકાનમાં તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૫ના દિને જન્મ પામેલાં આ



ખખતાવર ખાનુ વાંદરાના વરસોના જાણીતા થયેલા કાવસજી પ્રધર્સને નામે ઓળખાતા કુટુંબના વડા દીકરા જમ-

શેદજીનાં બેટી થાય છે. મીસ ગુલચહેરનાં માતાજી સરદાર દાવર એદલજી મોદીના બેટા કાવસજીનાં દીકરી દીનામાંય હતી. મેસર્સ-કાવસજી પ્રધર્સનો વેપાર ઘણા બહોળા પાયા ઉપર ચાલતો હતો અને ઇંગ્લંડ તેમજ પેરીસ અને માડાગાસ્કરમાં પણ એ પેઢીની શાખાઓ હતી. ખુદ લંડનના પરાંગમાં મોરાસુમારી નામનું તેઓનું મકાન હતું.

મીસ ગુલચહેરે મુંબઈની કેથેડ્રલ હાઈસ્કુલ અને સેન્ટ જેવીઅર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી છે. ૧૯૩૩ની સાલમાં વાંદરાનાં જેસમીન પારસી લેડીઝ વેલફેર યુનીઅનની સ્થાપનામાં, વાંદરા બેબી હેલ્થવીક રચવામાં, મરહુમ શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જની સીલવર જુબીલીની ઉજવણીમાં, પારસી મતદારોનાં નામ નોંધાવી ચુંટણીમાં પારસીઓને ફતેહ અપાવવામાં, પોપીડેના વેચાણથી સારી આવક ઉપજાવવામાં, ના. શહેનશાહ છટ્ટા જ્યોર્જની તાજપોષીની ધામધુમમાં, ખાળકોનું રક્ષણ કરનારી મંડળીના સંબંધમાં, ડીફેન્સ લોનનો ઉકાવ કરાવવામાં વગેરે અનેક કાર્યોમાં તેવણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો છે. સખાવતી કામો માટે બજારો શોઝ વગેરે ગોઠવવામાં તેમની મદદ મંગાય છે. દાદરની પારસી સોશીઅલ કલબ, પારસી જમખાના વગેરેની તેવણે બજાવેલી સેવા જાણીતી છે. મીસ ગુલચહેરની બહેર સેવાઓની પીછાણુમાં ના. શહેનશાહની સાલગ્રેહની ખુશાલીના પ્રસંગે સરકાર તરફથી તેવણે કેસરે હિંદનો પ્રાન્થ-મેડલ મળ્યો છે, જે માટે આ સેવાભાવી ખાનુ ઇચ્છેલ્ય લાયક છે.

સરનામું:—કામા લોજ, ટરનર રોડ,  
વાંદરા.

ગોદાવરા ઉર્ફે ભાડેના, દસ્તુરજી માણિકજી દસ્તુરજી ખરબેરજી—પારસી કોમમાં “ગોદાવરા”ને નામે પ્રસિદ્ધ ખનેલી પાકીની આલાતના હાલના માનવંત દસ્તુરજી સાહેબ દસ્તુરજી માણિકજી દસ્તુરજી ખરબેરજી કાવસજી ગોદાવરા ઉર્ફે ભાડેનાનો જન્મ તા. ૩-૧૦-૧૮૮૦ ને દિને સુરત જિલ્લાના ઓરપાડ તાલુકામાં આવેલાં કુડિઆના ગામમાં થયો હતો. ગોદાવરા પથના



ચાર મુખ્ય કુટુંબોમાં અસપંદીઆર ચાંદા, હીમજી મહેરજી, પેસ્તનજી ખોર-શેદ અને નરીમાન શમ્યના કુટુંબો આવી બધ છે. હાલના દસ્તુરજી માણિકજી આ ચારમાના પહેલા અસપંદીઆર ચાંદાના ખાનદાનથી ઉતરી આવ્યા છે. દસ્તુરજીના વડીલો છેલ્લાં લગભગ ૩૦૦ વર્ષ થયાં સુરતના ભાડા ગામનું પંથકપણું અને મોખેદી સીલસીલાબંધ કરતા આવ્યા છે. વળી સાત દોખમાં

ધરાવતી બાણીતી ટેણા નગરીમાં પણ આ બાણીતા દસ્તુરજીના વડીલો મોખેદી પેશે કરતા આવ્યા હતા. દસ્તુરજી માણિકજી મોખેદીનું શિક્ષણ લઈ ત્યાંજ નાવર મહાત્મ થઈ નાની વયે મુંબઈ આવ્યા હતા. મુંબઈમાં તેવણ સોડા-વોટરવાલાની દરેમહેરના તે વખતના પ્રખ્યાત વડા ધર્મગુરુ દસ્તુરજી શાપુરજી મંચેરજી ઇચ્છાપોથાના હાથ નીચે લગભગ સાત વર્ષ સુધી યોગદાથરેની પાકત તાલીમ લઈ બાહેર પડયા હતા.

આ વેળા ગોદાવરામાં સુરતના આતશબહેરામના આલાતથી કામ ચાલતું હતું, કારણ કે ગોદાવરાઓ પોતાનો સ્વતંત્ર આલાત ધરાવતા નહીં હતા. દસ્તુરજી માણિકજીના પિતા દસ્તુરજી ખરબેરજીને આ રિથિતિ રૂચી નહી. તેવણે પોતાની ખંતીલી કોશિષાથી પોને આન્ડરેડી દરેમહેરના પંથકી નેમાયા પછી ધરયો-મહાખત કરાવી ધર્મના મુળ પાયા સમાન ગણાતી મોતેખર નિરંગ દીનની ક્રિયા પોતાની બતી દેખરેખ હેઠળ ગોદાવરા પંથકને પહેલ-વહેલો સ્વતંત્ર દીની આલાત ઉભો કરી પોતાના પંથના મોખેદોને ગોયા સ્વતંત્ર ખનાવ્યા તેમની આ કોશિષોમાં તેમના ખેટા દસ્તુરજી માણિકજીને હાથ હતો. દસ્તુરજી ખરબેરજીની આ શુભ કોશિષોની તેમની દરેમહેરના ધર્મના ખાતાંઓના દ્રસ્ટીઓએ પ્રશંસા કરી, અને તેઓએ તા. ૧૭ મી મે ૧૯૧૭ ને દીને પડેલી દરેમહેરના આદરીઆનની સાતમી સાલગ્રેહને પ્રસંગે એક બહેર જશન કરી દસ્તુરો, મોખેદો અને બહેદીનોની મળેલી એક સભામાં દસ્તુરજી ખરબેરજીને દીની દસ્તુર ઠેરવી તેના

માનમાં તેમને એક શ્યાલ ઓઢાડી હતી, જ્યારે નાયબ દસ્તુર તરીકે હાલના દસ્તુરજી માણેકજીને પણ એક શાલ એનાયત કરવામાં આવી હતી.

તા. ૨૦ મી નવેમ્બર ૧૯૩૭ ને દિને દસ્તુરજી માણેકજી ભાઈનાને અધેશનાનાં અને દીનદાર જરથેસ્તીઓની એક મોટી મીજલસ સમક્ષ એમના મરહુમ પિતાજી દસ્તુરજી ખરબેરજી ગોઢાવરા (ભાઈના)ના ઉકમણામાં દસ્તુરીની સાલ એનાયત કરવામાં આવી હતી. આ નેમણુંક બદલ ગોઢાવરા પંથના આગેવાનો તેમજ ખાજી પંથના દસ્તુરો, મોખેદો અને બહેદીનો, તથા ગામેગામના આગેવાન પંથકી સાહેબોએ પ્રશંસા ખતાવી તેમને સંજ્યાબંધ શીયાલો એનાયત કરી હતી. હાલ ગ્રાન્ટરોડ મધે આવેલી મરહુમ દોરાબજી એદલજી મીઠાઈવાલાની દરેમહેર, તથા કેટ મધે આવેલી મરહુમ પીરોજખાઈ દાદાભાઈ વાચ્છાની દરેમહેરમાં કામ કરતા સઘળા મોખેદ સાહેબો દસ્તુરજી માણેકજીના વડપણ હેઠળ ક્રિયાકામ કરે છે.

દસ્તુરની ગાદીપર આવ્યા પછી દસ્તુરજી માણેકજી પોતાના વતન ગોઢાવરાના ભાડા ગામ ખાતે ગયા હતા જ્યાં પણ તેવણુને આસપાસના ગામોની દરેમહેરોના પંથકીઓએ સાલો એનાયત કરી મેહુ માન આપ્યું હતું.

દસ્તુરજીના લગ્ન લગભગ પંદર વર્ષની ઉંમરે રાંદેરના મરહુમ દસ્તુરજી રતમજી હોરમસજી રાંદેરીઆના બેટી બઈજી સાથે થયાં હતાં. એમને એકપુરો દીકરો ફકત બાર વર્ષની નાની વયે યુજર પામ્યો હતો.

દસ્તુરજી દસ્તુર તરીકેની પોતાની

બહેળી રોકાણો છતાં બહેર જીંદગીમાં પણ સારો ભાગ ભજવે છે. એવણુ પારસી સ્લેટર રોડ મંડળના પ્રમુખ, પંચાયતની સોની અનુમનના એક આગેવાન સભાસદ હોવા ઉપરાંત મીઠાઈવાળાની દરેમહેરના એક ગોઠ્યા ટ્રસ્ટી હોવાનું માન ધરાવે છે. રાંદેરની અનુમનના ટ્રસ્ટી તરીકે પણ તેવણુ થોડો વખત કામ કર્યું હતું.

અરદેશર, મી. એ. સી., એમ. એ.—  
એઓ ૧૯૦૬ ની સાલમાં ગ્રેડ્યુએટ થયા હતા જે પછી ૧૯૦૮ માં એમ. એ.ની



પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. ફતેહમદ ધંધાદારી કારકીર્દી પછી ૧૯૨૭ ના સાલથી એમણે રેસીંગમાં અંપલાયુ હતું. રેસીંગની દુન્યામાં એક પારસી તરીકે એમણે અનુપમ નામના મેળવી છે. એમણે ગવરનર્સ કપ, ભાથબલા

કપ, રાજપીપળા ગોદડ કપ, સી. એન. વાલડયા ગોદડ કપ, વિગેરે સંખ્યાબંધ કપો જીત્યા છે. એમણે વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ રેસ હોર્સ ઓનર્સ એસોસિએશન કે તેહમંદી સાથે ઓરગેનાઇઝ કીધી છે કે જેના સેક્રેટરી તરીકે ૧૯૩૦ થી ૧૯૩૭ સુધી તેમણે કામ બજાવ્યું હતું. રોયલ વેસ્ટર્ન ઇંડયા ટર્ફ કલબના પહેલા એક્ટીવ સ્ટુઅર્ડ તરીકે અને તે પછીથી સ્ટુઅર્ડ તરીકે તેઓની નેમાણુંક થઇ હતી. મોગલ પેન્ટીંગ્સનું એવળુનું ખાનગી 'collection' દુન્યાનાં બીજાં સારામાં-સારાં 'કલેક્શનો'માંનું એક લેખાય છે.

**રેડીમની, મીસીસ મહેફ જહાંગીર**  
કાવસજી જહાંગીર—એઆ ૭ વર્ષની વયનાં હતાં ત્યારથીજ બાણીતા પારસી



કરોડપતિ મરહુમ સર ધનજીભાઈ  
બમનજી અને લેડી ફેની ધનજીભાઈ

બમનજીએ પોતાની પાલક બેટી તરીકે તેમને રાખ્યાં હતાં અને ઉંચી તાલીમ અને બહોળા અનુભવનો લાભ આપવાની કાળજી રાખી હતી. ઇંગ્લાંડની હેરોગેટ કોલેજની સાનીઅર કેમ્બ્રીજની પરિક્ષા એવણે પસાર કરી છે. રેસીંગની દુનીઆમાં મશહુર થયલા મીઠ એ. સી અરદેશરનાં તેવણ બેટી થાય છે અને મીઠ અરદેશર લેડી ધનજીભાઈ બમનજીના સાથી વડા ભાઈ છે. શ્રીમતી મહેફનાં લગ્ન સર કાવસજી જહાંગીર બેરોનેટના વડા દીકરા મીઠ જહાંગીર સાથે થયલાં છે અને તેવણ એક એકોમ્પ્રીશ્ડ બાન્ હોવા ઉપરાંત મ્યુઝીક અને ચાટસનો મોટો શોખ ધરાવે છે.

**મીરત્રી, મીઠ હીરજીભાઈ હોરમસજી,**  
મીઠ મીસ્ત્રીનો જન્મ મુ'બઇમાં તા. ૧૨ મી જુલાઈ ૧૮૯૬ ના દિને થયો હતો.



તેમનાં માબાપ તેમણે નાનપણમાં

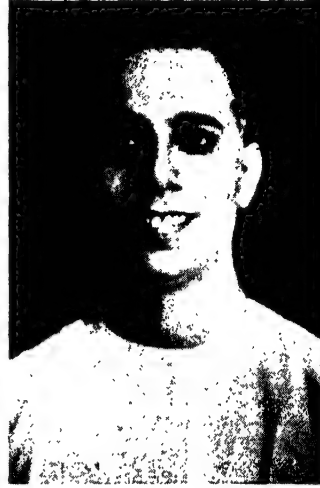
ગુમાન્યાં હતાં. મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કર્યા પછી તેમણે કેટલીક વેપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી અને તે પછી તેઓ રોજના એક રૂપિયાના પગારે બ્રામ્હે લાઇફ એશ્યુરન્સ કંપનીમાં જોડાયા હતા. ત્યાં ચારેક વર્ષ કામ કર્યા પછી તેઓ ૧૯૧૯ની સાલમાં બ્રામ્હે મ્યુચ્યુઅલ લાઇફ એશ્યુરન્સ સોસાયટીમાં માસિક રૂ. ૭૪ના પગારે એકાઉન્ટન્ટ તરીકે રહ્યા હતા અને ત્યારથી તેઓ એજ કંપનીમાં છે. હાલમાં તેઓ એ કંપનીના સેક્રેટરીનો હોદ્દો દીપાવી રહ્યા છે. ૧૯૭૨માં બ્રામ્હે મ્યુચ્યુઅલ રથપાઈ ત્યારથી અત્યાર સુધીમાં સેક્રેટરીના હોદ્દા ઉપર નીમાનાર તેઓ પહેલાજ પારસી અને ગુજરાતી છે.

સરનામું:—બ્રામ્હે મ્યુચ્યુઅલ બીલ્ડીંગ, હોન'બી રોડ, કોલ, મુંબઈ

**દીવાન, શ્રી. ઠાકોરલાલ જયજીલાલ—**

શ્રી. દીવાનનો જન્મ ૧૯૦૫ની સાલમાં ભરૂચ મુકામે થયો હતો. ભરૂચના સામાજિક રાષ્ટ્રીય તથા યુવક ચળવળમાં મહત્વનો ભાગ ભજવનાર તરીકે શ્રી. દીવાનનું નામ જાણીતું છે. ડો. બેસન્ટની હોમરૂલ ચળવળે થીઓસાફી તથા જાહેર જીવન તરફ તેઓને આકર્ષ્યાં. રાષ્ટ્રીય ધગશમાં કોલેજ શિક્ષણનો ત્યાગ કર્યો. ગુજરાતભરમાં યુથ લીગની સ્થાપનાનું પહેલું માન તેમને ફાળે જાય છે. તેઓ ઠાકોર-દીવાનના નામથી ગુજરાતની યુવક જનતામાં માનીતા થયા હતા.

નાની ઉંમરમાં વર્ષો સુધી ભરૂચ મ્યુની-સીપાલીટીમાં સભાસદ તરીકે ચુંટાઈ



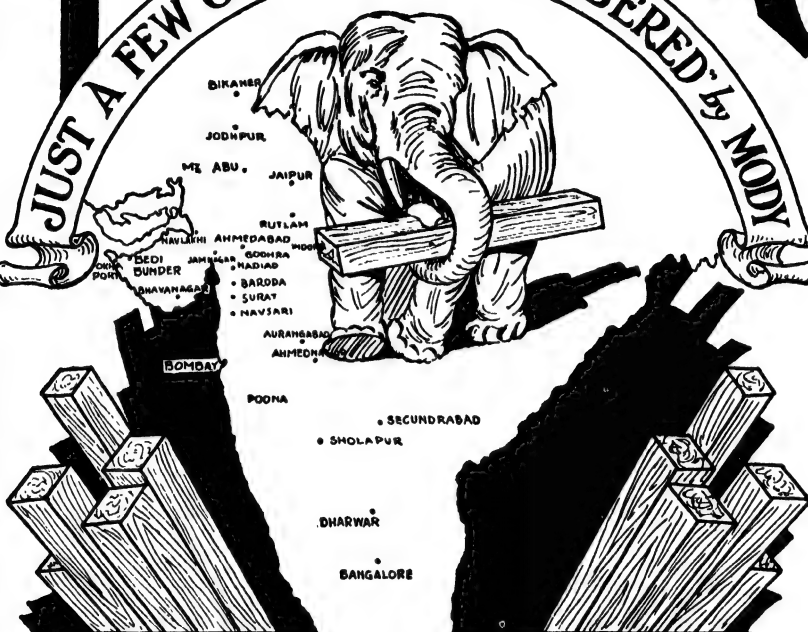
આવ્યા હતા. ૧૯૩૦-૩૨માં મહા-સભાની લડતમાં જોડાઈ ગામડાઓમાં જાગૃતિ આણી હતી. બે વખત તેઓને સત્યાગ્રહ-સંગ્રામમાં જેલ મળી હતી. તે પછી વીમા ક્ષેત્રમાં જોડાયા હતા. ધીમે ધીમે તેઓ આ દિશામાં પણ વધ્યા અને અત્યારે ધી ગ્રેટ સોસાયટી લાઇફ એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના મુંબઈ શાખાના મેનેજરનું પદ ધરાવે છે.

સરનામું:—વીલાબેલીન્યુ, ભટવાડી, મુંબઈ ૪.

**પ્રેસીડેન્સી**  
સંધર દેશી  
વીમા કું. છે.

# TIMBER

JUST A FEW OF THE CITIES "TIMBERED" BY MODY



## TIMBER QUOTATIONS

RAILWAYS STRUCTURES FOR ALL REQUIREMENTS  
HOUSES FURNITURE ETC WHETHER BIG OR SMALL

**Remco**

TELEGRAMS

TIMBERS

**R.E. Mody & Co**

ON GOVERNMENT RAILWAY & MILITARY LIST OF APPROVED CONTRACTORS  
**TANK BUNDER REAY ROAD. BOMBAY.**

ખલસારા, ખાનખહાદુર ડા૦ પીરિ-  
જશા પેસ્તનજી, એલ. એમ. એન્ડ એસ.—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૮ ના નવેમ્બર મહી-  
નામાં વલસાડ મધે થયો હતો, જ્યાં



તેઓએ શરૂઆતની કેળવણી લઈ મુંબઈની  
જે. એન. પીટી પારસી ઓરફનેજ તેમજ  
મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજમાં ચઢયાતી  
કેળવણી સંપાદન કીધી હતી. ૧૯૦૧ ના  
સાલમાં એવણે છેવટની તબીબી પરીક્ષા  
પસાર કીધી હતી. ૧૯૦૩ ના સાલમાં  
પોર્ટ હેલ્થ ડીપાર્ટમેન્ટના એસીસ્ટન્ટ સર-  
જન નીમાયા હતા. ગઈ લડાઈ દરમ્યાન  
એમણે સોલાપુરના સીવીલ સરજન તરીકે  
તેમજ ત્યાંના શહેરી જરમન કેદીઓના  
મેડીકલ ઓફીસર તરીકે સેવા બજવી હતી.  
એડનના એસીસ્ટન્ટ સીવીલ સરજન  
તેમજ ભરૂચના સીવીલ સરજન તરીકેના  
પણ એવણે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા.  
૧૯૩૩ ના સાલમાં એઓ સરકારી નોક-  
રીમાંથી ફારેગ થયા હતા. ૧૯૩૨ માં  
એવણે ઉપર ખાનખહાદુરના ખેતાબની  
નવાજેશ થઈ હતી.

સરનામું:—મોટા પારસીવાડ, વલસાડ.

સત્યપાલ (ડા૦), ફીઝીશિયન, સર-  
જન અને ડેન્ટીસ્ટ—ડા૦ સત્યપાલનો  
જન્મ ૧૮૮૫ ના સાલમાં થયો હતો.  
૧૯૦૨ ની સાલમાં બી. એ. ની અને  
૧૯૦૮ માં એમ. બી. ની ડીગ્રી મેળવી  
હતી. ગઈ લડાઈ દરમ્યાન એમણે આઈ.  
એમ. એસ. ઓફીસર તરીકે સેવા બજવી  
હતી. તેઓ પંબબની પ્રોવીનશ્યલ કૅબ્રિસ  
કમીટીના પ્રેસીડન્ટ હતા. પંબબ મધે  
૧૯૧૯ ના સાલમાં થયેલાં રમખાણો દર-  
મ્યાન એમને દેશપાર કરવામાં આવ્યા  
હતા તે પછુ એજ સાલ (૧૯૧૯)ના  
ડિસેમ્બરમાં એમને માફી બક્ષી છોડી મુક-  
વામાં આવ્યા હતા. અસહકારની ચળ-  
વળને અંગે એઓને અનેકવાર કેદની સજા  
પણ થઈ હતી. તેઓ ઓલ ઇન્ડિઆ  
કૅબ્રિસ વરકીંગ કમીટીના એક સભ્ય પણ  
હતા. ગાંધીજીના અહીંસાના સિદ્ધાંત  
સાથ મળતા નહીં થવાથી હાલમાં તેઓ  
કૅબ્રિસથી છુટા થયા છે.

સરનામું:—૪૨, નીસબટ રોડ, લાહોર.

નરેન્દ્રદેવ આચાર્ય, એમ. એ., એલ  
એલ. બી.,—એઓ પાલી ભાષાના એક  
સ્કોલર છે. બનારસની નેશનલ વિદ્યા-  
પીઠ જેની ૧૯૨૧ ના સાલમાં સ્થાપના  
થઈ હતી તેના તેઓ પ્રીનસીપાલ છે.  
૧૯૨૧ ની અસહકારની ચળવળમાં ભાગ  
લેવા માટે તેમને જેલની સજા થઈ  
હતી. તે પછી ૧૯૩૦-૩૨ ની કાયદા-  
ભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે  
પણ તેમને બેવાર કેદની સજા થઈ  
હતી. ૧૯૩૪ ના સાલમાં મળેલી ઓલ  
ઈન્ડિયા સોશયલીસ્ટ કોનફ્રેન્સના  
તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—બનારસ.



## ભાટીઆ જનરલ હોસ્પિટલ.

મુંબઈમાં હોંટુ કોમને તળીખી રાહત આપવામાં મદદ કરનારી સંસ્થાઓમાં ભાટીઆ જનરલ હોસ્પિટલ પણ કીર્તિ કાળી આપી રહી છે. આ હોસ્પિટલ જ્યારે સ્થપાઈ ત્યારે તે એકલા ભાટીઆઓ માટે જ હતી પરંતુ બીજી હોંટુ કોમોને ઉપયોગી થઈ પડવાના ઉદ્દેશથી હોસ્પિટલના ટ્રસ્ટીઓએ થોડાં વર્ષોથી ભાટીઆ ઉપરાંત બીજા હોંટુઓને પણ રોજની રૂ. ૩ ની ફીથી દાખલ કરવાનું ઠરાવ્યું છે. ભાટીઆ કોમને આ હોસ્પિટલનો

મફત લાભ આપવામાં આવે છે. બીજી જ્ઞાતિઓના હોંટુઓને દાખલ કરવાનું પણ સફળ નીવડયાથી થોડાક સમયથી ભાટીઆ સીવા-

યની બીજી જ્ઞાતિઓના ગરીબ હોંટુઓને મદદરૂપ થઈ પડવાના ઉદ્દેશથી આ હોસ્પિટલમાં થોડાંક મુક્ત બીજાનાંઓ પણ રાખવામાં આવ્યાં છે.

આ હોસ્પિટલમાં પહેલા અને બીજા વર્ગના રૂમો, સુવાવડખાતું, અને સામાન્ય વોર્ડો છે. તેમાં જ્યાંથી વધુ દરદીઓ માટે સગવડ છે અને હોસ્પિટલ એક અપ-ટુ-ડેટ ઓપરેશન થીએટર, એક્સર પ્લાન્ટ, અલ્ટ્રાવાયોલેટ રેડ ડીપાર્ટમેન્ટ ધરાવે છે.

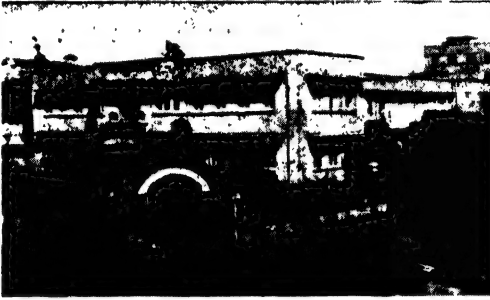
શેઠ વલ્લભદાસ કરસનદાસ નાથા, શેઠ ચતુરભુજ ગોરધનદાસ અને શ્રીમતી હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસીએ આ હોસ્પિટલને અત્યાર સુધીમાં નાણાંની સારી મદદ કરી

છે અને કયે જાય છે અને જો આ હોસ્પિટલને તેમની મદદ નહીં હોય તો હાલના ઉચ્ચ ધોરણ ઉપર તે ચાલુ રાખી શકાય નહીં.

આ હોસ્પિટલ કેટલી લુંદર અને અપ-ટુ-ડેટ છે તે અત્યાર સુધીમાં તેની મુલાકાતે ગયેલ વ્યક્તિઓનાં નીચલાં નામો ઉપરથી જણાય છે.

મુંબઈના નાં ગવર્નર સર રોજર લમ્બી, નવાનગરના નાં જમ સાહેબ,

કચ્છ ગને મોરબીના મહારાજ સાહેબો, મુંબઈના નાં ચીફ જસ્ટીસ સર જોન બોમન્ટ અને લેડી બોમન્ટ, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ, શ્રીં સુભાષચંદ્ર બોઝ, મુંબઈના



એડવોકેટ જનરલ શ્રી. મોતીલાલ સી સેતલવડ, મ્યું કમીશનર શ્રીં ભદ્ર, સ્મેલ કોગ્રીઝ કોર્ટના ચીફ જસ્ટીસ શ્રીં ઇન્દ્રનારાયણ, શેઠ મથુરાદાસ વસનજી (મુંબઈના માજી શેરીફ) વિગેરે.

છેલ્લાં દોઢ વર્ષથી આ હોસ્પિટલ સારી જહેરમાં આવી છે અને તે માટે તેના ઉત્સાહી બેડયા ઓનરરી સેક્રેટરી શ્રીં રણુછોડદાસ ગોકળદાસ જવાબદાર છે. જો આપણી સખાવતી સંસ્થાઓને આવા બીનસ્વાર્થી ઓનરરી કાર્યકરો મળે તો તેમની સફળતા માટે જરા પણ શક રહી શકે નહીં કારણ કે એ સંસ્થાનો વહીવટ કોના હાથમાં છે તે લોકો પ્રથમ જુવે છે

અને જ્યાં લોકોની એમ ખાત્રી થાય કે તેમનાં નાણાંનો સારો ઉપયોગ થાય છે તો લોકો સારાં કામો માટે છુટથી નાણાં આપે છે. શ્રી ૦ રણછોડદાસની તથા બીજા ટ્રસ્ટીઓની એવી ઉમેદ છે કે આ હોસ્પિટલમાં બધી કામોના હાંકુઓ માટે વધુ પ્રમાણમાં મુક્ત બીજાનાંએ રહે અને શ્રીમંત હાંકુઓ આ હોસ્પિટલને એ કાર્યમાં મદદ કરશે તો તેમનાં નાણાંનો સારો ઉપયોગ થયેલો કહેવાશે.

**તુલસીદાસ ખીમજી શેઠ**—શેઠ તુલસીદાસનો જન્મ સંવત ૧૯૩૦ ના અશાઃ વદ પારસને દિને થયો હતો. તેમણે મુંબ-



ઈની ફાઈ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. તેમણે ૧૯ વર્ષની વયે પોતાની ધંધાદારી કારકીર્દી શરૂ કરી હતી અને શરૂઆતમાં મુકાદમ તરીકે કામ કરતા હતા. તેઓ પોતાના મહેનતુ અને પ્રમાણિક સ્વભાવથી થોડાજ સમયમાં યુરોપીઅન, પારસી અને હિંદુ વ્યાપારી-

ઓને પોતાના ઘરાંક ખનાવી શક્યા હતા. એવી રીતે ધંધામાં પગલર થયા પછી તેઓએ કલીઅરિંગ, ફેરવડીંગ, શીપીંગ અને ઇનસ્યુરન્સ એજન્ટસની પેઢી મોટા પાયા ઉપર સ્થાપી હતી અને તેમની પ્રમાણિકતા અને ઘરાંકોનાં હિતની કાળજીને લીધે વેપારીઓ અને બેંકો વર્ષોથી તેમની મારફત લાભો રૂપીયાતું કામ કરે છે. તેમના ધંધામાં તેઓ આજે અગ્રસ્થાન ધરાવે છે અને મી. એન. એસ. આયરે લખેલાં “હાંદમાં પરદેશી હુંડીઆમણુ”ના પુસ્તકમાં શેઠ તુલસીદાસ માટે ઘણું સ્તુતિપાત્ર લખાણ કરવામાં આવ્યું છે.

શેઠ તુલસીદાસ એક ધર્મપરાયણ પુરૂષ છે અને તેઓ પુનંજાઈ અને દેવદર્શનમાં પોતાનો સારો જેવો સમય પસાર કરે છે. અત્યાર સુધીમાં તેમણે ઘણી જાત્રાઓ કરા છે અને કરે છે. તેમની સખાવતો પણ સારા પ્રમાણમાં છે. શાન્તાકરજનાલક્ષ્મીનારાયણ મંદિર, શાન્તાકરજ રેસીડેન્ટસ એસોસીએશન, અને શાન્તાકરજ એજ્યુકેશન સોસાયટીના તેઓ ટ્રસ્ટી છે. તેમને બીજા કેટલીક જાહેર અને સખાવતી સંસ્થાઓ સાથે પણ સંબંધ છે. ૧૦ શેઠ તુલસીદાસને કરસનદાસભાઈ અને નારણદાસભાઈ નામના બે પુત્રો છે. તેમના ભત્રીજા શ્રી. રણછોડદાસ ગોકળદાસ પણ તેમની સાથેજ છે. શ્રી. રણછોડદાસ ભાટીઆ જનરલ હોસ્પિટલના બેડયા ઓનરરી સેક્રેટરી છે અને એ હોસ્પિટલ છેલ્લાં ૧૦ વર્ષથી જે જાહેરમાં આવી છે તે ૧૦ રણછોડદાસની બીનસ્વાર્થ સેવાને આભારી છે.

**સરનામું:**—તુલસીદાસ જીવન, વોડબ્લેન્ડ રોડ, શાન્તાકરજ.

લેનટીન, ફીરિઝશાહ કાવસજી— એવણુનો જન્મ મુંબઈમાં ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમના મરહુમ પીતાજી



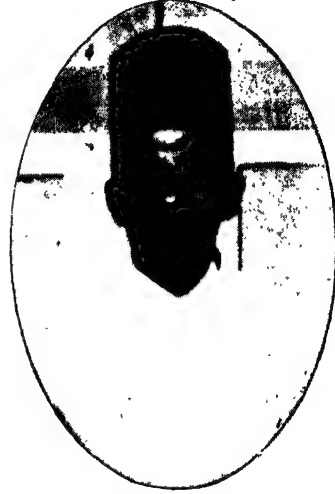
શેઠ કાવસજી ફરામજી લેનટીને મુંબઈની તે વેળાની જાણીતી જોખે યુનાઈટેડ (મંગળદાસ) મીલ તેમજ ખટાઉ મકનજી મીલમાં વરસો સુધી મેનેજર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે કામ બજવી એ મીલના એજન્ટો તરફથી વીલાયત જઈ રૂ. ૧૩ લાખની મશીનરી લાવ્યા હતા અને મુંબઈમાં જોખે યુનાઈટેડ મીલમાં ઇલેક્ટ્રીસીટીથી કામ કરી શકાય એવી મશીનરી પહેલવહેલી ગોઠવી હતી. મુંબઈની બીજી મીલોમાં પણ એમની તરફથી ઇલેક્ટ્રીક મશીનરી ગોઠવાઈ હતી. તેઓનું મરણ ૩૯ વરસની ભર-જવાન વયે નીપજ્યું તેની ૨ વરસ આગમ્ય તેઓએ મુંબઈની એક જાણીતી મીલ ખરીદી લઈ તેને વહાલન મીલને

નામે ચાલુ કરી હતી, જે તેઓના મરણ બાદ વેચી નાંખવામાં આવી હતી.

મી. ફીરિઝશાહ લેનટીનની વય તે વેળા ૧૬ વરસની હતી. તેઓ મેટ્રીક સુધીનો અભ્યાસ કીધા બાદ મુંબઈની સીટી એન્ડ જોખે મીલમાં એપ્રેન્ટીસ તરીકે નોડાયા હતા જે બાદ તેઓએ ત્રીકમદાસ મીલમાં ચાર વર્ષ સુધી ઇરેક્શન ફીટર તરીકે કામ કીધું હતું. તે પછી કલકત્તાની દનબાર મીલમાં ત્રણ વરસ કાર્ટીંગ સ્પીનીંગ માસ્તર તરીકે ગયા હતા, જ્યાં તેઓએ પુર સંતોષ વચ્ચે કામ કરીને લાહોરની તેમજ મીરજાપુરની મીલોમાં મેનેજર તરીકે કામ કર્યું હતું. ૧૯૧૩ માં તેઓ મુંબઈની વીક્ટોરીયા મીલમાં નોડાયા હતા. એ મીલના એજન્ટો અમદાવાદવાળા શેઠ ગીરધરદાસ મંગળદાસ અને શેઠ ચીમનલાલ ગીર-ધરદાસ પારેખે તેઓની જાતી હુશીયારી જોઈને મુંબઈની એલાયન્સ મીલ, જુબીલી મીલ, સુરતની ગુલામખાખા મીલ, અમદા-વાદ સીટી મીલ, રાજનગર મીલ તેમજ જખલપુરની રાજ ગોકળદાસ મીલ મધેનો વહીવટ મેનેજર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે તેમને સોંપ્યો હતો અને મુંબઈ તેમજ અમદાવાદમાં સ્પીનીંગ એક્ષપર્ટ અને મેનેજર તરીકે પ્રખ્યાતી પામ્યા હતા. ૧૯૨૬ ના સાલમાં મી. ફીરિઝ-શાહ આ શેઠીયાઓને ત્યાંથી છુટા પડીને અમદાવાદ કોટન અને લક્ષ્મી કોટન મીલના એજન્ટ શેઠ જયંતીલાલ અમૃતલાલને ત્યાં મીલ મેનેજર અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે નોડાયા જે બાદ ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૭ માં મુંબઈની માણેકજી

પીટીટ મીલના મેનેજર તરફે બેડાઈને આ મીલને ફક્ત ૧ વરસમાં અનેક સુધારા વધારાઓ સાથે રૂ. ૧૧ લાખનો મોટો નફો દેખાડી આપ્યો હતો, જે માટે તેઓના એજન્ટોના વડા ભાગ્યા મરહુમ સર દીનશા પીટીટ બેરોનેટે પોતાની એજન્સી હેડળની દીનશા પીટીટ, ખમનજી પીટીટ, ફરામજી પીટીટ અને માણેકજી પીટીટ મીલમાં ૧૯૨૮ માં સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે મીં લેનટીનની મોટા પગારે નેમથુંક કરી હતી. કમનસીબે મુંબઈની મીલોના દિવસો નબળા પડવા છતાં ઉપલી પીટીટ મીલો સાથે કામ બજાવતી હતી. મીં લેનટીન એક મોટા મીલ-કનદાર છે.

સરનામું—શાટોમરીન, મરીનદ્રાઈવ,  
મુંબઈ.



દુબાઈ, શેઠ માણેકશાહ ફરામજી (ખારાલાખ)—શેઠ માણેકશાહનો જન્મ મુંબઈમાં તા. ૧૩ મી જુન ૧૮૮૬ ના દિને થયો હતો. ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધા પછી તેઓ બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વેમાં ૧૯૦૩ ની સાલમાં લોકો ડીપાર્ટમેન્ટમાં રહ્યા હતા. ૧૯૧૫ માં જ્યારે છેલ્લી મોટી લડાઈ ચાલતી હતી ત્યારે તેઓ બી. રીગેલ એન્ડ બર્ગમેન કંપનીમાં સેલ્સમેન તરીકે બેડાયા હતા. એ કંપની બંધ થયા પછી તેઓ જહાં ઓહીને કંપનીમાં અને તે પછી ડબલ્યુ. જે. બેરોઝમાં બેડાયા હતા જ્યાં તેઓ ઘણી સારી સેવા બજાવીને ૧૯૩૨ માં રીટાયર થયા હતા, અને શેર બજારમાં વેપાર કરવા માંડ્યો હતો. શેર બજારમાં નરીખ-

દવીઅર ખાતે પારસીઓ માટે એક ભવ્ય અને અપટુડેટ સેનેટોરીઅમ બંધાવી છે, જે શેઠ દીનશાજી શાપુરજી દવીઅર-વાલાને હાથે ખુલ્લી મુકાઈ હતી. પોતે ગરીબાઈમાંથી વધેલ હોવાથી તેઓ પોતાની કોમનાં ગરીબ હાજતમંદોને તેમજ ગરીબ ઓળખીતાંઓને છુપે અને છુપે હાથે મદદ કરે છે.

સરનામું—બાનુમેનશન, ૬૧૯, પારસી કેલોની, દાદર, મુંબઈ.

પ્રમાણીક અને કરકસરભર્યા  
વહીવટ માટે  
**પ્રેસીડેન્સી**  
મશહુર છે.

**સેતલવડ, શ્રી. ભીમરાવ કેશવલાલ—**  
શ્રી ૭ ભીમરાવભાઈનો જન્મ ૧૮૯૭ ની  
સાલમાં થયો હતો. કેળવણી લીધા પછી

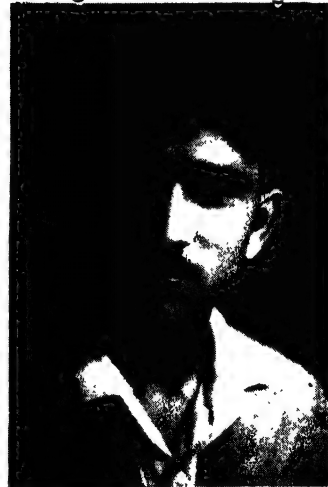


તેઓ પોતાના પિતા રા. કેશવલાલ સેતલ  
વડ સાથે ૧૯૨૧ ની સાલમાં જાણીતા  
ઇનસ્પેક્ટર એજન્ટો મેસર્સ એમ. કાનજી  
અને કંપનીમાં જોડાયા હતા અને ત્યાં  
૧૯૩૦ ની સાલ સુધી કામ કરી વીમાના  
વધુ અભ્યાસ, ટ્રેનીંગ અને અંગત અનુ-  
ભવ માટે ટોરન્ટો (કેનેડા) ખાતે મેન્યુફે-  
ક્ચરર્સ લાઇફ ઇનસ્પેક્ટર કંપનીની હેડ  
ઓફીસમાં ગયા હતા. તેમણે ન્યુયોર્ક  
યુનીવરસિટીનો ઇનસ્પેક્ટર ડિપ્લોમા મેળ-  
વ્યો છે. ૧૯૩૧ માં વોશીંગ્ટન ખાતે  
મળેલી હુનીઆની વેપારી એમ્બરોની કોન-  
ફરન્સમાં ઇન્ડિઅન ઇનસ્પેક્ટર કંપનીઝ  
એસોસિએશનના એક ડેલીગેટ તરીકે  
હાજરી આપી હતી. આગ, અકસ્માત  
અને દરીઆઈ વીમાનાં કામનો લંડનમાં

કેટલીક જાણીતી વીમા કંપનીઓમાં તેમણે  
ખરેખરે અનુભવ મેળવ્યો છે. ડિસેમ્બર  
૧૯૩૨ માં હાઈ પાછા ફર્યા પછી તેમણે  
યુનાવરસલ ફાયર અને જનરલ ઇનસ્પેક્ટર  
કંપનીના મેનેજર અને એ કંપનીની મેને-  
જીંગ એજન્સીમાં એક ભાગીદાર તરીકે  
૧૯૩૨ થી ૧૯૩૯ સુધી કામ કર્યું હતું.  
જુલાઈ ૧૯૩૯ થી તેઓ ફરી જનરલ ઇન-  
સ્પેક્ટર કંપની લી. ના મુખ્ય વીમાગના  
જનરલ મેનેજર છે.

સરનામું:—૪૫-૪૭, એ.પોલો સ્ટ્રીટ,  
મુંબઈ.

**જયંતીલાલ જમનાદાસ મોરારજી—**  
રા. જયંતીલાલભાઈનો જન્મ ૧૯૧૯ ની  
સાલમાં મુંબઈમાં થયો હતો. જાણીતા શેર



દલાલ શેઠ જમનાદાસ મોરારજીના તેઓ  
ત્રીજા પુત્ર છે અને હાલમાં ધી નેટીવ શેર  
એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસિએશનના

(જુનાં શેર ખબરના) ડિરેક્ટરોની ખોડમાં ખીરાજે છે. તેમણે શાંતાકરજીની આનંદી-લાલ પોદાર સ્કુલમાં પ્રાથમીક અને મુ'ખ-ઈની ભરડા ન્યુ હાઈસ્કુલમાં માધ્યમીક કેળવણી લીધી હતી અને તે પછી ૧૯૩૭ ની સાલમાં તેઓ પોતાના પિતાની પેઢીમાં જોડાઈ ગયા હતા. ઉદ્યોગી અને મહેનતુ સ્વભાવ, ધંધાદારી કુનેહ અને હુશીઆરી અને મળતાવડી રીતભાતોને લીધે તેઓ થોડાજ સમયમાં પોતાના પિતાને ઉપયોગી થઈ પડ્યા હતા અને આજે તેઓ પોતાના પિતાના એક જ મણા હાથ સમાન છે. રાજ્યતીલાલભાઈ એક સારા ટેનીસ પ્લેયર છે અને ક્રીકેટ ક્લબ ઓફ ઇન્ડિ-આના એક સભાસદ છે. તેમનાં લગ્ન ૧૯૩૯ની સાલમાં થયાં હતાં. પોતાના આનંદી અને મળતાવડા સ્વભાવને લીધે તેઓ નાની વયમાંજ એક બહોળું મિત્ર-મંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—ધોડખંદર રોડ, શાંતાકરજી.

**નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરી**—સ્વર્ગસ્થ શેઠ નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરીએ ૧૮૬૪ માં મુ'ખઈમાં સોના ચાંદીના વેપારી તરીકે પોતાના ધંધાની શરૂઆત કરી. જમાનાને અનુસરતા સુંદર અલંકારો ખનાવી સામાન્ય જનતાને કીમતી ધાતુની ઉપયોગીતા સાથે સંપ્રદ કરતા શીખવ્યું. કીમતી સોના ચાંદી જેવી અમુલ્ય ધાતુ પ્રજાને ચોખ્ખી ભેળસેળ વીનાની આપી પોતાનું નામ મરહુમે એક પ્રમાણીક સોના ચાંદીના વેપારી તરીકે બહાર આણ્યું.

જનતાના બહોળા ટેકા અને સંપુર્ણ વિશ્વાસે એઓશ્રીએ એક બીજી દુકાન શેખ મેમણ સ્ટ્રીટમાં ખોલી હતી. મરહુમના

એકજ પ્રમાણીકતાના ચાલુ સીધાંતે લોકોનો વિશ્વાસ અને ટેકો વધતોજ ગયો.



વખત જતાં મરહુમના ચીજ ભાઈજમના દાસભાઈ સહકૃદુમ્મળ કોન્ટ્રીનન્ટની મુસાફરી કરી આરી ઝવેરાતને અનુભવ લઈ આનંદ પછી એક મુખ્ય શાખા લેમીંગ્ટન રોડ ભાસ્કર મેન્શનમાં ખોલવામાં આવી. જ્યાં બાહોશ અનુભવી યુરોપીઅન તેમજ દેશી આર્ટીસ્ટ અને કારીગરો નીચે ઝવેરાતના રમણીય ચોખ્ખા ચાલુ જમાનાને અનુસરતા અલંકારો ખનાવી જનતાને બહોળો વિશ્વાસ મેળવ્યો. આ ધંધાની પ્રમાણીકતા અને ચાલુ ફેશનેબલ આર્ટીસ્ટ કારીગરોને લઈને હિંદુસ્તાનના મુખ્ય રાજ્ય રજવાડાઓને મજબુત આકર્ષ્ય મળ્યો. વખત જતાં મહારાજ સાહેબ વડોદરા અને મહારાજ સાહેબ ગ્વાલીઅરના એપોઈન્ટમેન્ટો પણ મળ્યાં.

સરનામું:—નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરી, લેમીંગ્ટન રોડ, મુ.ખઈ.

ગાંધી, મીઠા મીનાચલેર માણેકશાહ—  
એવણુનો જન્મ ભરૂચમાં તા. ૨૭-૨-૧૮૯૬  
ના દિને થયો હતો. તેઓએ મુંબઈની



કોર્ટ હાઈસ્કુલમાં કેળવણી લીધા બાદ  
પોતાના પીતાજીની અફીણની પેઢી કે  
જે પેઢી ૪૦ વરસની મોનોપોલી ધરાવે  
છે તેમાં બેડાયા હતા.

છેલ્લી લડાઈ દરમિયાન તેઓએ પહે  
લેથી છેલ્લે સુધી હાંદી લશ્કર માટે  
ખીડીઓ લશ્કરી ખાતાંને પુરી પાડી હતી  
અને આ લડાઈમાં પણ તેઓએ એ  
કામ ચાલુ રાખ્યું છે. તેઓની ફર્મ  
એમ. એચ. ગાંધી એન્ડ સન્સને નામે  
ગવર્નમેન્ટ ટોબેકો વેર હાઉસમાં ૪૦  
વરસથી અફીણ અને ૨૮ વરસથી તંબા-  
કુનું કામકાજ કરે છે, અને તેઓના  
કામમાં તેઓના નાનાભાઈ તેહમુરરુપ  
પણ મોટા મદદગાર છે.

એવણુના લગ્ન ૧૯૧૯ની સાલમાં  
ખાઈ રેશન માણેકજી ખાટલીવાલા સાથે  
થયાં હતાં અને તેવણુને ૨ દીકરાઓ

અને ૧ દીકરી છે. વડો ખેટો કેડી  
લડાઈ આગમચ કેમ્પ્રીજમાંથી ૨જ  
ઉપર મુંબઈ આગ્યા બાદ તેઓને  
ધંધામાં નાંખવાને માટે શેક મીનોચલેરે  
અગાઉની જરમન ઇન્ડસ્ટ્રી જે કેમીકલ  
મોલ્ટીંગ મેન્યુફેક્ચરીંગ હતી તે પહેલ-  
વહેલીવાર હાંદમાં લાવીને તેના ડિરેક્ટર  
બન્યા છે તેમજ સપલબર પ્રધર્સ  
ઈન્ડીયા લીમીટેડ કુંપનીમાં પણ એક  
ભાગીઆ અને ડિરેક્ટર છે. બામ્બે  
સબરબન ડિફેન્સ લોન કમીટીના તેઓ  
એક ઉલટમંદ મેમ્બર છે અને તેઓને  
૧૯૩૮ ના સાલમાં જે. પી. બનાવવામાં  
આગ્યા હતા. તેઓના પીતાજીનું મરણ  
૧૯૩૭ની સાલમાં થયા બાદ તેઓએ  
પોતાની ફર્મ ચાલુ રાખીને સારી પંક્તી  
ઉપર મુકી છે. મીઠા માણેકશાહ સી.  
સી. આઈ.ના મેમ્બર ઉપરાંત બેલેટીંગ  
કમીટી ઉપર ખીરાજે છે અને તેઓ આ  
કલબ ઉપરાંત વીલીંગ્ડન અને રેડીયો  
કલબના પણ એક સભાસદ છે. સ્વભાવે  
આનંદી અને મળતાવડા હોવાથી તેઓ  
એક બહોળું મિત્રમંડળ મેળવવા  
પામ્યા છે.

સરનામું:—કેડી મંજીલ, બેરામજી  
જીજીભાઈ રોડ, વાંદરા.

મસુદ, સર સમયદ રેસ, આઈ. ઇ.  
એસ., ખાર-એટ-લો—એમનો જન્મ  
૧૮૮૯ના સાલમાં થયો હતો. એમણે  
અલીગઢની તેમજ એક્સફર્ડની ન્યુ કોલે-  
જમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ માં  
પટણા હાઈસ્કુલના હેડ માસ્ટર હતા.  
૧૯૧૬ માં કટકની રેવેન્યુ કોલેજના  
પ્રોફેસર હતા. કલકત્તા, મદ્રાસ અને  
એસનાન્યા યુનીવર્સીટીઓના એવણ  
‘ફેલો’ પણ હતા.

સરનામું:—અલીગઢ.

પારખ, ખાનખહાદુર ખમનજી અર-  
દેશર—ખાનખહાદુર ખમનજી પારખનો  
જન્મ તા. ૧૮ મી માર્ચ ૧૮૬૯ ના  
દિને સુરતમાં થયો હતો. એવળુના  
પિતાજી ખાનસાહેબ અરદેશર જહાંગીરજી  
પારખ પોસ્ટ ખાતામાં એક જાણીતા  
અમલદાર હતા અને તેમના ખા. ૦ ખ. ૦  
ખમનજી ત્રીજા ખેટા થાય છે. ખા. ૦ ખ. ૦  
ખમનજીએ નાશક, ધુલ્લીઆ અને મુંખ-  
ઈની સ્કુલોમાં કેળવણી લીધી હતી અને  
૧૯ વર્ષની નાની વયે ખાનદેશમાં પોલીસ  
ખાતામાં એક હેડ કોનસ્ટેબલ તરીકે  
સરકારી નોકરીમાં જોડાયા હતા. ત્યાંથી  
તેમને આખકારી ખાતામાં ટ્રાન્સફર કર-  
વામાં આવ્યા હતા અને ત્યાં તેમણે  
એક બાહોશ ડીટેકટીવ તરીકે નામના  
મેળવી હતી. આખકારી ખાતાં મધેની  
મી. ૦ પારખની કારકીર્દી ઘણી ઝળકતી  
હતી. મીસીસ અથાઈદેના કેસમાં  
તેમણે બજવેલી સેવાએ તેમને સારી ખ્યાતી  
આપી હતી. તેઓ રીટાયર થયા પછી  
પંદર વર્ષ ખાદ કૉંગ્રેસ અસહકારની લડત  
શરૂ કરી હતી અને તેને અંગે કૉંગ્રેસ  
તરફથી દારૂ તાડીની દુકાનો ઉપર અને  
લીલાંઉંચા ઉપર પીકેટીંગ ગોઠવવામાં  
આવ્યું હતું. એ ચળવળને દબાવી દેવામાં  
ખા. ૦ ખ. ૦ પારખે સરકારને સારી મદદ  
કરી હતી. તેમની સેવાની કદરસનાશી  
તરીકે ૧૯૩૫ માં તેમને ખાન ખહાદુર  
ખનાવવામાં આવ્યા હતા. એમનાં લગ્ન  
૧૮૮૬ માં સુરતમાં સૌરાષ્ટ્રજી ગણેશનાં  
દીકરી બાઈ મહેરબાઈ સાથે થયાં હતાં.  
તેમને ૩ છોકરા અને ચાર છોકરીઓ છે.  
તેઓ આનંદી અને મળતાવડા સ્વભાવના  
છે અને તેઓ બહોળું મીત્રમંડળ  
ધરાવે છે.

સરનામું:—હબીબ મેનશન, ૧૫૭,  
ખંબાલા હીલ, મુંખઈ.

આચર, મી. ૦ ડી. કે. ડારાભસ્વામી  
એમ. એ.—એવળુ કોઈમ્બટોરની ગવર્ન-  
મેન્ટ કોલેજના પ્રીન્સીપાલ છે. અગાઉ  
એવળુ મદ્રાસની પ્રેસીડન્સી કોલેજના ઇકો-  
નોમીકસના વીષયના પ્રોફેસર હતા. મદ્રાસ  
યુનીવર્સીટીના ઇન્ડિઅન ઇકોનોમીકસના  
મદદનીશ પ્રોફેસરનો અને તે પછી પ્રોફે-  
સરનો પણ ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો.  
ઇન્ડિઅન કરન્સી અને ફીનાન્સના તેઓ  
એક એક્ષપર્ટ સગાન છે.

સરનામું:—કોઈમ્બટોર.

ઝફરુલ્લાખાન, સર મહમદ—ના. ૦  
વાઈસરોયની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના



સભાસદ સર મહમદ ઝફરુલ્લાખાન  
રીટાયર થયા પછી હાઈની ફેડરલ કોર્ટના  
એક જજનો હોદ્દો સંભાળનાર છે.  
(વધુ વીગતો માટે જુઓ પૃષ્ઠ ૩૧૨)



પટેલ, મી૦ અરદેશર સી.—મી૦ અરદેશર પટેલનો જન્મ ૧૮૯૮ ની સાલમાં વડોદરામાં થયો હતો. નાનપણથીજ તેઓ



સીનેમા ઉદ્યોગમાં ઘણા રસ લેતા હતા. ૧૯૧૨-૧૩ ની સાલથી તેમણે સીનેમા લાઇન તરફ ધ્યાન આપવા માંડ્યું અને સ્કુલ છોડ્યા પછી ૧૯૧૫ માં તેમણે એ લાઇનમાં મુકાવું અને ૧૯૨૪ ની સાલથી તેમણે એ લાઇનની પોતાની પેઢી કાઢી ફીલ્મો ખનાવવાની, તેની ડિસ્ટ્રીબ્યુશનની અને એકઝીબીશનની લાઇનોમાં ભાગ લેવા માંડ્યો. હાલમાં ૧૦૦ થી વધુ સીનેમા થીએટરોમાં તેમણે ઇનસ્ટોલેશનનું કામ કર્યું છે કે જેમાંના દશથી વધુ થીએટરો તો મુંબઈમાંજ છે. હાલના એક બાદશાહી થીએટર તરીકે ગણાતા મુંબઈના રોયલ ઓપેરા હાઉસને તેમણે પોતાના કબજામાં લીધું અને તેમણે એ થીએટરનો ચાર્જ લીધો ત્યાંથી હાલથી અને પરદેશી પીકચરો ખતાવતા એક પહેલી

પંક્તીના થીએટરની પંક્તીમાં એ થીએટર ગણાય છે.

ટુંકી ન્યુસ રીલો ખનાવનાર તરીકે પણ મી૦ પટેલ મશહુર છે. માજી વાઈસરોયો લોર્ડ અરવીન અને લોર્ડ વીલીંગ્ડનની વીદાયગીરી તથા પધરામણીની ફીલ્મો ઉતારી ૧૨ કલાકમાં તે એકઝીબીટ કરવાનો તેમણે રેકર્ડ કર્યો છે. લોર્ડ વીલીંગ્ડનની પધરામણીની ફીલ્મ તેમણે સહવારના ૧૦ વાગે ઉતારી અને તે ફીલ્મ તેમણે સરકારી મહેલમાં ખેડિ વાઈસરોયો અને તે વેળાના ગવર્નર સર ફ્રેડેરીક સાઈક્સ સમક્ષ તેમજ રાજા મહારાજાઓના એક દબદબાભર્યા મેળાવડા સમક્ષ ખતાવી હતી. આટલા ટુંક વખતમાં ફીલ્મ પ્રોડ્યુસ કરી એકઝીબીટ કરવા માટે વાપરેલી કુનેહ માટે ખેડિ વાઈસરોયોએ મી૦ પટેલને મુખારકબાદી આપી હતી.

વીમાની (એવીએશનની) લાઇનમાં પણ મી૦ પટેલ ઉલટ લે છે અને તેમણે ૧૯૨૯ માં પાયલટનું સરટીફિકેટ પણ મેળવ્યું હતું. તેમણે હાલમાં ઘણી વાર અને એક વખત તો જુહુથી કોચીન સુધી વીમાનો ચલાવ્યો છે ૫૦૦ કલાકથી વધુ ઉડવાનો તેમણે રેકર્ડ કર્યો છે.

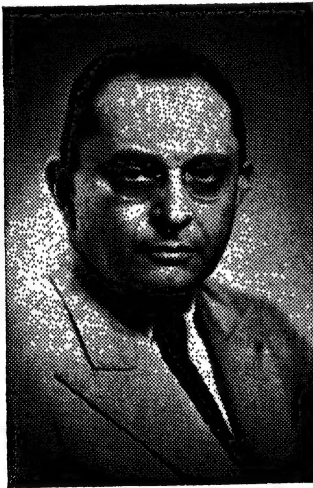
મી૦ પટેલ જે વખત કોન્ડીનન્ટ ઉપર ગયા હતા અને ઇંગ્લંડ, ફ્રાંસ, જર્મની અને ઇટલીનાં કેટલાંક બાણીતા સ્ટુડીઓઝ અને ફેક્ટરીઓની મુલાકાત લીધી હતી. સીનેમાના ધધામાં મી૦ પટેલનું સ્થાન ઉચું છે. હાલની મોશન પીકચર સોસાયટીની કારોબારી કમીટીના તેઓ સભાસદ છે.

મી૦ પટેલ એક બાણીતા મેસન છે. ૧૯૨૪ ની સાલથી તે હજી સુધી તેઓ એક સારા સોશીઅલ વર્કર તરીકે સેવા કરે છે.

કેટલીક જાણીતી પબ્લીક વેલફેર સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે અને તેની પીછાન તરીકે તેમને લેડી વીલ્સનને હાથે (માજ ગવર્નરનાં ધણીઆણી) સોનાના ઘડીઆળની ભેટ આપવામાં આવી હતી.

સરનામું:—વાડીઆ હાઉસ, હુયુજસ રોડ, મુંબઈ.

**કેપ્ટન, મીં હોમી સી.—**મુંબઈના બેંકીંગ તથા વ્યાપારી મંડળોમાં મીં એચ. સી. કેપ્ટન ઘણા જાણીતા છે. તેમની કેળવણીની કારકીદી જોતાં તેઓ એક બેંકર થવાને સરજાયલા હોય એમ લાગતું નથી પણ એક ધારાશાસ્ત્રી પણ પહેલી પંકિતના બેંકર બની એક મોટી સ્વદેશી બેંકના વડાને હોદ્દા સફળતાપુર્વક ભોગવી શકે છે તે



મીં કેપ્ટનના સેન્ટ્રલ બેંક સાથના ૨૦ વર્ષના અનુભવ ઉપરથી માલમ પડે છે. મીં કેપ્ટનનો જન્મ તાં ૧૬ મી

મે ૧૮૮૮ ના દિને થયો હતો. તેમણે મુંબઈની ન્યુ હાઈસ્કુલ અને સેન્ટ જેવી-અર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૮ માં તેઓ ગ્રેજ્યુએટ અને ૧૯૧૦ માં એલએલબી થયા હતા. ૧૯૧૭ માં સોલિસીટરની પરીક્ષામાં તેઓ પહેલા નંબરે પસાર થયા હતા. ૧૯૨૧ ના જન્યુઆરી માસમાં તેઓ આપણી સ્વદેશી બેંક ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડીઆમાં સેક્રેટરી તરીકે જોડાયા હતા અને મરહુમ મહાન હિંદી બેંકર સર સોરાબજી પટેલજીનાવાલાના હાથ હેઠળ વર્ષો સુધી કામ કરી આપણી એ સ્વદેશી બેંકને આગળ વધારવામાં મોટો ફાળો આપ્યો હતો. આગસ્ટ ૧૯૩૭ માં તેઓ એ બેંકના મેનેજર અને જન્યુઆરી ૧૯૪૧ માં જનરલ મેનેજર નીમાયા હતા. સર એચ. પી. મોદી નાં વાઈસચેયની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલમાં નીમાયાથી બેંકના ચેરમેન તરીકે તેમની જગ્યાએ મીં હરીદાસ માધવદાસ અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે મીં કેપ્ટનની નીમણૂક થઈ હતી.

આપણા દેશમાં કામ કરતી મોટી સ્વદેશી બેંકોમાં સેન્ટ્રલ બેંકજી એક એવી છે કે જેનો વહીવટ એકલા હાંદીઓથી ચાલે છે.

મીં કેપ્ટન તેમના ખહોળા અનુભવ અને વ્યાપારી કુનેહને લીધે વેપારી મંડળોમાં લોકપ્રિય છે. તેઓ યુનીઅન બેંકના ચેરમેન અને મુંબઈની ઇન્ડીઅન મરચન્ટ્સ એસોસિયેશનની કમીટીના વર્ષોથી સભાસદ છે.

સરનામું:—સેન્ટ્રલ બેંક, કોટ, મુંબઈ.

ગઝદર, મી૦ હોમી નવરોજી—મી૦ ગઝદરે એક યુન'દા પારસી સ્વીમર તરીકે સારી નામના મેળવી છે. તેમણે વરસો સુધી ગોળવાલા બાથની વોટરપોલો ટીમની કેપ્ટનશીપ લઈને લગભગ પાંચ સદી સુધી તેમાં સારી રમત કરી એ ટીમને વરસો સુધી જીત અપાવી હતી. એક યુન'દા કેપ્ટન અને એક અઠંગ વોટરપોલો પ્લેયર તરીકે આ રમતમાં એમના જેવી સુંદર રમત કરનારા અત્યાર સુધી કોઈજ બેવામાં આવ્યા છે. ૧૯૨૭ ની સાલમાં તેમની કેપ્ટનશીપ હેઠળ મુ'બઈની એક વોટરપોલો ટીમ કલક-તા ખાતે ઓલીમ્પીક ગેમ્સમાં ભાગ લેવા ગઈ હતી અને તે ટીમ ત્યાં ઘણી સારી નામના મેળવી હતી. તેઓ મજબુત બાધાના હોવાથી ફાસ્ટ સ્વીમર તરીકે તથા વોટરપોલો ટુર્નામેન્ટમાં ફતેહ મેળવી શકતા હતા.



મી૦ ગઝદર એક ચંચળ બુદ્ધીના સાહસીક વેપારી તરીકે જાણીતા છે. તેઓ

જાણીતા એપીશીઅન્સ (ચશમાવાલા) મેસર્સ બાલીવાલા એન્ડ હોમી લીમીટેડના એક ડિરેક્ટર છે. તેમણે યુરોપ અને અમેરિકાની મુસાફરી કરી છે અને ચશમાની લાઈનને સારો અનુભવ મેળવી આપણે ત્યાં એ લાઈનમાં અનેક ફેરફારો દાખલ કર્યા છે. ચશમાની કેટલીક બાબતોમાં હાલમાં તેમણે દોરવણી આપ્યાનું કહેવાય છે અને તેથી ચશમાની બાબતમાં મુ'બઈમાં બાલીવાલા હોમીનું નામ એક ઘરગથું નામ સમાન થઈ પડ્યું છે. તેમની ધંધાદારી કુનેહ, ઘરાકો સાથ નમનતાઈ અને સારી રીતે કામ લેવાની ટેવ અને ઘરાકોનો વીશ્વાસ પ્રાપ્ત કરવાના ગુણોને લીધે બાલીવાલા હોમીની પેઢી જાહેર પ્રજાને સારો વીશ્વાસ મેળવી શકી છે. તેમના ઉંચા કામને લીધે તેમની પેઢીને ના૦ ગવરનરનું એપોઈન્ટમેન્ટ મળ્યું છે અને તે ઉપરાંત અનેક અમલદારો અને જાણીતા આસામીઓ તરફથી ઘણાં સરટીફિકેટો પણ મળેલાં છે. વડોદરા, માઈસોર અને હાલના બીજા ભાગોમાં ભરાયેલાં ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ અને બીજાં એકઝા બીશનોમાં તેમને સાનાના ચાંદ અને સરટીફિકેટો મળ્યાં છે. મી૦ હોમીએ જાહેર પ્રજાને સગવડ આપવા અને વખતને અનુસરતા ચશમાની લાઈનમાં ફેરફારો દાખલ કરવા લીધેલી તકલીફને લીધે બાલીવાલા અને હોમીની પેઢી ચશમા બનાવનારાઓની પેઢીઓમાં ઘણું આગળ પડતું સ્થાન ધરાવે છે. મુ'બઈમાં બાલીવાલા હોમી એટલે ચશમાનો બીજો શબ્દ એવી રીતે એ પેઢી ઓળખાય છે.

સરનામું:—૩૧, વુડ હાઉસ રોડ, કોટ, મુ'બઈ.

ઠાકર, શ્રી૦ શંકરલાલ હરજીવંદ-  
દાસ.—શ્રી૦ ઠાકરનો જન્મ સંવત ૧૯૬૧  
માં પ્રેમપુરમાં થયો હતો. તેમણે એલ્ફીનસ્ટન  
હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. સંવત



૧૯૭૬ માં તેમના  
પિતાનો સ્વર્ગવાસ  
થતાં તેઓ ધંધામાં  
પડ્યા હતા. તેમના  
ભાઈઓના સહકારથી  
તેઓ ઇલેક્ટ્રીક સામા-  
નનું બીઝનેસ કરે છે  
અને ભારતીય નીવાસ  
લોજ ચલાવે છે.  
તેમના ગામમાં લોકોને પડતો પાણીનો  
ત્રાસ દૂર કરવા તેમણે રૂ ૪૫૦૦૦ ના  
ખર્ચે જળાશય બંધાવ્યું છે.

સરનામું:—ભારતીય નીવાસ હાઉસલોજ,  
૨૧૫, કાલબાહેવી રોડ,  
મુંબઈ.

## દેવે કેમીકલ વર્ક્સ અને દેવે આયુર્વેદિક ફાર્મસી.

રીચીરોડ, અને કાલબાહેવી,  
અમદાવાદ. મુંબઈ.

## સુંદરી સાથી

સ્ત્રીઓ માટે શક્તિ આપનાર, લોહી  
સુધારનાર, નબળાઈ મટાડનાર દવા.  
પ્રદર, લોહીવા, સુવારોગ મટાડે છે.

## મહાન ટોનીક શુકલ

પુરૂષોને તાકાત આપનાર, તંદુર-  
સ્તી વધારનાર દવા. રૂ. ૨.

શાસ્ત્રીય દવાઓ, ભસ્મો, રસો  
ખાસ ઘટાડેલી કીમતે મળશે.

દેવે ફાર્મસી રીચીરોડ,  
અમદાવાદ.  
કાલબાહેવી, મુંબઈ.

ઉમરીગર, મી૦ કે. ડી.—મી૦ ઉમરી-  
ગર એક બાણીતા જરનાલીસ્ટ છે અને  
૧૯૩૨ની સાલથી તેઓ “ટાઇમ્સ ઓફ  
ઇન્ડિયા” ના અધિપતિ ખાતામાં ઉંચો  
હોદ્દો ધરાવે છે. તેમનો જન્મ ૧૮૯૬



માં ગણદેવી ખાતે  
થયો હતો, પણ  
તેમના પિતા મુંબ-  
ઈની મેસર્સ સરદાર  
કાર્બોનિક ગેસ કંપ-  
નીમાં ચીફ એનજી-  
નીઅર તરીકે કામ  
કરતા હોવાથી  
તેમણે બાલ્યવસ્થા

મુંબઈમાં જ પસાર કરી મુંબઈમાં જ કેળ-  
વણી લીધી હતી.

તેમને નાનપણથી જ જરનાલીસ્ટમનો  
શોખ હતો અને તેથી વર્તમાનપત્રોમાં  
લખાણો કરતા હતા, અને આખરે ૧૯૧૯  
ની સાલમાં એ ધંધામાં જોડાયા હતા.  
મી૦ ઉમરીગર એક સોશીઅલ વર્કર  
પણ છે. તેઓ જરનાલીસ્ટ એસોસી-  
એશન ઓફ ઇન્ડિયા અને ઇન્ડિઅન  
પ્રોગ્રેસીવ ગરૂપના સભાસદ અને યંગ-  
મેન્સ પાર્ટી એસોસિએશનના પ્રમુખ  
હતા. તેઓ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ  
અસેમ્બલી પ્રેસિડેન્ટ એસોસિએશન,  
મ્યુ. કોર્પોરેશન પ્રેસિડેન્ટ એસોસી-  
એશન અને પાર્ટી સેન્ટ્રલ એસોસિએ-  
શનની કાઉન્સિલના સભાસદ છે. તેઓ  
ચંક ફ્રીમેશન છે.

## પ્રેસીડેન્સી

વીમા કંપનીમાં  
વીમા ઉતારાવો

**ચુનીલાલ ગીરધરલાલ**—કોલસાના જાણીતા વેપારી શેઠ ચુનીલાલ ગીરધરલાલને જન્મ તા. ૧૮ મી આગસ્ટ ૧૮૮૪ ના દીને થયો હતો. જાંભાતના જાણીતા વેપારી શેઠ ગીરધરલાલ મથુરાદાસના તેઓ દીકરા થાય છે. તેમનાં લગ્ન ૧૯૨૮ ની સાલમાં જાંભાતવાળા શેઠ ગીરધરલાલ ઇશ્વરલાલના પુત્રી વિદ્યાગૌરી સાથે થયાં હતાં. તેમને બે પુત્રો છે.



શેઠ ચુનીલાલે જાંભાતની હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. મુંબઈના કોલસાના જાણીતા વેપારીઓ ચુનીલાલ હરીલાલ અને કંપનીમાં તેઓ ૧૯૦૮ ની સાલમાં એક એસિસ્ટન્ટ તરીકે જોડાયા હતા અને એ પેઢીમાં ૧૯૧૫ ની સાલમાં એક ભાગીદાર બન્યા હતા. તે પછી ૧૯૨૬ ની સાલમાં તેમણે મેસર્સ ચુનીલાલ ગીરધરલાલ અને કંપનીની સ્થાપના કરી પોતાનો સ્વતંત્ર વ્યવસાય શરૂ કર્યો હતો. ૧૯૩૪ ની સાલમાં તેમણે મજકુર પ્રેક્ટિસીંગ એન્ડી

ફાઇ ચુનીલાલ મણીલાલ લીમીટેડ નામની કંપની સ્થાપી હતી. શેઠ રામદેવ પોદ્દાર, શેઠ ધનજી દેવશી અને મી. એન. વી. ખાંડવાળાની સાથે મળી તેમણે તે પછી શ્રી શક્તી સીલ્ક મીલ્સ લીમીટેડ નામની કંપની સ્થાપી હતી. કોલહીઆ હારદાગઢ કું. લી. અને એસ્ટેલા પ્રેટરીઝ લીમીટેડ પણ તેમણે સ્થાપી હતી અને તે કંપનીઓના તેઓ ચેરમેન છે. ચુનીલાલ મણીલાલ લીમીટેડના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડીરેક્ટર છે. કેમ્બે (જાંભાત) એજ્યુકેશન સોસાયટી અને કેમ્બે (જાંભાત) હોટ્સ મરચન્ટ્સ કોઓપરેટીવ બેન્કના પણ તેઓ પ્રમુખ છે. શ્રી શક્તી મીલ્સ લી. ના તેઓ ડીરેક્ટર છે. તેમને મરહુમ શહેનશાહ પાંચમા જયોર્જની સીલ્વર જુબીલી પ્રસંગે મેડલ પણ મળ્યો છે.

કલબો—ક્રીકેટ ક્લબ ઓફ ઇન્ડીઆ, હોટ્સ જીમખાના અને પ્રાણુલાલ મફતલાલ સ્વીમીંગ પુલ્સ અને ખાટ ક્લબ.

સરનામું:—શાંતીસદન, મરવે રોડ,  
મલાડ.

ગઝદર, મી. નશરવાનજી સોરાબજી, જે. પી., એનરરી પ્રેસિડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ—મી. ગઝદરનો જન્મ મુંબઈમાં તા. ૬ ફે. ૧૮૭૧ ના દીને થયો હતો. તેમણે સેન્ટ જેવીઅર્સ હાઇસ્કૂલમાં કેળવણી લીધી હતી. કેળવણી લીધા પછી તેઓ પોતાના પિતાજીના વંધામાં જોડાયા હતા. મુંબઈના જાણીતા જાપાનીસ પેટ્રોલ મીટ્રોઇનમેન્ટ કંપની અને ટોયો મેનકા કંપનીની મુકાદમીનું કામ તેમણે વર્ષો સુધી કર્યું હતું. તે પછી તેમણે વાડીઆ ગરૂપની મીલોના મુકાદમો તરીકે ૧૯૦૯

ની સાલથી કામ કરવા માંડ્યું હતું અને મેસર્સ નશરવાનજી એસ. ગઝદર એન્ડ કંપની નામની એક સ્વતંત્ર પેઢી ખોલી હતી કે જે હજુ સુધી ચાલુ છે. તે ઉપરાંત મેસર્સ તાતા સન્સની મીલો તથા હાઇડ્રોનું કામ પોતાના પિતાજીના મરણ પછી ચાલુ રાખ્યું હતું અને હજુ તે કામ કરે છે.



મીં ગઝદરને નવું નવું જોવા, જાણવા અને શીખવાનો તથા મુસાફરીનો શોખ હોવાથી તેમણે એક ડઝનથી વધુવાર યુરોપ, અમેરિકા, ચીન, જાપાન વગેરે દેશોની મુલાકાત લીધી છે. તેમણે હવાઈ મુસાફરી પણ કરી છે ૧૯૩૪ની સાલમાં તેમણે એક પહેલા હિંદી તરીકે એપ્રિલમાં ૧૩ દિવસમાં ૧૬૦૦૦ માઈલની મુસાફરી કરવાનો રેકર્ડ કર્યો હતો.

કરાંચીનાં જાણીતાં કેઠારી ખાનદાનનાં નબીરી ખાઈ શુલખાઈ સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં. તેઓ એક ઉમદા ખવાસ

અને દયાળુ જીવનમાં હતાં. તેમણે પણ પોતાના ધણી સાથે આખી દુન્યાની મુસાફરી કરી હતી અને “ચાઈના ક્રીપર” નામના વીમાનમાં તેઓ અમેરિકાથી ઉડીને હોંગકોંગ આવ્યા હતા. તેમણે ૬૦૦૦ માઈલની હવાઈ મુસાફરી કરી હતી. એ ભલાં બાપુ તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૦ ના દિને બહેસ્તનશીન થયાં હતાં. તેમના ઉઠમણીનાં કીયા વખતે તેમના ધણી, છોકરાંઓ અને સગાંવહાલાંઓએ રૂ. ૨૭૦૦૦ની સખાવત કરી હતી.

મીં ગઝદર એક દયાળુ હીલના ગૃહસ્થ છે. તેઓ દર વર્ષે પોતાનાં ગરીબ હમદીને તથા બીજા હાજતમદોને સારી જેવી રકમ મદદ તરીકે આપે છે. માસીના હોસ્પિટલમાં તેમણે એક ખાસ વોર્ડ બંધાવી આપ્યો છે. પોતાના ગરીબ હમદીનો માટે દાદરમાં પતેલી જ્વોલક બંધાવનાર તેઓ પહેલા હતા. ડુંગરવાડી ઉપર અથોરનાને ભણવાની સગવડ કરી આપવા માટે તેમણે એક પેરીલીઅન બંધાવી પારસી પંચાયતને સ્વાધીન કર્યા છે.

મીં ગઝદરના બન્ને બેટાઓ તેમની સાથે ધંધામાં પડી ગયા છે. હાલની લડાઈમાં પણ તેમણે સારી જેવી રકમની મદદ આપવા ઉપરાંત એક એમ્બ્યુલન્સકાર પણ ભેટ આપી છે. તેઓ ચુસ્ત મોટી ડીઝીના ફીમેશન છે અને મુંબઈની રેલ્વે તથા રીપન કલબના મેમ્બર છે.

સરનામું:—કેનેડા બીલ્ડીંગ, હૉર્નબી રોડ, કેડ, મુંબઈ.

# જાન્દગીનો વીમો ઉતરાવવોજ જોઈએ.

હાંદમાં એક માણસ દીક જાન્દગીના વીમાનું પ્રમાણ ફકત રૂ. ૫.૫ છે, જ્યારે અમેરીકામાં તે પ્રમાણ રૂ. ૨૩૧૮ અને કેનેડામાં રૂ. ૧૭૬૦ જેટલું છે. જાન્દગીનો વીમો વ્યકતીગત રક્ષણ આપે છે એટલુંજ નહીં પણ તે એક અભણતાથી થયેલી સખાવત, સમાજ સેવા અને ઓછાં ભાગ્યશાળી તથા ટુંકા આયુષ્યવાળાં કુટુંબોને મદદ સમાન છે. આથી હાંદમાં દરેક માણસે જાન્દગીનો વીમો ઉતરાવવાના સવાલ તરફ વધુ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

હાલના લડાઈના સમયની સ્થિતિ લઈએ. હાલની સ્થિતિમાં દરેક પ્રકારના ઇનવેસ્ટમેન્ટમાં (નાણાંની રોકાણમાં) ઉથલપાથલ થાય છે, પણ જાન્દગીના વીમામાં રોકાયેલું નાણુંજ એવું છે કે જેને કોઈ પણ પ્રકારની ઉથલપાથલની અસર થતી નથી. એ રકમમાં ઘસારો લાગવા જેવું કંઈ નથી અને તેમાં કંઈ ખોટ જેવું નથી. પણ તેથી ઉલટું એ રકમમાં નફોનો (ખોનસનો) ઉમેરો થતાં વધારોજ થયા કરે છે. જાન્દગીના વીમો ઉતરાવવામાં આવે ત્યારથીજ તે એક મીલકત સમાન બને છે. મુદ્દલ રકમમાં હુમ્મોશાં વધારોજ જોવામાં આવે છે. તમારી દેશી વીમા કંપનીઓમાં વિશ્વાસ રાખો અને વિલંબ કર્યા વગર તમારો જાન્દગીનો વીમો ઉતરાવો.

[ઈન્ડિઅન લાઈફ એશ્યુરન્સ એપ્રીસીમ ઓસોસીએશન તરફથી]

હરગોવિન્દાસ જમનાદાસ રામજી—  
શ્રી૦ હરગોવિન્દાસનો જન્મ મુંબઈમાં તા૦  
૧૨ મી જાન્યુઆરી ૧૮૭૯ ના દિને થયો



હતો. તેઓ કપાળ જ્ઞાતિના છે અને  
પોતાની કામમાં જાણીતા છે. કેળવણી  
લીધા પછી ૧૮૯૯ ની સાલમાં તેઓ  
ઇન્ડિઅન મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલની કાપડની  
દુકાનમાં કાપડના વેપારનો અનુભવ લેવા  
જોડાયા હતા. તે પછી ૧૯૦૨ માં ન્યુ  
કૈસરે હિન્દ મીલ્સની એજીસમાં જોડાયા  
હતા કે જેની મેનેજીંગ એજન્સીમાં  
તેમના વડીલોના ભાગ હતા અને હાલમાં  
તેમનો પણ ભાગ છે. એ કંપનીના તેઓ  
વર્ષો સુધી ડિરેક્ટર હતા અને સ્વર્ગસ્થ  
શેઠ સર મનમોહનદાસ રામજીની સાથે  
રહી તેમજી ૩, કાપડ અને મીલ લાઇનનો  
સારો અનુભવ મેળવ્યો તે પછી ૧૯૧૬  
ની સાલમાં તેઓ હિન્દુસ્તાન સ્પીનીંગ  
અને વીવીંગ મીલ્સ કંપની અને ઇન્ડિઅન  
મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલ્સ કંપનીમાં ડિરેક્ટર

તરીકે જોડાયા. એ મીલોના મેનેજીંગ  
એજન્ટો મેસર્સ ઠાકરસી મુળજી અને કંપ-  
નીમાં તેઓના વડીલો શરૂઆતથી ભાગી-  
દાર છે અને હાલમાં તેઓ એક સીનીયર  
ભાગીદાર છે. આથી ૧૯૧૬ ની સાલથી  
તેઓએ મીલોની એજીસમાં જોડાયા અને  
સ્ટોર, રૂ, સુતર, કાપડ વિગેરે કામકાજ  
પાછળ ધ્યાન આપવા માંડ્યું.

હિન્દુસ્તાન, વેસ્ટર્ન ઇન્ડિઆ અને  
ઇન્ડિઅન મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલોની કંપની-  
ઓમાં તેઓ ડિરેક્ટરોની બોર્ડના ચેરમેન  
છે. તેઓ છેલ્લાં છ વર્ષથી મુંબઈના  
મીલ માલીકોની મંડળીની કમીટીમાં છે  
અને મજકુર મંડળીની સરવેચર્સ પેનલ,  
લવાઈ પેનલ અને અમ્પાયર પેનલના  
પણ સભાસદ છે મંગળદાસ મારકેટની  
કંપનીમાં તેઓ એક ડિરેક્ટર છે. શ્રી૦  
જફરાબાદ કેળવણી ઉન્નયન મંડળના  
તેઓ શરૂઆતથી (૧૯૨૬) ખબરથી હતા  
અને છેલ્લાં છ વર્ષથી તેના પ્રમુખ છે.  
ડીસેમ્બર ૧૯૩૮ માં જફરાબાદ હાઇ-  
સ્કૂલનાં નવાં મકાનની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા  
પ્રસંગે તેઓ જફરાબાદ પોતાનું વતન  
હાવાથી ગયા હતા અને તે સમયે ત્યાંના  
મહાજન તરફથી તેમને માનપત્ર અપાયું  
હતું. તેઓ પોતાના કુટુંબના તથા  
જ્ઞાતિનાં કેટલાંક સંબંધીઓના  
દ્રેસ્ટી છે.

સરનામું:—૩૫૭, કાલબાહેવી રોડ,

મુંબઈ ૨.

પ્રેસીડેન્સી  
સંબંધર દેશી  
વીમા કું. છે.



કાંગા, મી૦ રૂસ્તમજી દીનશાહ, જોમ્બે ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય એન્ડ ટ્રાન્સમિશન કંપની લીમિટેડના સેક્રેટરી—મી૦ કાંગાનો જન્મ તા. ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૮૭૬ ના દિને મુંબઈમાં થયો હતો. તેમણે



એલ્ફીન્સ્ટન હાઈસ્કૂલ અને એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને ૧૯૦૩ માં એમ. એ. (કેમીસ્ટ્રી)ની ડિગ્રી મેળવી હતી.

કોલેજનો અભ્યાસ પૂરો કરી તેમણે હિંદના જુદા જુદા ભાગોમાં મીનરો-લોજીસ્ટ તરીકે કામ કર્યું હતું અને એ બાબતમાં પોતાને એક એક્સપર્ટ પુરવાર કર્યા હતા. રજીયુતાનામાં આવેલા ખરવા સ્ટેટમાં તેઓએ મેંગેનીઝની ખાણની શોધ કરી હતી અને તે પછી shellac બનાવવાની ફેક્ટરી નડીઆદમાં કાઢી હતી. સેન્ટ્રલ ઇન્ડિઆમાં તે પછી તેમણે પાંચ વર્ષ સુધી લાખના

કોન્ટ્રેક્ટર તરીકે ધંધો કરી સારી નામના મેળવી હતી. તે પછી અલ્લાહ-બાદમાં તેમણે એક ગ્લાસ ફેક્ટરીની સ્થાપના કરી હતી; ૧૯૧૭ની સાલમાં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને જોમ્બે ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય એન્ડ ટ્રાન્સમિશન કંપનીમાં જોડાયા હતા, અને કનઝુમર્સ ડીપાર્ટમેન્ટના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટનો હોદ્દો સ્વીકાર્યો હતો. પોતાની બાહોશીથી તેમણે ટ્રાન્સ કંપનીમાં એક પછી એક ઉંચા હોદ્દા ભોગવ્યા હતા અને હાલમાં તેઓ એ કંપનીના સેક્રેટરીનો ઉંચા હોદ્દો ભોગવી રહ્યા છે.

તેઓ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન છે. તેમને ક્રીકેટનો ઘણો શોખ છે. એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં તેઓ ભણતા હતા ત્યારે એ કોલેજની ક્રીકેટ ટીમના કેપ્ટન તરીકે તેમની પસંદગી થતી હતી અને તેમની સરદારી હેઠળ તે કોલેજની ટીમે પહેલીવાર નોર્થકોસ્ટશીલ્ડ મેળવ્યું હતું. તેઓ એક સારા ઓપનીંગ બોલર ઉપરાંત સારા બેટ્સમેન હતા. ટ્રાન્સ કંપનીમાં જોડાયા પછી તેઓ એ કંપનીની સ્પોર્ટ્સ ક્લબમાં ભારે ઉલટ લેવા લાગ્યા હતા અને હજી લે છે. મુંબઈની આગેવાન ક્લબોમાં બેસ્ટ સ્પોર્ટ્સ ક્લબનું સ્થાન ઉંચું છે, અને એ ક્લબે ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિઆ શીલ્ડટુર્નામેન્ટમાં કેટલીકવાર ચેમ્પીઅનશીપ પણ મેળવી છે. એ ક્લબને આગળ આણવામાં મી૦ કાંગાનો હોસ્સો મોટે છે. જાહેર પ્રબલ તથા કંપનીના સ્ટાફ સાથે તેઓ ઘણીજ નરમાશથી કામ લેતા હોવાથી પ્રબલમાં તથા સ્ટાફમાં તેઓ ઘણા લોકપ્રિય છે.

મી૦ કાંગાના વડા દીકરા મી૦ હેમી પણ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન છે અને

એક સારા ક્રીકેટર તથા ટેબલ્ટેનીસ પ્લેયર તરીકે સારી નામના મેળવી છે. મીઠા હોમી એક ચુનંદા વાયોલીનીસ્ટ પણ છે, અને ગયે વર્ષે ફેલો ઓફ ધી ફ્રીનીટી કોલેજ ઓફ લંડનની બીકટ પરીક્ષા પણ તેમણે માનસહિત પસાર કરી છે.

મીઠા કાંગાને બે બેટા અને ત્રણ બેટીઓ છે.

સરનામું:—ઇલેક્ટ્રીક હાઉસ, ઓર-મીસ્ટન રોડ કોટ, મુંબઈ.

રસીકલાલ સોમાભાઈ વડીલ—૨૦ રસીકલાલભાઈને ૪૫ વડોદરામાં તા. ૨૭ મી જુલાઈ ૧૯૦૫ના દિને



થયો હતો. તેઓ જૈન શ્રવેતાંબર કોમના છે. હાઈસ્કુલ તથા કોલેજની કેળવણી લીધા પછી ધંધાદારી તથા બેંકીંગના અનુભવ લેવા માટે ઇન્ડિયા બેંકની

અમદાવાદની શાખામાં તેમણે થોડો સમય કામ કર્યું હતું અને તે પછી તેઓ પોતાના વડીલોની લાલભાઈ હીરાચંદ અને સોમાભાઈ હીરાચંદની શેર દલાલોની પેઢીઓમાં બેડાયા હતા અને ૨૦ રસીકભાઈ હાલમાં એ બન્ને પેઢીઓના ભાગીદાર છે.

૨૦ રસીકભાઈએ આ પેઢીઓમાં બેડાયા પછી થોડાજ સમયમાં પોતાના હસમુખા અને મળતાવડા સ્વભાવને લીધે પોતાના ઘરાકોની પ્રીતિ પ્રાપ્ત કરી હતી અને મુંબઈની પેઢીના વહીવટ માટે ભાગે તેઓજ ચલાવે છે, અને તેમના વડીલો શેઠ લાલભાઈ અને શેઠ સોમાભાઈ જરૂર પડતાં તેમને સલાહ આપે છે. વ્યાપારની અંદર ૨૦ રસીક ભાઈ પણ પોતાના વડીલોનેજ પગલે ચાલે છે અને ઘરાકોનું હિત કેમ જળવાય તે હંમેશાં નજર આગળ રાખી તેઓ કામ કરે છે. તેમના મીલનસાર સ્વભાવ અને ઘરાકો તથા બીજાઓના વિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરવાની તેમની ટેવને લીધે તેઓ આટલી નાની ઉંમરમાં શેર બજારમાં તથા બહાર સારી આબરૂ અને મિત્ર-મંડળ મેળવી શક્યા છે. ૨૦ રસીક-લાલભાઈ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન છે અને ક્રીકેટ વીગેરે આઉટડોર રમતોમાં ઘણો રસ લે છે. તેઓ પણ દરેક સારી હોલચાલ અને સારાં કાર્ય તરફ સહાનુભૂતિ ધરાવી તેમાં મદદરૂપ થઈ પડવા પોતાથી બનતું કરે છે અને કોઈ પણ દિવસ બહારમાં આવવાની ઇચ્છા રાખતા નથી.

સરનામું:—૪૧૮, લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ.

શેઠીઆ, શેઠ દેવચંદ ધર્મસિંહ, જે. પી.—કોલસાના વેપારમાં હિંદુસ્તાનની અગ્રગણ્ય કંપનીઓમાંની એક મેસર્સ એસ. ડી. શેઠીઆ એન્ડ કું.ની શરૂઆત કરનાર અને મુખ્ય ભાગીદાર તરીકે શેઠ દેવચંદ ધર્મસિંહ શેઠીઆનું નામ મશહૂર છે.



એમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૩ ના ચૈત્ર સુદ ૧ ના દીને અંબર (કચ્છ)માં થયો હતો. ઈ. સ. ૧૯૦૧ માં એમનાં લગ્ન અંબરના ડા. જીવરાજ કલ્યાણનાં સુપુત્રી દેવકીબાઈ સાથે થયાં. એમને સંતાનમાં એક પુત્રી-પ્રદેવ જન્મનાબાઈ છે અને એમના નાના ભાઈ શેઠ શીવજી ધર્મસિંહ શેઠીઆના જ્યેષ્ઠ પુત્ર શ્રીધુત મધુસુદનને એમણે દ-તક લીધા છે.

અંબરમાં, ગુજરાતી અને થોડા અંગ્રેજીના અભ્યાસ બાદ, સ-તર વર્ષની નાની વયે એમણે વતન છોડી મુંબઈના

કિનારા પર પગ મુક્યો અને ત્યાંથી કલક-તા ગયા. ત્યાં ઈ. સ. ૧૯૧૧ માં એમણે પોતાના નાના ભાઈ સાથે મેસર્સ એસ. ડી. શેઠીઆ એન્ડ કું.ની સ્થાપના કરી. વેપારમાં ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ થતી ગઈ અને મુંબઈમાં કંપનીની મુખ્ય ઓફીસ સ્થાપવામાં આવી. હાલ કંપનીની શાખાઓ કલક-તા, હાનપુર, જરીઆ, અમદાવાદ અને ભાવનગર છે. કંપની જગતમાં કોલસાની તેમજ કલક-તાના મેસર્સ ખર્ડ એન્ડ કું. તથા એફ. ડબલ્યુ. હીલ્ડર્સ એન્ડ કું.ના ખેંગાર કોલસા તથા કેાકની પશ્ચીમ હિંદ માટે સોલ સેલ્ડીંગ એજન્સી ધરાવે છે. કોલસાના મુખ્ય ધંધા ઉપરાંત, મેટલેન્ડ કરેજ હુબ્રીકેટીંગ ઓઇલસની પણ એજન્સી ધરાવે છે અને નવેમ્બર ૧૯૪૦ થી કચ્છના ધી કંડલા સોલ્ટ વર્ક્સના, જે લીવરપુલ અને હેમ્બર્ગના નિમક જ્યુ ઉંચા પ્રકારનું નિમક ખનાવે છે, તેના સેલ્ડીંગ એજન્ટસ છે.

આમ ધંધામાં મશગુલ હોવા છતાં તેઓ સામાજિક સેવાઓ માટે હંમેશ તત્પર રહે છે. ઈ. સ. ૧૯૧૦ માં એમણે કલક-તામાં લેખર યુનીઅનની સ્થાપના કરેલી અને તેના પ્રમુખ હતા. મુંબઈમાં ૧૯૨૨ ની સાલથી ગુરખાઓને આ શહેરમાં લાવી, ગુરખા સંઘની સ્થાપના કરી હતી અને ગુરખા સંઘના પ્રમુખ હતા. ઈ. સ. ૧૯૨૯ ના હુલ્લડમાં ખાસ અને ત્યાર પછીના દરેક હુલ્લડમાં એમણે મુંબઈના શહેરીઓની અમુલ્ય સેવાઓ ખબવી છે. શ્રી કચ્છી પ્રબલકિય પરિષદની વર્કિંગ કમીટીના તેઓ સભ્ય છે. હોમરૂલની મુવમેન્ટમાં તેમણે સારો ભાગ

હીથેલો. એમને ઇ. સ. ૧૯૩૪ માં સર-  
કાર તરફથી જે. પી. નો ઇલેકાળ મળ્યો  
હતો. હાલ તેઓ મુંબઈના ખેતડા  
કચ્છી લોહાણા મહાજનના પ્રમુખ છે.  
આમ એમની સેવાઓ વિવિધ પ્રકારની  
છે. તદ્દપરાંત તેઓ ઘણા ટ્રસ્ટોના  
ટ્રસ્ટી છે.

એમની સખાવતો જાહેર અને ખાનગી  
ઘણી છે. અંજારમાં એમણે પોતાનાં  
માતાજીના સ્મરણાર્થે કન્યાશાળાનું દાન  
આપી, તે ચલાવે છે તથા વિલેપાર્કેની  
ગોકળીખાઈ હાઈસ્કૂલમાં એમનો ફાળો  
સારો છે. કચ્છમાં દુબકાળ અંગે અંજાર-  
માં રાહત કાર્ય માટે તેમણે રૂ. ૩૦૦૦  
ની રકમ આપી છે. તેમણે ગંગેશ્વર  
મહાદેવના મંદિરપર ઘણા ખર્ચ કર્યો  
છે તેમજ ત્યાં સતરેક વર્ષથી પાણીનું  
પરબ ચલાવે છે. ખાનગી નાની મોટી  
રકમો તો ચાલુ યોગ્ય વિદ્યાર્થીઓ અને  
આર્થિક મુશ્કેલીમાં આવી પડેલા કુટુંબો  
એમની પાસેથી મેળવતા રહે છે.

સરનામું:—પોદ્દાર એમ્પર્સ, પારસી  
બજાર સ્ટ્રીટ, કેટ, મુંબઈ  
અને, શેરીઆ બુવન,  
બેનહામ હોલ લેન,  
ગીરગામ, મુંબઈ ૪.

મનુભાઈ સોમાભાઈ વડીલ—૨૧૦  
મનુભાઈનો જન્મ તા. ૩૦ માર્ચ  
૧૯૦૮ ના દિને થયો હતો. તેઓ જૈન  
શ્વેતાંબર કોમના છે. હાઈસ્કૂલ અને  
કોલેજની કેળવણી લીધા પછી ૨૧૦  
મનુભાઈ ધંધાદારી અને બેંકોંગેનો અનુ-  
ભવ લેવા માટે ઇન્ડિઆ બેંકની અમદા-

વાદની શાખામાં જોડાયા હતા અને  
ત્યાં ત્રણેક વર્ષ કામ કર્યા પછી તેઓ  
૧૯૩૨ માં પોતાના વડીલોની શેર દલાલોની  
પેઢીમાં જોડાયા હતા. હાલમાં તેઓ  
અમદાવાદની સોમાભાઈ હીરાચંદની  
પેઢીનું કામકાજ સંભાળે છે ૨૧૦ મનુ-



ભાઈ આનંદી અને મંગતાવડા સ્વભાવના  
હોવાથી પોતાના ઘરાંગોમાં ઘણા માનીતા  
છે. ઘરાંગો સાથે કેવી રીતે કામ લેવું,  
ઘરાંગોની સગવડો કેવી રીતે સાચવવી  
અને ઘરાંગોના હિતમાં પોતાનું હિત  
સમાયલું છે તે ૨૧૦ મનુભાઈ સારી  
રીતે સમજે છે અને તેથી તેઓ પોતાના  
ઘરાંગોના સારા વિશ્વાસ ધરાવે છે.  
૨૧૦ મનુભાઈ એક સારા સ્પોર્ટ્સમેન છે  
અને પોતાના મીલનસાર સ્વભાવને લીધે  
મોટું મિત્રમંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—એટ્રીસપ્રીજ, અમદાવાદ.

બોટાવાલા, મીં આહમદ યુસુફ—  
રાંદેરના બાણીતા સુન્ની મહોમ્મદન વેપારી  
શેઠ યુસુફભાઈના મીં આહમદભાઈ વડા  
હીકરા થાય છે. તેમનો જન્મ તા. ૧૨ મી  
ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૬ ના દિને રાંદેરમાં થયો



હતો. એમના પીતાજી ચોખાના અને  
ખાંડના મોટા વેપારી હતા અને તેમની  
પેઢી યુસુફ મહમદ સુલેમાનના નામથી  
બાણીતી હતી. મોરીશસ, કલકત્તા, કટક,  
રંગુન વગેરે સ્થળોએ તેઓ મોટા પાયા  
ઉપર વેપાર કરતા હતા.

મીં આહમદભાઈએ પોતાની શરૂ-  
આતની કેળવણી રાંદેરમાં પીપરડીવાલાની  
હાઈસ્કૂલમાં લીધી હતી. તેમના પીતાજી  
૧૯૦૨ માં ગુજરી જવાથી તેમની પેઢી  
ખંધ કરવામાં આવી હતી. તેમના  
પીતાશ્રીએ રૂ. ૨૧ લાખની રકમ ધર્મા-  
દામાં આપી હતી. વળી તેમના પીતાએ  
સુરત તથા રાંદેરમાં પાણીના નળ લાવવા  
માટે રૂ. ૧ લાખ ૩૬ હજારની રકમ

તેમના હૈયાતીમાંજ આપી હતી રાંદેરના  
રસ્તાઓ ઉપર ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ લાવવામાં  
તેમનો હીરસો હતો. સુરત તથા રાંદેરમાં  
મરહુમ યુસુફ શેઠ કેરલીક મસ્જીદો પણ  
ખંધાવી હતી.

મીં આહમદભાઈ નાનપણથીજ ક્રીકેટ-  
ટની રમતના શોખીન છે અને રાંદેરના  
ઈસ્લામ જીમખાના તરફથી રમીને તેમણે  
હાઈની અનેક સારી ટીમે સામે ભાગ  
લઈ સંચરીઓ કરી હતી. એક ઉંચી  
પંકતીના બોલર તરીકે પણ તેમણે સારી  
નામના મેળવી છે. મુંબાઈમાં રમાતી  
કવોર્ડેંગ્યુલર મેચોમાં મુસ્લીમ ટીમ તરફથી  
વર્ષો સુધી રમીને અનેક સારા બેટ્સમેન  
તથા બોલર તરીકે તેમણે સારી નામના  
મેળવી છે. ૧૯૨૪ ની સાલમાં મુસ્લીમ  
ટીમ પહેલીવાર એમ્પીઅન થઈ તે માટે  
મીં આહમદ બોટાવાલા ખાસ જવાબ-  
દાર હતા કારણ કે તેમણે બેટીંગ તથા  
બોલીંગમાં ઘણો સારો દેખાવ કર્યો હતો.  
મે'હીનુદ્દોલા ગોલ્ડ કપની રમતમાં પણ  
મીં બોટાવાલાએ સારી નામના  
મેળવી હતી.

મીં બોટાવાલા એક અઠંગ ક્રીકેટર  
હોવા છતાં ધાર્મિક કાર્યો તરફ તેઓ  
ઘણી ઉલટ લે છે અને છુટે હાથે મોટી  
રકમોની મદદ આપે છે. તેમણે રેડ-  
ક્રોસ સોસાયટીને એમ્પ્યુલન્સ કાર માટે  
રૂ. ૨૫૦૦૦ તથા બીહાર અને કવેટાના  
ઘરતીકંપ ફંડમાં દરેકમાં રૂ. ૨૫૦૦૦  
આપ્યા છે. આ ઉપરાંત તેમની ખાનગી  
સખાવતો પણ ઘણી છે. મુસ્લીમ કોમમાં  
મોટી સખાવતો કરનારાઓ તરીકે  
તેમનું કુદુબ મશહુર છે અને તેમની  
સખાવતોનો લાભ અત્યારસુધીમાં હજારો  
ગરીબોએ લીધો છે અને લે છે. તબીબી  
રાહત અને કેળવણી માટે તેમના ટ્રસ્ટ

તરફથી સારી રકમો ખર્ચાય છે. બોટાડવાલા કુટુંબની સખાવતો કેમી ઉપરાંત સઘળી કોમોના ગરીબો માટે છે.

મીં આહમદભાઈ ૪૫ વર્ષના થવા છતાં ક્રીકેટની રમતમાં હજી સારો ફાળો આપી રહ્યા છે અને પોતાના હાતીમ ફુલગુરદાને લીધે અને માયાગુ તથા દયાગુ સ્વભાવને લીધે પોતાની તથા પરકોમોની અંદર સારૂ માન ધરાવે છે. તેમના દીકરા મીં યુસુફભાઈ પણ ક્રીકેટની રમતમાં સારો રસ લે છે અને એક સારા ક્રીકેટર તરીકે નામના મેળવવાની અત્યારથીજ આશા આપી રહ્યા છે. ખેડ ખાપ દીકરા અનેકવાર એકજ ડીમમાંથી ઉતર્યા છે. મીં યુસુફ ભાઈ એક સારા ગુગલી બોલર તરીકે ઉગી નીકળે એમ છે.

સરનામું:—૧૪૦, ચકલા સ્ટ્રાટ, મુંબઈ.

હતા. તેમના ધણીઆણી પણ રેસીંગના શોખીન હોવાથી તેમના ઘોડાઓ મીં અને મીસીસ ડાયમંડની માલિકીના ઘોડાઓ તરીકે જુદા જુદા શહેરોમાં



**મસરી મીં જી. એન. (ગુરજી-નીસીમ), મીં ડાયમંડ—મીં જી. એન.** મસરી મુંબઈમાં આયાત નીકાશનો વેપાર કરે છે. તેમનો જન્મ ઇરાકમાં તા. ૨૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૫ ના દીને થયો હતો. ખગદાદમાં કેળવણી લીધા પછી જાપાન, હિંદુસ્તાન અને ઇરાકના જુદા જુદા શહેરોની મુલાકાત લઈ તેઓ મુંબઈમાં આવેને કરીકામ થયા હતા અને આયાત નીકાશના વેપારમાં સારી નામના મેળવી શક્યા છે. એ ધંધામાં સારી રીતે આગળ વધ્યા પછી તેઓએ રેસીંગની દુનીયામાં ઝંપલાવ્યું હતું અને ૧૯૩૦ ની સાલમાં સારી જાતના અને ક્રીમતી ઇંગ્લીશ તથા અરબી ઘોડાઓ ખરીદ્યા હતા, અને શરતોની અંદર તે ઘોડાઓ દોડાવવા માંડ્યા

રમાતી રેસામાં ભાગ લે છે. તેમના ઘણા ઘોડાઓ સારી રકમના ઇનામો અને મોટા કપો ઉંચકી ગયા છે અને ઉંચકી જાય છે. છેલ્લાં બે વરસમાં રેસીંગ આલમમાં મીં ડાયમંડ ઘણા લોકપ્રીય થઈ પડ્યા છે અને તેમના અનેક સારા ઘોડાઓમાં “બકલાવા” એ તો છેલ્લાં બે વરસમાં કમાલ કરી છે. ૧૯૩૯ તથા ૧૯૪૦ ના વર્ષોમાં એ ઘોડાએ ના. ૦ વાઇસરોય કપો ખેડે સાલ ચાલુ જત્યા છે ૧૯૩૯ ની સાલમાં એ ઘોડાએ ક્રીંગ એમ્પરર કપ પણ જીત્યું હતું. મીં મસરીને આ ઘોડાએ ડબલ ક્રાઉન મેળવી આપવા ઉપરાંત ઇંગ્લીશ સ્ટેકસ એફ ઇન્ડીઆમાં પણ જીત અપાવી હતી. એ ઘોડાએ મીં મસરીને અનેક

કપો અને સારી રકમની સ્ટોકસ મેળવી આપવામાં ભાગ્યશાળી બનાવ્યા છે.

મીઠા મસરી સ્વભાવે આનંદી અને મળતાવડા હોવાથી તેઓએ પોતાના ધંધામાં તેમજ રેસીંગ આલમમાં ખેલોળુ મિત્રમંડળ મેળવ્યું છે.

સરનામું:—કેનેડા બીલ્ડીંગ, હૅન્રીની રોડ, મુંબઈ.

**ખાટલીવાલા, શેઠ ફરામરોજ કાવસજી,**  
શેઠ ફરામરોજ ખાટલીવાલાનો જન્મ તા. ૭ મી મે ૧૮૮૨ ના દિને થયો હતો.



સર જે. જે. સ્કુલમાં કેળવણી લીધા પછી તેમણે ૧૮ વર્ષની ઉંમરે મેસર્સ રાલી પ્રધર્સમાં ૧૯૦૦ ની સાલમાં રૂ. ૨૫ ના નાના પગારે એક ક્લાર્ક તરીકે બેડાયા હતા અને મહેનતુ સ્વભાવ અને શેઠીઆઓનાં હિત તરફ હંમેશ કાળજી રાખવાની દેવને લીધે આગળ વધતા ગયા હતા અને એ કંપનીના ખાંડના એકલા ઓફિસ તરીકે હજી સુધી સેવા

ખળવે છે. તેમના લગ્ન ૧૯૦૯ માં ડો. મંચરજી બમાસ્પજી મીસ્ત્રી (સીવીલ સરજન)ના બેટી નાબંબાઈ સાથે થયાં હતાં અને એ લગ્નથી તેમને દીના નામની એક દીકરી છે. બાણીતા એકાઉન્ટન્ટ મી. બલ ટી. દેશાઈ સાથે ખાઈ દીનાના લગ્ન કરવામાં આવ્યા છે. શેઠ ફરામરોજને ખાગખાની તથા ખેતીવાડીનો ઘણો શોખ છે અને તેઓએ દમણ ખાતે એક મોટી વાડી રાખી છે. એ વાડીમાં દરેક જાતનાં ફરેટસ, તરકારી, અને કુલે ઉગાડવામાં આવે છે અને તેમાં ઇલેક્ટ્રીસીટી તથા બીજા સાધનો પણ છે. શેઠ ફરામરોજ મેસર્સ ગાળવાલા પ્રધર્સના વીકટોરીઆ સ્વીમીંગ ખાથના એક ખૂના સભાસદ છે. તેઓ ૬૦ વર્ષની ઉંમર છતાં પોતાના મહેનતુ સ્વભાવને લીધે હજી એક જુવાન જેવાજ જણાય છે. તેઓ ધર્મ તરફ ઘણી મોટી જાન-ફેશાની ધરાવે છે તેવણના વડવાઓની જીની ખાટલીવાલાની અગીઆરી પહેલાં એક નાના બેઠાં મકાનમાં તારદેવ ખાતે પીટીટ મીલની ખાજીમાં હતી. તે ઘણી ખીસમાર હાલતમાં આવી પડયાથી શેઠ ફરામરોજે પોતાના ખર્ચે એક નવું કુશાહે મકાન ખંધારી આપ્યું છે. એ મકાનના માળ ઉપર એક કુશાહે પબ્લીક હોલ રાખ્યો છે આવી રીતે તેમણે પોતાના વડવાઓની યાદગીરી કાયમ રાખી છે. મી. ફરામરોજ વાર તહેવારે એ અગીઆરીમાં ખંદગી માટે બંધ છે એટલુંજ નહીં પણ તેના રોજીંદા વહીવટમાં પણ ઘણી ઉલટ લે છે. આથી આ અગીઆરી તારદેવના જરથોસ્તીઓમાં ઘણી લોકપ્રીય થઈ પડવા ઉપરાંત જશોનો, મેળાવડાઓ વગેરે માટે તેના ઉપલા માળના હોલનો ઘણી છુટથી ઉપયોગ થાય છે.

સરનામું:—૨૫, વોડની રોડ, મુંબઈ.

ગોળવાલા, મીઠા એરથ ડ્રેસ્ટમજી—  
બાણીતા ગોળવાલા ટયુશન કલાસીઝના  
માસિક મીઠા એરથશાહ ગોળવાલાને  
જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. મેટ્રીકની



પરીક્ષા પસાર કરીયા પછી તેઓએ  
મુંબઈની એલફીનસ્ટન અને એવર્સ  
કોલેજમાં ચઢવાતી કેળવણી લીધી હતી.  
ઈંગ્લેન્ડ એડ્યુકેશનલ સોસાયટીના તેઓ  
એક ફેલો છે. તેમણે સ્થાપેલી ગોળ-  
વાલા ફોર્ટ ટયુશન કલાસીસ જે બોમ્બે  
મ્યુચ્યુઅલ બીલ્ડીંગમાં તેઓ ચલાવી રહ્યા  
છે તે કલાસના તેઓ સ્થાપક છે કે જે  
૧૯૧૦ ના સાલમાં તેઓ હસ્તીમાં લાવ્યા  
હતા. આ કલાસો મીઠા ગોળવાલા ઘણી  
બાહોશીથી ચલાવી રહ્યા છે અને તે  
મુંબઈની દરેક કોમમાં બહુ લોકપ્રીય  
થઈ પડ્યા છે. તે કલાસોમાં માધ્યમિક  
કેળવણી ઉપરાંત ધંધાદારી કેળવણી  
પણ આપવામાં આવે છે અને નબળા

તરીકે આશા છોડી દીધેલા વિદ્યાર્થીઓને  
મીઠા ગોળવાલા એવી રીતનો કોચ  
કરે છે કે પ્રથમ પંક્તિમાં આવનાર  
વિદ્યાર્થીઓમાં તેઓ સ્થાન ધરાવી શકે છે.  
મીસ ગુલચહેર ઘોંડી સાથે તેણે  
શાદીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. તેઓ  
એક બાણીતા એડ્યુકેશનીસ્ટ હોવા ઉપરાંત  
એક ઉલ્ટમંદ સામાજિક કાર્યવાહક  
પણ છે. વળી એક બહેર વક્તા તેમજ  
ગુજરાતી લેખક અને કવી તરીકે તેઓ  
બાણીતા છે તેઓ માઝદયશની મંડળના  
બોર્ડ ઓફ સંક્રેટરી, અંબુમન  
પક્ષના વાઈસ પ્રેસીડન્ટ અને કોલાબા  
પારસી એસોસિએશનના ટ્રેઝરર છે.  
The Perfect English Teacher  
નામની તેમની લખેલી ચોપડી હીન્દની  
બુદ્ધિ બુદ્ધિ સરકારોના કેળવણી ખાતાંઓ  
તરફથી બહુલ રખાઈ છે તેમજ સંમતી  
મેળવવા પામી છે. તે ઉપરાંત તેમણે  
બીજી કેટલીક ગુજરાતી અંગ્રેજી ચોપડીઓ  
લખી છે.

સરનામું:— ગોળવાલા ફોર્ટ ટયુશન  
કલાસીસ, બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ  
બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ,  
કોટ. મુંબઈ,

તમારો વીઝા ઉતરાવતાં પહેલાં

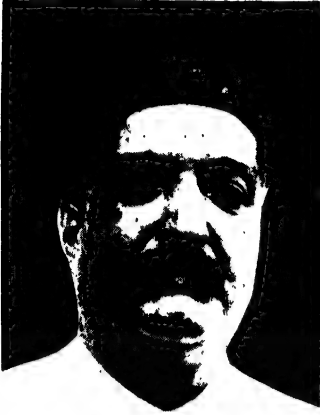
પ્રેસીડેન્સી

માં લખો અથવા મળો, તમને  
લાભજ થશે.

હેડ ઓફીસ—મેરવાન બીલ્ડીંગ, સર  
ફીરોઝશાહ મહેતા રોડ, મુંબઈ ૧.



ખખરદાર, કવીશ્રી અરહેશર ફરા-  
મજી—આ પારસી કવીનો ૧૮૮૧ માં  
દમણ ખાતે જન્મ થયો હતો. પાંચ



વર્ષની વયે પિતાશ્રીનો દેહાંત થવાથી તેમની માતા અને દાદીએ ઉછેર્યા હતા. માતા અને દાદી નાના “અદી”ને ગીતો, ગરબીઓ, અને લોકવાર્તાઓ સંભળાવતાં અને એ રીતે શ્રી. ખખરદારના કવિ હૃદયને પોષણ મળવું શરૂ થયું. દાદાએ પણ કુળજોશીની ભવિષ્યવાણીથી પ્રેરણા પામી આઠ વર્ષની વયે મહાકવિ ફિરફુસી તુર્સીના “શાહનામ”નું ગુજરાતી ભાષાંતર અને ગિરધરકૃત રામાયણ વંચાવ્યા. આ રીતે કવિતાનું બીજ વિકાસ પામ્યું. દખખણમાં ગુજરાતી સાત ચોપડીનો અભ્યાસ કર્યો પછી ૧૮૯૧ માં અંગ્રેજી અભ્યાસ માટે આવ્યા. મુંબઈમાં ન્યુ હાઈસ્કૂલમાં અંગ્રેજી ફટી સુધી અભ્યાસ કર્યો બાદ

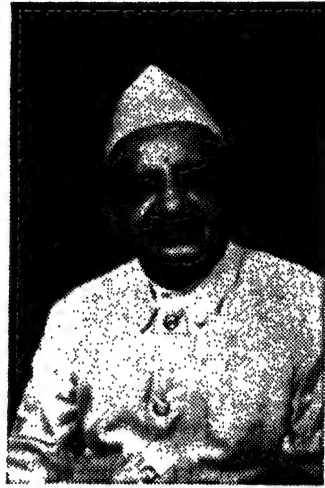
અભ્યાસ પડતો મુકતો પડ્યો. પણ સ્વ૦ શ્રી. જાલ ભરડા, સ્વ૦ શ્રી. દાદી તારાપોરવાળા વગેરેના પ્રોત્સાહનથી કાવ્ય લેખનનો વિકાસ ચાલુજ રહ્યો. ૧૮૯૯ માં શ્રીમતી પરિજાબાઈ સાથે તેમનું લગ્ન થયું. એ પછી પણ કાવ્યવાંચન અને લેખન સાથે સાથે ચાલુજ રહ્યું. સ્વ૦ શ્રી. મટુભાઈ કાંટાવાળાએ કવિની કવિતાઓ “સાહિત્ય”માં છાપી તેમણે આગળ પડવાનો સફળ પ્રયત્ન કર્યો. ૧૯૦૯ માં દખખણ છોડી કુદબ સાથે શ્રી. ખખરદાર મદ્રાસ જઈ રહ્યા. ત્યાં તેમણે સાઈકલ અને મોટરનો ધંધો શરૂ કર્યો. ૧૯૩૮ માં ધંધો સમેટી લઈ તેઓ મુંબઈ પાછા ફર્યા. તેમનું પહેલું પુસ્તક ૧૯૦૧ માં બહાર પડ્યું. ૧૯૧૮ માં તેમણે “ધી સીલ્કન ટેસેલ” નામે એક અંગ્રેજી કાવ્યોનું પુસ્તક પણ પ્રસિધ્ધ કર્યું, જેની પાશ્ચાત્ય વિવેચકોએ અને કવિશ્રી રવીન્દ્રનાથ ટાગોરે પણ પ્રશંસા કરી છે. ૧૯૨૪ માં કવિશ્રી સાતમી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના સાહિત્ય વિભાગના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૧ માં તેમનો કન્કોત્સવ ઉજવાયો હતો. ૧૯૩૭ માં મદ્રાસ ખાતે અખિલ હિંદી સાહિત્ય પરિષદની સત્કાર સમિતિના પ્રમુખ નીમાયા હતા મુંબઈ યુનિવર્સિટીએ તેમને ઠકકર વસનજી માધવજી ભાષણમાળાની યોજના હેઠળ ભાષણ આપવા ૧૯૩૯ માં નોંતર્યા હતા. તેમણે ગુજરાતી કવિતાની રચનાકળા પર પાંચ ભાષણો આપ્યા હતા. તેઓ ગુજરાતી અંગ્રેજી ઉપરાંત અનેક ભાષાઓ બોલે છે. તેમનો જ્યોતિષનો અભ્યાસ પણ વિશાળ અને ઉંડો છે. તેમના પુસ્તકો:—કાવ્યરસિકા, ભારતનો

ટંકાર, કલિકા, ભજનિકા, દર્શનિકા, પ્રભાતનો તપસ્વી વગેરે પ્રખ્યાત છે.

સરનામું:—બાંધાં મેનશન, બહેનમશેદ  
રોડ, પારસી કોલોની,  
દાદર, મુંબઈ.

હાથેજ સરકારે સને ૧૯૩૨ માં તેમને મુંબઈ છોડી જવાનો હુકમ કર્યો હતો. એનો ભંગ કરતાં તેમને જેલમાં પુરવામાં આવ્યા હતા જેલ દરમ્યાન તેમને તથા તેમના

**હકકર, શ્રી. રતિલાલ ત્રિભોવનદાસ—**  
શ્રી. રતિલાલ હકકરનો જન્મ સુરત મુકામે ત્રીકમ પરમાણુદના બાણીતા અને લક્ષ્મીપતી કુટુંબમાં સને ૧૮૮૭ માં થયો હતો. તેમણે ગુજરાતી સાતમી ચોપડી સુધી તથા સાધારણ અંગ્રેજી અભ્યાસ કર્યો છે. પણ રવતંત્ર મગજ ધરાવતા હોવાથી એક ધંધાદારી તરીકે સફળ નીવડયા છે. સંવત ૧૯૬૩ માં સુરતમાં શાકભાજીની કમીશન એજન્ટની પેઢી ખોલીને તેમણે ધંધાની શરૂઆત કરી હતી અને સંવત ૧૯૬૫ માં મુંબઈ આવીને એજ ધંધો મોટા પાયા પર ખીલવ્યો હતો. સને ૧૯૧૦ માં તેમણે હોટેલના ધંધાની શરૂઆત કરી અને તેમાં પણ તેમને યશ મળતો ગયો. સને ૧૯૧૫ થી તેઓ રૂના ધંધામાં દાખલ થયા અને સને ૧૯૧૮ માં એક્ષ્પોર્ટ ઇમ્પોર્ટની ઓફીસ ખોલી. ૧૯૨૦ માં રતિલાલ એન્ડ કંપનીને નામે રૂની દલાલીનો ધંધો શરૂ કર્યો જેમાં પણ સફળતા સાંપડી. ધીમે ધીમે રૂના ધંધામાં લોકોનું લક્ષ એમની તરફ ખેંચાવા લાગ્યું અને સને ૧૯૨૪ માં કોટન ઓર્કર્સ એસોસિએશનના માનદ મંત્રી તરીકે તેમની નીમણૂક થઈ. સને ૧૯૩૦-૩૨ ની સત્યાગ્રહની લડતમાં આ સંસ્થા ખુબજ લોકપ્રીય બની હતી. ચળવળ ચાલુ રાખવામાં સંસ્થાએ અગત્યનો ભાગ ભજવ્યો હતો, એને



ધંધાને ખુબ સહન કરવું પડ્યું હતું. એટલુંજ નહીં પણ પ્લેહાઉસના નાકાપરની બાણીતી સુરતી હિંદુ હોટેલ ખંધ કરવી પડી હતી. જેલમાંથી આવ્યા પછી સને ૧૯૩૪ માં પોતાનો રૂનો વેપાર વીકસાવવા માટે લગભગ રૂ. ૭૦૦૦૦ ખર્ચી ન્યુયોર્ક કોટન એક્ષ્ચેન્જના સભ્ય બન્યા હતા ૧૯૩૫-૩૬ માં બાણીતી ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસિએશનના ડિરેક્ટર તરીકે ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૮ માં મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીની ચુંટણીમાં કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા. પત્નીના અવસાન બાદ હાલમાં તેઓ વેપાર ધંધામાંથી તેમજ રૂની સંસ્થાઓમાંથી રફતે રફતે મુક્ત થતા બન્યા છે.

સરનામું:—ભુલેશ્વરને નાકે, મુંબઈ.

**દ્રારકાદાસ ત્રીભોવનદાસ, જી. પી.—**  
 શેઠ દ્રારકાદાસ ત્રીભોવનદાસનો જન્મ  
 બાણીતા આગેવાન કુટુંબ શેઠ ત્રીભોવનદાસ  
 બદવજી કમળશીને ત્યાં સને ૧૮૮૧ માં



થયો હતો. શેઠ દ્રારકાદાસના દાદા ૨૫૦  
 બદવજી કમળશી અસાધારણ વ્યાપારી  
 કુનેહને લઈ સર હીનશા પીટીની મીલોની,  
 માનચેસ્ટરની યુરોપીઅન પેટી ગાહમ કું  
 ની અને બીજી યુરોપીઅન કંપનીઓની  
 દલાલી કરતા. તેઓ વેપારમાંથી  
 નીવૃત્ત થતાં તેમનું દલાલીનું કામકાજ  
 તેમના પુત્ર શેઠ ત્રીભોવનદાસે સંભાળી  
 લીધું. શ્રીયુત દ્રારકાદાસે એલ્ફીન્સ્ટન  
 હાઇસ્કૂલમાં મેટ્રિક સુધીના અભ્યાસ કર્યો  
 અને તેઓના પીતાશ્રીના અવસાન પછી  
 ૧૯ વર્ષની વયે તેમના વડીલનો રૂના દલા-  
 લીનો ધીખતો ધંધો સંભાળી લીધો અને  
 થોડાજ વખતમાં તેઓ રૂના દલાલીના  
 ધંધામાં પાવરના થઇ ગયા. કોલાબાના  
 રૂ બજારના વેપારી વર્ગમાં તેમણે એવી  
 સારી પ્રતિષ્ઠા જમાવેલ કે જેને પ્રતાપે  
 ઓસાકાની એક મોટી બાપાનીસ પેટી

“બાપાન કોટન ટ્રેડિંગ કું લી૦” એ  
 સને ૧૯૦૭ માં શેઠ દ્રારકાદાસને અમના  
 રૂના દલાલ તરીકે નીમ્યા.

આ કુંપનીની દલાલીનું કામકાજ તેમણે  
 ત્રેવીસ વર્ષ સુધી એક નીષ્ઠાથી કર્યું.  
 બાપાન કોટન ટ્રેડિંગ કુંપનીનો રૂના,  
 કાપડનો અને સુતરનો વેપાર હાંદમાં ધમ-  
 ધોકાર ચાલતો હતો અને શેઠ દ્રારકાદાસને  
 હાથે હજારો ગાંસડીઓની ખરીદી અને  
 વેચાણ થતું હતું, પણ પોતે એક પણ  
 ગાંસડીનો સટો પોતાના હાસાખે કર્યો નથી.

સંવત ૧૯૮૬ ના વર્ષથી તેઓએ  
 પોતાના વડીલ પુત્ર ભાઈ નારણદાસના  
 નામે મેસર્સ નારણદાસ દ્રારકાદાસ કું  
 નામની રૂના દલાલ અને કમીશન એજન્ટસ  
 તરીકે બીજી પેટી મુખ્યમાં ખોલી. આ  
 બંને પેટીઓએ રૂના દલાલ તરીકે ઘણાજ  
 માનમોભા અને પ્રતિષ્ઠાભર્યું સ્થાન મેળવ્યું  
 છે. ધંધાની બીલવટ સાથે તેઓ જ્ઞાતીની  
 અને સમાજની સારી સેવા બજાવે છે.

મુખ્ય કપોળ જ્ઞાતીની સેવા કરવામાં  
 શેઠ દ્રારકાદાસ પોતાના તન, મન અને  
 ધનનો ઉપયોગ કરી જ્ઞાતીની સુંદર સેવા  
 છેલ્લા ૫૫ વર્ષથી બજાવે છે.

મુખ્ય કપોળ જ્ઞાતીના માનદ મંત્રી  
 તરીકે સાત વર્ષ સુધી તેમજ હાલમાં  
 છેલ્લા ચાર વર્ષથી કપોળ ન્યાતાના શેઠ  
 તરીકેના હોદા પર રહી જ્ઞાતીની સુંદર  
 સેવા બજાવે છે. સંવત ૧૯૭૪ માં દુષ્કાળ  
 વખતે તેમણે કપોળ ફેમીન રીલીફ ફંડ  
 સ્થાપી મુખ્ય બહારના કપોળ જ્ઞાતિના  
 સંકડો કુટુંબોને રોકડ, અનાજ, કપડાંની  
 અમુલ્ય મદદ કરી છે. ઘણા વીધાર્થીઓને  
 શીશ્યવૃત્તિઓ આપી, વીધાદાનમાં હજારોનો  
 ખર્ચ કર્યો છે, તેમજ તેમણે રૂ. ૩૦,૦૦૦  
 નું શેઠ દ્રારકાદાસ ત્રીભોવનદાસ બદવજી  
 ચેરિટી ફંડ સ્થાપ્યું છે તેમાંથી ઘણા અના-

ચોને કેળવણી, કપડાં, અનાજ વીગેરેની મદદ મળે છે.

એમ્બુર અને આનુબાજી આવેલાં ગામોના લોકોને ઢાકતરી મદદ મેળવી આપવાના હેતુથી રૂ. પાંત્રીસ હજારના ખર્ચે શેઠ દ્વારકાદાસ ચેરીટેબલ ડીસ્પેન્સરી ખંધાવી આપી છે, તેમજ તેમના મુળ વતન સથરા પાસે આવેલા તળાબમાં સદાવત વીગેરે લોકોપયોગી અને જ્ઞાતીહીતના કાર્યમાં આશરે પચીસ હજાર રૂપિયા ખર્ચ્યા તેમના પીતાશ્રી ત્રિભિવનદાસના નામથી નાણીક પંચવટીમાં “પરમાનંદ ભુવન” નામનું સનેટોરીયમ ખંધવામાં આવ્યું છે જેનો લાભ ઘણા બાલકુલો લે છે. રૂ. ૮૦૦૦ વાલ-કેશ્વર તથા ભુલેશ્વરની મ્યુનીસીપલ સ્કુલના છોકરા છોકરીઓને ઈનામ ફંડ તરીકે તેમના ભાઈઓ સાથે મળી બાંધેલ મ્યુનીસીપાલિટી સ્કુલ કમીટીને આપ્યા છે. તેથીજ રીતે બીજા હજારે રૂપિયા લોક-સેવાના કાંમોમાં ખર્ચ્યા છે. તેમની એકંદરે સમાવત આશરે રૂ. હોઠ લાખની ગણાય છે. તેમની જાહેર સેવાઓ ધ્યાનમાં લઈ સરકારે તેમને ૧૯૨૫માં જે. પી. અને ૧૯૨૬ માં ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટની નીમણુંક કરી હતી. સને ૧૯૨૯ માં મુંબઈમાં ભયંકર હિંદુ-મુસ્લીમ હુલ્લડ વખતે તેઓએ અનેક અગવડો વેડીને જીવને જોખમે દરેરાજ ખારખાર કલાક સુધી મેજિસ્ટ્રેટ તરીકેની ફરજ બજાવી હતી. તે સેવાના બદલામાં મુંબઈ સરકાર તરફથી આભાર અને પ્રશંસા પત્ર મળ્યો છે.

તેઓ જ્ઞાતીના કાર્યો અને ઘણાં ખર્ચે જાહેર કાર્યોમાં આગેવાનીભર્યા ભાગ લે છે, તે ઉપરાંત તેઓ ઘણા જાણીતા ધર્મીદાર દ્રુષ્ટ ખાતામાં દ્રુષ્ટી તરીકે કામ કરે છે.

સરનામું:—૨૦-૨૨, વાલકેશ્વર રોડ, મુંબઈ.

મુન્શી, શ્રીમતી લીલાવતી કનૈયા-લાલ—શ્રીમતિ મુન્શી જૈન છે. એમનો જન્મ અમદાવાદમાં ૧૮૯૯ માં થયો હતો. નાની ઉંમરે માતૃશ્રી ગુજરી જવાથી



મોસાળમાં મોટાં થયાં હતાં. અભ્યાસની શરૂઆત કર્યા પછી તબીબત બગડવાથી અભ્યાસ પડતો મુકવો પડ્યો હતો. પણ પુસ્તકોનું વાંચન ચાલુજ રાખેલું. તેમણે ઘેર “સીનીયર કેમ્પ્રીજ” સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. સાથે સાથે “ગુજરાત” માસીકમાં લખાણો કરવા માંડ્યા. જે તરફ સાહિત્યરસીક જનતાનું સાદું ધ્યાન ખેંચાયું. એમના પ્રથમ લગ્ન અમદાવાદના મીલ એજન્ટ શેઠ લાલભાઈ ત્રીકમલાલ સાથે થયું હતું. ૧૯૨૬ માં એમનું અવસાન થતાં શ્રીમ મુન્શી સાથે એમનાં પુનર્લગ્ન થયાં હતાં. આ લગ્નથી સમાજમાં ખુબ હિહાપોહ થયો હતો. આ લગ્ન પછી એમનું ક્ષેત્ર વિશાળ બન્યું. “તીલક સ્વરાજ ફંડ” એકત્ર કરવાના કાર્યથી કરેલા રાજકીય જીવનનો હવે વીકાસ થવા માંડ્યો. ૧૯૩૦ ના

સત્યાગ્રહમાં જેલ ગયાં પછી સ્વદેશીની લડત ઉપાડી અન્ય કાર્યકરો સાથે સ્વદેશી મારકેટની યોજના પાર ઉતારી. ખડીબકાર સમિતી, સંશ્રામ સમિતી, ભુલેશ્વર જીલ્લા સમિતી વિગેરે સમિતીઓની એમની સેવા જાણીતી છે. મુંબઈ મ્યુન્ડે કોર્પોરેશન, મુંબઈ એસેમ્બલી અને યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય છે. મ્યુન્ડે સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના પ્રમુખપદે પણ હતાં. એમણે અનેક પરિષદોનું પ્રમુખપદ લીધું હતું અને કેટલીક કંપનીઓમાં ડિરેક્ટર પણ હતાં.

સરનામું:—રીજરોડ, મુંબઈ ૬.

**નીલકંઠ, લેડી વિદ્યાગૌરી રમણભાઈ—**

એમનો જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૭૬ માં થયો હતો. પ્રાથમિક કેળવણી લીધા પછી માત્ર ૧૨ વર્ષની વયે સર રમણભાઈ સાથે તેમના લગ્ન થયાં હતાં. સર રમણભાઈ સમાજ સુધારક હોવાથી વિદ્યાબહેનને આ લગ્નથી ઘણી અનુકુળતા પ્રાપ્ત થઈ. એમના સસરા સૌથી ફરીયાદીપર પ્રવાસ કરનાર પહેલા ગુજરાતી હતા. લગ્ન પછી ત્યારના જીનવાણી સમાજમાં તેમણે પહેલ કરી વિદ્યાભ્યાસ કરવા માંડ્યો. એક કન્યા શાળામાં બેઠાઈ પંદર વર્ષે મેટ્રીકની પરિક્ષા પસાર કરી. કન્યાઓ ઈંગ્લીશ ભણે એ વસ્તુ ત્યારે અસહ્ય ગણાતી પણ તેમણે તે બેઠો બળવો ચાલુ રાખી આગળ અભ્યાસ કર્યો અને ૧૯૦૧ માં મેટ્રીક્યુએટ થયાં. પશ્ચિમ હિંદના તેઓ પ્રથમ મેટ્રીક્યુએટ હતા અને ત્યારથી સ્ત્રી વર્ગ માટે નવયુગના મહાણુ મંડાયા હતા. તેમનામાં સાહિત્ય શોખ પણ છે. તેમણે સ્ત્રી ઉન્નતિનું ઘણું સાહિત્ય

ગુજરાતને અર્પણ કર્યું છે. જનતાની સેવા એ એમનું જીવનદાયક છે. એમણે ગત મહાયુદ્ધમાં ઘાયલ સૈનિકોની સારવાર કરવામાં પોતાની સેવા અર્પણ કરી હતી. ૧૯૧૮ માં તેમને એમ. બી. ઇ.નો ખેતાબ અને ૧૯૨૬ માં કેસરે હિંદનો ચંદ્રક મળ્યો છે. તેમણે સ્ત્રીઓ માટે અનેક કેળવણીની સંસ્થાઓ સ્થાપી છે. અને સ્ત્રીઓ માટે ઉચ્ચ શિક્ષણનો પ્રચાર પોતાની પુત્રીઓ મારફતે કર્યો છે. તેમણે ૧૯૩૨ માં મળેલી અખિલ હિંદ સ્ત્રી પરિષદનું પ્રમુખપદ લીધું હતું અને અમદાવાદ મ્યુનીસિપાલિટીના સભ્ય પણ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**કોંડાકર, મીસ નવાજબાઈ દેરાબજી,**  
બી. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. મીસ નવાજબાઈ ૧૯૦૬ માં વિલ્સન કોલેજમાંથી બી. એ. થયા પછી ચંદારામજી ગલ્સ્ટ હાઈસ્કુલમાં બેઠાયાં હતાં અને હજીયે ત્યાંજ પ્રિન્સિપાલ તરીકે છે. ૧૯૨૫ માં તેમની નીમણુંકે મુંબઈ યુનીવર્સિટીના આર્ટ્સના ફેલો તરીકે થઈ હતી. આ માન મેળવનાર તેઓ પહેલાં બાનુ હતાં. તેમણે કેળવણીની સંસ્થાઓ અંગે વધુ અભ્યાસ કરવા માટે યુરોપ, અમેરિકા, અને ચીન જાપાનના પ્રવાસ પણ બેઠયા છે. સરકાર તેમને જે. પી. અને ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટ પણ બનાવ્યાં છે. અત્યારે તેઓ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય છે.

સરનામું:—ચંદારામજી હાઈસ્કુલ,  
ગીરગામ બેંક રોડ, મુંબઈ.

ખાંડવાળા, કુમારી કપીલા, બી. એ, વર હોવાથી મીં રાણાએ પોતાની બી. ડી. (મુંબઈ), એમ એ (અમેરીકા)— કેળવણી ગોધરા ખાતેજ સીધી હતી. ન્યાતે લાડવાણીઆ. એમનો જન્મ ૧૯૦૭ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પિતાશ્રી તુલબરામ ચુનીલાલ ખાંડવાળા સરકારી ડોક્ટર હતા. મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાંથી ૧૯૨૮ માં બી. એ. થયા પછી ૧૯૩૦ માં બી. ડી. ની પરિક્ષા માનસહિત પસાર કરી હતી. ત્યાર પછી અમેરીકા જઈ એમ. એ. ની ડીગ્રી મેળવી અને અમેરીકા તથા યુરોપનો પ્રવાસ કરેલો. ૧૯૩૨ માં સ્વદેશ પાછા ફર્યા પછી વનિતા વિશ્વામ હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક તરીકે જોડાયાં અને ભગિની સમાજસેવા મંદિરના મંત્રી થયાં. ૧૯૩૮ થી તે વનિતા વિશ્વામ ત્રેનીંગ કોલેજના પ્રિન્સીપાલના હોદ્દા પર છે. એ ઉપરાંત મુંબઈ તેમજ શાન્તાકરજીની કેળવણીવિષયક સંસ્થાઓ સાથે પણ તેમનો સંબંધ છે. ૧૯૩૪ માં બીજીવાર પરદેશના પ્રવાસે ગયાં હતાં અને ૧૯૩૭ માં ટોકીઓ ખાતે મળેલી જગતભરની શિક્ષણ પરિષદમાં હિંદના પ્રતિનિધિ તરીકે ગયાં હતાં. તે પ્રસંગે સાથે સાથે ચીનનો પ્રવાસ પણ કરેલો. હાલમાં તઓ યુનીવર્સિટી સેનેટમાં ચુંટાયા છે.

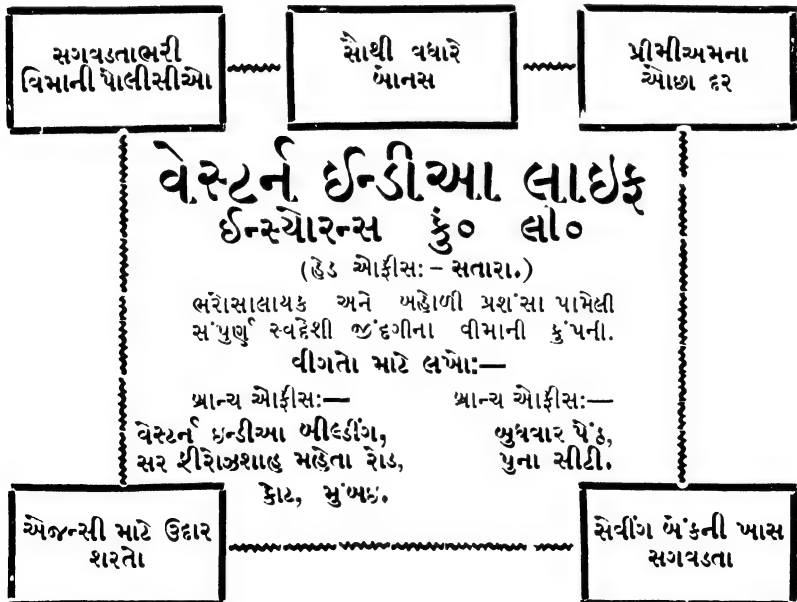
સરનામું:—શાન્તાકરજી.

રાણા, ખમનશાહ બહેરામશાહ, લોકો ફોરમેન, રનીંગ શેડ, લોઅરપરેલ. બી.બી. સી. આઈ. રેલ્વે, મુંબઈ—એવણનો જન્મ વલસાડમાં થયો હતો, પણ તેવણના પીતાજી મરહુમ મીં બહેરામશાહ ગોધરા ખાતે એનજીન ડ્રાઈ-

વર હોવાથી મીં રાણાએ પોતાની કેળવણી ગોધરા ખાતેજ સીધી હતી. ૧૭ વરસની ભરજીવાન વયે તેવણ એક ફાયરમેન તરીકે રેલ્વે નોકરીમાં જોડાયા હતા. ૨૧ વરસની ઉંમરે તેવણ પોતાના પીતાજીને ગુમાવ્યા હતા પણ ખંતીલી મહેનત, સખત કામ અને વફાદારીભરી નોકરીથી ૧૯૧૧ માં તેવણ ડ્રાઈવરની પદવી મેળવી શક્યા હતા, જે પછી ૧૭ વરસની સારી સેવા બખવીને ૧૯૨૮ ના સાલમાં તેવણ માસીક રૂ. ૪૨૫ ના પગારે ફોરમેન થયા હતા, જે ઓધવાપર તેઓ વધતા વધતા માસીક રૂ. ૬૦૦ મેળવવાને તેવણ ભાગ્યશાળી નીવડ્યા હતા. તેવણના સર્વે ઉપરી અમલદારોએ તેવણના મહેનતું અને વફાદાર કામના બધા મોટા વખાણ કર્યા છે. અગાઉ જે ઓધવાએ ફક્ત એજલા યુરોપીયનોજ ધરાવી શકતા હતા તે ઉપર પણ મીં ખમનશાહે તારીફ લાયક કામ કરી દેશીઓની લાયકાત પુરવાર કરી આપે છે. ૧૯૨૭ માં ગુજરાતમાં આવેલી મોટી રેલને સખએ ગોધરા નજદીક રેલ્વે લાઈનો ધોવાઈ ગયલી હોવાથી તેમણે કામદારોની સંખ્યા રોકી સળંગ વહેવાર પાછો ચાલુ રાખવા માટે જે જીવતોડ મહેનત કરી હતી તેની સઘળાઓ તરફથી મોટી પીછાણ કરવામાં આવી હતી. ૧૯૨૮ માં તેવણ આગ્રા ખાતે ફોરમેન તરીકે નીમાયા હતા. તેવણની શેહાદી ૧૯૦૯ માં થઈ હતી. જ્યાં તેવણને એક બેટા અને એક બેટી થઈ હતી. આ બેટા કુંવરજી પણ ફાયરમેન અને એકટીંગ ડ્રાઈવર તરીકે હાલમાં કામ બખવે છે.

મહેતા, શ્રીમતિ હંસા, બી. એ.— મુંબઈ યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય તરીકે શ્રીમતિ હંસાબહેન મહેતા ન્યાતે વડા ચુટાયા હતા. ૧૯૩૦ ની કોંગ્રેસનાં લડતમાં નગરા નાગર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૭ અથવા ભાગ લીધો હતો અને “વિગ્રહ માં સુરત ખાતે થયો હતો. ૧૯૧૮ માં સમિતિ”ના પ્રમુખ તરીકે નીમયા હતા તેમણે મુંબઈમાં બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર અને જેલ ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં પણ કરી હતી. ૧૯૧૯ માં ઈંગ્લાંડ ગયા જેલ ગયા હતા ત્યાર પછી ૧૯૩૪ માં હતા અને ૧૯૨૦ માં જીનીવા ખાતે મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય મંગલો આંતરરાષ્ટ્રીય મહાલા પરિષદમાં ચુટાયા હતા. ૧૯૩૭ માં કોંગ્રેસ પ્રધાન હિંદી પ્રતિનિધિ તરીકે હાજરી આપી મુંબઈ પ્રાંતના સ-તાના સુત્રો હાથ હતી. એ ઉપરાંત ૧૯૨૩ માં અમેરીકા ધરતા તેમને વડા પ્રધાનના પાર્લામેન્ટરી ખાતે મંગલો પહેલો જગતભરની કેળવણી સંકરેટરી તરીકે નીમવામાં આવ્યા હતા. પરિષદમાં હાજરી આપી હતી. ૧૯૨૪ ૧૯૩૯ માં શ્રીમતિ મહેતા મુંબઈ પ્રાંતિય માં વડોદરા ખાતે ડો. જીવરાજ મહેતા હરિજન સેવક સંઘના ઉપ-પ્રમુખ સાથે એમનાં લગ્ન થયાં હતાં. મુંબઈ ચુટાયા હતા.

મ્યુન્સિપાલિટીની સ્કુલ્સ કમીટી અને સરનામું:—નેપીઅનસી રોડ, મુંબઈ.



દેશાઈ, શ્રી. ગણપતિ શંકર નાર-  
 છુજી—એમને જન્મ ૧૮૯૯ માં મુંબઈ  
 ખાતે થયો હતો. કુટુંબની મરીખ  
 સ્થિતિ હોવાથી શ્રી. દેશાઈ પુરતી  
 કેળવણી ન લઈ શક્યા અને તેર વર્ષની  
 નાની વયે તેર રૂપિયાના પગારે નામુ  
 લખનાર મહેતાજી તરીકે નોકરી લીધી  
 અને ધીમે ધીમે પ્રગતિ કરતાં ૧૮૨૭-૨૮  
 માં ઇન્કમટેક્સ એક્ષપર્ટ તરીકે તેમણે  
 સ્વતંત્ર એજીસ્ટ્રી ખોલી હતી. શ્રી. દેશા-  
 ઈએ હોમરૂલ લીગની ચળવળથી રાજ્ય-  
 કારણમાં ભાગ લેવાનો પ્રારંભ કર્યો.  
 શ્રી. ઉમર સાબાની અને શ્રી. શંકરલાલ  
 ખેંક સાથે રહીને એ ચળવળમાં  
 તેમણે ઉત્સાહભર્યો ભાગ લીધો હતો.  
 ત્યાર પછી કોંગ્રેસની દરેકે દરેક લડતમાં  
 ભાગ લઈ જેલ ભોગવી છે. પચ્ચીસ  
 વર્ષથી તેઓ મુંબઈ કોંગ્રેસની એકધારી  
 સેવા ખજાવી રહ્યા છે. વીસ વર્ષથી  
 મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય  
 છે. પાંચ વર્ષ સુધી તેના મંત્રી હતા.  
 મુંબઈ ખાતે ભરાયેલી કોંગ્રેસની બેઠક  
 પ્રસંગે તેઓ સામાન્ય મંત્રી તરીકે  
 નીમાયા હતા. એ ઉપરાંત દારૂનિષેધ  
 પ્રવૃત્તિ, ગુજરાત જળપ્રલય અને ઇન્ફ્લુ-  
 એન્ઝાના ઉપદ્રવ પ્રસંગે એમણે સારી  
 સેવા ખજાવી છે. મુંબઈની કારપોરેશનમાં  
 તેઓ કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય છે અને  
 સ્કુલ્સ કમીટીના સભ્ય તરીકે ફરજિયાત  
 પ્રાથમિક કેળવણીના પ્રશ્ન અંગે આગેવાની-  
 ભર્યો ભાગ લીધો છે. ૧૯૪૧ ની લડતમાં  
 તેઓ સત્યાગ્રહ કરી જેલ ગયા છે.

સરનામું:—કાલ્યાદેવી રોડ, મુંબઈ.

કાલેલકર, શ્રી. દ્વિતામ્ય બાળકૃષ્ણ—  
 કાકા કાલેલકરના નામથી મશહુર થયેલી  
 આ વ્યક્તિનો જન્મ ૧૮૮૫ માં બેલગામ  
 ખાતે થયો હતો. બેલગામ તથા પુના  
 ખાતે કેળવણી લઈ તેઓ ગ્રેજ્યુએટ  
 થયા અને પછી પહેલી એલ એલ. બી.  
 સુધી અભ્યાસ કરીને અટકી ગયા. ત્યારથી  
 તેમણે “રાષ્ટ્રમત” પત્રમાં બેડાઈને પત્ર  
 કારનો ધધો શરૂ કર્યો. તેમણે એ  
 ઉપરાંત વર્તમાનપત્રોમાં લેખો લખીને  
 રાષ્ટ્રીયતાનો ધોલ ઝેવડાવ્યો અને રાષ્ટ્રીય  
 શિક્ષણ પ્રચાર અંગે શાળાઓમાં કાર્ય  
 કરવા માડ્યું. અનેક સંસ્થાઓની પણ  
 સ્થાપના કરી. ત્યારબાદ તેમણે પગ-  
 પાળા પ્રવાસ આદર્યો. હિમાલય, નેપાળ,  
 સિલોન, બર્મા વિગેરે સ્થળોએ ફર્યા  
 અને કુદરતના સૌંદર્યનું પાન કર્યું. એ  
 દરમિયાન ગાંધીજી આફ્રીકાથી આવ્યા અને  
 અમદાવાદ ખાતે સાબરમતી આશ્રમની  
 સ્થાપના કરી. કાકા કાલેલકર ગાંધીજી  
 તરફ આકર્ષાયા અને તરતજ આશ્રમમાં  
 બેડાઈ ગયા. કાકા કાલેલકરે ગુજરાત  
 વિદ્યાપીઠની સ્થાપનામાં અમુલ્ય ફાળો  
 આપ્યો છે. એનું વાઈસ ચેન્સેલરપદ  
 તથા પ્રિન્સીપાલ પદ તેમણે ૧૯૨૭ થી  
 ૧૯૩૪ સુધી દીધાવ્યું હતું. ગાંધીજીના  
 બેલનિવાસ દરમિયાન તેમણે “નવજીવન”  
 પત્રનું તંત્ર ચલાવ્યું હતું. દક્ષિણી  
 હોવા છતાં ગુજરાતી ભાષાપરનો તેમનો  
 કાણુ અજબ છે. એમના પ્રવાસવર્ણન  
 અને બીજા પુસ્તકો તો બહુજ સોકપ્રીય  
 થઈ પડ્યા છે. દરેક વખતે લડતમાં ભાગ  
 લઈ એમણે જેલ સેવી છે.



**મહેરઅલી, શ્રી. યુસુફ જે.**—એમનો જન્મ ૧૯૦૭ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. ૧૯૨૭ માં તેમણે એલ.એલ.બી.ની પરિક્ષા પસાર કરી, પરંતુ તેમની સરકાર વિરોધી પ્રવૃત્તિઓને લક્ષમાં રાખી સરકારે વકીલાત કરવાની સનદ આપી નહોતી. શ્રી. મહેરઅલી મુંબઈના કૅબ્રિસ સમાજવાદી અંગ્રેસર છે અને યુથલીગના સ્થાપક છે. મુંબઈની કૅબ્રિસ પ્રવૃત્તિમાં તેઓ અગ્રગણ્ય ભાગ લે છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં તેમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો. ૧૯૩૪ માં મુંબઈની કૅબ્રિસ બેઠક વખતે સ્વયંસેવક ઢળના તેઓ સેનાપતિ નીમાયા હતા. સાયમન કમીશનના બહીષ્કારની પ્રવૃત્તિમાં તેમણે આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો હતો. કચ્છી હોઈ કચ્છની પ્રબળીય લડતમાં મોખરે છે. અત્યારે તેઓ સત્યાગ્રહ કરી બેઠ ગયા છે.

**મહાલક્ષ્મીવાલા, મી૦ કાવસજી ધનજીભાઈ**—તેઓનો જન્મ ૧૮૬૩ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈ અને પુનામાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૩ માં તેમણે ખેતીવાડીની છેવટની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. ગણેશ ખીંડના ખોટેનીકલ ગારડન્સના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ, નાગપુરના ગવર્મેન્ટ ગારડન્સના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ વીગેરે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા પછી ૧૮૯૨ માં તેઓની મુંબઈના વીકટોરીઆ ગારડન્સ તેમજ મ્યુનીસીપાલિટી હસ્તકના ખગીયાઓના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે નેમાણુંક થઈ હતી. કે જે ઓધ્યા ઉપર ૨૫ વરસ સેવા બબરી ૧૯૧૮ ના સાલમાં તેઓ રીટાયર થયા હતા. પારસી કોમના હોતેને લગતાં અગત્યના સવાલો માટે

નેમાયલી અનેક કમીટીઓના તેવણ એક સભ્ય હતા. વળી મુંબઈની પારસી પંચાયત તરફથી પારસી કોમની હાલની કેળવણીની ખામીભરી પધ્ધતી બાબે તપાસ કરી તે દુર કરવા માટેના માર્ગો સુચવનારા રીપોર્ટ કરવા પારસી કેળવણીકારોની નેમાયલી એક કમીટીના પ્રેમો સેક્રેટરી હતા.

**સરનામું:**—હેલકોમન લોજ, એલેક-  
ઝાન્દા રોડ, ગામહેવી,  
મુંબઈ.

**મુસ, મી૦ સોરાખ નાનાબાઈ, એમ. એ. (કેન્ટબ) એફ. આર. એસ. એ., આઈ. ઇ. એસ.**—૧૯૪૦ના સાલથી એઓ મુંબઈના જાહેર કેળવણી ખાતાના એક ડિરેક્ટર છે. તેમનો જન્મ ૧૮૯૦ સાલમાં થયો હતો. તેમણે મુંબઈની એલફીનસ્ટન કોલેજમાં તેમજ કેમ્બ્રીજની કીંગ્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. બી.એ.ના એકગ્રીજીશનર અને પ્રાઈઝમેન તેમજ ફર્સ્ટ ક્લાસ નેચરલ સાયન્સીસ ત્રીપોઝ ધરાવે છે. ૧૯૧૬ થી તેમને કાયમ માટે ઇંડીયન એડયુકેશનલ સર્વિસમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. વીકટોરીઆ જુબીલી ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના પ્રોફેસર, મુંબઈ ઇલાકાના સાયન્સ ટીચીંગના ઇન્સ્પેક્ટર, સર્વિન ડીવીઝનના એડયુકેશનલ ઇન્સ્પેક્ટર, મુંબઈ સરકારે નીમણી સેકન્ડરી એન્ડ પ્રાઈમરી એડયુકેશન કમીટીના ચેરમેનના ઓધ્યાઓ ઉપરાંત ૧૯૪૦ ના ડિસેમ્બર સુધી તેમણે મુંબઈની જાહેર કેળવણી ખાતાના કેપ્ટુડી ડિરેક્ટરનો ઓધ્યો પણ ભોગવ્યો હતો.

**સરનામું:**—ગારડન રોડ, પુના.

**ભગવાનલાલ પનાલાલ, બાબુ,** જે. પી.—એમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૦ માં થયો હતો. બાબુ પનાલાલજીના એઓ બીજા બેટા થાય છે. તેમણે ખાનગીમાં કેળવણી લીધી હતી. પોતાના પીતા તેમજ ભાઈના હાથ હેઠળ તેમણે ઝવેરાતના ધંધાને લગતી તાલીમ લીધી હતી. તેઓના લગ્ન ૧૭ વરસની વયે થયાં હતાં એવળું મુંબઈની આગેવાન કલબોના એક સભાસદ છે. એ ઉપરાંત માંગરોલ જઈન સભાના તેઓ એક લાઈઝ મેમ્બર છે. વળી એવળું પાલી તાલુકા જઈન બાલામનના પ્રેસીડન્ટ તેમજ બાબુ પનાલાલ પી. ચેરીટીઝના પ્રેસીડન્ટ અને મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે.

સરનામું:—નીઝામ બીલ્ડીંગ, ૩૦૫, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

**ડાંગરકેરી, મીઠું મુંદરરાવ રામરાવ,** બી. એ., એલ એલ. બી., જે. પી., તેઓ મુંબઈની યુનિવર્સિટીના રેજીસ્ટ્રાર છે. તેઓનો જન્મ ૧૮૯૮ ના સાલના ફેબ્રુઆરી માસમાં થયો હતો. મુંબઈ મધેની સેન્ટ-જેવીયર્સ હાઈસ્કૂલ તેમજ એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૩ માં તેમણે સોલિસિટરની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. જે પછી સાત વરસ સુધી સોલિસિટર તરીકે પ્રેક્ટીસ કીધી હતી. ૧૯૩૦ માં તેઓ મુંબઈની યુનિવર્સિટીના મહદનીશ રેજીસ્ટ્રાર તરીકે અને તે પછીથી ૧૯૩૧ માં યુનિવર્સિટીના રેજીસ્ટ્રાર તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૩ માં તેઓ એક સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) નીમાયા હતા. જે પછી ૧૯૩૪ માં તેવળું ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં નામદાર પડા જજ તરફથી નેમાયલી લીગલ

એડ્યુકેશન કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે તેઓએ સેવા બજવી હતી. ૧૯૨૦ માં તેવળુના લગ્ન મીસ કમલાબાઈ નામના એક સોશયલ વરકર અને આરટીસ્ટ બાનુ સાથે થયાં હતાં, કે જેઓ બોમ્બે પ્રેસીડન્ટી વીમેન્સ કાઉન્સિલની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના એક હિલટ મંદ સભ્ય છે. ૧૯૩૬-૩૭ ના સાલ માટેના કનારા સાર-સવટ એસોસિએશનના મીઠું ડાંગરકેરી પ્રેસીડન્ટ હતા. એમણે કાયદાને લગતા વિષયો સંબંધી કેટલીક ચોપડીઓ પણ લખી છે.

સરનામું:—૪૭, હુયુઝ રોડ, મુંબઈ.

**દેશાઈ, શ્રી. કનકયાલાલ**—ગુજરાત-ભરમાં શ્રી. દેશાઈ કાનજીભાઈના નામથી વધુ જાણીતા છે. તેઓ ઓરપાડના જમીનદાર તથા પતનદાર દેશાઈ છે. ૧૯૦૭ ની કોંગ્રેસમાં તેમણે આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં તેમણે તેમજ તેમના કુટુંબિ ઝંપલાવ્યું હતું. પરિણામે તેમની દેશાઈગીરી જપ્ત થઈ હતી અને જેલની સજા થઈ હતી. આ પછી કોંગ્રેસ સત્તાપર આવતાં તેમની દેશાઈગીરી પાછી સુખત થઈ હતી. હરિપુરા ખાતે સુબાઝ બાબુના પ્રમુખપદે ભરાયલી કોંગ્રેસની બેઠક તેમની ઝહેમતને પરિણામે સફળ નીપડી હતી. તેઓ સ્વાગત કમીટીના પ્રધાન-મંત્રી નીમાયા હતા. ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ વ્યવસ્થા સમિતિના તથા ગુજરાત કમીટીની મધ્યસ્થ લોકલ બોર્ડના સભ્ય અને વર્ષો થયા સુરત જીલ્લા કોંગ્રેસના સંચાલક છે. સંગઠન તથા વ્યવસ્થા શકતી માટે ગુજરાતભરમાં જાણીતા છે. ૧૯૪૧ ની લડતમાં સત્યાગ્રહ કરી જેલ સીધાવ્યા છે.

**ટેબર, શ્રી. ઉછરંગરાય નવલશંકર—** રાજકોટની જવાબદાર તંત્ર માટેની લડતનું સુકાન સાંભળનાર શ્રી. ટેબરે એલ એલ. બી. થયા પછી ૧૯૨૭-૨૮ માં વકીલાત શરૂ કરી હતી અને ટુંક સમયમાં અગ્રગણ્ય વકીલોની હરોળમાં આવી ગયા હતા. તેમણે વિદ્યાર્થી દશામાં પણ વિદ્યાર્થીઓની પ્રવૃત્તિમાં આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. દેશ-સેવામાં પોતાનો સમય આપી દેવા કાળે તેમણે વકીલાત છોડી દીધી છે. શ્રી. ટેબર કાઠીઆવાડ રાજકીય પરિષદના તંત્રી છે અને કેંગ્રેસની સેવા બજાવે છે.

**પીટીટ, શ્રીમતિ મીડુબહેન—**એમનો જન્મ ૧૮૯૨ માં મુંબઈ ખાતે ખાનદાન પીટીટ કુટુંબમાં થયો હતો. હિંદના પહેલા બેરોનેટ સર દીનશા માણેકજી તેમના વડા હાદા થાય. પિતાનું નામ હોરમસજી તથા માતાનું નામ પીરોજબાઈ. જલીઆનવાળા બાગના બનાવે તેમને રાષ્ટ્રસેવા તરફ વાળ્યા અને ગાંધીજીને ચરણે પોતાની સેવા ધરી દીધી. તેમણે વર્ષો થયાં પોતાનું જીવન ગુજરાતના અને ખાસ કરીને સુરત જિલ્લાના ગામડાંઓને સમર્પણ કરી દીધું છે. મરોલી ખાતે આશ્રમ સ્થાપી પછાત વર્ગની સેવા બજાવે છે ૧૯૨૭ ના રેલસંકટ નિવારણમાં, ખારડોલી સત્યાગ્રહમાં, ૧૯૩૦-૩૨ ના લડત વખતે દારૂ તથા પરદેશી કાપડના બહિષ્કારની પ્રવૃત્તિઓમાં તેમણે સેવા આપી છે ખાદી તથા બ્રામ્યઉદ્યોગ કાર્યો પણ કરે છે અને સુરત જિલ્લામાં તેમણે અનેક મથકો સ્થાપ્યા છે.

**કાનુગા, શ્રીમતિ વિન્યાલક્ષ્મી બળ-વંતરાય—**એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં અમદાવાદ ખાતે થયો હતો. અમદાવાદના સુપ્રસીધ્ધ ડોક્ટર બળવંતરાય કાનુગાના તેઓ પત્ની થાય. ૧૯૨૦ ની સાલથી તેમણે અમદાવાદની રાષ્ટ્રીય તથા સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવા માંડ્યો છે કાંતણકાર્ય, દારૂ, તાડી અને વિદેશી કાપડનું પીકેટીંગ, મહીલા-દળ વિગેરે પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન કર્યું છે. ૧૯૨૧ માં તેમણે સ્વદેશી વ્રત લીધું હતું અને અમદાવાદ તથા જિલ્લાના ગામોમાં સ્વદેશીનો પ્રચાર કર્યો હતો. સત્યાગ્રહની લડત દરમ્યાન જેલ પણ ભોગવી છે. મુંબઈની વડી ધારાસભામાં અમદાવાદના સ્ત્રી વિભાગ તરફથી કેંગ્રેસ પક્ષની ટીકીટ પર તેઓ ચુંટાઈ આપ્યા છે.

**ગજજર, શ્રીમતિ શિવગરીબહેન—** સ્ત્રી સમાજની સેવા પાછળ સર્વસ્વ અર્પણ કરનાર શ્રીમતિ શિવગૌરીના નામથી ગુજરાતી જનતા અબણ નથી. મુંબઈના વનિતા વિશ્રામના સ્થાપકોમાંના એક તરીકે તેઓ જાણીતા છે. બત્રીસ વર્ષથી તેમણે સેવાક્ષેત્રમાં દાખલ થઈ સ્ત્રીઓ માટે આશ્રમો, ઉદ્યોગાલયો, ઉપરાંત કન્યાશાળાઓ, ત્રેનીંગ કોલેજ વિગેરેની સ્થાપના કરી છે. સરકારે પણ તેમની સેવાઓની કદર કરી તેમને “કુંસરે હિંદ”ના ચાંદની અને જે. પી. ના ખેતાબ તથા ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજ-સ્ટ્રેટના ઔધધાની નવાજેશ કરી છે. મુંબઈના વનિતા વિશ્રામના રૌપ્ય મહોત્સવ પ્રસંગે તેમને તેમની સેવાઓની કદરમાં એક માનપત્ર અર્પણ થયું હતું.

**કેપ્ટન, શ્રીમતિ પરીનબહેન**—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં કચ્છ માંડવી ખાતે મરહુમ શ્રી. અરહેશર નવરોજી ડોક્ટરને ત્યાં થયો હતો. શ્રીમતિ પેરીનબહેન હિંદના દાદા મહર્ષિ દાદાભાઈ નવરોજીના પૌત્રી થાય. મુંબઈમાં ગ્રેજ્યુએટ બની તેઓ વધુ અભ્યાસ અર્થે પેરીસ ગયાં હતાં અને ત્યાંથી “ડ” “એલાયન્સ ફ્રાન્સીસ”ના ડીપ્લોમાં મેળવી હિંદ આવ્યાં હતાં. વિદ્યાર્થી જીવનમાંથીજ રાષ્ટ્રીય ક્ષેત્ર પર એમની દ્રષ્ટી ઠરી હતી. હિંદમાં આવ્યા પછી તેમણે રાજકીય તથા સામાજિક ક્ષેત્રોમાં અંપલાયનું હતું. દેશસેવીકા સંઘ તથા રાષ્ટ્રીય સ્ત્રી સભાની તેમણે સ્થાપના કરી હતી. આ સંસ્થાઓ પર લડત દરમિયાન સરકારનો પ્રતિબંધ મુકાયો હતો. એ પછી ગાંધી સેવા સેનાની સ્થાપના થતાં એમણે તેનાં સંચાલનમાં આગેવાની ભર્યો ભાગ ભજવ્યો હતો. આ સંસ્થા દ્વારા તેઓ ખાદી અને ગ્રામ્ય-ઉદ્યોગના કાર્યમાં સારો ફાળો આપી રહ્યાં છે. સ્વં પંડીત માતીલાલ નહેરુએ રાષ્ટ્રસેવામાં અર્પણ કરેલા સ્વરાજ્ય ભુવનના તેઓ એક દ્રષ્ટી છે. મુંબઈ કેંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય તથા ગીરગામ જીલ્લા કેંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ તરીકેની એમની સેવા જાણીતી છે.

**ઠક્કર, શ્રીમતી બચુબહેન ધરમસિંહ**—મુંબઈના આ જાણીતા સામાજિક કાર્યકરનો જન્મ ૧૮૯૦ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. મેસર્સ ધરમસિંહ દીનકરરાવ અને નંદલાલ સોલીસીટરની પેઢીના ભાગીદાર શ્રીમંત ધરમસિંહ જેઠાભાઈ ઠક્કર એમના પતિ થાય. ૧૯૨૮ માં મુંબઈ

ખાતે મળેલા કેંગ્રેસ અધીવેશનથી એમણે બહુરજીવનની શરૂઆત કરી હતી. ત્યારે એમણે મહિલા વિભાગની વ્યવસ્થા કરવાનું કાર્ય ઉપાડી લીધું હતું. ત્યારબાદ એમણે પતિ સાથે યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો હતો. આ પ્રવાસ દરમિયાન પરદેશની મહિલા પ્રવૃત્તિઓનો એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ ભાટીઆ સ્ત્રી મંડળના સ્થાપકોમાંના એક છે. ૧૯૩૫ માં એના પ્રમુખ હતાં. એ ઉપરાંત તેઓ રાષ્ટ્રીય, સામાજિક, કેળવણી તથા આરોગ્ય વિષયક પ્રવૃત્તિઓમાં આગળ પડતો ભાગ લે છે.

**મૃદુલા અંબાલાલ સારાભાઈ**—કુમારી મૃદુલાબહેન અમદાવાદના જાણીતા મીલ-માલેક શ્રીમંત અંબાલાલ સારાભાઈના પુત્રી થાય. અમદાવાદની સ્ત્રી ઉન્નતિ અને જાગૃતિમાં એમનો ફાળો કીંમતી છે. એમણે ૧૯૩૦-૩૨ ની કેંગ્રેસની લડતમાં ભાગ લીધો હતો અને બહેનો તરફથી દાડતાડી અને પરદેશી કાપડની દુકાને થયેલા પીકેટીંગનું સંચાલન કર્યું હતું. એમને હરિપુરા કેંગ્રેસના સેવીકાદળના સેનાપતિ નીમવામાં આવ્યા હતા. તેઓ રાષ્ટ્રનિયોજન કમીટી (પ્લાનીંગ કમીટી)ના મહિલા વિભાગના મંત્રી તથા અખીલ હિંદ મહાસભા સમીતીના સભ્ય છે. તાજેતરમાં ગુજરાત પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમિટીની કારિબાનીમાં એમની ચુંટણી થઈ છે. રાજકોટની લડતમાં કુમારી મૃદુલાબે પણ અંપલાયનું હતું અને સ્ત્રી વર્ગમાં ચેતન રેડ્યું હતું. ૧૯૪૧ માં અમદાવાદ ખાતે થયેલા હુલ્લડ દરમિયાન શાંતિ સ્થાપવા માટે એમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો.

**સરનામું**—અમદાવાદ.

**જેશી શ્રી. ઝીણાભાઇ પાર્વતિશંકર—**

એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં સુરત જિલ્લાના સરસ ગામે થયો હતો. ૧૯૨૧ થી તેઓ કોંગ્રેસની લડતમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લે છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની લડતમાં પણ તેમણે જલનિવાસ ભોગવ્યો હતો. સાબરમતી આશ્રમ ફંડ, ખાદી પ્રચાર તથા દહીત વર્ગોની સેવામાં તેમનો ફાળો કીમતી છે. મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી સ્ટુડન્ટ્સમાં કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે તેમની સ્ટુડન્ટ્સ થઈ છે. પરેલ જિલ્લાના તેઓ એક અગ્રગણ્ય કોંગ્રેસ કાર્યકર છે. કોંગ્રેસ ચળવળને અંગે હાલ તેઓ જેલમાં છે.

**નંદા, શ્રી. ગુલઝારીલાલ—**એમનો

જન્મ ૧૮૯૮ માં ગુજરાતવાસી ખાતે આવેલા ખાડોડ ગામે થયો હતો. તેમનું વિદ્યાર્થીજીવન ઉજ્જવળ હતું. વકીલની પરિક્ષા પસાર કર્યા છતાં પૈસા કમાવવાની વૃત્તિ ન રાખતાં અમદાવાદની મજૂર પ્રવૃત્તિમાં પ્રવેશ્યા હતા. અમદાવાદનું મજૂર મહાજન તેમની પ્રવૃત્તિનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે અને તેમની ઝહેમતે તે સમૃદ્ધ બન્યું છે. સત્યાગ્રહના સમયમાં સ્થાપેલી મુંબઈની નેશનલ કોલેજના અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર તરીકે તેમની નીમણૂક થઈ હતી. કોંગ્રેસની બધી લડતોમાં તેમણે સક્રીય ફાળો આપ્યો છે અને જલનિવાસ પણ ભોગવ્યો છે. કોંગ્રેસ સત્તા હસ્તગત કર્યા પછી મુંબઈ પ્રાંતના મજૂર અને આબકારી ખાતાના પાર્લામેન્ટરી સેક્રેટરી નીમાયા હતા. તેમણે અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીની પ્રવૃત્તિઓમાં પણ સંગીન ફાળો આપ્યો છે.

**સરનામું:—**અમદાવાદ.

**મુકાદમ, શ્રી. વામનરાવ સીતારામ—**

એમનો જન્મ ૧૮૮૭ માં ગોધરા ખાતે થયો હતો. ખેડા જિલ્લાના સત્યાગ્રહથી તેમના રાજકીય જીવનની શરૂઆત થઈ હતી. આજ પર્વત તેઓ કોંગ્રેસના સેવક તરીકે સેવા બજાવે છે. મુંબઈની જુની ધારાસભાના તેઓ સ્વરાજ્ય પક્ષના એક સભ્ય હતા પણ કોંગ્રેસની હાકલ પડતાં તેમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. એ પ્રસંગે તેમણે સ્વરાજ્ય પક્ષના બીપ તરીકે સુંદર કામ બજાવ્યું હતું. અસહકારની અને સત્યાગ્રહની 'લડતમાં તેઓ મોખરે રહ્યા હતા અને ધરાસજાની ધાડમાં એક દુકડીની આગેવાની લઈ ધાડ પાડતા ગયા હતા અને લાઠીમાર ખાધો હતો. તેઓ જેલમાં પણ ગયા હતા. એક પ્રસંગે તેઓ મુસ્લીમોના હુમલાનો ભોગ બનેલા અને હોસ્પિટાલમાં પડ્યા હતા. ગોધરા મ્યુનિસિપાલિટી, સ્કુલ બોર્ડ, જિલ્લા બોર્ડ, ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટી તેમજ અન્ય સંસ્થાઓમાં જવાબદારીભર્યા સ્થાને રહી સેવા બજાવી છે. એક ઇંડા આ કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય તરીકે અનેક પ્રસંગોએ સુંદર થયા છે. દક્ષીણી હોવા છતાં ગુજરાતનેજ તેમણે પોતાની સેવાનું ક્ષેત્ર બનાવ્યું છે અને ગુજરાતી ભાષામાં કેટલાંક પુસ્તકો લખ્યાં છે. તેમણે શીવાજીનું જીવનચરિત્ર લખ્યું છે. એ બહુ લોકપ્રીય બન્યું છે. મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના કોંગ્રેસપક્ષના સભ્ય છે ૧૯૪૧ ની લડતમાં જેલ ગયા છે.

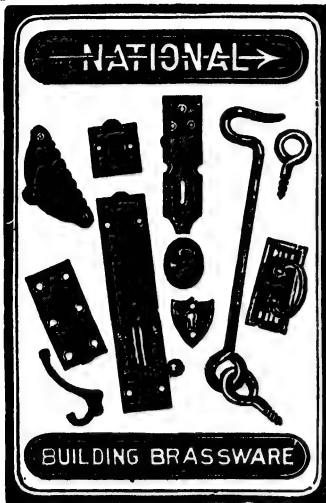
**સરનામું:—**ગોધરા.

યાજ્ઞિક, બિરાદર મન્દુલાલ—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં નડીઆદ ખાતે નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિમાં થયો હતો. તેમણે બી. એ. થયા પછી કાયદાનો અભ્યાસ પુરો કર્યો પણ સ્વતંત્ર સ્વભાવને લીધે વકીલાત ન કરતાં સેવાના ક્ષેત્રમાં પડ્યા. સરવન્ટસ એફ ઈન્ડિયા સોસાયટીમાંથી પોતાના બહેર જીવનની શરૂઆત કરી અને પછી સાબરમતી આશ્રમમાં ગાંધીજી સાથે જઈ રહ્યા. ત્યાંથી તેમણે આખા ગુજરાતને ગામડેગામડે ફરી રાષ્ટ્રવાદનો સંદેશો પહોંચાડ્યો. ગાંધીજીએ “નવ-જીવન” પત્ર શરૂ કરતાં શ્રી. યાજ્ઞિક તેમાં બેઠાયા અને તંત્રીસ્થાનેથી ગુજરાતની અમુલ્ય સેવા બજવી તેમણે ગુજરાતમાં કેળવણીનો પ્રચાર કરવામાં પણ સારો ફાળો આપ્યો. હોમરૂલ લીગ, રેસેન્ટ-એક્ટ, અસહકાર અને સ્વદેશીની ચળવળોમાં તેમણે આપેલો ફાળો બહુતો છે. ગાંધીજીના એક આદર્શ કાર્યકર તરીકે તેમને ગુજરાત આખું જાણે છે. ત્યાર પછી કેટલાક કારણોએ તેમને મતભેદ પડતાં ગાંધીજીથી તેઓ અલગ પડી ગયા હતા અને મુંબઈ આવી “હિંદુસ્તાન” પત્રના તંત્રી બન્યા હતા. એ પછી થોડો વખત તેઓ પરદેશ ગયા હતા અને જ્યારે ગાળમેજી પરિષદ વખતે ગાંધીજી લંડન ગયા હતા ત્યારે તેમને લાંબે સમયે મળ્યા હતા. આયર્લેન્ડ-જઈ ડંવેલેરાને મળ્યા પછી તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા હતા અને ગુજરાતને પોતાની સેવા અર્પણ કરવાનો નિર્ધાર કર્યો હતો પરંતુ તેમના ઉદ્દામ વિચારોને લીધે તેઓ કોંગ્રેસમાં રહી શક્યા નહોતા. તેથી તેમણે મજૂરો અને કીસાનોની સેવાનું કાર્ય ઉપાડ્યું હતું અને

સુખાઝ ખાખુના પ્રગતિક પક્ષમાં પણ સામેલ થયા હતા. તેમણે અનેકવાર જેલની સજા ભોગવી છે. તાજેતરમાં હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ ગુજરાતના ગામડાંઓમાં કડક ભાષણ કરવા માટે તેમને લાંબી સજા થઈ છે.

હુબીબુલ્લાહ, ખાનખહાદુર સર મહમદ, નાઈટ (૧૯૨૨), કે. સી. એસ. આઈ. (૧૯૨૭), કે. સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૪), સી. આઈ. ઇ. (૧૯૨૦)—સર મહમદ હુબીબુલ્લાહનો જન્મ ૧૮૬૬ માં થયો હતો. ૧૮૮૯ માં બેરીસ્ટર થયા હતા. ૧૯૦૫ માં તેમની ઉપર ખાનખહાદુરના ખેતાબની નવાબેશ થઈ હતી. તેઓ ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી મદ્રાસની લેજ-સ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભાસદ, ૧૯૧૯ ના સાલમાં મદ્રાસની એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સિલના એક કામચલાઉ સભ્ય અને ૧૯૨૦ ના સાલમાં મદ્રાસ કોર્પોરેશનના કમીશનર હતા. રોયલ કમીશન તેમજ પબ્લીક સર્વિસ કમીશન સમક્ષ તેમણે જીખાની આપી હતી. ૧૯૨૬-૨૭ માં હિંદથી દક્ષિણ આફ્રિકા ગયેલાં હિંદી ડેલીગેશનના તેઓ હીડર હતા. તે પછી ૧૯૨૬ ના સાલમાં લીગ ઓફ નેશન્સ મધે ગયેલાં હિંદી ડેલીગેશનના પણ તેઓ એક હીડર હતા. એજ સાલમાં લંડનમાં મળેલી સંસ્થાનાની લેજસ્લેટીવ કોન્ફરન્સ મધે હોંદ તરફના એક પ્રતિનિધિ હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૦ ના સાલ સુધી તેઓ ના. વાયસરોયની કારોબારી કાઉન્સિલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૬ સુધી તેમણે ત્રાવણકોર સ્ટેટનું હીવાનપદ શૌભાચ્યું હતું.

સરનામું:—મલખાર હીલ, મુંબઈ.



**મકાનો બાંધનારાઓ માટે અગત્યનું**

તમારાં મકાનને સુંદર, સુશોભીત, અને હાલના જમાનાને અનુરૂપ અપ-ટુ-ડેટ મકાન બનાવવું હોય તો—

તમારાં બારી, બારણાં, બાથરૂમ વીગેરે માટે પી-તળ, લોખંડ વગેરે ધાતુની બનાવેલી વસ્તુઓ, જેવી કે કડી, સાંકળ, અલદ્રાપ, સ્ટોપર, હુકસ, પ્રેક્ટસ, હાજસ, હેન્ડલ્સ વીગેરે વીગેરે અમે જુદી જુદી ડીઝાઇનમાં અને મજબુત બનાવીએ છીએ.

કેમચમ પ્લેટીંગ, પ્રોનગીંગ, કોપર એન્ડ સીલ્ડર ઓક્સીડાઇસીંગ તેમજ સીલ્ડર, ગોલ્ડ અને નીકલ પ્લેટીંગ અમારી ખાસ સ્પેશીઆલીટી છે.

# BUILDER'S HARDWARES

of  
**Finest Quality & Workmanship.**

**HANDLES.** Door-Knockers. Window-Adjustments.  
Fastners Hooks Brackets. Latches.  
Bolts. Hinges. Aldrops Peeping-Plates.

**National Industrial Works**

MANUFACTURERS of BUILDING  
BRASSWARE & FURNITURE FITTINGS.

380, Girgaum Road, BOMBAY, 2.

**નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ વર્ક્સ**

૩૮૦. ગીરગામ રોડ, મુંબઈ, ૨.

(ટે. નં. ૩૦૩૯૪)

નાદીરશા, મી૦ એચ અરદેસર, ડીના સીન્યર એસીસ્ટન્ટ એનજીન્યર બી. એ., બી. ઇ., બી. એસ સી. (ઇંગ્લાંડ), એમ. ઇનસ્ટીટ સી. ઇ. (લંડન), એફ. વાઇ. એસ ઇ. (લંડન), એમ. આઇ. ઇ. (ઇંગ્લાંડ)—એવણુનો



જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેણે મુંબઈ, પુના અને રકોટલેન્ડની એડીનબરો યુનીવર્સીટી મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૮ માં તેઓ મીસ એમી હોરમસજી નરીમાન સાથે શાહીના ગાંઠથી જોડાયા હતા. તેમણે એક એપ્રેન્ટીસ એનજીન્યર તરીકે જીંદગીની શરૂઆત કીધી હતી. વીલાયતમાં જુદા જુદા એકાદમી ભાગવી હોદ મધે પાછા ફર્યા પછી તેવણુ બોમ્બે સીટી ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટમાં એસીસ્ટન્ટ એનજીન્યર તરીકે જોડાયા હતા. જે એકાદમી ચાર વરસ સુધી ભાગવ્યો હતો. જે પછી ૧૯૨૭ ના સાલમાં તેઓની મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિ-

ટીના સીન્યર એસીસ્ટન્ટ એનજીન્યર (રેન્જ) તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૨-૩૩ ના સાલ દરમ્યાન તેમણે મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટીના એક્ટીંગ ડેપુટી સીટી એનજીન્યરનો જે પછી ૧૯૩૪ ના સાલથી તેમણે મ્યુનીસીપાલિટીના ડેપુટી સીટી એનજીન્યરનો એકાદમી ભાગવ્યો હતો. ૧૯૩૬ ના સાલમાં તેઓની મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશનના એક્ટીંગ હાઇડ્રોલીક એનજીન્યર તરીકે નેમણુંક થઈ કે જે પછી હાઇડ્રોલીક એનજીન્યરના એકાદમી ઉપર પાછળથી તેવણુને કાયમના કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૦ થી તેવણુ ડબલ્યુ. આઇ. એ. એ. ની કમીટીના એક સભ્ય છે. ૧૯૩૩ થી રોડ ટ્રાન્સપોર્ટ ડેવેલોપમેન્ટ એસોસીએશનમાં ડબલ્યુ. આઇ. એ. એ. ના પ્રતિનિધિ તરીકે બીરાજે છે. ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ એનજીન્યર્સના બોમ્બે સેન્ટરની મેનેજીંગ કમીટીના એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ એનજીન્યર્સના બોમ્બે સેન્ટરના ૧૯૩૭-૩૮ ના સાલ માટેના તેઓ ચેરમેન પણ હતા.

સરનામું:—રેઝરવોયર બંગ્લો, ગીપ્સ રોડ, મહાબાર હાલ, મુંબઈ.

**મહેતા, શ્રી. બાળવંતરાય ગોપાળજી—**  
રાજસ્થાની પ્રજાના સેવક શ્રી. મહેતાએ ૧૯૨૦ માં કોલેજનો અભ્યાસ છોડી દઈ કાઠીયાવાડની રાજસ્થાની પ્રજાની સેવા ઉપાડી હતી. તે પછી ધીમે ધીમે તેઓ અખીલ હિંદ રાજસ્થાની પ્રજાપરિષદના અગ્રગણ્ય બન્યા હતા. તે ઉપરાંત તેમણે નાગપુર સત્યાગ્રહ, બારડોલી સત્યાગ્રહ અને ૧૯૩૦-૩૨ ની કોંગ્રેસ લડતમાં ભાગ લઈ જેલ યાત્રા પણ ભોગવી હતી.



દસ્તુર, કેપશરૂ માહીયાર કુતાર, દસ્તુર દારખ પાહલન, એમ. એ. મુંબઈના વાહડયાજીની આતશ ખહેરામના વડા દસ્તુર.—દસ્તુરજી કુતારનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં નવસારી મધે થયો



હતો. ૧૯૨૬ માં તેવણનાં લગ્ન થયાં હતાં. મુંબઈ તેમજ નવસારી મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ માં બી. એ. અને ૧૯૧૫ માં એમ. એ.ની પરિક્ષા તેમણે પસાર કરી હતી. બી. એ. માં અવસ્તા-પહેલવીમાં ચઢયાતી લાયકાત મેળવવા માટે તેઓને યુનીવર્સિટી તરફથી સ્કૉલરશીપ મળી હતી. એ ઉપરાંત દસ્તુર પેશાતન સંજાણા ગોલ્ડ મેડલ પણ તેવણને અનાયત થયો હતો. તેઓ એક ધાર્મિક શિક્ષક હોવા ઉપરાંત મુંબઈની માસ્ટર્સ ટ્યુટોરીઅલ હાઇસ્કૂલના પ્રિન્સિપાલ અને જોડયા ખાલેક હતા. ૧૯૨૯ માં તેઓની દાદર

પારસી કોલોનીની ફસ્ટમ ફરમ અગી-યારીના વડા દસ્તુર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. મુંબઈ અને નવસારીની જુદી જુદી અનેક સંસ્થાઓની મેનેજિંગ કમીટીઓના એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત કેટલીકના ટ્રસ્ટી પણ છે. ૧૯૩૮ ના બનેવારીમાં તેવણની મુંબઈના વાહડયાજીના આતશ ખહેરામના વડા દસ્તુરજી તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. જરથોસ્તી ધર્મના તેઓ એક અઠંગ અભ્યાસી અને એક ચુનંદા સાબણ કરતાં છે.

સરનામું:—રોશન મેનશન, ૬૬૪,  
પારસી કોલોની, દાદર,  
મુંબઈ.

રશીદીન આહમદ, મોલવી, સર, ખાર-એટ-લો., જે. પી.—તેમણે પુનાની હજીજી કોલેજમાં તેમજ લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૨ ના સાલમાં ખારીસ્ટર થયા હતા. કેટલાક વરસો સુધી એમણે પ્રીવી કાઉન્સિલમાં પ્રેક્ટીસ કરી હતી. એક જરનેલીસ્ટ તરીકે “ધી ટાઇમ્સ”, “પોલ મોલ ગેઝેટ”, વીગેરે આગેવાન છાપાઓમાં ચાલુ લખાણો કરતા હતા. તેમને મહારાષ્ટ્રી વીકેટોરીઆ ડાયમન્ડ જુબીલી મેડલ એનાયત થયો છે. ૧૯૦૯ માં પહેલીજવાર મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૦ માં મુંબઈ સરકારના એક પ્રધાન નીમાયા હતા જે પછી ૧૯૩૨ ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઇટહુડની નવાજેશ થઈ હતી, કે જે વરસના જુલાઈ માસ સુધી એમણે કેળવણીખાતાના પ્રધાનનો ઔદ્યો ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—ખંદ ગારડન રોડ, પુના.

**૨વીશંકર મહારાજ,**—શ્રી૦ ૨વીશંકર ગાંધીજીના ચુસ્ત અનુયાયી છે. એમણે ખેડા જિલ્લાની ગુહેગાર ગણતી જાતી-ઓમાં પોતાની પ્રવૃત્તિ ઉપાડી હતી અને એ જાતીઓને સ્વાશ્રયી તથા મહેનતુ બનાવી હતી. ઉત્તર મહેસાણામાં પણ આજ પ્રકારનું કાર્ય કર્યું હતું. તેઓ અત્યારે ધારાળાઓના ગૌર તરીકે પ્રખ્યાત છે. શ્રી૦ ૨વીશંકર મહારાજે કેંગ્રેસની બધી લડતોમાં ભાગ લઈ જેલ યાત્રા પણ ભોગવી છે. હરીપુરા કેંગ્રેસને ફોતેલ બનાવવામાં એમણે પોતાનો અમુલ્ય ફાળો આપ્યો હતો. તાજેતરમાં અમદાવાદ ખાતે ફાટી નીકળેલા કેામી હુલ્લડમાં એમણે જાનને જોખમે શાંતી સ્થાપવાનું કાર્ય ઉપાડી લીધું હતું અને કેામ કેામ વચ્ચેના ભેદ ભુલ્લી જઈ રસ્તે રજળતા શોખોની અંતીમ ક્રીયા કરી હતી.

**પરેલકર, ભગવંતરાય ગંગાધર**—તેમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે મુંબઈમાંજ ઉગવણી લીધી હતી. ૧૯૦૨ ના સાલથી તેઓ બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના કોન્વેક્ટર છે. ૧૯૨૧ ના સાલથી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના એક ચુંટી કઠાયલા સભાસદ છે. ૧૯૩૧ માં મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનની વોટર કમીટીના ચેરમેન, ૧૯૩૦ ના સાલથી મુંબઈની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટ કમીટીના સભ્ય, મુંબઈના પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ મ્યુઝીયમના એક ટ્રસ્ટી અને તે ઉપરાંત સામાજિક બાબ હોમાં આગળ પડતો ભાગ લેતી સંસ્થાઓના એવળુ પ્રમુખ, ઉપ-પ્રમુખ અગર તો સભાસદ છે.

**સરનામું:**—૪૦૧, પરેલ પીલેજ, પરેલ, મુંબઈ.

**રાજન, ડા૦ ટી. એસ. એસ.**—તેઓ મદ્રાસની સરકારના આરોગ્ય ખાતાના માજી પ્રધાન અને દક્ષીણ હીંદના જાણીતા સરજન છે. મદ્રાસમાં જનરલ અને મેડી કલ એજ્યુકેશન લીધા પછી તેમણે લંડનની મીડલસેક્સ હોસ્પિટલમાં અભ્યાસ કીધો હતો, કે જ્યાંના તેઓ સરજરીના વીષયના “પ્રાઈઝમેન” હતા. છેલ્લાં ૧૭ વરસથી તેઓ કેંગ્રેસની ચળવળોમાં આગળ પડતો ભાગ લે છે અને કેટલીકવાર જેલમાં પણ ગયા છે. ઇંડીયન નેશનલ કેંગ્રેસના ૧૯૨૩ ના સાલમાં થોડોક વખત સુધી તેઓ સેક્રેટરી હતા. ૧૯૩૪ માં તેઓ હીંદની વહી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૭-૩૯ માં મદ્રાસની સરકારના પ્રધાનનો ઓધ્ધો પણ એવણે ભોગવ્યો હતો.

**સરનામું:**—મદ્રાસ.

**ચુડગર શ્રી. પોપટલાલ,** ખાર-એટ-લો-રાજસ્થાનોના ખંધારણીય પ્રશ્નોના ઉંડા અભ્યાસી તથા કાઠિયાવાડના જાણીતા ખેરીસ્ટર છે. તેમનું મુળ વતન વઢવાણ છે, પરંતુ રાજકોટમાં ધંધા અંગે લાંબા સમયથી રહે છે. ૧૯૨૮ માં તેઓ રાજસ્થાન પ્રજા પરિષદ તરફથી રાજસ્થાનોની પરિસ્થિતિનો ખ્યાલ આપવા માટે તથા પ્રચાર કરવા માટે વિલાયત ગયા હતા. રાજકોટની સત્યાગ્રહની લડતમાં તેમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો અને જેલ ભોગવી હતી. સરદારગઢના ઠાકોર સામે એજંસી તરફથી ચલાવેલી લડત જજબહર છે.

**સરનામું:**—રાજકોટ.

**કાન્તીલાલ ઇન્દરલાલ, રાવસાહેબ,—** તેઓ મુંબઈના ધી નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન (જુનાં શેર ખબર)ના એક શેર દલાલ અને ડિરેક્ટર છે.



તેઓનો જન્મ સંવત ૧૯૫૮ માં થયો હતો તેમણે મુંબઈની બાબુ પનાલાલ જૈન હાઈસ્કૂલમાં શીક્ષણ લીધું હતું. શાહી રાધનપુરવાલા મુમબલાલ કાલીદાસની બેટી શંકુન્તલા સાથે થઈ હતી. મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કીધા પછી તેઓ શેરના બીઝનેસમાં તેઓના મામા સાથે જોડાયા હતા. ૧૯૨૯ ના સાલમાં તેમણે પોતાનો કાર્ડ ખરીદ કીધો હતો. ૧૯૩૯ ના માર્ચ માસમાં તેઓ શેરખબરના એક ડિરેક્ટર તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. તેઓ માંગરોલ જૈન સભા અને ઉદ્દેપુર જૈન બાલાશ્રમના પ્રેસીડન્ટ છે. એ ઉપરાંત તેવણ જૈન ટેમ્પલ (મંદીરના) એક ટ્રસ્ટી પણ છે. રાધનપુર ખાતેની ઇન્દરલાલ અમૃતલાલભાઈ બોર્ડીંગને તેમણે રૂ. ૧,૨૫,૦૦૦ ની રકમની બક્ષેસ

કીધી હતી. તે ઉપરાંત જૈન છોકરીઓ માટેની હાઈસ્કૂલ માટે તેમણે મુંબઈ અને માંગરોલની જૈન સભાને રૂ. ૧,૧૦,૦૦૦, અંબાલાની જૈન કોલેજને રૂ. ૧૧,૦૦૦, રાધનપુરની જૈન શાળાને રૂ. ૨૫,૦૦૦ અને મહાવીર જૈન વિદ્યાલયને રૂ. ૧૦,૦૦૦ ની બક્ષેસ કીધી હતી. વળી તેમણે વીલેપાર્લે ઇન્દરલાલ પાર્ક પોતાના મરહુમ પિતાની યાદમાં બેટ કીધો હતો.

સરનામું:—લોટ નં ૭૩, મરીન દ્રાઈવ, મુંબઈ.

**દેશાઈ, ડોન ચંદુલાલ મણિલાલ—**

એમનો જન્મ ૧૮૮૨ માં થયો હતો. તેમણે એલ. ડી. એસ. ની ડીગ્રી લઈ ડાકટરી વધો શરૂ કર્યો હતો. દાંતના રોગોના મશહુર ડાકટર તરીકે તેમની ખ્યાતી હતી અને મુંબઈમાં મોટું દવાખાનું ચાલતું. એ ધિક્કતા વધવાને ઠાકર મારી રાષ્ટ્રની સેવાનો ભેખ ધારણ કરી ગુજરાતમાં સેવાકાર્ય ઉપાડી ભર્યને પોતાનું કેન્દ્ર બનાવ્યું. તેમણે પોતાનું સર્વસ્વ રાષ્ટ્રસેવામાં અર્પણ કરી દીધું છે. ડોન ચંદુલાલ વિલાયતમાં હતા ત્યારે લોકમાન્ય તિલકનો ભેટો થયો હતો. લોકમાન્યે તેમને સ્વરાજ્યનો સરળ માર્ગ બતાવ્યો હતો. ત્યારથી તેઓ કોંગ્રેસના સુસ્ત અનુયાયી બન્યા છે. ૧૯૧૮ માં મુંબઈ ખાતે ભરાયલી મહાસભાની ખાસ બેઠકમાં, હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં તેમજ રોલેટ એક્ટની સામે વિરોધ જગાવવામાં તેમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. કોંગ્રેસની એકેએક લડતમાં તેમણે ભાગ લીધો છે. એ ઉપરાંત રેલસંકટ, કુષ્કાળ વિગેરે

કુદરતી આફતના સમયમાં જનતાની સેવા બજાવી છે. ભરૂચમાં તેમણે સેવા-શ્રમની સ્થાપના કરી છે, એ તેમના પરિશ્રમનું પરિણામ છે. ડોન ચંદુલાલ એલ ઈંડીઆ કેંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય છે, ભરૂચ જીલ્લા કેંગ્રેસ કમીટી તથા ગુજરાત વ્યાયામ ખંડના પ્રમુખ તથા ગુજરાત પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે.

સરનામું:—સેવાશ્રમ, ભરૂચ.

**એન્જનીઅર મીસ લીખાઇજી અર-દેશર**—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં ભરૂચ ખાતે થયો હતો. ૧૯૧૦ માં એલ એલ. બી. નો અભ્યાસ પુરો કર્યા પછી તેઓ ૧૯૧૩ માં સેવાસદનમાં મંત્રી તરીકે જોડાયા હતા. પારસી કોમમાં પ્રથમ એમ. એ., એલ એલ. બી. થવાનું માન તેમને મળ્યું છે. સેવાસદનની પ્રગતિ તેમની સેવાને આભારી છે. સેવાસદનની પ્રવૃત્તિ ઉપરાંત કન્યાઓ માટે પુસ્તકો પસંદ કરનારી સરકારી સમિતિના, મુંબઈ મહિલા મંડળની વ્યવસ્થા સમિતિના, પારસી બાળ અનાથાશ્રમની વ્યવસ્થા સમિતિના તેઓ સભ્ય છે તથા વિમેન્સ ગ્રેજ્યુએટ યુનીઅનના ટ્રસ્ટી અને પ્રમુખ છે. મુંબઈની જ્યોતી તપાસ લેવા માટે નામાયલી સમિતિમાં તથા મુંબઈ શાળા સમિતિમાં પ્રથમ વેળાએ નિયુક્ત થયેલા જે સ્ત્રી સભ્યોમાં તેઓ એક હતાં. મુંબઈમાં ભરાયલી સામાજિક કાર્યકર્તાઓની પરિષદમાં પણ તેમણે આગેવાનીભર્યો ભાગ લીધો હતો. વૃધ્ધા-વ્યવસ્થા હોવા છતાં સામાજિક સેવામાં એટલાજ ઉમંગથી કાર્ય કરે છે.

સરનામું:—સેવાસદન, ગામહેવી, મુંબઈ.

**શેઠ, શ્રી. અમૃતલાલ દલપતભાઈ**—એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં થયો હતો. શિક્ષક તરીકેના જીવનથી તેમણે શરૂઆત કરી હતી. પછી તે તેમણે વઢવાણમાં ધારાશાસ્ત્રીપણું તથા લીમડીમાં ન્યાયાધિશપણું પણ કરેલું. ગાંધીજીએ અસહકારની લડત ઉપાડતાં તેમણે એ પદનો ત્યાગ કરી કાઠિયાવાડની જનતાની સેવા ઉપાડી તે કાર્ય માટે તેમણે સૌરાષ્ટ્ર સેવા સમિતિની સ્થાપના કરી અને વર્તમાનપત્રો પણ ચલાવ્યા. આ પ્રવૃત્તિથી રાજસ્થાની જનતામાં ખુબ ચેતન આવ્યું હતું. જળપ્રલય અને દુકાળના પ્રસંગોએ પણ તેમણે અપુર્વ સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૬ માં મુંબઈની જીની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા. તેમાંથી ૧૯૩૦ માં કેંગ્રેસની હાકલ થતાં રાજનામું આપ્યું હતું. લડતમાં જેલ પણ ભોગવી છે. લંડન ખાતે ગોળમેજી પરિષદ ભરાય હતી તે પ્રસંગે રાજસ્થાની પ્રજા પરિષદ તરફથી તેઓ ત્યાં પ્રચારાર્થે ગયા હતા અને ત્યાંથી પાછા ફરતાં આફ્રીકા ઉતર્યા હતા. હિંદ આવતાં તરતજ તેમની ધરપકડ થઈ હતી અને જે વર્ષની સજા થઈ હતી. તેમણે તે પછી સ્ટેટસ પીપલ્સ લીગની સ્થાપના કરી હતી અને અંગ્રેજી “ડોન”, ગુજરાતી “જન્મભુમી” તથા મરાઠી “લોકમાન્ય” એમ ત્રણ પત્રો શરૂ કર્યા હતાં. તેમાંથી “ડોન” પત્ર ખંધ થયું છે. સ્ટેટસ પીપલ્સ લીગના સંચાલક તરીકે થોડા સમય સુધી તેમને નિવૃત્ત થવું પડ્યું હતું પરંતુ ૧૯૪૧ માં ફરી પાછા આવી તેમણે પોતાનું સ્થાન સંભાળી લીધું હતું.

સરનામું:—“જન્મભુમી”, મેટ્રો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**શાહ, શ્રી. લવણપ્રસાદ કુલચંદ—**  
એમનો જન્મ ૧૯૦૧ માં જામનગર ખાતે થયો હતો. ન્હાનપણમાં જ માખાપ દેવલોક પામ્યા હોવાથી તેમને ઉચ્ચ ઉગ્રવણી મળી શકી નહોતી ૧૯૧૮ માં તેમણે મુ'બઈ કરાંચી વિગેરે નોકરી કર્યા પછી રાજકોટમાં વેપાર શરૂ કર્યો હતો તેઓ થોડો વખત ગોદરેજ કંપનીના કાઠિયાવાડના સોલ એજન્ટ હતા. શ્રી. શાહ જાહેર જીવનની શરૂઆત જામનગરમાંથી કરી હતી. વાહનવહેવારની ગેરવ્યવસ્થા, હોસ્પીટલોમાં ચાલતી ગેર-રીતીઓ, જાહેર સેવાની અરજીઓ પર લેવાનો સ્ટેપ, વેપારના એકઠાથુ ઇજારા વિગેરે વસ્તુઓ સામે લડત ચલાવી હતી. એ ઉપરાંત ધરોળ સત્યાગ્રહ, જામનગર બેડીબંદર ખડિયાકાર ચળવળ, તથા કાઠિયાવાડના મેળાઓમાં ચાલતા જુગારની બદી સામેની લડતમાં અગ્ર ભાગ લીધો હતો. કોંગ્રેસની અને રાજ-કોટની લડતમાં પણ ભાગ લઈ જેલ ભોગવી હતી.

**ભટ્ટ, શ્રી. ગોકુળભાઈ દોલતરામ—**  
એમનો જન્મ ૧૮૯૮ માં થયો હતો. કોલેજમાંથી વિદ્યાભ્યાસ છોડીને તેઓ કોંગ્રેસની પ્રજ્ઞિતમાં જોડાઈ ગયા હતા. છેક ૧૯૧૭ થી રાષ્ટ્રીય તથા રાજસ્થાની ચળવળોમાં ભાગ લઈ રહ્યા છે. તેમની પ્રવૃત્તિ મુ'બઈના ઉપનગર જીલ્લામાં છે અને વિલેપાર્લાને તેમણે કેન્દ્ર બનાવ્યું છે. વિલેપાર્લા—અધેરી મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય તરીકે ચુંટાઈ તેમણે વિલેપાર્લાની સેવા બજાવી છે. એ ઉપરાંત પોતે શિરોહી રાજ્યના વતની હોઈ શિરોહી રાજ્યની પ્રજાકીય ચળવળમાં આગળ

પડતો ભાગ લઈ રહ્યા છે. સત્યાગ્રહની લડતો અને શિરોહી પ્રવૃત્તિ અંગે તેમણે અનેક પ્રસંગોએ જેલનિવાસ ભોગવ્યો છે. રાષ્ટ્રીય ઉપરાંત સામાજિક, સાહિત્ય-વિષયક અને ગાંધીજીની રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓમાં હંમેશા રચનાપદ્ય કરે છે.

સરનામું:—વીલેપારલે, મુ'બઈ.

**દિવાન, શ્રી. જીવણલાલ હરિપ્રસાદ—**  
એમનો જન્મ ૧૮૭૭ માં અમદાવાદમાં થયો હતો. તેમણે એમ. એ., એસ. ડી. સી. ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી ૧૯૦૦ માં સર-કારી નોકરી લીધી પરંતુ નોકરી કરતાં સ્વતંત્ર થવાની ઇચ્છા થતાં તેમણે શ્રી. બળવંતરાય પી. ઠાકોર સાથે મળી અમદાવાદમાં પ્રોપ્રાયટરી હાઈસ્કુલ કાઢી હતી. સ્કુલની પ્રવૃત્તિ સાથે સાથે તેમણે કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિને વિસારે મુકી નહોતી. ૧૯૨૫ થી ૧૯૩૨ સુધી શ્રી. દિવાન ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના મંત્રી હતા. તેમણે ૧૯૩૦-૩૨ માં જેલનિવાસ પણ ભોગવ્યો હતો. તેઓ એક લેખક પણ છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

**મુન્શી, શ્રી. પ્રાણલાલ ઠાકોરલાલ—**  
એમનો જન્મ ભરૂચ ખાતે થયો હતો. તેઓ વડોદરાના જાણીતા વકીલ ઉપરાંત પ્રજામંડળના અગ્રગણ્ય કાર્યકર્તા છે. વડોદરા પ્રજામંડળની અનેક પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લઈ વડોદરા રાજ્યની પ્રજામાં ચેતન આણ્યું છે. પ્રજામંડળના પ્રમુખ પણ ચુંટાઈ ગયા છે. પ્રજામંડળ તરફથી પ્રગટ થતી પત્રિકાના તેઓ તંત્રી તથા પ્રજામંડળના મંત્રી પણ છે.

સરનામું:—વડોદરા.

એન્કર, શ્રી. શંકરલાલ—શ્રી. એન્કર હોમરૂલની ચળવળથી પ્રકાશમાં આવ્યા છે. “નવજીવન” પત્રના સંચાલક હતા, ત્યારે તેમના પર રાજદ્રાહનો આરોપ મુકી સરકારે તેમની સામે કેસ કર્યો હતો. આ કેસમાં તેમને બે વર્ષની જેલની સજા થઈ હતી. સત્યાગ્રહની લડતમાં તેમણે ભાગ લીધો છે. અને હવે અમદાવાદ ખાતેની મજૂર તથા ખાદી અને શ્રામોદ્ધયોગ પ્રવૃત્તિમાં પરોવાઈ ગયા છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

લાલા, શ્રી. ભોગીલાલ ધીરજલાલ—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં ઓરપાડ (સુરત જિલ્લા) ખાતે થયો હતો. ૧૯૨૦ ની લડતમાં તેમણે કોંગ્રેસની હાકલને માન આપી વકીલાતને ઠોકરે મારી ચળવળમાં અંપલાવ્યું હતું. તે પછીની લડતોમાં પણ તેમણે ભાગ લીધો છે અને અમદાવાદના અગ્રગણ્ય કોંગ્રેસ કાર્યકરોમાં તેમનું સ્થાન મોખરે છે. ૧૯૩૧ થી ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના તેઓ મંત્રી છે અને કોંગ્રેસ પક્ષ તરફથી મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલી સભ્ય ચુંટાયા છે.

સરનામું:—અમદાવાદ.

દેસાઈ, શ્રી. દાદુભાઈ પુરુષોત્તમ—નડીઆદના જાણીતા દેસાઈ કુટુંબના શ્રીમંત દાદુભાઈ નખીરા છે. દેસાઈ કુટુંબ સરકારી માનચાંદ ભોગવતું આવ્યું હતું પણ કોંગ્રેસની હાકલ પડતાં એમણે માનચાંદનો ત્યાગ કરી દેશની સેવામાં અંપલાવી દીધું હતું. શ્રીમંત દાદુભાઈ જિલ્લા લોકલ બોર્ડના

પ્રમુખપદે તથા જુની ધારાસભાના સભ્યપદે દશ વર્ષ સુધી હતા પણ કોંગ્રેસમાં દાખલ થતાં એમણે ધારાસભામાંથી રાજીનામું આપી દીધું હતું એટલુંજ નહીં પરંતુ રાજ સાહેબનો ઇલ્કાબનો ત્યાગ કર્યો હતો. ૧૯૩૦ ની સાલમાં એમણે જેલ યાત્રા કરી હતી. નડીઆદ ખેતીવાડી મંડળના પ્રમુખ તરીકે તથા આખકારી અને મહેસુલ સમીતીના સભ્ય તરીકે પણ એમણે સારી સેવા બજવી છે.

ગાંધી, શ્રી. રતીલાલ મુળજી—એમનો જન્મ ૧૮૯૪ માં થયો હતો. બી. એ. ની ડીગ્રી લીધા પછી તેઓ વ્યાપારના ક્ષેત્રમાં દાખલ થયા હતા. ઘઉં, બીયાં તથા અનાજના વેપારી તરીકે આજે તેઓ જાણીતા છે તેમણે બોમ્બે સીડસત્રેડર્સ એસોસિએશનની સ્થાપનામાં અગ્રગણ્ય ભાગ લીધો હતો. તેઓ બીયાંના વેપારના વિકાસ માટે પુરોપના પ્રવાસે પણ ઉપડયા હતા. શ્રી. રતિલાલ ગ્રેન મરચન્ટસ એસોસિએશન અને દેશી વેપારી એમ્પરની કમીટીના સભ્ય છે અને બોમ્બે પોર્ટ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી પણ હતા. ઇન્ટરનેશનલ એમ્પર એફ કોમર્સની પેટા સમિતિ, એઇલ કરીંગ ઇન્ડસ્ટ્રી ઇન્કવાયરી કમીટી અને સ્ટેન્ડીંગ બ્લોક કમીટીમાં પણ એમની ચુંટણી થઈ હતી કોંગ્રેસ ટીકીટ પર તેઓ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કોલેજીયલના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા હતા. હાલમાં તેઓ કોંગ્રેસ ચળવળને અંગે જેલમાં છે.

સરનામું:—સાગર વિલાસ, ચોપાટી, મુંબઈ.

# TIMBER

**One of the important sinews  
of Industry.**

---

Leading suppliers of Timber to the Government, the Army, the Navy, & the Railways in India, and many other concerns.

We specialise in supplies of Burmah Teak, & Gurjanwood, Canadian Pine, (Oregon Pine, or Douglas Fir) Singapore, Zaveriteak & Saraya Hardwood, Indian White and Red Pine, Malbar Poon & Vellapayne & other Kinds of Timber in squares, Beams, scantlings, Planks, Posts, Rasters, Boards, etc.

We are well-known for prompt & satisfactory suppliers to our esteemed patrons & customers all over India. Prospective customers please apply to the leading firm of:—

***Khan Bahadur S. R. Mody.***

**TIMBER MERCHANT.**

Government, Army & Navy & Railway Contractors  
& Commission Agent.

19, Colaba Chambers, Colaba Road, Bombay, 5.

Phone:—35268.



મીસીસ ધનપ્રસાદ પાઠાકાદ વાચ્છા અને મી૦ પાઠાકાદ રતનજી વાચ્છા.



**વાચ્છા, મીસીસ ધનપાઈજી ખોદા-**  
દાદ—(૧૮૫૫-૧૯૩૯) એવળુ શેઠ ખર-  
શેઠજી પેસ્તનજી લીમજી ખનાજીનાં વડાં  
ખેડી થતાં હતાં. જરથોસ્તી છોકરીઓની  
નિશાળમાં ઉપલા વર્ગે સુધી શીખી  
માત્ર ૧૪ વરસની નાની વયે “સ્ત્રીઓની  
ભરથાર તરફની ફરજ” નામનો રેશાલો  
લખી રૂ. ૭ની સ્કોલરશીપ તથા રૂ. ૧૬  
નું ઇનામ મળી રૂ. ૧૦૦ મેળવ્યા હતા  
શાળા છોડ્યા પછી ઘરગતુ કેળવણી  
સંપાદન કીધી હતી. વળી ભરતકામમાં  
પણ એઓ ઘણા દુશીયાર હોવાથી  
નાનામોટાં પીકચરો પણ તેવણે રેશમથી  
ભર્યાં હતાં, જેમાનું એક પીકચર જે  
એવળુ ૧૮૮૫ માં ભરેલું હતું તે ઉપલી  
શાળાને બેટ કીધું હતું. જ્યારે ઇનામના  
મેળવેલા રૂ. ૧૦૦ ખીજી શીખાઉ છોકરી-  
ઓને બક્ષેશ કરી દીધા હતા.

**મીઠ ખોદાદાદ વાચ્છા,** (અ. સી,  
ઇ.) તે શેઠ રતનજી ફરામજી વાચ્છા,  
જેમણે “મુખઈનો બહાર” અને ૧૨૫  
વરસની “પંચાગ પોથી” ગુજરાતી  
કેલેન્ડર કે જેમાં ચીનાઈ તારીખ પણ  
આપવામાં આવી હતી, તેવી કીમતી  
અને યાદગાર ચોપડીઓ ૧૮૭૪ ના  
સાલમાં છપાવી બાહર પાડી હતી,  
તેઓના ચોથા ખેટા થાય છે. મહેતાજીના  
હાથ હેઠળ શરૂઆતની કેળવણી લઈ  
પછી નેક નામદાર સર જમશેદજી  
જીજ્ઞાસાઈની કોટની શાળામાં પહેલેથીજ  
દાખલ થઈ એવળુ મેટ્રીકખી ત્યાંથીજ  
થયા હતા. જે પછી સ્કોલરશીપ મેળવી  
પુનાની “કોલેજ ઓફ સાયન્સ”માં  
દાખલ થઈ પહેલી એનજીનીયરીંગ પરિક્ષા  
પસાર કીધી હતી, અને સ્કોલરશીપ

મેળવી છેવટની એલ. સી. ઇ. ની પરિ-  
ક્ષામાં એમણે ફતેહ મેળવી હતી. એવળે  
મુખઈના તે વખતના નાઠ ગવર્નર  
લોર્ડ રેના હાથે કીપલોમાં પણ મેળવ્યો  
હતો.

મીઠ વાચ્છા પુનામાં જે વખતે  
અભ્યાસ કરતા હતા, તે વખતે બાઈ  
ધનપાઈજી પણ પુના ખાતે હવા ખાવા  
આવેલાં હોવાથી તેઓનાં સગાંને ત્યાં  
ખન્નેની પીછાન થઈ હતી. એવી રીતે  
કોઈક સખકતે ચાલડીએ એઓ ખન્ને  
વચ્ચે થયલી એળખાણને લીધે આ સુખી  
સંતોષી અને મોજલાં બેડાંને ૫૦ વરસ  
સુધી લીલા લહેર થઈ હતી. બાઈજી  
ધનપાઈજીનું પગલું સખકતું અને  
ભાગ્યશાળી નીવડવાથી મીઠ વાચ્છા  
જેઓએ પોતાનો સ્વતંત્ર ઇજનેરી ધંધો  
શરૂ કીધો હતો તે ઘણી સારી રીતે  
પ્રીકરો હતો. બાઈ ધનપાઈજી સાથે  
તેઓની પીછાન થયા પછીના પાંચ  
વરસ આ ભાગ્યશાળી બેડું શાહીના  
ગાંઠથી બેડાયું હતું. એવળુ બાઈજીનો  
આ સાથનો ફોટો એઓની ૭૬ વરસની  
વયે લેવામાં આવ્યો હતો. પણ કોઈખી  
આસામી એવળુની ૫૦ વરસથી વધુ  
વય આંકતું હતું નહીં.

મીઠ વાચ્છાના બધાં ઇજનેરી કામમાં  
સોથી વધુ ભપકાભર્યો ખંગલો શેઠ  
ખમનજી દીનશા પીટીટ, જે. પી. ને  
વોર્ડન રોડ ઉપર આવેલો અને “શાટો  
પીટીટ”ના નામથી એળખાતો ખંગલો  
હતો. આ ખંગલો બે કે જુનો હતો તે  
પણ પ્લાસ્ટર ઓફ પારીસની શેણકદાર  
સીલિંગ, તે ઉપરના સોનાના વરખ,  
તેમજ ઇટલીથી મંગાવવામાં આવેલા  
મારબલ ગ્રેનાઈટના થાંભા સાથે આરટી-

સ્ત્રીક રીતે શણગારવામાં આવેલો આ ખંગલો કે જે વીજળીની રોશનથી રાત્રે ઝગઝગી રહેતો હતો, તેની તે વખતે આખા મુંબઈ ઈલાકામાં બેડીજ નહી હતી. આ ખંગલાને માત્ર ‘રીનોવેટ’ કરવા પાછળ રૂ. ૩ લાખનો ખર્ચ થયો હતો. મીઠ વાચ્છાએ મહાખગેશ્વર તેમજ માથેરાન ખાતે પશુ શેઠ ખમનજી પીટી-ટના ખંગલાઓ ખાંધ્યા હતા.

મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા બન્નેને ફરવાહરવાનો અતીવ્ય શોખ હતો. ૧૯૧૬ માં આ સુખી બેડું પહેલબેલી વાર દાજીલીંગની મુસાફરીએ નીકળ્યું હતું. અને ઉગતો સુરજ કે જેનું વર્ણન કરી શકાય એમ નથી તે બેવાર બેવાને ભાગ્યશાળી નીવડ્યું હતું. મીસીસ વાચ્છાનો ચહેરો એટલો તો આકર્ષક હતો કે મીસીસ વાચ્છા જેઓ રોજ સહવારના ફરવા જતાં હતાં, તેઓનો એક દિવસ તે વખતના ગવર્નર નાં લોર્ડ કારમાઈકલ સાથે રસ્તામાં સાંમસામે મેળાપ થતાં એ નામવરે આખી ટોપી ઉતારી બાઈ ધનબાઈજીને સલામ કીધી હતી. અને તે પછી આખી સીઝન દરમિયાન જ્યારે જ્યારે મીસીસ વાચ્છા સામેથી આવતાં કે તેઓ નામવર તેવણને સલામ ભરતા હતા અને સાથે લેડી કારમાઈકલ હોય તો તેઓની ડોક્યું કરતાં હતાં.

બાઈ ધનબાઈજીનું પગલું કેટલું સખકતું અને સગનવંતું હતું તે નીચલા એક ધ્યાન ખેંચનારા દાખલા ઉપરથી બેઈ શકાશે. એક દીવસ મીસીસ વાચ્છાએ એક રેશમી કાપડવાલાની દુકાને જઈ તેને બનારસી સાડીઓ પોતાના હોટલપર લાવવાને કહ્યું હતું. પશુ બાઈજી ધનબાઈજીનું સખકતું પગલું

પેલા વેપારીને એટલું ખુબું ફળી ગયું હતું કે પેલો વેપારી રાત્રે હોટલ ઉપર આવી દરગુજર સાથે કહેવા લાગ્યો કે તેવણનાં સખકતાં પગલાંને અંગે એક રાણી દુકાનમાં આવી તમામ બનારસી સાડીઓની ખરીદી કરી ગઈ હતી. સીઝનની આખેરીએ એજ વેપારીએ કીધેલાં સેલમાં પશુ મીસીસ વાચ્છાને હાજર થવાની અને સેલમાંથી ગમે તે માલ ગમે તે કીંમત આપી ખરીદવાની તેણે અરજ કીધી હતી. સેલની આખે-રીએ બાઈજી ધનબાઈજી મજકુર દુકાનમાં જતાં વેપારીએ હરખબેર દોડતો આવી ખખર આપી કે તેણે તો માત્ર રૂપિયા પાંચ હજારના માલના વેચાણની વકકી રાખી હતી, જ્યારે ખરેખરે વેચાણ તો રૂ. ૧૪૦૦૦ નું થયું હતું.

કેશમીરે તો આ હેતવંટા બેડાંને એવાં તો આકર્ષી લીધાં હતાં કે લાગટ અગ્યાર વરસ સુધી મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા ત્યાં એપ્રિલથી નવેમ્બર સુધી જયા કરતા હતાં. કે જેમ કરી તેઓએ આ દીશામાં એક રેકોર્ડિંગ કીધો હતો. ત્યાં તેઓએ નુરમહાલ નામની એક હાઉસ બોટ ખાંધી હતી. જે જેટલી આરટીસ્ટીક તેટલીજ આકર્ષક હતી. કેશમીર છોડતી વખતે ત્યાંના મહારાજાએ તેઓની આ બોટ ખરીદી લીધી હતી. એવી રીતે એક ખાનગી માલેકીની બોટ એક મહારાજા ખરીદ કરી લે એ એક બતનો રેકોર્ડિંગ કહેવાય.

કેશમીરના અંદરના જંગલો અને ખરફના પહાડો પર પશુ આ બેડાંએ મુસાફરી કીધી હતી. જે દરમિયાન ‘Bird of Paradise’ યાને બહેસ્તનું પક્ષી, ‘ગુલર લેક’, ‘વોટર મીરિજ’, ‘કોલોહોઈ ગ્લેશ્યર,

અમરનાથના હબરો વરસના પુરાના ગુફાઓ, હાપતગંજના રંગીન ખરફના પહાડો, જોઝીલા પાસ વિગેરે વિગેરે જગ્યાઓએ હતી, જેની ખુબસુરત, રમણીય અને આકર્ષક સીનસીનરીઝ વિગેરેનું શબ્દોથી ખ્યાન કરવું કેવળ અશક્યજ છે. આ બહાદુર અને હીંમતવાન બેડાંએ કેશ્મીરમાં એવી એવી એકાંત જગ્યાઓની મુલાકાત લીધી હતી કે જે જગ્યાએ ન તો ટેલીગ્રાફ ઓફીસ, ન તો પોસ્ટ ઓફીસ કે ન તો દવાખાનું હતું. એવી એવી જગ્યાઓએ આ સંતોષી બેડું દુધ, પાંઉ, માખણ જે કાંઈ મળી શકતું તે ઉપર ગુબરો કરી તે કીરતારના હબરો શુકરાના કરતું હતું.

ગુલમર્ગ જે ૮૦૦૦ ફીટની ઉંચાઈએ આવેલું છે ત્યાં મીસીસ વાચ્છાએ ચાર વરસ એક બંગલો રહેવા માટે રાખ્યો હતો, અને જેની વીઝીટરો ત્યાં જવા માગે તેઓને એ બંગલો થોડાક દિવસ રહેવા માટે આપતાં. આ ધણીધણીયાણી જ્યારે ગુલમર્ગમાં હતાં ત્યારે તેઓએ પોતાની “સીલવર વેડીંગ”ની ઉજવણી કીધી હતી. જે વખતે તેઓએ રૂ. ૫૦૦૦ હોસ્પીટલમાં ખીલાણું નિભાવવા, યુબઈની પારસી સ્કુલોમાં છોકરાઓના ભોજન ફંડમાં, સેવાસદન ફંડમાં આપ્યા હતા. ખીજી વખતે રૂ. ૧૦૦૦૦ ની રકમ પારસી છોકરીઓની સ્કુલોમાં ઇનામ આપવામાં, બપાનના ધરતીકંપ ફંડમાં, ફીઝીકલ કલચરમાં ઇનામ આપવામાં. સર જમશેદજી સ્કુલના માનવંત પ્રીનસીપાલ શેઠ ડોસાભાઈ નશરવાનજી વાહડયાના યાદગીરી ફંડમાં રૂ. ૧૧૧૧ આપ્યા હતા. કે જે શાળામાં મીઠા વાચ્છા શીખ્યા હતા. કેશ્મીરની મીશન સ્કુલને પોતાની

જુની ખોટ રૂ. ૩૦૦૦ ની કીંમતની ભેટ આપી હતી કે જેમાંથી છોકરાઓને વાર્ષિક ઇનામો આપવાને બની શકે. એ ઉપરાંત મીસીસ વાચ્છાએ પોતાના મરહુમ મુરખી માતાજી તથા મુરખી પીતાજીને નામે રૂ. ૧૭૦૦૦ અલાહેદા રાખ્યા છે. જેનો ધર્મ દવે પછી બહેર થશે. એક મોટી ધરખમ રકમ સાધારણ ગુબસના પારસી મરદો, અને ઓરતો સ્વતંત્ર રીતે બતી મહેનતથી કમાણી કરે તેટલા માટે “દયાળ બાગ”ના ધોરણ ઉપર, યા એવીજ ખીજી કોઈક રીતે નાના પાયા ઉપર એક યોજના ઘડી કાઢી, તે માટે પારસી કોમની કાંઈક અંશે હાલની હાલત સુધારવાની અને કોમની બની શકતી બહેતરી કરવાની આ ભલાં બેડાંની ખાએશ છે.

ખાઈ ધનખાઈજી ઉચ્ચ ખવાસના, સ્વમાન ધરાવનારા, નરમ સ્વભાવના, પવિત્ર, ઉદયોગીક, મહેનતુ, હીંમતવાન, હાતમ દીલના અને તે સાથે દયાળુ જીવરના અને સંતોષી હતાં. તેઓને કન્યાકંકાસ, તાહરીમારી, નીંદાનાલેસીને નામનો મોટો ધીકકાર હતો. તેવણ ખાઈજી જેટલાં મોજાં, શોખીલાં એટલાં હેટાળુ અને ભલાં પણ હતાં. એવાં એક સદગુણી અને ચારીત્રવાન નારીને અવસ્તામાં “નાઈરીકામચ અખ-ઓનીમ” કહે છે. કે જેને બધા આરાધે છે, યાદ કરે છે, અને વખાણે છે.

ખાઈજી ધનખાઈજીએ ૪૭ વરસની પરણેલી જીદગી તદન સુખ આરામ અને શાંતીમાં પસાર કરી અને કુલ કરમાય તે મીસાલ ૮૪ વરસની પાકત વયે છેવટે મીઠા વાચ્છાના હાથમાંજ પોતાનો સખકતો પવિત્ર હાથ આપી

તા ૨૫ મી જુલાઈ ૧૯૩૯ ને દીને સહુવારના ૮ કલાક અને ૩૫ મીનીટે પાક જુદાતાલાની પનાહમાં હસ્તાં સીધાન્યાં મરનાર કોઈનાજ ખુરામાં હતાં નહીં. જુદાતાલાએ જીવતી જીંદગીમાં પુરતી સુખશાંતી આપી રહેમદીક્ષી ખતાવી એટલુંજ નહીં પણ છેવટે જ્યારે દાદગાર દાદારે એવણને પોતાની પનાહમાં લીધાં તે દિવસેખી તે માહનામીએ પોતાની નીચલી ઉત્તમ બક્ષીસાં (Nature's Choicest Gifts) બધી સામતીજ બક્ષી હતી. કુદરતની આ બક્ષીસાં એ હતી કે:—(૧) ૮૪ વરસની પુરી અને પાકટ ઉંમર (૨) પાયદસ્ત કાઢતી વખતે મારમારના વરસાદજીના સારા સગન. (૩) ચુડે ને ચાંડલે ચાર ચીતલ સાથે સાહવાસનપણામાં સીધાન્યાં, (૪) સહુવારે ૮-૩૫ કલાકે ફુલ કરમાય તેમ ગુજ્યાં, અને સાંજે પાંચ વાગતે પાયદસ્ત કાઢી જેથી ૩ સરોપ ત્રણ દિવસ છુટા છુટા ભોગવ્યા, (૫) ૪૭ વરસની તદન શાંત, ભાગ્યશાળી, સંપૂર્ણ સુખ સાથે તંદરોસ્તીભરી પરણેલી જીંદગીનું સુખ ભોગવ્યું, (૬) છેક છેવટની ઘડી સુધી શરીરના તમામ ભાગો જેવા કે કાથ, પગ, કાન, આંખ વીગેરે તદન સલામત. ફક્ત શાંતપણામાં એક સેકન્ડમાં દીરતારને ત્યાં ગયાં. (૭) જન્મ દિવસ દપમહેર દાદાર, મરણ રોજ દેપદીન દાદાર.

મરદુમ મીસીસ વાચ્છાની ધીરજ, હોંમત અને માણસાને ઝટ કરીને પીછાણી લેવાની શક્તિ અજબ પ્રકારની હતી, આને પુરાવો નીચલા બે દાખલાઓ ઉપરથી બેઠ શકાશે. પહેલા પનાવમાં કેશમીરની નવી ખોટ હાઉસ

બાંધ્યા પછી એક રાત્રે થયલાં સખત તોફાનના સખબે તેનું પીટલનું નકું કડું તુટી જવા સાથે દોરડું છુટી ગયું હતું જેથી મીઠ અને મીસીસ વાચ્છાના જનને હાની પુગવા સાથે હજારોની માલમતાની નુકશાની પુગવાનો સંભવ હતો, પણ મીસીસ વાચ્છા એ માણસાને આપેલી હોંમત અને ધીરજથી કોઈનાબો જનમાલને કશી પણ હાની પુગી નહી. બીજા એક પનાવમાં જ્યારે મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા રાત્રે એક ત્રનમાં મુસાફરી કરતા હતા, ત્યારે તેઓના કમપાર્ટમેન્ટમાં તેઓ એકલાંજ હતાં એમ માની લઈને એક સ્ટેશનેથી બે માણસો તેઓને છુટવાના ઇરાદાથી દબ્બામાં ચઢી બેઠા હતા, પણ એજ દબ્બામાં એક ગોરા લશ્કરી અમલદાર પણ સુતેલા હતા તેનું આ બદમાશોને ભાન હતું નહી. આ બે શખ્સો જેઓના મોઢાં માથાં ધાકેલાં હતા અને જેઓ દોડતા દોડતા આવી નેઓના કમપાર્ટમેન્ટમાં બેઠા કે તુરતજ મીસીસ વાચ્છા સમજી ગયા કે આ તો કોઈક બદમાશો હતા અને તે મુજબ પોતાના ધણીને પણ ચેતાવ્યા હતા. પણ જ્યારે આ બદમાશોની નજર ડબ્બામાં સુતેલા પેલા ગોરા અમલદાર ઉપર પડી કે તેઓ પોતાની બાજી ઉંધી વળેલી પામી ગયા હતા, અને જેવી ત્રેન બીજા સ્ટેશને ઉભી રહી કે એ બદમાશો નાહસી છુટયા. આ બંને પનાવો વેળાએ મીસીસ વાચ્છાની દુરઅદેશી, હોંમત અને ધીરજના સખબે આ બેડું જનમાલની કસીબી નુકશાની પામતું સલામત બચી જવા પામ્યું હતું.

કેશમીર જેટલું તેના રમણીય અને આંખે ઉડી વળગે એવા 'સીન્ડ' માટે જાણીતું છે તેટલુંજ તેની ત્રાપેરી, રાસ્પમેરી, યુઝમેરી, પ્લમ્બ, પીચીઝ, એપરીકોઝ, પેર, એપલઝ વિગેરે ઇંગ્લીશ ફરેટસ માટે પણ જાણીતું છે. એપ્રીલથી તે સપ્ટેમ્બર મહાના સુધી ત્યાંના બધા બગીચાઓ એજ સીઝન દરમ્યાન ફળફુલથી ચીકાર ભરાયેલા રહે છે. પામપોર જે કેસર (saffron)નું ખેતર છે અને જે શ્રીનગરથી ૧૫ માઈલને છેટે આવેલું છે ત્યાં ઘણાજ ઉત્તમ પ્રકારનું કેસર પાકે છે જે હિંદ અને હિંદની બહાર જાય છે અને જેનાથી કેશમીરની સરકારને વાર્ષિક રૂ. ૨ લાખની આમદાની ઉપજે છે.

કેશમીર છાડ્યા પછી મીઠ અને મીસીસ વાચ્છા બે વરસ ઉતાકામાન્ડ ક્યાં હતાં. જ્યાંથી ત્રીજે વરસે તેઓ બેંગ્લોર ગયાં હતાં. જ્યાંની સઘળી જગ્યાઓ ફરીને જોયા પછી મીસીસ વાચ્છાની આંખમાં માતીઓ પાક્યા હતા. મીઠ વાચ્છાની ખાએશ ત્યાંના તબીબ જેઓએ સંકેતો મોતીઓ કાઢ્યા હતા તેઓ પાસે હોવાના બંગલામાં તે કઢાવવાની હતી, પણ ખુદાની મરજી એઓની આંખ બચાવી લેવાની અને મુંબઈમાંજ માતીઓ કઢાવવાની હતી, એટલે તે પહેલાં તો મીસીસ વાચ્છાને પગ એકાએક ઢુખી આવ્યો, જે પછી હાથની આંગળીને એવો તો સખત ગાઢિત થઈ આવ્યો કે જેના દુખારાથી મોતીઓ કાઢવાનું ત્યાંના સરજ્યને અશક્યજ હોવાનું જણાવ્યું. જેથી ખુદાની રહેમથી મીસીસ વાચ્છાની આંખ બચી ગઈ અને આખરે મોતીઓ

મુંબઈ જઈને કઢાવ્યો ને માત્ર ચોથેજ દીવસે ડોક્ટરે કાચ બતાવ્યો જેથી મીસીસ વાચ્છાએ તેમાંથી બધાંને ઓળખી કાઢ્યાં. આ વખતે એવણુ બાઈજની વય ૭૫ વરસની હતી. મીસીસ વાચ્છાને ખુદરતે જે નવું નર બક્ષ્યુ હતું તે નવાં ખુદાઈ નરે એઓને મરણ સુધી એટલે કે તે પછીથી બીજાં દશ વરસ સુધી ચારી આપી હતી.

એવી રીતે બધે બધે ૧૪ વરસ સુખરૂપ સહીસલામત ફરી મુશીબતો, અકસ્માતો અને લુટાણામાંથી બચી જઈ ૧૯૨૯ માં અસલ પ્યારાં શહેર મુંબઈ મધે પાછાં ડરીકામ થયાં હતાં. જે માટે ને કીરતારનો હબરો હબર ઉપકાર !

વાચ્છા, શેઠ રતનજી ફરામજી (૧૮૧૫-૧૮૯૩)—એઓ નાની ઉંમરે ધંધામાં પડી ૨૦ વરસની વયે ચીન ગયા હતા જ્યાં



વેપારી લાઈનમાં નામ કાઢ્યું હતું. ૧૮૪૦ ની ચીનની અફીણની લડાઈ તેઓએ નજરે જોઈ હતી. તેઓ હાસાબ કીતાબમાં ઘણાજ હુશીયાર હતા અને વેપારીઓના કબજા બંધ પક્ષના સંતોષ વચ્ચે ચુકવે તેથી તેઓને રતનજી નાંદરીન (મેજસ્ટ્રેટ) તરીકે સઉ કાઈ ત્યાં પીછાણતું હતું. ૪૦ વરસ ચીનમાં કાઢ્યા પછી મુંબઈ આવી “મુંબઈનો બાહાર” જેમાં પારસી, હિંદુ, મુસ્લીમ કુટુંબની વંશાવલી આપવામાં આવી છે તે ચોપડી બાહર પાડી હતી. એ

ઉપરાંત ૧૨૫ વરસનું પંચાંગ જેમાં બધી તારીખો ઉપરાંત ચીનાઈ તારીખખી આપવામાં આવી છે કે જેવી તારીખ અત્યાર સુધી કોઈપણ પંચાંગમાં આપવામાં આવી નથી, તેમજ આખાં હિંદમાં એવી કોઈપણ ચોપડી છપાઈને અત્યાર સુધી બાહરે પડી જ નથી, તે બન્ને યાદગાર અને કીમતી ચોપડીઓ તેઓએ ૧૮૭૪ માં છપાવીને બહાર પાડી હતી. કે જે ચોપડીઓ “સ્ટેનડર્ડ વર્કસ” સમાન લેખાય છે. વળી પંચાંગ પોથીનું એમણે હાથે લખેલું “મેન્યુસ્ક્રીપ્ટ” ચોપડીના આકારમાં છે, જે માતીના દાણા જેવા દસ્કતે લખેલી ૮૦૦ પાનાની ચોપડીરૂપે છે. આ ચોપડીની એક સઉથી અગત્યની અને ધ્યાન ખેંચનારી ખીના તો એ છે કે એ આખી ચોપડીમાં એકબી ભૂલ કે છંકા નથી. આખાં હિંદમાં પણ એવી એકે ચોપડીની બેડી જ નથી. આ ચોપડી “રોયલ એશયાટિક સોસાયટી”ની મુંબઈની શાખાને ભેટ આપવામાં આવી છે દરેકે દરેકને આ ચોપડી બેવાની ખાસ ભલામણ છે.

### વાચ્છા, મીસીસ નવાજખાઈરતનજી—

એઓ શેઠ રતનજી વાચ્છાના ધણીઆણી થાય છે. બાઈ નવાજખાઈ સ્વભાવે બહુ ગરીબ ને નમાના હતાં. તેઓને ચાર છોકરા અને ત્રણ છોકરીઓ હતી. જે બધાંને તે વખતના જમાના અનુસારની કેળવણી આપવામાં આવી હતી. આ નેકબંદ બાનુ જ્યારે ગુજર પામ્યાં ત્યારે તેઓના



ચહેરા ઉપર જે ખુદરતી નુર અને તેજ બેવામાં આવ્યું હતું તે ખરેખર એક ખુદરતી બક્ષેસ હતી કે જે નુરાણી મીઠા વાચ્છાની નજર આગળથી હજી જતી જ નથી.

વાચ્છા, જેહાંબક્ષ રતનજી (લકબે વાચ્છાજી સીખીના), એલ. એમ. ઇ.— એવણુ સર જમશેદજી જીજીભાઈની શાખામાં



શીખી ત્યાંથીજ મેટ્રીક થઈ વીકટોરીઆ જ્યુ-બીલી ટેકનીકલ ઇનસ્ટીટ્યુટમાં દાખલ થયા હતા, જ્યાંથી મીકેનીકલ એનજીનીઅરની છેવટની પરીક્ષા પસાર કરી L. M. E. નો ડીપ્લોમાં મેળવ્યો હતો.

એમણે કોટન પ્રેસના ઇજનેર તરીકે ઘણેક ઠેકાણે નામ કાઢ્યું હતું. છેવટે નવસારીની તાતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્કુલના પ્રીનસીપાલનો માનવંત ઓધ્યા પણુ એમણે ભોગવ્યો હતો, જ્યાં ૪૪ વરસની ભર જવાન વયે એવણુ હક થયા હતા. તેઓના ત્રણ ખેટાઓ આફ્રીકામાં સારા ઓધ્યાઓ ઉપર છે. તેઓના વડા ભાઈ શેઠ વાચ્છાજી કાણુલની લડાઈમાં “સીખી” ગામમાં ટાઈફાઈડથી ગુજરી ગયા હતા. એમણે શેઠ જેહાંબક્ષને છોકરો કરી રાખ્યો હતો, જેથીજ “શેઠ જેહાંબક્ષ વાચ્છાજી સીખીના” એમ એઓ ઓળખાતા હતા.

પાંડે, મીં સોરાબજી લીમજી, એમ. બી. ઇ., જે. પી.—એવણુનો જન્મ ૧૮૬૮ ના સાલમાં થયો હતો. એવણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૯ માં તેઓને



એક સુલેહના અમલદાર (જે. પી.) બનાવવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૦૯ ના સાલથી તેઓ માથેરાનની મ્યુનીસીપાલિટીના એક કાઉન્સિલર છે. જ્યારે ૧૯૩૪ ના સાલમાં તેના પહેલા બીન-સરકારી પ્રેસીડન્ટ પસંદ થયા હતા અને એ હેતિ નેમણે વર્ષો સુધી ભોગવ્યો હતો. ૧૮૮૯ ના સાલમાં તેઓ જાણીતી મેસર્સ રીચી સ્ટુઅર્ટ એન્ડ કુંપનીમાં જોડાયા હતા, જે પાછળથી ૧૯૦૩ ના સાલમાં મેસર્સ ફારબ્સ કેમ્પબેલ એન્ડ કુંપની લીમીટેડ સાથે જોડાઈ હતી. ૧૮૯૫ માં એવણુના પીતા એ પેઢીમાંથી રીટાયર થતાં તેઓ તેના હેડ સેલ્સમેન અને તે પછીથી ઓફીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ બન્યા હતા. ૧૯૦૭ ના સાલમાં એવણુ પોતાના ઘણીઆણી સાથે માનચેસ્ટરની મુલાકાતે ગયા હતા.

૧૯૨૬ ના સાલમાં એવણુ ઉપલી પેઢીમાંથી રીટાયર થયા ત્યારે તેની તરફથી મીં ઇ. જે. બનબરીએ મીં સોરાબજીને માનપત્ર એનાયત કીધું હતું. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેઓ ઉપર એમ. બી. ઇ. ના ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. માથેરાનની મ્યુનીસીપાલિટીના પ્રેસીડન્ટ તરીકે એમણે ૧૯૩૪ થી ૧૯૪૦ ના વરસા સુધી ભોગવેલા ઓધ્યા હરમ્યાન માથેરાનની મ્યુનીસીપાલિટીએ ભારે પ્રગતી કીધી હતી, એટલું જ નહીં પણ એવણુની હેબરેખ અને વડપણ હેઠળ માથેરાનની રેલ્વેના વહાવટમાં પણ બહેળા ફેરફારો થવા પામ્યા હતા.

સરનામું:—માથેરાન, અથવા માથેરાન રેલ્વે કુંપની, ૫૪, એસ્પેક્ટેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મરચન્ડ, મીં ફરામરોજ રસ્તમજી, એફ. એસ. એ. એ., જે. પી., બીહાર અને ઓરીસાના ઇનકમટેક્સ કમીશનર—તેમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. એમણે મુંબઈ અને લંડન મધે કેળવણી લીધી હતી. સુમારે આઠ વરસ સુધી તેઓ મુંબઈમાં પ્રોફેશનલ એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર હતા. મુંબઈની સીડનહામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇકોનોમીક્સ મધે તેઓ બાર વરસ સુધી એકાઉન્ટીંગ અને ઓડીટીંગના વીષયના પાઠ-ટાઈમ લેકચરર હતા. મુંબઈની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ ટ્રસ્ટ ના કામચલાઉ સેક્રેટરી અને ચીફ એકાઉન્ટન્ટનો ઓધ્યા ભોગવવા ઉપરાંત તેઓ મુંબઈની યુનીવર્સીટીના એકાઉન્ટીંગના ઐકઝામીનર પણ હતા. ચાર વાર એમણે મુંબઈ ઇલાકાના અને એડનના ઇનકમટેક્સ કમીશનરનો કામચલાઉ ઓધ્યા ભોગવ્યો હતો. એઓએ બુકકીપીંગ તેમજ ઇનકમટેક્સને લગતાં કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું—કટક.

રાજ, મી૦ ત્રીભોવનદાસ જગ-જીવનદાસ, એમ. એ., એલ. એલ. બી., તે પોરબંદર સ્ટેટના દીવાન—મી૦ ત્રીભોવનદાસ રાજનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈ તેમજ જુનાગઢ ખાતે કેળવણી લીધી હતી ૧૯૧૪ ના સાલમાં મુંબઈની વીલસન કોલેજમાં હોસ્ટરીના વિષયના લેક્ચરર તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૦ ના સાલ સુધી વાંકાનેર સ્ટેટના નાયબ દીવાન અને સર ન્યાયાધીશનો આધે ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૦-૨૧ માં જુનાગઢ સ્ટેટના ડેપુટી રેવેન્યુ કમીશનર તરીકે અને ૧૯૨૧ થી ૧૯૩૦ સુધી લીંબડી સ્ટેટના હુકુર પરસનલ એસીસ્ટન્ટ અને રેવેન્યુ મીનીસ્ટર તરીકે સેવા બજવી હતી. ૧૯૩૦ ના સાલમાં તેઓની છુણાવાડા સ્ટેટના દીવાન તરીકે અને પાછળથી ૧૯૩૪ માં પોરબંદર સ્ટેટના દીવાન તરીકે પણ નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૬ ના સાલમાં પોરબંદરના નાઁ મહારાજ તરફથી તેવણને તાકુમી “સરદાર”નો ઇલકાબ બક્ષવામાં આવ્યો હતો.

સરનામું:—પોરબંદર, (કાઠીયાવાડ.)

રહીમનુલ્લા, મી૦ હુસેનઅલી મહ-મદભાઈ, બી.એ., બે.બી., મુંબઈની લેલ-સ્કેટીવ કાઉન્સીલના પ્રમુખ (૧૯૩૬-૩૭)—તેવણનો જન્મ ૧૮૯૦ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૮ થી ૧૯૩૬ ના સાલ સુધી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના અને ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૮ ના સાલ સુધી તેની સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના તેવણ એક સભાસદ હતા. તે ઉપરાંત સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના ચેરમેનનો આધે પણ તેમણે ભોગવ્યો હતો. મુંબઈની ઇમ્પ્રુવમેન્ટ

ત્રસ્ટ બોર્ડના તેઓ એક સભાસદ હોવા ઉપરાંત તેમણે ઇમ્પ્રુવમેન્ટ કમીટીના ચેરમેનના તેમજ બોમ્બે પોર્ટ ત્રસ્ટના એક ત્રસ્ટીનો આધે પણ ભોગવ્યો છે. વળી તેઓ હજ કમીટીના ગોકળદાસ તેજપાલ હોસ્પીટલની એડવાઈઝરી કમીટીના, ઈંડયન રેડક્રોસ સોસાયટીની કમીટીના તેમજ બોમ્બે વીજલન્સ એસોસીએશનના એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૪-૩૫ ના સાલમાં તેમણે મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના મેયરનો આધે પણ ભોગવ્યો હતો. ૧૯૩૧ થી ૧૯૩૬ સુધી તેઓ એક ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજસ્ટ્રેટ હતા. ૧૯૩૭ ના સાલમાં કોંગ્રેસે હોદ્દો લેતાં પહેલાં તેમણે મુંબઈ સરકારના એક મીનીસ્ટર તરીકેનો આધે પણ ભોગવ્યો હતો.

સરનામું:—૨૨, પેડર રોડ, મુંબઈ.

ફેનેડી, મી૦ ટી. સીંકલેર,—એવ-ણનો જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલમાં સ્કોટલેન્ડ મધે થયો હતો. એડીનબરોની ફેટસ કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. દક્ષીણ આફ્રીકાની સોનાની ખાણોમાં બે વરસ સુધી કામ કીધા પછી ૧૯૧૧ ના સાલમાં મુંબઈની ગ્લેનફીલ્ડ એન્ડ ફેનેડી પેટીમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૪-૧૯૧૮ ના મહાનયુદ્ધમાં તેમણે સેવાઓ બજવી હતી. ૧૯૩૭ ના સાલ દરમ્યાનની બોમ્બે એન્જનીયરીંગ કોંગ્રેસના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૨૯ ના સાલથી તેઓ મુંબઈના એક ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજસ્ટ્રેટ છે. યુરોપીયન એસોસીએશનની મુંબઈની શાખાના તેવણ બે વરસ સુધી ચેરમેન હતા. મુંબઈની લેલસ્કેટીવ કાઉન્સીલના



એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત તેઓ મુંબઈની સેન્ટ જ્યોરજ્સ હોસ્પિટલની મેનેજિંગ કમીટીના પણ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૪૧ ના સાલ માટેના મુંબઈ શહેરના શેરીફના ઓધ્ધા ઉપર તેમની નીમણુંક થઈ હતી.

સરનામું:—ફીનાક્ષ બીલ્ડીંગ, ગ્રેહામ રોડ, બેલાડ્ એસ્ટેટ મુંબઈ.

ટેનડન, બાબુ પરશોતમદાસ, એમ. એલ. એ.—સરવન્ટસ ઓફ પીપલ સોસાયટીના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૨૧ ના સાલ સુધી એઓ અલાહબાદમાં એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે પ્રેક્ટીસ કરતા હતા. જે પછીથી અસહકારની ચળવળ શરૂ થતાં એવણે પ્રેક્ટીસ કરવાનું માંડી વાળ્યું હતું. ૧૯૨૧ માં જોડયા પ્રાંતની કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રેસીડન્ટ હતા. અલાહબાદની મ્યુનીસીપાલિટીના એવણે વરસો સુધી ચેરમેન હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદા-ભાગની ચળવળોમાં એવણે આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. જેથી કેટલીકવાર તેમને જેલની સજા થઈ હતી. જોડયા પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ૧૯૩૭ માં ચુંટી કદાચા હતા. અને તેના સ્પીકરનો હોદ્દો દીપાવે છે.

સરનામું:—સરવન્ટસ ઓફ પીપલ સોસાયટી, અલાહબાદ.

રાંગણુકર, સર સાજબા શંકર, બી. એ., એલ. એલ. બી., બારીસ્ટર-એટ-લો. મુંબઈની હાઈકોર્ટના રીટાયર્ડ જડજ—સર સાજબાનો જન્મ ૧૮૭૮ ના સાલના ડિસેમ્બર મહીનામાં થયો

હતો. ૧૯૨૪ ના સાલમાં તેવણની મુંબઈના વડા ઇલાકેદાર મેજિસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૬-૨૭ અને ૨૮ ના વરસો દરમિયાન તેમણે મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક્ટીંગ જડજ તરીકેનો ઓધ્ધો ભોગવ્યો હતો કે જે ઓધ્ધા ઉપર ૧૯૨૯ ના સાલના એપ્રિલ માસમાં તેવણની કાયમના જડજ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૩૮ ના સાલમાં તેઓ ઉપર નાઈટહુડની નવાજેશ થઈ હતી. સરકાર તરફથી નેમાતી કેટલીક ટ્રીબ્યુનલોના વડા તરીકે તેમની નીમણુંક થાય છે.

માધવરાવ, મીન એન., બી. એ. બી. એલ.—મીન એન. માધવરાવનો જન્મ ૧૮૮૭ ના સાલના જુન માસમાં થયો હતો. ૧૯૦૭ ના સાલમાં પ્રેબિશનરી એસીસ્ટન્ટ કમીશનર તરીકે માઈસોર સીવીલ સરવીસમાં જોડાયા હતા. તેઓએ એસીસ્ટન્ટ કમીશનર, સીનીયર એસીસ્ટન્ટ કમીશનર ડેપ્યુટી કમીશનર ઉપરાંત માઈસોર સીટી મ્યુનીસીપલ કાઉન્સિલના પ્રેસીડન્ટનો ઓધ્ધો પણ ભોગવ્યો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓ માઈસોર ડીસ્ટ્રીક્શન' એન્ડ આર્થન વર્ક્સની બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના સેક્રેટરી અને ૧૯૨૩ માં માઈસોર આર્થન વર્ક્સની બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના ડિરેક્ટર અને સેક્રેટરી નીમાયા હતા. ૧૯૨૭ માં માઈસોરની સરકારના ચીફ સેક્રેટરી અને ૧૯૩૩ માં રેવેન્યુ કમીશનર નેમાયા હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં તેઓએ માઈસોરની કાઉન્સિલના સભાસદ તરીકેનો ઓધ્ધો પણ ભોગવ્યો હતો. હાલમાં તેઓ માઈસોરના દીવાનનો હોદ્દો દીપાવે છે.

સરનામું:—“હીમાલયા,” બસાવનમુડા બેંગ્લોર.

ઝાખવાલા, શ્રી. શ્યાવક્ષ એચ.— મુંબઈના આ જાણીતા મજુર નેતાએ



અનેક મજુર સંસ્થાઓની સ્થાપના કરી છે. શ્રી. ઝાખવાળાના જીવનની શરૂઆત શિક્ષક તરીકે થઈ હતી. શિક્ષક તરીકે નોકરી કરવા ઉપરાંત તેમની જાહેર પ્રવ્રતિ તે ચાલુજ રહેલી. તે પછી શિક્ષકની નોકરી છોડી તેઓ મજુર પ્રવ્રતિમાંજ પડ્યા અને સાથે વર્તમાનપત્રોમાં લેખો પણ લખતા. ભારત કાવચાં કેસમાં બીજાઓ સાથે તેમને પણ પકડવામાં આવ્યા હતા. મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસંમ્બલીના તેઓ એક સભ્ય છે.

સરનામું:—ખાર.

વકીલ, મીં વસંતરામ જમીયતરામ, બી. એ., એલ એલ. બી., જી. વી.— તેમનો જન્મ રીસિંખર ૧૯૦૨ માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈની એલફીન્સ્ટન હાઈસ્કૂલ અને કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૬ની સાલથી એમણે મુંબઈમાં પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. બાળુસનાથ ટેમ્પલ ટ્રસ્ટ વીગેરે ટ્રસ્ટોના એઓ એક ટ્રસ્ટી છે. ભારતીય વીધાભવનના ત્રણર છે. મુંબઈની સર હરકીશનદાસ નરોત્તમદાસ હોસ્પીટલને રૂ. ૧૦ હજારની રકમની ખાશ્વસ કીધી છે. ૧૯૩૯ માં કોલેસ ટીકીટ ઉપર તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—૧૬, વાચ્છા ગાંધી રોડ, આમદેવી, મુંબઈ.

સાકરલાલ બાલાભાઈ, શેડ, એમ. એલ. એ.—શેડ સાકરલાલ અમદાવાદના એક મીલમાલેક તેમજ અમદાવાદના મીલમાલેકોની મંડળીના માજી પ્રમુખ છે. તેમનો જન્મ ૧૮૮૬ના સાલમાં થયો હતો કેળવણી લીધા પછી ૧૯૦૩ના સાલમાં તેઓ ધંધામાં જોડાયા હતા. તેઓ એક કુશળ બીઝનેસમેન હોવા ઉપરાંત અનુભવી ઉદ્યોગપતી પણ છે. ૧૯૨૮ના સાલમાં તેમણે સારગપુર ડાટન મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની લીમીટેડ નં ૨ ચાલુ કરી હતી. ૧૯૩૪માં નં ૧ મીલમાં તેમણે નવું સાંચાકામ મુકયું હતું. હાલે તેવણ કાપડની ત્રણ મીલોનો કુશળતાથી વહાવટ કરે છે. મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસંમ્બલીમાં અમદાવાદના મીલમાલેકોના પ્રતિનિધિ તરીકે તેવણ ચુંટી કઢાયા છે. તેવણે સંજ્યાબંધ ધર્મદા ખાતાંઓને મદદ કરી છે.

સરનામું:—સાંકડી શેરી, અમદાવાદ.

વેલીનકર, મીં વસંત શ્રી કૃણ, બી. એ (એક્શન), ખાર-એટ-લો— તેમનો જન્મ ૧૯૦૧ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈમાં ૧૯૧૯ના સાલમાં મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરી ૧૯૨૦માં ચઢયાતા અભ્યાસ માટે ઇંગ્લંડ ગયા હતા જ્યાં ૧૯૨૪માં બી. એ. (એક્શન)ની પરીક્ષા હાસ્ટરિના વીષયમાં બોનર્સ સાથ પાસ કરી હતી. ૧૯૨૫ના સાલમાં તેઓ બેરીસ્ટરની પરીક્ષામાં પસાર થયા હતા. જે પછી ૧૯૨૬માં એવણે હાઈ પાછા ફરી એજ સાલમાં મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક એડવોકેટ તરીકે પોતાનું નામ “એનરોલ” કર્યું હતું. ૧૯૩૦ના સાલમાં એવણે મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનમાં ચુંટી કઢાયા હતા.

સરનામું:—રતન હાઉસ, ૪૨૫, લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ.

ઉમર હયાતખાન દીનાના, ધી ઓનરેબલ કરનલ નવાબ રાણા મલીક, સર, કે. સી. આઈ. ઇ, સી. બી. ઇ., એમ. વી. ઓ.—સર ઉમર હયાત ખાનનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. એમણે લાહોરમાં કેળવણી લીધી હતી. મરહુમ શહેનશાહ એડવર્ડની દીલ્હી ખાને ભરાયલી કોરોનેશન દરબારમાં એમણે દાજરી આપી હતી. સામાલીલેન્ડ મધે લશ્કરી સેવાઓ બજવી હતી ગયાં મહાન યુદ્ધમાં ફ્રાંસ અને મેસાપોટેમ્યા મધે એમણે લશ્કરી ટુકડીઓ સાથે સેવા બજવી હતી. એ ઉપરાંત એમણે ત્રીજી કાબુલની લડાઈમાં પણ ભાગ લીધો હતો (જે બાબે ડીસ પેચીઝમાં પણ ઇશારો કરવામાં આવ્યો હતો.) એઓને પાછળથી કરનલની ઉચ્ચ પદવીએ ચઢાવવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૦ ના સાલમાં નેમાયલાં ઇશર કમીશનના અંગે એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—કીરા, ડીસ્ટ્રિક્ટ શાહપુર, પંજબ.

સ્ટોન્સ, સર ફ્રેડરીક, ઓ.બી.ઈ., જી.પી. એમ. એલ. એ.—સર ફ્રેડરીક સ્ટોન્સનો જન્મ ૧૮૮૬ના સાલના અક્ટોબર માસમાં થયો હતો. માનચેસ્ટરની કોલેજ ઓફ ટેકનોલોજી મધે કેળવણી લીધા પછી ઇંગ્લાંડની જુદી જુદી મીલોમાં જોડાઈ ૧૯૦૮-૧૯૦૯ માં કલકત્તાની ખંગાળ કોટન મીલ્સના લીવીંગ માસ્તર તેમજ તે પછી ૧૯૦૯-૧૯૧૦ માં મુંબઈની સ્વાન મીલ્સ લીમીટેડના માસ્તર તરીકે અને મુંબઈની બોમ્બે ડાઈંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરીંગ કુંપનીના મીલ્સ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે કામ બજવ્યું હતું. ૧૯૨૦ ના સાલથી તેઓ ઇ. ડી. સાસુન એન્ડ કુંપની

લીમીટેડના એક ડીરેક્ટર છે એ ગરૂપની મીલોનો વહીવટ સારી રીતે સંભાળે છે. મીલ ઉદ્યોગની તેમણે બજવેલી સેવા ધ્યાનમાં લઈ તેમને ચાલુ વર્ષમાં સર નાઈટ બનાવવામાં આવ્યા છે. તેઓ મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક સભ્ય છે.

સરનામું:—ઈ. ડી. સાસુન એન્ડ કુંપની લીમીટેડ, ડુગલ રોડ, બેલાડ એસ્ટેટ, મુંબઈ.

માસ્તર, શ્રી. નગીનદાસ ત્રિભુવન-દાસ—એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં મુંબઈમાં થયો હતો. તેમણે ૧૯૦૬ માં સોલીસીટર તરીકે ધંધાની શરૂઆત કરી હતી અને આજે પણ તેઓ રાધવધ્યા નગીન-દાસની પેઢીના ભાગીદાર છે. શ્રી. નગીનદાસ ૧૯૧૬ માં હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં જોડાઈ રાજકીય જીવનની શરૂઆત કરી હતી. ત્યાર પછી કોંગ્રેસ પ્રવૃત્તિમાં પડ્યા હતા અને ૧૯૩૦-૩૨ ની કોંગ્રેસ લડતમાં તેમણે આગેવાનીભર્યા ભાગ લીધો હતો. એ સમયે તેઓ બહિષ્કાર સમિતિના પ્રમુખ હતા. લડતમાં તેમને જલનિવાસ મળ્યો હતો અને તેમને “સી” વર્ગમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૧ થી તેઓ મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે અને ૧૯૩૫ થી મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય ચુંટાયા છે. તેઓ વધુમાં મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલી કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય છે અને કોંગ્રેસ પક્ષના મંત્રી છે મ્યુનીસીપાલિટીમાં ગયેલા કોંગ્રેસ પક્ષના તેઓ નેતા છે. ૧૯૪૧ ની લડતમાં જલ ગયા છે.

સરનામું:—૯૪, મેડોઝ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

તારાબહેન માણિકલાલ પ્રેમચંદ—  
શ્રીમતિ તારાબહેનનો જન્મ ૧૮૯૮ માં



થયો હતો. મુંબઈના સામાજિક કાર્ય-  
કર્તામાં તેમનું સ્થાન આગળ પડતું  
છે. મુંબઈની અનેક સ્ત્રી સંસ્થાઓ સાથે  
તેમને સંબંધ છે અને તેમાં જવાબ-  
દારીભર્યા ઓધ્યાઓ ભોગવે છે. તેઓ  
અખીલ હિંદ મહિલા પરિષદના જવાબ-  
દાર કાર્યકર્તા છે અને તેના પ્રતિનિધ  
તરીકે ફ્રાંસ તથા યુગેસ્લાવીઆમાં મળેલી  
આંતરરાષ્ટ્રીય મહિલા પરિષદમાં હાજરી  
આપી હતી. સરકારે તેમની સેવાઓની  
કદર કરી એમને જી. પી. તથા ઓનરરી  
મેમ્બરેટ બનાવ્યા છે.

સરનામું:—“પ્રેમોદાન,” લવલેન,  
મઝગામ, મુંબઈ.

પરીખ, શ્રી. નરહરી—ગાંધીજીના  
સુસ્ત અનુયાયી શ્રી. પરીખ ગુજરાત  
વિદ્યાપીઠના અધ્યાપક તથા આદર્શ  
કેળવણીકાર તરીકે ગુજરાતને જાણીતા  
છે. ગાંધીજી ગુજરાતમાં આવ્યા ત્યારે  
તેઓ તેમના સમાગમમાં આવ્યા અને  
આકર્ષાઈને આશ્રમમાં જોડાઈ ગયા.  
વકીલ હોવા છતાં તેમણે વકીલાતને  
તિલાંજલી દઈ રાષ્ટ્રસેવાનું કાર્ય  
ઉપાડ્યું હતું તેમની પ્રવૃત્તિ ખારડોલીના  
પછાત પ્રદેશમાં શરૂ થઈ હતી. ત્યાં  
કેળવણી પ્રચાર, ખેડુત સેવા તથા  
ગ્રામ્યોદ્ધારના કાર્યો કર્યાં હતાં. હવે  
તેમની પ્રવૃત્તિ સમસ્ત ગુજરાતભરની  
પ્રવૃત્તિ બની છે. હરિપુરા કોંગ્રેસની  
સ્વાગત સમિતિના મહાત્મી તરીકે  
તેમનું કાર્ય સુપરિચિત છે. ખારડોલી  
સત્યાગ્રહ પ્રસંગે ખેડૂતોના કેસ રજુ  
કરવામાં તેમણે અથાગ શ્રમ લીધો હતો.

પાંગારકર, કોમરેડ—મુંબઈ પ્રાંતના  
આ જાણીતા મજૂર અગ્રેસરને મુંબઈની  
હડતાળમાં ભાગ લેવા માટે પ્રી. હિંદ-  
માંથી હદપાર કરવામાં આવ્યા હતા.  
તેથી તેમણે વડોદરા રાજ્યના નવસારી  
પ્રાંતને પોતાની પ્રવૃત્તિનું ક્ષેત્ર બનાવ્યું  
હતું. ત્યાંની કિસાન અને મજૂરોની  
પ્રવૃત્તિમાં અનેકવાર તેમની ધરપકડ  
થઈ હતી અને હદપારીના હુકમો પણ  
થયા હતા. હિંદ સંરક્ષણ ધારા હેઠળ  
તેમને અત્યારે સુરતમાંજ રહેવાનો  
હુકમ કરવામાં આવ્યો છે. સુરતની  
ખહાર જવાની તથા કોઈની સાથે પત્ર-  
વ્યવહાર કરવાની તેમને મનાઈ છે.

જાગીરદાર, આર. એ. એમ. એ., એલ. એલ. બી. મુંબઈની હાઈકોર્ટના ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર—તેમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. બીબપુર, પુના અને મુંબઈ મધ્યે એમણે કેળવણી લીધી હતી. પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાંથી ગ્રેડ્યુએટ થઈ તેઓએ મુંબઈની હાઈકોર્ટના એક એડવોકેટ તરીકે પોતાનું નામ “એનરોલ” કરાવ્યું હતું. બાળ્યુતા બીબાભાઈ વીરધ ગુરનાથ ગઢિદા કેસમાં એવણે પ્રીવી કાઉન્સીલની જુડીશીયલ કમીટી સમક્ષ પણ હાજર થયા હતા. મુંબઈની હાઈકોર્ટના ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર તરીકે એઓની ૧૯૩૬ માં નેમણુંક થઈ હતી. એઓ મુંબઈની યુનીવર્સીટીના એક ફેલો છે. ૧૯૩૫ માં મુંબઈમાં મંગેલી કેનેરીઝ લીટરરી કોનફરન્સની રીસપેશન કમીટીના તેઓ ચેરમેન હતા.

સરનામું:—પ્રોક્ટર રોડ, ગીરગામ બેક રોડ, મુંબઈ, ૪.

**લેડી લક્ષ્મીબહેન જગમોહનદાસ,—**ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળના આ પ્રમુખ મુંબઈના મહિલા સમાજમાં માનભર્યું સ્થાન ધરાવે છે. ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળના તેઓ પ્રાણસમા છે. બીજા સામાજિક અને મહિલા સમાજની ઉન્નતિની સંસ્થાઓમાં પણ તેઓ અગ્રગણ્ય ભાગ લે છે.

**મહેતા, શ્રીમતિ રતનબહેન—**મુંબઈ અને ઉપનગરની સ્ત્રી ઉપયોગી પ્રવૃત્તિના શ્રીમતિ રતનબહેન એક અગ્રણી છે. એ ઉપરાંત રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ભાગ લે છે. તેઓ વૃદ્ધાવસ્થાએ પહોંચ્યા છે, છતાંયે તેમનો ઉત્સાહ જોવાને તેઓ છે.

**દેશાઈ શ્રીમતિ ભક્તિ લક્ષ્મી—**શ્રીમતિ દેશાઈ લીંબડી રાજ્યના દિવાન સ્વ. ઝવેરભાઈના પુત્રી થાય તથા દરબાર ગોપાળદાસનાં બીજાવારનાં પત્ની થાય. પતિ સાથે પોતે પણ રાષ્ટ્રીય લડતમાં ‘અંબલાચું’ છે અને જૈલનિવાસ પણ કેટલીકવાર ભોગવ્યો છે. બારડોલી અને બોરસદની લડતમાં સ્ત્રી શક્તિને જાગ્રત કરવામાં એમનો ફાળો અપૂર્વ કહેવાય. હરિપુરા અધિવેશન પ્રસંગે પણ તેમણે સારો ફાળો આપ્યો હતો. તાજેતરમાં લીંબડી પ્રકરણ અંગે દરબારશ્રી સાથે તેમણે પણ લીંબડીની હાજરતી પ્રબળી સેવા બજાવી હતી. ૧૯૪૧ ની લડતમાં ફરી જૈલ ગયા છે.

**શુક્લ-શ્રીમતિ જ્યોત્સના—**શ્રીમતિ જ્યોત્સના બહેન સુરતના બાણીતા વકીલ જેવચરામ ત્રોવેદીના પુત્રી થાય. બાળપણમાં વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થતાં પિતૃગ્રહે આવ્યાં હતાં અને ત્યાંજ રહે છે. ૧૯૩૦ માં કૌટુંબીક આપત્તિ છતાંયે તેમણે મુક્તી સંગ્રામમાં ભાગ લઈ જૈલ સ્વીકારી લીધી હતી. તેઓ સુરત શહેર સમિતિ તથા વિદ્યાર્થી મંડળના પ્રમુખ છે, સુરત જીલ્લા કોંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે અને “સુદર્શન” પત્રના તંત્રી હતા. હરિપુરા કોંગ્રેસની સ્વાગત સમીતીના સહતંત્રી હતા. એમની સાહિત્ય વિષયક પ્રવૃત્તિ પણ બાણીતી છે.

સરનામું:—સુરત.

ગ્રેટ સોશીયલની વધતી જતી લોકપ્રિયતા

કંપનીની સંગીન ફતેહ



ગ્રેટ સોશીયલનું  
પ્રશંસનીય પંચવાર્ષિક  
બોનસ

જીંદગીના વીમા  
ઉપર રૂ. ૬૦  
દર હજારે



હયાતીના વીમા  
ઉપર રૂ. ૫૦  
દર હજારે



મેનેજિંગ ડિરેક્ટર—

રાવ સાહેબ પી.

આઈ. પાટીલ.

લેન્ડ લોર્ડ એન્ડ બેંકર  
સાવડા.

ગ્રેટ સોશીયલ લાઇફ એન્ડ  
જનરલ એસ્યુરન્સ લીં

ગ્રેટ સોશીયલ બીલ્ડિંગ, સર શ્રીરામશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

**જાની, શ્રી. અંબાલાલ જુલાખીરામ,** બી. એ., માજી ઉપ-તંત્રી, 'ગુજરાતી' (ઇ. સ. ૧૯૦૯ થી ૧૯૩૬ સુધી), સહાયક મંત્રી શ્રી. ફાર્મસ ગુજરાતી સભા (૧૯૧૭ થી હજી પણ ચાલુ છે)—એમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં નડીઆદ ખાતે થયેલો. વડનગરા નાગર શ્રાવણ જ્ઞાતિમાં પ્રતિજ્ઞાવાન તથા વ્યાજવટરનો ધંધો કરતા કુટુંબના છે. ૧૯૦૬ માં બી. એ. થયા પછી મુંબઈ જેન પનાલાલ હાઈસ્કૂલમાં મેટ્રીકમાં સાયન્સના શિક્ષક તરીકે કામ કરેલું. ૧૯૦૫ માં ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના કાર્યમાં ભાગ લેવા માંડ્યો તેમજ પ્રાચીન ગુજરાતી સાહિત્યના વિષયોના નિબંધો અને ભાષણો આપવા માંડ્યા ગુજરાતીના ઉપ-તંત્રીપદે હતા છતાં સહાયક મંત્રી તરીકે શ્રી. ફાર્મસ ગુજરાતી સભાનું કામકાજ ઉપાડ્યું હતું. શ્રી. બનીએ પ્રાચીન ગુજરાતી સાહિત્યના વિવેચન અને સંશોધન વિષયક એકદર ૧૩ ગ્રંથો લખ્યા છે. ૧૯૨૯ થી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના કારોબારી તંત્ર-મધ્યસ્થ મંડળમાં આજીવન સભ્યોના પ્રતિનિધિ તરીકે અને સાહિત્ય પરિષદના મંત્રી તરીકે ૧૯૩૩ થી આજ સુધી ચુંટાયા છે. તેમણે જ્ઞાતિ કાર્યમાં સંભાવત કરી છે.

સરનામું:—કલ્યાણ મોતી ચાલ નં ૩. કાંદાવાડી, મુંબઈ ૪.

**ખાપરડે, શ્રી. બાલકૃષ્ણ ગણેશ,** બી. એ., એલ. એલ. બી.—તેઓ મધ્ય પ્રાંતના માજી પ્રધાન છે. તેઓનો જન્મ ૧૮૮૦ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની દક્ષિણ કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી

હતી. તેઓ પુનાના ફર્સ્ટ ક્લાસ સરદાર છે. અમરાવતી (બીરાર) ખાતે એક ધારાસભી તરીકે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૨૪ માં સ્વરાજ્ય પાર્ટીના એક સભ્ય તરીકે તેઓ લેન્ડસ્કેપ કાઉન્સિલમાં દાખલ થયા હતા, ૧૯૨૭ ના સાલથી તેવણ મધ્ય પ્રાંતની ધારાસભામાં નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના એક લીડર હતા. જે પછી ૧૯૩૦ ના સાલથી એવણ ધારાસભા મધેની વીરધ પક્ષના એક લીડર હતા. ૧૯૩૪ ના માર્ચ મહીનામાં તેઓ કેળવણી ખાતાના મીનીસ્ટર નીમ્યા હતા. ૧૯૩૭ ના જુલાઈ માસમાં જ્યારે કોંગ્રેસ ઓધ્યા ઉપર આવી ત્યારે તેવણ એ ઓધ્યા ઉપરથી ફારેંગ થયા હતા.

સરનામું:—ખાપરડે વાડા, અમરાવતી.

**ભોપટકર, શ્રી. લક્ષ્મણ બળવંત,** એમ. એ., એલ. એલ. બી., એડવાકેટ અને પુનાની લો કોલેજના વાઈસ-પ્રીન્સીપાલ—એક ફીઝિકલ કલચરીસ્ટ તરીકે તેઓ ઘણા બાળીતા છે કે જે વિષય બાંધે તેમણે કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે. મહારાષ્ટ્રીય મંડળ કે જે પુનાનું બાળીતું ફીઝિકલ કલચર ઇન-સ્ટીટ્યુટ છે તેના તેઓ ચેરમેન છે. એક કેળવણીકાર તરીકે તેવણ પુનાની લગભગ તમામ કેળવણી આપનારી સંસ્થાઓ સાથે જોડાયેલા છે. કોંગ્રેસ ડેમોક્રેટીક પાર્ટીના આગેવાનોમાંના તેઓ એક છે અને કોંગ્રેસની ચળવળને અંગે તેવણને કેટલીકવાર જેલમાં પણ જવું પડ્યું હતું.

સરનામું:—બળવંત આશ્રમ, સદાશીવ પેક, પુના સીટી.

જયશ્રી રાયજી, બી. એ.,—શ્રીમતિ જયશ્રીજીને વડનગરા નાગર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં સુરતમાં થયો હતો. તેમના પિતા સર મનુભાઈ નંદશંકર મહેતા વડોદરા તથા બીકાનેરના દિવાન તરીકે જાણીતા છે. તેમણે ૧૯૧૮ માં બરોડા કોલેજમાંથી બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. તેમના પતિ શ્રી નૈષધરાય મગનલાલ રાયજી સર શાપુરજી બીલીમોરીયા ઓરીટર્સની પેઢીમાં ભાગીદાર છે. શ્રી. જયશ્રી લગ્ન પછી એમના પતિ સાથે મુંબઈ આવ્યા હતા અને મુંબઈની જાહેર અને સ્ત્રી ઉન્નતિની પ્રવૃત્તિઓમાં આગળ પડતો ભાગ લેવા લાગ્યાં હતાં. ભગિની સમાજ, વનિતા વિશ્રામ, ગુજરાતી હીંદુ સ્ત્રી મંડળ, બોમ્બે વીમેન્સ કાઉન્સિલ, બોમ્બે સ્વદેશી લીગ, રાષ્ટ્રીય સ્ત્રીસભા, દેશસેવિકા સંઘ, વિગેરે સંસ્થાઓમાં આગેવાનીભર્યો ભાગ લઈ રહ્યા છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની સત્યાગ્રહની લડતમાં પણ ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૪ માં યુનીવર્સિટી સેનેટના સભ્ય ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૯ માં યુનીવર્સિટીમાં કોંગ્રેસ પક્ષના સભ્ય તરીકે ચુંટાયા છે.

સરનામું:—તુલસી વીલા, એલેક્ઝાન્દ્રા રોડ, ગામદેવી, મુંબઈ.

દીવાન, શ્રીમતિ શારદા, એમ. એ.—શ્રીમતિ નાથીબાઈ યુનીવર્સિટીના રજીસ્ટ્રાર. શારદાજીને ન્યાતે પ્રશિક્ષત્રિય છે. જન્મ ૧૯૦૩ માં અમદાવાદમાં થયો હતો. સર ચીમનલાલ સેતલવડના એ પુત્રી થાય. ૧૯૨૩ માં મુંબઈની વિલસન કોલેજમાં બી. એ. થયા હતા અને પછી

એમ. એ. થયા હતા. એમ. એ.ની ડીગ્રી મેળવનાર તેઓ પહેલા ગુજરાતી જીને હોવાથી તેમના માનમાં એક મેળાવડો પણ થયો હતો. એમનું લગ્ન અમદાવાદના કેળવણીકાર શ્રી. જીવણલાલ હરિપ્રસાદ દીવાનના પુત્ર શ્રી. બાબુરાવ સાથે થયું હતું. પહેલાં અમદાવાદ જઈ ત્યાં વનિતા વિશ્રામ મહિલા વિદ્યાલયમાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ સુધી મુંબઈ વનિતા વિશ્રામમાં જોડાયાં હતાં. એનું તંત્ર હાથ ધરી ઘણા સુધારા કર્યા હતા. ૧૯૩૬ માં શ્રી. શારદાજીને નીમણુંક શ્રીમતિ નાથીબાઈ યુનીવર્સિટીના રજીસ્ટ્રાર તરીકે થઈ હતી. તે ઓપ્પાપર તેઓ આજે પણ ચાલુ છે. તેઓ ૧૯૩૫-૩૬ માં ગાંધી સેવા સેનાના મંત્રી હતા. ભગિની સમાજ અને સેવા મંદિર સાથે પણ તેમનો સંબંધ છે.

સરનામું:—C/o. શ્રીમતી નાથીબાઈ યુનીવર્સિટી, કવીન્સ રોડ, મુંબઈ ૧.

દેશાઈ, શ્રીમતિ રસીકમણી—શ્રી. રસિકમણીજીને ન્યાતે પ્રશિક્ષત્રિય છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં અમદાવાદ ખાતે થયો હતો. રા. બ. ચુનીલાલ હરિલાલ સેતલવડના એ પુત્રી થાય. એમનો અભ્યાસ અંગ્રેજી પાંચ ધોરણ સુધીનો હોવા છતાં તેમનું વાંચન વિશાળ છે. પંદર વર્ષની ઉંમરે દી. બા. અંબાલાલ સાકરલાલ દેશાઈના પુત્ર બાલમુકુન્દરાય સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં પરંતુ દુર્ભાગ્યે ૧૨ વર્ષ પ્રહસ્થાશ્રમ ચાલ્યા પછી તેમના પતિ ગુજરી જતાં યુવાન વયે તેઓ વિધવા થયાં હતાં. તે પછી તેમણે સમાજ



સેવાના ક્ષેત્રમાં ઝંપલાવ્યું હતું. ૧૯૧૬ માં ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળના બેઠીયા માનદ મંત્રી તરીકે બેઠાયા હતા અને હજીયે એજ પદે છે. ઉપરાંત સેવા-સદન, બોમ્બે પ્રેસીડન્સી વિમેન્સ કાઉન્સિલ અને સાહિત્ય સંસદ વિગેરે સંસ્થાઓની સેવા કરે છે. સંતાનમાં તેમને સરોજબહેન નામે એક પુત્રી છે, તેમણે બી. એ. ની પરિક્ષા પાસ કરી છે.

સરનામું:—C/o. ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળ, ગીરગામ બેકરોડ, મુંબઈ.

**પટેલ, શ્રીમતિ ગંગાબહેન ગોર્ધન-દાસ**—શ્રી. ગંગાબહેન પાટીદાર છે. એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં ભાદરણ ગામે થયો હતો. પાટીદાર રીવાજ મુજબ તેમનાં લગ્ન ચાર વર્ષની વયે શ્રી. ગોર્ધનદાસ વાઘજીભાઈ પટેલ સાથે થયાં હતાં. શ્રી. ગંગાબહેને ૧૯૧૯ માં બહેર જીવનની શરૂઆત કરેલી. તે વર્ષે ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળની શાખા શાંતાકરંચમાં સ્થપાઈ હતી. એ સ્થાપનામાં તેમનો મોટો હિસ્સો હતો અને આજ સુધી તે સંસ્થાના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ છે. ૧૯૨૬ થી ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રીમંડળની કમીટીના સભ્ય છે અને મંડળની પત્રિકાના તંત્રી તરીકે કામ કરે છે. ઉપરાંત મુંબઈની અનેક સ્ત્રી સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. ૧૯૩૧ માં આણંદ ખાતે ભરાયેલી પાટીદાર ભગિની સમાજ પરિષદના પ્રમુખ ચુંટાયલા. ૧૯૨૧ થી શાંતાકરંચ કોંગ્રેસ કમીટી, ઉપનગર જીલ્લા કોંગ્રેસ કમીટી, તેની કાર્યવાહી કમીટીઓ અને મહારાષ્ટ્ર પ્રાતિક કોંગ્રેસ કમીટીના સભાસદ છે. ૧૯૩૦ ની ચળવળ દરમિયાન તે જેલમાં ગયલાં. તેઓ

એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય છે. ૧૯૩૮ ની સાલથી વાંદરા મ્યુની-સીપાલીટીના સભ્ય છે. વડોદરા રાજ્ય પ્રજામંડળની કમીટીના પણ સભ્ય છે. તેઓ અક વક્તા અને લેખિકા પણ છે.

સરનામું:—શાંતાકરંચ.

**ખાંડવાળા, શ્રીમતિ કાન્તાબહેન, બી.**

એ.—કાન્તાબહેન લાડવાણીયા છે. એમનો જન્મ ૧૯૦૩ માં મુંબઈ ખાતે થયો હતો. એમના પિતા શ્રી. નગીનદાસ ટી. ભારતર, મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના ઉપ-પ્રમુખ છે અને સોલીસીટર છે. શ્રીમતિ કાન્તાબહેને ૧૯૨૬ માં વિલ્સન કોલેજમાંથી બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કરી હતી. એ પછી તરતજ તેમણે બહેર પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લેવાનું શરૂ કર્યું હતું અને અનેક સ્ત્રી સંસ્થાઓમાં આગેવાની લીધી હતી. ખાસ કરીને બોમ્બે પ્રેસીડન્સી વિમેન્સ કાઉન્સિલ કમીટીના સભ્ય, વનિતા વિશ્રામ સાંસાયટીના ઓનરરી સેક્રેટરી, શ્રીમતિ નાથીબાઈ યુનીવર્સીટીના ફેલો, અને ગુજરાતી હિંદુ સ્ત્રી મંડળની વ્યવસ્થાપક કમીટીના સભ્ય છે.

સરનામું:—શાંતાકરંચ.

**ઘાષ, તુષાર કાન્તી—બી. એ.,**—એઓ કલક-તાના “અમરીત ખઝાર પત્રીકા”ના અધીપતિ છે. તેવણુનો જન્મ ૧૮૯૯ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓએ કલક-તા ખાતે કેળવણી લીધી હતી. કલક-તાની હાઈકોર્ટનો તીરસ્કાર કરવા માટે તેવણુને દંડ તેમજ કેદની સજા થઈ હતી.

સરનામું:—આનંદ ચેટરજી લેન, કલક-તા.

નંદાસ હરિદાસ શેઠ—શેઠ નંદાસનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. તેમણે



સરકારી શાળામાં અને તે પછી વિદ્યા-વીકમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૪ માં તેઓ માણિકલાલ હરીલાલ સ્વીનીંગ એન્ડ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની લીમિટેડના મેનેજમેન્ટમાં જોડાયા હતા તેઓની મદદ સાથે તેઓના પિતાએ પાતા હસ્તકની મીલમાં અમદાવાદ ખાતેની ત્રીજી મીલસ કંપની લીમિટેડને અને ભરૂચ ખાતેની ગાપાલ મીલસ કંપની લીમિટેડને ૧૯૩૦ ના સાલમાં વધારે કાંધે હતા. તેઓ અમદાવાદની કેટલીક મીલોના ડિરેક્ટરોના બોર્ડના એક મેમ્બર હોવામાં ઇન્ટરનેશનલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમિટેડના પણ એક ડિરેક્ટર છે. છેલ્લાં ૧૩ વર્ષો થયાં તેઓ અમદાવાદના મીલમલેકોની મંડ-લીના મેનેજિંગ કમીટીના એક સભાસદ છે. હાલ અને બ્રીટન વચ્ચેના વેપારી કરાર સંબંધી વાટાઘાટ ચલાવવા માટે સરકારના બીનસરકારી સલાહકાર

તરીકે ૧૯૩૮ ના સાલમાં તેવણી નેમ-બ્રુક કરવામાં આવી હતી. વળી તેઓ ગોર કમીટીમાં પણ ઘણી ઉલટ લઈ સેવા કરી રહ્યા છે ૧૯૪૧ ના એપ્રિલ માસમાં અમદાવાદમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફોર તરફથી ભરાયલાં છઠ્ઠાં સ્વદેશી પ્રદર્શનને ફતેહ અપાવવામાં તેમને ફાળો માર્યો હતો.

સરનામું:—અમદાવાદ.

કોટક, રાવબહાદુર હરજીવનદાસ ભગ-વાનભાઈ, બી. એ., એલ એલ. બી. જાજરા રોટના હીવાન—તેમનો જન્મ આગસ્ટ ૧૮૭૨ માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૮ માં એલ એલ. બી.ની પરિક્ષા પસાર કરી પછી વાંકાનેર રોટના ખાસ પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૦૦ ના સાલમાં વાંકાનેરના તેઓ નાયબ હીવાન અને સર ન્યાય-ધીશ નીમાયા હતા. ૧૯૦૭ ના સાલમાં રાજકોટ રોટના હીવાન નીમાયા હતા. ૧૯૨૦ માં રાવબહાદુરનો ખતાબ મળ્યો હતો. રાજકોટ મધ્યે ૧૪ વર્ષ સેવા બજાવ્યા પછી ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસિએશન લીમિટેડના જનરલ મેનેજર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી જે આઠવા હપ્તર હતા ત્યારે તેવણી મુંબઈ સર-કાર તરફથી એક સલેક્શન અમલદાર તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૬ થી લગભગ બે વર્ષ માટે એઓ ઇન્ડર રોટના હીવાન હતા. જે પછીથી તેઓ જાજરા રોટના હીવાન નેમાયા હતા.

સરનામું:—જાજરા—મુરાદ.

મુસ, ડોઠ એફ. એન., એમ. ડી.,  
ખી. એસ. (લંડન); ડી. પી. એચ.  
(ઈંગ્લેંડ); ડી. ડી. એમ. એન્ડ એસ.  
વાઈ. (ઈંગ્લેંડ); એમ. ખી. ખી. એસ.  
(બામ્બે); એફ. આર. આઈ. પી. એચ.  
(લંડન); જે. પી.,—ડોઠ મુસનો જન્મ  
૧૮૯૩ના સાલમાં થયો હતો. તેમણે કેથીદ્રલ  
હાઈસ્કુલ, ન્યુ હાઈસ્કુલ, એલ્ફીનસ્ટન  
કોલેજ અને ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજમાં  
તેમજ લંડનની યુનીવર્સિટી કોલેજ અને  
હોસ્પિટલમાં કેળવણી લીધી હતી. તેમણે  
મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજના ક્લિ-  
નિકલ કૅલે, મુંબઈની જે. જે. હોસ્પિટલના  
મેડીકલ રેજિસ્ટ્રાર, લંડનની મેટ્રોપોલીટન  
હોસ્પિટલના હાઉસ સરજન, લંડનના  
મેડીકલ રેફરી વિંગરે આધ્યાત્મિક ભાગવ્યા  
હતા. એ ઉપરાંત મુંબઈની યુનીવર્સિટીના  
ટયુઅરકયુલેન્સના તેવાળુ લેકચરર,  
મુંબઈની જી. ડી. હોસ્પિટલના ઓનરરી  
ફીઝિશિયન, અને કૅલે આર્ક ધી રાયલ સોસા-  
યટી એફ પબ્લીક હેલ્થના કૅલે છે. મુંબઈ  
યુનીવર્સિટીના પણ તેઓ એક કૅલે છે.  
સેન્ટ જ્યોરજ્સ હોસ્પિટલના એવળુ  
ઓનરરી ફીઝિશિયન છે. હાલમાં તેઓ  
જી. ડી. હોસ્પિટલના સુપરિન્ટેન્ડન્ટ અને  
ચીફ મેડીકલ ઓફીસર છે.

સરનામું:—એડ્રીસ બીલ્ડીંગ, હોર્નબી  
રોડ, મુંબઈ.

પરમાર, ડોઠ વી. એલ.—ડોઠ  
પરમારે મુંબઈમાં કેળવણી લઈ ૧૯૧૯  
ના સાલમાં મેડીકલ ડીગ્રી મેળવી હતી.  
૧૯૧૯-૨૦ ના સાલ દરમિયાન તેઓ મુંબ-  
ઈની જે. જે. હોસ્પિટલના હાઉસ સરજન  
હતા. ૧૯૨૪માં લંડનના કૅલે આર્ક  
સરજનસ તેમજ એસાસીએટ પ્રોફેસર એર્ક

સરજનસ (લંડન)ની ડીગ્રીઓ મેળવી  
હતી ૧૯૨૬માં તેમણે મુંબઈની ગ્રાંટ  
મેડીકલ કોલેજના સરજનના પ્રોફેસરનો  
તેમજ મુંબઈની સર જે. જે. હોસ્પિટલમાં  
ઓનરરી સરજનનો ઓધ્યા ભાગવ્યો  
હતો. શ્રીદીશ મેડીકલ એસાસીએશનની  
મુંબઈની શાખાના પ્રતિનિધિ તરીકે  
ડોઠ પરમારે એસાસીએશનની ઈંગ્લેંડમાં  
મળેલી અનેક કોનફરન્સમાં હાજરી  
આપી છે. ડોઠ પરમારની ગ્રાન્ટ મેડીકલ  
કોલેજના સરજનીના પ્રોફેસર તરીકે  
તેમજ જે. જે. હોસ્પિટલના સીનીયર  
(ફર્સ્ટ) સરજન તરીકે ડોઠ એસ.  
આર. મુલગાંવકરની જગ્યાએ ૧૯૪૧થી  
પાંચ વરસની મુદત માટે નેમાયુંક થઈ  
છે. હિંદમાં “ઇલેક્ટ્રા સરજરી” દાખલ  
કરનાર એવળુ પહેલાજ સરજન છે.

સરનામું:—ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજ,  
મુંબઈ.

ઝા, ગંગાનાથ, એમ. એ., ડી.  
લીટ, એલ એલ. ડી., મહામહોપાધ્યાય—  
એમનો જન્મ ૧૮૭૧માં થયો હતો.  
તેમણે બનારસની કવીન્સ કોલેજમાં  
અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૯૪ થી ૧૯૦૨  
સુધી દરબંગા રાજના લાઈબ્રેરીઅન હતા.  
એ પછી અલ્લાહબાદની મ્યુર કોલેજમાં  
સંસ્કૃતના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૧૮  
માં બનારસની સંસ્કૃત કોલેજના પ્રીન-  
સીપાલ બન્યા અને અલ્લાહબાદ યુની-  
વર્સિટીના વાઈસ-ચેન્સલર તરીકે ત્રણ  
વાર ચૂંટાયા હતા. વેદાંત, તત્ત્વજ્ઞાન  
અને હિંદુ ધારા વિષે તેમણે કેટલાંક  
પુસ્તકો લખ્યાં છે.

સરનામું:—૧૧, જ્યોર્જ ટાઉન,  
અલ્લાહબાદ.

મુન્શી, ધર્મશરણુ, બી. એ. (અલ્લાહ-ખાદ). એડવોકેટ અલ્લાહખાદ હાઈ-કોર્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૭૪ માં થયો હતો. એમણે યુકત પ્રાંતમાં ગૌરખપુરની ચર્ચમીશન હાઈસ્કૂલ અને જીપીસી હાઈ-સ્કૂલમાં અને અલ્લાહખાદની મ્યુઈર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ વડી ધારાસભાના સભ્ય હતા અને ૧૯૩૫ માં અલ્લાહખાદ યુનીવર્સિટીની અને ખનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટીની કોર્ટના સભ્ય હતા. ૧૯૨૫-૨૯ માં અલ્લાહખાદની કાયસ્થ પાઠશાળાના પ્રમુખ હતા, તે ઉપરાંત અલ્લાહખાદની કરોસ્થવેઈટ ગલ્સ કોલેજના સંયુક્ત મંત્રી, અલ્લાહખાદની મેકહોનલ્ડ હિંદુ બોર્ડીંગ હાઉસ, યુકત પ્રાંત ઇન્ડિયન કોન્ફરન્સ અને બીજી સામાજિક અને રાજદ્રારી કોન્ફરન્સોના માનદ મંત્રી હતા. ૧૯૧૦ માં હિંદી રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની સત્કાર સમિતિના માનદ મંત્રી નીમાયા હતા. અલ્લાહખાદ સ્વદેશી લીગના એકવાર પ્રમુખ હતા. અલ્લાહખાદની હરિજન પ્રવૃત્તિમાં પણ ભાગ લઈ રહ્યા છે. અત્યારે હરિજન સેવકસંઘના પ્રમુખ છે. ચારવાર યુરોપના પ્રવાસે ગયા હતા અને હિંદુ વિષે લેખો લખ્યા હતા તથા ભાષણો આપ્યાં હતાં.

સરનામું:—૬, એડમન્સ્ટન રોડ, અલ્લાહખાદ.

પટણી, મી૦ અનંતરાય પ્રભાશંકર, એમ. એ. (કનટખ)—તેઓ ભાવનગર સ્ટેટના દીવાન છે. મરહુમ સર પ્રભાશંકર દલપતરામ પટણીના તેઓ દીકરા થાય છે. તેમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં

થયો હતો. તેમણે ઇંગ્લેન્ડ મધે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૧ માં ભાવનગર સ્ટેટની સરવીસમાં બેડાયા હતા જ્યાં કન્ત્રોલર ઓફ સ્ટેટ એકાઉન્ટસ, હુઝુર સેક્રેટરી (૧૯૩૧), સ્ટેટ કાઉન્સિલના સભાસદ (૧૯૩૫) વીગેરે ઓધ્યાઓ ભોગવી ૧૯૩૭ ના સાલમાં એવળુ દીવાન નીમાયા હતા. એમણે ગુજરાતીમાં કેટલાંક પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—અનંતવાડી, ભાવનગર.

કાનીટકર, શ્રી. કેશવ રામચન્દ્ર, એમ. એ., બી. એસ સી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે વાઈ અને પુનાની ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કૂલમાં અને ફરગ્યુસન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ટેકકન એજ્યુકેશન સોસાયટીના આજીવન સભ્ય તરીકે સેવા બજવી છે અને ૧૯૩૦-૩૨ માં એ સંસ્થાના ફીઝિકસના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૦૫ માં ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કૂલના બોર્ડીંગ હાઉસનો અને ૧૯૦૬-૧૪ માં ફરગ્યુસન કોલેજની હોસ્ટેલનો કારોબાર એમના હસ્તક હતો. એ ઉપરાંત ૧૯૧૪-૨૧ માં નવીન મરાઠી શાળાનો વહીવટ પણ શ્રી૦ કાનીટકરે કર્યો હતો. છેલ્લા ૨૪ વર્ષ થયાં તેઓ મુખ્ય યુનીવર્સિટીની સેનેટમાં છે, ૧૯૨૧-૨૯ માં એની સીડીકેટમાં નીમાયા હતા અને છ વર્ષ સુધી સ્કૂલ લીવીંગ એકઝામીનેશન બોર્ડમાં નીમાયા હતા. છ વર્ષ થયાં પુના જીલ્લા સ્કૂલ બોર્ડના ચેરમેન છે, સાત વર્ષ થયાં પુના સીટી મ્યુનિસિપાલિટીમાં પુનાના પશ્ચિમ વિભાગના પ્રતિનિધી તરીકે ચુંટાય છે. ૧૯૨૦ માં એમણે વિશ્વેશ્વરાયા ટેકનીકલ એજ્યુકેશન કમીટીમાં કામ કર્યું હતું. ૧૯૨૮ માં સરકારે નિમેલી ફીઝિકલ ટ્રેનીંગ કમીટીના

મંત્રી નીમાયા હતા, ૧૯૨૧ થી ૧૯૨૯ સુધી પુનાની ફરગ્યુસન કૉલેજના પ્રીન્સીપાલ હતા, મોર્ડન એજ્યુકેશન સોસાયટીના આજીવન સભ્ય, પુનાની નવરોજ વાર્ડીયા કૉલેજના ફીઝિકસના પ્રોફેસર, મુંબઈ યુનીવર્સીટીના ૧૯૩૩-૩૪ માં સાયન્સની ફેકલ્ટીના ડીન અને ૧૯૩૮-૩૯ માં ટેકનોલોજીના ડીન બન્યા હતા.

સરનામું:—૧૨, ગણેશવાડી, પુના ૪.

જેશી, શ્રી. નારાયણ મલ્હાર, બી. એ., બે. પી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલ અને ડેકન કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એ પછી એમણે આઠ વર્ષ સુધી શીક્ષકનો વ્યવસાય ઉપાડ્યો હતો. ખાનગી અને સરકારી શાળાઓમાં શિક્ષક બન્યા હતા. ૧૯૦૯ માં શ્રી ૦ જેશી સરવન્ટસ એન્ડ ઇંડીઆ સોસાયટીમાં દાખલ થયા, ૧૯૧૧ થી બોમ્બે સોશીઅલ સર્વીસ લીગના મંત્રી છે, ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૯ સુધી બોમ્બે પ્રેસીડન્સી સોશીઅલ રીફોર્મ એસોસિએશનના મંત્રી હતા, ૧૯૧૯ થી ૧૯૨૯ સુધી વેસ્ટર્ન ઇંડીઆ નેશનલ લીબરલ એસોસિએશનના મંત્રી હતા, ૧૯૨૫-૨૯ માં એલ ઇંડીઆ ત્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસના સામાન્ય મંત્રી હતા, ૧૯૨૨ થી ૧૯૩૩ સુધી તેઓ જીનીવાની ઇન્ટરનેશનલ લેબર ઓફીસ (આઈ. એલ. એ.)ની ગવર્નીંગ બોર્ડીના ઉપ્યુટી સભ્ય હતા. ૧૯૧૯ માં એમને ડેસરે હિંદનો ચાંદીનો ચંદ્રક મળ્યો હતો. શ્રી ૦ જેશીએ મ્યુનિસીપાલિટી દ્વારા મુંબઈ શહેરની પણ સેવા બજવી છે. ૧૯૨૧ માં હિંદની વડી ધારાસભાના સરકાર નીયુક્ત સભ્ય હતા અને ૧૯૨૪, ૧૯૨૭ અને ૧૯૩૪

માં મજુરોના પ્રતીનિધી તરીકે વડી ધારાસભામાં બીરાજ્યા હતા. હિંદના મજુર પ્રશ્નોની તપાસ કરવા નીમાયલા શાહી કમીશનમાં મજુરોના પ્રતિનિધિ તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૦, ૧૯૩૧ અને ૧૯૩૨ માં ગોળમેજી પરિષદમાં અને બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીમાં એક હિંદી પ્રતિનિધી તરીકે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૪ અને ૧૯૩૭ માં આઈ. એલ. એ.ની ગવર્નીંગ બોર્ડીના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૪૧ માં સરવન્ટસ એન્ડ ઇંડીઆ સોસાયટીમાંથી તેઓ છુટા થયા છે.

સરનામું:—સેંડહસ્ટરોડ, મુંબઈ, ૪.

કાલે, શ્રી. વામન ગોવિંદ, ફરગ્યુસન કૉલેજના નિવૃત્ત પ્રોફેસર—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. એમણે પુનાની ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કુલ અને ફરગ્યુસન કૉલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૭ માં તેઓ પુનાની ડેકન એજ્યુકેશન સોસાયટીનાં આજીવન સભ્ય તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૧૯ થી પાંચ વર્ષ સુધી મુંબઈ યુનીવર્સીટીના ફેલો હતા. ફરગ્યુસન કૉલેજમાં ઇતિહાસ અને અર્થશાસ્ત્રના પ્રોફેસર છે. ૧૯૨૧-૨૩ માં કાન્ઉસીલ ઓફ સ્ટેટના સભ્ય અને ૧૯૨૩-૨૫ માં ઇંડીઅન ટેરીફ બોર્ડના સભ્ય હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૮ સુધી ડેકન એજ્યુકેશનલ સોસાયટીના મંત્રી હતા. પુનાની બેન્ક ઓફ મહારાષ્ટ્રના ચેરમેન છે. રાજકારણમાં વિનીત પક્ષના છે અને ઘણી સભાઓમાં ભાષણો કર્યાં છે અને અર્થશાસ્ત્ર, રાજકારણ અને સામાજિક સુધારણા અંગે અનેક લેખો અને પુસ્તકો લખ્યાં છે. મરાઠી સાપ્તાહિક “અર્થ”ના તંત્રી છે.

સરનામું:—પુના નં ૦ ૪.

તમારી તનદુરોસ્તી અને સાથે પૈસાની બરબાદી

નહી કરતી હોય તો હંમેશા બસ

ડ્યુકનાજ

સાડા, લેમન અને બીજા કોલ્ડડ્રીન્ક્સ  
પીના, એ તમારી તનદુરસ્તીની  
જામીનગીરી છે, અને તમે બરબાદ  
પૈસાનો સંગીન માલ આપે છે.

તેટલાજ માટે આજે ડ્યુકનાજ માલની  
ચાલુ માંગણી મુખર્ષના સંકરે।  
રેસ્ટોરાંઓ વગેરેમાં થાય છે.



ડ્યુક એન્ડ સન્સ

ગ્રાન્ટરોડ.....પરેલ.

ટેલીફોન:—

૪૦૩૪૭

ટેલીફોન:—

૪૧૦૫૧

દસ્તુર, ફરામરોજ અરદેશર ખોડ, બી. એ. (ઓનર્સ)—દસ્તુરજી ખોડનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલના મે માસમાં થયો હતો.



જે. એન. પીટીટ ઓફિસમાં કેળવણી લીધી હતી. મુંબઈના અનનુમનના આતશખહેરામમાં તેમણે મોખેદ તરીકે કામ કીધું હતું. ઇરાન્યન ભાષાઓ શીખાડતી સર જે. જે. મદરેસાનો એમ. એ. નો ડીપ્લોમાં ધરાવે છે, તેમજ એ મદરેસાના તેઓ એક ગોલ્ડ મેડલિસ્ટ છે. ૧૯૨૫ માં તેમણે બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. અધેરીની કામા અથોરનાન ઇનસ્ટીટ્યુટમાં પાંચ વરસ સુધી ધાર્મિક શિક્ષણ આપનારા શિક્ષક તરીકે તેમણે કામ કીધું હતું જે પછી દાદરની અથોરનાન મદરેસાના તેઓ પ્રીન્સીપાલ નીમાયા હતા. ૧૯૩૩ માં કવી ટાગોરના શાન્તીનીકેતનમાં તેઓ જોડાયા હતા કે જ્યાં એક વરસ સુધી રહ્યા હતા. યંગમેન્સ પારસી એસોસી-

એશન તેમજ યુનીવર્સિટી સ્ટુડન્ટસ પારસી યુનીયનના ચેરમેન હોવા ઉપરાંત તેઓ અનેક પારસી મહાગૌ સાથ સંબંધ ધરાવે છે. મુંબઈમાં ચર્ચગેટ ઉપર આવેલાં ફસલી આતશખહેરામના તેઓ દસ્તુરજી છે.

સરનામું:—યુસુફ બીલડીંગ, ચર્ચગેટ, મુંબઈ.

પ્રાંજપે, શ્રી. ગોપાળ રામચન્દ્ર, એમ એસ સી, એ. આઈ. આઈ. એસ સી, આઈ. ઈ. એસ.) એફ. એન. આઈ., જે પી, મુંબઈની રાયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના પ્રીન્સીપાલ અને ફીઝીક્સના પ્રોફેસર—એમનો જન્મ ૧૮૯૧ માં થયો હતો. શ્રીમતિ માલીની પ્રાંજપે સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે. એમણે પુના, હેઇડલબર્ગ અને બર્લીન ખાતે કેળવણી લીધી હતી. ત્રણ વર્ષ સુધી બેંગ્લોર ખાતે મુંબઈ યુનીવર્સિટીના રીસર્ચ સ્કોલર હતા. એ પછી થોડા સમય સુધી બેંગ્લોરના ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના ફીઝીક્સ કેમીસ્ટ્રી વિભાગના મદદનીશ હતા. ૧૯૨૦ થી રાયલ ઇનસ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સમાં ફીઝીક્સના પ્રોફેસર છે. બેંગ્લોરની ઇન્ડિઅન એકેડેમી ઓફ સાયન્સ અને કલકત્તાની નેશનલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સના ફેલો છે. તેમણે સાયન્સના સામયિકોમાં લેખો લખ્યા છે. મરાઠી માસીક ‘સૃષ્ટીજ્ઞાન’ના સહતંત્રી છે.

સરનામું:—રાયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ, મેથો રોડ, મુંબઈ.

**લોટવાલા, શ્રી. રણછોડદાસ ભવાન—** પત્રકાર આલમમાં જાણીતા આ પત્ર માલેકનો જન્મ ૧૮૭૫માં લોહાણા કુટુંબમાં થયો હતો. નાનપણમાં તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા અને મુંબઈની કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યા પછી ડીગ્રીના મોહમાં નહિ પડતાં અભ્યાસ છોડી દીધો હતો અને આટાના ધંધામાં પડયા હતા. ધંધામાં પડયા છતાં એમણે જગતના મુખ્ય પ્રશ્નોનેા અભ્યાસ ચાલુ રાખ્યો હતો. શેઠ લોટવાળા મુક્ત અને સ્વતંત્ર વિચાર ધરાવતા હોવાથી તેમના સામાજિક, રાજકીય અને ધાર્મિક વિચારો ક્રાંતિકારી છે. તેમણે આર્ય સામાજીસ્ટો તરફથી થયેલા આંતરજ્ઞાતિય ભોજન સમારંભમાં ભાગ લીધો હતો અને ત્યારથી તેમની જ્ઞાતિએ તેમનેા ખલાશકાર કર્યો છે. પણ જ્ઞાતિના એ નિર્ણય છતાં તેઓ અડગજ રહયા હતા. પોતાના વિચારોને પ્રભમાં ફેલાવવા માટે તેમણે મીઠાનાનાભાઈ ચીચગર પાસે “અખબારે સોદાગર” નામનું પત્ર અને પ્રેસ ખરીદી લીધા અને ૧૯૧૪માં શ્રી. રતનશાહના તંત્રીપદે મુંબઈનું હિંદુ માલેકીનું પહેલું ગુજરાતી દૈનિક પત્ર “હિંદુસ્તાન” અસ્તીત્વમાં આવ્યું. ત્યારથી તેઓ આર્ય સામાજીસ્ટ પ્રવૃત્તિમાં પણ સારો ભાગ લઈ રહયા હતા. “હિંદુસ્તાન” પત્ર ઉદ્દામ નીતિએ ચાલતું હતું. ગાંધીજી દક્ષિણ આફ્રિકાથી જ્યારે હિંદ આવ્યા ત્યારે બીજાઓની માફક શ્રી. લોટવાળા પણ તેમના તરફ આકર્ષાયા હતા અને સાબરમતી આશ્રમની સ્થાપના માટે રૂ. ૧૦૦૦ નો ફાળો આપ્યો હતો. તેમજ ગાંધીજીના લડાયક કાર્યક્રમની પણ

હિમાયત કરી હતી. પણ ગાંધીજીએ ધર્મને રાજકારણ સાથે ભેળી દઈ ચરખો, ખાદી વિગેરેની હિમાયત કરી ઉદ્યોગવાદને વખોડી કાઢ્યો ત્યારથી તેઓ ગાંધી વિરોધી બન્યા છે અને તેમના પત્રોની પણ એવીજ નીતિ રહી હતી. તેમણે લીમીટેડ કંપની કરીને “હિંદુસ્તાન” ઉપરાંત “પ્રભમિત્ર કેસરી” સાપ્તાહિક, “નવયુગ” માસિક, “એડવોકેટ ઓફ ઇંડીઆ” અંગ્રેજી, “ચિત્રા” મરાઠી, અને “હિંદ પ્રભ” સાંજનું દૈનિક ચલાવ્યાં છે. શેઠ લોટવાળાને ત્યાં ઘણા મોટા પત્રકારોએ પત્રકારીત્વના ધંધાનું શિક્ષણ મેળવીને સ્વતંત્ર રીતે વર્તમાન પત્રો કાઢયા છે. તેમણે પોતાના સિદ્ધધાંતોના પ્રચાર ખાતર મોટો ભોગ આપ્યો છે અને રાષ્ટ્રીય જીવનમાં સંગીન ફાળો આપ્યો છે. તેમણે વારંવાર વિલાયતનો પ્રવાસ કર્યો છે અને લંડનમાં ઓફીસ પણ ખોલેલી. તેમણે એક પુસ્તકાલય અને આર. એલ. હોસ્ટેલ પણ સ્થાપ્યા છે.

**સરનામું:—**આર્ય ભવન, સેંડહસ્ટ રોડ, મુંબઈ. ઓફીસ: દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**લોટવાળા, કુમારી બચુબહેન રણછોડદાસ—**બચુબહેનને જન્મ ૧૯૦૦માં મુંબઈમાં થયો હતો. “હિંદુસ્તાન” ના માલેક શ્રી. રણછોડદાસના એ પુત્રી થાય. તેમણે સેંટ જેવીઅસ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. શ્રીમતિ બચુબહેન મુંબઈ કોરપોરેશનના પહેલા સ્ત્રી કોરપોરેટર છે. ૧૯૨૩માં પહેલી વાર ચુંટાયાં હતાં અને સતત નવ વર્ષ સુધી ચુંટાતાં રહયાં હતાં. ૧૯૩૦



માં “હિંદુસ્તાન”ના તંત્રીનું સુકાન સંભાળ્યું હતું અને એ પદે બે વર્ષ ચાલુ રહ્યાં હતાં. “નવયુગ” માસિકના નારી વિભાગમાં તેમણે કામ કર્યું હતું. અત્યારે ભગિની સમાજની તેમજ અન્ય સ્ત્રી પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લે છે. ખચુબહેન ભગિની સમાજ પત્રિકાના સહ-તંત્રી પણ છે.

નાયક, સરદાર રાંઠળ બીમભાઈ રણછોડજી—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. ૧૮૯૬માં તેઓ સાઉથરોહડેસીઆના સાલ્સબરી ખાતે ધંધા અર્થે ગયા હતા. ત્યાંની બીમજી આર. નાયકની પેઢીના માલેક હતા. ૧૯૧૨ માં ત્યાંથી પાછા ફર્યા પછી જાહેર જીવનમાં પડયા હતા. ૧૯૨૫થી ૧૯૩૮ સુધી સુરતની જીલ્લા લોકલ બોર્ડના પ્રમુખ હતા, ૧૯૨૯થી ૧૯૩૯ સુરતના જિલ્લા સ્કુલ બોર્ડના ચેરમેન હતા અને ૧૯૨૭થી ૧૯૩૭ સુધી મુંબઈની જીની ધારાસભાના સભ્ય હતા. તેઓ મુંબઈની ઇસ્ટ ઇન્ડિઆ કોલન એસોસિએશનના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૨૩ થી ઇન્ડિઅન સેન્ટ્રલ કોલન કમીટીના સભ્ય છે. ઉપરાંત મુંબઈની એગ્રીકલ્ચરલ રીસર્ચ કમીટી અને ન્યુ દીલ્હીની એગ્રીકલ્ચરલ રીસર્ચની ઇમ્પીરીયલ કાઉન્સિલની સલાહકારી બોર્ડના સભ્ય છે. જાપાન સાથે વ્યાપારી કરારની વાટાઘાટ માટે નીમાયલા હોદ્દા પ્રતિનિધી મંડળના ત્રણ વાર બીન સરકારી સલાહકાર નીમાયા હતા. મુંબઈના સર સામુઅલ ડેવીડ ટ્રસ્ટ ફંડના ટ્રસ્ટી છે. મુંબઈ સરકારની “ડીલિમીટેશન” કમીટીના સભ્ય હતા. શાહી ખેતીવાડી કમીશન સમક્ષ એમણે જીબાની આપી હતી. તેઓ બીજી અનેક જાહેર અને ખાનગી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૨૩ માં રાવળહાટુર

થયા હતા અને ૧૯૩૨ માં એમને ગુજરાતના બીજા વર્ગના સરદાર તરીકે માન્ય રાખ્યા હતા. તેઓ સુરત જીલ્લાના ઇનામદાર છે.

સરનામું:—સગરામપુરા, સુરત.

નટરાજન, શ્રી. કામાક્ષી, બી. એ., “ઇન્ડિઅન સોશીયલ રીફોર્મર” મુંબઈના તંત્રી—એમનો જન્મ ૧૮૬૮ માં થયો હતો. કુંભકોનમની સરકારી કોલેજમાં એમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. મુંબઈમાં પ્રગટ થતાં “ઇન્ડિઅન ડેલી મેલ”ના થોડા વખત સુધી તંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૧૧ માં મળેલી મદ્રાસ પ્રાંત સોશીયલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૧૮ માં મુંબઈ પ્રાંત સોશીયલ કોન્ફરન્સ, ૧૯૨૧ માં માઈસોર ‘સીવીક એન્ડ સોશીયલ પ્રોગ્રેસ કોન્ફરન્સ અને ૧૯૨૧ માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી નેશનલ સોશીયલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૮ માં ચીકાગો ‘યુનીવર્સિટીના હસકેલ ભાષણમાળાના ભાષણ કર્તા હતા, ૧૯૩૭ માં અનામલાઈ યુનીવર્સિટીના પદવીદાન સમારંભ વખતે ભાષણ આપેલું, તેમણે મીસ કૃષ્ણરામ મેથોના “મધર ઇન્ડિઆ” પુસ્તકનો જવાબ આપ્યો છે, અને “અવર ટ્રીપ ટુ અમેરિકા” નામનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—“કામાક્ષી હાઉસ,”

વાંદરા, મુંબઈ.

પ્રેસીડેન્સી

સંદર્ભ દેશી

વીમા કું. છે.

રહીમનુલ્લા, શ્રી. ફાઝલ હામીમ, સી. આઈ. ઇ., બી. એ., જે. પી., ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ, ઇંડિઅન ટેરીફ બોર્ડના સભ્ય, વેપારી—એમનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેમણે અલીમહમદ ફાઝલભાઈની પુત્રી જૈનાબાઈ સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે જેવીઅર્સ સ્કૂલ અને કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે અને પુનામાં બીજી એલ એલ. બી. સુધી અભ્યાસ કર્યો હતો. ઘણાં



વર્ષો સુધી તેઓ મુંબઈ કોર્પોરેશનના સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ અને ૧૯૩૦ માં મુંબઈ પોર્ટ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી બન્યા હતા, ૧૯૨૨ માં ડેવેલપમેન્ટ ડીપાર્ટમેન્ટની સલાહકારી સમિતિના સભ્ય હતા, ૧૯૨૯ માં દારૂની દુકાનો સંબંધી મુંબઈની સરકારને સલાહ આપવા નીમાયલી કમીટીના સભ્ય નીમાયા હતા. હિંદી સરકારની ત્રણ અને ડાક ટકાની લોનો માટે “સીડી”ગ ફંડ” ઉભુ કરવા માટે નીમાયલી ગવર્નમેન્ટ સીક્યુરીટી કમીટીમાં નીમાયા હતા. ૧૯૨૧ અને ૧૯૩૦ માં દેશી વેપારી એમ્પરની કમીટીમાં હતા. ઉપરાંત અનેક સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. ઓલ ઇંડિઆ મુસ્લીમ કોન્ફરન્સ, ઓલ-ઇંડિઆ માઈનેરીટી કોન્ફરન્સ, મુંબઈ પ્રાંત ઉર્દૂ શિક્ષક પરિષદ વીગિરેમાં પણ તેમણે આગેવાની ભર્યો ભાગ લીધો છે. તાતા કંપની, બોમ્બે ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ ટ્રાન્સે કંપની વીગિરે લીમીટેડ કંપનીઓના ડીરેક્ટર છે. સેન્ટ્રલ ઓડકાર્ટીંગ એડવાઈઝરી કાઉન્સિલના સભ્ય છે. ૧૯૨૫-૩૦ માં હિંદની વડી

ધારાસભાના સભ્ય હતા. ૧૯૩૦ માં તેમને ટેરીફ બોર્ડમાં નીમવામાં આવ્યા હતા અને ૧૯૩૫ માં તેના પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૭ માં મુંબઈની વડી ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. તેમાંથી તેમણે ટેરીફ બોર્ડમાં બેડાવાનું આમંત્રણ આવતાં રાજીનામું આપી દીધું હતું. અમદાવાદ એડવાન્સ મીલ અને તાતાપાવર કંપનીના ડીરેક્ટર છે અને ઇસ્માઈલીઆ કો-ઓપરેટીવ બેન્ક લીમીટેડના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—ઇસ્માઈલી બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

મનોહરલાલ શ્રી. એમ. એ., બી. એ. કેમ્બ્રીજ, ફીલોસોફી અને અર્થશાસ્ત્ર, બાર-એટ-લો., ૧૯૩૭ થી પંજાબ સરકારના નાણાં ખાતાના મંત્રી—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. તેમણે પંજાબ યુનીવર્સિટી અને સેન્ટ બેન્સ કોલેજ, કેમ્બ્રીજમાં અભ્યાસ કરેલો. સંસ્કૃતના રજાલર છે. ૧૯૦૬ થી ૧૯૦૯ સુધી તેઓ કપુરથલાની રણધીર કોલેજના પ્રીન્સિપાલ નીમાયા હતા. ૧૯૦૯ થી ૧૯૧૨ સુધી કલકત્તા યુનીવર્સિટીના અર્થશાસ્ત્રના મીટો પ્રોફેસર હતા. લાહોર હાઈકોર્ટના એડવોકેટ હતા. ૧૯૧૫ થી પંજાબ યુનીવર્સિટીના ફેલો અને સીડીકેટના સભ્ય હતા. ૧૯૨૭-૩૦ માં પંજાબ સરકારના કેળવણી ખાતાના પ્રધાન થયેલા. ૧૯૩૫ માં મળેલી ઓલ ઇંડિઆ ઇકોનોમીક કોન્ફરન્સ (ઢાકા) ના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૭ થી પંજાબના નાણાં ખાતાના પ્રધાન છે. તેમણે અર્થશાસ્ત્ર પર લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—૭, કલબ રોડ, લાહોર.

નગરી, શ્રી. પોપટલાલ હરીલાલ—  
શેઠ પોપટલાલનો જન્મ અમદાવાદમાં



થયો હતો. ૧૯૧૨ માં એમણે ધંધામાં પ્રવેશ કર્યો ત્યારથી સતત પરિશ્રમ અને જીવનધર્મથી આગળ આવતા ગયા. ૧૯૦૫ માં શરૂ થયેલી ધી નેશનલ મીલ્સ કું. લીમીટેડમાં એમના હાથમાં આવતાં એ મીલના વીકાસ થવા માંડ્યો હતો. એ મીલના શેઠ પોપટલાલ મેનેજિંગ એજન્ટ છે. અમદાવાદ મીલ માલેક મંડળના માનદ સંયુક્ત મંત્રી પણ નીમાયા હતા. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના સભ્ય તરીકે પણ એમણે શહેરની સેવા બજાવી છે. વ્યાપાર ઉદ્યોગોનાં હોદ્દા મંડળોનાં ફેડરેશનના સભાસદ તરીકે તે ચુંટાયા હતા. મુંબઈમાં સને ૧૯૩૩ માં ભરાયેલી લોકલ બોર્ડની પ્રાંતિક કોનફરન્સમાં તેઓ સભ્ય હતા. સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ ફિક્સેડ, ગુજરાત ફિક્સેડ એસોસિએશન ઉપરાંત કેળવણી અને વ્યાયામ વિષયક અને ધાર્મિક સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૩૨ માં ભરાયેલા અખિલ હિંદ સ્વદેશી પ્રદર્શનના તેઓ પ્રમુખસ્થાને હતા. ચાલુ વર્ષના

એપ્રિલ માસમાં ઇન્ડિઅન ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ફેર તરફથી અમદાવાદમાં ભરાયેલાં છટાં સ્વદેશી પ્રદર્શનની સલાહકારી બોર્ડ ઉપર તેઓ હતા. ૧૯૨૭ ના ગુજરાતના મહા-જળપ્રલય તેમજ બીહાર ધરતીકંપ વખતે મોટી રકમની મદદ કરેલી. એ ઉપરાંત કિસાન, મજદુર, અનાથ કે અખલાશ્રમો, વ્યાયામ મંદીરો, સીલ્વર જીનીલી ફંડ, યુધ્ધ ફંડ, ક્ષય નિવારણ ફંડ, યંગ ફેકસ પ્રધરહુડ, બનારસ હિંદુ યુનીવર્સિટી વિ. જીદી જીદી સંસ્થાઓને કરેલી મદદ એમના ઉદાર સ્વભાવની પ્રતિતી કરાવે છે. એમના સ્વતંત્ર અને ન્યાયપ્રિય સ્વભાવને લીધે એમને વારંવાર લવાદ તરીકે નીમવામાં આવે છે. ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રમાં પણ શેઠ પોપટલાલે અનેક નવીન દીશાઓ હાથ ધરી તે દીશામાં પણ જીવિધને વાળી છે. અમદાવાદ શહેરમાં એક અગ્રગણ્ય ઉદ્યોગપતિ તેમજ કાર્યદક્ષ વ્યક્તિ તરીકે એમનું નામ જાણીતું છે.

શ્રી બંસીધરભાઈ તેમના વડીલ પુત્ર છે અને યુવાવસ્થામાંજ પિતાશ્રીની છાયા નીચે ધી નેશનલ મીલ્સ કું. લી. નો વહાવટ સંભાળવાની તેમને તક મળી છે. શ્રી બંસીધરભાઈ ક્રીકેટના જાણીતા ખેલાડી છે અને રમતગમતના શોખીન છે. મીલમાં તેમણે ઔદ્યોગિક અને ટેકનીકલ ત્રેઈનીંગ લીધી છે અને મીલના વહિવટની સંગીન તાલીમ લઈ રહ્યા છે. નેશનલ મીલ્સ કું. લી. નો તે ડિરેક્ટર છે.



સરનામું:—પ્રિતમ નગર, ૪૫ એ.

એલિસ પ્રીજ, અમદાવાદ.

જેશી, સર મોરોપંત વિશ્વનાથ, કે. સી. આઈ. ઇ., બી. એ., એલ એલ. બી.— એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. એમણે યુનાની ડેકકન કોલેજ અને મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૮૮૪ થી ૧૯૨૦ સુધી એમણે વરાડ (બીરાર)ના જ્યુડીશીઅલ કમીશનરની કોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે પ્રેક્ટીસ કરી હતી. ૧૯૨૦-૨૫ માં તેમની મધ્યમાંતની સરકારના ગૃહ-મંત્રી તરીકે નીમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૫ માં એલ ઇન્ડિઆ લીબરલ ફેરેશનના તેઓ પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૮-૨૯ માં “એજ એફ કનસેન્ટ કમીટી” (સંમતિવચ કમીટી)ના ચેરમેન નીમાયા હતા. અત્યારે નાગપુર હાઈકોર્ટના એડવોકેટ છે.

સરનામું:—નાગપુર, સી. પી.

હુકીમ, ડા૦ રસ્તમજી એદલજી, પ્રાણાચાર્ય, એફ. પી. એ. સી.—એવણુનો જન્મ ૧૮૬૧ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈના તેઓ એક આગેવાન પારસી યુનાની ફીઝીશ્યન છે. તેઓ એકલાજ હાંદી અને પારસી યુનાની ફીઝીશ્યન છે કે જેઓને સારવાર અર્થે કોન્ટીનન્ટ ઉપર ખોલાવવામાં આવ્યા હતા. એક યુનાની ફીઝીશ્યન તરીકે ૫૦ વરસો થયાં પ્રેક્ટીસ કરતાં ડા૦ હુકીમ જાણીતા થયા છે. મહારાજ સીંધ્યા જ્યારે ૧૯૨૫ માં પારીસ ખાતે ગયા હતા ત્યારે તેઓની ખીમારી જ્યારે યુરોપના આગેવાન તબીબોના હાથે પણ સાજી થઈ શકી નહી ત્યારે એવણુને હાઈથી ખોલાવી મંગાવવામાં આવ્યા હતા.

સરનામું:—૬૧૮, ગજદર હાઉસ, ધોબી-તલાવ, મુંબઈ ૨.

હુકીમ, ડા૦ દારાં રસ્તમજી, બી. એસ સી., એમ. બી. બી. એસ., એફ. આર. એમ. એસ. (લંડન), વીગેરે—તેઓનો જન્મ ૧૯૦૪માં થયો હતો. મુંબઈના તેઓ એક જાણીતા તબીબ અને પારસી યુનાની ફીઝીશ્યન ડા૦ રસ્તમજી હુકીમના ખેટા છે. મરહુમ શહેનશાહ ખાન રાણીમાતા વીક-ટોરીયાના માજી તબીબી સલાહકાર ડા૦ જે. બીસ્કો તરફથી ૧૯૩૫ માં એવણુને ન્યુ કાસલ-ઓન-ટાઇન મધે આવવાનું આમંત્રણ મળ્યું હતું. “તબીબી ધંધાના આદર્શો”વાલો ૧૯૩૬ માં તેમણે આપેલો રીડીયો પ્રોડક્ટર ઘણો વખણાયો હતો. મુંબઈની પારસી પંચાયત રીલીફ કમીટીના તબીબી સલાહકાર તરીકે તેઓ કીંમતી સેવાઓ બજાવી રહ્યા છે. સેન્ટ જોન એમ્પ્યુલન્સ બ્રીગેડના જ્યુઇશ ડીવીઝનના તેવણુ એક ‘લેકચરર’ પણ છે.

સરનામું:—૬૧૮, ગજદર હાઉસ, ધોબી-તલાવ મુંબઈ ૨.

મંડલીક, સર નારાયણ વિશ્વનાથ, બી. એ. એલ એલ. બી., જે. પી — રા. સા. વી. જી. મંડલીકના દ્વ-તક પુત્ર, એડવોકેટ, ઇનામદાર અને ખાત— એમણે મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૪ થી ૧૯૨૬ સુધી તેઓ મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના સભ્ય હતા અને મ્યુન કમીટીઓના ચેરમેન હતા. એ ઉપરાંત શહેરની અનેક જાહેર ઉપયોગી સંસ્થાઓ સાથે તેમને સંબંધ છે. મુંબઈમાં ૧૮૯૮-૯૯ માં ફાટી નીકળેલા પ્લેગ વખતે તેમણે બજવેલી સેવા માટે સરકારે ખાસ આભાર માન્યો હતો. તેમણે ગત

ગહાધુધ વખતે સરકારને સારી સ્હાય કરી હતી. તેમણે પોતાના પિતાના નામે ફરગુસન કોલેજને એક કીમતી પુસ્તકાલયની ભેટ આપી છે.

સરનામું:—“હરમીટેજ”, પેડર રોડ, મુંબઈ.

**પેમાસ્તર, મીં ૩૨૨મ અરબેરજી,**  
બી. એ., એલ એલ. બી.—એમનો જન્મ ૧૮૭૦ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં એમણે ઉળવણી લીધી હતી. એલફીન્સ્ટન કોલેજ યુનીઅનના તેઓ સ્થાપક હતા. ૧૮૯૩ માં એમણે એલ એલ. બી.ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી જે પછી મુંબઈની હાઈકોર્ટના પ્લીડર તરીકે “એનરોલ” થયા હતા. એવણી પ્રેક્ટીસ બહોળી છે. ખાસ કરીને એવણી પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીયલ કોર્ટ મધેની પ્રેક્ટીસ ઘણી વીશાળ છે. ખાસ કરીને છુટાછેડાને લગતું કાયદાને લગતું એમનું જ્ઞાન ઘણું બહોળું હોવાથી ખુબ સોલ્ડીસીટરો એવણની સલાહ લે છે. સુમારે ચાર દાયકાથી વધુ મુદત થયાં તેઓ પોતાની કોમના ધાર્મિક, સામાજિક, ઉળવણી, આર્થિક વગેરે સવાલોમાં ઉલટમંદ સાગ લઈ સેવા બજાવી રહ્યા છે. તેઓ એક અચ્છા જરનાલીસ્ટ પણ છે અને છાપાઓમાં વારંવાર લખાણો કરતા રહે છે. ખાસ કરીને ‘પારસી પ્રકાશ’ મારફતે એવણ તરફથી કોમની બબલવામાં આવતી સેવા તેઓની બધી સેવાઓમાં શ્રેષ્ઠ છે. તેઓ ફારસીના એક સ્ટોલર પણ છે. ઘરસાડાને લગતા કાયદાની ચર્ચા વેળાએ ઘર સાડતો તરફથી એમણે જબરી ઝુંબેશ ચલાવી હતી એમણે

સંખ્યાબંધ પુસ્તકો અને પેમ્ફલેટો લખ્યાં છે.

સરનામું:—પારસી કોલોની, દાદર, મુંબઈ.

**પીટી, શ્રી. જહાંગીર,** વેપારી, માજી મીલ માલિક, પીટી ગરૂપની મીલોના માજી એજન્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૭૯ માં થયો હતો. એમણે સેન્ટ જેવી-અર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો છે. (૧૯૦૪-૧૫) માં ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ હતા, ૧૯૩૧-૩૪ માં મુંબઈની જુની ધારાસભામાં સભ્ય હતા. ૧૯૧૧-૩૦ માં મુંબઈ મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ઉપરાંત શહેર સુધારા ટ્રસ્ટ બોર્ડ, બેંબે ડેવેલપમેન્ટ બોર્ડ, વી. જે. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ બોર્ડ, ઇંડીજનીઅસ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કમીટી, બેંબે પ્રેસીડન્ટી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કમીટી, ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ ડીસ્પ્યુટઝ કમીટી, એકસાઇઝ કમીટી, યુનીવર્સીટી રીફોર્મ કમીટી અને બેંબે પ્રોવીન્શઅલ ફરેન્ચાઇઝ કમીટીના સભ્ય હતા તેમજ પીટી ધર્મદા ટ્રસ્ટો અને અન્ય સંસ્થાઓની વ્યવસ્થાપક કમીટીઓના સભ્ય છે. ૧૯૨૮-૩૪ માં મુંબઈની પારસી પંચાયતના ટ્રસ્ટી હતા. ૧૯૦૦-૨૦ માં પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના ડેલીગેટ હતા ૧૯૧૯-૨૦ માં મુંબઈની ફેશી વેપારી ચેમ્બરના પ્રમુખ હતા અને મુંબઈની મીલ માલિકોની મંડળીના ૧૯૧૫-૧૬ અને ૧૯૨૮-૨૯ માં બે વાર પ્રમુખ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—પીટી બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

## ધી પ્રાણુસુખલાલ મફતલાલ હિંદુ સ્વીમીંગ પુલ અને બોટ ક્લબ.

લગભગ સાતેક લાખ રૂપીઆના ગંજવર ખર્ચે બંધાઈ, આ વર્ષની લગભગ આખરીએ ચાલુ થનારા એ ભવ્ય, મનમોહક અને છેલ્લામાં છેલ્લી પધ્ધતીના સ્વીમીંગ બાથના આપ લાઈફ મેમ્બર થયા છો ને? ન થયા હો તો વધુ વખત ગુમાવશો નહીં.

રૂ. ૩૦૦) ત્રણસોની અત્યારની ફી વધારીને રૂ. ૫૦૦) થવાની છે.

### એની વિશેષતાઓ:—

- દુનિઆના પૂર્વના પ્રદેશોમાં એ એક મોટામાં મોટી અને અબેડ સંસ્થા થશે.
- સ્ત્રીઓ માટે બીલકુલ છુટું પાડેલું એક જુદુંજ અને તેટલીજ સગવડવાળું સ્વીમીંગ બાથ—સ્ત્રી શીખવનાર સાથેનું રહેશે.
- પુરૂષ અને સ્ત્રીઓ માટેના બંને બાથનું પાણી સાંકે હબરદરૂપીઆના ખર્ચે મંગાવેલી મશીનરીની યોજનાથી હરહંમેશ સ્વચ્છ અને નિર્મળ રાખવામાં આવશે.
- મધ્યસ્થ મેમ્બરો માટે એક પુરતી આધુનિક સગવડોવાળું ક્લબ હાઉસ રહેશે.

લાઈફ મેમ્બરોની ચાલુ રી:—  
પુરૂષો માટે રૂ. ૩૦૦)  
સ્ત્રીઓ માટે રૂ. ૨૦૦)

આ ફીના દર અક્ટોબરમાં અનુક્રમે  
રૂ. ૫૦૦ અને રૂ. ૩૦૦  
કરવામાં આવશે.

વધુ વિગત માટે લખો:—

## ધી પ્રા. મ. હિંદુ સ્વીમીંગ પુલ અને બોટ ક્લબ

૩૧, ફોર્સ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

દસ્તુર, નોશિરવાન કેકોબાદ, ખાન-ખહાદુર સરદાર,—મરહુમ શમ-શુલ-ઓલમા સરદાર કેકોબાદ આદરબાદના દસ્તુરજી નોશિરવાન ખેટા થાય છે. તેઓનો જન્મ ૧૮૮૪ના સાલમાં થયો હતો. એવછે



સેન્ટ ઝેવિયર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. તેઓ અવસ્તા, પહેલવી અને ફારસી ભાષાના જાણીતા સ્કોલર છે. ૧૯૧૩ થી ૧૯૨૬ ના સાલ સુધી મધ્ય હિંદમાં વસ્તા પારસીઓના તેઓ વડા ધર્મગુરુ હતા. પોતાના પીતાના મરણ પછીથી તેમણે પુનામાં આવીને વસવાટ કીધો હતો, જે પછીથી તેઓ દખ્ખણ, મદ્રાસ, માલવા, મધ્ય હિંદ અને બેડયા પ્રાંતોમાં વસ્તા પારસીઓના તેઓ વડા દસ્તુરજી છે, છેલ્લા મહાન યુદ્ધ દરમિયાન તેમણે બજાવેલી સેવાઓ બદલ તેઓની ઉપર ફર્ટ કલાસ સરદાર તરીકેની અને તે પછી ખાનસાહેબ અને ખાનખહાદુરના ખેતાઓની નવાજેશ થઈ હતી. સરદાર

નોશિરવાન ગર્હ હાઈસ્કુલ અને સરદાર દસ્તુર હોશંગ ખોયઝ સ્કુલ કે જેની સાથે તેવણ બેડાયલા છે તેમાં તેઓ ઘણા આગેવાન ભાગ લે છે. ૧૯૩૫ ના સાલમાં નાન શહેનશાહની સીલવર જુબીલીની ઉજવણીના પ્રસંગે તેવણે ઈંગ્લાંડની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૩૪ ના સાલમાં ઈરાનના નામવર શાહ તરફથી તેવણને ઈરાન આવવાનું આમંત્રણ થયું હતું. તેમણે કેટલાંક કીમતી પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—દસ્તુર હોલ, નાના પેઠ, પુના સીટી.

ગારદા, સરદાર ફરામશેજ બરબેરજી (નવસારીવાલા)—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ ના સાલમાં થયો હતો. નવસારી તેમજ મુંબઈ મધ્યે એમણે કેળવણી લીધી હતી. નોરધર્ન ડીવીઝનના કમીશનરની ઓફીસમાં રહી એમણે મામલતદાર, ડેપુટી પોલીસ-કલ એજન્ટ, ધરમપુર સ્ટેટના હીવાન, પાલનપુરના સેશન્સ જજ વીગિરે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૪ માં બ્રીટીશ સર-વીસમાંથી રીટાયર્ડ થયા હતા. ૧૯૨૧ માં તેઓને ગુજરાતના સરદાર બનાવવામાં આવ્યા હતા. એ ઉપરાંત એમણે બીજા જુદાં જુદાં અનેક સ્ટેટોમાં હીવાન અને એડમીનીસ્ટ્રેટર તરીકેના ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. એવણ ઉપર જુબીલી અને કેરિનેશનના મેડલોની પણ નવાજેશ થઈ હતી. ગુજરાતમાં ચાલેલી અસહકારની ચળવળ વખતે એમણે સર-કારને મદદ કીધી હતી.

સરનામું:—નવસારી.

તારાપિરવાલા, મી૦ વીકાજી અરદેશર, એફ. આર. આઈ. બી. એ., એફ. આઈ. એ. એ.—એવણુનો જન્મ સુરત મધે થયો હતો. મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કીધા પછી તેઓ મુંબઈની સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં જોડાયા હતા. પછી આરકીટેકચર તરફ તેઓની કુદરતી વલણ હોવાથી તેઓ પોતાના પિતા જેઓ એક બાણીતા બીલ્ડીંગ કંત્રેક્ટર હતા, તેઓની પેઢીમાં જોડાયા હતા. તે પછી એમણે તુરતજ આરકીટેકચરલ કોર્સ લીધો હતો. ખંખાલાહીલ ઉપર આવેલી ફરામજી દીનશા પીટીટ પારસી સેનેટોરીઅમ અને મલખારડાલ ઉપર આવેલા પીટીટ હોલ તેમજ બીજા બાંધકામોમાં ખાસ કરીને ખંખાલાહીલ ઉપરની ધી બમનજી દીનશા પીટીટ પારસી હોસ્પિટલનું આકીશાન સભ્ય મકાન તેઓના આરકીટેકચર અને નમુનેદાર ડીઝાઇનનો યાદગાર નમુનોજ છે. ૧૯૦૧ માં તેઓ સોસાયટી ઓફ આર્ટસના એક સભ્ય તરીકે અને લંડનની સોસાયટી ઓફ સાયન્સના ફેલો તરીકે તેમજ ૧૯૦૪ના સાલમાં લંડનની સોસાયટી ઓફ આરકીટેકટસના એક મેમ્બર અને પાછળથી ૧૯૨૫ ના સાલમાં એક ફેલો બન્યા હતા. એજ સાલમાં લંડનની રોયલ ઇનસ્ટીટયુટ ઓફ બ્રીટીશ આરકીટેકટસના એઓ ફેલો બન્યા હતા. ઇન્ડિઅન ઇનસ્ટીટયુટ ઓફ આરકીટેકટસ કે જેના પહેલાં તેઓ એક “ફેલો” હતા, તેના ૧૯૩૧ માં એવણુ પહેલા ચુંડી કઢાયલા ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૧૧ ના સાલથી એવણુ પારસી ચીફ મેટ્રીમોનીઅલ કોર્ટના હેલીગટ છે. એવણુ એક ઉલટમંદ ફીમેશન પણ છે તેમજ કેટલીક મેશીનીક લોડજેના સ્થાપકોમાંના એવણુ એક છે.

સરનામું:—૧૯૨૧, પારસી કોલોની, દાદર, મુંબઈ.

મહેતા, મી૦ જમશેદજી નશરવાનજી, તેમનો જન્મ ૧૮૮૬ ના સાલમાં થયો હતો. તેમણે દશથી બાર વરસ સુધી કરાંચી મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનના મેયર પદનું માન મેળવ્યું હતું. તેઓ શુદ્ધ સ્વદેશીના ઉપાસક છે. તેઓ લોકસેવા માટે કોઈબી ભોગ આપતાં અચકાયા નથી. જીવ માત્રની સેવા એ તેઓના જીવનનો ગોચા મુદ્દાલેખ બની રહ્યો છે. તેમણે કરાંચીના મેયરનો માનવંત ઓધ્યો ભોગવવા ઉપરાંત ધારાસભાના સભ્ય તથા જીવદયા મંડળીના પ્રમુખનો ઓધ્યો પણ ભોગવ્યો છે.

સરનામું:—કરાંચી.

મલીક, રાયબહાદુર પ્રમથનાથ, ભારત-બાની-ભુષણ, એમ. આર. એ. એસ, એફ. આર. એસ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. તેમણે હિંદુ સ્કુલ, સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજ અને ઘેર કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી. ૧૯૧૧ માં તેમણે કલકત્તા કોરપોરેશનમાં સેવા અર્પણ કરી હતી. ૧૯૨૩ માં કલકત્તા કોરપોરેશનના કમીશનર નીમાયા હતા. ૧૯૨૩ માં કલકત્તા પ્રદર્શનની કમીટીના સભ્ય હતા. કલકત્તા મકાન માલેક મંડળના માનદ મંત્રી, મરકન્ટાઇલ બેન્ક ઓફ ઇંડિયા, ઇંડિયા જ્યુટ કંપની, ઇંડિયા રબર મેન્યુફેક્ચર્સ વિગેરેના ડીરેક્ટર છે અને રીઝર્વ બેન્કની કલકત્તાની સ્થાનિક બોર્ડના ૧૯૩૫-૩૬ માં સભ્ય હતા. એમણે “મહાભારત”, “બંગાળના વૈશ્યોનો ઇતિહાસ,” કલકત્તાનો ઇતિહાસ વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું:—૧૯૨૯, કોર્નવોલીસ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.



વેરા (૩૦) જેઠાલાલ વનમાળીદાસ, એલ. એમ. એન્ડ એસ.—અવળુને જન્મ ૧૮૮૩ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ ન્યાતે કપોળ વાણીયા છે. ૧૯૦૭ ના સાલમાં તેમણે એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૮-૧૯૧૯ ના સાલથી તેમણે હોમરૂલ લીગમાં એડાઈ બહેર જીવનની શરૂઆત કીધી હતી. ૧૯૧૬ ના સાલથી તેઓ મહાસભા સમિતિના માંડવી વીભાગના એક સભ્ય છે. ૧૯૩૦-૩૨ ના સાલની સત્યાગ્રહની ચળવળમાં તેઓએ આગેવાન ભાગ લીધો હતો, જેને અંગે તેવળુને જેલની સજા પણ થઈ હતી. ૧૯૨૨ ના સાલમાં મરહુમ મીં વીરૂલભાઈ પટેલની સરદારી હેઠળ ઉભી થયલી નેશનાલીસ્ટ પાર્ટીના તેઓ એક સભ્ય હતા ત્યારથી તેઓ કોરપોરેશનમાં ચુંટાયા કરે છે. મ્યુનીસીપાલિટીની સ્કુલઝ કમીટી તેમજ સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના પણ એક સભ્ય હોવા ઉપરાંત ૧૯૩૧-૩૨ ના સાલમાં તેઓ સ્કુલઝ કમીટીના પ્રમુખ તરીકે અને ૧૯૩૯ ના સાલમાં સ્ટેન્ડીંગ કમીટીના પ્રમુખ તરીકે ચુંટી કઢાઈ એ ઓદ્યાઓ પણ ભોગવ્યા હતા. તેઓ ઈડયન મેડીકલ એસોસીએશનની મેનેજીંગ કમીટીના એક સભ્ય પણ છે.

સરનામું:—વેરા જીવન, ૪૬૭ એ.  
કીંગ્સ સરકલ, માદ્રંગા,  
મુંબઈ.

ચાગલા, મીં મહમદઅલી કરીમ-ભાઈ—તેમનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં થયો હતો. મુંબઈમાં તેમજ વિલાયતમાં કેળવણી લઈ તેમણે વિલાયતનો ધંધો

શરૂ કીધો હતો. પ્રથમ તો તેમને મુસ્લીમ લીગના મંત્રી તરીકે સેવાઓ બજવી હતી. પરંતુ નહેરૂ રીપોર્ટ ઉપર મતભેદ પડતાં ૧૯૨૬ ના સાલમાં મુસ્લીમ લીગમાંથી રાજીનામું આપ્યું હતું. તેઓ રાષ્ટ્રવાદના હીમાયતી છે. રાષ્ટ્રવાદી મુસ્લીમોમાં તેઓ અગ્રસ્થાન ભોગવે છે. કોમીવાદના તેઓ શત્રુ છે. સામાજિક ક્ષેત્રોમાં તેઓ સેવાઓનો સારો ફાળો આપી રહ્યા છે. મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરતા આગેવાન બેરિસ્ટરોમાં તેમનું પણ સ્થાન છે.

સરનામું:—માઉન્ટ પ્લેઝન્ટ રોડ,  
મુંબઈ.

અંકલેસરીઆ, ડાંધીરજલાલ ડી.—

તેમનો જન્મ ૧૮૯૯ માં અંકલેશ્વર મધે થયો હતો. એમ. બી. બી. એસ.ની પરીક્ષા પસાર કીધા પછી તબીબી પ્રેક્ટીસ શરૂ કીધી હતી. તેમણે સ્કોલરશીપો તેમજ ઇનામો પણ મેળવ્યાં હતાં. તેઓ એક ચુસ્ત મહાસભાવાદી હોવાથી ૧૯૩૦-૩૨ ની સાલની કોંગ્રેસની કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લીધો હતો. જેને લીધે તેમને જેલની સજા થઈ હતી. તેઓ મુંબઈની પ્રાંતીક મહાસભા સમિતીના મંત્રી તરીકે ચુંટી કઢાયા છે. દારૂબંધી, મજૂર સુખાકારી તથા સામાજિક ચળવળોમાં તેઓ અગ્રસ્થાન ધરાવે છે. તેઓ મુંબઈ પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીમાં જવાબદાર હોદ્દો ધરાવે છે અને કોરપોરેશનના પણ સભાસદ છે. ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી હાલની સત્યાગ્રહની ચળવળને અંગે તેઓ જેલ ગયા હતા.

સરનામું:—કાંઠાવાડી, મુંબઈ ૪.

પાવરી, મીસ બેપ્સી, એમ. એ.— એમણે મુંબઈની કવીનમેરી હાઈસ્કૂલ અને સેન્ટ જોવીઅર્સ કોલેજમાં કેળવણી લીધી



છે અને કોલમ્બીઆ યુનીવર્સિટીમાં એમ. એ.ની ડીગ્રી સંપાદન કરી છે. ૧૯૨૪ પછી દર વર્ષે તેઓ ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે જાય છે. ૧૯૨૮ માં નાં શહેનશાહની દરબારમાં હાજર રહ્યા હતા. ૧૯૨૪ માં અમેરીકન પ્રમુખ કુટીબ, ૧૯૨૬ માં નાં પોપ, ૧૯૩૪ માં સીનેર મુસોલીની, ઇરાનના શાહ અને અફઘાનીસ્તાનના રાજાની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૩૭ માં હીટલર ઉપરાંત યુરોપ એશીઆના બીજા રાજવી-ઓની મુલાકાતનું માન પણ મેળવ્યું હતું. ૧૯૨૮ માં રાજા જ્યોર્જના પેરીસમાં થયેલા સત્કાર વખતે હાજર રહ્યા હતા. એમણે “પ્રાચીન ઇરાનની વીર નારીઓ” નામનું પુસ્તક અંગ્રેજીમાં પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—મલબારહાલ, મુંબઈ.

મુકરજી, ડા૦ વિદ્યનાથ, એલ. એમ. એસ., એમ. એલ. એ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. તેમણે ગોરખપુર અને કલકત્તામાં કેળવણી લીધી હતી. ગોરખપુરના તેઓ બાણીતા ડાક્ટર છે. ભારત કાવત્રાં કેસ અંગે જ્યારે તેઓ જેલમાં હતા ત્યારે તેમને ડાક્ટરી ધંધો ચલાવવા માટે ખાસ પરવાનગી અપાઈ હતી. તેઓ એક પત્રકાર પણ છે. એમને ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૯ સુધી “અમરીત બજાર પત્રિકા” સાથે ઘડો સંબંધ હતો. “નેપાલમાં ગૃહામનો વેપાર” એ નામનો લેખ લખવા માટે ૧૯૦૯ માં જ્યારે તેઓ એક વિદ્યાર્થી હતા ત્યારથી સત્તાધીશો સાથે ઘર્ષણમાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૦ માં રાષ્ટ્રીય મહાસભામાં જોડાયા હતા અને ૧૯૨૧ માં ઇંડીઅન પીનલ કોડની કલમ હેઠળ એમને જેલ મળી હતી. એમણે ૧૯૨૦ માં બી. એન. એન્ડ એન. ડબલ્યુ. રેલ્વે મેન્સ એસોસિએશન અને ૧૯૨૫ માં ગોરખપુરમાં મજદુર અને ક્રીસ્તી સભાની સ્થાપના કરી હતી. ભારત કાવત્રાં કેસમાં તેમણે જાતે ખચાવ કર્યો હતો અને ૧૯૨૩ થી ૧૯૨૬ સુધી કેસ ચાલ્યા પછી એમને દોષમુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૫ થી ૧૯૨૬ સુધી એલ ઇંડીઆ ત્રેડ કોગ્રેસ અને એલ ઇંડીઆ રેલ્વે મેન્સ ફેડરેશનના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૫ માં ગોરખપુર મ્યુનિસિપાલિટીના કમીશનર ચુંટાયા હતા અને ૧૯૩૭ માં કેળવણી કમીટીના ચેરમેન ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૭ માં ગોરખપુર તરફથી તેઓ યુકત પ્રાંતની ધારાસભામાં ચુંટાયા હતા. એલ ઇંડીઆ હોમીઓપેથિક મેડીકલ કોન્ફરન્સ અને આંધ્ર પ્રાંતિક કોન્ફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—ગોરખપુર, યુકત પ્રાંત.

ઓઝા, શ્રી. અમરીતલાલ, એમ. આઈ. એમ. ઇ., એફ. આર. એસ. એ. (લંડન)—એમનો જન્મ ૧૮૯૦ માં અંબર (કચ્છ) ખાતે થયો હતો. કલકત્તાના બાણીતા ધંધાદારી છે. ઇંડી-અન માઈનીંગ ફેડરેશનના ૧૯૨૮ માં ચેરમેન હતા. ૧૯૨૬-૩૦ માં બિહારની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૮ માં બંગાળ નેશનલ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૮-૩૦ માં માઈનીંગ, જીઓલોજીકલ અને મેટેલ્યોરજીકલ સોસાયટી ઓફ ઇંડીઆના પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૩-૩૪ માં કલકત્તાની ફેશી વંપારી ચેમ્બરના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧ માં મળેલી બિહાર અને ઓરીસા ઇંડસ્ટ્રીઅલ કોન્ફરન્સના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૭-૩૮ માં કલકત્તા પોર્ટ ટ્રસ્ટના સભ્ય હતા. ૧૯૩૩-૧૯૩૪, ૧૯૩૫ અને ૧૯૩૯ માં ઇંડીઅન કોલ્ડીઅરી એનર્સ એસોસિએશનના પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૯ માં ફેડરેશન ઓફ ઇંડીઅન ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇંડસ્ટ્રીઝના ઉપ-પ્રમુખ હતા અને બંગાળ સરકારે નીમેલી ઇંડસ્ટ્રીઅલ સર્વે કમીટીના સભ્ય હતા. હિંદુભરની વ્યાપારી સંસ્થાઓ સાથે તેમને ઘાટો સંબંધ છે. સારા પ્રમાણમાં યુરોપનો પ્રવાસ કર્યો છે. ૧૯૩૦ માં હિંદુ તરફથી માલેકોના પ્રતિનિધિ તરીકે જીનીવા ખાતે મળેલી મજૂર પરિષદમાં ભાગ લીધો હતો. સમાજોન્નતિની સર્વ પ્રવૃત્તિમાં શ્રી. ઓઝા સારો ભાગ લે છે. કલકત્તા એંગ્લો-ગુજરાતી સ્કુલના ચેરમેન અને કલકત્તાની અનેક વ્યાયામ અને રમતગમતની ક્લબોના આશ્રય દાતા છે.

સરનામું:—“સીક્યુરીટી હાઉસ”, ૧૦૨ એ. કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

પાવરી, ડા० બલ દસ્તુર સી., એમ. એ., પી એચ. ડી.—લંડનની સોસાયટી ફોર સ્ટડી ઓફ રીલીજિઅન્સના ઉપ-પ્રમુખ, કોલબા યુનીવર્સીટીના ફેલો.



એમણે યુરોપનો પ્રવાસ ખેડયો છે અને રાજ જ્યોર્જ, નાં પોપ, હાટલર, મુસોલીની તેમજ એશીઆ અને યુરોપના મોટા મોટા રાજવીઓની મુલાકાત લીધી છે. ધર્મદ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય સુલેહ સ્થાપવા માટે જીનીવા ખાતે નીમાયલી “વર્લ્ડ એલાયન્સ”ની કાઉન્સિલના સભ્ય છે. “ભાવી જીવન માટેના ઝારાસ્ત્રીઅન સિદ્ધાંતો” એ નામનું અંગ્રેજીમાં એક પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—મલબારહીલ, મુંબઈ.

### પ્રેસીડન્સી

વીમા કંપનીમાં

વીમા ઉતારાવો

**હાલ, મીં ઇઆદીમ મુલેમાન,** બ્રેકટીસ કરવા માંડી હતી. ૧૯૩૯ ના બી. એ., બી. એસ સી. (લંડન), બાર-એટ-લો.—એવલુનો જન્મ ૧૮૮૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૦૭ માં એલફીનસ્ટન હાઇસ્કૂલમાંથી તેમણે મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી, જે પછી ૧૯૧૨ માં એલફીનસ્ટન કોલેજમાંથી બી. એ. ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૪ માં નાં આગાખાનની સ્કોલરશીપ લઈને તેઓ વિલાયત ગયા હતા, જ્યાં ૧૯૧૭ માં બેરીસ્ટરની અને ૧૯૧૮ માં લંડન યુનીવર્સીટીની બી. એસ સી. (ઇકોનોમી અને પોલીટીકલ સાયન્સ)ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૧૯ માં મુંબઈ પાછા ફર્યા પછી તેમણે મુંબઈની કોર્ટમાં પ્રેકટીસ કરવાનું શરૂ કીધું હતું. ૧૯૩૪ માં તેઓની એક કામચલાઉ પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે અને તે પછીથી ૧૯૩૬ માં કાયમી પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે તેવણની નેમણુંક થઈ હતી. ૧૯૨૧ માં મુંબઈ શહેરના મુસ્લીમો તરફથી તેઓ મુંબઈની ધારાસભામાં ચુંટી કઢાયા હતા. તેવણનાં લગ્ન ૧૯૨૦ માં થયાં હતાં. તેઓ એક અચ્છા સ્પોર્ટ્સમેન પણ છે.

**સરનામું:**—રામપ્રસાદ બીદડીંગ, બાબુ-લનાથ રોડ, મુંબઈ.

**બાબરેકર, મીં દ-તાત્રય સખારામ,** બી. એ., એલ એલ બી.—એવલુનો જન્મ ૧૮૯૫ માં થયો હતો. તેમણે ૧૯૧૬ માં બી. એ. અને ૧૯૧૮ માં એલ એલ. બી.ની પરીક્ષા પસાર કીધી હતી. જે પછી તેમણે મુંબઈની પોલીસ કોર્ટ તેમજ સ્મેલ કોઝીઝ કોર્ટમાં

પ્રેકટીસ કરવા માંડી હતી. ૧૯૩૯ ના આગસ્ટ મહીનામાં તેઓની મુંબઈના પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. તેઓ એક મહાસભાવાદી હોવાથી તેમજ ૧૯૩૦-૩૨ ના વરસો દરમિયાનની કેંગ્રેસની કાયદાભંગની લડતમાં ભાગ લીધેલો હોવાથી તેઓને જેલની સજા પણ થઈ હતી. ૧૯૩૩ થી ૧૯૩૬ ના વરસો સુધી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલિટીના એક સભ્ય પણ હતા. આર્યન એડ્યુકેશનલ સોસાયટી જેમાં તેઓ પહેલાં એક શિક્ષક હતા, તેના પાછળથી તેમણે એક સભાસદ અને તે પછીથી તેના સેક્રેટરીનો ઓધ્યો પણ ભોગવ્યો હતો.

**સખનીસ, મીં ગમનન આત્મારામ,** બી. એ. એલ એલ. એડવોકેટ (ઓ. એસ.)—એઓનો જન્મ ૧૮૯૪ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ ન્યાતે સારવસ્ત બ્રાહ્મણ છે. તેમણે ૧૯૧૦ માં મેટ્રીકની, ૧૯૧૫ માં બી. એ. ની અને ૧૯૧૬ માં એલ એલ. બી.ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. ૧૯૨૨ ના સાલથી તેમણે મુંબઈની પોલીસ કોર્ટમાં તેમજ સ્મેલ કોઝીઝ કોર્ટમાં પ્રેકટીસ શરૂ કીધી હતી. ૧૯૧૭ માં તેમણે એડવોકેટ (ઓ. એસ.) ની પરિક્ષા પસાર કીધી હતી. જે પછી મુંબઈની હાઇકોર્ટની ઓરીજનલ સાઈડ ઉપર પ્રેકટીસ શરૂ કીધી હતી. ૧૯૩૯ ના આગસ્ટ મહીનામાં તેઓની મુંબઈના એક પ્રેસીડન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે નેમણુંક થઈ હતી.

તના, મી૦ મોરારજી આણંદજી—

એમનો જન્મ સંવત ૧૯૨૧ ના ચૈત્ર માસમાં દ્વારકા મધે થયો હતો. તેમણે ૧૮૮૧ માં મેટ્રીકની, ૧૮૮૪ માં બી. એ. ની અને ૧૮૮૭ માં એલ. એલ. બી. ની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી. જે પછી મુંબઈમાં વકીલાતનો ધંધો શરૂ કરી લેવા હતા. ૧૮૮૯ માં તેઓ ભાવનગર રાજ્યની નોકરીમાં ન્યાયાધીશ તરીકે જોડાયા હતા. ૧૯૦૦ માં તેઓની નેમણુંક રાજકોટ મધે ભાવનગર સ્ટેટના એક વકીલ તરીકે થઈ હતી. તે પછી ૧૯૦૪ માં તેવણની સ્ટેટના નાયબ દીવાન, એક્ટીંગ દીવાન અને ૧૯૧૨ માં કાયમી દીવાન તરીકે નેમણુંક થઈ હતી. ભાવનગરના દીવાન તરીકેનો ઓર્થો લગભગ આઠ વરસ ભોગવ્યા પછી ૧૯૨૦ ના સાલમાં તેઓ એ ઓર્થો ઉપરથી પેન્શન ઉપર રીટાયર થયા હતા. તે પછી ૧૯૨૫ અને ૧૯૨૬ ના વરસે દરમ્યાન તેઓ પાલનપુર સ્ટેટના દીવાન નીમાયા હતા. જ્યારે ૧૯૨૬ થી ૧૯૩૦ સુધી પન્નાના દીવાન તરીકે સેવા બજવી હતી. ૧૯૩૦ ના સાલથી તેઓ મુંબઈ આવીને વસ્યા છે. ૧૯૧૦ માં મુંબઈમાં મળેલી પહેલી લોહાણા પરિષદના તેઓ પ્રમુખ ચુંટી કઢાયા હતા. જ્યારે હાલમાં કેટલાંક વરસથી તેઓ મુંબઈની હાલાઈ લોહાણા મહાજનના પ્રમુખ છે. તે ઉપરાંત તેઓ મુંબઈની કેટલીક લીમીટેડ કંપનીઓના ડિરેક્ટર અને કેટલીક સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી પણ છે.

સરનામું:—સત્યસદન, શાંતાકર.

રજપુત, શ્રી. જમનાદાસ એમ., એફ. આર. ઇકોનોમી એસ. (લંડન), જે. પી., ઓનરરી પ્રેસીડેન્સી મેજિસ્ટ્રેટ, સરકારી કંટ્રાક્ટર, જમીનદાર, સામાજિક કાર્યકર જુદી જુદી સ્પોર્ટ્સ અને સોશીયલ ક્લબોના સભ્ય—એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં થયો હતો. એમણે મુંબઈ ખાતે કેળવણી લીધી હતી.

સરનામું:—પરસોત્તમ નીવાસ, ન્યુ કવીન્સ રોડ, મુંબઈ.

નારંગ, ડૉ૦ સર ગોકુળચંદ, એમ. એ., પી એચ. ડી., ખાર-એટ-લો, પંજાબ સરકારના માજી પ્રધાન—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. એમણે પંજાબ, કલકત્તા, ઓક્સફર્ડ અને બર્ન યુનિવર્સિટીઓમાં કેળવણી પ્રાપ્ત કરી હતી. પ્રોફેસર પણ નીમાયા હતા અને બેરિસ્ટર તરીકે ધંધો પણ કરેલો. વેદનો સંદેશો અને શીખ ધર્મ પર પુસ્તકો પણ લખ્યાં છે.

સરનામું:—પ, મોંટગોમરી રોડ, લાહોર.

મુલ્લા, શ્રી. બલ શીરોજીશાહ, એમ. એ., એફ. એડ. એસ., એફ. આર. ઇ. એસ., બુલોજના પ્રોફેસર, સેન્ટ જેવીયર્સ કોલેજની બુલોજકલ લેબોરેટરીના ડિરેક્ટર—એમનો જન્મ ૧૮૮૪ માં થયો હતો. એમણે સેન્ટ જેવીયર્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. મુંબઈ યુનિવર્સિટીના પ્રોફેસર અને પરીક્ષક છે. એમણે “એનીમલ ટાઇપ્સ ફોર કોલેજ સ્ટુડન્ટ્સ” એ નામનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું છે.

સરનામું:—વકીલ ટેરેસ, લેમીંગ્ટન રોડ, ઓટરોડ, મુંબઈ.

મુરસીદાબાદના નવાબ બહાદુર, કે. સી. એસ. આઈ, કે. સી. વી. એ, ધી આનંદ ઇલ્ટીશામ-ઉલ-મુલક, રઈસ-ઉદ-દઉલા, અમીર-ઉલ-ઉમરાહ, નવાબ અસફ કુદર સઈદ સર વસેફ અલી મીરઝા, ખાન બહાદુર, મહાબત જંગ, ખંગાળ, ખીહાર અને ઓરીસાના એક મોટા ઉમરાવ, અરખસ્તાનના પયગમ્બરના ૩૮ માં વંશજ—એમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. ૧૮૯૮ માં નવાબ સુલ્તાન દુલીન કુંગુર જહાન ખેગમ સાહેબ સાથે એમના લગ્ન થયા હતા. મુરસીદઝાદા અસ્તફ જહા સયદ વારસ અલી મીરઝા એમના વારસ છે. નવાબ સાહેબે હિંદમાં ઘરભંગે કેળવાણી લીધા પછી ઇંગ્લેન્ડમાં શેરખાન, રંગમંડી, અને એક્સકર્ડ ખાતે વિચ્ચ અભ્યાસ કર્યો હતો. ખંગાળની ધારાસભાના છ વાર સભ્ય ચુંટાયા હતા.

સરનામું:—પેલેસ, મુરસીદાબાદ.

મહમુદાબાદ (આઉધ)ના રાજા મહમદ અમીર અહમદખાન, કે. ખી.—એમનો જન્મ ૧૯૧૪ માં થયો હતો. ૧૯૨૭ માં તેમણે બીલ્હેરાના રાણી સાહેબા સાથે લગ્ન કર્યા હતાં. તેઓ ૧૯૩૧ માં ગાદીએ આવ્યા હતા. તેમણે લકનઉની લા માટીની-અર કોલેજમાં અને બાણીતા યુરોપીઅન અને હિંદી શિક્ષકો હસ્તક કેળવણી લીધી હતી. તેમણે યુરોપ અને નજ્દના યુવમાં ખુબ પ્રવાસ ખેડ્યો છે અને ઇંગ્લીશ, પર્સીઅન અને ઉર્દુના સ્કોલર છે. ઇતિહાસ, રાજકારણ, સમાજ-સુધારણા વિગેરે વિષયોમાં એમને ખુબ રસ છે. તેઓ મુસ્લીમ લીગના ખાસ સ્થાયક છે અને મુસ્લીમ વિદ્યાર્થી અને યુવક પ્રવૃત્તિના અગ્રણી છે ઉપરાંત તેઓ માનનીય મુસ્લીમ નેતા પણ છે.

સરનામું:—બટલર પેલેસ અને કેસર-ખાગ લકનો, ગેલેવે હાઉસ, નેનીતાલ.

## ફેમીલી ઇન્કમ પોલીસો.

આ યોજના હેઠળ વીમો લેનાર પોતાની હૈયાતી ખાદ વારસને નીચે પ્રમાણેનો લાભ આપી શકે છે.

- (૧) રૂ. ૫૦૦૦ ની પોલીસી પરનો દાવો ખીજ વર્ષની શરૂઆતમાં થાય તો રૂ. ૫૦૦) વારસને તરતજ આપવામાં આવે છે.
- (૨) ૧૬ વર્ષ સુધી દર વર્ષે રૂ. ૬૦૦). દર મહીને રૂ. ૫૦) વારસને મળ્યા કરે છે.
- (૩) અને પછી વીસમે વર્ષે રૂ. ૪૫૮૦)ની રકમ તેને આપવામાં આવે છે.

આમ વીમો લેનારના વારસને કુલ રૂ. ૧૬,૪૮૦ ની મોટી રકમ મળી રહે છે.

વધુ વિગત માટે લખો:—

# ધી સેન્ટીનલ એશ્યોરન્સ કું. લીં

હેડ ઓફીસ:—  
કોટ, મુબમ્બ.

ખાન્ય:—  
રીડ રોડ, અમદાવાદ.

મીઠા, ઓઁ સરદાર સર સુલેમાન હજ કમીટીના સભ્ય છે. મુસ્લીમ કમી-  
કાસમ હાજી, નાઈટ, સી. આઈ. ઇ., ટીના છ વર્ષથી પ્રમુખ છે.  
જે. પી. મીલકતદાર અને બેન્કર—મુ'બ- સરનામું:—૨૭, કાલસા મહોલ્લા.  
મુ'બઈ.



ઇના શહેરીઓથી અને ખાસ કરીને મુ'બ-  
ઇની મુસ્લીમ જનતાથી સર સુલેમાનનું  
નામ અબજુ' નથી. મુસ્લીમ કોમના  
સવાલોમાં સર સુલેમાન આગળ પડતો  
ભાગ લઈ રહ્યા છે અને તેથી તે વર્ગમાં  
તેઓ માનીતા છે. વ્યાપાર ધંધાને અંગે  
તેઓ હીંદુ કોમના પણ સમાજમમાં  
આવેલા છે અને તેથી બેઝ કોમો મળી-  
સંધી રહે એમ તેઓ માને છે. તેમણે  
મુ'બઈમાં કેળવણી લીધેલી. ન્યુ ઇંડીઆ  
એસ્ચુરન્સ કં'પનીના તેઓ ડિરેક્ટર છે,  
અને સુલેમાન એન્ડ કં'પની લીમીટેડના  
ગવર્નીંગ ડિરેક્ટર છે. જામનેર અને  
શેન્દુરની (પુર્વ ખાનદેશ)માં જીનીંગ  
અને પ્રેસીંગ ફેક્ટરીઓના માલિક છે.  
૧૯૩૪ માં મુ'બઈના શેરીફ નીમાયા  
હતા. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટ અને મધ્યસ્થ

અમરનાથ, લાલા—બાણીતા ક્રીકેટર  
એલ. અમરનાથનો જન્મ ૧૯૦૬ના સાલમાં  
થયો હતો. વીકેટકીપર તરીકે પોતાની  
ક્રીકેટ કારકીર્દીની શરૂઆત કરી હતી.  
૧૯૩૩ના સાલમાં ઇંગ્લેન્ડ ગયેલી હાંદી ટીમ  
તરફથી પહેલી ટેસ્ટ મેચમાં ૧૦૦ રન કરીને  
એમણે “સેનસેશન” કરી મુકયું હતું. તેઓ  
એક ઓલ રાઉન્ડર હોવા ઉપરાંત એક  
“સ્ટાર બેટ્સમેન” ગણાય છે. ૧૯૩૪  
અને ૧૯૩૫ના સાલમાં મુ'બઈમાં રમા-  
યેલી કનેડાઈરેન્સિયલર મેચોમાં હીંદુ ટીમ  
તરફથી એમણે ભાગ લીધો હતો. એમની  
સારામાં સારી રમત સીકન્દરાબાદ ખાતે  
રમાયેલી મેચમાં વેસ્ટ ઇન્ડીઝ બાલર  
કોનસ્ટેનટાઇન સાથે હતી કે જે મેચમાં  
એમણે એક સદી નોંધાવી હતી. જ્યારે  
ઓસ્ટ્રેલિયાનો સાથે સીકન્દરાબાદ ખાતે  
રમાયેલી મેચમાં તેઓ એકલાએ ૧૪૪  
રનનો જીમલો નોંધાવ્યો હતો. કોઇબી  
હાંદી પ્લેયરે ટુરીંગ ટીમ સામે જે મોટામાં  
મોટો જીમલો કીધો હોય તો તે એઓજ  
છે. ઇંગ્લેન્ડમાં રમાયેલી મેચોમાં ૧૧૪  
રને નાટ-આઉટ રહી તેમજ ૧૩૦ અને  
૧૦૭ રનોના જીમલોએ કરી એમણે  
પોતાના બેટીંગ બળની પુરવારી કરી આપી  
હતી.

સરનામું:—નોરધન ઇન્ડીયા ક્રીકેટ  
એસોસિએશન, (પી. ઓ.  
બોક્ષ ૯૭), ધી મેલ,  
લાહોર

**બ્રાહ્મ, રાવસાહેબ ચુનીલાલ ભાતી-લાલ, બી. એ., ૧૯૩૭ થી રતલામ સ્ટેટના દિવાન—એમનો જન્મ ૧૮૭૧ માં થયો હતો. એમણે સુરત, મુંબઈ, નડીઆદ, અમદાવાદ અને ભાવનગર ખાતે કેળવણી લીધી હતી. વઢવાણ હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક તરીકે જીવનની શરૂઆત કરેલી અને ૧૫ વર્ષ સુધી નોકરી કરી હતી. ૧૯૦૦ માં ધ્રાંગધ્રા સ્ટેટના એજ્યુકેશનલ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૧૧ માં રાજકોટની એલ્ફરેડ હાઈસ્કૂલના હેડ માસ્તર અને રાજકોટના કેળવણી ખાતાના ઇન્સ્પેક્ટર નીમાયા હતા. ૧૯૧૯ માં રાજકોટના જનરલ કારભારી અને ૧૯૨૧ માં મુખ્ય કારભારી નીમાયા હતા. ૧૯૨૪ માં રાજકોટના આગલા ઠાકોર સાહેબ સાથે ઇંગ્લાંડ ગયા હતા અને સેન્ટ જેમ્સ પેલેસમાં ઠાકોર સાહેબ સાથે નાનું શહેનશાહની મુલાકાત લીધી હતી. વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ સ્ટેટસ એજન્સી તરફથી એમને રાજકોટ સીવીલ સ્ટેશનનાં પહેલાં વર્ગના ખેંચ મેન્જિસ્ટ્રેટની સત્તા અપાઈ છે. ૨૦ સાં શરોફ ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી ત્રતાપગઢ સ્ટેટ (રજપુતાના) ના દીવાન હતા.**

**સરનામું:—(કાયમનું) સીવીલ સ્ટેશન રાજકોટ, (હાલનું સરનામું) રતલામ, સેન્ટ્રલ ઇન્ડીઆ.**

**શુક્લ, પંડીત રવિશંકર, બી. એ., એલ એલ. બી., મધ્ય પ્રાંતની સરકારના માજી વડા પ્રધાન—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. શ્રીમતિ ભવાનીબાઈ સાથે તેમના લગ્ન થયાં છે. તેમણે નાગપુરની હાસલેપ કોલેજ અને જબલ-**

**પુરની લો કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. પંડીતજી ત્રણ વર્ષ સુધી ખેરગઢ હાઈસ્કૂલમાં હેડ માસ્તર હતા. ૧૯૦૮ માં ખારમાં બેડાયા હતા પણ ૧૯૨૧ માં અસહકારની લડત ઉપડતાં તેમાં બેડાઈ ગયા હતા અને જેલમાં ગયા હતા. તે પછી ૧૯૩૦ માં તેમને છ વર્ષની અને ૧૯૩૨ માં બે વર્ષની જેલ અને રૂ. ૫૦૦ ના દંડની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૨ માં સરકારે વકીલાતની સનદ પાછી ખેંચી લીધી હતી પણ ૧૯૩૫ માં તેમને એ પાછી મળી હતી. ૧૯૨૩ માં સ્વરાજ્ય પક્ષના સભ્ય તરીકે લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલમાં ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૬ થી રાયપુરની જિલ્લા કાઉન્સિલના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૭ માં કોંગ્રેસ સત્તાપર આવી ત્યારે ડોન ખરેના પ્રધાનમંડળમાં તેઓ કેળવણી ખાતાના પ્રધાન હતા અને વિધાનસભાની ચોજના દાખલ કરી હતી. ૧૯૩૮ માં વડા પ્રધાન બન્યા હતા અને ૧૯૩૯ ના નવેમ્બરમાં બધા કોંગ્રેસ પ્રધાન મંડળી સાથે તેમના પ્રધાન મંડળે પણ રાજીનામું આપ્યું હતું.**

**સરનામું:—જુધપરા, રાયપુર, સી. પી.**

**બખલે, મીં રઘુનાથ રામચંદર—**

**એમનો જન્મ ૧૮૯૬ ના સાલમાં થયો હતો. સાંગલી, પુના અને મુંબઈ મધ્ય કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૯ માં સરવન્ટસ એફ ઇન્ડયા સાંસાયટીમાં “જ્ઞાન પ્રકાશ” ના સબ-એડિટર તરીકે બેડાયા હતા. ૧૯૨૩ માં તેના લાઈફ મેમ્બર થયા હતા. એલ ઇન્ડયા ત્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસના તેઓ મદદનીશ સેક્રેટરી અને એલ ઇન્ડયા ત્રેડ યુનિયન ફેડરેશનના**



સેક્રેટરી હતા. જોમ્મિ ટેક્ષટાઇલ લેઅર યુનીયનના સેક્રેટરી તેમજ તેના પહેલા એક્ઝિક્યુટીવ હતા. બેલજિયમ ખાતે મળેલી દેશપરદેશની કાપડની મીલોના મજૂરોની કોનફરન્સમાં હિંદની કાપડની મીલોના મજૂરો તરફના ડેલીગેટ તરીકે હાજરી આપી હતી. કામદારોને લગતા સવાલના અભ્યાસ અર્થે તેમણે ગ્રેટ બ્રીટન અને કોન્ટ્રીનેન્ટના ઉદ્યોગિક મથકોની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૨૦ માં જીનીવા ખાતે મળેલી દેશપરદેશોના મજૂરોની કોનફરન્સમાં હાજરી આપવા ગયલા હિંદી ડેલીગેશનના સેક્રેટરી તરીકે સેવા બજારી હતી. મુંબઈની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના તેમજ ફરેનચાઇઝ કમીટીના તેઓ એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—સરવન્ટસ ઓફ ઇન્ડિયા સોસાયટી, સેન્ટ્રલ્સ્ટર્ડ રોડ, મુંબઈ.

સરકાર, ડા. સર નીલરત્ન, એમ. એ., એમ. ડી. (કલકત્તા), ડી. સી. એલ. (આક્ષરકર્ડ), એલ. એલ. ડી., કનસલ્ટીંગ ફીઝીશીઅન—એમનો જન્મ ૧૮૬૧ માં થયો હતો. નિર્મળા મલ્લમદાર સાથે લગ્ન કર્યાં છે, એક છોકરો અને પાંચ છોકરી છે. તેમણે કલકત્તા યુનીવર્સિટીમાં કેળવણી લીધી છે. નેશનલ સોપ ફેક્ટરી અને નેશનલ ટેનરી કંપનીના સ્થાપક અને માલિક છે. કારમાઇકલ મેડીકલ કોલેજ અને ઇસ્પીતાલો અને મેડીકલ કલબ (કલકત્તા)ના સ્થાપકોમાંના એક અને પ્રમુખ છે. ચી-તરંજન સેવાસદન, જાદવપુર ટયુઅર ક્યુલોસીસ હોસ્પિટાલ, ચી-તરંજન

હોસ્પિટાલ અને કલકત્તા યુનીવર્સિટીના સાયન્સ પોસ્ટ-ગ્રેજ્યુએટ ડીપાર્ટમેન્ટના પ્રમુખ, કલકત્તા યુનીવર્સિટીના વાઇસ-ચેન્સેલર થયા હતા. ખંગાળની લેજસ્લેટીવ કાઉન્સિલના સભ્ય છે.

સરનામું:—૭, શોર્ટ સ્ટ્રીટ, કલકત્તા.

સાંખ્યુર્તિ શ્રી. બી., ૧૯૩૮ થી મદ્રાસની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સ્પીકર છે—તેમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. ૧૯૦૯ માં વીઝીઆનગરમની મહારાજ કોલેજમાં ફીઝીકસના લેકચરર હતા. ૧૯૧૧ થી ૧૯૨૦ સુધી વકીલાત કરી હતી. તેમનો ધંધો બહુજ ધીકતો હતો. પણ ૧૯૨૧ માં એ ધંધાને છાત મારી અસહકારની લડતમાં જોડાઈ ગયા. ૧૯૨૩ માં હિંદી રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની સત્કાર સમિતિના સામાન્ય મંત્રી હતા. ૧૯૨૬ માં આંધ્ર પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ, અને ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૭ સુધી આંધ્ર પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના સામાન્ય મંત્રી ચુંટાયા હતા. ૧૯૩૬ માં મદ્રાસ પ્રાંત કમ્પોઝીટ પાર્લામેન્ટરી કમીટીના મંત્રી બન્યા હતા. તેમણે સ્વયંસેવક દળોની સ્થાપના કરી હતી. હિંદુસ્થાન સેવાદળના પ્રમુખ થયા હતા એ ઉપરાંત ખંગાળ વોલંટીઅર કોનફરન્સના પ્રમુખ ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૯ માં કોંગ્રેસની કારોબારી સમિતિમાં સભ્ય નીમાયા હતા. ૧૯૨૧, ૧૯૨૮, ૧૯૩૦, અને ૧૯૩૨ માં સત્યાગ્રહ માટે જેલ ભોગવી હતી. ૧૯૩૭ માં મદ્રાસ લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીમાં ચુંટાયા હતા અને સ્પીકર બન્યા હતા.

સરનામું:—કોકોનાડા, લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલી હોલ, મદ્રાસ.

સીંઘ, કુંવર સર મહારાજ, એમ. એ. (ઓક્સફર્ડ), ખાર-એટ-લો, સી. આઈ. ઇ., યુકત પ્રાંતની ધારા-સભાના સભ્ય—તેમનો જન્મ ૧૮૭૮ માં થયો હતો. તેમણે કીરોઝપુર (પંજાબ)ના ૨૧૦

રાયબહાદુર માયા-દાસની પુત્રી ગુણવંતી માયાદાસ સાથે લગ્ન કર્યાં છે. તેમણે હેરો અને ઓક્સફર્ડની કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૨ માં મીડલ ટેમ્પલમાં બારીસ્ટર



થયેલા. ૧૯૦૪ માં યુકત પ્રાંતની સીવીલ સર્વિસમાં દાખલ થયેલા અને ૧૯૧૧ માં હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતાના મહદનીશ મંત્રી નીમાયલા. ૧૯૧૭ માં યુકત પ્રાંતના હમીરપુરના મેજિસ્ટ્રેટ અને કલેક્ટર હતા, ૧૯૧૮ માં હારદોઈના ડેપુટી કમીશનર, ૧૯૧૯ માં યુકત પ્રાંતની સરકારના મંત્રી, ૧૯૨૦-૨૩ માં હિંદી સરકારના કેળવણી ખાતાના ડેપુટી સેક્રેટરી, ૧૯૨૩ માં બાહરઈચના ડેપુટી કમીશનર, ૧૯૨૭ માં અલ્લાહબાદના કમીશનર, ૧૯૨૮ માં ખનારસના કમીશનર, ૧૯૨૯ માં ફરી અલ્લાહબાદના કમીશનર અને ૧૯૩૧ માં બેઘપુર રાજ્યના વડા પ્રધાન બન્યા હતા. ૧૯૩૨ માં તેમને હિંદી સરકારે દક્ષિણ આફ્રિકાનાં હિંદી સરકારના એજન્ટ જનરલ તરીકે નીમ્યા હતા. ૧૯૩૫ માં ફરી પાછા તેઓ યુકત પ્રાંતની કારોબારી કાઉન્સિલના સભ્ય હતા અને ૧૯૩૭ માં યુકત પ્રાંતની લેજિસ્લેટીવ એસેમ્બલીના સભ્ય ચૂંટાયા હતા. તેમણે યુકત પ્રાંતની કો-ઓપરે-

ટીવ કરેડીટ સોસાયટીઓના ૧૯૦૮-૧૯૦૯ નો વાર્ષિક હેવાલ પ્રગટ કર્યો હતો ઉપરાંત મોરિશીયસ, બ્રિટિશ ગાઓના અને દ્વ આફ્રીકાના હિંદીઓના પ્રશ્ન વિષે હેવાલો રજૂ કર્યાં છે અને વર્તમાનપત્રોમાં અન્ય ઘણા લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—લખનો.

**અમરીતકુંવર (રાજકુમારી)—**એમણે ઇંગ્લાંડની છોકરીઓ માટેની શેરબોર્ન સ્કુલમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૩૨ માં ફ્રેન્ચાઈઝ કમીટી સમક્ષ અને ૧૯૩૩ માં બેઈન્ટ પાર્લામેન્ટરી કમીટી સમક્ષ તેમણે જીખાની આપી હતી. પંજાબની પ્રીઝનર્સ એઈડ સોસાયટીના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. દીલ્હીની લેડી અરવીન કોલેજ ઓફ હોમ સાયન્સની ગવર્નરીંગ બોર્ડની કારોબારી કમીટીના પણ એક સભાસદ છે. એ ઉપરાંત જલન્દરની મ્યુનિસીપાલિટીના તેઓ એક મેમ્બર છે. ઓલ ઇન્ડિયા વીમેન્સ કોન્ફરન્સનું પ્રમુખપદ પણ તેમણે શોભાવ્યું છે અને તેઓ ગાંધીજીના અનુયાયી છે.

સરનામું:—મેનોર વીલા, સીમલા.

**આતીયા બેગમ—**તેમનાં લગ્ન ૧૯૧૨ માં બાણીતા આરટીસ્ટ મી૦ ફૂઈઝી રહીમાન સાથે થયાં હતાં. તેઓ ૬ ભાષા બોલે છે. અલીગઢ ખાતે મુસ્લીમ છોકરીઓ માટેની કોલેજની સ્થાપના કીધી હતી. ૧૯૦૫ માં મુસ્લીમ બાનુ-ઓની કોન્ફરન્સ ઓરગેનાઈઝ કીધી હતી. તેમણે યુરોપ અને નજીકના પુર્વનાં મુલકની મુલાકાત લીધી હતી.

મુરલીમ લેડીઝ કોન્ફરન્સના ૧૯૦૯ અને ૧૯૧૦ ના સાલ માટેના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. વહોદરા તેમજ બનારસ ખાતે મ્યુઝીકલ કોન્ફરન્સો ભરવા માટેની વ્યવસ્થા કીધી હતી. ૧૯૧૮-૧૯ માં ચીન, જાપાન અને અમેરીકાની મુલાકાત લીધી હતી. 'ધ્રી આર્ટ્સ સરકલ' તેમજ રાષ્ટ્રીય સ્ત્રી સભાની સ્થાપના કીધી હતી. લંડનની યુનીવર્સિટી તરફથી ૧૯૩૨-૩૩ માં તેની સમક્ષ ભાષણ કરવાનું તેમને આમંત્રણ મળ્યું હતું.

સરનામું:—આઈવાર્ન-રફાટ, રીજ રોડ, મલખાર હીલ, મુખર્ષ.

**સોરાબજી, ફારનેલીઆ**—તેમને કેસરે હિંદનો સોનાનો પહેલા વર્ગનો ચંદ્રક મળ્યો છે (૧૯૦૯), ખાર પહેલો વર્ગ (૧૯૨૧), ખંગાળ, ખીહાર અને ઓરીસા અને આસામની કોર્ટ ઓફ વોર્ડ્સમાં પરદા નશીનોના કાયદાના સલાહકાર અને ૧૯૦૪ થી ૧૯૨૨ સુધી કનસલ્ટીંગ કાઉન્સલ હતા. એમણે સમરવીલે કોલેજ, ઓક્સફર્ડ, લી અને પેમ્પરટન્સ, લીનકન્સ ઇન ફીલ્ડઝ લંડનમાં કેળવણી લીધી છે. ૧૮૯૨ માં બેચલર ઓફ સીવીલ લો, (ઓક્સફર્ડ) થયા હતા. ૧૯૨૩ માં લીનકન્સમાં ખારીસ્ટર બન્યા હતા. કલકત્તા હાઈકોર્ટમાં ધંધો કરે છે. એમણે “સન-બેવીઝ” “ખીટવીન ધી ટવાઈલાઈટ્સ,” “ધ પરદાનશીન,” “ગોલ્ડમહોર ટાઈમ” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યા છે. ઉપરાંત નાઈન્ટીનથ સેંચરી, વેસ્ટ મીનીસ્ટર ગેઝેટ “ટાઈમ્સ” વિગેરેમાં લેખો લખ્યા છે.

સરનામું:—૨૨, ઓલ્ડ ખીલ્ડીઝ, લીનકન્સ ઇન, લંડન, ડબલ્યુ. સી. ૨.

**દુલીપસીંગજી, કે. એસ. પ્રીન્સ**—એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. તેમણે કેમ્બ્રીજ મધે કેળવણી લીધી હતી.



૧૯૩૨ ના સાલમાં કેમ્બ્રીજ અને શસ્ત્રકસ તરફથી તેમણે ક્રીકેટની રમતમાં ભાગ લીધો હતો. પોતે શસ્ત્રકસની ક્રીકેટ ટીમના કેપ્ટન હોવાથી ઇંગ્લાંડની મુલાકાતે જનારી હોદ્દી ટીમની કેપ્ટનશીપ

લેવાનાં ઇન્ડિઅન ક્રીકેટ બોર્ડ ઓફ કન્ટ્રોલ તરફનાં આમંત્રણનો તેમણે અસ્વીકાર કીધો હતો. પહેલીજ ટેસ્ટ મેચમાં ભાગ લેતાં એમણે એક સદીનો જીમલો નોંધાવ્યો હતો. દુનીઆના આગેવાન યુન'દા ક્રીકેટરોમાંના તેઓ એક છે. નાદુરસ્ત તબીબતના કારણે તેઓ ૧૯૩૪ ના સાલથી રીટાયર થયા હતા. જેન્ટલમેન ઇલેવન તરફથી પણ તેમણે રમતમાં ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—જામનગર.

**બરરીવાલા, મી૦ ચુનીલાલ દામોદરદાસ, એમ. એ., એલ એલ. ખી.**—એમનો જન્મ ૧૮૮૬ માં થયો હતો. લોકલ સેલ્ફ ગવર્નમેન્ટ ઇનસ્ટીટ્યુટના ‘કવારટરલી’ જનરલના એડીટર છે. લોકલ સેલ્ફ ગવર્નમેન્ટ ઇનસ્ટીટ્યુટના તેઓ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ છે. બોમ્બે સબરબન ડીસ્ટ્રીક્ટ લોકલ બોર્ડના એવણ પ્રેસીડન્ટ અને બોમ્બે કોઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લીમીટેડના ડીરેક્ટર છે.

સરનામું:—અંધેરી.

પંતુલુ, શ્રી. રામદાસ વી., બી. એ., બી. એલ., એડવોકેટ, મદ્રાસ—એમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો. મદ્રાસની ક્રીશ્ચીઅન કોલેજમાં તેમણે વિદ્યાભ્યાસ કર્યો છે. કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટના ચુંટાયલા સભ્ય છે અને કોંગ્રેસ પક્ષના અગ્રેસર છે. મદ્રાસ પ્રાંત કો-ઓપરેટીવ બેંક, લી૦, મદ્રાસ પ્રાંત કો-ઓપરેટીવ યુનીઅન, દક્ષિણ હિંદ કો-ઓપરેટીવ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી સોસાયટી લી૦, ઇન્ડીઅન પ્રોવિન્શીઅલ કો-ઓપરેટીવ બેન્કર્સ એસોસીએશન અને ઓલ-ઇન્ડીઆ કો-ઓપરેટીવ ઇન્સ્ટીટ્યુટસ એસોસીએશનના પ્રમુખ છે. “ઇન્ડીઅન કો-ઓપરેટીવ રીવ્યુ”ના તંત્રી છે. લંડનની ઇન્ટરનેશનલ કો-ઓપરેટીવ એલાયન્સની મધ્યસ્થ કમીટીના સભ્ય છે, ૧૯૩૪ માં લંડન ખાતે ભરાયલી ૧૪ મી ઇન્ટરનેશનલ કો-ઓપરેટીવ કોંગ્રેસના ડેલીગેટ હતા. વડી સરકારે નીમલ્લી બેંકીંગ તપાસ સમિતિના સભ્ય હતા, ઇન્ડીઅન રીસર્ચ ફંડ એસોસીએશનનું કારોબારી મંડળ, દિલ્હી યુનીવર્સિટી કોર્ટ, ઇન્ડીઅન સેન્ટ્રલ કોટન કમીટી વિ.ના સભ્ય છે.

સરનામું:—“ફરહતબાગ” કચેરી રોડ, માયલાપોર, મદ્રાસ.

રાવ, સર રાધેવેન્દ્ર, એમ. એ., હિંદી સરકારના દક્ષીણ આફ્રીકા મધેના એજન્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમણે કુંદપુર હાઇસ્કુલ, બેંગ્લોર ગવર્નમેન્ટ કોલેજ અને મદ્રાસ ક્રીશ્ચીઅન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૨ માં ઇન્ડીઅન ઓર્ડીટ અને એકાઉન્ટસ સરવીસમાં તેઓ દાખલ થયા હતા. વિવિધ હિસાબ

ખાતાંઓની કચેરીમાં સેવા આપ્યા પછી ૧૯૨૧ માં હિંદી સરકારના નાણાં-ખાતામાં દાખલ થયા હતા. એ ખાતામાં નાયબ મંત્રી તરીકે પાંચ વર્ષ કાર્ય કરી સારો અનુભવ મેળવ્યા પછી લી કમીશનના નાણાંકીય ખાતાના મદદનીશ મંત્રી બન્યા હતા. ૧૯૨૬ માં રેલ્વે ખાતામાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૮ માં નાણાં ખાતાના ડિરેક્ટર થયા. ૧૯૨૯-૩૨ માં રેલ્વેઓના કામચલાઉ ફીનાન્સીયલ કમીશનર નીમાયા પછી ૧૯૩૭-૩૯ માં મુંબઈના એકાઉન્ટન્ટ જનરલને પદે આવ્યા. તે પછી હિંદી સરકારના નાણાંખાતાના વધારાના સેક્રેટરી થયા હતા અને હાલમાં દક્ષીણ આફ્રીકામાં હિંદી સરકારના એજન્ટના હોદ્દા ઉપર છે.

સખનીસ, રા૦ બ૦ સર રઘુનાથરાવ વી., નાઇટ, બી. એ., સી. આઇ. ઇ.—એમનો જન્મ ૧૮૫૭ માં થયો હતો. એમણે કોલ્હાપુરની રાજારામ હાઇસ્કુલ અને મુંબઈની એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. કોલ્હાપુરના શીક્ષણ-ખાતામાં દાખલ થયા પછી હબ્બુર ચીટનીસ અને ચીફ રેવન્યુ ઓફીસરના પદે આવ્યા હતા. ૧૯૨૬ માં નિવૃત્ત થયા. ૧૯૩૧ માં કોલ્હાપુરની વરીષ્ટ ન્યાયાધિકારી અદાલતમાં જજ નીમાયા હતા. રાયલ સોસાયટી ઓફ આર્ટ્સ અને એશીઆટીક સોસાયટીના ફેલો છે. કોલ્હાપુરની ઇલાખા પંચાયતના ૧૯૨૭-૩૮ માં પ્રમુખ હતા. કોલ્હાપુરની બેન્કના ડિરેક્ટરોની બોર્ડના ચેરમેન અને કોલ્હાપુરની સુગર મીલના ડિરેક્ટરોની બોર્ડના ચેરમેન છે.

સરનામું:—કોલ્હાપુર, શાહપુરી.

બાલગાંધર્વ, રાજહંસ, નારાયણ શ્રીપદ—તેઓ જાણીતા મરાઠી એક્ટર અને મ્યુઝીશ્યન તેમજ ગાંધર્વ નાટક મંડળીના માલિક છે. એમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં પુનામાં થયો હતો. બાળ-પણથીજ તેઓ એક અઘ્છા સંગીતકાર પુરવાર થયા હતા અને માત્ર દશજ વર્ષની વયે લોકમાન્ય તીલક તરફથી “બાલગાંધર્વ” નો ખેતાબ મેળવવા પામ્યા હતા. ૧૯૧૩ માં ગાંધર્વ નાટક મંડળીની સ્થાપના કીધી હતી. જેના ૧૯૧૯ થી તેઓ માલિક છે. ૧૯૨૯ ના સાલમાં મંગેલી ડ્રામાટીસ્ટ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

ધીઆ, ડો. ચંપકલાલ જેકીશન-દાસ—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ ના સાલમાં સુરત ખાતે થયો હતો. ૧૯૦૭ માં સુરત ખાતે મંગેલી મહાસભાની ખેડક વેળાએ એમણે સ્વયંસેવક તરીકે સેવા બજવી હતી. જલ્દીયાનવાળા બાગના અત્યાચાર તેમજ ખીલાફત અન્યાયના વીરોધ અર્થે તેમણે ૧૯૨૦ ના સાલમાં એસીસ્ટન્ટ સરજન તરીકેના પોતાના ઓધવાનું રાજીનામું આપ્યું હતું. તે પછીથી લાગત ૧૧ વરસ સુધી સુરત જીલ્લા મહાસભા સમીતીનું તેમણે પ્રમુખસ્થાન ભોગવ્યું હતું. સત્યાગ્રહ તેમજ કાયદાભંગ અંગેની કોંગ્રેસની ચળવળમાં તેમણે ભાગ લીધેલો હોવાથી તેમને સજા થઈ હતી. તેમણે સુરત ખરો મ્યુનિ-સીપાલીટીના પ્રમુખ, ધારાસભાના સભ્ય, તથા મુંબઈની સોશીયલ સર્વીસ લીગના માનદ તબીબનો ઓધ્ધો ભાગવ્યો હતો.

સરનામું:—સુરત.

રાવ, શ્રી વિનાયક ગણપત, બી. એ. (મુંબઈ), બી. એ., એલ. એલ. બી. (કન્ટરબરી), મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં ફરેચના પ્રોફેસર—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજ, સેન્ટ બેન્સ કોલેજ (કેમ્બ્રીજ), ફ્રાંસની ગ્રેનોબલ યુનિવર્સિટી વિગેરેમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૪ થી ૧૯૧૭ સુધી એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજમાં ફરેચના માનદ પ્રોફેસર તરીકે સેવા આપી હતી. ૧૯૨૩-૧૯૨૪ માં સરકારી લેા કોલેજમાં કાયદાના પ્રોફેસર હતા, ૧૯૨૩ માં ઇંડીઆ લેા રીપોર્ટર્સ, બોંબે સીરીઝના મદદનીશ “લેા રીપોર્ટર્સ” હતા. તેઓ જ. પી. છે અને મુંબઈ કારપોરેશનના સભ્ય હતા, મુંબઈ મ્યુનિસિપાલીટીની શાળા સમિતિના એકવાર પ્રમુખ હતા, હિંદુસ્થાન સ્કાઉટસ એસોસિએશનના પ્રાંતિક કમીશનર, જુનીઅર રેડ કોસ સોસાયટીના ચેરમેન, ફેકલ્ટી ઓફ આર્ટ્સના ડીન, યુનિવર્સિટી ટ્રેનીંગ કોરના લેક્ચરર. સરનામું:—૩૪૭, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ (૨)

સેન, શ્રી. ઉપાનાથ, સી. બી. ઇ., એસોસિએટેડ પ્રેસ ઓફ ઇંડીઆના ડાયરેક્ટર અને મેનેજીંગ એડીટર—એમનો જન્મ ૧૮૮૦ માં થયો હતો. કલકત્તાની રીપન કોલેજમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો છે. સરનામું:—એસોસિએટેડ પ્રેસ ઓફ ઇંડીઆ, ૪ થી પાર્લામેન્ટ સ્ટ્રીટ, ન્યુ દિલ્હી.

### પ્રેસીડન્ટી

વીમા કંપનીમાં  
વીમા ઉતારાવો

રામ શરણુદાસ, લાલા, રાયબહાદુર, સી. આઈ. ઇ. કાઉન્સીલ ઓફ સ્ટેટમાં વિરોધ પક્ષના અગ્રેસર—એમનો જન્મ ૧૮૭૬ માં થયો હતો. ૧૯૧૨ થી ૧૯૨૦ માં પંજબની ધારાસભાના સભ્ય હતા. તેઓ રાયબહાદુર લાલા મેલારામના પુત્ર થાય. તેઓ લંડન ખાતેની રીઝર્વ બેંક કમીટીમાં સરકાર તરફના ડેલીગેટ, ઇમ્પી-રીઅલ બેંક ઓફ ઇંડીઆના ડિરેક્ટર, સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇંડીઆ લીં (પંજબ શાખા) ની સલાહકાર કમીટીના ચેરમેન, ઇંડીઅન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ બેંકર્સ (પંજબ શાખા) ના ચેરમેન, કાનપુરની બ્રિ. ઇંડીઆ કોર્પોરેશન લીં ના ડિરેક્ટર, ઇંડીઅન ટ્રાન્સ-કોન્સ્ટ્રીનેન્ટલ એર-વેઝ લીં ના ડિરેક્ટર, અને ઉત્તર હિંદ વ્યાપારી એમ્પરના પ્રમુખ હતા. લંડન ખાતે ૧૯૩૩ માં ફેડરેટેડ એમ્પર્સ ઓફ બ્રિટિશ એમ્પાયર સેશન્સમાં ઉત્તર હિંદની એમ્પરના ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ઓલ ઇંડીઆ લેડ હોલ્ડર્સ એસોસીએશનના સભ્ય છે, ગ્વાલીઅર સ્ટેટ ઇકોનોમીક બોર્ડ ઓફ ડેવેલપ-મેન્ટના ઉપ-પ્રમુખ, કનકડ ઓફ ઇંડીઆ ઇન્ડ્યુસ્ટ્રી કંપનીના ડિરેક્ટર અને લાહોરની મેલારામ કોટન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સના માલિક છે. પંજબ સરકારની ડેવેલપમેન્ટ બોર્ડના સભ્ય, સતલજ કોટન મીલ્સ કંપનીના ડાય-રેક્ટર, સનલાઈટ ઓફ ઇંડીઆ ઇન્ડ્યુ-સ્ટ્રી કંપનીના ચેરમેન, પંજબ સનાતન ધર્મ પ્રતિનિધિ સભાના પ્રમુખ, લાહોરની સનાતન ધર્મ કોલેજની મેનેજીંગ કમીટીના જનરલ પ્રેસીડેન્ટ, પંજબ એમ્પર ઓફ કોમર્સ અને દિલ્હી અને ઉત્તર

હિંદ એમ્પર્સ ઓફ કોમર્સ (લાહોર)ની મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય છે.

સરનામું:—લાહોર

શ્રીવાસ્તવ, ડોન સર, જે. પી., નાઈટ, ડી. એસ સી. (આગ્રા), ડી. લીટ. (લખનો), એમ. એસ સી., ટેક. (વીકેટ), એ. એમ. એસ. ટી., એ. આઈ. સી., સ્વં મુન્શી બનકીપ્રસાદ શ્રી વાસ્તવના પુત્ર, ખંસી જીલ્લાના રાઈસ અને જમીનદાર—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ માં થયો હતો. એમણે કૈલાશ કુમારી સાથે લગ્ન કર્યા હતા, જેમને બે પુત્ર અને પાંચ દીકરી છે. એમણે કાનપુરની કોઈસ્ટ ચર્ચ કોલેજ, અલ્લાહા બાદની મધુર સેન્ટ્રલ કોલેજ અને મેન્ચેસ્ટર કોલેજ ઓફ ટેકનોલોજીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. એમનો કાનપુરમાં મોટો ધંધો છે. ન્યુ વીકટોરીઆ મીલ અને ઇન્ડીઅન ટર-પેન્ટાઇન એન્ડ રેસીન કંપનીના વહીવટ કરે છે. અલ્લાહબાદ બેંક લીં, વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ મેચ કંપની, પાયોનીઅર લીં, રેઝા ટેક્સટાઈલ્સ લીં અને ગ્રેટ સુગર કમ્પાઈન લીંના ડિરેક્ટર છે. ૧૯૨૬-૩૬ માં અપર ઇન્ડીઆ એમ્પર ઓફ કોમર્સના પ્રતિનિધી તરીકે યુ. પી. લેજસ્લેટીવ કાઉન્સીલમાં ચુંટાયા હતા. નવી યુ. પી. વડી ધારાસભામાં પણ ખીનહરીફ ચુંટાઈ આવ્યા હતા. ૧૯૨૮ માં યુ. પી. સાઈ-મન કમીશન કમીટીના પ્રમુખ હતા. ૧૯૨૮-૩૧ માં કાનપુરના ઇન્ડ્યુવમેન્ટ ટ્રસ્ટના માનદ પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧-૩૭ માં યુકત પ્રાંતના કેળવણીખાતાના પ્રધાન હતા. ૧૯૩૭ માં નાણાં અને ઉદ્યોગ ખાતાના પ્રધાન થયા હતા.

સરનામું:—કૈલાશ, કાનપોર,

પદમસી હામોદર ગોવિંદજી, જે. પી.— શેઠ પદમસી મેસર્સ હામોદર ગોવિંદજી સન્સની કંપનીના માલિક છે. એમનો જન્મ



૧૮૯૧માં થયો હતો. મુંબઈની એલ્ફીન્સ્ટન હાઈસ્કૂલ અને કોલેજમાં કેળવણી લીધેલી. ઘણા ઇનામો પણ મેળવેલા. ૧૯૦૮ માં મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરેલી. ૧૯૦૭માં બાઈ પ્રેમકોરબાઈ સાથે લગ્ન કરેલા, એમને ત્રણ દીકરીઓ છે. ૧૯૩૫ માં જે. પી. ખન્યા. હિંદુસ્તાન સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કંપની લીમ અને મરકન્ટાઇલ ઇન્ટરચુરન્સ કંપની લીમના ડિરેક્ટર, બેંચિ પીસ ગ્રુડસ નેટીવ મરચન્ટસ એસોસિએશન અને હાલાઈ ભારીઆ મહાજનના માનદ મંત્રી, મુંબઈ ગૌરક્ષક મંડળીના આશ્રયદાતા અને ખજાનચી છે. એ ઉપરાંત તેઓ ધોયલાં અને ફેન્શી કાપડના વેપારીઓની મંડળીના ઉપપ્રમુખ છે. એમને નવાનગરના નાનું મહારાજા તરફથી સોનાનો ચન્દ્રક અર્પણ

કરવામાં આવ્યો છે અને તેઓ જામનગર રાજ્યમાં સાફ માન અને પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે. બેંચિ પીસ ગ્રુડસ નેટીવ મરચન્ટસ એસોસિએશનના મફત દવાખાનાના ત્રણી છે. બેંચિ પીસ ગ્રુડસ મારકેટ કંપની (મુળજી જેઠા મારકેટ)ના મંત્રી પણ છે. નાનું વાઈસરોયે ફેશન પશુધનની સુધારણા અર્થે ઉપાડેલી યોજનામાં એમણે સહાય કરેલી અને મુંબઈ પ્રાંતના ખેતીવાડી ખાતાં મારફતે રૂ. ૫૦૦ની રકમ બેંક મોકલાવેલી. આ રકમમાંથી ગીર જાતના આખલાની ખરીદી થઈ હતી અને પંદરપુર જીલ્લાના દોરોની સુધારણા અર્થે એ આખલાને પંદરપુરમાં મુકવામાં આવ્યો હતો. ગત મહા યુદ્ધ પ્રસંગે એમણે રૂ. ૨૦૦૦૦ જેટલી ત્રાર લોન લીધેલી. પોતાના પિતાશ્રીની યાદમાં એમણે જામખંભાળીઆ ખાતે હામોદર ગોવિંદજી મીડલ સ્કૂલ માટે મકાન બંધાવવા રૂ. ૨૦૦૦૦ ની ભેટ આપેલી. એ ઉપરાંત જામનગર અને જામખંભાળીઆ ખાતે “હામોદર ગોવિંદજી મેટરનીટી કોલેજ” બંધવાનો બધોજ ખર્ચ આપેલો. શેઠ પદમસી સ્વભાવે ઉદાર હોવાથી અનેક ધર્મોદ્ધાર સંસ્થાઓને એમણે સારી રકમો ભેટ આપી છે. સારા અને મળતાવડા સ્વભાવને પરીણામે તેમજ ઉદાર દીલ હોવાથી જેમના સંસર્ગમાં આવે છે તેઓના પ્રેમ અને માન જીતી લે છે.

સરનામું:—૧૫, મહાલક્ષ્મી ટેમ્પલ સ્ટ્રીટ, વોર્ડન રોડ, મુંબઈ.

પ્રેસીડન્સી  
સંધર હેશી  
વીમા કું. છે.

**ચરનજીવ, મી૦ જનમેજ્ય, એમ.**  
 એ. (કેન્ટબરી)—તેઓનો જન્મ ૧૯૦૮ ના સાલમાં થયો હતો. લાહોરની ગવર્ન-મેન્ટ કોલેજ અને કેમ્બ્રીજની એમેન્યુઅલ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. કેમ્બ્રીજ યુનિવર્સીટી કરોડોડાઇલ કલખના તેઓ પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૩૧-૩૨ ના સાલની કેમ્બ્રીજની એમેન્યુઅલ કોલેજની ટેનીસ ટીમના તેઓ કેપ્ટન હતા. તેવણ એક 'ટેનીસ બ્લુ' પણ છે, અને ૧૯૨૯ થી ૧૯૩૨ સુધી ઓક્સફર્ડ ટીમ સામેની મેચોમાં ભાગ લીધો હતો. ટેનીસ કપ ટુર્નામેન્ટમાં હાંદના પ્રતીનીધી તરીકે વીંમબલડન ખાતે તેમણે હાજરી આપી હતી. ૧૯૩૫ માં મુંબઈ મધ્ય યુગોસ્લાવિયા સામેની ફેશપરફેશની ટીમે વચ્ચેની મેચમાં તેમણે હાંદના પ્રતીનીધી તરીકે ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—ખરમા શેલ, મુંબઈ.

**ચેટ્ટી, સર આર. કે. સનમુખમ,**  
 કે. સી. આઈ. ઇ., બી. એ., બી. એલ.—એમનો જન્મ ૧૮૯૨ ના અક્ટોબર મહીનામાં થયો હતો. મદ્રાસની ફીઝીયન કોલેજમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૪ ના સાલમાં તેમણે ઇંગ્લેંડની મુલાકાત લીધી હતી. ૧૯૨૬ માં ઓક્સફોર્ડ મધ્યે મળેલાં એમ્પાયર પાર્લામેન્ટરી એસોસીએશનના ડેલીગેશનમાં હાંદના પ્રતીનીધી તરીકે હાજરી આપી હતી. હાંદની વડી ધારાસભાની કોંગ્રેસ પાર્ટીના તેઓ ચીફ બોય હતા. ૧૯૨૮ ના સાલમાં જીનીવા ખાતે મળેલી ફેશ પરફેશના મજુરોની કોનફરન્સમાં હાંદી કારખાનાવાળાઓના ડેલીગેટના સલાહકાર તરીકે હાજરી આપી હતી. સેન્ટ્રલ એન્કીંગ

ઇન્ડવાયરી કમીટીના એક સભ્યનો ઓધો ભોગવવા ઉપરાંત હાંદની વડી ધારાસભાના પહેલા કેમ્બ્રીજ પ્રેસીડન્ટનો અને તે પછીથી તેના એકમતે ચુંટી કઢાયલા પ્રેસીડન્ટનો ઓધો ભોગવ્યો હતો. તે પછી તેઓ કોચીનના દીવાન નીમાયા હતા અને હાલમાં તેઓ અમેરિકા મધેના હાંદી ફેડરેશનના વડા નીમાયા છે.

સરનામું:—હેર્ડવન રેસકોર્સ,  
 કોઈમબટોર.

**ચાંદ્રશંકર ગીડવાની, ૩૦ પ્રતાપ-રાય**—એમનો જન્મ ૧૮૮૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૧ માં તેઓ હૈદરાબાદની જૈલના તબીબ હતા જે ઓધવા ઉપરથી ફારિંગ થઈ ૧૯૧૨ માં તેઓ બ્રહ્મચર્ય આશ્રમમાં જોડાયા હતા. ૧૯૧૬ માં સત્યાગ્રહની ચળવળમાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૨ માં રાજદ્રોહના આરોપસર તેઓને જૈલની સજા થઈ હતી. ૧૯૨૩ માં તેઓને છુટકારો થતાં બદનક્ષીના આરોપ માટે ફરી ધરપકડ થઈ હતી. સીંધની પ્રાંતીક કોંગ્રેસ કમીટીના ૧૯૨૩-૨૪ ના સાલ માટેના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. છેલ્લી સત્યાગ્રહની ચળવળમાં પડવાથી તેઓને ફરી જૈલની સજા થઈ હતી.

સરનામું:—હૈદરાબાદ (સીંધ).

**ચુરી, મી૦ પી. ડી**—મુંબઈના ઇનસ્યુરન્સ સરકલમાં મી૦ ચુરી જાણીતા છે. નેશનલ ઇન્સ્યુરન્સ કંપનીના તેઓ વર્ષો સુધી પ્રાન્થ સેક્રેટરી હતા. હાલમાં ન્યુ સ્વસ્તીક ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના સ્થાપકોમાંના તેઓ એક છે.

સરનામું:—ગામહેવી, મુંબઈ ૭.



**કોલાહ, મીં. એસ. એમ. એચ.**— ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. એમનો જન્મ ૧૯૦૨ ના સાલમાં થયો હતો. બોમ્બે ક્વેડરેન્ચ્યુલર પારસી ટીમના તેઓ એક જવાન સભ્ય છે અને એ ટીમમાં ૧૯૨૨ ના સાલથી તેઓ રમતા આવ્યા છે. દરેક સીઝન દરમિયાન તેઓ ૧૦૦૦ થી વધુ રન લેતા આવ્યા છે. તેમનો સૌથી ચઢ્યાતો સ્કોર ૨૦૪ રને નેટ-આઉટ રહેવાનો છે. મહાન પારસી ઓલ-રાઉન્ડર જે. એસ. વોડનના હાથ હેડેંગ તેમણે ક્રીકેટનું કાર્યોગ લીધું હતું. ૧૯૩૨ ના સાલમાં ઇંગ્લેન્ડની મુલાકાતે ગયલી ઓલ ઇન્ડિયા ટીમના તેવણ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૩૩ માં મુંબઈમાં રમાયલી પહેલી ટેસ્ટ મેચમાં ઇંગ્લેન્ડ સામે ઉતરેલી ટીમમાં તેવણ રમ્યા હતા.

**સરનામું:**—પારસી જમખાના, મુંબઈ અને રણજીત લોજ, જામનગર.

**સુધારાચન, ડા. પી., એમ. એ., બી. સી. એલ. (ઓક્ષન), એલ. એલ. ડી. (ડબ્લિન),** કુમાર મંગળમના જમીનદાર—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં થયો હતો. એમણે મદ્રાસ અને ઓક્ષફર્ડ ખાતે કેળવણી લીધી હતી. સુધારા પછીની પહેલી ધારાસભાની કાઉન્સીલના થોડા મહિના મંત્રી હતા. ૧૯૨૦ માં સાઉથ સેન્ટ્રલ લેન્ડ હોલ્ડર્સ તરફથી મદ્રાસની ધારાસભાના સભ્ય ચુંટાયા હતા. ૧૯૨૦ માં ઓલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા, ૧૯૨૬-૩૦ માં મદ્રાસ સરકારના મુખ્ય પ્રધાન હતા. મદ્રાસની નવી વડી ધારાસભામાં બીનહરીફ ચુંટાઈ આવ્યા હતા. ૧૯૩૭-૩૯ માં ઓલ

ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. મદ્રાસની કોંગ્રેસ સરકારમાં કાયદાના પ્રધાન હતા. મદ્રાસ ઓલીમ્પીક એસોસિએશન, બોર્ડ ઓફ કંટ્રોલ ફાર ક્રીકેટ ઇન ઇન્ડિયા, મદ્રાસ હોકી એસોસિએશન અને મદ્રાસ ક્રીકેટ એસોસિએશનના પ્રમુખ છે.

**સરનામું:**—“ઈમાવાડી હાઉસ” ત્યાગ-રાજનગર, મદ્રાસ.

**કુપર ડા. રસ્તમ અરદેશર—**મુંબઈની સર જે. જે હોસ્પીટલના તેવણ એક આનરરી ઓરલ (Aural) સરજ્યન છે. મુંબઈની ધી બમનજી દીનશા પીટીટ પારસી જેનરલ હોસ્પીટલ અને પાંડિવાલા હોસ્પીટલના આગલા આનરરી સરજ્યન છે. હીંદના જાણીતા સરજ્યનોમાં ડા. રસ્તમ કુપરનું નામ મોખરે છે.

**સરનામું:**—મુંબઈ.

**અનસુયાબહેન—**શ્રીમતી અનસુયાબહેન તબીબી અભ્યાસ માટે જ્યારે વીલાયત ગયાં હતાં ત્યારે મહાત્મા ગાંધીજી સાથે એવણે મેલાપ થતાં તેઓ ગાંધીજીના અનુયાયી બન્યાં હતાં. વીલાયતના પ્રવાસ દરમિયાન એમણે ત્યાંની મહીલા પ્રવૃત્તિઓને અભ્યાસ કીધો હતો. દેશની સ્ત્રીઓની હાલતને અભ્યાસ કરતાં તેઓની હાલની હાલતથી એમને આઘાત થયો હતો. આજ કારણસર એમણે રાજકીય, સામાજિક તેમજ મજૂરોના હિતઅર્થેની ચળવળોમાં ઝંપલાવ્યું હતું. અમદાવાદની મજૂર મહાજનના તેઓ પ્રમુખ હતાં. તેઓ પોતાની જીંદગી મજૂરોનાં ભલાં અર્થે ગુજરી રહ્યાં છે.

**સરનામું:**—અમદાવાદ.

દેશાઈ, શ્રીમતિ હિરાવંતી મનસુખ-  
લાલ—એમનો જન્મ ૧૯૦૪ માં પુના  
ખાતે આવેલ સીરવલ ગામે ગરીબ  
પિતાને ઘેર થયો હતો. સાધારણ



ગુજરાતી, મરાઠી અને હિંદીના અભ્યાસ  
પછી સત્તર વર્ષની ઉંમરે તેમના લગ્ન  
મુંબઈના જાણીતા શેરહલાલ સ્વૈ. શ્રી.  
મનસુખલાલ છગનલાલ સાથે થયાં હતાં.  
લગ્ન પછી શ્રી. મનસુખલાલને ત્યાં  
પૈસા આવ્યો હતો અને એ પૈસાનો  
ગરીબ કાર્યે સારો ઉપયોગ થયો હતો.  
૧૯૩૦ ની લડત દરમિયાન તેમને ત્યાંજ  
સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ તથા અન્ય  
કોંગ્રેસ અગ્રેસરોની મંત્રણાઓ ચાલતી  
અને શ્રીમતિ હિરાવંતી પતીના કાર્યમાં  
પુરેપુરો સાથે હતાં. એમના પતી  
દ્રુટ કરી ગયા છે. તેમાંથી શ્રીમતિ  
હિરાવંતી પ્હેનની સંમતિથી મોટી  
સખાવતો થઈ રહી છે દ્રુસ્ટીઓમાં  
સરદાર પટેલ પણ છે. થોડા સમય

પહેલાં આણંદ ખાતે સ્થપાયેલી ખેતી-  
વાડીની કોલેજમાં આ દ્રુટમાંથી નવ  
લાખની જગી સખાવત કરવામાં આવી  
છે. સર હરકીશનદાસ હોસ્પીટલને રૂ. ૮૦  
હજાર અપાયા છે. એ ઉપરાંત સ્ત્રી  
કેળવણી તથા સ્ત્રી ઉન્નતિ માટે પણ  
અનેક સખાવતો થઈ છે. શ્રીમતિ હિરાવંતી  
સ્ત્રી ઉપયોગી સંસ્થાઓમાં અગ્રગણ્ય  
ભાગ લઈ રહ્યા છે અને પોતાના સ્વર્ગસ્થ  
પતિની યાદમાં ત્રસ્ટમાંથી લાખોની સખા-  
વત કર્યે જાય છે.

સરનામું:—શાંતાકરજી.

ભવનાની, મી૦ મોહન—એમનો  
જન્મ ૧૯૦૨ ના એપ્રિલ માસમાં થયો  
હતો. તેઓએ માનચેસ્ટરની કોલેજ  
ઓફ ટેકનોલોજી મધ્ય કેળવણી લીધી  
હતી અને ડીગ્રી મેળવવા પહેલાં ફીલ્મ  
ઉદ્યોગમાં પડ્યા હતા કે જે ઉદ્યોગને  
લગતી તાલીમ તેમણે જર્મની અને  
ફ્રાન્સ મધ્યે ચાર વરસ સુધી લીધી  
હતી. ૧૯૩૧ માં તેઓ મીસ ઈનાક્ષી  
રામરાવ, એમ. એ. (એનર્સ) સાથે  
શાદીના ગાંઠથી બેડાયા હતા. ૧૯૨૫  
માં યુરોપથી હોંદ પાછા ફર્યા પછી  
કોલોનર ફીલ્મ કંપની અને ઇમ્પીરીઅલ  
ફીલ્મ કંપની માટે ૨૦ ‘સાઈલન્ટ ફીલ્મો  
ડાયરેક્ટ કીધી હતી. ૧૯૩૧ થી તેઓ  
ઈંગ્લીશન ટોકીઝ પાછળ રોકાયા હતા.  
૧૯૩૫ માં ભવનાની પ્રોડક્શન્સની સ્થા-  
પના કીધી હતી. અત્યાર સુધીમાં  
તેમણે ઘણું ‘ટોકી’ પીક્ચરો ઉતાર્યાં છે.  
સરનામું:—ડ. હાર્કનેસ રોડ, મલબાર  
હીલ, મુંબઈ.

**ચીઆળી, કર્નલ દીનશા પંસ્તનજી,** મેટ્રોફીઝીશીઅન અને સાઇકોલોજીસ્ટ— એમને જન્મ ૧૮૭૩ના નવેમ્બરમાં મુંબઈ મધ્યે થયો હતો. ન્યુયોર્ક પોલીસ રીઝર્વ એર સર્વીસના તેઓ માજી કમાન્ડર અને ન્યુ જર્સી (યુ. એસ. એ.)ના મલાગા ખાતેના સ્પેક્ટ્રોક્રોમ ઇનસ્ટીટ્યુટના એઓ પ્રેસીડન્ટ છે. માત્ર ૧૪ વરસની વયથી તેમણે કેમીસ્ટ્રી અને ફીઝીકસમાં અજતરાઓ કરવા માંડ્યા હતા. ધોલપુર સ્ટેટમાં કામ કરી પતીયાલા સ્ટેટના ઇલેક્ટ્રીકલ એનજીનીઅર તરીકે પણ તેમણે કામ બજાવ્યું હતું. ૧૮૯૬ ના સાલમાં તેમણે પહેલીજવાર યુનાઇટેડ સ્ટેટસની મુલાકાત લીધી. તે પછી ત્યાંથી મુંબઈ પાછા ફરતાં એમણે મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર તરીકેનો ધંધો શરૂ કરીધો હતો. પછી ૧૯૦૮ ના સાલમાં પોતાની ઇલેક્ટ્રીક તેમજ સાયન્સી-ફીક શોધોને “Promote” કરવાના હેતુથી એઓ ઇંગ્લાંડ અને કોન્ટીનન્ટની મુલાકાતે જવા માટે હાંદ છોડી ગયા હતા ૧૯૧૧ માં એઓ પાછા અમેરીકાની મુલાકાતે ગયા હતા. ૧૯૧૮ ના સાલમાં ન્યુયોર્ક પોલીસ રીઝર્વમાં એમને સરજન કેપ્ટન તરીકે કમીશન મળ્યું હતું. ૧૯૧૯ માં તેઓને મેયર્સ કમીશન મળ્યું હતું અને ન્યુયોર્કની પોલીસ એન્ડ્રીએશન સ્કુલના ગવર્નર તરીકે તેમની નીમણૂક થઈ હતી. તે પછી ન્યુયોર્ક પોલીસ રીઝર્વ એર સર્વીસના એઓ કરનલ અને કમાન્ડર તરીકે નીમાયા હતા. વર્ગી ન્યુયોર્કથી ફીલાડેલફીયા તેઓજ પહેલા પોલીસ એર મેલ લઈ ગયા હતા. તેઓની ‘સ્પેક્ટ્રોક્રોમ’ની શોધ કે જેનાથી દરદો સાબ કરવામાં આવે છે તેનો ન્યુ જર્સી સ્ટેટ તરફથી

૧૯૨૨ ના સાલમાં સ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો. તેઓ પુર્વના તેમજ પશ્ચીમના મુલકની બધી મળીને સુમારે સોળ ભાષાઓ જાણે છે. ૧૯૩૯ ની સાલમાં તેઓ હાંદની મુલાકાતે આવ્યા ત્યારે કોંગ્રેસ સરકારની પ્રોહીબીશન પોલીસીને ટેકો આપનારાં તેમણે ભાષણો કર્યાં હતાં.

સરનામું:—સ્પેક્ટ્રોક્રોમ ઇનસ્ટીટ્યુટ, માલાગા, ન્યુ જર્સી, યુ. એસ. એ.

**ચુનીલાલ, રાયસાહેબ**—તેવણનો જન્મ ૧૮૯૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૬ માં પેશાવરના મીલીટરી એકાઉન્ટસ ખાતામાં જોડાયા હતા, જે ઓઘા ઉપરથી ૧૯૧૮ માં તેઓ ફરિગ થયા હતા અને મેસોપોટેમ્યા ખાતેના મીલીટરી એકાઉન્ટસ ડીપાર્ટમેન્ટમાં જોડાયા હતા. ૧૯૨૦ માં મેસોપોટેમ્યાની પોલીસના ફીનાન્સ ડીપાર્ટમેન્ટના હેડ બન્યા. જે પછી લશ્કરી ખાતાં તરફથી તેવણને કેપ્ટનની ઉચ્ચ પદવીએ ચઢાવવામાં આવ્યા હતા. હાંદી સરકારને તેઓએ પોતાના કામથી અટલો બધો તો સંતોષ આપ્યો હતો કે ૧૯૨૫ માં તેઓ ઉપર રાયસાહેબના ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. ૧૯૨૯ માં હાંદ મધ્યે પાછા ફરતાં મીં હામાનસુરાયના સહકાર સાથે હામાનસુરાય ઇન્ટરનેશનલ ટ્રાકીંગ અને પાછળથી ૧૯૩૪ માં જોમ્બે ટ્રાકીંગ લીમીટેડ ઉભી કરી હતી.

સરનામું:—રેડીમની બીલડીંગ, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

કોરારામ કપીલરામ, દિવાનખહાદુર, ખી. એ., એલ એલ. ખી., સી. આઈ. ઇ., એડવોકેટ (ઓ. એસ.), સુરત જીલ્લાના માજી સરકારી પ્લીડર અને પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર, (૧૯૩૮ માં નિવૃત્ત થયા)—એમનો જન્મ ૧૮૬૮ માં થયો હતો. શ્રી. કેશવરાય અમૃતરાયની પુત્રી રતનગૌરી સાથે લગ્ન કરેલા. તેમણે ભાવનગરની એલફ્રેડ હાઈસ્કૂલ અને મુંબઈની એલફ્રીન્સ્ટન કોલેજમાં વિદ્યાભ્યાસ કર્યો હતો. શરૂઆતમાં થોડો વખત સુરતની સોરાખજી જે. જે. હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક તરીકે નોકરી કરેલી. પછી સુરતમાંજ ૧૮૯૪ માં વકીલાત શરૂ કરી હતી. ૧૯૦૪ માં સુરત મ્યુનીસીપાલિટીમાં દાખલ થયા હતા અને ૧૯૦૭-૧૯૦૯ અને ૧૯૧૧ માં સ્કુલ્સ કમીટીના ચેરમેન બન્યા હતા. ૧૯૦૮, ૧૯૦૯, અને ૧૯૧૭-૧૮ માં મેનેજીંગ કમીટીના ચેરમેન અને ૧૯૧૪-૧૭, ૧૯૨૮-૩૧ માં ઉપ-પ્રમુખ હતા ૧૯૨૨-૨૫ માં કમીટી ઓફ મેનેજમેન્ટના ચેરમેન અને ૧૯૨૫-૩૧ અને ૧૯૩૨ માં સ્કુલ બોર્ડના ચેરમેન બન્યા હતા. ૧૯૨૮ થી રાયચંદ દીપચંદ ગર્લ્સ સ્કુલ સોસાયટીના પ્રમુખ છે, ૧૯૩૦-૩૩ માં પીપલ્સ કો-ઓપરેટીવ બેંકના ચેરમેન, ૧૯૨૨ થી સુરત જીલ્લાના સ્કાઉટ કમીશનર, પ્રાંત કમીટીના સભ્ય હતા અને ૧૯૧૬ માં રોયલ રીફોર્મસ કમીશન સમક્ષ તેમણે જુખાની આપી હતી. ૧૯૨૭-૪૦ માં સુરતની સાર્વજનિક એજ્યુકેશનલ સોસાયટીના ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૧ માં નીમાયલી ખારડોલી તપાસ સમિતિમાં સરકાર તરફના વકીલ હતા. ૧૯૨૧ થી હોમ ફોર ડેસ્ટીટ્યુટ

ચીલ્ડ્રનના પ્રમુખ છે. ૧૯૩૫ માં જુખીલી ચંદ્રક મળ્યો હતો. ના. શહેનશાહ છટ્ટા જ્યોર્જના રાજ્યારોહણ પ્રસંગે ચાંદીનો ચંદ્રક મળેલો અને ૧૯૩૬ માં સ્કાઉટ પ્રવૃત્તી અંગેની સેવા બદલ ચંદ્રક મળેલો.

સરનામું:—સંઘાડીઆવાડ, સુરત.

બોલે, રાવખહાદુર સીતારામ કેશવ, જે. પી.—એમનો જન્મ ૧૮૬૯ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૨ થી ઘણાં વરસા સુધી તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના એક સભ્ય હતા. ૧૯૨૧ માં મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. ૧૯૧૧ માં સુલેહના એક અમલદાર અને તે પછી ૧૯૧૨ માં ઓનરરી પ્રેસીડન્ટી મેજિસ્ટ્રેટ નીમાયા હતા. ૧૯૧૯ માં તેઓ ઉપર રાવખહાદુરના ખેતાબની નવાજેશ થઈ હતી. એ ઉપરાંત ભંડારી એડ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સ, નાસીક ડીસ્ટ્રીક્ટ નોન-બ્રાહ્મી એડ્યુકેશનલ કોન્ફરન્સ, વીગેરે કોન્ફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા.

સરનામું:—દાદર, મુંબઈ.

શેઠ, શ્રી. માવજી ગોવિંદજી—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં કચ્છ-ભુજમાં ગરીબ માતૃપિતાને ત્યાં થયો હતો. તેમની વિદ્યાર્થી તરીકેની કારકીર્દી ઝળકતી હતી. અંડર ગ્રેજ્યુએટ હોવા છતાં તેમણે “કરસનદાસ મુલજીના જીવન અને કાર્યની પશ્ચિમ હિંદની સામાજિક પ્રગતિ પર અસર” એ વિષય પર સુંદર નિબંધ લખવા માટે મુંબઈ યુનીવર્સિટી તરફથી રૂ. ૧૫૦ નું ઇનામ મળ્યું હતું.

તેમણે શિક્ષક તરીકે અમદાવાદમાં પોતાના જીવનની શરૂઆત કરી હતી અને પછી વર્તમાન પત્રના તંત્રી બન્યા હતા. અમદાવાદથી મુંબઈ આવી વેપારમાં પડયા હતા. તેમણે હિંદ કો-ઓપરેટીવ સ્ટોર્સ લીમીટેડની સ્થાપના કરી હતી. ૧૯૦૪થી શ્રી. શેઠે રાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લેવા માંડયો હતો. ૧૯૦૫ની બગલગની ચળવળથી તેમણે સ્વદેશી વ્રત લીધું હતું અને ૧૯૧૮માં મુંબઈ ખાતે મળેલી કોંગ્રેસની ખાસ બેઠકના તેઓ મંત્રી નીમાયા હતા. ૧૯૧૮-૨૦ સુધી તેઓ એલ ઇંડોઆ કોંગ્રેસ કમીટીના સભ્ય હતા. છેવટે ૧૯૨૧માં મતભેદ પડતાં કોંગ્રેસમાંથી મીસીસ એનીબેસન્ટ સાથે રાજીનામું આપ્યું હતું. શ્રી. શેઠે હોમરૂલ લીગની ચળવળમાં આગળ પડતો હોસ્તો આપ્યો હતો. ઉપરાંત હિંદની પ્રથમ ત્રેડ યુનિ-અનના તથા ખુદ્ધ સાંસાયટીના સ્થાપક તથા થીઓસોફીસ્ટ આગેવાન છે. કચ્છની પ્રબંધીય લડતમાં પણ તેઓ મોખરે છે.

સરનામું:—શાન્તાકંઠ.

સુહરાવર્દી, સર હસન, નાઈટ, લેફ. કર્નલ, આઈ. ટી. એફ., એ. બી. ઇ., એલ. એમ. એસ., એમ ડી., એફ. આર. સી. એસ. આઈ ડી. પી. એચ, આનરરી એલ એલ. ડી. (લંડન), ડી. એસ. સી. (કલકત્તા) હિંદી વજ્જરના સલાહકાર—તેમનો જન્મ ૧૮૮૪માં થયો હતો. મૈલાના અબેદુલ્લા અલ અબેદી સુહરાવર્દીના પુત્ર થાય. તેમણે ઢાકા મહરેસા, ઢાકા કોલેજ અને કલકત્તા મેડીકલ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ

ડપ્લીન, એડીનબરો અને લંડન. ૧૯૨૨માં બંગાળની લેજલ્સલેટીવ કાઉન્સીલના ડેપુટી પ્રમુખ થયા હતા. ૧૯૩૧માં એડીનબરો ખાતે મળેલી બ્રીટીશ એમ્પાયર યુનીવર્સીટી કોંગ્રેસમાં ગયેલા હિંદી પ્રતિનિધિ મંડળના અગ્રેસર હતા. કલકત્તા યુનીવર્સીટી કોરના કમાન્ડીંગ ઓફીસર અને એસોસીએટ કમાન્ડર ઓફ ધી ઓર્ડર ઓફ સેન્ટ જોન, મદ્રાસ ગાંધીએ સ્થાપેલા ઇંડોઅન ફીલ્ડ એમ્પ્યુ-લન્સ બોઝ વોટર, લંડન (૧૯૧૪)ના ચોરગેનાઈઝીંગ મેમ્બર, બંગાળ પબ્લીક સર્વીસીસ કમીશનના માજી મેમ્બર અને ૧૯૩૦-૩૪માં કલકત્તા યુનીવર્સીટીના વાઈસ-ચેન્સેલર હતા. નાં વાયસરો-યના ચોનરરી સરજ્યન છે. એમણે “મધર એન્ડ ઇન્ફન્ટ વેલ્ફેર ફોર ઇંડોઆ”, “કલકત્તા એન્ડ એમ્પાયર્સ”, “મેન્યુઅલ ઓફ પોસ્ટ ઓપરેટીવ ફીટમેન્ટ” વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું:—ઇંડોઆ ઓફીસ, લંડન.

ભારગવ ડાં ગાપીથંદ, એમ. બી.

બી. એસ.—લાહોરની મેડીકલ કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ના સાલથી તબીબ તરીકેની પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૧૯માં દેશની આઝાદી માટેની ચળવળમાં જોડાયા હતા. ૧૯૩૫માં પ્રેક્ટીસ છોડી દીધી હતી. લાહોરની લાલા ગણપતરાય ફી હોસ્પીટલના તેઓ એક ટ્રસ્ટી, લાહોરની હરીજન સેવક સંઘના પ્રેસીડન્ટ હોવા ઉપરાંત તેઓ અનેક જાહેર સંસ્થાઓ સાથ સંબંધ ધરાવે છે.

સરનામું:—૪, કોર્ટ સ્ટ્રીટ, લજપતરાય ભવન, લાહોર.

**હાસમલાલ જોશી**—શેઠ હાસમલાલને જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં કાઠીયાવાડ મધે થયો હતો. તેઓએ



માત્ર પ્રાથમિક કેળવણી જ લીધી છે. ૧૯૧૭ ના સાલમાં તેમણે મુંબઈ આવી એક નાના વેપારી તરીકે ધંધાની શરૂઆત કીધી હતી. ૧૯૨૮ માં તેમણે ખાલી પીપા (drums)નો ધંધો નાના પાયા ઉપર શરૂ કીધો હતો. પોતાની જાતી હુશિયારીથી મહેનત અને ખતને અંગે તેમણે પોતાના આ ધંધાને એટલો બધો તો મચાવી દીધો કે આજે મુંબઈમાં આ ધંધો કરનારા મોટા વેપારીઓની તેઓ હરોળમાં આવી શકે છે. ૧૯૪૦ માં તેમણે ખાલી પીપા બનાવવા માટેનું પોતાનું કારખાનું પણ ઉભું કીધું છે. ધંધાને અંગે તેઓ સરકાર, રેલ્વેઓ, ત્રાન્સે કંપની, મીલો, જહોર ખાંધકામ ખાતાં વીગેરે સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૩૪ માં

તેઓ ઈંગ્લેન્ડ તેમજ કોન્ટીનન્ટના પ્રવાસે નીકળ્યા હતા.

સરનામું:—ગ્રેટ ઇસ્ટર્ન મીલ્સ નજીક, પર્વેલ રોડ, મુંબઈ નં. ૧૨.

**દેશાઈ, મી. અંબુલાલ કશનજી**—એમનો જન્મ ૧૮૯૮ ના સાલમાં વલસાડ ખાતે થયો હતો. ૧૯૨૦ ની અસહકારની ચળવળને અંગે એમણે બી. એ. નો અભ્યાસ પડતો મેલ્યો હતો અને વલસાડ ખાતે રાષ્ટ્રીય શાળા ઉભી કીધી હતી. ૧૯૨૧ના સાલમાં એવણે અમદાવાદના મજૂર મહાજનમાં જોડાયા હતા, જેના તેઓ પાછળથી ઓનરરી સેક્રેટરી નીમાયા હતા. મજૂર સેવા એમના જીવનનો મુદ્દા લેખ છે. સત્યાગ્રહની ચળવળને અંગે તેઓને કારાવાસ ભોગવવો પડ્યો હતો. એવણે અમદાવાદની મ્યુનીસીપાલિટીના, અખીલ હીંદ મહાસભા સમીતીના તેમજ મુંબઈની લેજસ્લેટીવ એસેમ્બલીના એક સભાસદ છે.

સરનામું:—મજૂર મહાજન, અમદાવાદ.

**કાપડીઆ, મી. ભોતીચંદ ગીરધર-લાલ**—એમનો જન્મ ૧૮૯૭ ના સાલમાં મુંબઈ મધે થયો હતો. તેઓ જાણીતા સાહિત્યકાર તથા ચુસ્ત કોંગ્રેસમેન છે. ૧૯૩૦-૩૨ ની કોંગ્રેસની કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે એમને જેલની સજા થઈ હતી. તેઓ એક અચ્છા વક્તા અને લેખક છે. જઈન કોમની બહેતરી માટે તેઓ ભારે શ્રમ લઈ રહ્યા છે. એવણે મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોરપોરેશનના તેમજ તેની જુદી જુદી કમીટીઓના એક સભ્ય પણ છે.

સરનામું:—મુંબઈ.

ચુંદરીગર, મી૦ ઇસમાઇલ ઇબ્રા-  
હીમ, બી. એ , એલ એલ. બી.—એમનો  
જન્મ અમદાવાદ ખાતે ૧૮૯૭ના  
સાલના સપ્ટેમ્બર મહીનામાં થયો હતો.



તેઓની એકેડેમીક કારકીર્દી ઘણી ઝળ-  
કતી નીવડી હતી અને બીજી એલ  
એલ. બી.ની પરીક્ષામાં આખા મુ'બઇ  
ઇલાકામાં બીજા નંબરે પસાર થયા  
હતા. ૧૯૨૦ના સાલમાં તેમણે અમદા-  
વાદ ખાતે એક ધારાશાસ્ત્રી તરીકે  
પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૨૬ના સાલમાં  
તેઓની અમદાવાદના એસીસ્ટન્ટ  
પબ્લીક પ્રોસીક્યુટર અને ગવર્નમેન્ટ  
પ્લીડર તરીકે નેમણુંક થઇ હતી. ૧૯૩૭  
માં તેઓ આ ઓધ્યા ઉપરથી ફારિગ  
થયા હતા. આ પહેલાં મી૦ ચુંદરીગરે  
સર લલ્લુભાઇ લો કોલેજમાં લગભગ  
ચાર વરસ સુધી પ્રેક્ટિસર તરીકે કામ  
કીધું હતું. ૧૯૨૪ થી ૧૯૨૭ સુધી તેઓ  
અમદાવાદની મ્યુનીસીપાલિટીના એક

સભ્ય હતા. અમદાવાદની અનબુમને  
ઇસ્લામના ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે  
તેમણે ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૭ સુધી સેવા કરી  
હતી. ૧૯૨૭માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી  
પહેલી ગુજરાત અને કાઠીયાવાડ મુસ્લીમ  
કેળવણી કોનફરન્સના તેઓ ઓ૦  
સેક્રેટરી હતા. અમદાવાદની મુસ્લીમ  
એજ્યુકેશન સોસાયટીના પણ તેઓ  
ઓ૦ સેક્રેટરી છે. અમદાવાદની સુની  
મુસ્લીમ વકફ કમીટીના તેવણ એક  
સભાસદ છે. ઇલાકાના ઉત્તર વિભા-  
ગમાં મુસ્લીમ લીગની શાખાઓ ઉભી  
કરવામાં તેમણે અગ્રપદ લીધું હતું.  
૧૯૩૮માં અમદાવાદ ખાતે મળેલી ખામ્બે  
પ્રાવીનશયલ મુસ્લીમ લીગની પહેલી  
બેઠકની રીસેપ્શન કમીટીના તેવણ  
ચેરમેન હતા. મુ'બઇની લેજિસ્લેટીવ  
એસેમ્બલીની મુસ્લીમ લીગ પાર્ટીના  
તેઓ ડેપ્યુટી લીડર છે. ખામ્બે પ્રાવીનશયલ  
મુસ્લીમ લીગના એવણ હાલના  
પ્રેસીડન્ટ છે. ૧૯૪૦ના એપ્રિલ મહીનામાં  
મુબઇ હાઇકોર્ટના ઓરીજનલ સાઇ-  
ડના એડવોકેટ તરીકે તેવણ એનરોલ  
થયા હતા.

સરનામું:—ઓપાર્ટી સી ફેસ, મુ'બઇ.

દેવદાસ, સર એમ. ડી., ખાર-એટ-લો—  
એઓ મદ્રાસની હાઇકોર્ટના રીટાયર્ડ  
જડજ છે. મદ્રાસની ધારાસભાના  
એકવાર ચુંડી કદાચલા સભાસદ હતા.  
પાલમકોટ ખાતે કેળવણી લઇ ત્યાં પ્રેક્ટીસ  
કીધા પછી ખારીસ્ટરની પરીક્ષા પસાર કરી  
હતી. ૧૯૩૦ના સાલમાં તેઓ કાઉ-  
ન્સિલ ઓફ સ્ટેટના એક સભ્ય હતા.

સરનામું:—સીલવન લોજ, લુહ,  
માયલાપોર, મદ્રાસ.

ત્રીવેદી, સર ચંદુલાલ માધવલાલ, આઈ. સી. એસ., બી. એ. (મુ'ખઈ), એ. બી. ઇ., સી. આઈ. ઇ., મધ્ય પ્રાંતની સરકારના મુખ્ય મંત્રી— તેમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. તેમણે મુ'ખઈની એલ્ફીન્સ્ટન કોલેજ અને એક્સફર્ડની સેન્ટ જોન્સ કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૭ માં ઇન્ડિ-અન સીવીલ સર્વિસમાં હાજલ થયા અને ૧૯૨૧ સુધી મધ્ય પ્રાંતના મદદ-નીશ કમીશનર તરીકે નોકરી બજાવી. જુદા જુદા ખાતાઓમાં નોકરી કર્યા પછી ૧૯૩૨-૩૫ માં હાંદી સરકારના હોમ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ડેપુટી સેક્રેટરી તરીકે નીમાયા હતા. ૧૯૩૫-૩૬ માં તેમને હાંદી સરકારની સેક્રેટરીએટ ઓરગેનાઇઝેશન કમીટીના મંત્રી બનાવવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૬ માં વરાડના અને ૧૯૩૬-૩૭ માં ચત્તીસગઢ ડીવીઝનના કમીશનર નીમાયા હતા. ૧૯૩૭ થી મધ્ય પ્રાંતની સરકારના મુખ્ય મંત્રી છે.

સરનામું:—નાગપુર.

ટાગોર, મહારાજ બહાદુર સર પ્રદ્યોત કુમાર, કે. સી. આઈ. ઇ., નાઈટ—તેમનો જન્મ ૧૮૭૩ માં થયો હતો. એમણે કલકત્તાની હિંદુ સ્કુલમાં અભ્યાસ કર્યો પછી ખાનગીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૦૯ માં કલકત્તાના શેરીફ નીમાયા હતા. વીકટોરીઆ મેમોરીઅલ હોલ અને ઇન્ડિઅન મ્યુઝીઅમના ટ્રસ્ટી છે. ગ્રેટ બ્રિટનની રાયલ ફોટોગ્રાફીક સોસાયટીના ફેલો છે. બંગાળની એસીઆટીક સોસાયટીના સભ્ય છે અને બંગાળ કાઉન્સિલના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ટાગોર કેસલ, કલકત્તા.

દેવીકારાણી—એમણે બોમ્બે ટોકીઝના સ્ટાર તરીકે દેશપરદેશમાં વીખ્યાતી મેળવી છે. મદ્રાસના માજી સરજનન જનરલ કરનલ એમ. ઝેન. ચોધરીનાં તેઓ બેટી થાય છે. એમના લગ્ન મીં હીમાનસુરાય સાથે થયાં હતાં. “કુર્મ” નામની મીં હીમાનસુરાય તરફથી અંગ્રેજી ભાષામાં ઉતારવામાં આવેલી પહેલી હાંદી ટોકીમાં એમણે “હારોઇન” તરીકે આગેવાન ભાગ લીધો હતો. હાંદ બેગો બ્રોડકાસ્ટ કરવાનું એમને પ્રાંતીય બ્રોડકાસ્ટીંગ કુ'પની (બી. બી. સી.) તરફથી અનુપમ માન મળ્યું હતું.

સરનામું:—બોમ્બે ટોકીઝ લીમીટેડ, મલાડ, મુ'ખઈ.

દેશાઈ, મણીભાઈ વસનજી, બી. એ., એલ એલ. બી.—એમનો જન્મ ૧૮૯૪ ના સાલમાં થયો હતો. ખરોડા કો-ઓપરેટીવ લેન્ડ મોરગેજ બેન્કના તેઓ એક ડીરેક્ટર પણ છે. વડોદરાની એફ. એ. ઓરફનેજના એઓ એક સેક્રેટરી છે. શ્રીં સયાજી હાઈસ્કુલના ટ્રસ્ટીઓની બોર્ડના એવળુ ચેરમેન છે. વડોદરા રાજ્યમાં તેઓ એક સુનંદા ધારાશાસ્ત્રી છે.

સરનામું:—પેલેસ રોડ, વડોદરા.

ધ્રુવ, આચાર્યશ્રી આનંદશંકર બાપુ ભાઈ, એમ. એ., એલ એલ. બી.—ખનારસની હાંદુ યુનિવર્સિટીના એઓ પ્રો-વાઈસ ચાન્સેલર છે. ગુજરાત કોલેજ અને એલફીન્સ્ટન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ખનારસની હાંદુ યુનિવર્સિટીમાં એક પ્રોફેસર તરીકે એઓ બેડાયા હતા. એઓ સંસ્કૃતના એક મોટા સ્કોલર છે અને જાણીતા સાક્ષર છે.

સરનામું:—ખનારસ.



૩, મી૦ કે. સી.—ખંગાળના તેઓ અંધ ગવૈયા છે. “પૂરણુ ભકત” મધેનાં મીઠાં સંગીતથી એઓ બાણીતા થયા હતા. એમની ગાયનો ગાવાની રીત અજબ જેવી હોવાથી હીંદી સીનેમા આલમને એઓ ઝટ આકર્ષી લે છે. પાછળથી એવણુ મુંબઈની સાગર ફીલ્મ કંપનીમાં જોડાયા હતા અને બીજી કેટલીક કંપનીઓની ઘણીક બાણીતી ફીલ્મોમાં ભાગ લીધો હતો.

દીક્ષીત, ડૉ૦ એમ. કે., એલ. એમ. એન્ડ એસ.—એમનો જન્મ ૧૮૭૮ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૧ માં તેઓનાં લગ્ન મી૦ આઈ. એલ. પંડીતનાં બેટી માલતી સાથે થયાં હતાં. પીપ્લેઝ એજ્યુકેશન સોસાયટી, એન્ડીઅનટચેબીલીટી લીગ, તેમજ સુરત મેડીકલ યુનિઅનના તેવણુ પ્રેસીડન્ટ છે. મુંબઈની જુની ધારાસભાના તેઓ એક સભ્ય છે.

સરનામું:—કણુપીઠ, સુરત.

વઝીર હસન, સર સૈયદ, બી. એ., એલ. એલ. બી.—તેમણે અલ્લાહબાદની સરકારી હાઈસ્કૂલ અને ખાલીઆ મુઈર સેન્ટ્રલ કોલેજમાં અભ્યાસ કરી પાછળથી એમ. એ. આ. કોલેજ અલીગઢમાં શિક્ષણુ લીધું હતું અને ૧૯૦૩ માં લકનૌ ખારમાં દાખલ થયા હતા. ૧૯૧૨-૧૯ માં તેઓ ઓલ ઇંડીઆ મુસ્લીમ લીગના મંત્રી હતા. ૧૯૧૬ ના હિંદુ-મુસ્લીમ કરાર એમની ઝહેમતથી પાર પડયા હતા ૧૯૨૦ માં આઉધના જ્યુડીશીયલ કમીશનર અને ૧૯૩૦-૩૪ માં આઉધના વડા જજ નીમાયા હતા. ૧૯૩૪ માં નિવૃત્ત થયા હતા.

સરનામું:—વઝીર હસન રોડ, લખનો.

તામ્બે, શ્રી૦ શ્રીપાદ બળવંત, બી. એ., એલ. એલ. બી.—તેમનો જન્મ ૧૮૭૫ માં થયો હતો. એમણે જખલપૂર, ઉમરાવતી અને મુંબઈમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ઉમરાવતી ખાતે પ્લીડર છે, ઉમરાવતી ટાઉન મ્યુનીસીપલ કમીટીના સભ્ય અને ઉપ-પ્રમુખ છે. પ્રાંતિક કેંગ્રેસ કમીટીના પ્રમુખ પણ હતા. સી. પી. લેજલ્સેટીવ કાઉન્સીલના ૧૯૧૭-૧૯૨૦ અને ૧૯૨૪ માં સભ્ય હતા અને ૧૯૨૫ માં એના પ્રમુખ થયા હતા. મધ્ય પ્રાંતના ગૃહમંત્રી થયા હતા અને ૧૯૨૯ માં મધ્ય પ્રાંતના કામચલાઉ ગવર્નર નીમાયા હતા. પહેલી અને બીજી ગોળમેજી પરિષદોમાં ડેલીગેટ તરીકે ગયા હતા. ૧૯૩૨ માં નીમાયલી ઇન્ડીઅન ફ્રેન્ચાઇઝ કમીટીના સભ્ય હતા.

સરનામું:—ઉમરાવતી રોડ, નાગપુર.

કાલાસો, મી૦ જોસફ આલટીનો એલ. એમ. એન્ડ એસ., એમ. એલ. એ.—એવણુનો જન્મ ૧૮૮૧ માં થયો હતો. ગોવા, કરાંચી અને મુંબઈમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૦ થી પ્રાઇવેટ મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર તરીકે કામ કરે છે. તેવણુ મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના એક જુના સભાસદ છે. મુંબઈની મ્યુનીસીપાલ કોરપોરેશનના મેયર (૧૯૪૧-૪૨) પણ નેમાયા છે. તેઓ મુંબઈના મુંગાબહેરાંઓના ઇનસ્ટીટ્યુશનની કમીટીના એક સભ્ય છે. તેવણુ આગલી મુંબઈની લેજલ્સેટીવ કાઉન્સીલના એક મેમ્બર પણ હતા.

સરનામું:—ડી મોન્ડી બીલ્ડીંગ, મુંબઈ નં. ૨.

પાટીલ, રા. સા. પ્રેમચંદ ઇચ્છારામ—  
રાં સાં પાટીલ સાવડા મ્યુનીસીપાલિટીના



પ્રમુખ, મુંબઈની મહારાષ્ટ્ર વેપારી એમ્બરના  
ઉપ-પ્રમુખ, સાવડા (પુર્વ ખાનદેશ)ના  
જમીનદાર, મીલમલેક, અને ખેંકર છે.  
જળગામ (પુર્વ ખાનદેશ)ની ધી ગ્રેટ  
સોશીયલ લાઇફ એન્ડ જનરલ એર્યુ-  
રન્સ લીં ના મેનેજિંગ ડીરેક્ટર, સાવડા  
ફ્રેઝ્યુર ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય કંં લીં  
અને પાચોરા ઇલેક્ટ્રીક સપ્લાય કંંના  
ચેરમેન અને મોરળી મીલ્સના મેનેજિંગ  
એજન્ટ છે. એ ઉપરાંત સામાજિક  
કાર્યકર પણ છે.

સરનામું:—સાવડા (પુર્વ ખાનદેશ).

દેશાધ, રાં બં ગોવીંદભાઈ  
હાથીભાઈ, બી. એ., એલએલ બી—  
તેઓએ મુંબઈ તેમજ વડોદરામાં  
કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૮૯ ના સાલમાં  
તેઓ વડોદરાના જુડીશીયલ ડીપાર્ટમેન્ટમાં  
દાખલ થયા હતા. ૧૯૧૦ ના સાલમાં

એમણે નવસારી પ્રાંતના સુબાનો  
ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૧૦-૧૨ માં  
તેઓ સેનસસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ નીમાયા હતા.  
૧૯૧૭-૧૮ માં લીગલ રીએમ્બ્રનસરનો  
ઓધો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૧૯-૨૦ માં  
એમણે વડોદરાની હાઈકોર્ટના ચીફ  
જસ્ટીસનો ઓધો ભોગવ્યો હતો એ  
ઉપરાંત સ્ટેટના નાયબ દીવાન તેમજ  
એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ  
તરીકેના ઓધો પણ એમણે ભોગવ્યા  
હતા. મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના  
તેઓ એક માજી સભ્ય છે. કાયો ખાતે  
મળેલી સ્થાનિક સન્તાવાળાઓની દેશ-  
પરદેશની છટ્ટી કોંગ્રેસમાં એવણે એક  
ટેલીગ્રાફ તરીકે હાજરી આપી હતી. તેઓ  
ઉપર નાં શહેનશાહના સીદ્ધવર જીબીલી  
મેડલની પણ નવાજેશ થઈ હતી.

સરનામું—રેસકોર્સ રોડ, વડોદરા.

વકીલ, લેફ. સરદાર જહાંગીર રસ્તમ,  
એ. આઈ. આર. એ, જમીનદાર  
અને વેપારી—સ્વં બા. ખ. સરદાર  
સર રસ્તમ જહાંગીર વકીલ (મુંબઈ  
સરકારના ૧૯૩૦-૩૩ માં પ્રધાન)ના  
તેઓ જ્યેષ્ઠ પુત્ર થાય તેમનો જન્મ  
૧૯૦૬ માં થયો હતો. એમણે હિંદમાં,  
લંડન યુનીવર્સિટી અને જર્મનીની હાર્જ  
યુનીવર્સિટીમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.  
૧૯૩૧ માં તેમણે વડોદરાવાળા મીં  
ટી. આર. કોઠાવાળાની પુત્રી કેતાયુન  
સાથે લગ્ન કર્યાં હતાં. સરદાર જહાં  
ગીર ૧૯૩૪ થી ૧૯૩૭ સુધી અમદાવાદ  
જલ્લા લોકલ બોર્ડના ઉપ-પ્રમુખ હતા.  
૧૯૩૮ સુધી તેઓ પહેલા વર્ગના  
ઓનરરી મેજસ્ટ્રેટ હતા. ૧૯૩૮ માં  
મુંબઈના જવનરના ઓનરરી એડીકાં

નીમાયા હતા. ૧૯૪૦ માં સેન્ટ જોન એમ્પ્યુલન્સ પ્રીંગેડ ઓવરસીઝના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ નીમાયા હતા. ઇંડીઅન રેડક્રોસ સોસાયટીની અમદાવાદ જીલ્લા શાખાના અને ગુજરાત લેન્ડઆનર્સ એસોસીએશનના માનદ મંત્રી છે. વીલીંગ્ડન અને ફીકેટ કલબ ઓફ ઇંડીઆના સભ્ય છે.

સરનામું:—દેર-એ-નીશન, શાહીબાગ, અમદાવાદ.

**વઝીફદાર, લફ્ટનન્ટ-કરનલ સોહરાબ શાપુર, એમ. આર. સી. પી. (લંડન), એમ. આર. સી. એસ. (ઇંગ્લંડ), લેફ્ટ-કર્નલ., આઈ. એમ. એસ., જે. પી., ઓનરરી મેજિસ્ટ્રેટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૩ માં થયો હતો. તેમણે મેરી હોરમસજી વાડીઆ સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે મુંબઈની ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજ, અને સેંટ પારથોલોન્ગ્યુઝ હોસ્પિટાલ (લંડન)માં અભ્યાસ કર્યો છે. ૧૯૦૮ માં ઇંડીઅન મેડીકલ સર્વીસમાં દાખલ થયા હતા. ગત મહાયુદ્ધમાં તેમણે જર્મન પુર્વ આફ્રીકા અને પાછળથી દક્ષીણ ઇરાન અને મેસોપોટેમીઆમાં સેવા બજાવી હતી. ૧૯૨૩ માં તેઓને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજના પેથોલોજીના પ્રોફેસર નીમવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૩ માં જે. જે. હોસ્પિટલના સેકન્ડ ફીઝીશીયન અને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં મેટરીઆ મેડીકાના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૨૫ માં જે. જે. હોસ્પિટાલમાં ફર્સ્ટ ફીઝીશીઅન અને ગ્રાંટ મેડીકલ કોલેજમાં મેડીસીનના પ્રોફેસર નીમાયા હતા. ૧૯૨૬-૩૮ સુધી જે. જે. હોસ્પિટલના સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ હતા.**

સરનામું:—C/o લોઇડઝ બેન્ક લીમીટેડ, મુંબઈ.

**દેવધર, પ્રો. ઈનફર બલવન્ત, એમ. એ.—એવણનો જન્મ ૧૮૯૨ ના સાલમાં થયો હતો. પુનાની ફરગ્યુસન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. એઓ એક પુરાણ: હીંદુ ફીકેટર છે અને મુંબઈમાં રમાયલી કવોડરેગ્યુલર અને પેન્ટેગ્યુલર ફીકેટ મેચોમાં ભાગ લેતી હીંદુ ટીમના એવણ કાંઠા મીસાલ છે. પુનાના હીંદુ જીમખાના તરફથી ફીકેટની રમતમાં ભાગ લેતાં એઓ એક ફીકેટર તરીકે બહાર પ્રજાની બાજુમાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૭ ના સાલમાં એમણે એમ સી.સી. ટીમ સાથેની રમતમાં પણ ભાગ લીધો હતો. હીંદુ ટીમના કેપ્ટન તરીકે ચુંટી કઢાયા હતા. મહારાષ્ટ્ર ઇન્સેવનના પણ એવણ વર્ષોથી કેપ્ટન તરીકે ચુંટી કઢાય છે. પુનાની સર પરશુરામભાઈ કોલેજના સંસ્કૃત વીપયના એઓ પ્રોફેસર છે.**

સરનામું—સર પરશુરામભાઈ કોલેજ, પુના.

**વિઝીઆનગરના મહારાજકુમાર, સર વિજય, યુકન પ્રાંતની ધારાસભાના સભ્ય અને બનારસ એસ્ટેટના માલિક—એમનો જન્મ ૧૯૦૫ માં થયો હતો. તેમણે ભાગીરથીદેવી સાથે લગ્ન કર્યા છે. તેમણે અજમેરની મેથો કોલેજ અને ઇંગ્લંડની હેમલેખરી કોલેજમાં અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૩૬ માં ઇંગ્લંડના પ્રવાસે ગયેલી હિંદી ફીકેટ ટીમના તેઓ સરદાર હતા. ૧૯૩૪-૩૭ માં હિંદની વડી ધારાસભામાં સભ્ય હતા. તેઓ ઉત્સાહી સ્પોર્ટ્સમેન છે. તેમણે યુરોપ અને અમેરીકામાં ખુબ પ્રવાસ ખેડયો છે.**

સરનામું:—વિઝીઆનગરમ-પેલેસ, બનારસ સીટી.

માદન, શ્રી. એસ. એફ.—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ માં નવસારી ખાતે થયો હતો.



પિતાજી છ મહિનામાં ગુજરી જતાં કાકાજી ફરામજી માદને એમને કેળવણી આપી અને મોખેદી શીખવી. એ પછી સુરત રસ્તમપુરા ભગરપંથની અગી-આરીમાં રોજ એ ઇજરને કરવા માટે રૂ. ૧૭ ના પગારે નોકરીએ રહ્યા. આ નોકરી છ વર્ષ કર્યા પછી ખા. ખા. બીવંડીવાલાને ત્યાં નિઝામ સલ્તનતમાં ૧૨ વર્ષ સુધી દારૂના દેવોના મેનેજર તથા હુકાનદારોના ઇન્સ્પેક્ટર તરીકે નોકરી કરી. એ પછી મુંબઈની બાણીતી ભારત ફ્લોરીંગ ટાઇલ્સની ફેક્ટરીમાં ૧૮ વર્ષ મેનેજર તરીકે સેવા બજાવી છે. આ ફેક્ટરીના કામદારોને અનેક પ્રકારના સુખસગવડના સાધનો મેળવી અપાવ્યાં છે. ઉરણુની મ્યુનીસીપાલિટીમાં સભ્ય તથા પ્રમુખ તરીકે ઉરણુની પ્રજાની સેવા બજાવી છે. એમણે કોમ કોમ વચ્ચે શાંતિભર્યાં સંબંધ રહે તે

માટે ઉપયોગી કાર્ય કર્યાં છે અને લોકોએ એમને એ બદલ માનપત્રો આપ્યાં છે. ઉરણુ અને પનવેલ મેટર-નીટીહોમ, એકસાઈઝ એડવાઈઝરી કમીટી, લોયલટી લીગ, વિગેરેના સભ્ય છે.  
સરનામું:—મોરા, કોલાખા જીલ્લો.

દીલાવર હુસેન—એઓ મહોમદન ટીમના એક યુનિટ ઇન્ટસમેન અને અચ્છા વીકેટકીપર છે. ઇંગ્લાંડ સામેની હોદ્દમાં રમાયલી ટેસ્ટ મેચમાં પણ એમણે ભાગ લીધો હતો. કલકત્તા ખાતે રમાયલી ટેસ્ટ મેચમાં એમણે સુંદર બેટીંગ કરી ભારે પ્રશંસા મેળવી હતી. મુંબઈમાં રમાયલી કવોર્ડરેંગ્યુલર અને પેન્ટેંગ્યુલર મેચોમાં પણ એવણે મહો-મેદન ટીમ તરફથી ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૬ માં એઓ અભ્યાસઅર્થે કેમ્બ્રીજ ખાતે ગયા હતા. એાલ ઇંગ્લીશ ક્રીકેટ તરફથી ઇંગ્લાંડમાં રમાયલી મેચ માટે પણ એવણે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૬ ના સાલમાં રમાયલી બીજી અને ત્રીજી ટેસ્ટ મેચોમાં પણ એવણે ઉત્તરો હતા.

દીવાન, મી૦ લાલચંદ નવલરાય—એમનો જન્મ ૧૮૭૦ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૮ ના સાલથી એડવોકેટ તરીકે એઓ પ્રેક્ટીસ કરતા આવ્યા છે. એસેમ્બલીના પણ તેઓ એક સભ્ય છે. એમણે યુરોપ, અમેરીકા, ઇંગ્લેન્ડ, પેલેસ્ટાઈન વીગેરે જગ્યાઓની બહોળી મુસાફરી કરી હતી. એન સીંધ કમીટીના એઓ એક સભ્ય હતા. ૧૯૩૪ માં મળેલી એાલ સીંધ હીંદુ કોનફરન્સના એઓ પ્રમુખ હતા.

સરનામું:—૩૪, વેસ્ટન કોર્ટ,  
ન્યુ દિલ્હી.

વાડીઆ, શ્રી. દારાશાહ નોશરવાન, દેશપાર કરવામાં આવ્યા હતા, અને પાછળથી જન્મદેશનીકાલની સજ થઈ હતી. એ કે ૧૯૧૯ના ડિસેમ્બરમાં તે પછીથી છોડી મેલવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૨૧ના સાલની તેમજ હાલની સત્યાગ્રહની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે ખન્નેવાર સજ થઈ હતી.

સરનામું—૨૯, ટેમ્પલ રોડ, લાહોર.

વાડીઆ, શ્રી. દારાશાહ નોશરવાન, એમ. એ., એફ. જી., એસ., એફ. આર. જી. એસ., એફ. આર. એ. એસ. બી., સીલોન સરકારના મીનરલોજીસ્ટ—એમનો જન્મ ૧૮૮૩માં થયો હતો. તેમણે વડોદરા કોલેજ અને મુંબઈ યુનીવર્સિટીમાં શિક્ષણ લીધું હતું. ૧૯૦૭-૧૯૨૦માં જમ્મુ (કાશ્મીર)ની પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ કોલેજમાં જીઓલોજીના પ્રોફેસર હતા. ૧૯૨૧-૧૯૩૯ સુધી તેમણે હિંદની ભુગર્ભ તપાસ (જીઓલોજીકલ સર્વે) કરી હતી. સરકારી ફરજ દરમિયાન તેમણે ઉત્તર-પશ્ચિમ પંજાબ, હાંસા અને કાશ્મીરની પણ ભુગર્ભ તપાસ કીધી હતી. ૧૯૩૯ થી સીલોન સરકારના મીનરલ સલાહકાર છે. તેમણે “હિંદનું ભુસ્તરશાસ્ત્ર” “નંગા પર્વત અને ગીલગીટ જલ્લાની ભુસ્તર રચના”, “હિમાલય વિષે નવીન વિચાર” વિગેરે પુસ્તકો અંગ્રેજીમાં પ્રગટ કર્યાં છે.

સરનામું—૨૭, ચૌરઘી, કલકત્તા.

દુનીચંદ લાલા, બેરીરટર-એટ-લો.—તેવણનો જન્મ ૧૮૭૦ના સાલમાં થયો હતો. લાહોરની ફોરમેન કીશ્રીઅન કોલેજ તેમજ ગવર્નમેન્ટ કોલેજમાં અને લંડનની ગ્રેજ ઇનમાં તેમણે કેળવણી લીધી હતી. ૧૮૯૬માં બેરીરટરની પરીક્ષામાંથી પસાર થયા હતા. તેઓ લાહોરની હાઇકોર્ટના એક એડવોકેટ પણ છે. લાહોરની મ્યુનીસીપાલ કોર્પોરેશનના તેઓ ૨૫ વરસ થયાં એક સભાસદ છે. ૧૯૩૪ના સાલ સુધી તેઓ પંજાબની પ્રાંતિક કોંગ્રેસ કમીટીના પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૧૯ના સાલના ‘મારશ્ચલ લો’ના અમલ વખતે તેવણને

સરનામું—૨૯, ટેમ્પલ રોડ, લાહોર.

દેશાધ, મીંઝીલાલા આર. (સ્નેહ-રશ્મી),—બી. એ. (એનર્સ) તેમનો જન્મ ૧૯૦૩માં થયો હતો મુંબઈ તેમજ ભરૂચમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૨૬માં તેઓ ગુજરાત વીધાપીઠના હાસ્ટરીના વીધયના પ્રોફેસર હતા. ૧૯૨૯માં ગુજરાત સોશયલ રીફોર્મ લીગના વાઈસ-પ્રેસીડન્ટના તેમણે આધ્યા ભોગવ્યા હતા. ૧૯૩૦ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે તેઓને જેલની સજ થઈ હતી. ૧૯૩૧ના સાલમાં સુરત સીટી કોંગ્રેસ કમીટીના તેવણ ચુંટી કઢાયલા પ્રમુખ હતા. એજ સાલમાં તેઓ એલ ગુજરાત યુથ લીગના વાઈસ-પ્રેસીડન્ટ પણ હતા. ૧૯૩૨માં ફરી કાયદાભંગની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે સજ થઈ હતી.

સરનામું—કીણુ નીવાસ, જુહુ રોડ, વીલેપારલે, મુંબઈ.

ધનરાજગીરજી બહાદુર, રાજા—એવળુ નીઝામ હૈદરાબાદના એક લક્ષાધિપતી શેઠયા છે. તેઓ ગોસ્વામી રાજાઓના માનવંત કુટુંબના એક સભ્ય છે. ૧૯૨૩ના સાલમાં તેઓ હકદાર તરીકે ગાદીએ આવ્યા હતા. તેવણ એક સ્પોર્સમેન હોવા ઉપરાંત ક્રીકેટમાં ભારે ઉલ્લેખ ધરાવનાર શેઠયા છે. તેઓ એક મીલ માલેક તરીકે પણ જાણીતા છે.

દાલમીયા, શેઠ રામકૃષ્ણ—એમનો જન્મ ૧૮૯૩ માં થયો હતો. તેઓ



૧૯૧૦ માં શ્રીમતિ દુર્ગાદેવી સાથે પરણ્યા હતા. તેમણે ઘેર ખાનગીમાંજ અભ્યાસ કર્યો હતો અને અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતોનું શિક્ષણ મેળવ્યું હતું. ઉપરાંત ઇંગ્લીશ, હિંદી, બંગાળી અને ગુજરાતી ભાષાઓનો પણ અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓ એક ધંધાદારી ઉપરાંત સારા વકતા છે અને ધાર્મિક અભ્યાસમાં રોજ કલાક ગાળે છે. તેમણે લાખો રૂપિયાની સખાવત કરી છે. ૧૯૩૧ માં તેમણે ઉદ્યોગો પાછળ લક્ષ દેવા માંડ્યું. તેમણે હિંદમાં સૌથી મોટું ખાંડનું કારખાનું કાઢ્યું, ૧૯૩૪ માં તેમણે એવુંજ બીજું ખાંડનું કારખાનું કાઢ્યું અને ૧૯૩૬ માં ભારત વિમાનકંપનીના શેરો મોટા પ્રમાણમાં ખરીદી લઈ એની વ્યવસ્થા પોતાને હસ્તક લીધી. દાલમીયાનગર ખાતે ખાંડના જે કારખાના છે, તેમાં તેમણે કાગળની મીલ, સીમેન્ટનું કારખાનું અને કેમીકલ પ્લાન્ટનો ઉમેરો કર્યો છે. ૧૯૩૭ માં સીમેન્ટના ઉદ્યોગમાં તેમણે ઝંપલાવ્યું અને હુંક સમયમાં બીહારના દાલમીયાપુરમમાં અને પંજાબના હેન્ડોટમાં અને કરાચીમાં સીમેન્ટનાં કારખાનાં ઉભાં કરી દીધાં હતાં. તેમના નાના ભાઈ શેઠ જયદયાલ દાલમીયા એમના જમણા હાથ સમા છે.

સરનામું:—દાલમીયાનગર.

વાકનીસ, મી૦ ચંપક દીનકર—એમનો જન્મ ૧૯૦૨ માં પુનામાં થયો હતો. પુનામાં શિક્ષણ લઈ સને ૧૯૨૩ માં મુંબઈ વિશ્વવિદ્યાલયની બી. એ.ની પરીક્ષા ઇંગ્લીશનો ઐત્તીક વિષય લઈ માન સહીત પસાર કરી, સને ૧૯૨૩-૨૪ માં પુનાની સર પરશુરામ ભાઉ કોલેજમાં ફેલો અને લેક્ચરર નીમાયા. સને ૧૯૨૫ માં અલ્હાબાદની અને સને ૧૯૨૬ માં લંડનની આઈ. સી. એસ.ની પરીક્ષામાં બેઠા. તા. ૨૮-૫-૨૭ થી વડોદરા રાજ્યની નોકરીમાં પ્રેરેશનર તરીકે પેટલાદ દાખલ થયા. સને ૧૯૩૩ માં લંડન વિશ્વવિદ્યાલયમાં સ્ટેટ સ્કૉલર તરીકે પુસ્તકાલય શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવા મોકલવામાં આવ્યા અને ત્યાંની ડીપ્લોમાની પરીક્ષા પસાર કરી. સપ્ટેમ્બર ૧૯૩૪ માં વડોદરા રાજ્યના પુસ્તકાલય ખાતાના વ્યવસ્થાપક તરીકે કાયમ થયા.

શ્રીમંત મહારાજ સાહેબના હોરક મહોત્સવ વખતે તેમને રૌપ્ય પદક મળેલ છે.

સરનામું:—કૃષ્ણનિવાસ, દાંડયાખબર, વડોદરા.

પટેલ, ડા० ધનજીશાહ હીરજીભાઈ— મી० જમશેદજી એમ. પટેલે પોતાની ડા० ધનજીશાહ પટેલનો જન્મ તા० ૬-૧-૧૮૫૬ ના રોજ થયો હતો. તેમને નાનપણથીજ ક્રીકેટનો શોખ હતો અને ૧૨ વર્ષની નાની ઉંમરે કોલેજીઅને સામે ૩૨ રનનો ટોપ સ્કોર કરીને એક સ્પ્રીંગ બ્રેક મેળવ્યું હતું જે તે વખતમાં એક નવાઈ હતી. તેઓ તે બાદ સ્પાર્ટન ક્લબમાં જોડાયા હતા. ૧૮૭૩ માં સ્થપાયેલી

મી० જમશેદજી એમ. પટેલે પોતાની જે ક્રીકેટની ચોપડી લખી છે તેમાં સારી જાતની ક્રીકેટ રમત માટે ડા० પટેલ તથા ડા० કાપડીઆ માટે ઘણું સાફ લખાણ કર્યું હતું. ૧૮૮૬ ની સાલમાં ઇંગ્લાંડ ગયેલી પહેલી પારસી (ઇન્ડીઅન) ટીમના ડા० ધનજીશાહ પટેલ કેપ્ટન હતા અને તે વેળાનાં મહારાણી વીક્ટોરીઆની બાહેશથી પ્રીન્સ ક્રીશ્ચીઅન વીક્ટર્સ ટીમ વીરુદ્ધ



ડા० ધનજીશાહ પટેલ અને મીસીસ જાજી પટેલ ઉભાં છે, જ્યારે ઉપરનાં ચિત્રો ડા० પટેલનાં માતા બાઈ રતનબાઈ અને પિતા શેઠ હીરજીભાઈના છે.

એલ્ફીનસ્ટન ક્રીકેટ ક્લબના તેઓ એક ફાઉન્ડર હતા. એ ક્લબને આગળ પાડવામાં તેમણે મોટો ફાળો આપ્યો હતો અને એ ક્લબના પ્રેસીડન્ટ સીવાયના સઘળા હોદ્દાઓ તેમણે ભોગવ્યા હતા. ૧૮૭૫ ની સાલમાં તેઓએ એક ઇન્ડીઅન ક્રીકેટર તરીકે પહેલવહેલી સેન્યરી કરી હતી. તે પછી ૧૮૭૭ની સાલમાં તેમણે ઘણી ઇન્ટર-નેશનલ મેચોમાં ભાગ લીધો હતો. મરહુમ

પારસીઓ વચ્ચે એક ક્રીકેટ મેચ જોડવાઈ હતી, જે માટે ડા० પટેલ અને તેમના ગોઠીઆઓને વીન્ડસર ખાતે લઈ જવા માટે ખાસ બાદશાહી ગારીઓ મોકલવામાં આવી હતી. વળી પ્રીન્સ અને પ્રીન્સેસ ક્રીશ્ચીઅને તેમના માનમાં એક ભવ્ય ખાણુંનો મેળાવડો કર્યો હતો, જે તે વખતમાં એક અસાધારણ અને મગરૂરી-ભર્યો ખનાવ ગણવામાં આવ્યો હતો.

ઈંગ્લાંડના પેપરોએ આ મેચને રીપોર્ટ ફાટાઓ સાથે છાપીને ડોન પટેલની બાહોશ કેપ્ટનશીપ અને પારસી ક્રીકેટરોના સારા સ્પોર્ટીંગ સ્પીરીટ અને રમતનાં વખાણુ કર્યાં હતાં.

ડોન પટેલ હાલના હયાત પારસી ક્રીકેટરોમાં ૮૬ વર્ષની ઉમ્મરના સાથી જુના પારસી ક્રીકેટર છે. તેઓએ લગભગ ૪૦ કંપો અને શીલ્ડો જુદી જુદી ક્રીકેટ એસોસીએશનોને ભેટ કીધાં છે. તે ઉપરાંત એ

શેઠીઆઓ બેરામજી જીજીભાઈ અને નાનાભાઈ બેરામજી જીજીભાઈના મેડીકલ એટેન્ડન્ટ થયા હતા. ૧૮૯૨ થી ૧૯૧૪ સુધી તેમણે બાઈ હોરાંબાઈ બેરામજી જીજીભાઈની ચેરિટેબલ ડિસ્પેન્સરીમાં કામ કર્યું હતું.

ડોન પટેલ અનેક જાહેર, સંખાવતી અને ધાર્મિક ખાતાંઓના ટ્રસ્ટી છે. તીથલ (વલસાડ પાસે) ખાતે એક પારસી સેનેટોરીઅમના તેઓ એક ડોનર, ફાઉન્ડર



બાઈ રતનબાઈ અને હીરજીભાઈ સેનેટોરીઅમ, તીથલ.

રમતની ખીલવણી માટે તેમણે જુદી જુદી રીતે મદદ કર્યાં કરી છે.

ડોન પટેલે ૧૮૮૩-૮૪ ની સાલમાં એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની ડીગ્રી મેળવી હતી અને તે પછી તેઓ મરહુમ સર મંગળદાસ નથુભાઈના સેક્રેટરી અને ખાસ તખ્તીય તરીકે રહ્યા હતા.

ઈંગ્લાંડ ખાતેથી પાછા ફર્યા પછી તેમણે મીન્ટરોડ ઉપર મેસર્સ રાઇટ અને કંપની નામની એક ફર્મ કાઢી હતી અને મરહુમ

અને મેનેજીંગ ટ્રસ્ટી છે. એ સેનેટોરીઅમ માટે તેમણે રૂ. ૪૩૦૦૦ જેવડી મોટી રકમ આપી હતી. તે ઉપરાંત તેઓ કેળવણીની દીશામાં પણ સારી મદદો આપે છે અને ગરીબોને પણ ચાલુ મદદ કરે છે. છેલ્લી મોટી લડાઈમાં તથા હાલની લડાઈમાં મદદ કરવાને લગતી હાલચાલોમાં તેમનો ફાળો સારો છે. પોતાની તીથલની એસ્ટેટ પણ જરૂર પડે તો ઉપયોગ માટે આપવાની ડોન પટેલે એ. આર. પી. ને





ડા૦ પટેલ અને કીકિટ ટીમ

ઓફર કરી છે.

ડા૦ પટેલના પીતાજી શેઠ હીરજીભાઈ એક જુની ઈંગ્લીશ ફર્મમાં મુકાદમ હતા અને તેમના કાકાજી એનરેબલ શેઠ ફરામજી નશરવાનજી પટેલ મોટા મોટા અંગ્રેજ અમલદારોમાં પારસી નેસ્ટર તરીકે ઓળખાતા હતા અને તેમની ફરામજી સન્સ એન્ડ કું'ગ સો વર્ષની જુની ફર્મ હતી.

ડા૦ પટેલનાં ધણીઆણી ખાઈ જાઈજી શેઠ અરદેશર એચ. નારીએરવાળાનાં બેટી થાય છે જેઓ ડા૦ પટેલને તેઓના જીવ-રોગીના વખતમાં સારી સેવાઓ બજાવીને તેમનાં અનેક સખાવતી કામોમાં મદદ કરે છે. ડા૦ પટેલ જેવા ભલા અને કોમી હોત જાળવનારા ગ્રહરથોની કોમને જરૂર છે.

સરનામું:—ખાઈ રતનખાઈ હીરજી પટેલ  
સેનેટોરીઅમ, તીથલ  
(વલસાડ).

વૈદ્યરાજ જેઠાલાલ દેવશંકર દવે  
પ્રાણાચાર્ય કૃત પુસ્તકો.

ધનવાન—પૈસાદાર થવાના  
ઉપાયો રૂ. ૮-૦

ધનપ્રાપ્તિના માર્ગો— રૂ. ૫-૦

સ્ત્રી હિતશિક્ષક—સ્ત્રી ઉપયોગી  
પુસ્તક રૂ. ૪-૦

હિંદુસ્થાનની તીર્થયાત્રા—તીર્થ-  
યાત્રાનું પુસ્તક રૂ. ૭-૦

ગૃહિણી રતનમાળા—સ્ત્રીઓ  
માટે રૂ. ૧-૮

અમૃતકૃતિ જ્ઞાનદર્શક વિદ્યા—  
માનસ-યોગ વિદ્યા રૂ. ૫-૦

સુવર્ણ સિદ્ધી—કીમીયાગરોની  
વિદ્યા રૂ. ૫-૦

આ ઉપરાંત બીજાં પુસ્તકોનું  
લીસ્ટ મંગાવો

**ભાગ્યોદય ઓશીસ**

રીચીરાડ, અમદાવાદ.  
કાલબાદેવી, મુંબઈ.

દવે, પ્રભાશંકર મંગળજી, એમ. આઇ. ઇ. એસ., એફ. આર. ઇ. એસ. (લંડન), રાજકોટ—જન્મ: તા. ૧૯ આગસ્ટ ૧૮૯૮.



ખાલ્ય વિતાવી જૈવન વસંતમાં પ્રવેશતાં ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં તેઓ ઉપલેટા (કાઠીઆવાડ)ના બાણીતા ખેડેરનાં સુપુત્રી શ્રીમતિ પ્રભાકુવર સાથે લગ્નગ્રંથીથી બેડાયા-હાલ તેમને બે પુત્રો અને ત્રણ પુત્રીઓ છે.

આવશ્યક કેળવણી સંપાદિત કરી તેઓ તુરતજ લખતર સ્ટેટમાં રાજકુમારો અને રાજકુમારીઓના ટ્યુટર તરીકે બેડાયા અને પોતાની કુનેહથી આગળ વધી સને ૧૯૨૫ સુધી તેમણે લખતરના મહારાણાના સેક્રેટરી અને હાઉસ હોલ્ડ ઓફીસર તરીકે કાર્ય બજાવેલ હતું.

ત્યાર પછી નવાનગર સ્ટેટ સરવીસમાં બેડાયા હતા અને કોઓપરેટીવ ડીપાર્ટમેન્ટના સેક્રેટરી તરીકે કાર્ય બજાવેલ હતું.

નવાનગર સ્ટેટમાં તેમણે નવીન ઇન્સ્યુરન્સ ડીપાર્ટમેન્ટ ઓરગેનાઇઝ કરેલ હતું, જે અત્યારે રાજ્યના નોકરો તથા પ્રબળ વર્ગમાં એક સરખું આશીર્વાદદાયી અને આવકદાયી થઇ પડ્યું છે. ઇ. સ. ૧૯૩૩ ના ડીસેમ્બરમાં તેમને આ બોધધા પરથી રીટાયર કરવામાં આવ્યા. પરંતુ કાર્યની તત્પરતાવાળા માણસને બેસી રહેવું ગમતું નથી—એ હિસાબે તેઓ તુરતજ એટલે ઇ. સ. ૧૯૩૪ માં યુરોપની સફરે ઉપડયા હતા. જ્યાં લંડન ખાતે આયાત નીકાસનું બીઝનેસ શરૂ કર્યું. ચાલુ વિશ્વ ઈટી નીકળ્યા પુર્વે તેમણે લંડન ખાતેનું પોતાનું કામકાજ બંધ કરી દીધું હતું અને ઇ. સ. ૧૯૩૯ ની શરૂઆતમાં તેઓ હિંદ પાછા ફર્યા.

રાજકોટથી ૯ માઇલ દુર આવેલ ન્યારા ગામે તેઓનું એક મોટું સુંદર વેજીટેબલ ફર્મ છે અને એક સુંદર કન્ટ્રી બંગલો પણ છે જેનું નામ ‘પર્ણકુટી’ રાખેલું છે. મી. ૬૦ જેવે યુરોપ, પુર્વ આફ્રીકા, દક્ષીણ આફ્રીકા અને અમેરીકાની ખારથી વધુ વખત લિન્ન લિન્ન કાર્યપ્રસંગોએ મુલાકાત લીધી છે. ઉપરાંત તેમણે ૧,૦૦,૦૦૦ થી વધુ માઇલોની લવાઈ સફર કરી છે. ‘ઓવરસીઝ લીગ’ની રાજકોટ શાખાના તેઓ ઓનરરી સેક્રેટરી (માનદ મંત્રી) હોવા ઉપરાંત લંડન ખાતેની ઈંગ્લિશ એમ્પાયર સોસાયટીના સભાસદ અને ત્યાંનીજ રોયલ એમ્પાયર સોસાયટીના એક ફેલો છે. માટુંગા ગુજરાતી કલબના તેઓ પેટ્રન છે. તેઓ એક ફીલોસોફર હોવા ઉપરાંત એક સારા લેખક પણ છે. મી. ૬૦ જેવે જુનાં પુસ્તકો અને જુનાં મેન્યુરફેક્ટસને સંગ્રહ કરવાને



**પટેલ, મીં માણિક કાવસજી (ટ્રેનર) —**  
જાણીતા ટ્રેનર મીં પટેલનું નામ રેસીંગ  
આલમમાં મશહૂર છે. તેમને જન્મ



વડોદરામાં તા. ૧૦-૧૦-૧૮૯૦ ના દિને  
થયો હતો. તેમના પિતાજી કાવસજી વડો  
દરા રાજ્યમાં એક મોટા કોન્ટ્રેક્ટર હતા.  
મીં માણિક પટેલે વડોદરા તથા મુંબ-  
ઈમાં કેળવણી લઈને ૧૭ વર્ષની નાની  
વયમાં સીનેમા લાઈનમાં ઝીંપલાવ્યું હતું  
અને શરૂઆતમાં એક ઓપરેટર તરીકે  
કામ કરવા માંડ્યું હતું. તે પછી ૧૯૦૯-  
૧૦ ની સાલમાં તેઓ “પાયે ટ્રેસર્સ” ની  
કાલબાદેવી પ્રાન્યના મેનેજર થયા હતા  
અને અનેક સારાં પીકચરો અને સીરી-  
અલો (ઝિગમાર, એક્ષ્વોઈટસ ઓફ  
એલન, પેરીલ્સ ઓફ પોલીસ વીગેરે)  
ખતાવી સારી નામના મેળવી હતી. ૧૯૨૭  
ની સાલમાં એ લાઈનમાંથી રીટાયર થયા  
હતા. વળી મીં માણિક પટેલને નાની  
ઉંમરથીજ રેસીંગનો શોખ હતો અને

પોતાના અનેક ઘોડાઓ રાખીને ઘણી સારી  
અને મોટી રેસામાં તેમને ઉતાર્યા હતા.  
તેઓ અનેક ઇનામો અને કપો જીતી જવાને  
ભાગ્યશાળી નીવડયા હતા. તેમની  
માલિકીના ચેમ્પીઅન ઘોડા મોસે હીંદની  
પ્લુ રીખન્ડ તરીકે ગણાતી ધી ઇકલીપ્સ  
સ્ટેક્સ ૧૯૨૮ ની સાલમાં મેળવી આપતાં  
તે વર્ષના માલિકીના લીસ્ટમાં મીં માણિક  
પટેલ રૂ. ૧,૪૩,૦૦૦ ની મોટી સ્ટેક્સ  
મેળવી સૌથી પહેલે નંબરે ખીરાજવાનું  
માન મેળવી ગયા હતા કે જેનું માન  
અત્યાર સુધીમાં કોઈ પણ પારસી માલિકે  
ટર્ફ ઉપર મેળવ્યું નથી. “મોસ” જેવા  
ઈંગ્લીશ ઘોડા ઉપરાંત તેમણે રૂ. ૩૫,૦૦૦  
ની કીંમતે હાલાલુ જમાન જેવો ચેમ્પીઅન  
અરખ ઘોડો અને સ્ટીલ પ્લુ જેવો કન્ટ્રી-  
બ્રેડ તેટલીજ મોટી કીંમતે ખરીદયા હતા.  
આ સર્વે ચેમ્પીઅન ઘોડાઓની ખરકતથી  
મીં પટેલે મુંબઈ, બેંગ્લોર, સીકન્દરાબાદ,  
કોલ્હાપુર, મીરત વગેરે સ્થળોએ રેસકોર્સ  
ઉપરથી ઘણાં ગોલ્ડ અને સીલ્વર કપો  
મેળવ્યા છે કે જેની સંખ્યા ૮૨ જેટલી  
થવા જાય છે. તેઓ સ્વસાથે ધણાજ  
નમાના અને મળતાવડા છે અને તેઓ  
ખધાને વાજખીજ સલાહ આપતા હોવાથી  
ટર્ફ ઉપર તેઓ “એમ. સી.” ના લાડક-  
વાયા નામથી ઓળખાય છે. ટર્ફ ઉપરની  
તેમની સારી સમજદારીથી તેઓને કેટલાક  
મોટા રાજવંશી માલિકોની પેટ્રનેજ મળવા  
પામી છે. વડોદરાના નાં મહારાજ  
ગાયકવાડ, ગ્વાલીઅરના નાં મહારાજ  
સીધીઆ અને રાજ ઓફ બેખીસીના  
ટ્રેનર થવાને તેઓ ભાગ્યશાળી નીવડયા  
છે. વડોદરાના નાં ગાયકવાડને મીં  
માણિક પટેલે ઘણા સારી જતના ઘોડાઓ  
ખરીદી આપ્યા છે અને મીં પટેલની

સમજદારી તથા ત્રેનીંગને લીધે મુંબઈ, પુના અને મુંબઈની છેલ્લી ત્રણ સીઝનમાં માલેકોનાં લીસ્ટમાં નાં ગાયકવાડ પહેલે નંબરે આવવાને ભાગ્યશાળી નીવડયા હતા. મુંબઈની ૧૯૪૦-૪૧ ની છેલ્લી સીઝનમાં નાં ગાયકવાડે રૂ. ૨,૪૭,૫૦૨ ની મોટી સ્ટેકસ મેળવી હતી કે જે રેસીંગ કારકીર્દીમાં એક ખરેખર રેકર્ડ તરીકે ગણાય છે.

મીં માણેક પટેલનાં લગ્ન ૧૯૧૪ ની સાલમાં ચીન જાપાનના બાણીતા પારસી વેપારી શેઠ ખરશેદજી કે. કરજીઆનાં બેટી બાનુબાઈ સાથે થયાં હતાં કે જેઓનાં નામ ઉપર પણ ઘણાં ઘોડાઓ હોડતા હતા. મીં પટેલનો વડો દીકરો કેકી પણ પોતાના પિતાજીના હાથ હેઠળ રેસીંગમાં સારી તાલીમ મેળવીને ભવીષ્યમાં સારી નામના મેળવવા પામે એમ જણાય છે. જુવાન કેકીને પણ ઘોડાઓ સાથે સાફ લહેણું છે તે એટલા ઉપરથી જણાય છે કે તેમના “માર્ક યુ” નામના ઘોડાએ ચાર રનીંગમાં ચારે રેસો જીતી હતી.

ફેર રેસીંગ એ મીં માણેક પટેલનો મુદ્રાલેખ છે અને જ્યારે પણ ખરોડા-પટેલના સ્ટેબલ્સના ઘોડાઓ હોડે છે ત્યારે રેસીંગ આલમ તે ઘોડાઓને આંખ મીંચીને બેક કરે છે જે બહાર પ્રજાના એમની ઉપરના વિસ્વાસનો પુરાવો છે.

સરનામું:—માસ્તર મેનશન, ચોપાટી, મુંબઈ.

નેકીરામ શર્મા—એમનો જન્મ ૧૮૮૭ ના સાલમાં થયો હતો. તેઓ સંસ્કૃત અને હોંદી ભાષાઓના સ્કોલર છે. હાલમ-ફલની હાલયાલમાં ભાગ લીધો હતો. ૧૯૨૦ની સાલમાં એમણે “વેક” (forced labour)ની સામે મજબુત ચળવળ શરૂ કરી હતી. એજ સાલમાં તેમને ઇન્ડીઅન

પીનલ કોડની ૧૫૩ એ. મી કલમ હેઠળ તેમજ ૧૯૩૦ માં મીકોના સત્યાગ્રહ કરવા માટે અને ૧૯૩૨ માં એરડીનન્સ ત્રીજા હેઠળ એમ ત્રણ વાર જેલની સજા થઈ હતી. તેઓ એક આગલ વધેલા વીચારના સનાતનીસ્થ તેમજ હરીજનોના એક મીત્ર છે. મારવાડી અગરવાલ મહા સભાના એવળુ એક સ્થાપક છે.

દવે, શ્રીં નૈષધરાય બાપાલાલ— શ્રીં દવેનો જન્મ અમદાવાદમાં ૧૯૦૧ ની સાલમાં થયો હતો, ૧૯ વર્ષની વયે તેઓ



વીમા કંપનીના એજન્ટ થયા હતા અને એમાં જુદા જુદા હોદ્દાઓ ભોગવી આજે પણ એ ધંધામાં સાફ સ્થાન ધરાવે છે. ૧૯૨૮ માં હોંદી વીમા કંપની-ઓની પહેલી કોનફ-રન્સ મુંબઈમાં મળી

તેની ગોઠવણ કરનારાઓમાં શ્રીં દવે એક હતા અને તેમણે “India for Indians in Insurance”ના વિષય પર ભાષણ કયું હતું. શ્રીં દવે એક સારા સામાજિક કાયકર છે. ભુસાવલ ખાતે મળેલી ઔદીચ્ય યુવક પરીષદના તે પ્રમુખ હતા. તેમને ડઝનેક સામાજિક સંસ્થાઓ સાથે સંબંધ છે. અમદાવાદના ઔદીચ્ય બ્રાહ્મણ વિદ્યાર્થી ભુવનની સમીતીના તેઓ પ્રમુખ છે અને અખીલ ભારત વર્ષિય ઔદીચ્ય બ્રહ્મસમાજની કારોબારી કમીટીના પ્રમુખ છે.

સરનામું:—ભાઉની પોળ, રાયપુર, અમદાવાદ.

મોદી, ખાનખહાદુર કેપ્ટન સોહરાય  
રૂસ્તમજી, જી. પી.—ખાનખહાદુર મોદીનો  
જન્મ મુંબઈમાં તા. ૧ હી સપ્ટેમ્બર  
૧૮૯૪ ના દીને થયો હતો. તેમના



પિતાજી ક્રીકેટમાં પારસીઓના એક ફાર્ટ  
કેમન બોલર તરીકે ઓળખાતા હતા  
અને તેઓ મેસર્સ એફ. કે. મોદી એન્ડ  
સન્સને નામે ઇમારતી લાકડાંના ધંધો  
કરતા હતા.

ખા.ખ. મોદી ભરડા ન્યુ હાઇસ્કૂલમાં  
અને સેન્ટ ઝેવીઅર્સ કોલેજમાં કેળવણી  
લીધા પછી પોતાના પિતાની પેઢીમાં  
બેઠાયા હતા અને પોતાની અકકલ હુ'શી  
આરીથી પોતાના એ બાપીકા ધંધાને  
આગળ વધારવામાં અગત્યનો ભાગ  
ભજવ્યો હતો. ત્યાંથી છુટા થઈને તેમણે  
ખાનખહાદુર સોહરાય આર. મોદીના  
નામની પોતાની સ્વતંત્ર પેઢી સ્થાપી હતી  
અને એ પેઢી ઇમારતી લાકડાંના વેપા-  
રીઓમાં ઘણું ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવે છે.

સંકાર, રેલવે, લશ્કર અને દરીઆઈ ખાતાં  
ઉપરાંત તેઓ અનેક ખાતાં ખાતાંઓને  
માત્ર પુરો પાડે છે.

ખા.ખ. મોદી એક ચુનંદા સ્પોર્ટ્સ-  
મેન છે. તેઓ પાન્સી ક્રીકેટ, હોકી અને  
એથલેટીક સ્પોર્ટ્સની ખીલવણીમાં ભારે  
ઉત્સાહ લે છે અને પોતાથી ખનતી મદદ  
પણુ કરે છે. આ ઉપરાંત તેઓ એ.  
એફ. આઈ. “સી.” કંપનીના એક કેપ્ટન  
છે તેઓ ફીશનરીમાં ગ્રાન્ડ લોન્ગમાં  
હોદ્દો ધરાવે છે. તેઓ હૃલ્થ એન્ડ  
સ્ટ્રેન્થ લીગ (ઇંગ્લાંડ)ના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ,  
બ્રીટીશ એમેચ્યોર વેટ લીફ્ટીંગ એસોસી-  
એશન (ઇંગ્લાંડ)ના વાઇસ પ્રેસીડેન્ટ અને  
હીંદુસ્તાનના પ્રતિનિધી છે. તેઓએ  
૧૯૨૯ થી ૧૯૩૨ સુધી ડી. એચ પટેલ  
કપ જીતવાનો રેકર્ડ કર્યો હતો. તેમણે  
અનેક ગોલ્ડ અને સીલ્વર મેડલો મેળવ્યા  
છે ૧૯૩૮ ની સાલમાં તેમને ના. સર-  
કારે ખાનખહાદુરનો ખેતાબ આપ્યો હતો.

સરનામું:—કોલાબા એમ્પર્સ, કોલાબા,  
મુંબઈ.

નાયડુ, સી. એસ.—તેઓ મધ્ય હિંદના  
બાણીતા ક્રીકેટર અને કેપ્ટન નાયડુના  
ભાઈ છે. એમણે ગુજી રોડી ઇન્ટર  
પ્રોવીનશ્યલ ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટમાં તેમજ  
૧૯૩૫ માં રમાયેલી બામ્બે કંવેન્શન્યુલર  
ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટની રમતમાં હિંદુઓ  
તરફથી રમતમાં ભાગ લીધો હતો.  
તેઓ એક ગુગલી બોલર છે. ૧૯૩૬  
ના સાલમાં ઇંગ્લાંડ ગયેલી એલ  
ઈડીયા ક્રીકેટ ટીમને મળ્યુંત ખનાવવા  
માટે એવણે હિંદથી વીમાનમાં વીલાસત  
ગયા હતા ત્યાર પછી બેલીંગ,  
બ્રીટીશ અને ફીલ્ડીંગ ત્રણે ક્ષેત્રમાં તેમની  
ખ્યાતી વધી હતી. દરેક વર્ષે મુંબઈની  
મેચોમાં અને અન્ય અગત્યની મેચોમાં  
ભાગ લે છે.

ચંપકલાલ દેવીદાસ—જાતી મહેનત, સાહસીકપણું અને સાહેસાઇથી જીંદગીમાં આગળ વધેલાઓમાંના શેઠ ચંપકલાલ એક છે. તેમનો જન્મ સુરતમાં તા. ૧૫-૩-૧૮૯૯ ના દિને થયો હતો. તેમના પિતાજી દેવીદાસ મુ'બઇના જાણીતા સોલી-સીટરો મેસર્સ જમશેદજી રસ્તમજી અને દેવીદાસની કંપનીમાં એક ભાગીદાર હતા.



શેઠ ચંપકલાલભાઈ કેળવણી લીધા પછી શેર ખબરના ધંધામાં પડયા હતા અને શરૂઆતમાં ખીજ દલાલો સાથે કામ કરી એ ધંધામાં સારો અનુભવ અને ગ્રાહક-મંડળ મેળવ્યા પછી ૧૯૨૭ ની સાલમાં તેમણે પોતાનો કાર્ડ લીધો હતો અને ચંપકલાલ દેવીદાસ નામની શેર દલાલોની પેઢી સ્થાપી હતી. શેર ખબરના ધંધામાં દલાલો માટે જે મુખ્ય ગુણ હોવો જોઈએ તે તેઓ ધરાવે છે. ઘરાકોનો વિશ્વાસ એ એક દલાલ માટે મુખ્ય લાયકાત છે અને

શેઠ ચંપકલાલ તે ગુણ ધરાવતા હોવાથી અને પોતાના સ્વાર્થ કરતાં ઘરાકોનાં હિત તરફ તેઓ ખાસ ધ્યાન આપી તેમને યોગ્ય સલાહ આપતા હોવાથી તેમણે થોડાજ સમયમાં સારી ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી હતી અને આજે શેઠ ચંપકલાલની પેઢી આગેવાન દલાલોની પેઢીઓમાંની એક ગણાય છે. બેંચે સખરખન ડીસ્ક્રીક્ટ ડિફિન્સ લોનની કમીટીના તેઓ એક સભ્ય છે અને તેમણે સારા પ્રમાણમાં એ લોન ભરાવી આપી છે.

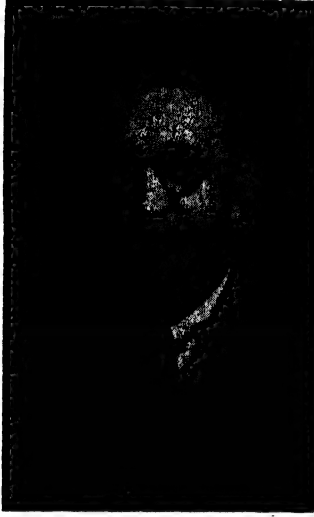
શેઠ ચંપકલાલ એક સ્પોર્ટ્સમેન છે. તેમને ક્રીકેટની રમત તરફ ખાસ પક્ષપાત છે. ૧૯૩૯ ની સાલમાં પરાંઓમાં એક ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટ રમાડવા માટે એક સીલ્વર કપ તેમણે ભેટ આપ્યું હતું. તેઓ ધારમીક તથા સખાવતી ખાતાંઓને સારી મદદ કરે છે. તેઓ મળતાવડા અને આનંદી સ્વભાવના હોવાથી પોતાની આસપાસ એક બહોળું મીત્રમંડળ ધરાવે છે.

સરનામું:—મ ડુપેશ્વર રોડ, બોરીવલી.

નહેરૂ, (મીસીસ) ઉમા,—એમનો જન્મ ૧૯૧૪ ના સાલમાં થયો હતો. એવણુ પંડિત શામલાલ નહેરૂ સાથે શાદીના ગાંઠથી બેડાય્યા હતા. તેઓ એક આગેવાન કોંગ્રેસ કાર્યકર છે. બેડયા પ્રાંતની કોંગ્રેસ કમીટીના તેઓ પ્રેવીનશયલ ડિરેક્ટર છે. સત્યાગ્રહની ચળવળમાં ભાગ લેવા માટે એમને કેદની સજા થઈ હતી. ૧૯૩૬ ના સાલમાં મળેલી એટાવાહ ડીસ્ક્રીક્ટ કોન-ફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતાં.

સરનામું:—પ્રયાગ સ્ટ્રીટ, અલ્લાહાબાદ

એડનવાલા, મીં નરીમાન દાદાભાઈ,  
આર. એ. , જી. ડી. એ., એફ. સી. આઈ.  
(લંડન)—મીં નરીમાન એડનવાલાનો  
જન્મ ૧૯૦૦ ની સાલમાં થયો હતો.



સર બી. જે. પી. સી. ઇનસ્ટીટ્યુશનમાં  
કેળવણી લઈ મેટ્રીકની પરીક્ષા પસાર કરી  
એક સ્ટેનો ટાઇપીસ્ટ તરીકે પોતાની  
કારકીર્દી શરૂ કરી હતી. નોકરી કરતાં  
કરતાં તેમણે પહેલા વર્ગમાં આવીને  
કેટલીક વેપારી પરીક્ષાઓ પસાર કરી  
હતી અને કંપની લો અને એકાઉન્ટસીમાં  
તેમણે ડીપ્લોમેશન મેળવ્યું હતું.

જી. ડી. એ.ની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી  
તેમણે ૧૯૨૩ માં એકાઉન્ટસીમાં સરકારી  
ડીપ્લોમાં મેળવ્યો હતો. હાલમાં એકાઉ-  
ન્ટસીની ઉંચામાં ઉંચી પરીક્ષા એ  
ડીપ્લોમાંની છે. ૧૯૨૮ માં તેમણે એક  
રજીસ્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર  
તરીકે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી.

ઇનકમટેક્સની લીમીટ રૂપીએ ૧૮ પાઇ  
ઉપરથી વધારીને ૩૨૫ પાઇ (સરચાર્જ  
સુધ્ધાં) કરવામાં આવી તે અરસામાં મીં  
નરીમાન એડનવાલાએ “ઇનકમટેક્સ  
રીફંડની ગાઇડ” નામનું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું  
હતું અને તે પુસ્તકે તેમને એક પ્રેક્ટીસીંગ  
એકાઉન્ટન્ટ અને ઓડીટર તરીકે જાહે-  
રમાં આજ્ઞા હતા. તે પછીનાં તેમનાં  
પુસ્તકો “ઇનકમટેક્સ ગાઇડ” અને  
“ઇનકમટેક્સ રીફંડ ગાઇડ” બાણીતા  
બુકસેલરો મેસર્સ ડી. બી. તારાપોરવાલા  
એન્ડ સન્સ પ્રગટ કર્યા હતાં અને તેમની  
સારા પ્રમાણમાં માંગણી થઈ હતી. એ  
પુસ્તકો ગુજરાતી તથા અંગ્રેજી ભાષા-  
ઓમાં પ્રગટ થયાં હતાં. મીં નરીમાન  
પોતાના બહોળા મિત્રમંડળમાં “ઇન-  
કમટેક્સના ભોમીઆ” તરીકે ઓળખાય  
છે કારણ કે ગુજરાતી ભાષામાં તેમણે  
“ઇનકમટેક્સના ભોમીઆ” નામનું પુસ્તક  
પ્રગટ કર્યું હતું. ઇનકમટેક્સના સવાલ  
ઉપર અંગ્રેજી તથા ગુજરાતી પત્રોમાં  
મીં નરીમાન ચાલુ લખાણો કરે છે અને  
એ લખાણોએ તેમને એક નીપક્ષપાત  
લેખક તરીકે પુરવાર કર્યા છે. ઇનકમટેક્સને  
લગતી બાબતોમાં તેઓ એક એથોરીટી  
સમાન લેખાય છે અને તેઓ એક મોડું  
અને વગવાળું ગ્રાહક મંડળ ધરાવે છે.

પોતાની બહોળી શોકાણા હોવા છતાં  
મીં નરીમાન જાહેર સેવા બજાવવા પોતાથી  
બંનતું કરે છે. તેઓ એક સારા સોશી-  
અલ વર્કર છે. તેઓ બેરામજી જીજ્ઞાસાઈ  
ઇનસ્ટીટ્યુશન ઓફ બોયસ યુનીઅનના  
માજ પ્રમુખ, છુલેલા કેદીઓને રાહત  
આપનારી મંડળી (રીલીઝડ પ્રીઝનર્સ) એડ  
સોસાયટીની સેન્ટ્રલ કમીટીના સભાસદ,  
દાદાભાઈ નવરોજી મેમોરીઅલ એસોસિએ-



શનની વકીંગ કમીટીના સભાસદ, ઇનકમ ટેક્સ કમીટીના સભાસદ, મુંબઈની ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એમ્પરની વેપારી પરીક્ષાની બોર્ડના એક સભાસદ અને પરીક્ષક અને પારસી પંચાયતની સોનામંડળ કમીટીના એક સભાસદ છે. રાજ્યદ્રારી ક્ષેત્રમાં તેઓ લીબરલ વીચારના છે અને મુંબઈમાં મળેલી છેલ્લી નેશનલ લીબરલ ફેડરેશન ઓફ ઇન્ડિયાની રીસિપશન કમીટી ઉપર તેમણે સેવા બજવી હતી.

સરનામું:—૪૧૮, છોટાલાલ ભુવન,  
કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.

**પુનાવાળા, મીં અરદેશર જમશેદજી,**  
બી. એ. (ઓક્સન), બેરીસ્ટર-એટ-લો—  
મીં પુનાવાળાને જન્મ તાં ૨૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૮૯૫ ના દીને થયો હતો.



તેમણે મુંબઈની સેંટ જેવીઅર્સ કોલેજ અને ઓક્સફર્ડની લીનકન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. તાં ૨૭ જુલાઈ ૧૯૧૯ ના દીને તેઓ બેરીસ્ટરની પરીક્ષામાં પસાર થયા હતા. ૧૯૨૦ની સાલથી તેઓ મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરે છે. “ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા”ના હાઈકોર્ટના રીપોર્ટર્સ માટે તેમને ખાસ બેરીસ્ટર રીપોર્ટર તરીકે રોકવામાં આવ્યા છે. ૧૯૨૭ની સાલમાં શીરીનખાઈ જમશેદજી મીસ્ત્રી સાથે તેમનાં લગ્ન થયાં હતાં. તેમને પરવીઝ નામનો દીકરો છે.

સરનામું:—૧૪૯, ખંભાલાહીલ, મુંબઈ.

**મોદી, મીં નોશીરવાન રસ્તમજી—**  
મીં નોશીરવાન મોદી બાણીતા મરહુમ કીકેટર મીં રસ્તમ છે. મોદીના ત્રીજા બેટા થાય છે. તેમનો જન્મ મુંબઈમાં તાં ૬-૯-૧૯૦૬ ના રોજ થયો હતો. ટયુટોરીઅલ હાઈસ્કુલ તથા ન્યુ હાઈસ્કુલમાં કેળવણી લીધા પછી ૧૯૨૩ની સાલમાં તેઓ પોતાના પિતાની મેસર્સ આર. ઇ. મોદીની કંપનીમાં બેડાયા હતા જ્યાં તેમણે પોતાની હુશીઆરી વડે પોતાના બાપીકા ધંધાને આગળ વધાર્યો છે. આ કંપની રેલ્વે, સરકાર, નેવી તથા શીપ બીલ્ડીંગ ખાતાંઓને ટીમ્બર તથા લાકડું મોટા જથામાં પુર પાડે છે. મીં મોદી બેંચે ફલાઈંગ કલબમાં “એ” પાયલટનું લાઇસન્સ ધરાવે છે. ફલાઈંગ કલબની કમીટીમાં તેઓ ત્રણથી વધુ વરસ સભાસદ પણ હતા. બેંચે પ્રેસીડેન્સી રેડીઓ કલબના તેઓ શરૂઆતથી મેમ્બર છે. ૧૯૩૦ની સાલમાં સ્થપાયેલી ઇન્ડિઅન ગ્લાઇડીંગ એસોસિએશનના તેઓ એક ફાઉન્ડર મેમ્બર છે અને છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષથી તેના ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે ફેરફાર કરી સેવા બજાવે છે. એ એસોસિએશનને સરકાર તરફનું રેકનીશન મળ્યું છે અને તેને રૂ. ૬૬૦૦૦ની સબસીડી પણ મળે છે. આવી એસોસિએશન હોદ્દામાં આ પહેલવહેલી છે. હાલમાં લડાઈ ચાલતી હોવાથી સરકારના ડિફેન્સ ખાતાં તરફથી મીં મોદીની પેઢીને જુદો જુદો માલ પુરો પાડવા મોટા ઓર્ડરો મળે છે. તેઓ સ્વભાવે મળતાવડા અને ખુશમીજી હોવાથી તેઓ પોતાનાં વેપારી મંડળમાં તેમજ હોસ્ત આસનાઓમાં બાણીતા છે.

સરનામું:—૩૪, ન્યુ કવીન્સ રોડ,  
મુંબઈ.

દેશાઈ, શ્રી૦ યુ. એસ.—શ્રી૦ દેશાઈનો જન્મ તા. ૨૭ મે ૧૮૮૬ ના દિને થયો હતો. તેમણે મુંબઈની વીલ્સન



કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૦૬માં તેમણે બી. એ. (ઇંગ્લીશ અને સંસ્કૃત હીટરેચર સાથે)ની અને ૧૯૦૮માં એમ. એ. (કેમીસ્ટ્રી સાથે)ની પરીક્ષાઓ પસાર કરી હતી. તેઓ જબલપુરની સરકારી કોલેજમાં કેમીસ્ટ્રીના પ્રોફેસર (૧૯૦૯-૧૦), કેર અને કંપનીના કેમીસ્ટ (૧૯૧૭) અને બેંક ઓફ મોરબીના મેનેજર (૧૯૨૪-૨૫) હતા. ૧૯૨૬માં મેસર્સ એમ. આર. વેદ (શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ)માં અને ૧૯૨૯માં મેસર્સ ચંપકલાલ દેવીદાસ (શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ)ની પેઢીમાં જોડાયા હતા. ધી નેટીવ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસિએશનના ડિરેક્ટરને ઓધો ૧૯૩૯ની સાલથી અને બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ લાઇફ એશ્યુરન્સ સોસાયટીના પ્રમુખનો ઓધો ૧૯૩૮ની સાલથી ભોગવી રહ્યા છે.

મુંબઈના નાણાં બજાર અને ઇન્સ્યુરન્સ સરકલમાં શ્રી૦ દેશાઈ જાણીતા છે અને નાણાંના ઇન્વેસ્ટમેન્ટની બાબતમાં તેમની સલાહ કીંમતી મનાય છે. તેઓ બોમ્બે સબરબન એજ્યુકેશન સોસાયટી (ખાર)ના પ્રમુખ, વાકોલાની વેલફેર લીગના પ્રમુખ અને શાંતાકરજના રેસીડેન્ટસ એસોસિએશનના ઓનરરી ટ્રેઝરર છે. ૧૯૧૭ની સાલમાં મીસ જરબાનુ બી. એનજીનીઅર એમ. એ., બી. એસ સી., સાથે તેમણે લગ્ન કર્યા હતાં.

સરનામું:—આગાખાન બીલ્ડીંગ,  
દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

બાઈ, શ્રી. લક્ષ્મીદાસ પી.—આ જાણીતા હિંદુ ખેડાડીનો જન્મ ૧૯૦૨માં થયો હતો. તેમણે મુંબઈની વીલ્સન કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી અને મુંબઈમાં ઇમ્પીરીઅલ બેંકમાં નોકરીએ જોડાયા હતા તેઓ એક જાણીતા બેટસમેન છે અને મુંબઈની અનેક ક્વોડરેંગ્યુલર મેચોમાં ભાગ લીધો છે. ૧૯૨૪ના સાલમાં મુસ્લીમો સામેની ક્વોડરેંગ્યુલર મેચમાં તેમણે ૧૫૬ રનનો યાદગાર ફાગો આપ્યો હતો. ૧૯૩૩-૩૪માં મુંબઈમાં રમાયેલી પહેલી ટેસ્ટ મેચમાં ઇંગ્લાંડ સામે રમતમાં ભાગ લેવા માટે એમને પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૩૬માં ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયેલી ઓલ ઇન્ડિયા ક્રીકેટ ટીમના તેઓ એક મેમ્બર હતા. રણજી ત્રાફી ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટનું ૧૯૩૪ અને ૧૯૩૫માં તેમણે વડપણ લીધું હતું. મુંબઈની ક્વોડરેંગ્યુલર ટુર્નામેન્ટમાં હિંદુઓ તરફથી એવણુ લાગત ૧૬ વરસોથી રમતા આવ્યા છે.

ગોપાળદાસ પુંજ, મેસર્સ ખીમજી અને એ પછી શેઠ ખીમજી સ્વર્ગવાસ પુંજની કંપનીના વડા ભાગીદાર અને મુખ્ય સંચાલક—શેઠ ગોપાળદાસ પુંજ



સ્વર્ગસ્થ શેઠ ખીમજી પુંજના નાના ભાઈ થાય છે. શેઠ ખીમજી પુંજના સ્વર્ગવાસ પછી મુંબઈની આ બાણીતી પેઢીનો સમગ્ર વહિવટ એમના હસ્તક છે. આ પેઢીમાં એમના ઉપરાંત શેઠ ખીમજીના બે ભત્રીજા શ્રી૦ ખટાઉ અને શ્રી૦ પુરૂષોત્તમ પણ ભાગીદાર છે.

૧૯૧૮ માં નવા શેર બજારની સ્થાપના થઈ ત્યારે શેઠ ખીમજી પુંજએ રૂ, અળસી, ઘઉં, બીયાં વિગેરે બજારોમાં ચાલતો એમનો ધંધો વિસ્તૃત કરવાનો વિચાર કર્યો એમણે પોતાના ભાઈ ગોપાળદાસની સેવા મેળવી, એમને ભાગીદાર બનાવ્યા અને શેર દલાલ તરીકે ધંધો શરૂ કર્યો. છ માસ પછી શેઠ ખીમજીએ જુના શેર બજારમાં કાર્ડ લીધો અને ત્યાં પણ ધંધો ચાલુ કર્યો. આ ધંધો ૧૯૩૮ સુધી ચાલ્યો

અને એ પછી શેઠ ખીમજી સ્વર્ગવાસ પામતાં શેઠ ગોપાળદાસ બધોજ વહિવટ ચલાવે છે.

શેઠ ગોપાળદાસે શેઠ ખીમજીની પેઢીનું કામકાજ સારી રીતે ચલાવ્યું છે અને શેઠ ખીમજીએ મેળવેલી નામના સહેજે ઓછી આવવા દીધી નથી. મુંબઈની વેપારી આલમમાં આજે પણ શેઠ ખીમજીની પેઢીના માન પ્રતિષ્ઠા એટલા ને એટલાજ છે. સાથે સાથે ધંધો પણ ધીકતો ચાલે છે.

શેઠ ખીમજી ઉદાર દીલના હોવાથી ગરીબોને સારા પ્રમાણમાં આર્થિક સ્હાય આપતા હતા. એમણે પોતાના ભાઈ શેઠ ગોપાળદાસને પોતાના અવસાન બાદ પોતાની બધીયે ગરીબોને લાભદાયી પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવાની સુચના કરી હતી. એ સુચના અનુસાર શેઠ ગોપાળદાસ સ્વર્ગસ્થની સઘળી ગરીબ જનતાના હિતની પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખી રહ્યા છે અને એ સર્વ પ્રવૃત્તિદ્વારા શેઠ ખીમજીની સ્મૃતિ હંમેશાં તાજીજ રહે છે. ૧૯૩૯ના વર્ષના ફુકાળ પ્રસંગે શેઠ ગોપાળદાસે પોતાના નીરના ગામના ૮૦૦ ગરીબ ફુકાળ પીડીત માણસોને રોજ ભોજન આપ્યું હતું અને આમ એમણે વરસાદ આવતાં સુધી ચાલુ રાખ્યું હતું. શેઠ ખીમજીએ કરેલા 'વીલ' માં શેઠ ગોપાળદાસને એકલાનેજ ટ્રસ્ટી નીમી ગયા છે. ટ્રસ્ટી તરીકેની સર્વ ફરજો એમણે વફાદારીપૂર્વક બજરી છે.

શેઠ ગોપાળદાસ વ્યવહારુદક્ષ અને કાર્યદક્ષ વેપારી છે. કાર્યદક્ષતાને લીધે તેઓ મુંબઈની વ્યાપારી આલમમાં મશહૂર છે. સ્વભાવે હસમુખ છે, સુંદર વ્યવસ્થા શકિત ધરાવે છે. આ સર્વ ગુણોને લીધે તેઓ વ્યાપારીઓ, મીત્ર વર્ગ અને જેમના સમાગમમાં આવે છે એ સર્વમાં ખુબ

લોકપ્રીય થઈ પડયા છે. ગરીબો પ્રત્યે હંમેશા સહાનુભૂત રહે છે. એમનામાં યુવાનીનો જુસ્સો છે, ભોગ આપવાની તમન્ના છે. એમનું જીવન દરેક યુવકે પ્રેરણા લેવા જેવું છે.

સરનામું:—C/o. મેક્સર્સ ખીમજી પુંજ એન્ડ કું, દલાલ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

**કોન્ટ્રેક્ટર, ડાં ૩૦ ડાલી અરદેશર—**  
 ડાં ૩૦ કોન્ટ્રેક્ટરનો જન્મ મુંબઈમાં તાં ૧૪-૭-૧૮૮૭ ના રોજ થયો હતો. એલ્ફીનસ્ટન કોલેજ અને ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલેજમાં કેળવણી લઈ ૧૯૦૯ ની સાલમાં તેઓ એલ. એમ એન્ડ એસ. ની પરીક્ષામાં પસાર થયા હતા. તેઓ તરતજ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ નોકરીમાં જોડાયા હતા અને ડીપ્લોમેટ રજીસ્ટ્રાર તથા મ્યુનીસીપલ ડીસ્પેન્સરીના ચાર્જમાં નીમાયા હતા. ૧૯૧૩ ની સાલમાં તેમણે બેચલર ઓફ હાઈજનની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. ૧૯૧૯ માં તેઓ મુંબઈ મ્યુનીસીપાલિટીના ડેપુટી હેલ્થ ઓફીસર નીમાયા હતા અને તે હોદ્દા ઉપર પાંચ વર્ષ કામ કર્યા પછી તેઓ એસીસ્ટન્ટ હેલ્થ ઓફીસર થયા હતા. તાં ૧૬ મી જુલાઈ ૧૯૪૧ થી તેઓ ઓફીસીએટીંગ એક્ઝીક્યુટીવ હેલ્થ ઓફીસરનો ઉચો હોદ્દો દીપાવી રહ્યા છે.

ડાં ૩૦ કોન્ટ્રેક્ટર ઘણાજ મળતાવડા છે અને મ્યુનીસીપાલિટીના એક ઘણાજ ખાહોશ અમલદાર લેખાય છે. તેમના સ્વભાવને લીધે તેઓ મ્યુનીસીપલ સ્ટાફમાં ઘણા માનીતા છે.

સરનામું:—મ્યુનીસીપલ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

**મેનેજર, મીં કૅબશર રતનજી (ભુત)—**ગરીબ સ્થીતીમાંથી સખત મહેનત, સાલેસાઈ અને પ્રમાણિકપણાથી આગળ વધેલાઓમાંના મીં કૅબશર એક છે.



તેમનો જન્મ નવસારીમાં તાં ૨-૧૧-૧૮૯૦ ના રોજ થયો હતો. તેમના પિતાજી તે વખતની મુંબઈની બહુતી ફીનીક્ષ કલબ તેમજ બીજી કેટલીક કલબોના મેનેજર હતા. મીં કૅબશર મુંબઈની સર ખેરામજી જીજીભાઈ હાઈસ્કૂલમાં કેળવણી લઈને પોતાના પિતાજીના કેટરીંગના ધંધામાં મદદ કરવા લાગ્યા હતા અને એમના પિતાજી ૧૯૧૬ ની સાલમાં મરણ પામતાં તેમણે એજ લાઈનમાં પોતાનો સ્વતંત્ર ધંધો પોતાના નાના ભાઈ મીં દારબશાહ સાથે કરવા માંડ્યો હતો અને મીં કૅબશર આજે એજ ધંધો ઘણી સારી રીતે કરે છે એટલુંજ નહીં પણ પારસી કોમમાં એક બહુતા કેટરર તરીકે તેમનું નામ મશહૂર છે. એમનાં લગ્ન એમના કાકાની દીકરી પીરોજબાઈ સાથે થયાં હતાં પણ તેવણું પાંચ વરસમાં બહે-સ્તનશીન થયાથી મીં કૅબશરએ મરહુમનાં બહેન ગુલબાઈ સાથે ૧૯૨૮ ની સાલમાં ફરીથી લગ્ન કર્યાં હતાં. મીં કૅબશરને બે બેટાઓ અને બે બેટીઓ છે.

સરનામું:—પાટકનો ખંગલો, લેમીંગ્ટન રોડ, મુંબઈ.

**બફર, ખાનખહાદુર સર ઇબ્રાહીમ હાડન**—એમનો જન્મ ૧૮૮૧ ના સાલમાં થયો હતો. તેમણે પુના મધ્ય કેળવણી લીધી હતી. બામ્બે પ્રૌવીનશ્વલ મુસ્લીમ લીગના તેમજ ૧૯૧૯ ના સાલમાં લકનો ખાતે મળેલી ઓલ ઇન્ડિયા મુસ્લીમ કોનફરન્સના તેઓ પ્રેસીડન્ટ હતા. ૧૯૧૬ થી ૧૯૧૯ ના વરસે સુધી તેવણ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના એક સભાસદ હતા. ૧૯૧૯-૨૦ ના સાલમાં ઈમ્પીરીઅલ લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સીલના પણ એવણ એક સભ્ય હતા. ૧૯૨૦ ના સાલમાં મળેલી ઓલ ઇન્ડિયા મુસ્લીમ કેળવણી કોનફરન્સના એવણ પ્રેસીડન્ટ હતા. એવણ ૧૯૨૭-૨૮ ના સાલમાં હજ ઇનકવાયરી કમીટીના પણ એક સભાસદ હતા.

સરનામું:—ઇસ્ટ સ્ટ્રીટ, પુના.

**વજીફદાર, શ્રી. હોમી જે.**—તેઓ એક બાણીતા પારસી કીકેટર છે. જ્યારે શાળામાં શીખતા હતા ત્યારે મુંબઈની ક્વોડરેન્જ્યુલર મેચમાં તેમને દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. એક ઓલ-રાઉન્ડર તરીકે તેમણે સારી વીખ્યાતી મેળવી છે. તેઓ એક હ્યુનંદા બોલર પણ છે. મુંબઈની ક્વોડરેન્જ્યુલર મેચોમાં ૧૦૦૦ રનને જીતેલા કરનાર તેઓ એકલા પારસી કીકેટર છે. મુંબઈના ક્વોડરેન્જ્યુલર ટુરનામેન્ટમાં પારસી ટીમની તેમણે ઘણીવાર સરદારી લીધી હતી. ૧૯૩૩ ના સાલમાં એમ. સી. સી. સામે રમાયેલી મેચમાં બામ્બે પ્રેસીડન્ટની ઇલેવનના કેપ્ટન તરીકે તેઓ ચુંટી કઢાયા હતા. રણજી ત્રાફી કીકેટ ચેમ્પીયનશીપમાં પણ

એમણે ભાગ લીધો હતો અને ૧૯૩૬ ના સાલમાં ત્રાફી જીતી ગયા હતા. ત્યાર પછી પણ ઘણી પારસી ટીમોની એમણે સરદારી લીધી છે.

સરનામું:—પારસી જીમખાના, મુંબઈ.

**મેઘાણી, શ્રી ઝવેરચંદ કાળીદાસ,** બી. એ.—તેઓ ગુજરાત-કાઠિયાવાડના મશહુર સાહિત્યકાર અને પત્રકાર છે. કેળવણી લીધા પછી કલકત્તામાં નોકરી કરતા હતા, ત્યાંથી તેઓ રાણપુર આવી “સૌરાષ્ટ્ર” નામના સાપ્તાહિકમાં જોડાયા હતા. શ્રી મેઘાણીની તેજસ્વી કલમની ત્યારથી ગુજરાતી આલમને પીછાન થઈ હતી. શ્રી. મેઘાણીએ સૌરાષ્ટ્ર સાહિત્ય મંદિરની સ્થાપના કરી હતી અને એ મંદિરથી બહુકદ ગુજરાતમાં સાહિત્યના અજવાળાં પથરાયાં હતાં. શ્રી. મેઘાણીએ લોકસાહિત્યને સજીવન કર્યું છે, રાષ્ટ્રજીવનને કાવ્યોદ્ધાર પ્રેરણા આપી છે અને દૈનિક પત્ર “જન્મભૂમિ” દ્વારા સાહિત્ય વિવેચનની નવી પૃથા દાખલ કરી છે. તેમણે વાર્તાઓ લખી છે, કાવ્યો રચ્યા છે, નવલકથાઓ પણ લખી છે એમાં “સૌરાષ્ટ્રની રસધાર” બહુ પ્રખ્યાત છે. શ્રી. મેઘાણી સત્યાગ્રહની પ્રવૃત્તિમાં જોડાઈ ૧૯૩૦ માં જેલ જઈ આવ્યા છે. મુંબઈમાં પ્રગટ થતાં દૈનિક પત્ર “જન્મભૂમિ”માં “કલમ અને કિતાબ”ને નામે સાહિત્ય સમીક્ષાવાળું પાનું આવે છે, એની શરૂઆત શ્રી. મેઘાણીથી થઈ હતી. ૧૯૪૧ માં તેઓ “જન્મભૂમિ”માંથી છુટા થઈ રાણપુરથી “કુલછાપ” સાપ્તાહિક પ્રગટ કરે છે.

સરનામું:—ખોટાદ, કાઠીઆવાડ.

**મસાણી, મી૦ મીનાચહેર રૂસ્તમ,** જી. એ. (ખામ્બે), એલ એલ. ખી. (લંડન), ખાર-એટ-લો—મી૦ મીનુ મસાણીનો જન્મ ૧૯૦૫ ની સાલમાં થયો હતો. મુંબઈની એલ્ફીનસ્ટન કોલેજ તેમજ લંડનની સ્કુલ ઓફ ઇકોનોમીકસમાં એમણે કેળવણી લીધી હતી. ઇન્ડિયા સોસાયટીના એવણ ૧૯૨૬-૨૭ ના સાલ દરમ્યાન પ્રેસીડન્ટ હતા. ઇન્ડિઅન હોબર પાર્ટીના ૧૯૨૬-૨૮ ના સાલ માટેના તેઓ એક સભાસદ હતા. ૧૯૨૯ની સાલમાં મુંબઈની હાઇ કોર્ટમાં એમણે ઓરીજનલ સાઇડ ઉપર પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી હતી. ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળમાં એમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૩ માં તેઓને રાજદ્વારી ચળવળને અંગે જલની સજા થઈ હતી. ખામ્બે પ્રેસીડન્સી કૉંગ્રેસ સોશ્યાલીસ્ટ ગરૂપના સ્થાપકોમાંના તેઓ એક છે. કે જે ગરૂપમાં એમણે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા છે. મુંબઈની પ્રાંતીક કૉંગ્રેસ કમીટીના તેમજ તેની કારોબારી કાઉન્સીલના ૧૯૩૪-૩૫ ના સાલ દરમ્યાન અને તે પછી પણ તેઓ એક સભ્ય હતા. તેઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કૉર્પોરેશનના પણ એક મેમ્બર હતા.

સરનામું:—ખામ્બે કૉંગ્રેસ સોશ્યાલીસ્ટ પાર્ટી, દાદાભાઈ મનઝીલ, કૉંગ્રેસ હાઉસ, ગીરગામ, મુંબઈ.

**મહેતા, મી૦ ગગનવીહારી લલ્લુ-ભાઈ એમ. એ.**—અમનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૨૪ ના સાલમાં એમના લગ્ન સર રમણભાઈ અને લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠની બેટી મીસ

સૌદામીની રમણભાઈ નીલકંઠ (ખી. એ.) સાથે થયાં હતાં. ૧૯૨૩-૨૫ ના સાલમાં તેમણે “ખામ્બે કોનીકલ”ના મદદનીશ તંત્રીનો ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. ૧૯૧૮ ના સાલથી સીધીઆ સ્ટીમ નેવિગેશન કંપની લીમીટેડના કલક-તા ખાતેના મેનેજર છે. ૧૯૩૦-૩૪ ના વરસો દરમ્યાન એમણે કલક-તાના ખારાના કમીશનરનો ઓધ્યો ભોગવ્યો હતો. કલક-તાની ઇન્ડિઅન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના ૧૯૩૬ ના સાલ માટેના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ હતા. ૧૯૩૬ ના સાલમાં નીમાયલી બેંગાલ બોર્ડ ઓફ ઇકો નોમીક ઇન્કવાયરીના તેઓ એક સભાસદ હતા.

સરનામું:—૧૦૦, કલાઈવ સ્ટ્રીટ, કલક-તા.

**નાણાવટી, ડા૦ પ્રાણલાલ મનસુખ-લાલ**—એમનો જન્મ ૧૮૮૮ ના સાલમાં થયો હતો. ૧૯૧૩ ના સાલમાં એઓ વડોદરા સ્ટેટ સરવીસમાં જનરલ ડ્યુટી મેડીકલ ઓફીસર તરીકે જોડાયા હતા. સ્ટેટ તરફથી બેકટેરીઆલોજી વીજેરે પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટના અભ્યાસ અર્થે એમને ૧૯૨૧ ના સાલમાં યુરોપ મધે મોકલવામાં આવ્યા હતા. યુરોપથી હોંદ પાછા ફર્યા પછી એમણે સીવીલ મેડીકલ ઓફીસર, એકટીંગ ચીફ મેડીકલ ઓફીસર વીજેરે ઓધ્યાઓ ભોગવ્યા હતા. ૧૯૨૭ તેમજ ૧૯૩૩ ના સાલમાં એઓ ના૦ મહારાજ સાથે તેમના પેલેસ ફીઝીશીઅન તરીકે બે વાર ફુનીઆની સફરે જઈ આવ્યા હતા. ૧૯૩૩ માં મળેલી વર્લ્ડ ફેલોશીપ ઓફ ફેસ કોનફરન્સમાં પણ એમણે હાજરી આપી હતી.

સરનામું:—વડોદરા.

ઉદયશંકર—એઓ એક બાણીતા હોંદની કલાસીકલ ડાન્સર છે, કે જેઓ તરફથી ડાન્સીંગના થતા પ્રયોગોએ દુનિયામાં વીખ્યાતી મેળવી છે. જુના જમાનાની હોંદની ડાન્સીંગ કળામાં એમણે નવચેતન રેડ્યું છે. એક ડાન્સર તરીકેની એવણે “જનયસ” ની માડામ પાવલોવાએ પહેલવહેલી પીછાન કીધી હતી અને એમને લ’ડનમાં ડાન્સ કરતા બેઠને કૃષ્ણ-રાધા બાલેમાં માડામ પાવલોવાએ પોતાના ભાગીદાર તરીકે લીધા હતા, જે આઈટમ માડામ પાવલોવાના પ્રોગ્રામની સૌથી માનીતી આઈટમ થઈ પડી હતી. નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ કે જેઓ સમક્ષ થયલા એક “ચેરીટી શો”માં એવણે ભાગ લીધો હતો, તે મથેનાં ડાન્સીંગની એ નામવર ઉપર એટલી બધી તે અસર થઈ હતી કે એ નામદારે ઉદયશંકરને પોતાની શાહી મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું. પાછળથી ડેનમાર્ક, નોર્વે અને સ્વીડનના રાજા-ઓએ પણ તેઓને પોતાની મુલાકાતનું માન આપ્યું હતું. એમનો જન્મ ૧૯૦૦ ના સાલમાં થયો હતો. બચપણથીજ એવણે હોંદની ડાન્સીંગ કળાની કુશળતા અને લાયકાતો બેવામાં આવી હતી. મુંબઈની સ્કુલ ઓફ આર્ટમાં અને તે પછીથી વીલાયતની એકેડેમી ઓફ આર્ટમાં પણ એમણે અભ્યાસ કીધો હતો. મેટ્રો-ગોલ્ડવીન મેયરની ફીલ્મ “The Lives of a Dancer”માં ઇનાક્ષી રામરાવ સાથે એમણે ભાગ લીધો હતો. એક ઉચી કોટીના ડાન્સર તરીકે ઉદયશંકર હોંદમાં તથા આખી દુનિયામાં મશહૂર છે.

જમનાદાસ દવારકાંદાસ—શ્રી. જમનાદાસ હોંદની વડી ધારાસભાના એક વેળાના સભાસદ હતા. એક વખત એઓ ડાં બેઝન્ટના અનુયાયી અને હોમરૂલના હિમાયતી હતા. “યંગ ઇન્ડિયા” ના તેઓ

એક સ્થાપક તેમજ અધીપતી પણ હતા. હાલમાં એઓ એક કોંગ્રેસમેન છે. ૧૯૨૩ ના સાલમાં નેમાયલાં ઇન્ડિઅન ટેરીફ કમીશનના એવણે એક સભાસદ હતા. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ના સાલની કાયદાભંગની ચળવળોમાં એમણે ભાગ લીધો હતો જેને અંગે એઓને ત્રણ વખત જેલની સજા થઈ હતી. એઓ મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનના એક સભાસદ પણ છે.

સરનામું:—ઝવેર મહાલ, મરીનદ્રાઈવ, મુંબઈ.

જનવાલા, મીં એફ. જે., સોલોસી ટર, એમ. એ, એલ.એલ. બી.—એમને જન્મ ૧૮૮૪ ના સાલમાં થયો હતો. એમણે અમદાવાદની ગુજરાત કોલેજમાં કેળવણી લીધી હતી. ૧૯૧૩ ના સાલથી એઓ મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં એક સોલોસી-ટર તરીકે પ્રેક્ટીસ કરતા આવ્યા છે. ૧૯૧૫ ના સાલમાં એઓ કોંગ્રેસમાં અને ૧૯૧૭ ના સાલમાં હોમરૂલ લીગમાં બેઠાયા હતા. મુંબઈની મ્યુનીસીપલ કોર્પોરેશનમાં દાખલ થઈ ૧૯૨૩ માં એવણે તે મથેની સ્વરાજ્ય પાર્ટીના એક બ્લોપ હતા. એજ સાલમાં એઓ મુંબઈની લેજિસ્લેટીવ કાઉન્સિલ મથેની સ્વરાજ્ય પાર્ટી તેમજ નેશનલીસ્ટ પાર્ટીના સેક્રેટરી પણ હતા. મજૂરોના હિતોને લગતી ચળવળોમાં એમણે આગેવાન ભાગ લીધો હતો. એલ ઇન્ડિયા કોંગ્રેસ કમીટીના ૧૯૨૭ થી ૧૯૩૦ ના સાલ સુધીના એઓ એક મેમ્બર હતા. ૧૯૨૪ ના સાલમાં એવણે એલ ઇન્ડિયા ત્રેડ યુનિયન કોંગ્રેસના સેક્રેટરી હતા.

સરનામું:—હારડીંગ હાઉસ, ગોવાલયા ટેન્ક રોડ, મુંબઈ.

# એમ્પાયર ઓફ ઇન્ડીઆ

લાઇફ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦

આ કંપની તરફની જીવંતીના વીમાની જીદી જીદી યોજનાઓ વિષે તપાસ કે પુછપરછ કરવામાં તમને કાંઈ ખર્ચ થવાનો નથી પરંતુ તેથી ઉલટું તેમ કરવાથી તમારા કુટુંબનું રક્ષણ કરવા ઉપરાંત નાણાંના સંધર રોકાણ માટે પસંદગી કરવાની તક મળશે.

એજન્સી માટે અરજી કરો.

હું એફીસ:

એમ્પાયર ઓફ ઇન્ડીઆ લાઇફ બીલ્ડિંગ,

મુંબઈ.

Awarded Gold and Silver Medals in Bombay and Gujarat Industrial Exhibitions.

## EMPRESS IRON and BRASS WORKS.

Engineers and Iron Founders.

Established—1889.

Manufacturers of Machinery and Spare Parts, Brass and Iron Castings, Mill Gearing, Jigger Machines, Dye Vats, Fireproof Sliding Doors as per specification laid down by the Bombay Fire Insurance Association, also Staircases, Pipes, Pillars, Brackets, Railings, Gates, Tanks, Cast Iron Government Stamped Weights and every kind of Structural and Electric Welding Work.

Works—Sussex Road, Parel, BOMBAY.

Branch—Tamba Kanta, Pydhoni, BOMBAY.

Phone—41016.

Phone—20930.

{ Telegrams:  
"EMPRESS"



નરેન્દ્રનાથ, (રાજ), એમ. એ.—  
એમનો જન્મ ૧૮૫૪ના સાલમાં થયો  
હતો. ૧૮૮૬ના સાલમાં તેમણે 'માસ્તર  
એફ આર્ટ'ની ડીગ્રી મેળવી હતી.  
૧૮૮૭ના સાલમાં પંજાબની યુનીવર્સિટીના  
એક ફેલો નીમાયા હતા. તેમણે ડીગ્રીકેટ  
૧૮૭૪, ડેપુટી કમીશનર વીગેરે આધ્યાત્મ  
ભાગવ્યા હતા. ૧૯૧૭માં એમને  
'રાજ'નો ખેતાબ અપાયો હતો. ૧૯૧૬  
ના સાલમાં તેઓ સરકારી નોકરીમાંથી  
ફારિગ થયા હતા. એ પછી તેઓ  
જાહેર જીવનમાં પડયા હતા અને હિંદુ  
મહાસભાની પ્રવૃત્તિમાં ભાગ લઈ રહયા  
છે. ૧૯૨૧ના સાલથી પંજાબની લેજી-  
સ્લેટીવ કાઉન્સિલના એક સભ્ય છે.  
૧૯૩૧ના સાલમાં મળેલી રાઉન્ડ ટેબલ  
કોન્ફરન્સમાં એક પ્રતિનિધિ તરીકે  
તેમણે ભાગ લીધો હતો.

સરનામું:—૨, વોરીસ રોડ, લાહોર.

જીરાડ, ડા૦ મીસ જેફ્રા—ડા૦  
મીસ જીરાડનો જન્મ ૧૮૯૧ના સાલમાં  
થયો હતો. મુંબઈની ગ્રાન્ટ મેડીકલ કોલે-  
જમાં એમણે અભ્યાસ કર્યો હતો. ૧૯૧૨  
માં એમણે એલ. એમ. એન્ડ એસ.ની,  
૧૯૧૭માં લંડનની એમ. બી.બી. એસ.ની  
અને ૧૯૧૯માં એમ ડી.ની પરીક્ષા પસાર  
કીધી હતી. એલીઝાબેથ ગેરેટ હોસ્પિટલના  
એઓ ૧૯૧૭માં અને ૧૯૧૮માં ખરમીંગ-  
હામની મેટરનીટી હોસ્પિટલના હાઉસ

સરજનનો એમણે આધેા ભાગવ્યો હતો.  
કામા હોસ્પિટલના ઓનરરી સરજનનો  
અને હાલમાં એજ હોસ્પિટલના મેડીકલ  
ઓફીસરનો આધેા એઓ ભાગવી રહયા  
છે. ૧૯૩૧માં તેમને એક સુલેહના  
અમલદાર (જે. પી.) ખનાવવામાં આવ્યા  
હતા.

સરનામું:—કામા હોસ્પિટલ, કવીન્સ  
રોડ, મુંબઈ.

રાગીની દેવી—હાંદમાં કલાસીકલ  
ટેન્સ અને મ્યુઝીકના તેઓ હીમા-  
યતી છે. ૧૯૨૪ના સાલમાં ન્યુયોર્ક  
સીટી મધે પહેલીજવાર તેમણે હિંદી  
ડાનસીંગ અને સંગીતનો જલસો પોતાના  
ગાડયાઓ સાથે કરી દેખાડયો હતો.  
અમેરીકાની સફર કરી ત્યાં એવણે અનેક  
કોનસર્ટો કીધા હતા. હાંદના કલાસીકલ  
ડાનસીઝનો વધુ અભ્યાસ કરવા અર્થે  
એમણે ૧૯૩૧ના સાલમાં હાંદની મુલા-  
કાત લીધી હતી. ૧૯૩૧ના સાલથી તે  
૧૯૩૬ના સાલ સુધી એમણે માઈસોર,  
મદ્રાસ, આંધ્રા, મલખાર વીગેરે દક્ષિણ  
હિંદના કેટલાંક મથકોના પ્રવાસ કરી  
કલાસીકલ ડાનસીંગના જુદા જુદા  
તખકકાઓનો અભ્યાસ કીધો છે. હાંદના  
કેટલાક જનરલો અને મેજેઝીનો મધે  
હાંદી ડાનસીંગ અને મ્યુઝીક બાબે  
સંખ્યાબંધ લખાણો કીધાં છે.

*All the Blocks for this publication are prepared by*

## **Mahanand Process Works**

DESIGNERS, HALFTONE, LINE, COLOUR BLOCKS,  
ELECTRO & STEREO TYPES, ALSO CINEMA SLIDE MAKERS.

Telephone No.  
**30618.**

Surya Mahal, Military Square Lane,  
Medows St., Fort, BOMBAY.

વઝીરઅલી, સમુદાય—એમને ૭૮મ ૧૯૦૩ ના સાલમાં થયો હતો. એઓ એક ચુનંદા બેટસમેન છે. જોખ્ખે કવોડરે ગુલરમાં ૧૯૭ રનનેા યાદગાર ફાળો નોંધાવી તે પછી એમ. સી. સી. સામેની રમતમાં એમણે સહીઓ નોંધાવી હતી. ૧૯૩૨ ની સાલમાં ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયલી એલ ઇન્ડીયા ટીમમાં તેમને સ્થાન મળ્યું હતું. એકલા ઇંગ્લાંડમાં એમણે ૬ સહીઓ નોંધાવી હતી. હીંદ આવેલી એમ. સી. સી. ટીમ સાથે રમાયલી ત્રણે ટેસ્ટ મેચોમાં એમણે ભાગ લીધો હતો. ૧૯૩૪ માં મુંબઈમાં રમાયલી કવોડરે ગુલર ક્રીકેટ ટુર્નામેન્ટમાં મહોમિદન ટીમના એઓ

કેપ્ટન હતા. ૧૯૩૫ ના સાલમાં એલે-લીઅનો વીરૂધ્ધ એલ ઇન્ડીયા વચ્ચેની બીજી અને ત્રીજી ટેસ્ટ મેચોમાં એલ ઇન્ડીયા ટીમના કેપ્ટન તરીકે એમની પસંદગી થઈ હતી. ૧૯૩૬ માં ઇંગ્લાંડના પ્રવાસે ગયલી એલ ઇન્ડીયા ક્રીકેટ ટીમમાં પણ તેઓ ગયા હતા. કેપ્ટન વઝીરઅલી ૧૯૪૧ સુધી ફરેક કવોડરે ગુલર અને પેન્ટે ગુલર મેચમાં મુસ્લીમ ટીમના સરદાર નીમાયા છે.

સરનામું:—ઓનરરી સેક્રેટરી, સેન્ટ્રલ ઇન્ડીયા ક્રીકેટ એસોસી-એશન, યશવંત કલબ, ઇન્દોર.

### રૂપી પ્રગતિના પંથે પળે છે

આગ, ઓટર, અકસ્માત, જીંદગી, દરીઆઈ, તથા કામદારોના બદલાના વીમાનું કામકાજ લખવામાં આવે છે.

પ્રગતિનું માપ			
ખાતું		પ્રીમીયમની આવક	
		સને ૧૯૩૭	સને ૧૯૪૦
● આગ	...	રૂ. ૬,૫૫,૦૪૭	રૂ. ૧૪,૧૭,૦૧૧
● ઓટર અને અકસ્માત	રૂ. ૭૩,૯૮૬	રૂ. ૨,૪૬,૭૮૧	
● દરીઆઈ	...	રૂ. ૭૨,૨૮૧	રૂ. ૪,૬૬,૫૯૦
● અસ્કયામત	...	રૂ. ૧૭,૯૪,૩૪૨	રૂ. ૨૭,૯૪,૧૪૫
● જીંદગી	...	૧૯૪૦ ના પ્રથમ વર્ષ	
દરમ્યાન નોંધેલું કામકાજ	...	...	રૂ. ૩૦,૬૫,૧૦૦

### રૂપી જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કુંડાં લીં.

શ્રીં બી. કે. સેતલવડ, જનરલ મેનેજર ઇન ચાર્જ, જોખ્ખે ડીવીઝન. ૪૬-૪૭, એપોલો સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ટ. નં. ૨૦૫૬૦ અને ૩૧૬૨૯.

(૧) ટેલીગ્રાફ્સ—સનશાઈન

ચેરમેન—શ્રી. બી. એમ. બીરલા.

# અનુક્રમણિકા

નાં શહેનશાહ, વાઘસરોય અને ગવર્નરો.	ગ્વાલીઅરના મહારાજ હોલકર	૧૮
નાં શહેનશાહ જ્યોર્જ છટ્ટા	છાટાઉદ્દેપુરના મહારાવલ	૩૭
નાં વાઈસરોય લોર્ડ ક્લીનલીથગો	જયપુરના મહારાજ	૪૨
મુંબઈના નાં ગવર્નર સર રોજર લમ્લી	જસદણના દરબાર સાહેબ	૨૪
આસામના ગવર્નર	જુનાગઢના નવાબ સાહેબ	૩૭
બેંગ્લો પ્રાંતના ગવર્નર	બેંગ્લોપુરના મહારાજ	૧૨
પંજાબના ગવર્નર	જાંજીરાના નવાબ સાહેબ	૩૪
બીહારના ગવર્નર	બાંધુધોડાના રાણા સાહેબ	૨૩
બંગાળના ગવર્નર	અબુઆના રાજ સાહેબ	૩૬
મદ્રાસના ગવર્નર	અલાવાડના રાણા સાહેબ	૩૪
મધ્યપ્રાંતના ગવર્નર	ત્રાવણકોરના મહારાજ	૪૬
વાયવ્ય સરહદ પ્રાંતના ગવર્નર	દરભંગાના મહારાજ	૧૭

## દેશી રાજ્યકર્તાઓ

અલવરના મહારાજ	૧૬	ધરમપુરના મહારાણા	૨૨
આમોદના કાકોર સાહેબ	૩૨	ધોલપુરના મહારાજ	૪૫
ઇડરના મહારાજ	૨૬	ધ્રાંગધ્રાના મહારાજ	૪૩
ઇલોલના કાકોર સાહેબ	૩૨	ધરોળના કાકોર સાહેબ	૧૯
ઇદોરના મહારાજ	૧૯	નવાનગરના મહારાજ (અમસાહેબ)	૩૩
ઉદ્દેપુરના મહારાજ	૪૭	નસાના મહારાજ	૪૮
ઓરછાના મહારાજ	૪૮	નાગોડના રાજ સાહેબ	૧૫
કચ્છના મહારાવ	૩૬	નેપાલના મહારાજ	૪૭
કપુરથલાના મહારાજ	૪૪	પતીઆલાના મહારાજ	૪૧
કાશ્મીરના મહારાજ	૧૬	” ”	૨૭૬
કુચબીહારના મહારાજ	૩૭	પાલણપુરના નવાબ સાહેબ	૨૪
કેરવાડાના કાકોર સાહેબ	૨૭	પાલીતાણાના કાકોર સાહેબ	૪૦
કોચીનના મહારાજ	૪૫	પાબેદના દરબાર સાહેબ	૨૬
કોટાહના મહારાવ	૩૮	પોરબંદરના મહારાજ	૨૦
ખંભાતના નવાબ સાહેબ	૨૬	પ્રતાપગઢના મહારાજ	૪૧
ગોંડલના મહારાજ	૨૯	ખરોડાના મહારાજ ગાયકવાડ	૧૩
		ખનારસના મહારાજ	૩૦

જગસરાના દરબાર સાહેબ  
ખહાવલપુરના નવાબ સાહેબ  
ખારીઆના મહારાવલ  
ખીકાનેરના મહારાજ  
ખીલખાના દરબાર સાહેબ  
ભરતપુરના મહારાજ  
ભાવનગરના મહારાજ  
ભાદરવાના ઠાકોર સાહેબ  
ભોપાલના નવાબ સાહેબ  
માઇસોરના મહારાજ  
મણસાના રાવલજી  
મંગરોળના શેખ સાહેબ  
મુઘલના રાજ્યકર્તા  
મુલીના ઠાકોર સાહેબ  
મોરખીના મહારાજ  
મંડીના રાજ સાહેબ  
રતલામના મહારાજ  
રામપુરના નવાબ સાહેબ  
રાધનપુરના નવાબ સાહેબ  
રાજકોટના ઠાકોર સાહેબ  
રાજપીપળાના મહારાજ  
રેવાના મહારાજ  
લાહીના ઠાકોર સાહેબ  
હુણવાડાના મહારાણા  
વડોદરાના મહારાજ ગાયકવાડ  
વરસોડાના ઠાકોર સાહેબ  
વડીઆના દરબાર સાહેબ  
વાસણાના ઠાકોર સાહેબ  
વાડારીનોરના નવાબ સાહેબ  
વાંસવાડાના મહારાજ  
વાંકાનેરના મહારાણા  
વાંસદાના મહારાવલજી  
સરદારગઢના દરબાર સાહેબ  
સચીનના નવાબ સાહેબ

૩૦	સંતના મહારાણા	૨૮
૩૬	શિશિહીના મહારાજ	૪૩
૩૯	હૈદ્રાબાદના નાં નીઝામ	૧૧
૨૫		
૩૪		

## સામાન્ય વિભાગ

### અ

૧૮	અબ્દુર રહીમ, સર	૭૧
૧૫	અસફઅલી ખેરીસ્ટર	૧૨૩
૩૬	અબ્દુ, માધવરાવ એસ.	૧૨૫
૨૬	અહમદ, ડાં ઝીઆઉદ્દીન	૧૫૦
૩૦	અલીઈમામ, સર સૈયદ	૨૨૪
૩૭	અટલ, રાયખડાફુર પંડિત અમરનાથ	૨૬૩
૩૫	અબ્દુસ સામદખાન, સાહેબઝાદા, સર	૨૬૩
૩૮	અમીનુદ્દીન, સૈયદ	૨૬૩
૪૬	અબ્દુર રહમાન, સર મહમદ	૨૬૪
૪૬	અબ્દુલ કયુમ, નવાબ સર	૨૮૬
૨૮	અમરનાથ, લાલા	૪૫૭
૨૮	અમૃતકુંવર, રાજકુમારી	૪૬૦
૨૪	અનસુયાબેન અખાલાલ સારાભાઈ	૪૬૭
૪૧	અરદેશર, એ. સી.	૩૬૫
૧૪	અબુબકર ઇબ્રાહીમ ધીવાળા	૧૦૩
૩૧	અમૃતલાલ કાળીદાસ	૧૦૫
૧૩	અલ્લાખજ, ખાનખહાફુર	૧૨૪
૩૩	અબ્દુલ હમીદ	૧૬૯
૪૧	અનસારી, અબ્દુલ કયુમ	૨૨૮
૪૦	અલ્લામા મશરફી	૨૨૮

### આ

૧૪	આગાખાન, નાં આગા સુલતાન	૨૭૩
૩૩	આયર, સર સી. પી. રામસ્વામી	૭૩
૩૬	આબેડકર, ડાં ખી. આર.	૮૩
૪૦	આઝાદ, મૌલાના અબુલકલામ	૧૧૬
૪૦	આલમ, ડાં એસ. મહમદ	૧૨૭

આસવલે, રાવખડાકુર આર. એસ.	૧૩૭
આયર, સર શીવસ્વામી	૧૭૫
આગા, બરબેરજી સોરાખશાહ	૧૮૮
આગા, જમશેદ બરબેર	૧૯૩
આહમદ, સર સુલતાન	૨૨૦
આશર, હરીદાસ નરભેરામ	૨૫૧
આહમદ, એમ. એમ. યુરુદીન	૨૫૮
આરકટના પ્રીન્સ	૨૬૨
આથવલે, રાવખડાકુર બી. એન.	૩૦૯
આતીઆ બેગમ	૪૬૦
આયર, પ્રો. સી. એસ. રંગા	૬૨
આયર, ટી. કે. દોરાઈસ્વામી	૩૭૭

## ઈ

ઈબ્રાહીમ, સર કરીમભાઈ (બેરેનેટ)	૧૯૬
ઈસમાઈલ, સર મીરજાં	૩૦૧
ઈસ્માઈલ, સર મહમદ યુસુફ	૩૦૬
ઈબ્રાહીમ રહીમતુલ્લા, સર	૩૧૫
ઈવરદાસ લક્ષ્મીદાસ, સર	૩૫૬

## ઉ

ઉપલપ, કૃષ્ણરાવ વિઠ્ઠલરાવ	૧૬૭
ઉસમાન, સર મહમદ	૨૨૧
ઉમદ હયાતખાન, સર	૪૨૯
ઉપરીગર, કે. ડી.	૩૮૧
ઉદયશંકર	૪૯૭

## એ

એન્ડ્રેલ, ડા૦	૧૨૭
એબરક્રામ્બી, સર બેન રોબર્ટસન	૨૬૪
એઝરા, સર એલવીન	૨૮૨
એનજનીયર, એન. પી.	૩૫૧
એનજનીયર, મીસ બીખાઈજી	૪૧૩
એડનવાલા, નરીમાન ડી.	૪૯૦

## ઓ

ઓઝા, અમૃતલાલ એમ.	૪૫૩
------------------	-----

## અં

અંબાલાલ સારાભાઈ	૨૭૮
અંકલેશ્વરીઆ, ડા૦ ધીરજલાલ ટી.	૪૫૧

## ક

કરંજીઆ, બેરામજી નવરોજી	૯૩
કલ્યાણભાઈ સારાભાઈ ઝવેરી	૧૨૭
કઝીન્સ, જેમ્સ એચ.	૧૪૩
કર્વે, પ્રો. થોડો કેશવ	૧૮૭
કરીમભાઈ ઇબ્રાહીમ સર, બેરેનેટ	૧૯૬
કખાલી, પી. એમ.	૨૦૭
કટંજી, ડા૦ ફેલાસનાથ	૨૯૧
કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ	૩૦૮
કસ્તુરબા ગાંધી	૩૩૩
કણીઆ, ઓ૦ મી૦ જસ્ટીસ	
હરિલાલ જે.	૩૪૩
કબીરદીન અહમદ	૫૪

કાવસજી જહાંગીર રેડીમની (બેરેનેટ), સર	૭૪
કાવસજી જહાંગીર, લેડી હોરાંખાઈ	૩૪૪
કાજી, દી. બ. હરીલાલ	૧૧૦
કાર્ડમાસ્તર, શ્યાવક્ષ બેરામજી	૧૪૬
કાસીમ ખબરના મહારાજ	૧૬૭
કાપડીઆ, જગમોહનદાસ જેકીસનદાસ	૨૦૨
કાપડીઆ, ખાણલાલ મોતીલાલ	૨૪૧
કાદરી, સર મહુબુબ મીયાં	૨૪૩
કાપડીઆ, સાકરલાલ મગનલાલ	૨૪૯
કાદરભાઈ, અખટલ તૈયબ શેખ	૨૬૧
કાંગા, સર જમશેદજી બેરામજી	૨૭૫
કાંટાવાલા, મોહન હરગોવિંદદાસ	૩૨૫
કાપડીઆ, સોરાખજી પાલનજી	૩૨૭
કાપડીઆ, પેસ્તનજી ફીરોઝશાહ	૩૩૯

કાલેકર, દત્તાત્રય બાળકૃષ્ણ	૪૦૨	કોન્ત્રેકટર, મીસ નવાજબાઈ	૩૯૮
કાનુગી, મીસીસ વિદ્યાલક્ષ્મી		કોન્ત્રેકટર, ડોન હેલી અરદેશર	૪૯૪
બળવંતરાય	૪૦૪	કોટક, રાવબહાદુર હરજીવનદાસ ખી.	૪૩૬
કાન્તીલાલ ઇશ્વરલાલ, રાવસાહેબ	૪૧૨	કોઠાવાલા, ફરામરોઝ ધનજીશાહ	૩૪૯
કાપડીઆ, મોતીચંદ ગીરધરલાલ	૪૭૨	કોલાહ, એસ. એમ. એચ.	૪૬૭
કાનીટકર, કેશવ રામચંદ્ર	૪૩૮	કોલાસો, ડાન જે. એ	૪૭૫
કાલે, વામન ગોવિંદ	૪૩૯	કંબલી, સર સીદાપ્પા	૨૯૯
કાંગા, રસ્તમજી દીનશાહ	૩૭૮	કંચનલાલ મજીદાસ	૨૫૫
કીડવાઈ, રફી અહમદ	૨૨૩		
કીરપાલાની, એચ. કે.	૨૮૬	ખ	
કીકાલાઈ પ્રેમચંદ, સર	૨૯૩	ખરે, ડાન એન. ખી.	૨૫૨
કીચલુ, ડાન સૈફુદ્દીન	૫૯	ખખરદાર, કવિશ્રી અરદેશર ફરામજી	૩૯૪
કીપલાની, આચાર્ય જે. એ.	૨૯૩	ખરેઘાટ, મંચેરજી પેસ્તનજી	૩૬૦
કીષ્ણુમાચારી, સર વી. ડી.	૩૧૨	ખરેશંદજી લીમજી	૨૧૧
કૃષ્ણાચુર્તિ જે.	૨૦૭	ખાન, ડાન સર શકીત અહમદખાન	૧૦૯
કુંઝર, પંડીત હરદયાનાથ	૫૩	ખાન, અખદુલ ગફારખાન	૨૩૨
કુપર, ડાન રસ્તમ અરદેશર	૪૬૭	ખાનસાહેબ, ડાન	૨૪૭
કુર્તકોટી, શંકરાચાર્ય	૩૦૬	ખાપરડે, બાલકૃષ્ણ ગણેશ	૪૩૩
કુતાર, એરવદ નવરોજી માહીયાર	૩૦૫	ખાંડવાલા, રતનલાલ વિકૃલદાસ	૨૬૨
કુતાર, હસ્તુરજી કેખશર માહીયાર	૪૧૦	ખાંડવાલા, મીસ કપિલા	૩૯૯
કુપર, સર ધનજીશાહ ખમનજી	૧૯૮	ખાંડવાળા, મીસીસ કાન્તાબહેન	૪૩૫
કુમારપ્પા, જગદીશન મોહનદાસ	૧૪૭	ખેર, ખી. જી.	૨૦૪
કોકોબાદ કાવસજી દીનશાહ	૮૧	ખૈતાન ડી. પી.	૨૧૯
કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ દેશાઈ	૧૪૮		
કેલકર, નરસિંહ ચિતામણુ	૨૪૫	ગ	
કે, સર બેસફ	૨૭૯	ગયાપ્રસાદસિંગ	૧૧૯
કેલટન, સર છુ. ખી.	૨૮૩	ગઝનવી, સર અખદુલ કરીમ	૨૮૭
કેસલ્લસ, જનરલ સર રોબર્ટ	૩૧૧	ગઝદર, હોમી નવરોજી	૩૮૦
કેપ્ટન, હોમી સી.	૩૭૯	ગઝદર, નશરવાનજી સોરાખજી	૩૮૨
કેપ્ટન, મીસીસ પેરીનબહેન	૪૦૫	ગજેન્દ્ર ગઝકર, એ. ખી.	૩૧૧
કેનેડી, ડી. સીકલેર	૪૨૬	ગજજર, શ્રીમતી શીવગૌરીબહેન	૪૦૪
કોઠાવાલા, કેપ્ટન જમશેદ		ગવાયર, સર મોરીસ	૨૮૫
હોરાખશાહ	૨૦૨	ગાંધી, મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ	૬૫
કોયાજી, સર જહાંગીર કુંવરજી	૩૦૪	ગાંધી, મનમોહન પરસોત્તમ	૧૯૨

ગાંધી, દી. ખ. સુનીલાલ માણેકલાલ	૨૧૫	ધ	
ગારવારે, બી. ડી	૨૨૯	ધડીઆળી, કર્નલ દીનશાહ	૪૬૯
ગાડીવાલા (ભર્યા), માણેકજી રતનજી	૨૫૭	ધીઆ, મગનલાલ સી.	૧૪૧
ગાંધી, નાગરદાસ પરસોત્તમ	૩૧૪	ધીવાળા, આચ્છવલાલ હરકીસનદાસ	૧૯૮
ગાંધી, લલિત મોહન સુનીલાલ	૩૨૯	ધીઆ, ડા० ચંપકલાલ જૈકીસનદાસ	૪૬૩
ગાંધી, શામળદાસ લક્ષ્મીદાસ	૩૪૧	ધીવાળા, અણુબકર ઇબ્રાહીમ	૧૦૩
ગાંધી, રતીલાલ મુળજી	૪૧૫	ધોપ, બાબુ અરવિંદ	૨૦૦
ગારડા, સરદાર ફરામરોઝ ખરબેરજી	૪૪૯	ધોપ, તુષારકાંતિ	૪૩૫
ગાંધી, મીનોચહેર માણેકશાહ	૩૭૬	ચ	
ગામા, મલ્લરાજ	૫૬	ચતુરભુજ ગોરધનદાસ	૯૦
ગાંધી, રા. ખ. કાળીદાસ બદવજી	૩૧૭	ચટોપાધ્યાય, મીતીસ કમલાદેવી	૧૯૧
ગીરી, વી. વી.	૩૨૩	ચટોપાધ્યાય, હરિન્દ્રનાથ	૩૦૧
ગીલ્ડર, ડા० એમ. ડી.	૧૧૮	ચમનલાલ દીવાન	૩૦૦
ગીડની, સર હેનરી	૨૭૭	ચરનજીવ, જન્મેજ્ય	૪૬૬
ગુહા, શમરિન્દ્રનાથ	૨૬૪	ચાગલા, આ० મી० જસ્ટીસ એમ. સી.	૪૫૧
ગ્રે, એ. જી.	૨૯૦	ચીમનલાલ ગીરધરદાસ પારેખ	૧૪૫
ગોરધનદાસ ગોકળદાસ મોરારજી	૧૨૯	ચીનાઈ, સર રહીમતુલ્લા એમ.	૧૯૯
ગોએન્કા, રાયબહાદુર સર બદરીદાસ	૧૪૨	ચીનાઈ, સર સુલતાન એમ.	૨૦૬
ગોપાલદાસ પુંજભાઈ	૪૯૩	ચીરમુલે, વાસુદેવ ગણેશ	૨૧૪
ગોવિંદદાસ ચતુરભુજદાસ, દી. ખ.	૧૭૪	ચીનાઈ, નુરમહમદ એમ.	૨૭૫
ગોર, સર હરીસીંગ	૨૦૫	ચીત્રે, દી० ખ० આત્મારામ એ.	૩૧૦
ગોવિંદદાસ માણેકલાલ	૨૫૩	ચીતુભાઈ માધવલાલ ખેરોનેટ, સર	૩૦૩
ગોસ્વામી, કુમાર તુલસીચંદ્ર	૩૧૦	ચીતુભાઈ લાલભાઈ શેઠ	૩૪૦
ગોળવાલા, ખુરશેદ ફરામરોઝ	૩૨૪	સુનીલાલ ગીરધરલાલ	૩૮૨
ગોળવાલા, મીતીસ આવાં ખુરશેદ	૩૨૫	સુડગર, પોપટલાલ	૪૧૧
ગોળવાલા, રૂસી ફરામરોઝ	૩૨૬	સુરી, પી. ડી.	૪૬૬
ગોળવાલા, મીતીસ મહેર રૂસી	૩૨૬	સુનીલાલ, રાયસાહેબ	૪૬૯
ગોળવાલા, એચચશાહ રૂસ્તમજી	૩૯૩	સુંદરીગર, આઈ. આઈ.	૪૭૩
ગોર, નંદવદન ઝવેરલાલ	૪૪૬	ચેટરજી, સર અતુલ	૧૯૮
ગોદાવરા, દસ્તુરજી માણેકજી	૩૬૪	ચેટી, સર સનમુખમ	૪૬૬
ગોવિંદલાલ શીવલાલ મોતીલાલ	૫૪	ચેટરજી, રામાનંદ	૧૨૦
		ચોકસી, હરિપ્રસાદ મંજુભાઈ	૨૫૬

ચોકસી, ૬૧૦ ચંપકલાલ ગુલાબદાસ	૨૬૨	જીરાડ, ચાલ્સ રોબર્ટ	૩૦૭
ચોઇથરામ ગીડવાની ૬૧૦	૪૬૬	જીવતલાલ પ્રતાપસી	૩૧૬
ચંદુલાલ જેશીંગલાઇ શાહ	૧૩૩	જીજીભાઇ, જે. આર. ખી.	૩૪૩
ચંદાવરકર, સર વી. એન.	૧૮૭	જીનવાલા, એફ. જે.	૪૯૭
ચંદુલાલ સોમાલાલ શાહ	૨૩૬	જીરાડ, ૬૦ મીસ જેડશા	૪૯૯
ચંપકલાલ દેવીદાસ	૪૮૯	જેશી, કૃષ્ણાંજી યશવંત	૨૧૪

છ

છતરી, કેપટન નવાબ સર મહુમદ	૨૨૨	જેશી, ઝીણુભાઇ પાર્વતીશંકર	૪૦૬
છાયા, ૬૧૦ તુલબપ્રસાદ જેશંકર	૨૨૬	જેશી, નારાયણ મલ્હાર	૪૩૯
		જેશી, સર મોરોપંત વી.	૪૪૬
		જેશી, ડી. સી.	૩૬૨

જ

જયકર, રાઇટ ઓ ૧૦ મુકુન્દ રામરાવ	૭૧	ઝફરલાખાન, સર મહુમદ	૩૧૨ અને ૩૭૭
જમનાદાસ મોરારજી	૧૧૩	ઝવેરી, દી ૦ કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ	૩૪૯
જસાવાળા, ૬૧૦ જહાંગીર મેરવાનજી	૧૮૫	ઝા, ગંગાનાથ	૪૩૭
જયપ્રકાશ નારાયણ	૧૯૭	ઝાખવાળા, શ્યાવક્ષ એચ.	૪૨૮
જગમોહનદાસ લલ્લુભાઇ	૨૩૮	ઝીઆઉદ્દીન આહમદ ૬૧૦	૧૫૦
જસુભાઇ લાલભાઇ શેઠ	૨૬૮		
જમશેદજી જીજીભાઇ ખેરોનેટ, સર	૨૮૧		
જગદીશ પ્રસાદ, કુંવર સર	૨૯૨		
જયશ્રી રાયજી	૪૩૪		
જયંતીલાલ જમનાદાસ મોરારજી	૩૭૪		
જમનાદાસ દ્વારકાંદાજી	૪૯૭		
જયરામદાસ દોલતરામ	૫૮		
જગજીવન ઉજમસી મુળજી	૫૫		
જસદનવાલા, એ. એ.	૫૬		
જદવ, બી. વી.	૨૦૬		
જગીરદાર, આર. એ.	૪૩૧		
જદવજી હંસરાજ, ૬૧૦	૫૧		
જઇ, એલ. પી.	૪૯૨		
જફર, સર ઇબ્રાહીમ હાફેન	૪૯૫		
જની, અખાલાલ ખુલાખીરામ	૪૩૩		
જન્ના, મહુમદઅલી એ.	૨૬૬		
જવણલાલ ગીરધરલાલ	૧૬૧		
જનવાલા, સર પદમજી	૧૯૬		

ઝ

ઝફરલાખાન, સર મહુમદ	૩૧૨ અને ૩૭૭
ઝવેરી, દી ૦ કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ	૩૪૯
ઝા, ગંગાનાથ	૪૩૭
ઝાખવાળા, શ્યાવક્ષ એચ.	૪૨૮
ઝીઆઉદ્દીન આહમદ ૬૧૦	૧૫૦

ટ

ટર્નર, ખાનખહાદુર સી. આર.	૧૩૦
ટાગોર, મહારાજકુમાર સર	
પ્રધોતકુમાર	૪૭૪
ટેંડન, બાબુ પરસોતમદાસ	૪૨૭

ઠ

ઠક્કર, રતીલાલ ત્રિભોવનદાસ	૩૯૫
ઠક્કર, મીસીસ બચુબહેન ધરમસિંહ	૪૦૫
ઠક્કર, જેઠાલાલ સી.	૧૮૨
ઠક્કર, અમૃતલાલ વી.	૩૩૬
ઠાકર, શીવપ્રસાદ એચ.	૧૮૩
ઠાકર, ૬૧૦ રસીકલાલ આર.	૨૩૦
ઠાકર, શંકરલાલ હરગોવિંદદાસ	૩૮૧
ઠાકોર, કાંતીલાલ છગનલાલ	૩૨૩
ઠાકરસી, દેવીદાસ માધવજી	૩૨૯
ઠાકોરરામ કપીલરામ, દી ૦ બં	૪૭૦



૬  
ડગન, લેફ્ટનન્ટ કરનલ  
સર જમશેદજી  
ડાહ્યાલાઈ વલ્લભલાઈ પટેલ  
કે. કે. સી.  
હોંગરકેરી, સુન્દરરાવ રામરાવ

૬  
ઢેખર, ઉછરંગરાય નવલશંકર

૮  
તન્ના, મોરારજી આણંદજી  
તાતા, લેડી નવાજખાઈ રતનજી  
તાતા, જે. આર. ડી.  
તાતા, ખરજેર એમ.  
તારાખેન માણિકલાલ પ્રેમચંદ  
તારાપોરવાલા, વીકાજી અરદેશર  
તાંબે, શ્રીપાદ ખળવંત  
ત્રિવેદી, સર ચંદુલાલ માધવલાલ  
ત્રિવેદી, ખળવંતરાય મગનલાલ  
તુલસીદાસ ખીમજી  
તૈયબજી, હુસેન ખદરદીન  
તૈયબજી, મીસીસ ખદીજા શર્કી

૬  
દવે, જયોતિન્દ્ર  
દવે, પ્રભાશંકર મંગળજી  
દલાલ, ખાં સાં તહેમુરસ્પ જી.  
દલાલ, એાં મીં માણિકજી  
નાદીરશાહ  
દલાલ, સર અરદેશર  
દસ્તુર, સર હોરમઝદીયાર પી.  
દહેભવી, સર અલીમહમદખાન  
દસ્તુર, ડાં ધાલા

દસ્તુર-કામદીન, શાષકશાહ  
સોરાખજી ૩૩૭  
દલાલ, રાજેન્દ્ર સોમનાથજી ૩૪૦  
દ્વારકાદાસ ત્રિભોવનદાસ ૩૬૬  
દસ્તુરજી, કેખશર માહીઆર કુતાર ૪૧૦  
દસ્તુર, ખાં ખં સરદાર નોશિરવાન ૪૪૯  
દવે, જીગતરામ ૩૫૩  
દવે, નૈષધરાય ખાપાલાલ ૪૮૭  
દસ્તુર, દીનશાહ નશરવાનજી ૩૬૨  
દાવર, પ્રેાં સોહરાખ આર. ૧૦૮  
દાદાલાઈ, એાં સર માણિકજી ૨૨૮  
દાણુ, રાજરત્ન દીનશા રતનજી ૨૮૫  
દાલમીયાં, જયદયાળ ૨૮૪  
દાદાચાનજી, ખાનસાહેબ માણિકજી ૨૯૮  
દાભોલકર, લેફ્ટનન્ટ કરનલ  
અનંત યશવંત ૩૦૪  
દાગા, રાજ સર વીશ્વેશ્વરદાસ ૩૨૦  
દાલમીયાં, રામકૃષ્ણ ૪૮૦  
દીનાનાથ, રાયખડાદુર કરનલ ૨૮૩  
દીવેટીઆ, એાં મીં હરિસિંધલાઈ ૩૦૮  
દીવાન, જીવણલાલ હરિપ્રસાદ ૪૧૪  
દીવાન, મીસીસ શારદા ૪૩૪  
દીલાવર હુસેન ૪૭૮  
દીવાન, લાલચંદ નવલરાય ૪૭૮  
દીવાન, ડાકેરલાલ જીવણલાલ ૩૬૭  
દીક્ષીત, ડાં એમ. કે. ૪૭૫  
દુખાશ, કેખશર જમશેદજી ૧૬૨  
દુહીપરીંગ, પ્રીન્સ કે. એસ. ૪૬૧  
દુનીચંદ, લાલા ૪૭૯  
દુખાશ (ખારાલાખ),  
માણિકશાહ ફરામજી ૩૭૩  
દેશાઈ, મોહનલાલ મગનલાલ ૧૪૦  
દેશાઈ, મોરારજી રણછોડજી ૧૪૦  
દેશાઈ, કેશવપ્રસાદ છોટાલાલ ૧૪૮  
દેશાઈ, યુ. એસ. ૪૯૨

દેશપાંડે, ગંગાધરરાવ	૨૧૮	ધાલા, દસ્તુર ડા૦	૩૨૨
દેવ, શંકરરાવ	૨૨૬	ધરૂવ, આચાર્યશ્રી આનંદશંકર	
દેશાઈ, ગુલાબભાઈ ભદ્રાભાઈ	૨૨૭	ખાપુભાઈ	૩૭૪
દેશાઈ, વસંતરાય હરરાય	૨૩૩		
દેશાઈ, ભુલાભાઈ જીવણજી	૨૩૪		
દેશાઈ, એમ. કે.	૨૪૬		
દેશાઈ, દરબાર ગોપાલદાસ	૨૭૧	નહેરૂ, પંડીત જવાહરલાલ	૬૬
દેશમુખ, ડા૦ જી. વી.	૩૧૬	નટવરલાલ બેકીસનદાસ શાહ	૧૩૧
દેશાઈ, મીસીસ જયવતી પ્રાણલાલ	૩૩૨	નટેસન, જી. એ	૧૭૫
દેશાઈ, મહાદેવ	૩૩૬	નવાઝ, બેગમ જહાનશાહ	૨૧૮
દેશાઈ, રાજ્યરત્ન મોતીલાલ છોટાલાલ	૩૩૮	નહેરૂ, મીસીસ ઉમા	૪૮૬
દેશાઈ, રત્નમ આર.	૩૩૮	નવનીતલાલ રણુછાડલાલ	૨૨૪
દેશાઈ, ગણપતીશંકર નારણજી	૪૦૧	નરસીંહદાસ બેકીસનદાસ ગંગાદાસ	૨૫૬
દેશાઈ, કનૈયાલાલ	૪૦૩	નરીમાન, ખુરશીદ એફ.	૨૭૦
દેશાઈ, ડા૦ ચંદુલાલ મણીલાલ	૪૧૨	નટરાજન, કે.	૪૪૩
દેશાઈ, દાદુભાઈ પુરૂષોત્તમ	૪૧૫	નગરી, પોપટલાલ હરીલાલ	૪૪૫
દેશાઈ, મીસીસ ભક્તી લક્ષ્મી		નરેન્દ્ર, (રાજ)	૪૬૬
ગોપાળદાસ	૪૩૧	નરેન્દ્રદેવ, આચાર્ય	૩૬૬
દેશાઈ, મીસીસ રસીકમણી	૪૩૪	નરોત્તમદાસ ભાઉ ઝવેરી	૩૭૫
દેશાઈ, મીસીસ હીરાવંતી પ્હેન		નહેરૂ, શ્રીમતી રામેશ્વરી	૫૭
મનસુખલાલ છગનલાલ	૪૬૮	નાણાવટી, સર મણીલાલ ખાલાભાઈ	૧૦૬
દેશાઈ, ખંડુભાઈ કસનજી	૪૭૧	નાણાવટી, ડા૦ પ્રાણલાલ એમ.	૪૬૬
દેવદાસ, સર એમ. ડી.	૪૭૩	નાણાવટી, રોમેશચન્દ્ર મોતીલાલ	૧૩૩
દેવીકારાણી	૪૭૪	નાનજી લખાભાઈ	૧૬૮
દેશાઈ, મણીભાઈ વસનજી	૪૭૪	નાયડુ, મેજર સી. કે.	૨૧૨
દેશાઈ, રા૦ ખ૦ ગોવિંદભાઈ		નાયડુ, સી. એસ.	૪૮૮
હાથીભાઈ	૪૭૬	નાયડુ, મીસીસ સરોજીની	૨૩૦
દેવધર, પ્રો૦ ડી. બી.	૪૭૭	નાઝીમુદ્દીન, સર ખવાબ	૩૧૦
દેશાઈ, ઝીણાભાઈ આર.	૪૭૯	નાદીરશા, એરચ અરદેશર	૪૦૯
		નાઈટ, સર હેનરી એફ.	૩૫૦
		નાયક, સરદાર રા૦ ખ૦ ભીમભાઈ	૪૪૩
		નારંગ, ડા૦ સર ગોકુલચંદ	૪૫૧
ધરમદાસ શામળદાસ પરભુદાસ	૯૮	નિહાલસીંગ, સંત	૧૦૭
ધરમપુરના મહારાજકુમાર		નીલકંઠ, લેડી વીધાગૌરી રમણભાઈ	૩૯૮
નરહરદેવજી	૧૪૧	નીયાગી, શ્રીતીશચંદ્ર	૩૫૮
ધનરાજગીરજી, રાજ	૪૭૯	નુન, સર ફરીદખાન	૧૮૬
ધનજીભાઈ ખમનજી, લેડી દેની	૫૧		

નુરી, મહમદ યાસીન  
નેકીરામ શર્મા  
નોબલ, એમ. એ. જે.  
નંદા, ગુલઝારીલાલ  
નંદાસ હરીદાસ

૫

પરાંજી, ડો. આર. પી.  
પટેલ, સરદાર વલ્લભભાઈ  
પરસોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, સર  
પટેલ, માણિક કાવસજી  
પકવાસા, મંગળદાસ એમ.  
પ્રકાશમ, ટી.  
પરમાનંદ, ભાઈ  
પટાઉડીના નવાબ  
પટેલ, ઈશ્વરભાઈ સોમાભાઈ  
પ્રધાન, સર ગોવીંદભી.  
પટેલ, અરદેશર સી.  
પરેલકર, બી. જી.  
પરીખ, નરહરી  
પટેલ, મીસીસ ગંગાબહેન  
ગોરધનદાસ

પરમાર, ડો. વી. એલ.  
પટણી, અનંતરાય પ્રભાશંકર  
પરાંજી, જી. આર.  
પદમશી દામોદર ગોવીંદજી  
પટેલ, ધનજીશાહ હીરજીભાઈ  
પટેલ, મીસ ગુલચહેર જમશેદજી  
પ્રાણુલાલ દેવકરણુ નાનજી  
પારેખ; દી. બં. મોતીલાલ  
પારેખ ચીમનલાલ ગીરધરદાસ  
પાનીકર, મેજર સરદાર કે. કે.  
પાટીલ, એલ. એમ.  
પારડીવાલા, હોમી રસ્તમજી  
પારખ, ખાં. બં. બમનજી અરદેશર

૧૯૪ પાવરી, ડા. મહેશશાહ ૩૧૮  
૪૮૭ પાંડે, સોરાબજી લીમજી ૪૨૫  
૨૫૪ પાંડે, સર સીતારામ સુંદરરાવ ૪૩૦  
૪૦૬ પાટકર, સર સીતારામ સુંદરરાવ ૩૫૧  
૪૩૬ પાવરી, મીસ બેપસી ૪૫૨  
પાવરી, ડો. બલ્લ હસ્તુર સી. ૪૫૩  
પાટીલ, રાં. સાં. પી. આઈ. ૪૭૬

પીટીટ, સર દીનશાહ બેરોનેટ ૨૮૯  
૭૪ પીટીટ, જહાંગીર બમનજી ૪૪૭  
૬૮ પીટીટ, મીકુબહેન ૪૦૪  
૧૦૬ પુનાવાલા, અરદેશર જમશેદજી ૪૯૧  
૪૮૬ પુનેગર, શાવકશાહ નશરવાનજી ૧૨૨  
૧૨૩ પેટ્રો, સર એ. પી. ૧૯૫  
૧૮૨ પેમાસ્તર, રસ્તમજી બરબેરજી ૪૪૭  
૧૮૩ પેટીગરા, નોશીર કાવસજી ૫૫  
૨૧૨ પંતુલ, રામદાસ વી. ૪૬૨  
૨૧૭ પંડીત, મીસીસ વીજયાલક્ષ્મી ૧૩૮  
૨૯૩ પંત, ગોવિંદ વલ્લભ ૧૫૪  
૩૭૮

૬

૪૧૧ ફ ૨  
૪૩૦ ફઝલુલહકક, એ. કે. ૨૭૭  
ફઝી રહમાન ૩૦૭

બ

૪૩૭ બબજ, જમનાલાલ ૧૪૧  
૪૩૮ બમનખેરામ, સર જહાંગીર બી. ૧૯૫  
૪૪૧ બબ, એરવદ બલ અરદેશર ૧૧૭  
૪૬૫ બબ, સર સીડની ૨૪૦  
૪૮૧ બરોડાવાળા, સાલેભાઈ કરીમજી ૨૫૮  
૩૬૩ બસુ, જતીન્દ્રનાથ ૨૬૮  
૯૭ બર્દવાનના મહારાજ ૨૯૭  
૧૨૧ બર્લી, ડો. જ્યોર્જ વીલીઅમ ૨૯૭  
૧૪૫ બખે, આર. આર. ૪૫૮  
૧૮૨ બરડીવાલા, ચુનીલાલ દામોદરદાસ ૪૬૧  
૨૧૨ બલસારા, ખાં. બં. પીરોજશાહ ૩૬૬  
૨૨૧ પેસ્તનજી

બ્લેકવેલ, એાં જસ્ટીસ સર પેટ્રીક	૨૯૭	ખોઝ, શરતચંદ્ર	૧૯૧
ખાંપના, સર એસ. એસ.	૧૩૮	ખોટાવાલા, આહમદ યુસુફ	૩૯૦
ખાજપાઈ, સર જી. એસ.	૨૦૮	ખોખીલીના રાખ	૩૦૪
ખાટલીવાળા, સોરાખજી હોરમસજી	૨૬૮	ખોડ, હસ્તુરજી ફરામરોઝ અરદેશર	૪૪૧
ખાલકજી, ડોં	૨૭૨		
ખાના, ડોં ફરામરોઝ ડોસાલાઈ	૩૧૯		
ખારોટ, જયદેવ મોહનલાલ	૩૨૨		
ખાખરેકર, દ-તાત્રય સખારામ	૪૫૪	ભ	
ખાલગાંધર્વ	૪૬૩	ભગવાનદાસ મનમોહનદાસ રામજી	૧૨૬
ખાટલીવાળા, ફરામરોઝ કાવસજી	૩૯૨	ભટ, માધવલાલ મકનજી	૧૩૫
ખીલીમોરીઆ, સર શાપુરજી ખી.	૭૯	ભગવાનદાસ રામદાસ મહેતા	૧૬૩
ખીલીમોરીઆ, એરવદ બમારપજી	૧૧૪	ભટ, પ્રભાશંકર રામચંદ્ર	૧૮૬
ખીલીમોરીઆ, લેડી જરખાઈ શાપુરજી	૧૧૯	ભવાન અર્જુન ખીમજી	૨૨૯
ખીલીમોરીઆ, મચેરશાહ		ભરૂચા, ફકીરજી ઇ.	૨૩૩
ખરબેરજી (મંજુસી)	૧૩૯	ભરૂચા (ગાડીવાળા),	
ખીઆણી, પ્રીજલાલ	૧૮૯	માણિકજી રતનજી	૨૫૭
ખીપુર, સર ગુરનાથ વેંકટેશ	૨૧૮	ભરૂચા, ડોં ફીરોઝ સી.	૩૦૯
ખીરલા, જી. ડી.	૨૨૬	ભગવાનલાલ પનાલાલ ખાખ	૪૦૩
ખીલીમોરીઆ, ડોં રસ્તમજી		ભટ, ગોકળભાઈ દોભતરામ	૪૧૪
ખમનજી	૨૮૪	ભવનાની, મોહન	૪૬૮
ખીલીમોરીઆ, મીસીસ ગુલેસ્તાન		ભાર્ગવ, ખી. એલ.	૧૨૫
રસ્તમજી	૨૮૭	ભાટીઆ, મેજર સોહનલાલ	૨૧૪
ખીલીમોરીઆ, ખાં ખં અરદેશર		ભાંડારકર, દેવદ-ત રામકજી	૨૭૪
રસ્તમજી	૨૮૮	ભાટે, ગોવિંદ ચીમનાજી	૨૮૪
ક્રુમફીલ્ડ, એાં મીં જસ્ટીસ		ભાતનગર, શાંતિસ્વરૂપ	૨૮૮
રોખર્ટ રેટોન હાલિસ	૨૮૨	ભાર્ગવ, ડોં ગોપીચંદ	૪૭૧
જેરામજી જીજીભાઈ, સર	૨૦૫	ભાઈના, હસ્તુરજી માણિકજી	૩૬૪
જેનરજી, ડોં પ્રમથનાથ	૨૨૭	ભાટીઆ જનરલ હોસ્પીટલ	૩૭૦
જેલ્વી, સેયદ અખદુલા	૨૩૪	ખીવંડીવાલા, ખાં ખં	
જેરામજી હોરમસજી	૨૪૬	નાનાભાઈ હોરમસજી	૩૩૦
જેનરજી, સર આલખીઅન	૨૫૯	જીપટકર, ડોં પોપટલાલ એ.	૧૩૧
જેન્થાલ, સર એડવર્ડ ચાલર્સ	૨૭૯	જીતો, સર શાહનવાઝ	૨૨૨
જેંકર, મીસીસ લીલાવતી ધીરજલાલ	૩૩૩	જેઢવાર, ધનજીશાહ પેસ્તાનજી	૨૩૩
જેંકર, શંકરલાલ	૪૧૫	જોર, સર બેસફ	૨૨૩
જોમંટ, નાં ચીફ જસ્ટીસ સર બેન	૨૭૪	જોપટકર, લક્ષમણરાવ ખળવંત	૪૩૩
જોઝ, સુભાષચંદ્ર	૧૯૦	જોડારી, રાયખડાહુર જગન્નાથ	૨૮૫

મ	મહેતા, સર મનુભાઈ નંદશંકર	૨૯૨
મહેતા, સર ચુનીલાલ વૃજભુખણદાસ	૭૭	૨૯૫
મથુરાદાસ વસનજી	૮૭	૩૦૩
મહેતા, જમનાદાસ માધવજી	૮૯	૩૦૬
મથુરાદાસ દ્વારકાદાસ	૯૫	૩૧૩
મદન, જનાર્દન આત્મારામ	૧૦૬	૩૧૪
મહેતા, રાયસાહેબ ગીરધરલાલ	૧૦૯	૩૨૧
દયારામ	૧૧૦	૩૩૨
મહેતા, સર હોરમસજી એમ.	૧૧૦	૩૩૨
મહેતા, ચુનીલાલ ભાઈચંદ	૧૨૨	૩૪૨
મરચંટ, વિજય માધવજી	૧૩૪	૩૪૪
મનમોહનદાસ કહાનદાસ	૧૪૨	૪૦૨
મડગાંવકર, સર ગોવીંદ	૧૫૦	૪૦૫
મહેતા, જયમુખલાલ કે.	૧૫૦	૪૦૦
મહેતા, વૈકુંઠ એલ.	૧૫૫	૪૦૬
મહેતા, દુર્ગાશંકર કૃપાશંકર	૧૫૬	૪૨૫
મહુમદઅલી અલાખજી	૧૫૮	૪૩૧
મહેતા, પી. એન.	૧૬૩	૪૪૪
મહેતા, ભગવાનદાસ રામદાસ	૧૬૯	૪૫૦
મહમુદ, ડો.	૧૭૮	૪૫૬
મનગલાલ રતનજી વિદ્યાથી	૧૮૬	૪૫૮
મહેતા, રામપ્રસાદ ચીમનલાલ	૧૯૪	૪૫૯
મહેતા, ખાં ખં પેસ્તનજી	૨૦૧	૪૬૦
ખમનજી	૨૦૮	૪૬૧
મહેતા, સર મંગળદાસ વી.	૨૦૯	૪૬૨
મહેતા, ડો. ધનજીભાઈ	૨૧૦	૪૬૩
મથુરાદાસ ત્રિકમજી	૨૧૩	૪૬૪
મહેતા, ડો. જીવરાજ એન.	૨૧૬	૪૬૫
મનુ સુબેદાર	૨૧૭	૪૬૬
મજીમદાર, એસ. સી.	૨૨૫	૪૬૭
મહેરઅલી, ઇબ્રાહીમ રાજનભાઈ	૨૨૭	૪૬૮
મરચંટ, ખાં સાં હાજીમહમદ	૨૩૨	૪૬૯
મહેતા, જ્યોતિન્દ્ર મારકંડ	૨૩૭	૪૭૦
મહમદ, ગુલામઅલી શેર	૨૪૨	૪૭૧
મહેતા, ખાં સાં અરદેશર	૨૪૨	૪૭૨
રતનજી	૨૪૨	૪૭૩
મહેતા, સર મનુભાઈ નંદશંકર	૨૪૨	૪૭૪
મથાઇ, એન	૨૪૨	૪૭૫
મહમદ યાકુબ, સર	૨૪૨	૪૭૬
મહમદ યુસુફ ઇસ્માઈલ, સર	૨૪૨	૪૭૭
મફતલાલ ગગલભાઈ	૨૪૨	૪૭૮
મહેતા, ખાં ખં અરદેશર	૨૪૨	૪૭૯
રતનજી	૨૪૨	૪૮૦
મહેતા, ઇન્દ્રવદન નારાયણભાઈ	૨૪૨	૪૮૧
મહેતા, શ્રીમતિ પ્રેમલીલા	૨૪૨	૪૮૨
મહેતા, શ્રીમતિ સરોજીની	૨૪૨	૪૮૩
મહાજની, જી. એસ.	૨૪૨	૪૮૪
મહાલક્ષ્મીવાળા, પેસ્તનજી	૨૪૨	૪૮૫
ધનજીભાઈ	૨૪૨	૪૮૬
મહાલક્ષ્મીવાળા, કાવસજી	૨૪૨	૪૮૭
ધનજીભાઈ	૨૪૨	૪૮૮
મહેરઅલી, યુસુફ જે.	૨૪૨	૪૮૯
મુદુલા અંબાલાલ સારાભાઈ	૨૪૨	૪૯૦
મહેતા, મીસીસ હંસા જીવરાજ	૨૪૨	૪૯૧
મહેતા, બળવંતરાય ગોપાળજી	૨૪૨	૪૯૨
મરચંટ, ફરામરોઝ રસ્તમજી	૨૪૨	૪૯૩
મહેતા, મીસીસ રતનખેન	૨૪૨	૪૯૪
મનોહરલાલ, એમ. એ.	૨૪૨	૪૯૫
મહેરવાન, નોશીરવાન	૨૪૨	૪૯૬
અરુપંદીઆર	૨૪૨	૪૯૭
મહેતા, જમશેદજી નશરવાનજી	૨૪૨	૪૯૮
મલીક, રાયબહાદુર પ્રમથનાથ	૨૪૨	૪૯૯
મહમુદાબાદના રાબ	૨૪૨	૫૦૦
મસાણી, રસ્તમ પી.	૨૪૨	૫૦૧
મસુદ, સર સૈયદ રોસ	૨૪૨	૫૦૨
મહેતા, મીસીસ હમાબાઈ જે. કે.	૨૪૨	૫૦૩
મર્ઝાન, અરદેશર ફરીદઝાહ	૨૪૨	૫૦૪
મરાઠે, જી. એસ.	૨૪૨	૫૦૫
મહેતા, મીસીસ શારદા	૨૪૨	૫૦૬
મહારાજસીંગ, કુંવર સર	૨૪૨	૫૦૭
મસરી, જી. એન.	૨૪૨	૫૦૮
મનુભાઈ સોમાભાઈ વકીલ	૨૪૨	૫૦૯

મહેતા, ગગનવિહારી	૪૯૬	મુરશીદાબાદના નવાબ ખડાદુર	૪૫૬
મસાણી, મીતુ આર.	૪૯૬	મુકરંજી, શ્યામ પ્રસાદ	૨૨૩
માલવીયા, પંડીત મહનમોહન	૧૫૧	મુનશી, કનૈયાલાલ માણેકલાલ	૩૫૩
માનશાંડ, ડો. કલ્પીંડ	૧૫૫	મુલ્લાંજી સાહેબ	૫૦
માવલંકર, ગણેશ વાસુદેવ	૨૪૭	મેકેન્ઝી, રેવરન્ડ એન	૧૪૩
માણેકજી રસ્તમજી કાપડીઆ	૨૬૦	મેનેજર, કેપશરૂ રતનજી	૪૯૪
માસ્તર, બલભાઈ જહાંગીરશાહ	૩૧૫	મેઘાણી ઝવેરચંદ કાળીદાસ	૪૯૫
માસ્તર મનસુખલાલ આત્મારામ	૩૩૬	મેકલીન, યો. મી. જસ્ટીસ	૬૧
માધવરાવ, એન.	૪૨૭	મૈશરી, ડો. પુનશી હીરજી	૧૫૭
માસ્તર, નગીનદાસ ટી.	૪૨૯	મોદી, સર એચ. પી.	૮૫
માદન, એસ. પી.	૪૭૮	મોદી, કેપશરૂ એમ.	૧૭૨
માધવ, પ્રો. કે. પી.	૫૩	મોદી, સોરાખ મેરવાનજી	૧૭૩
મીરજાં સાહેબ, પેસ્તનશા		મોતીવાલા, ભવાનીદાસ નારણદાસ	૨૦૩
શાપુરજી	૧૩૪	મોહાલે, વીનાયક જી.	૨૦૯
મીઠા, મહમદ સુલેમાન કાસમ	૨૦૮	મોદી, સરદાર દાવર ટી. કે.	૩૪૧
મીત્ર, સર ખરોજેન્દ્રલાલ	૨૬૯	મોદી, ચંપકલાલ ગીરધરલાલ	૩૨૧
મીરજાં ઇસ્માઈલ, સર	૩૦૧	મોદી, ખા. બં. કેપ્ટન	
મીત્ર, ઓ. મી. સત્યેન્દ્રચંદ્ર	૨૮૯	સોહરાખ રસ્તમજી	૪૮૮
મીસ્ત્રી, હીરજીભાઈ હોરમસજી	૩૬૬	મોદી, નોશીરવાન રસ્તમજી	૪૯૧
મીઠા, સર સુલેમાન કાસમ	૪૫૭	મંડલીક, સર એન. વી.	૪૪૬
મુ'જે, ડો. બી. એસ.	૧૫૪		
મુકરંજી, સત્યવ્રત	૧૬૦	ય	
મુડલીઅર, સર, એ. રામસ્વામી	૧૮૯	યાજ્ઞિક, ઇન્દુલાલ	૪૦૭
મુર, ડબલ્યુ. આર્થર	૨૩૫		
મુકુંદલાલ ઇશ્વરભાલ દીક્ષીત	૨૬૧	૨	
મુસ, કેપશરૂ દોરાબજી	૩૩૯	રતીલાલ નાથાલાલ શાહ	૧૨૪
મુસ, ડો. સોરાખ નાનાભાઈ	૪૦૨	રજાઅલી, સર સૈયદ	૧૭૮
મુકાદમ, વામન સીતારામ	૪૦૬	રમણલાલ લલ્લુભાઈ	૨૯૪
મુનશી, મીસીસ લીલાવતી		રમન, સર ચંદ્રશેખર વેંકટ	૩૧૮
કનૈયાલાલ	૩૯૭	રફીઊદ્દીન અહમદ, મૈલવી સર	૪૧૦
મુનશી, પ્રાણુલાલ ઠાકોરભાલ	૪૧૪	રવીશંકર મહારાજ	૪૧૧
મુસ, ડો. એફ. એન.	૪૩૭	રહીમતુલ્લા, હુસેનઅલી મહમદભાઈ	૪૨૬
મુનશી, ઇશ્વરશરણુ	૪૩૮	રહીમતુલ્લા, ફાજલ ઇબ્રાહીમ	૪૪૪
મુકરંજી, ડો. વિશ્વનાથ	૪૫૨	રજપુત, જમનાદાસ એમ.	૪૫૫
મુલ્લાં, બલ ફીરોઝશાહ	૪૫૫	રસીકલાલ સોમાભાઈ વકીલ	૩૮૭

રાધાકૃષ્ણ, સર એસ.  
રાભ, એમ. સી.  
રાવ, રાઘવેન્દ્ર  
રામરાવ ડોં ઉદ્ધીપી  
રાજેન્દ્રપ્રસાદ, ખાણ  
રાજગોપાલાચારીઅર, સી.  
રાણા, ખમનશાહ ખેરામશાહ  
રાજન, ડોં ટી. એસ.  
રાભ, ત્રિભોવદાસ જગજીવનદાસ  
રાંગણીકર, સર સાજબા શંકર  
રાણા, ત્રિભુવનરાય ડી.  
રાવ, સર રાઘવેન્દ્ર  
રાવ, વી. જી.  
રામશરણદાસ, લાલા  
રાગીનીદેવી  
રીડ, સર સ્ટેનલી  
રૂઠયા, રામનિવાસ રામનારાયણ  
રૂઠકર, આર. એસ.  
રે, સર પ્રફુલ્લચન્દ્ર  
રે, કીરણશંકર  
રેડીમની, લેડી હીરાંખાઈ  
કાવસજી જહાંગીર  
રેઈસમેન, સર એબ્રાહમ જેરમી  
રેડીમની, મીસીસ મહેરૂ જહાંગીર  
કાવસજી જહાંગીર  
રેય, ડોં બી. સી.  
રેય, એમ. એન.

લ

લઠે, અન્નાખાખાજી  
લતીફ, એ. એચ. તુરમહમદ  
લક્ષ્મીપથી, મીસીસ રૂક્મણી  
લક્ષ્મીપ્રદેન જગમોહનદાસ, લેડી  
લાલકાકા, જહાંગીર અરદેશર  
લાલકાકા, નાદીરશાહ સોરાખજી

૧૭૦ લાલા, ભોગીલાલ ધીરજલાલ ૪૧૫  
૧૭૪ લાલભાઈ હીરાચંદ વકીલ ૬૦  
૧૭૫ લીયાકત હયાતખાન, નવાબ સર ૨૬૫  
૧૭૭ લીનલીથગો, લેડી ૯  
૧૭૯ લેનટીન, ફીરોઝશાહ કાવસજી ૩૭૨  
૧૭૯ લો, ફ્રાન્સીસ ૨૩૪  
૩૮૯ લોટવાળા, રણછોડદાસ ભવાન ૪૪૨  
૪૧૧ લોટવાળા, મીસ ખચુપ્રદેન ૪૪૨  
૪૨૬  
૪૨૭ વ  
૩૫૯ વલ્લભદાસ કરસનદાસ નાથા ૧૩૭  
૪૬૨ વલ્લભદાસ પરમાનંદ ૨૨૫  
૪૬૩ વકીલ, સી. એન. ૩૨૭  
૪૬૪ વકીલ, વસંતરામ ભમીઅતરામ ૪૨૮  
૪૬૯ વઝીરહસન, સર સૈયદ ૪૭૫  
૩૫૫ વકીલ, લેફ્ટનન્ટ સરદાર  
જહાંગીર રસ્તમ ૪૭૬  
૩૪૭ વજીરદાર, લેફ્ટનન્ટ કર્નલ સોહરાખ ૪૭૭  
૬૪ વલ્લભદાસ ચતુરભુજ શીવજી ૩૬૧  
૧૭૭ વર્મા, જયકૃષ્ણ નાગરદાસ ૬૨  
૧૮૧ વજીરદાર, હોમી જે. ૪૯૫  
વઝીરઅલી, સૈયદ ૫૦૦  
૩૪૪ વલ્લભભાઈ ઝવેરભાઈ પટેલ, ૬૮  
૩૫૫ વાલચંદ હીરાચંદ ૮૬  
૩૬૬ વાડીઆ, પ્રોં પી. એ. ૧૪૫  
૧૭૪ વાડીઆ, જમશેદ ખમનજી ૧૫૩  
૧૮૧ વાડીઆ, અરદેશર રતનજી ૧૬૪  
વાઝ્છા, ખાં બં જે. પી. ૧૬૭  
વાડીઆ, સર નશરવાનજી નવરોજી ૨૯૧  
વાડીઆ, સર ખુશરો ૨૯૦  
૨૧૧ વાડીઆ, મેડમ સોફીઆ ૨૯૬  
૨૪૦ વાઝ્છા, મીસીસ ધનખાઈજી ખોદાદાદ ૪૧૯  
૨૯૬ વાઝ્છા, ખોદાદાદ રતનજી ૪૧૯  
૪૩૧ વાઝ્છા, રતનજી ફરામજી ૪૨૩  
૨૦૧ વાઝ્છા, મીસીસ નવાજખાઈ ૪૨૪  
૨૬૯ રતનજી

વાચ્છા, જહાંખશ રતનજી  
વાડીઆ, એાં મીં જસ્તીસ  
ખમનજી જે.  
વાસુદેવ, એાં મીં જસ્તીસ  
વાડીઆ, દારાશાહ નોશેરવાન  
વાકનીસ, અંખક હીનકર  
વિશ્વેશ્વરાય, સર એમ.  
વિધાર્થી, મગનલાલ રતનજી  
વિજયરાઘવાચારીઅર, સર ડી.  
વિકૃલદાસ દામોદર ગોવીંદજી  
વીઝીઆનગરમના મહારાજકુમાર  
વેલીનકર, એસ. જી.  
વેલીનકર, વી. એસ.  
વેધ, ડોં એ. એચ.  
વેધનાથન, એલ. એસ.  
વેરા, ડોં જેઠાલલા વી.

સ

સહાય, ખળદેવ  
સનમુખમ ચેડી, સર  
સત્યમુર્તિ, એસ.  
સરૈયા, રમણલાલ ગોકળદાસ  
સ્ટોન્સ, સર ફ્રેડરીક  
સરકાર, નલીનીરંજન  
સપર, રાઈટ એાં સર તેજબહાદુર  
સરકાર, સર એન. એન.  
સરકાર, સર જહુનાથ  
સખનીસ, ગળનન આત્મારામ  
સકલાતવાળા, સર સોરાખજી ડી.  
સરકાર, ડોં સર નીલરત્ન  
સખનીસ, સર રઘુનાથરાવ વી.  
સત્યપાલ, ડોં  
સાસુન, સર વીકટર  
સાવરકર, વીનાયક ડી.  
સાકરલાલ ખાલાભાઈ

૪૨૪ સાંખમુર્તિ, બી. ૪૫૯  
સીંગ, ગયાપ્રસાદ ૧૧૯  
૩૪૫ સીધવા, આર. કે. ૧૩૦  
૩૫૦ સીંધાનીઆ, લાલા પદ્મપત ૧૫૧  
૪૭૯ સીંહ, સમ્બીદાનંદ ૧૭૧  
૪૮૦ સીતારામવ્યા, ડોં પદ્માબી ૧૭૧  
૧૬૫ સીંહ, લોડ ૨૦૧  
૧૭૮ સીધવા, કેડી કાવસજી ૨૨૦  
૩૦૦ સીકંદર હયાતખાન, સર ૨૬૫  
૩૫૪ સીતારામ, સર ૩૫૫  
૪૭૭ સીંધ, કુંવર સર મહારાજ ૪૬૦  
૧૪૭ સુંદરદાસ મોરારજી ૨૧૫  
૪૨૮ સુતરીઆ, ધીરજલાલ યુનીલાલ ૨૩૧  
૨૫૧ સુરજ વલ્લભદાસ ૨૬૫  
૫૨ સુકથનકર, મીસીસ માલીનીબાઈ ૩૧૧  
૪૫૧ સુનાવાલા, મીં અને મીસીસ  
હોમી પી. ૩૩૪  
સુખારોયન, ડોં પી. ૪૬૭  
સુહરાવદી, સર હસન ૪૭૧  
૧૬૫ સુલ્તાન અહમદ, સર ૨૨૦  
૧૬૯ સેતલવડ, સર ચીમનલાલ હરીલાલ ૬૯  
૧૭૫ સેતલવડ, જીવણલાલ ચીમનલાલ ૯૧  
૨૧૦ સેતલવડ, વી. સી. ૧૪૩  
૪૨૯ સેકસેના, મોહનલાલ ૧૬૫  
૨૧૬ સેતલવડ, કેશવલાલ હરીલાલ ૨૫૦  
૨૪૫ સેતલવડ, માતીલાલ ચીમનલાલ ૩૩૫  
૨૭૧ સેન, ઉપાનાથ ૪૬૩  
૨૭૦ સેતલવડ, બીમરાવ કેશવલાલ ૩૬૯  
૪૫૪ સેન, એાં મીં જસ્તીસ ૫૮  
૩૫૯ સૈયદ, ડોં મહમદ ૧૬૯  
૪૫૯ સોમન, આર. જી. ૨૧૩  
૪૬૨ સોમજી, એાં મીં જસ્તીસ  
૩૬૯ એમ. એ. ૩૩૧  
૫૨ સોરાખજી કોરનેલીઆ ૪૬૧  
૨૧૯ સોમાભાઈ હીરાચંદ વકીલ ૬૩  
૪૨૮ સંપુર્ણાનંદ ૨૩૧



૨૧		૬	
શક્તિ અહમદખાન, સર	૧૦૯	હખીખુલ્લાહ, સર મહમદ	૧૮૭
શર્મા, સીતારામ જયસીંહ	૨૪૦	હઝરત, વિજયરાય હિ મતરાય	૨૨૯
શ્રોફ, રાવસાહેબ ઝુનીલાલ મોતીલાલ	૪૫૮	હકંસાર, કર્નલ સર કેલાસનારાયણ	૨૪૧
શ્રોફ, અરદેશર ડી.	૨૪૪	હમીદ, ડોન ખવાબ	૩૦૯
શ્રોફ, કે. આર. પી.	૧૦૨	હરગોવિન્દાસ જીવણદાસ	૩૩૫
શાહ, નટવરલાલ જેકીસનદાસ	૧૩૧	હરીદાસ માધવદાસ	૩૪૨
શારદા, દી૦ ખ૦ હરખીલાસ	૧૫૪	હવેલીવાળા, એમ. એ.	૨૪૨
શાહીલાલ, સર	૧૬૮	હકીમ, ડોન ફરતમજી એદલજી	૪૪૬
શાસ્ત્રી, રાઈટ ઓન૦ શ્રીનીવાસ	૨૫૩	હકીમ, ડોન દારાં ફરતમજી	૪૪૬
શાહ, લવણપ્રસાદ ફુલચંદ	૪૧૪	હરગોવિન્દાસ જમનાદાસ રામજી	૩૯૧
શાંતીકુમાર નરૌતમ મોરારજી	૬૪	હાજી અલી મહમદ હાજી ખયુઅલી	૩૨૦
શાંતીદાસ આશકરજી	૫૪	હાજી, ઇબ્રાહીમ મુલેમાન	૪૧૪
શ્રીવાસ્તવ, ડોન સર	૪૬૪	હાસમલાઈ જેઠાભાઈ	૪૭૨
શીવદાસાની, એચ. બી.	૫૩	હારડીકર, ડોન એન. બી.	૬૪
શુક્લ, પંડીત રવીશંકર	૪૫૮	હાદાયતુલ્લા, સર ગુલામહુસેન	૨૪૬
શુક્લ, મીસીસ જ્યોત્સના	૪૩૧	હુકુમચંદ સ્વરૂપચંદ, સર	૩૫૨
શેઠના, મીનોચહેર જહાંગીરજી	૧૦૧	હુસેન, ડોન ઇકબાલ	૧૫૫
શેઠના, મીસીસ પુરશેદ મીનોચહેર	૧૦૨	હુસેનભાઈ અખદુલ્લાભાઈ લાલજી	૬૧
શેઠ, જમુભાઈ લાલભાઈ	૨૬૮	હેમીલ, હેરી	૩૧૧
શેઠ, અમૃતલાલ દલપતભાઈ	૪૧૩	હેદરી, રાઈટ ઓન૦ સર અકબર	૩૦૨
શેઠ, માવજી ગોવિંદજી	૪૭૦	હેડીવાલા, ખા૦ ખ૦ બેજનજી	
શેઠીઆ, દેવચંદ ધર્મસીંહ	૩૮૮	માણિકજી	૧૨૧
		હાનીમેન, બી. જી.	૨૩૫
		હાલકર, સર તુકોજીરાવ	૫૬

## જા. ખ. ની અનુક્રમણિકા.

અબુખકર ઇબ્રાહીમની કું૦	૧૨૮	ઇન્ડિઅન લાઇફ એશ્યુરન્સ	
આર. ઇ. મોહી એન્ડ કું૦	૩૬૮	ઓફીસીયલ એસોસીએશન	૩૮૪
ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ઇનસ્ચુરન્સ કું૦ લી૦	૬૬	એરચ. ડી. એનજીનીઅરની કું૦	૧૮૪
ઇન્ડિઆનીય સીલ્ક મીલ્સ	૮૦	એમપ્રેસ આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્ક્સ	૪૯૮
ઇન્ડિઅન ગ્લોબ ઇનસ્ચુરન્સ કું૦ લી૦	૧૫૭	એમપાયર ઓફ ઇન્ડિઆ લાઇફ	
ઇન્ડિઅન ઇનસ્ચુરન્સ કંપનીય		ઇનસ્ચુરન્સ કું૦ લી૦	૪૯૮
એસોસીએશન	૨૪૮	ઓરીએન્ટલ ગવર્નમેન્ટ સીક્યુરીટી	
		લાઇફ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૩૬
ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ડ મુલ્ટીપ્લીઅલ		ફેબ્રુ સાઇકલ એન્ડ ફોટો સ્ટોર્સ	૧૦૪
એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૨૮૦	ફેસન્ટ ઇનસ્ચુરન્સ કું૦ લી૦	૧૬૮
		કોમરશીઅલ ઇનસ્ચુરન્સ કું૦ લી૦	૩૨૮

ખાન બહાદુર એસ. આર મોદી	૪૧૬	ખામ્બે કોઓપરેટીવ ઇનસ્યુરન્સ	
ગોલ્ડ ફીલ્ડ લેધર વર્ક્સ	૯૬	સોસાયટી લી૦	૧૭૦
ગોર અને કું૦	૧૬૫-૧૮૦	ખાંભે શાઇકલ એન્ડ મોટર	
ગ્રેટ સોશીઅલ લાઇફ જનરલ		એજન્સી લી૦	૩૨૮
એશ્યુરન્સ લી૦	૪૩૨	ખાલીવાલા એન્ડ હોમી	૧૦
જીપીટર જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦		ભારતીય નિવાસ હિંદુ લોજ	૧૬૦
ફ્રન્ટ કવર પેજ		ભાગ્યોદય ઓફીસ	૪૮૩
જામનગર દ્વારકા રેલ્વે	૨૭૨	મહાનંદ પ્રોસેસ વર્ક્સ	૪૯૯
ઝેનીથ લાઇફ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૯૨	મોનજીની	૧૦
ટેરા ટ્રેડીંગ કોરપોરેશન	૧૫૬	યુનીઅન બેન્ક	૭૨
ટી. એમ ઠાકોરની કું૦	૧૭૬	યુનીવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ	
ડયુક એન્ડ સન્સ	૪૪૦	ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૮૮
દાવર્સ કોલેજ ઓફ કોમર્સ	૮૪	રાય અને કું૦	કવર વચ્ચેની પેનલ
દેવકરજી નાનજી બેન્ક	૯૨	રૂપી જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૫૦૦
દેવે કેમીકલ વર્ક્સ	૩૮૧	વલ્કન ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	
ન્યુ ઇન્ડીઆ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૭૦	છેલ્લું કવર પેજ	
ન્યુ સ્વસ્તીક લાઇફ		વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ થીએટર્સ લી૦	૧૧૨
ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૪૪	વેસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ લાઇફ	
નેશનલ ઇન્ડીઅન લાઇફ		ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૪૦૦
ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૩૯	વોર્ડન ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૩૨
નેપચુન ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૮૦	સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડીઆ લી૦	
નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ વર્ક્સ	૪૦૮	પહેલા પૃષ્ઠની સામે	
પ્રેશીઅસ ઇલેક્ટ્રીક કું૦	૮૨	સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડીઆ લી૦	
પ્રેસીડેન્સી લાઇફ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૯૨	ત્રીજું કવર પેજ	
પ્રેસીડેન્સી પ્રોવીડન્ટ એન્ડ		સેન્ટીનલ એશ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૧૭૬-૪૫૬
જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કું૦ લી૦	૪૯	સુરજ મલ લલ્લુભાઈ અને કું૦	૭૬
પ્રાણસુખલાલ મફતલાલ		સ્વદેશી મારકેટ	૭૮
હિંદુ સ્વીમીંગ પાથ	૪૪૮	સાલેસાઈ તૈયબજી અને કું૦	
પોલસન્સ લી૦	૧૨૦	બીજું કવર પેજ	
ખાંભે પ્રોવીન્શીઅલ કોઓપરેટીવ		હાતીમ પ્રધસ	૧૧૮
બેન્ક લી૦	૧૧૬	હિંદુસ્થાન કોઓપરેટીવ	
ખામ્બે મ્યુચ્યુઅલ લાઇફ		ઇનસ્યુરન્સ સોસાયટી લી૦	૨૮૮
એશ્યુરન્સ સોસાયટી લી૦	૧૫૨		

“હિન્દના નામકીત નરનારીઓ” (Gujarati Who's Who) નામનું આ પુસ્તક  
મી૦ ડી. ડી. એક્સલહરે એ “ધી પીન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ”, હાદર, મુંબઈ. માં  
ધી ગુજરાતી “હુ” પબ્લીશીંગ કંપની માટે છાપ્યું છે અને  
મેરવાન બીલડીંગ, સર ફીરોજશાહ મહેતા રોડ, કોલ,  
મુંબઈ, માંથી પ્રગટ કર્યું છે.

# ધી સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ

સ્થાપી:—ડીસેમ્બર ૧૯૧૧.

વડી ઓફીસ:—એસ્કેનેડ રોડ, કોટ, મુંબઈ.  
હિંદુસ્તાનમાં ૧૪૦ શાખાઓ અને ૫૦ ઓફીસો.

સત્તાધારી થાપણ	...	...	રૂ.	૩,૫૦,૦૦,૦૦૦
ઉઘરાવેલી થાપણ	...	...	રૂ.	૩,૩૬,૨૬,૪૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	...	...	રૂ.	૧,૬૮,૧૩,૨૦૦
રીઝર્વ અને બીજાં ફંડા	...	...	રૂ.	૧,૨૫,૧૨,૦૦૦
ડીપોઝીટો ૩૦-૬-૪૨	...	...	રૂ.	૩૬,૩૭,૯૯,૦૦૦

## —ડિરેક્ટરો—

હરીદાસ માધવદાસ, એસ્કવાયર, ચેરમેન.  
ધી રાઈટ એાં સર અકબર હૈદરી, નાઈટ, પી. સી.  
અરદેશર બી. દુબાશ, એસ્કવાયર.  
દીનશા ડી. રોમર, એસ્કવાયર.  
વીકૃલદાસ કાનજી, એસ્કવાયર.  
નુરમહમદ એમ. ચીનાઈ, એસ્કવાયર.  
ખાલુજી દાદાભાઈ લામ, એસ્કવાયર.  
ધરમસી મુલરાજ ખટાઉ, એસ્કવાયર.  
સર અરદેશર દલાલ, નાઈટ.

લંડનના એજન્ટો:—ધી બાર્કલેઇઝ બેન્ક લીમીટેડ  
અને ધી મીડલેન્ડ બેન્ક લામીટેડ.

ન્યુયોર્કના એજન્ટો:—ધી ગ્રેટી ટ્રસ્ટ કું ઓફ ન્યુયોર્ક.

દરેક જાતનું બેન્કીંગનું કામકાજ કરવામાં આવે છે  
શરતો માટે લખો યા મળો—

એચ. સી. કેપ્ટન, મેનેજિંગ ડિરેક્ટર.

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

1900

